

Sven Winnell 11 juli 2019:

**DN-artiklar 28 maj - 11 juli 2019 om utrikes
förhållanden.**

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzh.pdf>

Sven Winnell 11 juli 2019:

**DN-artiklar 28 maj - 11 juli 2019 om utrikes
förhållanden.**

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzh.pdf>

Innehåll:

Sida

**DN-artiklar 28 maj - 11 juli 2019 om utrikes
förhållanden.**

3 Introduktion

5 Artiklar i kronologisk ordning

Närmast föregående redovisning av artiklar om utrikes förhållanden är

Sven Winnell 27 maj 2019:

Tidningsartiklar 22 april - 27 maj 2019 om utrikes förhållanden och de första rapporterna om valet till EU-parlamentet den 26 maj 2019.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzf.pdf>

Där redovisades följande

Sida

39	Världen och FN
43	Europa och EU
296	Tyskland
316	Frankrike
337	England / Storbritannien
379	Italien, Spanien, Ungern, Polen m m
443	Nordiska länder
453	USA
517	Ryssland och Ukraina
561	Ost- och Centralasien
626	Mellanöstern
683	Afrika
716	Syd- och Mellanamerika, Kanada
734	Australien och Oceanien. Polerna. Rymden
737	Övrigt i världen
-744	

Redovisningen nu är i kronologisk ordning

Artiklarna är inte redigerade utan är som de blir vid enkel kopiering. Det blir inte precis som i tidningen, men det är inte möjligt att lägga ner mer arbete på redovisningen. Den görs som ett hjälpmedel för politiker att få grepp om vad som händer i världen. vilket är viktigt i den rådande situationen.

Regeringen måste anpassa sig till framtidsproblemen i världen och också i möjligaste mån påverka världen utanför Sverige. Regeringen borde ha en sammanhängande strategi för förbättring av världen.

En strategi kan följa frågorna Hur var det, hur är det, hur kan det bli och hur bör det bli. Det behöver inte innebära att man går in på främmande länders rättigheter att styra sig själva, utan innebär sökande efter kunskap.

När man läser om förhållandena utrikes kan man lätt säga sig att det är hemskt, men vad kan man göra?

Det man kan göra är att finna och formulera problemen. För att förstå hur de uppkommit måste man ha vetskap om det förgångna och om hur det är. Sedan kommer frågor om hur det kan bli- många alternativ- och hur de bör bli. Efter det : vad ska göras för att få det som det bör bli, och det är knepigt eftersom man kommer in på andra länders makt. Men det finns mycket att undersöka innan man kommer till de knepigheterna.

Andra länder har inte svensk kultur, ofta mycket långt därifrån, Man måste finna grundläggande väsentliga kulturfrågor. men missförhållanden beror ofta på fördomar som ingen har nytta av.

En hjälp när man tänker på dessa saker är det uppgjora systemet för mänskliga verksamheter. Det är mänskliga verksamheter som styr världen, Det är de som måste påverkas.

Se <http://wimnell.com>

Michael Winiarski: Auktoritära ledare som Trump, Erdogan och Putin får vänta med att jubla

TISDAG 28 MAJ 2019

Det europeiska projektet höll för folkviljan. Väljarna dömde inte ut EU och fler röstade i valet till Europaparlamentet än på 25 år. Men valresultatet är spretigt och gör det inte enklare för EU att bilda en enad front inför framtidens utmaningar och mot andra globala stormakter. Analys. Michael Winiarski, DN:s utrikeskommentator

Den klassiska frågan som USA:s tidigare utrikesminister Henry Kissinger påstås ha ställt inför åsynen av ett oenigt EU – ”vem ringer jag om jag vill prata med Europa” – har inte fått något svar genom valutgången.

EU:s allt mer aggressiva rivaler på världsscenen – främst Kina, USA och Ryssland – får nu försöka dra sina slutsatser om vart den europeiska unionen är på väg. Och vem som ska styra en disparat grupp länder, där ovissheten ökar om någon unionsupplösning i form av Brexit blir av eller inte.

De kommer då att finna att EU-parlamentet fortfarande har en klar majoritet för proeuropeiska partier, trots att främlingsfientliga högernationalister har gått framåt i Ungern, Italien, Polen och några andra länder.

Många kan hävda – och hävdar – att de vunnit valet. Det har med förväntningar att göra. Är glaset halvfyllt eller halvtomt? Ska vi jämföra med förra valet, för fem år sedan – vilket var pre-Brexit och pre-Trump – då vi levde i en helt annan värld? I så fall har högerpopulisterna gått framåt på flera håll, om än inte särskilt kraftigt. Eller ska man relatera till vad opinionsmätningarna visade inför valet? I så fall är det en besvikelse för högernationalisterna, med undantag för Ungern, Polen, Italien och Frankrike. Polen är ett exempel på hur komplex frågan är. Å ena sidan blev högernationalistiska Lag och rättvisa (PIS) störst med 45 procent, en kraftig ökning mot 2014.

Å andra sidan fick Europeiska koalitionen nästan lika mycket, 38 procent, vilket är ett uttryck för att den starka proeuropeiska

opinionen i Polen blev ordentligt mobiliserad.

Dessutom har en mindre grön våg svept fram, och i vissa länder – bland annat i Sverige – har etablissemangspartier som socialdemokrater och högerpartier klarat sig bra eller hyggligt. En liten tröst för den ”populistiska internationalen” är att federationsivrare, som Frankrikes Emmanuel Macron, knappast stärks av detta val.

Intressant att notera är det höga EU-valdeltagandet. Omkring 51 procent av de röstberättigade tog sig till vallokaler runt om i Europa, flest på 25 år. Det finns säkert flera skäl till det; ökad polarisering mellan nationalisterna och ”globalisterna” motiverade säkert många i båda lägren. Ändå är det svårt att tolka de höga röstsiffrorna som annat än att det finns en

starkare EU-identitet i dag än på många årtionden.

Omvärlden får ändå se ett mer splittrat och försvagat europeiskt parlament, som har dragit en bit till höger, men inte på ett dramatiskt sätt. De tidigare dominerande partigrupperna – socialister och konservativa – tappar visserligen sin mångåriga dominans i EU-parlamentet. Men de ersätts inte av en majoritet för den högerextrema och nationalistiska gruppen, utan det är främst gröna och liberaler som fyller tomrummet efter det gamla etablissemanget.

Auktoritärt sinnade ledare som Trump, Erdogan och Putin får därför vänta med att jubla. Deras nationalistiska vänner som de har backat upp har inte sopat rent den europeiska kontinenten från liberaler och ”globalister”.

Det är värt att påminna sig att EU inte är en federation, och än mindre en stat. De avgörande politiska besluten tas i varje medlemsland.

Därför kan valet vara en god nyhet för Le Pen, Orbán, Kaczynski och Salvini, trots att de inte fått ett stort genombrott i EU-parlamentet. Valutgången kan ge deras partier extra skjuts inför de nationella val som närmar sig. Det är politiker som har haft extremiststämpel, men som genom att ta plats i EU-parlamentet normaliseras och kan framstå som respektabla.

Den halvt skämtsamma frågan om vem man ska ringa för att få tala med ”Europa” är kanske ändå inte så intressant för Putin och Trump. De föredrar direkta förbindelser med nationalstater, som en och en har mindre att sätta emot en stormakt i ekonomiska och säkerhetspolitiska konfrontationer.

Ett resultat av EU-valet och den senaste tidens politiska processer är att det fortfarande saknas en stark kandidat för rollen som Fru eller Herr Europa, som andra världsledare kan ringa upp.

För något år sedan såg det ut att finnas en öppning för Emmanuel Macron att axla denna mantel; Angela Merkel på väg ut, först som kristdemokratisk partiledare och snart som förbundskansler i Europas största ekonomi. Samtidigt var Storbritannien på gång med sitt utträde ur EU.

Efter ett fullbordat Brexit skulle Frankrike ha blivit det enda EU-landet med en stormakts attribut: Permanent medlem med vetorätt i FN:s säkerhetsråd, en arsenal av kärnvapen och tillgång till hangarfartyg – alltså en krigsflotta med global räckvidd.

Men så har det inte blivit. I stället är Brexit uppskjutet och britterna fortfarande kvar i EU, åtminstone till i höst. Och i och med att Macron samtidigt misslyckades med att bli större än den franska nationalist-ledaren Marine Le Pen får han lägga sina mer vidlyftiga ambitioner på hyllan.

Michael Winiarski

Tre vinnare i EU-valet

1. Lag och rättvisa (PIS) vann övertygande, 45 procent, i Polen, och partiledaren Jaroslaw Kaczynski säger att partiet befinner sig i "pole position" inför parlamentsvalet i höst. Inga skandaler har bitit på PIS, och partiets ställning tycks vara stabil, särskilt i östliga, fattiga delen av Polen och i småstäderna.

2. Silvio Berlusconi, miljardär och trefaldig före detta italiensk premiärminister, som vid 82 års ålder gör politisk comeback i Europaparlamentet efter lång ökenvandring och avstängning från politiken på grund av sexskandaler,

korruptionsanklagelser och domar för skattesmitning.

3. De gröna i Tyskland, som fördubblade sin röstandel från 10 till 20 procent, gick om socialdemokraterna, 15 procent, och blev näst största parti - efter kristdemokratiska CDU, som vann med 29 procent. Klimatfrågan var av allt att döma avgörande för framgången.

Valet som inte skulle bli av kan i stället bli historiskt

TISDAG 28 MAJ 2019

Analys.

Det konservativa partiet fick - förödmjukande 9 procent i det brittiska Europaparlamentsvalet. Landet ser nu ut att gå mot en hård Brexit i höst.

Det går ofta först att förstå saker baklänges samtidigt som man förstår måste leva dem framlänges.

Inte minst politiska skeenden.

Tittar du i backspegeln på de senaste åren i brittisk politik blir Europaparlamentsvalet 2014 plötsligt viktigt.

Det EU-kritiska och främlingsfientliga Ukip vann för fem år sedan med 27 procent och det var detta hot som fick

premiärminister David Cameron att bestämma sig för att hålla en folkomröstning om EU.

Resten av historien känner ni till.

Och kanske blir årets brittiska Europaparlamentsval viktigt på samma sätt. Det nystartade Brexitpartiet blev

störst med 32 procent och det kan i historieböckerna mycket väl komma att omskrivas som ögonblicket när

Storbritannien valde en hård Brexit.

Inte en vänlig skilsmässa från EU med gemensamt julfirande och vårdnad om barnen. Det konservativa partiet är i dag förödmjukat. 9 procent ser man ut att ha fått i valet: det värsta resultat i ett Europaparlamentsval för ett brittiskt regeringsparti någonsin. Mitt under brinnande finanskris 2009 fick Labour 15 procent under Gordon Brown. Detta är värre.

Mycket värre.

Nigel Farage och hans Brexitparti uppfattas nu som ett hot mot det konservativa partiets själva existens.

”Genomför ni inte en hård Brexit kommer vi att ställa upp mot er i nästa nationella val”, säger Nigel Farage.

Då skulle de konservativa förlora.

Detta gör att i den pågående striden om vem som ska efterträda Theresa May kommer varje kandidat som inte förespråkar att Storbritannien lämnar EU den 31:a oktober i år antagligen att diskvalificera sig själv.

Brexitören Boris Johnson kan mycket väl vara brittisk premiärminister om några veckor. Detta gör i sin tur att sannolikheten för att Storbritannien kraschar ut ur EU lagom till Halloween plötsligt är mycket stor.

Ja, en hård brexitör till premiärminister kommer först att försöka få till ett bättre avtal med EU. Men varför skulle EU böja sig mer för en brexitör än vad EU gjorde för Theresa May?

De grundläggande förutsättningarna kommer inte heller att vara annorlunda. EU kommer fortfarande att insistera på att Storbritannien betalar för sig och att man på något sätt löser den nordirländska gränsfrågan.

Förhandlingen kommer att köra fast i verkligheten på samma sätt som den körde fast i verkligheten för Theresa May.

I detta läge kommer premiärminister Boris Johnson att kunna välja mellan att skjuta upp Brexit eller att genomföra Brexit ändå.

Han kommer att välja det andra alternativet.

Storbritannien kommer att krascha ut ur EU utan ett avtal. De handelsmässiga och ekonomiska konsekvenserna kommer att bli gigantiska. Det kan bli mat- och medicinbrist i landet.

Allt detta spelar mindre roll. Det är den politiska logiken som styr.

Samtidigt har oppositionspartiet Labour kastats ut i sin egen kris. Partiet får färre röster än Liberaldemokraterna. De straffas hårt av väljarna för sin otydliga position gällande Brexit och partiledaren Jeremy Corbyn befinner sig plötsligt under enorm press att deklarerat att han inte längre förespråkar någon brittisk skilsmässa från EU.

Samt att han vill se en andra folkomröstning.

Detta är varken vad Corbyn vill eller vad Corbyn tror på. Det kommer dessutom att kosta honom många av Labours

traditionella arbetarklassväljare men han kan bli nödd och tvungen.

Mitten kommer då att gå ur det brittiska parlamentet. Det konservativa partiet kommer att förespråka en hård Brexit. Labour kommer att förespråka att Brexit stoppas.

Eventuellt kan detta på sikt leda till att Storbritannien faktiskt håller en andra folkomröstning om EU, men med en hård brexitör till premiärminister är detta trots allt ganska osannolikt.

Och parlamentets reella makt att stoppa en avtalslös Brexit är betydligt mindre än vad man skulle tro.

Det är därför som helgens Europa-parlamentsval riskerar att bli historiskt i Storbritannien.

Det kan mycket väl vara nu som allt avgjordes.

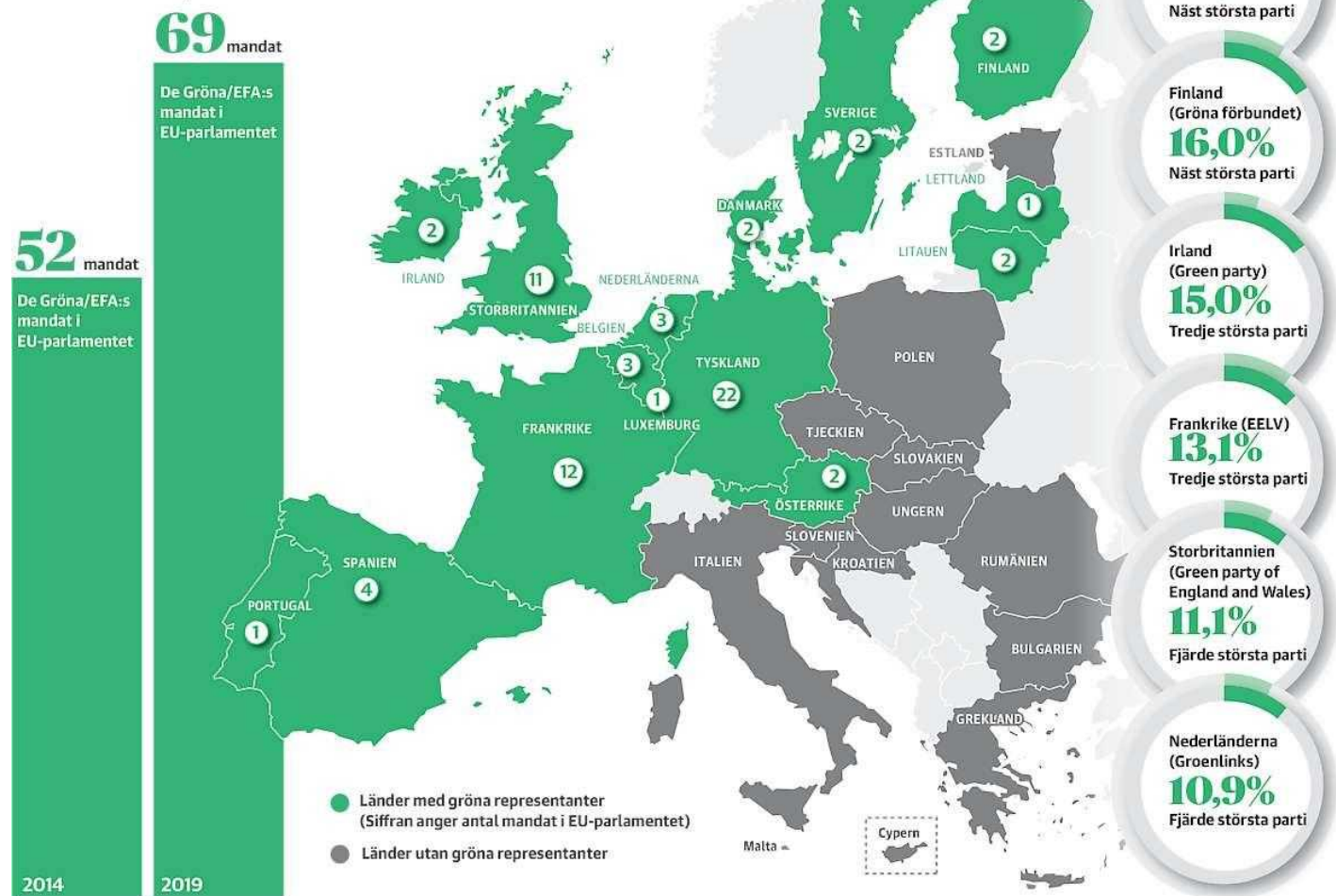
Katrine Marçal

katrine.marcal@dn.se

Skarp gräns mellan öst och väst

Gröna partier rycker fram i en rad västeuropeiska EU-länder. Samtidigt har de flesta länder i före detta östblocket inga gröna representanter alls.

Grafik: Elin Lindwall. Källa: EU-parlamentet

"Gröna vågen" delar EU mellan glesbygd och hipsterområden

TISDAG 28 MAJ 2019

Analys

Den gröna vågen sveper över en rad europeiska länder. Framgångarna för gröna partier i EU-valet är en "Greta-effekt" som för upp klimatfrågan högt på unionens dagordning.

Men de visar samtidigt hur delat EU är. För i de forna öststaterna är vågen knappt en krusning.

Tungviktarna Macron och Merkel i all ära – åtminstone i Tyskland och Frankrike är det gröna partier som får de stora rubrikerna dagen efter EU-valet.

Det skrivs om en grön överraskning, en grön framstöt och en grön våg. Greta

Thunbergs namn kommer upp i tv-soffornas eftervalsdiskussioner.

Och trots att hon inte har blandat sig i någon valkampanj har den svenska 16-åringen bidragit till att föra upp klimatet som en av valets viktigaste frågor.

Skolstrejker och manifestationer har fått stor uppslutning i flera av Europas stora länder – just de länder där gröna partier nu rycker fram starkt.

Störst uppmärksamhet fick valresultatet i Tyskland, där De gröna seglar upp som näst största parti med mer än 20 procent av rösterna, i stort sett en fördubbling jämfört med valet 2014. I Frankrike blir gröna EELV trea med 13,5 procent och i Storbritannien fyra med 11,1 procent.

Men även i andra länder nåddes häpnadsväckande resultat. I Finland blev Gröna förbundet näst störst med 16 procent, och i Irland mer än tredubblade

Green party sitt stöd från knappt 5 till 15 procent.

Tyskan Ska Keller, toppkandidat för de gröna partierna, jublade sedan det stod klart att partigruppen i EU-parlamentet växer från 52 till runt 70 ledamöter, eller med 34 procent.

– Vi kan se det från alla håll, att den gröna vågen har spritt sig över hela Europa.

Belgaren Philippe Lamberts, som är gruppleddare i EU-parlamentet menar att det nu inte går att gå förbi den gröna partigruppen när allianser ska bildas och toppjobben fördelas.

Och framryckningen är onekligen imponerande. Särskilt unga väljare tycks ha sökt sig till de gröna partierna. Bland tyskar mellan 18 och 30 var De gröna största parti med en tredjedel av rösterna, och i Frankrike var det gröna partiet

nästan dubbelt så populärt bland de unga som i väljarkåren som helhet.

Samtidigt undviker de segerrusiga Keller och Lamberts att nämna elefanten i rummet: att den gröna vågen uteblev nästan helt i EU:s östra halva.

Tittar man på kartan ser man ett bälte från Estland i norr till Cypern i söder där gröna partier inte skickar någon representant alls till EU-parlamentet. Av de forna öststatsländerna är det bara Lettland med ett mandat och Litauen med två som gör det.

Dessutom tyder mycket på att i de västländer där de gröna ryckte fram var det bland unga, välutbildade väljare i storstäder. I glesbygd och rostbälten var däremot högerpopulisterna starka.

Om man hårdrar det har alltså den gröna vågen huvudsakligen sköljt över gentrifierade hipsterområden i

Västeuropa. I så fall är klimatförändringarna en angelägenhet främst för de mest privilegierade – för dem som populisterna avfärdar som ”eliten”.

Det kan ligga något i det. På den franska landsbygden var det åtgärder för att stoppa klimatförändringarna – i form av höjda bensinskatter – som fick de gula västarna att protestera. Och i länder som Polen och Bulgarien ser många minskad kolbrytning mindre som en nödvändig räddningsåtgärd och mer som ett hot mot jobben.

I vissa högerpopulistiska kretsar har man tagit fasta på detta. Sajter som Breitbart och Voice of Europe ger sedan länge stort utrymme åt klimatförnekare. Hat och hån mot Greta Thunberg och andra aktivister är vanligt förekommande i den nationalistiska högerbubblan.

Världsledare som Donald Trump och Brasiliens president Jair Bolsonaro sprider liknande budskap. Det finns tecken på att vissa partier på högerkanten i Europa vill göra klimatet till en huvudfråga när flyktingar och muslimer inte skrämmer väljarna lika mycket som för några år sedan. Tanken är att engagera en ”tyst majoritet” som motsätter sig utsläpps begränsningar.

Samtidigt tyder undersökningar på att majoriteten faktiskt är genuint oroad över klimatförändringarna, och att de högerpopulister som flörtar mest med klimatförnekande kan ha skjutit sig själva i foten. Det förefaller gälla till exempel Sannfinländarna och Dansk folkeparti som båda gjorde sämre resultat än väntat. Ur de gröna partiernas synvinkel kan de på motsvarande sätt gynnas av att de på

många håll ses som ett tydligt alternativ till just högerpopulism och nationalism. Vill man verkligen bevara rättsstaten och demokratin duger det inte att rösta på de traditionella partierna – EU-parlamentets konservativa EPP och socialdemokratiska S&D – utan då måste det till ett mer radikalt alternativ. Så tycks många väljare i åtminstone Tyskland och Frankrike ha resonerat.

På det sättet är den gröna vågen, liksom den högerpopulistiska, en protest mot ”etablissemangen”.

Ingmar Nevéus

”Det här med klimatet har blivit smått hysteriskt”

TISDAG 28 MAJ 2019

Medan högernationalistiska partier rycker framåt i flera andra länder tappade Dansk folkeparti tre av fyra mandat i EU-valet. Nu skyller partiet det dåliga valresultatet på ”klimattokerier”. Köpenhamn.

Med bara tio dagar kvar till folketingsvalet den 5 juni, finns det ingen tid att slicka såren efter söndagens valnederlag. Mindre än ett dygn efter att vallokalerna stängt är Kenneth Kristensen Berth, Dansk folkepartis EU-politiska talesperson ute

och kampanjar i Köpenhamnsförorten Vallensbæk.

– Självklart grämer resultatet mig, men vi har ett nytt val framför oss, det är bara att sitta upp på hästen igen och kämpa vidare. De danska mediernas nyhetsflöden domineras denna måndag av Dansk folkepartis kraftiga ras i EU-valet – från fyra mandat till ett, motsvarande 10,8 procent av rösterna. Förra gången, 2014, blev man störst med drygt 26 procent. Om Kenneth Kristensen Berth är bekymrad avslöjar han det inte med en min. Med van hand vecklar han ut ett valplakat utanför lågprisvaruhusets entré och gör sig redo att möta väljare med en korg fylld av pins, karameller och partibroschyrer.

– Alltså, det var ju väldigt nära att vi fick två mandat. Och att det inte skulle gå lika bra som 2014 visste vi. Då fick vår

spetskandidat Morten Messerschmidt nära en halv miljon personröster. Vi fattade att det inte skulle hända igen.

Så börjar han resonera kring andra bidragande faktorer. Som att de två stora makthavarna i dansk politik – regeringspartiet Venstre och oppositionspartiet Socialdemokratiet, har kopierat deras EU-politik när det gäller permanenta gränskontroller och krafttag mot social dumping på arbetsmarknaden. – Och så har vi ju klimatfrågan som tycks ha spelat en extremt stor roll för danskarna i det här valet där vi till skillnad från de andra partierna har valt att inte trycka på panikknappen, säger han och fortsätter.

– Det här med klimatet har blivit smått hysteriskt, det är som att världen håller på att gå under men det är ju inte sant. Vi tycker det är onödigt att göra folk rädda.

Den forna partiledaren Pia Kjaersgaard höll på söndagskvällen ett tal där hon skyllde partiets dåliga valresultat på ”klimatosser” – klimattokerier. Detta i ett land där 56 procent av väljarna anser att klimatet är en av de tre viktigaste politiska frågorna.

Nu sprider sig hashtagen ”Jeg er #klimatosse” som en löpeld på sociala medier, framför allt bland Dansk folkepartis politiska motståndare i det röda blocket.

Inne i Christiansborgs Slott i centrala Köpenhamn ekar det tomt strax efter lunch på måndagen. Detta är Danmarks politiska hjärta, hemvist för folketinget och några av regeringens ministerier.

– En sådan här dag dag är det svårt att få tag på folk. De som inte höll valvaka igår är ute och kampanjar inför folketingsvalet nästa vecka, säger Julius Winckelmann

Jensen, videojournalist på TV2:s Go’ aften Danmark.

Liksom många andra är han lite förvånad över Dansk folkepartis valresultat, trots att många opinionsmätningar har pekat i den riktningen.

– Det var väntat att det skulle gå dåligt, men inte så här dåligt. Jag tror att partiets EU-motstånd är en stor anledning.

Väljarna har sett hur det har gått för britterna med Brexit och det får nog många att tänka om, säger han.

Missbruk av EU-medel inom partiet och press från de två nya högerpartierna Nye borgerlige och Stram kurs är andra aspekter som lyfts kring Dansk folkepartis kraftiga fall.

På slottsgården utanför folketinget hänger valplakaten i täta klasar. På ett av dem står Dansk folkepartis 29 år unge stjärnskott Peter Kofod med armarna i kors. Någon

har fäst ett antirasistiskt klistermärke rakt över hans nuna, ”Mot rasism och diskriminering”.

Kofod blir nu ensam i partiet om att få resa till Bryssel. Den insikten har inte riktigt hunnit landa hos hans partikamrater.

– Vi är rådvilla. Runt omkring i Europa stormar EU-skeptiska partier som vårt framåt och blir stora. Det var det som hände oss 2014 och nu dalar vi så här. Det har vi svårt att förstå. Vi är lite förvirrade, säger vice ordförande Søren Espersen till den danska nyhetsbyrån Ritzau.

Hanna Grosshög
riksnatverket@dn.se

Fakta. 14 mandat till Danmark

Danmark har fjorton mandat i EU-parlamentet. Det fjortonde kommer att gå till nuvarande

regeringspartiet Venstre, men först när de brittiska mandaten ska fördelas efter ett eventuellt utträde.

Mandatfördelningen: Venstre 3 +1, Socialdemokratiet 3, Radikale 2, Socialistisk folkeparti 2, Dansk folkeparti 1, Konservative 1, - Enhedslisten 1.

Räkna med att Sebastian Kurz gör comeback

TISDAG 28 MAJ 2019

Kommentar

Efter valsegern i söndags firades Österrikes förbundskansler Sebastian Kurz som en rockstjärna av sina väljare. Men redan på måndagen röstade parlamentet för att ge honom sparken. Fast räkna med att den unge toppolitikern gör comeback.

Wien.

Ibland går det snabbt i politiken. Bara timmarna efter att Sebastian Kurz lett sitt mitten-konservativa parti till det bästa valresultatet i ett EU-val någonsin – 35 procent – fick han packa ihop sina saker på regeringskansliet. Förbundskanslern

såg sammanbiten ut när vice talmannen konstaterade att en majoritet röstat för att avsätta hans övergångsregering, bara några dagar efter att den tillträtt.

32-åringen har inte bara lett partiet till ett historiskt starkt valresultat, han är också den första förbundskanslern i Österrikes moderna historia som har avsatts genom en misstroendeomröstning.

Det historiska beskedet kom drygt en vecka efter att de tyska tidningarna Der Spiegel och Süddeutsche Zeitung publicerat de hemliga videoinspelningarna från en villa på Ibiza. Banden visar hur den tidigare vicekanslern och FPÖ-ledaren Heinz-Christian Strache köpslår om landets intressen med en kvinna som påstår sig vara rysk kurir.

Resten är redan historia. Nu blir det upp till president Alexander Van der Bellen att utse en övergångsregering som ska leda

landet fram till nyvalet, som är planerat att hållas i början av september. Den 75-årige veteranpolitikern har tidigare vädjat till partierna om att inte utnyttja krisen för att vinna politiska poänger. Men faktum är att valrörelsen redan är i full gång.

EU-valet sågs som en första valupptakt och en temperaturmätare inför höstens prövning. Skulle väljarna straffa eller belöna den unge förbundskanslern som bjudit in skandalpartiet FPÖ i regeringen? Valet slutade i triumf för Kurz.

När valresultatet lästes upp under ÖVP:s valvaka i Wien visste jublet inga gränser. ”Kansler Kurz! Kansler Kurz!” skanderade anhängarna entusiastiskt när 32-åringen anlände.

Kanske anade de att det kan komma att dröja innan han kan kalla sig för kansler igen.

Från oppositionens bänkrader hördes ett sus när det stod klart att regeringen fallit. Det faktum att oppositionspartierna Socialdemokraterna SPÖ och motståndarna i FPÖ gjorde gemensam sak fick Kurz att tala om en ”ohelig allians”. SPÖ-ledaren Pamela Rendi-Wagner hade tidigare under dagen förklarat att regeringen Kurz förbrukat förtroendet, och den nye partiledaren för FPÖ, Norbert - Hofer, hävdade att förbundskanslern missbrukat krisen för att stärka sina egna aktier. Även det lilla oppositionspartiet Jetzt röstade för att störta regeringen, medan De gröna och marknadsliberala Neos röstade emot.

Men räkna med att 32-åringen inte ger upp så enkelt.

Sebastian Kurz har kallats för ett politiskt underbarn, åtnjuter höga förtroendesiffror och har lyckats på ett område där andra

partier gått bet: att locka de unga väljarna. Spelar han korten rätt kan han gå vinnande ur krisen och har goda chanser att göra comeback som förbundskansler. Eller för att låna en österrikisk hejdå-fras: Auf Wiedersehen, Herr Kurz!

Det största oppositionspartiet SPÖ hade hoppats på att dra nytta av regeringskrisen. Men resultatet i EU-valet pekar på motsatsen. Jublet uteblev på valvakan när det stod klart att de röda backade medan de konservativa ökade förslranget.

När presidenten mötte medierna sent på måndagskvällen var beskedet att en ny övergångsregering ska vara på plats inom en vecka. Vilka som kommer att ingå i den är oklart, men finansminister Hartwig Löger tar tills dess över som övergångskansler. Det blir sannolikt han som får representera Österrike under

tisdagens informella toppmöte i Bryssel, då EU:s stats och regeringschefer ska diskutera vilka som ska få unionens toppjobb, är oklart.

Samtidigt som jakten på en övergångsregering inleds, fortsätter utredningen kring vem eller vilka som legat bakom videofällan på Ibiza. Kurz krävde under ett tal i parlamentet att alla kort ska läggas på bordet. Det gäller både FPÖ-topparnas relation till "maktmissbruk" och skattepengar, men också transparens kring vem som arrangerat och betalat för fällan som har kastat ut Österrike i en av de djupaste politiska kriserna sedan andra världskriget.

Lina Lund

lina.lund@dn.se

Socialdemokraterna mosade motståndet

TISDAG 28 MAJ 2019

Med nära nog identiska segersiffror – runt 33 procent – vägde Spaniens och Portugals socialdemokrater upp arbetarpartiernas slätstrukna resultat på resten av kontinenten. Ännu ett viktigt särdrag skiljer den iberiska halvöns demokratier från det övriga Europa: inga anti-EU-partier har lyckats locka väljare.

Portugals premiärminister Antonio Costa från Partido Socialista (sedan länge ett socialdemokratiskt parti) lämnade ärkekonkurrenten PSD långt bakom sig. PSD, ”det socialdemokratiska partiet”, som namnet till trots är ett borgerligt parti, stannade på 22 procent av rösterna.

Costas spanske kollega Pedro Sánchez vann med ännu större marginal till högerpartiet Partido Popular, som fick 20 procent av EU-rösterna. Högerliberala Ciudadanos fick tolv procent, vänsterradikala Podemos tio procent och högerextrema Vox sex procent. Men EU-valet var en bisak för spanjorerna, som samtidigt höll kommunval över hela landet och lokala val i tolv av landets arton regioner. Valvakan blev dramatisk, tack vare felslagna vallokalsundersökningar vilka basunerade ut vänstersegrar som under sammanräkningen förbyttes i högertriumfer. Tidigt på kvällen slog alla ledande medier och deras experter fast att den radikala vänstern, uppbackad av socialistpartiet, slagit vakt om landets mest åtrådda valdistrikt, staden Madrid.

Den 75-åriga ex-kommunisten Manuela Carmena, som styrt ”högerstaden” sedan 2015, hade klappats om och gratulerats innan de verkliga resultaten nådde fram, med seger för högern.

Barcelona, en annan kronjuvel i spansk politik, gick också till en sensationell vinnare efter en gastkramande sammanräkning. Den förenade radikalvänsterns borgmästare Ada Colau, som styrt sedan 2015, fick till sist bita i gräset för sin utmanare, den 76-årige separatistpolitikern Ernest Maragall från ERC.

ERC vann i Barcelona, men dess rival inom separatistlägret, JPC, hemförde en lika sensationell seger i de katalanska EU-valen, med nära hälften av rösterna. JPC ledes från Waterloo i Belgien av den landsflyktige ledaren Carles Puigdemont.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Johan Croneman: SVT:s valvaka behandlade tittarna som en skock lättlurade får

TISDAG 28 MAJ 2019

I rapporterna från partiernas valvakor utropade alla sig som segrare. Att förvandla valkvällen till spektakel, till ett politiskt Mello, är komplett ansvarslöst, skriver DN:s Johan Croneman.

Många med mig försöker verkligen ta politiken på allvar – det blir mer än knivigt när politiken inte tar oss på allvar. Det allra minsta.

Såg ni Eurovision Politics i går kväll?

SVT:s Camilla Kvartoft skickade runt oss till valvaka efter valvaka och där stod jublande, flaggviftande, uppklädda partimedlemmar, det var om möjligt än värre än under motsvarande vaka till riksdagsvalet förra året: Alla hade vunnit! Alla utropade sig till segrare. Ingen påpekade det urlöjliga i detta. Feministiskt initiativ hade fått 0,8 (!) procent av rösterna och valarbetarna applåderade och tjoade hysteriskt. SVT gick varvet runt, gång efter gång efter gång, det var som att titta på Sportradion en söndag med full allsvensk omgång. ”Hallå, Vänstern, ge oss ett V, ge oss ett Ä, ge oss ett N – vad blir det...!” ”VÄNS...TERN!” ”Vi går över till... sossarna... där händer det grejer...” ”Grattis! Ni gör ert sämsta val någonsin!”

(Enormt jubel, högt uppsatta partimedlemmar hoppar i bakgrunden, klappar händerna, Ibrahim Baylan kan inte sluta studsas – har han tagit något?) ”Nej, nej, vi har kanske gjort vårt bästa val någonsin, om man jämför med... olika ... opinionsmätningar... från förr, till exempel. Och vi har gjort en magisk valkampanj och vi räknar faktiskt med en uppgång, vi har 23 procent, jämfört med 18 procent 1902, en otrolig framgång för partiet. Alla våra valarbetare har till exempel röstat på oss i år.” Man undrar stilla om man håller på att bli spritt språngande galen, på riktigt. Vad är det vi tittar på?! Liberalerna skakar av lycka. De har med 0,0000001 promille tagit sig över 4-procentsspärren. De har också gjort en makalös valrörelse, givetvis. I studion försöker man hålla stilen, det måste man ändå ge dem. Camilla Kvartoft

är bra, statsvetaren Göran von Sydow är bäst, han är ett fynd: klar, tydlig, rörlig, snabb, analytisk. Den ende man kan lyssna på med förståndet intakt den här fruktansvärda kvällen.

SVT:s bästa politiska reporter, Elisabeth Marmorstein, skulle givetvis ha fått en plats i studion, i stället för två journalistiska ekon som Mats Knutson och Erika Bjerström. Marmorstein såg ut att lida svårt som utsänd på en av Kalle Ankavakorna, hon höll sig ändå förvånansvärt kylig.

SVT har faktiskt inget val i framtiden: Skrota hela idén med att oavbrutet vandra runt mellan de olika partiernas valvaker, det är ovärdigt – både för politiken och för väljarna. Och tittarna! Som om vi vore en skock lättlurade får.

Jag har helt gett upp tanken på att partierna skall kunna rannsaka sig själva.

Däremot kan vi ju som väljare, och SVT som våra representanter, själva bestämma hur vi skall behandla den här politiska pyttipannan, jag skulle nästan vilja säga: Den här politiska lögnen.

När valvakan svepte fram över Europa och intervjuade vuxna väljare från Italien, Frankrike, Tyskland så framgick det tydligt hur bekymrade många kloka smarta människor är. Och hur allvarligt läget är. Att i dessa tider förvandla valvakorna till spektakel, till partikarnevaler, till ett politiskt Mello, är komplett ansvarslöst. Tänk om, omedelbart, SVT. Ta tillbaka valet och politiken.

Annars har vi säkert också sponsring till nästa val:

Färgdiagrammen sponsras av: Gunnars färg – vi målar om det politiska landskapet. Valvakorna sponsras av: Uppesittarbärsen Bomben, 7,5, och

Begravningsentreprenörerna: Ett sorglöst liv in i framtiden.

Där ser det nattsvart ut.

Johan Croneman

johancroneman@gmail.com

Kristina Lindquist: Europas högerradikaler har anledning att jubla – trots att valskrällen uteblev

TISDAG 28 MAJ 2019

I det sista kapitlet av ”Myten om Wu Tao-Tzu” från 1967 tecknar den nyss bortgångne Sven Lindqvist ett framtidsscenario där de nationalistiska krafterna i Europa har ”återuppstått med våldsam kraft”. De ”vita folken” har slutit sig samman till försvar för sina privilegier, och kvar finns bara ett fåtal ”orosandar

från den 'humanitära' epoken" som försöker störa den allt mer auktoritära ordningen.

Kanske är det något i den här stilen som åkallats när svenska politiker under valrörelsen beskrivit söndagens begivenhet som ett "ödesval" och en folkomröstning om högerextremismen.

Det var säkert en naturlig impuls inför utsikterna om en bred högerradikal allians i Europa, anförd av Italiens Matteo Salvini och hans aggressivt rasistiska och populistiska rörelse. Men frågan är om det verkligen är en lyckad strategi? Det här är antifascismens inneboende problem, att enbart antifascism sällan kan besegra fascismen långsiktigt – för detta krävs andra mobiliserande konfliktlinjer.

Paradoxalt nog hade man kanske lyckats bättre med att stoppa de högerradikala om fokus lagts på annat än dem, inte minst på

den höger-vänstermotsättning som i princip varit helt frånvarande i den här valrörelsen.

Nationalister och högerextrema gick alltså framåt, men den stora, samlande skrällen uteblev – även om franska Nationell samling, ungerska Fidesz och italienska Lega blev största partier i sina respektive länder. Svenska SD går kraftigt framåt, men landar på ett sämre resultat än i riksdagsvalet. Totalt sett går de högerradikala grupperna från 155 till 172 mandat.

"Vakna upp måndag morgon och intala dig att valresultatet var en glad överraskning", som Jonas Hassen Khemiri skrev inför söndagens val. "Tänk inte på att var femte person som du träffar i hissar, på bussar, i mataffärer, tycker att du gör något fel som går runt här och existerar" (DN 24/5). Den smärta och stress som en stor del av EU:s

befolkning tvingas känna även inför ”måttliga” högerradikala framgångar är gissningsvis både verklig och kroppslig. På en mer formell nivå verkar det som att de nationalistiska grupperna inte kommer att få en särskilt avgörande roll i parlamentet. Och kanske behöver de inte få det heller. När det gäller migrationspolitiken så lär nytilkomna högerradikala ledamöter nämligen känna sig ganska hemma med den inriktning som redan råder.

Nyligen beskrev DN:s korrespondent Erik de la Reguera hur EU i mer än 30 år haft som tydlig strategi att ”hålla migranter och flyktingar på så stort avstånd som möjligt” (12/5). Tidigare i vår godkände parlamentet en kraftig förstärkning av EU:s gräns- och kustbevakning Frontex; från 2027 ska 10 000 gränsvakter kunna sättas in för att assistera

medlemsländernas kontroll av EU:s yttre gränser. Dessa ska kunna bära vapen och ha mandat att agera även utanför medlemsländerna. Frontex ska också få en mer framträdande roll vid deportationer. Kanske innebär söndagens valresultat mest av allt en påminnelse om hur det europeiska normalläget redan ser ut, oavsett framgångar för de mest extrema. I mitten av maj rapporterade brittiska The Independent (18/5) om hur människor runt om i EU åtalas för att ha bistått migranter med sådant som mat, husrum och transport – och hur antalet fall har ökat kraftigt de senaste 18 månaderna. Här finns en spansk brandman som riskerar 30 år i fängelse för att räddat flyktingar ur Medelhavet, en fransk lantbrukare som gripits för att ha inhyst migranter på gränsen till Italien och en dansk kvinna som dömts till böter för att

erbjudit en barnfamilj skjuts med sin bil. Att vara EU-medborgare innebär på många håll redan i dag att tvingas bryta mot lagar för att kunna stå upp för grundläggande mänsklig värdighet. I en annan passage i "Myten om Wu Tao-Tzu" resonerar Sven Lindqvist om humanitetens plats i det sena sextiotal han befinner sig i – och talar bortom det som skulle bli hans egen livshorisont: "Humaniteten har en uppgift även i vår tid. Ja, jag fruktar att denna uppgift kommer att växa under de år som ligger framför oss."

Kristina Lindquist

kristina.lindquist@dn.se

Demokratin behöver mer än en intensiv dos EU-politik vart femte år

ONSDAG 29 MAJ 2019

Efter EU-valet kan partierna inte göra som vanligt och begrava EU-politiken fram till nästa val. Demokratin kräver mer.

Är det klimatkrisen, Brexit, Donald Trump eller Vladimir Putin? Någonting har definitivt påverkat medborgarnas förväntningar på och förtroende för EU. I 21 av unionens 28 medlemsländer ökade valdeltagandet i årets EU-val.

Genomsnittet gick från 42,6 till 51 procent och trots att den siffran egentligen inte är

särskilt mycket att hurra över innebär den ett trendbrott.

EU-medborgarna tycks ha blivit mer engagerade i EU-politiken. Fler än tidigare värnar också om samarbetet.

En undersökning som Kantar publicerade för några veckor sedan visar att stödet för fortsatt EU-medlemskap är skyhögt, nästan överallt.

Storbritannien fanns inte med i studien, men i till exempel Irland skulle 91 procent i dag rösta ja till EU, i Polen 89 procent, i Danmark 86, Ungern 81, Spanien 88 och Sverige 89 procent.

De högerextrema och högerpopulistiska partiernas omsvängning bygger med andra ord på ren självbevarelsedrift. Marine Le Pen och Jimmy Åkesson tycks ha insett att krav på Frexit och Svexit inte är särskilt populära.

Säkert är det många – och ibland motstridiga – skäl som ligger bakom EU-medborgarnas ökade engagemang.

Förhoppningsvis inser fler att klimatkrisen inte kan lösas av varje land för sig. Att EU faktiskt har möjlighet att fatta övernationella beslut som kan göra skillnad.

Den mer instabila världsordningen är säkert en annan förklaring. Många anser antagligen att unionens länder måste försöka hålla ihop om de ska ha något att säga till om när USA, Ryssland och Kina tar för sig.

Ökat valdeltagande innebär förstås inte att väljarna har samma åsikt om EU. Le Pens och Åkessons väljare hoppas väl att unionen ska bygga vidare på fästning Europa.

De extremt nationalistiska partiernas framgång i EU-valet innebär därför ett

reellt hot mot unionens öppenhet inom flera områden. När det till exempel gäller frihandel kommer dessa partier säkert att göra vad de kan för att hela EU:s politik ska bli mer protektionistisk. Om bland annat detta kommer det att bli hård strid i EU-parlamentet framöver.

Väljarna tycker olika, men tar alltså den politiska nivån som EU utgör på större allvar. Det borde också de svenska politiska partierna göra.

Tyvärr är risken att det blir som vanligt. När EU-valet är över pustar partierna ut och begraver EU-frågorna fram till nästa gång. Den politiska tystnad som brukar uppstå kan vara öronbedövande.

Partiernas ovilja att diskutera EU-politik, också på hemmaplan och inte bara vart femte år, är inte bara irriterande. Det är ett demokratiskt problem.

Kopplingen mellan nationell och europeisk demokrati måste bli starkare och tydligare, och det borde väl inte vara så svårt? Det finns redan en mängd olika förslag. En idé, som har diskuterats många gånger tidigare men som aldrig har blivit verklighet, är att ge EU-parlamentarikerna rätt att närvara och delta i den svenska riksdagens debatter.

Om de nyvalda ledamöterna i EU-parlamentet då och då dyker upp i SVT:s direktsändningar från riksdagen skulle avståndet mellan Bryssel och Stockholm kännas kortare. EU-parlamentarikerna skulle få möjlighet att argumentera för beslut som är på gång i Bryssel och Strasbourg och förklara hur partiernas politik i Sverige och EU hänger ihop. De svenska partierna skulle också få bättre koll på vad deras företrädare sysslar med i EU-parlamentet, vilket verkar behövas.

Kristdemokraternas ledning har tydligen inte haft en aning om hur deras ledamot i EU-parlamentet har röstat.

På denna punkt verkade det vara bättre förr. När Sverige var ny medlem brukade ledamöterna i EU-parlamentet delta i regelbundna möten med sina respektive partiers ledning. Sedan dess tycks distansen ha ökat.

Intrycket är att partierna inte alls värnar om bandet mellan politiken på nationell och EU-nivå, utan tvärtom försöker hålla behörigt avstånd. Som om EU är något som ska hållas så långt borta som möjligt, utom när det är EU-val.

Det borde också gå att göra riksdagens omfattande arbete med EU-frågor mer synligt.

Valet till riksdagen är ju också ett slags EU-val. Förhandlingarna i EU-nämnden sker nästan varje vecka. Regeringens

ministrar kommer till EU-nämnden för att få riksdagens mandat inför förhandlingarna med övriga länders företrädare i ministerrådet.

Överläggningarna i EU-nämnden är inte öppna, men skulle kunna utnyttjas för offentliga diskussioner. Varför inte ordna en öppen, kort debatt i samband med varje möte?

De så kallade subsidiaritetsprövningar som riksdagen gör av nya EU-lagar förtjänar också större spridning. Då skulle diskussionen i Sverige kunna fördjupas och inte föras lika yrvaket som när det arrangeras EU-val.

Om partierna bidrar med mer politiskt syre i EU-debatten kan jag nästan lova att journalister vill bevaka det som sägs och görs.

På något sätt krävs en förändring. Det räcker inte att väljarna får en intensiv dos EU-politik vart femte år.

Annika Ström Melin är journalist och fristående kolumnist i Dagens Nyheter.

Annika Ström Melin

Brister inom Sidas biståndsarbete

ONSDAG 29 MAJ 2019

Samarbetet mellan det akuta och långsiktiga biståndsarbetet inom Sida visar på flera brister. Gemensamma mål saknas och nyckelpersoner har ofta varken kompetens eller tid att utföra sina arbetsuppgifter. Det visar en granskning av Riksrevisionen.

TT

Spaniens exkung drar sig tillbaka

ONSDAG 29 MAJ 2019

Spanien. Den tidigare spanske kungen Juan Carlos drar sig tillbaka från offentligheten, rapporterar El País. 81-åringen, som för fem år sedan abdikerade, skrev i helgen ett brev till sin son kung Felipe där han meddelade sitt beslut.

”Jag tror att stunden har kommit då det är dags för ett nytt kapitel i mitt liv och att helt dra mig undan offentligheten”, skriver han.

TT

Egypten anklagas för krigsbrott

ONSDAG 29 MAJ 2019

Egypten. Egyptiska säkerhetsstyrkor och jihadister har begått krigsförbrytelser på norra Sinaihalvön, enligt en rapport från människorättsorganisationen Human Rights Watch (HRW).

”Egyptisk militär och polis är ansvarig för majoriteten av de dokumenterade övergreppen i rapporten men militanta extremister har också begått fruktansvärda brott”, står det i rapporten.

HRW har intervjuat över 50 invånare på Sinaihalvön i rapporten som tagit två år att sammanställa.

Islamistiska extremister har attackerat säkerhetsstyrkor i området och kidnappat och torterat boende. Samtidigt har

egyptiska säkerhetsstyrkor frihetsberövat tusentals invånare, varav tiotals har "försvunnit", uppger HRW.

TT-AFP

Labour utreds för antisemitism

ONSDAG 29 MAJ 2019

Storbritannien. Kommissionen för mänskliga rättigheter har påbörjat en utredning för att undersöka om Jeremy Corbyns parti Labour har trakasserat eller diskriminerat judar. Det brittiska partiet har sagt att de kommer att samarbeta med utredningen.

"Vi kontaktade Labour efter att vi fått ett antal klagomål gällande anklagelser om antisemitism inom partiet", skriver kommissionen i ett uttalande.

Labour har de senaste två åren dragits med anklagelser och vittnesmål om antisemitism inom partiet men förnekat att det förekommer någon sådan.

TT-Reuters

Malaysia returnerar sopor till väst

ONSDAG 29 MAJ 2019

Malaysia har tröttnat på att vara världens gemensamma soptipp. Nu meddelar myndigheterna att flera tusen ton plast kommer att skickas tillbaka till länderna där det kom ifrån – ”utan nåd”.

Tre tusen ton importerad plast ska returneras till bland annat USA, Kanada, Japan, Australien och Saudiarabien. Enligt miljöminister Yeo Bee Yin togs avfallet in i Malaysia illegalt och består till stor del av förorenat skräp som inte går att återvinna.

– Vi kommer att skicka tillbaka allt till ursprungsländerna utan nåd, säger hon under en presskonferens.

En specialstyrka har identifierat 60 containrar med plast som inte hör hemma i landet. Av dem kommer tio att skickas tillbaka inom 14 dagar, skriver The Borneo Post.

Myndigheterna har pekat ut 14 länder som avfallet kommer från, däribland Storbritannien där ett återvinningsföretag exporterat omkring 50 000 ton plastavfall de senaste två åren.

– Vi uppmanar industrialiserade länder att se över sitt sätt att hantera plastavfall och att sluta sända avfallet till utvecklingsländer, säger Yeo Bee Yin.

Varje år produceras runt 300 miljoner ton plast, enligt Världsnaturfonden (WWF). En stor del av det bränns, begravs under jord eller hamnar i haven vilket bidrar till omfattande föroreningar.

I fjol valde Kina, som tidigare tagit emot en stor mängd plast för återvinning, att strypa

importen av miljöskäl. Det har bidragit till att Malaysia nu är världens största importör av plastavfall.

Projektet med skräpreturerna har redan dragit i gång. Nyligen skickades fem containrar med plastavfall tillbaka till Spanien. Många illegala återvinningsstationer, som drivs utan tillstånd eller hänsyn till miljö och utsläppsnormer, har stoppats.

Filippinernas president Rodrigo Duterte är inne på samma spår. Förra veckan hotade han med att dumpa ett dussintal containrar med plastavfall utanför Kanadas kust om landet vägrar ta emot dem. Kanada har sagt att man tänker ta tillbaka avfallet, som fraktades till önationen 2013.

TT AFP

Det gäller att hålla balansen, Donald Trump

ONSDAG 29 MAJ 2019

Medan Europa röstade i söndags var USA:s president Donald Trump på finalen i den årliga turneringen i Japans nationalsport sumobrottning, inbjuden av Japans premiärminister Shinzo Abe. Enligt New York Times bröt presidenten mot en rad av de stränga regler som omger den gamla sporten. Några supportrar hälsade honom med skylten "Trump 2020" vilket inspirerade honom att göra storstilad entré i "Make America great again"-modell. Han klappade, knöt nävarna och vinkade hälsningar som om publiken hade kommit för hans skull. Men

snopet, han fick inte många sekunder i rampljuset. Allt fokus tillbaka på brottningen, och Trump hamnade i skuggan. Tills han – även det mot de gamla reglerna – tog sig upp i ringen, en helig plats, och lämnade över en jättebuckla, The president's cup, till en särskilt utvald sumobrottare. Ganska osnyggt alltsammans. Vad de tunga sumobrottarna kunnat lära Trump är att allt går ut på att hålla balansen.

Maria Schottenius

maria.schottenius@dn.se

”UD:s politiska styrning gör forskning om bistånd ofri”

TORSDAG 30 MAJ 2019

DN. DEBATT 20190530

UD:s 170 miljoner kronor i projektbidrag till utvecklingsforskning är ett betydelsefullt anslag. Men UD styr nu forskningen efter riktlinjerna för biståndspolitik. Den snävas också in genom att forskarna ska ange vilka resultat forskningen förväntas ge. Dessutom har demokrati och mänskliga

rättigheter prioriterats bort, skriver statsvetaren Sten Widmalm.

En viktig poäng med stödet för utvecklingsforskning i Sverige är att svenska forskare ska kunna bidra med insikter och värdefulla upptäckter som hjälper till att göra biståndet mer effektivt. Under senare år har emellertid den ambitionen i praktiken omvandlats till det omvända.

Styrningen av forskningsanslagen till svensk utvecklingsforskning är i dag så hård och snäv att de krav som nu dikterar vilka projekt som ska få stöd inte bara är på väg att göra begreppet ”forskning” innehållslöst i sammanhanget. Den motverkar dessutom det fria kunskapssökande som är relevant för fattigdomsbekämpning, demokrati och mänskliga rättigheter – sådana mål som så

ofta används för att motivera biståndet för skattebetalarna.

Tidigare hade Sida en betydande roll för anslagstilldelningen. På åttiotalet hävdade kritiker att det gjorde forskningen politiserad med slagsida åt vänster. Emellertid förändrades läget under nittiotalet – efter murens fall och det gavs utrymme för en friare anslagsgranskning med större betoning på vetenskapliga värden.

Men så snävades ramarna in igen. I största allmänhet ökade kraven på att forskare skulle ange vilka resultat som forskningen kunde förväntas leda till. I synnerhet skulle forskare tydligt ange på vilket sätt forskning anknöt till jämställdhetsmål och genusteorier. Och sedan dess har styrningen tilltagit.

Men Sida har nästan helt frånskilts sin roll i denna fråga. Projektbidrag för

utvecklingsforskning till forskare i Sverige hanteras i dag av Utrikesdepartementet (UD) som delegerar uppdraget till en särskild kommitté i Vetenskapsrådet som därefter delar ut medlen.

I år handlar det om ungefär 170 miljoner kronor. Summan utgör bara några promille av hela biståndsbudgeten, men för svenska forskare är detta betydelsefulla anslag som söks i hård konkurrens varje år. Men våra politiker och UD skapar allt mer omfattande kravlistorna för den som vill "forska".

Forskarna måste nu visa hur deras föreslagna projekt kan kopplas till de sjutton mål som anges i FN:s Agenda 2030. Det mesta är onekligen lovvärt: avskaffa fattigdom och hunger, tryggad livsmedelsförsörjning, bättre hälsa, hållbart jordbruk, god utbildning, jämställdhet, jämlikhet, rent vatten,

rättvisa, ekonomisk utveckling, jobb åt alla, anständiga arbetsvillkor, hållbar industrialisering, innovation, god miljö, biologisk mångfald, stoppad ökenspridning, återuppbyggnad av ekosystem, globala partnerskap med mera. Utöver detta ska forskarna ange om deras föreslagna projekt har relevans för något eller några av tretton "policymarkörers områden" som anges av OECD:s kommitté för utvecklingsstöd (DAC): jämställdhet, miljö, handel, biodiversitet, klimatförändringar, anpassningar till klimatförändringar, handikapp, riskreducering, reproduktiv hälsa med mera. Dessutom ska forskningen fokusera på låginkomstländer, och projekttiden har krympts till tre år.

Ett grundläggande problem här är att UD tänker sig att redan antagna riktlinjer för biståndspolitik ska definiera

forskningen. Men poängen med forskning är att lösa tyglar och tankefrihet ger det slags inspiration och uppslag som ger ny kunskap. Att forskarsamhället ska ge något som vi inte redan visste.

Ett motargument skulle kunna vara att Agenda 2030 och OECD DAC pekar ut så många viktiga områden att de egentligen inte kan sägas styra särskilt mycket. Men den invändningen håller inte. Vissa områden, som tidigare ansågs som helt centrala för utvecklingsforskningen anges nämligen inte alls längre. Och det är inte vilka mål som helst. Det är demokrati och mänskliga rättigheter som har bortprioriterats.

Dessa mål har som så länge varit ledmotiv för utvecklingspolitiken ingår inte i den uppsjö av mål och ”policymarkörer” som forskarna nu ska förhålla sig till.

Det här är ingen slump. När Agenda 2030 utformades fick arbetsprocessen mycket hård kritik för den inte bara nedprioriterade demokrati och mänskliga rättigheter, utan även knuffade ut värden och termer såsom yttrandefrihet, pressfrihet maktdelning, och civilsamhället – och att detta skedde efter intensiva påverkanskampanjer från auktoritära stater i FN. Detta påpekades i ett flertal remissvar till regeringen när ett nytt policyramverk för det svenska utvecklingssamarbetet utformades 2016. Vid ett särskilt möte den 31 maj 2016 höll biståndsminister Isabella Lövin ett möte där hon lovade att sådana värden inte skulle trängas ut från bistånds- och utvecklingsarbetet. Men det är precis vad som skett i de direktiv som anges av Utrikesdepartementet till de forskare som söker projektmedel.

Ett motargument som tagits upp i diskussioner om denna fråga är att frånvaron av demokrati och mänskliga rättigheter ska ses som implicita. Men så ser inte diktaturer på Agenda 2030. Och jag tror inte heller att värden som till exempel jämställdhet och jämlikhet skulle kunna behandlas på samma sätt med liknande argument.

Slutligen bör påpekas att den rådande detaljstyrningen till och med sätter käppar i hjulet för forskning om fattigdomsbekämpning. Ett exempel på detta är kravet på att fokusera forskningen på låginkomstländer.

Självfallet bör vi forska om förhållanden i låginkomstländer. Men vill vi lösa fattigdomsproblem där de växer och breder ut sig som mest så måste forskarna kunna välja fall efter andra kriterier. Till exempel påpekar Rohini Pande (Harvard

University), Vestal McIntyre (Harvard University) och Lucy Page (MIT), att det är i medelinkomstländer som fattigdomen växer mest. 1987 befann sig nio av tio extremt fattiga i låginkomstländer. År 2015 var det fyra av tio. De övriga extremt fattiga återfanns i medelinkomstländer, fler än hälften av dem i Indien, Nigeria, Bangladesh, Indonesien, Kenya, Yemen, Sydafrika, Kina, Pakistan och Zambia (New York Times, 28/1 2019). Men UD:s riktlinjer tvingar fram avslag för den som "bara" vill forska om till exempel Indien eller Kina.

Uppenbarligen saknar UD insikt om att forskning inte bara behöver pengar, utan även tankefrihet och tid. Dessutom har en ohämmad styrning lyckats tränga ut både demokrati och mänskliga rättigheter i en tid då, enligt Freedom House, graden av demokrati i världen sjunker för trettonde

året i rad och då till exempel fullständiga pressfrihet bara kan åtnjutas av ungefär tretton procent av jordens befolkning. Auktoritära stater arbetar målmedvetet mot demokrati och mänskliga rättigheter runt om i världen. Det märks allt mer även i Sverige. Till exempel skulle en FN-konferens om mänskliga rättigheter ha genomförts i maj i Stockholm. Men den fick (enligt bland annat SVT 17/5, 23/5) ställas in efter krav som ställts av Kina. Hur kan vi erbjuda motstånd mot sådana krafter?

Påtryckningar från auktoritära krafter kan inte bemötas genom att vi tillåter att värden som till exempel demokrati, mänskliga rättigheter, jämställdhet och jämlikhet ställs mot varandra. Agenda 2030, och vår egen utvecklingsforskning, har underminerats av den logiken. Jämställdhet, demokrati, jämlikhet och

mänskliga rättigheter hör ihop. Vi har lärt oss det av en relativt fri internationell forskning. Vägen framåt för utvecklingsforskningen är således den som bygger på att bevara och respektera friheter, och som inte detaljstyrs.

Sten Widmalm, professor i statskunskap, Uppsala universitet

Preliminära rösträkningen från EU-valet klar

TORSDAG 30 MAJ 2019

Det preliminära resultatet i EU-valet är nu klart. Valdeltagandet blev rekordhøgt, 55,3 procent jämfört med 51,1 procent 2014.

Några större förändringar för partierna jämfört med valnatten blev det inte. S får 23,4 procent, M får 16,8 procent, SD får 15,3 procent, MP får 11,5 procent, C får 10,8 procent, KD får 8,6 procent, V får 6,8 procent, L får 4,1 procent och Fi får 0,8 procent.

Enda skillnaderna jämfört med valnatten är att S och SD nu fått 0,1 procent färre röster och MP 0,1 procent fler.

Det preliminära valresultatet blev klart efter att även de röster som inte räknades i vallokalerna i söndags nu har räknats.

Det handlar om förtidsröster som lämnats in i någon annan kommun än hemkommunen, brevröster och röster från ambassader.

Det slutliga valresultatet fastställs ungefär en vecka efter valdagen.

TT

Mueller: Ryssland utförde en rad attacker mot valet

TORSDAG 30 MAJ 2019

Den särskilde åklagaren Robert Mueller gjorde på onsdagen sitt första offentliga uttalande om den så kallade Rysslandsutredningen.

– Ryssland stal information som användes för att skada en

presidentkandidat, sa Mueller och anspelade på Hillary Clinton.

Robert Mueller slog under sitt tio minuter långa anförande fast att Ryssland stulit information och försökt att skada en av de två presidentkandidaterna. Och den särskilde åklagaren var mycket tydlig med att peka ut Ryssland när det gällde attacker mot Demokraternas dåvarande presidentkandidat Hillary Clinton.

– Ryska underrättelseagenter, som är en del av den ryska militären, riktade en attack mot oss och vårt politiska system. Det var en rad systematiska försök från Ryssland att påverka valet.

Mueller sa också att Ryssland stal privata mejl från Hillary Clinton som sedan användes för att sprida förfälskad information genom fejkade identiteter i sociala medier och genom Wikileaks.

– Detta var ämnat att vid en viss tidpunkt under valet skada en presidentkandidat.

Robert Mueller gick sedan vidare och kommenterade frågan om huruvida president Donald Trump försökt påverka Muellers utredning:

– Vi undersökte om det funnits tillfällen då presidenten försökt påverka utredningen. Detta kunde vi inte slå fast.

Och även om utredningen hade visat att president Trump begått brott så gick det inte att åtala honom, konstaterade Mueller:

– En president kan inte åtalas så länge han är president, det säger justitiedepartementets policy. Vi var bundna av detta och det var därför inte något som vi kunde göra.

Robert Muellers uttalande ska ses i ljuset av den starkt kritiserade och ifrågasatta sammanfattningen av rapporten som

justitieminister William Barr gav efter det att Mueller överlämnat sin rapport till justitiedepartementet.

Den då nyligen tillsatte justitieministern William Barr summerade rapporten och lät förstå att presidenten friats på alla punkter. Så ser inte Mueller på saken och rapporten säger tydligt att det inte fanns någon möjlighet för Mueller och hans team att gå längre än så:

”Om vi, efter en grundlig utredning av fakta, känt oss säkra på att presidenten helt klart inte begått obstruktion av rättvisa, så skulle vi slå fast det”, skrev Mueller och hans utredare. ”På grundval av fakta och gällande rättsliga normer kan vi dock inte göra det.”

Utredningen slog inte fast detta. President Trump rentväs alltså inte i Robert Muellers utredning.

– Vi har valt våra ord noga och det är viktigt att vårt skrivna arbete talar för sig självt, sa Mueller.

President Trump själv kommenterade Muellers anförande i ett kort inlägg på Twitter:

”Inget nytt från Muellerrapporten. Det fanns inte nog med bevis och därför, i vårt land, är en person oskyldig. Fallet är avslutat! Tack.”

Rysslandsutredningen visade att det inte fanns något samröre mellan Moskva och den blivande presidentens valkampanj. Mueller valde dock att inte bedöma om presidenten försökt att hindra rättvisan. Många demokrater har menat att rapporten visar på just detta och i rapporten beskriver Mueller och hans team i detalj elva tillfällen där åklagare utrett om president Donald Trump

uppsåtligen försökt att påverka utredningen.

Robert Mueller tryckte på hur viktigt han anser det vara att alla amerikaner är medvetna om att Ryssland försökt påverka valutgången 2016.

– Ryssland försökte att påverka vårt val och det borde bekymra varje amerikan, sa han.

Dagens uttalande var det första sedan Mueller för två år sedan fick uppdraget att granska Rysslands eventuella påverkan på det amerikanska presidentvalet 2016. Då sa han kort:

– Jag accepterar uppgiften och kommer att utföra den efter min bästa förmåga, sa han då, skriver Washington Post.

Muellers tal lämnade fältet öppet för kongressen att vidta egna åtgärder, åtgärder som Muellers egen utredning inte kunnat genomföra.

En som snabbt reagerade på detta var demokraten Jerry Nadler, som är ordförande i representanhusets mäktiga juridiska kommitté, som i ett inlägg på Twitter skrev:

”Med tanke på att den särskilde åklagaren Mueller inte kunde vidta straffrättsliga åtgärder mot presidenten, faller det på kongressen att reagera på president Trumps brott, lögner och andra felaktigheter – och det kommer vi att göra. Ingen, inte ens presidenten i Förenta staterna, står över lagen.”

Republikanen Justin Amash sa i en intervju med nyhetsbyrån AP att möjligheten att åtala presidenten ”inte var en möjlighet” på grund av de regler som finns inom justitiedepartementet och konstaterade:

”Nu är det vi som har bollen, kongressledamöter.”

En rad demokrater har under en längre tid försökt att få representanhusets talman Nancy Pelosi (demokrat) att gå vidare med en utredning som kan leda fram till riks rätt.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

Fakta. Rysslandsutredningen

Den tidigare FBI-chefen och juristen Robert Mueller fick i maj 2017 uppdraget att som särskild åklagare utreda misstänkt rysk inblandning i USA:s presidentval 2016 samt huruvida Moskva agerade i samröre med Trumpkampanjen. Det hela har kommit att kallas Rysslandsutredningen. Misstankarna om samröre mellan Trumps stab och den ryska regeringen, som amerikanska underrättelsetjänster har slagit fast lade sig i valrörelsen 2016, har

förföljt presidenten sedan han tillträdde 2017. Detta bland annat eftersom Rysslands tidigare USA-ambassadör Sergej Kisljak hade flera möten med företrädare för Trumpkampanjen före valet.

Donald Trump själv har upprepade gånger förnekat att hans kampanj konspirerat med Ryssland och kallat Muellers utredning för en häxjakt. Även Moskva har förnekat all inblandning i försök att påverka presidentvalet.

I slutet av mars 2019 lämnade Robert Mueller över sin utredning till justitieminister William Barr. Några dagar senare sammanfattade denne utredningen i ett brev till kongressen. Först den 18 april i år offentliggjordes större delen av Rysslandsutredningen, dock är vissa delar fortsatt sekretessbelagda.

På presskonferensen efter offentliggörandet av utredningen underströk justitieminister William Barr att Mueller inte hittat bevis för att Trumpkampanjen agerat i maskopi med ryska intressen under presidentvalskampanjen 2016. Däremot slår utredningen fast att Ryssland försökt påverka valet.

Därefter slog Barr fast att presidenten inte försökt hindra rättvisans gång, "obstruction of justice".

I utredningen tar dock inte Robert Mueller ställning i den skuldfrågan, däremot tas tio händelser upp som berör presidenten – utan att Mueller vare sig konstaterar att något brott begåtts eller att presidenten rört sig inom lagens ramar. Utredningen rekommenderade inte några ytterligare åtal.

President Trump såg sig omedelbart som helt friad av Mueller och twittrade "Game over" efter att rapporten offentliggjorts. Demokraterna kritiserade omedelbart justitieminister Barrs slutsatser och krävde att hela utredningen ska bli offentlig.

Den 22 månader långa utredningen har resulterat i minst 34 åtal, bland annat mot flera tidigare nära medarbetare till Donald Trump.

Källa: DN, The Wall Street Journal, TT med flera

Björn af Kleen: Mueller påminde kongressen om nästa steg – riksrätt

TORSDAG 30 MAJ 2019

Washington. Robert Mueller går i pension och har inte för avsikt att säga något mer om Rysslandsutredningen.

Men på en presskonferens påminde Mueller om att kongressen har möjlighet att ta nästa steg.

Underförstått: riksrätt.

Det var nästan spöklikt att för första gången höra Robert Mueller uttala sig i offentligheten sedan

Rysslandsutredningen tog sin början för två år sedan.

Mueller kallade till presskonferens med 90 minuters förvarning. Han verkade inledningsvis själv gripen av stundens allvar, liksom omtöcknad av sin egen stämning. Det fanns något gammelmansgrötigt över oraklets röst. Mueller läste från manus i omkring tio minuter. Han gjorde en sak fullständigt klar: nu träder han ur sin roll som särskild åklagare och kommer inte att svara på frågor i kongressen, ställa upp på presskonferenser eller skriva någon bok.

Det återstår att se om Demokraterna i kongressen ändå tänker försöka kalla Mueller att vittna. Men frågan är om en ovillig Rysslandsutredare skulle vara till mycket nytta i ett öppet förhör. En sur Mueller skulle kanske få Demokraterna att framstå som desperata.

Mueller sade egentligen inget som han inte redan har skrivit i rapporten. Men han betonade några centrala poänger:

Rysslands påverkansförsök på presidentvalet i USA 2016 ägde verkligen rum och förtjänar att tas på allvar av varje amerikan. Han fann dock inga bevis som visar att Trumpkampanjen konspirerade med Ryssland på ett sätt som kan räknas som kriminellt.

Om Mueller hade kunnat säga med säkerhet att Trump INTE begick övergrepp i rättssak så hade han gjort det. Han valde att avstå och skicka vidare ärendet till

justitieministern (som friade Trump). I rapporten listar Mueller ett tiotal situationer som skulle kunna tolkas som övergrepp i rättssak.

Justitiedepartementets riktlinjer förhindrar att man åtalar en sittande president, enligt Muellers tolkning, men konstitutionen erbjuder ett alternativ: det vill säga en riksriättsprocess, där man utreder anklagelserna i ett slags politisk domstol.

Att Mueller så tydligt, om än utan att använda själva begreppet, refererade till riksriätt var sannolikt viktigt för de demokratiska kongresspolitiker som anser att partiet har en skyldighet att inleda en riksriättsprocess.

Om inte annat så för att försöka få loss handlingar och dokument som Vita huset vägrar att lämna ifrån sig. Och på det sättet kunna göra en politisk bedömning

av Trumpkampanjens utbyten med främmande makt, presidentens ekonomiska situation, sönerns förehavanden etcetera.

Muellers avsked av offentligheten var torrt och kortfattat, helt i linje med mannens byråkratiska charm. Watergate, som avsatte Nixon, har lärt amerikanska lagstiftare och journalister att granskningar av presidenter är besläktade med maratonlopp. Långdragna, ofta tröstlösa.

Efter publiceringen av rapporten och Muellers nu bekräftade pensionering har något hänt med det mediala och offentliga skådespelet om Trump. Det saknas en kombattant. Ett latent hot, som många i både medierna och allmänheten älskade att läsa om och fundera på. Med Mueller försvann hoppet i vissa delar av

oppositionen om en enkel lösning på krisen Trump.

Muellers presskonferens ändrar inte på detta, utan bekräftar snarast läget. Trump twittrade lättat efter att Mueller lämnat scenen: "Fallet är avslutat! Tack!"

Någon av alla utredningar som pågår i kölvattnet av Muellerrapporten kan fortfarande komma med avslöjanden som skulle besvära Trump eller hans familj. Snart är det presidentval på nytt. Och med Mueller på golfbanan måste de demokratiska presidentkandidaterna hitta argument mot Trump som inte bygger på att presidenten kanske konspirerade med Ryssland på ett kriminellt vis.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

Boltons utspel ökar krigsrisken mellan USA och Iran ytterligare

TORSDAG 30 MAJ 2019

USA:s nationella säkerhetsrådgivare John Bolton höjer tonen ytterligare mot Iran och anklagar landet för att placera ut minor i Persiska viken.

Boltons utspel höjer ytterligare spänningen i området, där USA redan mobiliserat kraftigt kring Iran.

Den 12 maj utsattes fyra större tankfartyg och två handelsfartyg för sabotage utanför emiratet Fujairahs kust vid Persiska vikens mynning. Fujairah tillhör Förenade Arab-emiraten (UAE). Skadegörelsen orsakade mindre hål i fartygens skrov.

Incidenterna har omgivits av oklarheter.

En källa inom USA:s president-administration har tidigare sagt att Iran "sannolikt" ligger bakom sabotageaktionerna. Iran förnekar all inblandning.

Men Bolton var tydlig med sitt budskap när han på onsdagen mötte pressen i Abu Dhabi i Förenade Arabemiraten. Landet är en av USA:s trognaste allierade i regionen och John Bolton reste dit i tisdags för att på plats orientera sig om det spända

säkerhetsläget. På presskonferensen hävdade USA:s nationella säkerhetsrådgivare att skadorna på fartygen ”i det närmaste helt säkert” orsakats av iranska fartygsminor.

– Vem annars än Iran skulle ha gjort det? Någon från Nepal?, sade John Bolton till de församlade journalisterna.

Bolton anklagade också Iran för ett misslyckat försök att attackera den saudiska oljehamnen Yanbu.

Säkerhetsrådgivaren gick inte in på några närmare detaljer i frågan.

Under hela maj månad har den amerikanska administrationen i såväl ord som handling ägnat sig åt resoluta krigsförberedelser i Irans närhet, en direkt följd av president Trumps beslut att terrorstämpla den iranska militärstyrkan Revolutionsgardet och även ökat trycket

på omvärlden att helt sluta köpa olja från Iran.

En stridsgrupp med hangarfartyget ”USS Abraham Lincoln” i spetsen finns på plats i Persiska viken. Bombplan av typen B-52 Stratofortress, med kapacitet för atombomber, finns på plats vid den amerikanska flygbasen al-Udaid i Qatar. För mindre än en vecka sedan meddelade president Donald Trump att USA skickar 1 500 soldater till Mellanöstern ”för att skydda amerikanska intressen”.

Tidigare uppgifter att så många som 120 000 soldater skulle skickas till regionen har tillbakavisats av presidenten.

Från iranskt håll kommer regelbundet hotfull retorik riktad mot USA. Tidigare denna vecka hotade en av den iranska militärledningens rådgivare att angripa amerikanska krigsfartyg med robotar ”om de begår den minsta dumhet”.

– Vi kommer att sänka fartygen till havets botten, sade general Morteza Qoabani till nyhetssajten Mizan, som står det iranska expertrådet nära.

USA misstänkliggör Irans allierade i grannländerna, exempelvis shiamiliser i Irak, för att användas till att attackera mål kopplade till amerikanska intressen.

Därför har större delen av den amerikanska diplomatkåren i Irans grannland Irak evakuerats under de senaste veckorna. Även större amerikanska företag som exempelvis oljejätten ExxonMobil har tagit hem personal från Irak.

Också den så kallade huthimilisen i Jemen, som är en av huvudaktörerna i det pågående inbördeskriget, anklagas för att ligga bakom attacker mot grannlandet Saudiarabien, en av USA:s närmaste allierade.

Senast i helgen sköt det saudiska flygvapnet ned en bombförsedd drönare som ska ha skickats upp av huthierna, enligt den statliga saudiska nyhetsbyrån SPA.

Drönarens mål var flygplatsen i den saudiska staden Jazan, som ligger drygt sju mil norr om gränsen mellan Jemen och Saudiarabien. Flygplatsen används dagligen av tusentals civila. Enligt den saudiskledda militäralliansen skadades ingen.

För precis en vecka sedan sköt saudiskt luftvärn ned en bombdrönare på väg mot flygplatsen i Najran, en gränsstad med 300 000 invånare nära gränsen till Jemen. Det var andra gången på kort tid som Najran utsatts för en drönarattack. John Bolton beskrivs ofta som den ledande höken i president Trumps närmaste krets och det har spekulerats i

att presidenten tycker att hans säkerhetsrådgivare går för långt i sin anfallsiver.

Detta avfärdades dock av Bolton på presskonferensen i Abu Dhabi:

– Jag är rådgivare, jag beslutar ju inte om nationella säkerhetsfrågor, sade Bolton.

Erik Ohlsson

Fakta. Konflikten

Iran och USA har haft ett spänt förhållande i flera decennier, ända sedan den så kallade islamiska - revolutionen 1979.

I november 1979, trängde iranska demonstranter sig in på USA:s ambassad i huvudstaden Teheran och tog ett sextiototal amerikaner som gisslan. De hölls fångna i 444 dagar, sedan flera fritagningsförsök misslyckats.

Efter gisslandramat bröts de amerikansk-iranska förbindelserna.

I början av 2000-talet utnämnde den dåvarande amerikanske presidenten George W Bush Iran till en av "ondskans axelmakter".

Retoriken mildrades under Barack Obama (president 2008–2016) som förhandlade fram det så kallade kärnteknikavtalet, en överenskommelse som såg ut att innebära början på en normalisering av relationerna mellan USA och Iran.

Men Obamas efterträdare Donald Trump drog ur USA från avtalet och just nu är relationerna mellan länderna på riskabelt spänd nivå.

Under maj månad har USA ökat sin militära närvaro i Persiska viken med bland annat hangarfartyget "USS Abraham Lincoln".

Det var utanför emiratet Fujairahs kust som sex fartyg utsattes för sabotage den 12 maj.

Varannan damernas i Ramaphosas regering

TORSDAG 30 MAJ 2019

Det blir varannan damernas i president Cyril Ramaphosas första egna regering. Hälften av alla ministrar i den kraftigt bantade regeringen, som den sydafrikanska presidenten tillkännagav på onsdagskvällen, är kvinnor. En av dem är den tidigare borgmästaren i Kapstaden, Patricia de Lille, som så sent som i höstas

lämnade oppositionspartiet Democratic Alliance.

Pretoria.

Sydafrikanerna hade hållits på halster i fyra dagar i väntan på att president Cyril Ramaphosa skulle tillkännage sin första egna regering. Sedan han tog över makten förra året har han regerat med företrädaren Jacob Zumas sista regering men efter att ANC säkrat 57 procents majoritet i årets val kunde Ramaphosa på onsdagskvällen staka ut vägen för de kommande fem åren.

Det står klart att regeringen bantas med en fjärdedel, något som kommer att välkomnas brett i ett land där invånarna är trötta på politiker som skor sig på skattebetalarnas pengar.

– Vi har kraftigt försökt att skala ner vår regering, många har tyckt att den svällt

alldeles för mycket, sade Ramaphosa när han talade till nationen.

Han intog podiet i presidentpalatset i Pretoria en timme senare än utannonserat, och fyra dagar senare än vad sydafrikanerna är vana vid. Praxis är att presidenten dagen efter att ha svurit presidenteden meddelar sin regering. Men i år har man tvingats vänta.

Anledningen är att Ramaphosa tvingat en rad seniora ANC-politiker att defilera framför partiets integritetskommission, för att leva upp till löftet om upprepning i de egna leden. Missnöjet har varit massivt med korruption inom ANC efter ett decennium av vanstyre under Ramaphosas företrädare Zuma.

Totalt försvinner åtta av 36 ministerposter och av de kvarvarande 28 är hälften kvinnor.

– För första gången i landets historia är 50 procent av våra ministrar kvinnor, slog Ramaphosa fast.

En av dessa kommer att väcka mer uppmärksamhet än de andra: Patricia de Lille, som så sent som 2018 var borgmästare i Kapstaden för det största oppositionspartiet Democratic Alliance, DA.

Hon lämnade partiet i höstas efter en uppslitande strid med ledarskiktet i partiet och utnämmandet av "Auntie Pat" är en knäpp på näsan för oppositionen som förtvivlat försöker tvätta bort stämpeln av ett parti bara för vita. När Ramaphosa nu tar en färgad politiker som stötts ut av DA under sina vingar kommer han att vinna politiska poäng i Kapstaden, som är det starkaste fästet för DA.

Patricia de Lille blir minister för infrastruktur, vilket kan tolkas som ett

medgivande från Ramaphosa om att denna gren inte varit ANC:s starkaste på senare år.

Utrikesministerposten tillfaller också en kvinna, Naledi Pandor, som får hantera omvärldens ofta svikna förväntningar på ett mer internationellt aktivt Sydafrika. På finansministerposten fortsätter Tito Mboweni.

Pravin Gordhan, en tidigare finansminister som räknas som en av Ramaphosas närmsta allierade, får som chef för de statliga bolagen det delikata uppdraget att rädda nationella elbolaget Eskom från total kollaps.

Erik Esbjörnsson

erikesbjornsson@gmail.com

Boris Johnson hörs av domstol om ”Brexitlögnar”

TORSDAG 30 MAJ 2019

Boris Johnson ska höras av rätten efter anklagelser om lögnar inför folkomröstningen om Brexit. Enligt stämningen ska Johnson ha vilselett allmänheten när han påstod att Storbritannien betalar mer än fyra miljarder kronor i veckan till EU.

Den tidigare utrikesministern Boris Johnson är en av favoriterna till att

efterträda Theresa May som ledare för Torypartiet och därmed även som premiärminister i sommar.

Inför folkomröstningen om Brexit för tre år sedan var han en av de mest högljudda förespråkarna av att Storbritannien skulle lämna EU.

Ett av Boris Johnsons argument för Brexit var att EU är en förlustaffär som kostar Storbritannien 350 miljoner pund, drygt fyra miljarder kronor, i veckan.

Nu har en 29-årig affärsman stämt Johnson för att ha ljugit, skriver The Guardian. Ett enskilt åtal har väckts med hjälp av gräsrotsfinansiering, så kallad crowdfunding. På onsdagen beslutade en domare vid Westminster Magistrates Court i London att fallet ska prövas. Domaren skriver i sitt beslut att anklagelserna inte har bevisats och att hon

själv inte har hittat fakta, men nu ska domstolen avgöra fallet.

Boris Johnson förnekar anklagelserna om att ha förvrängt fakta och hävdar att rättsprocessen är en politisk hämndaktion. Enligt hans advokater handlar det om ett jippo från Brexitmotståndare.

För Johnson kommer rättsprocessen vid en mycket olycklig tidpunkt. Theresa May avgår som partiledare nästa vecka och då börjar kampen om att överta hennes jobb. Siffran 350 miljoner är omstridd, men det finns olika sätt att räkna. Med rabatter som Storbritannien får hamnar kostnaden på 250 miljoner pund. Läger man sedan till de bidrag brittiska myndigheter får från Bryssel sjunker kostnaden ytterligare.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Nytt problem på Guantánamo: Åldrande fångar

TORSDAG 30 MAJ 2019

Guantánamo Bay, Kuba. Utan några signaler på att fängelset ska stängas måste Pentagon nu planera för att internerna ska kunna åldras och så småningom dö på Guantánamo Bay. Ingen har ännu fått en demensdiagnos, men de första höft- och knäoperationerna

närmar sig. Det gör även rullstolsramper, andningsmasker för sömnapné, räcken i fångarnas celler och, kanske, dialys. Över 17 år efter att man valde den amerikanska militärbasen på Kuba som den ”minst dåliga platsen” att inhysa fångar på från slagfälten i Afghanistan, och efter år av debatter kring fångarnas rättigheter och fängelsets existens, planerar försvarshögkvarteret Pentagon nu för hur de terrormisstänkta fångarna ska kunna åldras och dö på Guantánamo.

Efter att kongressen stoppat Obamaadministrationens försök att stänga fängelset och Trumpadministrationen i stället lovat att hålla det öppet, och med militärrättegångar som dröjer, blev befälhavarna 2018 tillsagda att planera för att hålla fånglägret öppet i ytterligare 25 år, till 2043. Vid den tidpunkten kommer

den äldste fången, om han lever så länge, att vara 96 år gammal.

En annan av de 40 personer som hålls på fängelset är en palestinier som kallas för Abu Zubaydah. Han skendränktes 83 gånger instängd i en låda stor som en likkista på en hemlig CIA-bas. År 2045 kommer han att vara 72 år.

Han och många andra fångar lever med det som deras advokater beskriver som fysiska och psykologiska effekter av tortyr, vilket gör att deras hälsotillstånd bedöms som särskilt osäkert när de åldras.

– Om inte USA:s politik förändras kommer vi vid någon tidpunkt att behöva ge vård i livets slutskede här, sade John C Ring, befälhavare på Guantánamo, under en diskussion med reportrar där man lyfte de frågor som fängelset nu vill att Pentagon ska besluta om.

– Många av mina killar har förstadier till diabetes. Kommer jag att behöva utföra dialys här nere? Jag vet inte. Kommer vi att behöva utföra komplex cancervård här nere? Jag vet inte. Någon måste berätta det för oss, säger John C Ring.

Fängelsepersonalen ser redan tecken på behov av äldreomsorg för de intagna.

Befälhavarna menar att fångarna lider av typiska medelåldersbesvär: högt blodtryck och kolesterol, ledvärk, diabetes och, mer nyligen, sömnapné. Militären brottas nu med en rad frågor, som hur mycket medicinsk vård fångarna ska få, hur den ska ges och hur mycket kongressen kommer att vilja betala för den.

Det närmaste militära sjukhuset finns i Jacksonville, Florida, 1 000 kilometer norrut. Det är där Rings trupper får sina medicinska behov tillgodosedda när basens lilla sjukhus inte räcker till, som vid

till exempel magnetröntgen. Men enligt lag är militären förbjuden att ta Guantánamos fångar till USA och oftast måste vård utöver den rutinmässiga komma till fångarna.

Kardiologer har under mer än ett decennium kommit för att ge råd om fångarnas sjukdomstillstånd. Andra specialister har gjort regelbundna besök för att göra koloskopier eller undersöka ortopediska skador och en expert på proteser kommer på besök till de som blivit amputerade på slagfälten.

I nuläget säger militären att ingen fånge har cancer, och att alla som har rullstol kan komma i och ur den. Medarbetare har dock väckt frågan om hur många celler som kommer att behöva räcken och ramper och större utrymmen för bårar, rullstolar och duschar.

– Du vet, många av de här människorna levde hårda liv innan de kom till Guantánamo, säger en medicinsk officer, en marinbefälhavare vars namn inte kan uppges på grund av militärens regler kring besök från journalister.

– Vi börjar se att man använder sig av käppar, gåstolar och så vidare.

Ring säger att militären inte har några geriatriker eller läkare inom palliativ vård. Han har nu skickat en grupp för att se hur de federala fängelserna hanterar sjuka och döende interner.

Guantánamofängelset har en roterande medicinsk personal på 140 läkare, sjuksköterskor, sjukvårdare och personer som kan ge psykvård. De tar hand om fångarna, men ger också vård till de 1 500 militärer som är stationerade vid fängelset. Men till skillnad från fångarna kan dessa

också besöka bassjukhuset eller USA för mer komplex medicinsk vård.

Pentagon begär nu 88,5 miljoner dollar för att bygga en liten anstalt med kapacitet för palliativ vård för de 15 fångar som flyttats från CIA:s hemliga fängelser. Sex av dem väntar på rättegångar som kan ge dödsstraff för delaktighet i attackerna den 11 september 2001 och mot den amerikanska jagaren USS Cole, i vilka nästan 3 000 människor dog.

År 2013 uppskattade man den initiala kostnaden för projektet till 49 miljoner dollar. År 2018 uppskattade Ring den till 69 miljoner dollar. Kongressen nekade då till att stå för kostnaden, med motiveringen att det fanns mer akuta behov inom försvarets infrastruktur. De fångar som kommit till Guantánamo från CIA:s hemliga fängelser misstänks ha varit hjärnorna bakom attacker och

representanter eller fotsoldater kopplade till al-Qaida. Deras försvarsadvokater och de medicinska experter de konsulterat kallar dem för Guantánamos sjukaste. De menar att en del av de krämpor som militären skyller på åldrande egentligen beror på CIA:s tortyr.

En indonesisk fånge, känd som Hambali, 55 år, som misstänks ha varit ledare för den sydostasiatiska extremistgruppen Jemaah Islamiyah, behöver en knäoperation, enligt sin försvarsadvokat James Valentine. Valentine menar att skadan på Hambalis knä är en direkt konsekvens av det första året i CIA:s fångenskap, när han under lång tid hölls kedjad runt fotlederna.

Mustafa al-Hawsawi, 50 år, en saudier som anklagas för att ha hjälpt 11 september-kaparna med resor och kostnader, har i åratal lidit av sådan

kronisk rektal smärta efter att ha blivit våldtagen i CIA:s fängelser att han måste sitta på en kudde i rätten. Därefter återvänder han till sin cell för att lägga sig så fort han kan och fastar regelbundet för att minska sina tarmrörelser, enligt sin försvarsadvokat Walter Ruiz. Mustafa al-Hawsawi har blivit beroende av det narkotikaklassade smärtstillande medlet tramadol för att ta sig igenom dagarna, enligt Ruiz.

Det kan tyckas märkligt att militären diskuterar komplicerad och dyr medicinsk vård för fångarna, särskilt de som Pentagons åklagare vill döma till döden.

– Det är paradoxalt, säger Stephen N Xenakis, en psykiater och pensionerad general som konsulterat om Guantánamofall sedan 2008.

– Men vi låter inte människor bara dö i det här landet. Det går emot vår medicinska etik.

Även innan fångarna börjat närma sig ålderns höst har fängelset stått inför utmaningen att ge sofistikerad medicinsk vård. Under sommaren 2017 hittade vakterna en misstänkt krigsförbrytare, And al Hadi al Iraqi, inkontinent i sin cell. Han hade i flera år klagat på ryggvärk på grund av en så kallad degenerativ disksjukdom. En orkan var på väg mot Karibien och Pentagon tog snabbt en av flottans neurokirurgiska grupper till basen för att göra en akut ryggradsoperation. Nyligen släppta rättegångsdokument i Hadis fall talar emot befälhavarnas uppgifter om att de intagna får likvärdig vård som amerikanska militärer.

Hadi genomgick tre ryggradsoperationer i september 2017. Den första i nedre ryggen,

ytterligare en i nacken och en tredje för att dränera en blodutgjutning som drabbade patienten efter operationen. I oktober deklarerade sedan en tjänsteman vid Guantánamos sjukhus i ett mejl att patientens halskota inte längre fungerade. Officeren, vars namn tagits bort från rättens dokument, gav tre alternativ: Att ge Hadi ett nackstöd och hoppas på det bästa, att ta in ett speciellt verktyg från flottans sjukhus i Portsmouth, Virginia, för att ta bort det material som satts in i patientens nacke under en tidigare operation, eller att transportera honom till sjukhuset för en komplex operation. I en ovanlig avvikelse lade officeren till att ”tanken på att försöka sig på” den komplicerade operationen på basens sjukhus ”skrämmer skiten ur mig”. Vad som hände sedan finns inte i några dokument. Men Amanda Aubuiké,

talesperson för arméns Southern command som övervakar fängelset, säger i ett mejl att idén om att flyga in fången ”uppenbarligen inte utforskades vidare på grund av de lagliga begränsningarna”. Ytterligare två operationer på Hadi gjordes i Guantánamo.

Rättegångsdokument visar att Hadi har kronisk smärta och ryggspasmer, för vilka han ges en rad smärtstillande och muskelavslappnande läkemedel. Hans kirurg har vittnat om att Hadi kanske inte kommer att bli bättre. Vid en utfrågning i mars tog vakterna honom till rätten i rullstol och han använde en gästol för att ta sig från rullstolen till en mjuk rehabiliteringsstol. Utfrågningen fick ta en abrupt paus när en av hans advokater sade att Hadi inte kunde följa med i de frågeställningar hans jurister kom med.

Hadi, som nu är 58, har februari 2020 som rättegångsdatum. För att se till att han kan närvara har Pentagon skyndat på beslutet om att skapa en rullstolstillgänglig cell för honom på området där förhandlingarna hålls. Det var en åtgärd som redan planerats i väntan på en ökande skara av åldrande fångar.

Cellen är tre gånger så stor som rättens fem andra celler, stor nog att få plats med en sjukhussäng, och enligt en åklagare, för att ha en videomonitor så att Hadi kan titta på sin rättegång från sängen. Den kommer också att ha en telefon för att låta honom eller en advokat ringa in till rättegångssalen om han har något att säga. Militären har redan en rutin för vad de ska göra när en fånge dör, eftersom det hänt nio gånger sedan 2006. Muslimska anställda på basen utför traditionella riter tills en imam kommer och tar över.

Utrikesdepartementet ser till att fångarnas kvarlevor förflyttas.

För de som inte kan förflyttas finns en plats omgiven av ett kedjestaket på en avgränsad del av Guantánamo. Den är märkt ”muslimsk begravningsplats”.

Senaste gången en reporter kunde besöka den, år 2016, var den tom.

John C Ring, som intervjuas i denna artikel, blev avskedad från Guantánamo efter det att artikeln publicerades i New York Times.

Carol Rosenberg

Fakta. Guantánamo

Fängelset på Kuba upprättades år 2002 som ett led i USA:s krig mot terrorismen. George W Bush skapade fånglägret och godkände tortyr. Efterträdaren Barack Obama förbjöd tortyren – men misslyckades med att stänga lägret.

I ett första skede fördes 779 fångar dit. När Barack Obama tog över 2009 var 242 fångar kvar. Obamas plan var att släppa några och föra över resten till USA, och få in dem i det vanliga rättssystemet. När kongressen sa nej till det så satsade han på att försöka reducera antalet till "ett absolut minimum". Av de 40 fångar som är kvar är nästan alla misstänkta al-Qaida-män på olika nivåer. Den svenske medborgaren Mehdi Ghezali satt fängslad på Guantánamo mellan januari 2002 till juli 2004. USA avslöjade aldrig vad Ghezali misstänktes för eller vad misstankarna grundades i. Inget åtal väcktes heller.

Kostnaderna för fängelset är stora, och beräknas till mer än 2,5 miljoner dollar per fånge och år.

Kritiken mot förhållandena på Guantánamo har varit förödande i många år, och handlar om såväl bristande eller obefintlig

rättssäkerhet som om tortyr och tvångsmatning.

Området kring Guantánamo Bay arrenderas av USA för en flottbas, men Kuba anser att det sker på olagliga grunder och rör inte de pengar som USA varje år betalar.

Minst tio civila döda i Syrien

TORSDAG 30 MAJ 2019

Syrien. Minst tio civila har dödats i luftanfall som utförts av regeringsstyrkor mot jihadistkontrollerade områden i landets nordvästra delar, rapporterar oppositionella Syriska människorättsobservatoriet (SOHR). Sju av de tio dödades i samhället Saria i provinsen Idlib. De tre andra var en man och hans två barn i samhället Bara, enligt SOHR-chefen Rami Abdel Rahman. – Bombningarna utförda av regimen och Ryssland fortsätter att vara intensiva i flera områden. De ryska angreppen är inriktade på Khan Sheikhoun men har inte orsakat några dödsoffer hittills, säger han.
TT-AFP

Ny kamp för rätten till abort

TORSDAG 30 MAJ 2019

Argentina. Det argentinska underhuset har tagit fram ett nytt lagförslag för att legalisera aborter. Det kommer bara nio månader efter att ett liknande förslag röstades ner i senaten. Klädda i grönt, med en symbolisk grön snusnäsduk i händerna, demonstrerade tusentals personer – främst kvinnor – på ett hundratal platser på tisdagen. Den största demonstrationen hölls utanför landets parlament i Buenos Aires, där parlamentarikerna nu ska ta ställning till den nya lagen. Det nya förslaget – som lagts fram av politiker från flera partier – är väldigt likt

fjölårets, men innehåller ytterligare skydd för kvinnor som vill genomföra aborter, oavsett sexuell identitet. Några av de juridiska krav som kan sinka en abort har också strukits.

Det förslag som i augusti i fjol röstades ner med siffrorna 38–31 skulle legalisera aborter fram till den 14:e veckan.

Lagförslaget mötte hårt motstånd från den katolska kyrkan, som satte press på politikerna.

TT

Kalldusch för Netanyahu – nyval i Israel

TORSDAG 30 MAJ 2019

Det israeliska parlamentet, Knesset, upplöste sig natten till torsdagen trots desperata försök av premiärminister Benjamin Netanyahu att förhindra nyval. Under de sista febrila timmarna före midnatt försökte Netanyahu fresta både oppositionspartier och enskilda oppositionspolitiker att ansluta sig till den koalition han försökt pussla ihop sedan sitt segerval den 9 april.

Under de senaste dygnet har hela det politiska etablissemanget dansat efter

nationalistpolitikern Avigdor Liebermans pipa. Han, som Netanyahu tagit för given som partner i nästa koalition, krävde i utbyte för sin medverkan en ny värnpliktslag som tvingar de ortodoxa judarna att göra militärtjänst. Netanyahu gjorde sitt yttersta för att få de ortodoxa partierna med på förslaget. De vägrade, föga överraskande.

För Netanyahu är detta en kalldusch. Han utlyste val i hopp om att förbättra sina utsikter att undgå tre svåra korruptionsåtal. Den första punkten på den tilltänkta koalitionens program var en serie lagar ämnade att säkra honom immunitet mot åtal och frånta Högsta domstolen dess rätt att underkänna lagar som stiftats av Knesset.

Preliminärt datum för nyval är den 17 september.

Nathan Shachar

USA säger ”kanske” till Kina avtal

TORSDAG 30 MAJ 2019

USA ”kanske” kan få till ett avtal med Kina, men även om det inte blir ett avtal så kommer USA:s ekonomi fortsätta att växa. Det sade USA:s utrikesminister Mike Pompeo till Fox News på onsdagen, enligt Bloomberg News. Han sade att Donald Trumps enda fokus är att slå mot den orättvisa handelsrelationen med Kina, och tillade att Huawei är ett instrument för den kinesiska regeringen.

– De är tätt sammanlänkade, sade han.

Arlanda 06.15. De tar bilder av varandra redan på flygplans- trappan

TORSDAG 30 MAJ 2019

När dörren till det kinesiska flygbolagets jättelika plan öppnas på Arlanda sköljer den svala majluften in. Jag tar snabbt på mig jackan och mina strumplösa skor känns som ett felaktigt val.

Under mellanlandningen på Shanghais flygplats var luften kvalmig. Kineserna tar på sig täckjackor.

De tar bilder av varandra redan på flygplanstrappan. En buss tar oss in till passkontrollen där jag inser att större delen av planets passagerare är en enda gruppresa. Ledaren viftar med en flagga och tar emot.

På resan har jag, under ett besök hos min äldste son i Singapore, sett liknande kinesiska turistklungor som rör sig kollektivt mellan attraktionerna. Om man hamnar i mitten av en sådan klunga kan det vara svårt att ta sig ut.

En kinesisk gruppresa kan vara av en helt annan storlek än vi är vana vid. Nyligen rapporterade ekonominyhetsbyrån Bloomberg att Schweiz i maj tar emot den hittills största gruppresan från Kina: 12 000 anställda på ett kosmetikaföretag.

Turistindustrin i schweiziska städer som Basel och Zürich gnuggar händerna. Kineserna förväntas spendera 140 miljoner kronor under den gigantiska gruppresan.

Ett antal miljoner av nästan 1,4 miljarder kineser drömmer förmodligen om att besöka Sverige. Är vårt samhälle, natur och turistindustri redo?

Som svensk smiter jag förbi de kinesiska köerna till passkontrollen. Till luckan med EU-pass är det nämligen ingen kö alls.

Mats J Larsson

matsj.larsson@dn.se

Mats J Larsson är journalist på DN som under mellanlandningen i Shanghai hoppade till när fingeravtrycksavläsaren pratade svenska.

**Därför har
både
miljörörelsen
och
arbetarrörelsen
misslyckats i**

kampen för en bättre värld

TORSDAG 30 MAJ 2019

I den franske tänkaren Bruno Latours bok "Down to Earth" ifrågasätts hela vår världsbild. Alf Hornborg tar del av en svanesång över den europeiska världsordningen.

På omslaget till boken "Down to Earth: Politics in the new climatic regime" beskrivs Bruno Latour som en av världens mest inflytelserika tänkare. I tre decennier har han blivit känd för en strid ström av böcker om hur modern vetenskap har missuppfattat det mesta. Hans senaste bok är en vändpunkt på flera sätt. Den är ovanlig därför att den i stort är begriplig

men också för att den i vissa avseenden bryter av mot allt han tidigare skrivit. Visst är hans språk som alltid en blandning av det gåtfullt diffusa och det halsbrytande, men på några punkter verkar hans världsbild ha förändrats i grunden. Han som tidigare har sagt att det inte finns någon "kapitalism" har vid 71 års ålder upptäckt att världen är orättvis och genomsyrad av kapitalets makt. I "Down to Earth" undviker Latour konsekvent att hävda att döda föremål har handlingsförmåga – en föreställning som han hittills förknippats med. Nu är det enbart de levande organismernas "agens" som han vill påminna oss om. Mest anmärkningsvärt är dock att den forskare som på 90-talet var konstruktivismens främste fanbärare numera allt oftare uttrycker sin tilltro till klimatforskarnas varningar.

Latours reflektioner om världens tillstånd präglas av en djup pessimism på gränsen till uppgivenhet. Hans iakttagelser om Trump, klimatförnekandets politik och globaliseringens politiska rekylar är bitvis träffsäkra och insiktsfulla, men ibland är hans utflykter i politisk teori vilseledande. Som när han med hänvisning till Peter Sloterdijk hävdar att Europa utgörs av en klubb av nationer som har gett upp sina imperiefantasier – utan att uppmärksamma att deras anspråk på världens resurser fortfarande bygger på samma koloniala dröm.

Boken är en studie av den europeiska världsordningens svanesång, betraktad genom en konservativ och välbärgad fransk godsägares immiga glasögon. Aldrig tidigare har Latour varit så självutlämnande. I bokens slutskede presenterar han sig själv som en

privilegierad akademiker från en borgerlig släkt av markägande vinhandlare som vunnit mycket på globaliseringen. Därefter övergår han till att hylla det Europa som han så starkt identifierar sig med – till och med den Europeiska Union vars komplexa byråkrati ”visar vägen” genom att fungera ungefär som ett ekosystem. Han tänker sig att den världsdel som mer än någon annan bär ansvaret för biosfärens och mänsklighetens tillstånd nu bör bryta med globaliseringen och upprätta en radikalt annorlunda relation mellan människan och allt annat ”jordiskt”.

Enligt Latour är vi vana att föreställa oss globalisering som modernisering, som vore den globala skalan synonym med tidens gång. Ur ett sådant perspektiv har det hittills knappast varit politiskt gångbart att förespråka dess motsats. Men allt fler har nu insett att varken Nationen

eller Världen som sådana erbjuder någon lovande framtid.

I stället identifierar Latour ett mål som varken är lokalt eller globalt. Detta mål kallar han ”jordiskt” (”terrestrial”). Vad denna anknytning till ”jorden” skulle innebära förblir dock en gåta. Inte osökt går tanken till den jordnära medeltid som avlöste det expansiva romarriket efter att dess drömmar om globalisering hade brutit samman. Men vad framtidsvisionen skulle innebära rent praktiskt slutar i ett frågetecken, eftersom han konsekvent undviker att konkretisera begreppet.

Möjligen finns här ett översättningsproblem mellan franskans ”terre” och engelskans ”soil”.

Samtidigt gör han allt för att undvika att vi ska tänka att han innerst inne är en konservativ markägare från fysiokratins hemland. Någon som längtar åkerjorden

där barn han lekt – den enda kvarvarande tryggheten i den dödsdömda industriella världsordning som grundades av rivalen på andra sidan Engelska kanalen. Han understryker även att hans vision om närhet till jorden absolut inte ska förväxlas med ”Blut und Boden” och ”Lebensraum”. I stället är det ett klimatförnekande USA – vars koldioxidutsläpp invaderar hela världen – som representerar en ny version av Lebensraum.

Det skulle vara lätt att vifta bort Latours resonemang som konservatism i nya kläder. Hans ansträngningar att befria sig från kategorierna ”vänster” och ”höger” kan dock inte avfärdas som en strategi för att själv slippa placeras på en traditionell politisk skala. Redan innan de Gula västarnas upplopp förstod Latour att de gamla politiska kategorierna från franska revolutionen inte längre räcker till för att

begripa "populisternas" protester mot den kosmopolitiska elit som gynnas av globaliseringen.

Latour antyder att det i vår tid snarare kommer att bli allt svårare att klamra sig fast vid denna djupt rotade kategorisering av människors politiska hemmahörighet, en tankefigur som grundlades år 1789.

Han frågar sig rentav om höger- och vänstermänniskor över huvud taget fanns före 1700-talet.

Vad är egentligen skillnaden mellan "progressiva" och "reaktionära" i dag, frågar sig Latour, när det nya samhällssystem som ska "frigöras" innefattar både marknadskrafter och moral? Ur ett sådant perspektiv är varken nationalism eller internationalism framkomliga alternativ.

Latour visar hur tre företeelser i vår samtid hänger ihop: avregleringar av

marknaden, skenande ekonomiska klyftor och klimatförnekande. Från och med 1980-talet, säger han, har de härskande klasserna insett att världen inte räcker till för alla och har därför ägnat sig åt att bygga skyddade utrymmen åt sig själva. Donald Trump är en symbol för denna strategi. Hans väljare verkar svälja budskapet att det går att förena vinstmaximering och protektionism. Ändå blir vi samtidigt allt mer medvetna om att planeten inte kan härbärgera mera globalisering. Dessa motstridiga budskap skapar olustkänslor hos allt fler. Det är som om tryggheten och marken försvinner under våra fötter, skriver Latour. Följaktligen är det inte bara klimatflyktingarna och de koloniserade som har förlorat anknytningen till marken, utan även de forna kolonisatörerna. Samtidigt avfärdas de som vill värna om

lokal platsanknytning och tradition som nostalgiska, bakåtsträvande "populister". Är det möjligt, frågar han sig, att övertyga de som ivrar för fortsatt globalisering om att det är " normalt och rättvist och oumbärligt" att vilja slå vakt om sin platstillhörighet, sitt utrymme, sin livsstil? Kanske har de "progressiva" bara inte förstått vad det är som gör att de "reaktionära" slår vakt om det trygga och invanda?

Latour poängterar att det "Globala" skapar ett nytt och förvridet "Lokalt" – ett ofta etnifierat politiskt projekt som är lika polariserande och utsiktslöst som den globalisering mot vilken det reagerar. Valet av Trump, säger Latour, var galet men begripligt – man behöver inte vara expert för att befara att alltihop kan komma att sluta i katastrof. Här finns en förståelse hos honom för att många

ängsligt undrar om vi kan undvika ett nytt 1914.

Enligt Latour har såväl miljörörelsen som arbetarrörelsen misslyckats därför att de har utgått från den moderna gränsdragningen mellan natur och samhälle. Varken den ekologiska eller den socialistiska rörelsen har förstått att kampen för en bättre värld måste föra hela kollektivets talan – såväl dess mänskliga som dess icke-mänskliga komponenter. Han frågar sig hur vår moderna världsbild kan betrakta sig som "materialistisk" och "rationell" när den hittills har bortsett ifrån att vi håller på att ödelägga biosfären. Hur har nationalekonomin kunnat inbilla sig att den inte behöver erkänna några materiella gränser? Vetenskaperna om livet i biosfären tycks ha begått misstaget att, som astronomin, betrakta jorden från yttre rymden i stället för att odla kunskap

som är inbäddad i konkreta kollektiv av varelser.

I stället för ”produktion” borde vi ägna oss åt ett ”framkallande” (”engendering”) i lyhört samarbete med andra livsformer. Latour brottas uppenbarligen med klyftan mellan vetenskap och upplevelse – mellan att tala om naturen på avstånd och att uttrycka närhet till den i form av känslor. Som alltid präglas Latours resonemang av härresande självmotsägelser. Hans kritik mot vad han kallar ”elitens obskurantism” skulle kunna vara riktad mot honom själv. Det är egendomligt att höra den abstrakta retoriken om vikten av jordnära konkretion från en urban kosmopolit som förmodligen aldrig haft jord under naglarna. Och hans ihärdiga vetenskapskritik är som sagt svårförenlig med tilltron till klimatforskningen.

Vid ett tillfälle – på sidan 77 – låter det egendomligt nog som om klimatförnekandet rentav vore vetenskapens fel. Åberopandet av Karl Polanyi och den ibland uttryckliga kritiken av marknad, ekonomi och kapitalism är ett helt nytt inslag i Latours tänkande som inte är lätt att integrera med hans världsbild i övrigt. Ändå vittnar hans dröm om ett jordnära, icke-globaliserat Europa om en fullständig brist på insikt om de ojämna globala resursflöden som möjliggör hans eget franska överflöd.

Alf Hornborg

Efter EU:s nya upphovsrätts- regler – svenska stjärnor hotar lämna Europa

TORSDAG 30 MAJ 2019

Plattformen Twitch samlar miljontals tv- och datorspelare och publik på nätet. Men den nya EU-lagen om upphovsrätt hotar de spelare som livnär sig på sin

verksamhet. Nu talar flera svenska spelare om att lämna Europa för att kunna fortsätta.

Den 15 april röstade EU:s ministerråd med siffrorna 19–6 igenom ett omtvistat lagförslag om upphovsrätt på nätet. Lagen ska ge upphovsrättsinnehavare ersättning för att deras verk används på internet, men kritikerna menar att det kommer tvinga fram censur och dyra kostnader eftersom allt material som publiceras måste granskas. Och därefter tas bort eller kompenseras ekonomiskt.

En yrkesgrupp som är särskilt orolig för detta är personer som livesänder medan de spelar datorspel, oftast via plattformen Twitch som har fler än 15 miljoner dagliga användare. Deras verksamhet skulle kraftigt begränsas eftersom spelen i sig är upphovsrättsskyddade och därför faller inom ramarna för upphovsrättsbrott.

En av dem är svenska Twitch-användaren Emma "Swebliss" Bliss, med 200 000 följare på Twitch och dryga 100 000 på Youtube.

– Jag är absolut orolig över hur det kommer påverka streaming, Youtube och spelbranschen rent allmänt, säger hon.

– Jag hoppas att det kommer någon bättre lösning eller kompromiss, men om inte så har jag inget annat val än att försöka flytta från EU, då jag vill fortsätta jobba med min passion och inte tvingas bromsa min kreativitet.

Hon är en av flera personer som DN pratat med som uttrycker en önskan om att lämna Sverige och EU-området om lagen skulle bli verklighet. En av världens största Twitch-spelare, svenske Sebastian "Forsen" Fors med över en miljon följare, har deltagit i sändningar med Twitchs vd Emmett Shear där direktivet kritiseras,

och han har också nämnt lösningen att lämna EU-området.

Även Twitch-användaren Emily "QueenE" Krumlinde, med 85 000 följare, är starkt kritisk.

– Det enklaste sättet för hemsidor som Twitch och Youtube att undvika ansvar i EU efter att detta träder i kraft är att helt enkelt blockera sina tjänster totalt här, vilket inte bara innebär att de som jobbar med det inte kommer ha sina jobb, men även att man inte kommer kunna kolla på videor.

Tobias Norström, producent på "P3 Spel" i Sveriges Radio, säger att även om det ännu är två år tills lagen ska träda i kraft är oron påtaglig i branschen.

– Det man ska komma ihåg är att de européer som tjänar pengar på att streama konkurrerar med streamers från världen i övrigt. Med lagen begränsas möjligheterna

till att skapa streamat innehåll i en tidigare aldrig skådad utsträckning och begränsningarna slår dessutom bara mot dem som är verksamma i Europa.

Men det skulle även drabba övriga användare, eftersom deras följare i EU-området då inte längre kan följa sändningarna eftersom det innebär att ta del av upphovsrättsskyddat material. Deras följarantal riskerar alltså minska drastiskt.

Twitch, ett amerikanskt företag som ägs av Amazon, var mycket aktiva i debatten kring direktivet, som innefattar den så kallade artikel 13, numer kallad artikel 17. Vd:n Emmett Shear skrev ett långt blogginlägg där han kallar direktivet för ”en dålig upphovsrätsreform” och en direkt attack på plattformens användare. Begränsningarna inskränker sig inte bara till strömmat spelinnehåll, säger han, utan

kan även gälla exempelvis affischer som syns bakgrunden, eller musik som spelas i det rum där sändningen sker. Shear uppmanade användarna att skriva på ett upprop för ”ett fritt internet”, ett upprop som i dag har 5,3 miljoner underskrifter. Emanuel Karlsten är journalist och har länge bevakat frågan i EU. Han menar att enligt direktivet sitter upphovsrättsinnehavaren på hela makten. – Vill de inte att deras material publiceras alls på internet så är plattformarna skyldiga att se till att det inte finns med i ett klipp eller en sändning. Då måste de bygga ett filter för det på något smart sätt, säger han.

Om upphovsrättsinnehavarna bara vill ha betalt är det en fråga om förhandling, och där har Sverige en lång erfarenhet av att skapa avtalslicenser med rätten att

publicera ur databaser för en fast summa pengar, säger Karlsten.

– Det är också vad upphovsrättsorganisationerna hoppas på, att plattformarna ska öppna plånboken och säga ”klart att vi ska betala”.

Alternativet är att de inte vill betala och då måste de blockera materialet.

Från spelbranschens håll varnar man just för stora effekter om inte videoplattformarna agerar enligt de nya reglerna.

– Det beror på hur de förhåller sig till reglerna. Om Youtube och Twitch agerar konstruktivt så tror vi att de nya reglerna kommer att ha mycket marginell påverkan på spelinfluencers. De flesta spelföretag vill ju att deras spel ska synas. Om plattformarna däremot vill göra en politisk poäng av saken så kan det få stora effekter,

säger Per Strömbäck, talesperson för Dataspelsbranschen.

Twitchs motvilja mot direktivet kan grunda sig i att de inte har budget för att betala spelindustrin licenspengar, säger Emanuel Karlsten.

– Det är upphovsrättsorganisationernas sätt att få pengar, så jag skulle gissa att de är villiga att gå ganska långt ner i pris för att alls få pengar. Därmed skulle det inte bli några stora problem.

Ett företag som mottog beslutet om artikel 17 som positivt är United Screens, nätverket som samlar flera stora youtubare.

– Vi förhåller oss positiva, då det kommer gagna de upphovsrättsinnehavare som vi representerar i dagsläget, många av Sveriges största youtubers, artister, skivbolag, musiker och andra personer som skapar innehåll som de själva äger

rättigheterna till, säger Jessica Westin som är kommunikationschef på United Screens och tillägger att de ämnar hjälpa rättighetsinnehavare att registrera och hantera sina rättigheter på plattformen. Hon säger att de även utbildar kreatörer kopplade till nätverket i upphovsrätt för att undvika att deras verk stoppas.

– Som service till dem tillhandahåller vi ett bibliotek av musik som är rättighetsclearat, alltså att musiken kan användas fritt i rörligt material utan risk för att bryta mot upphovsrätten.

Det finns även ett annat skäl att artikel 17 anses kontroversiell: att medlemsländerna i EU ålägger privata företag som Twitch eller Facebook att vara ”internetpoliser” när de ska bestämma och agera på vad som anses vara ett brott. Det är ett principiellt problem, menar Emanuel Karlsten.

– På en sekund ska de avgöra om det är upphovsrättsbrott eller inte. Sajterna behöver ha marginal att de aldrig någonsin begår ett brott och tar därför ner även saker som vore okej att sprida.

Det är i det närmaste omöjligt för en sajt med miljarder användare att hantera, menar han.

– Vi tassar på marker som man aldrig varit i närheten av tidigare. Jag förstår oron och frustrationen från användare som inte känner sig lyssnade på.

– Det finns också problem kring yttrandefriheten, något som FN:s observatörer har poängterat: att i dag är sociala medier ett av våra primära sätt att uttrycka oss på. Skärmdumpar eller videoklipp för att uttrycka en känsla eller kommentera en händelse – sådant som är en central del i vår kultur – kan nu kallas

för upphovsrättsbrott, säger Emanuel Karlsten.

Kristofer Ahlström

kristofer.ahlstrom@dn.se

Hugo Lindkvist

hugo.lindkvist@dn.se

Svenska Twitchanvändare om artikel 17.

Emily "Queen E" Krumlinde:

– Enda lösningen som det ser ut nu för kreatörer inom EU som vill fortsätta jobba med detta är att flytta utanför EU, tyvärr.
– Jag tror inte politikerna förstår exakt hur lagen fungerar och vad de faktiskt röstat igenom, och hur mycket den kommer påverka. Hela grejen är det pinsammaste fiaskot och uppvisning på teknisk ignorans på länge. Och då har vi inte ens nämnt hur mycket censur detta har potential att bidra till. Katastrof.

Emma "Swebliss" Bliss:

– Spelutvecklare och distributörer kommer sannolikt behöva ge licenser till kreatörer så att vi kan fortsätta att streama deras spel men det kan bli en komplicerad process och det är framför allt små kreatörer som vill in i branschen som kan drabbas hårt.

– Jag tror att detta är något som kan bromsa spelbranschen och Twitch mycket i det långa loppet då videor och streaming är en stor faktor i hur spel sprids till konsumenterna nu för tiden. Det kommer göra det mycket svårare för nya streamers att bygga en karriär inom gaming och för etablerade streamers att utvecklas och expandera, så jag ser inte att det skulle hjälpa spelbranschen.

Gabriella "Gabbie" Berthagen:

– Jag är förberedd på att det inte kommer att gå att fortsätta på samma sätt. Det är bättre att ställa sig in på det, annars

kommer jag bara att bli väldigt besviken. Värsta möjliga scenariot är att plattformar som Twitch stänger ned gentemot Europa. Då får jag antingen flytta från Europa eller lägga av med det jag gör.

– Rädslan är stor bland många för vad som ska hända, men samtidigt har nog många svårt att förstå vad regeländringarna egentligen innebär, eftersom systemet är - komplicerat. Det gör det också svårt för många att ta ställning. Man vet helt enkelt inte om det är rätt eller fel att göra dessa ändringar.

Ett generöst lexikon för framtiden

TORSDAG 30 MAJ 2019

Ett tjugotal unga konstnärer och - grupper deltar i den gedigna utställningen "Metamorphosis" på Fondation Cartier i Paris. Här speglas en osäker framtid, skriver Frida Sandström.

"Metamorphosis. Art in Europe now" Fondation Cartier, Paris. Visas t o m 16/6.

Massdrunkningar i Medelhavet, de gula västarna, Brexit. Att dagens Europa är i gungning är uppenbart, men hur påverkar det konsten? På Fondation Cartier i Paris har man ställt frågan till samtidskonstens - allra yngsta. De är födda efter internet och i samband med Berlinmurens fall. Deras

första år i vuxenlivet präglades av finanskrisens bakslag, med bostadsbrist, arbetslöshet och en härsken migrationspolitik.

Med "Metamorphosis" uppmärksammas den fragmentering som denna generation utstår, ett tillstånd som också präglar de konstnärliga praktikerna. Inför en osäker framtid konstruerar konstnärerna nya verkligheter av historierna de bär på – fast inte heller i dessa metamorfoser ser det särskilt ljust ut.

I videoprojektet "Mother's tongue" tecknar duon Lap-See Lam och Wingyee Wu den svenska kinakrogens historia i ett dystopiskt framtidsscenario. Med en brusten animation av smältande pixlar skärskådas en otillräcklig historieskrivning av migrantarbetares förhållande i restaurangvälden.

Hos urfolket i nuvarande Tyvarepubliken i södra Sibirien hade en liknande fragmentering i skinn, smide och keramik till syfte att maskera framtiden. På Foundation Cartier har Evgeny Antufiev vänt sig till sin uppväxts traditioner, och konstruerat ett mausoleum för den tid som väntar – men som redan tycks vara förlorad.

I Raphaela Vogels multimedia-installationer konfronteras historiens och i synnerhet nationalstatens monument med nya lager av tvetydighet. Starkast i utställningen är skulpturen "In festen handen II", där hon gjutit av två enorma lejonskulpturer från 1800-talets Tyskland. Resultatet har blivit ett skört, tomt skinn av hård plast. Lejonskalen ackompanjeras av konstnärens sång, den tyska visan "Hurra, wir leben noch", om en finansspekulant som gick bankrutt.

Liksom "Mother's tongue" väcker flera av utställningens videoverk associationer till sci-fi. Genren var framträdande vid millennieskiftet och viktig för denna första generationens användare av tv- och datorspel. Mest intressant är det dock då sci-fi-estetiken framträder i figurativt måleri, där den futuristiska fiktionen konfronterar västerländsk konsthistoria. Kasper Bosmans har exempelvis målat vapentavlor för nutiden, med utgångspunkt i en medeltida bildvärld. Men istället för kungar och krigare gestaltas ämnena som migration, klimat och identitet. För flera konstnärer i utställningen är detta ett första steg in i en internationell konstvärld, även den under omförhandling. Fondation Cartier har gjort ett gediget arbete i kartläggningen av av detta tillstånd, utan ett alltför snävt

koncept. För om något kan sägas om den unga samtidskonsten, så är det att den sedan länge har lämnat föreställningen om ett solitt Europa, ett definitivt konstbegrepp och en enkelriktad kanon. Därför bör "Metamorphosis" ses som generöst lexikon för en annan framtid.

Frida Sandström

**Nya perspektiv
och insikter.
Tre konstnärer
som skapar en
revä i
nyhetsflödet**

från Bangladesh

TORSDAG 30 MAJ 2019

”Delta och sediment”

**Färgfabriken, Liljeholmen. Visas tom
16/6.**

Vad vet du om konstscenen i Bangladesh huvudstad Dhaka? Inte särskilt mycket, skulle jag tro. De nyheter från 18-miljonersstaden som når våra västerländska ögon och öron handlar vanligen om bristande mänskliga rättigheter, fruktansvärda arbetsförhållanden och hotande miljökatastrofer.

Det är gott så, vi borde intressera oss för problemen i Bangladesh. Inte minst för att

en försvarlig del av de kläder vi bär på våra kroppar är tillverkade i landets enorma textilindustri. Men kanske bör vi se mer än så.

Det fina med Färgfabrikens grupp-utställning "Delta och sediment" är att den känns som en reva i det flöde som brukar möta oss i fråga om Bangladesh. De tre konstnärerna är alla baserade i Dhaka och deras sinsemellan mycket olika uttryck förenas av att samtliga låter mig se bortom det jag vet och förväntar mig.

En luftig, gles hängning gör också att de fungerar tillsammans.

Mitt i det väldiga rummet hänger en böljande, blodröd och handvävd textil, som sluter sig om en skärm där en kvinnogestalt i fosterställning vaggar i vatten. Yasim Jahan Nupurs "Nine month Circle" ska förstås representera en

livmoder och handlar om identitet och pånyttfödelse.

Men precis som trådarna i den cylinderformade textilen flyter i väg åt olika håll på golvet pekar installationen i flera riktningar. I Bangladesh betraktas kvinnohälsa och graviditet som frågor bortom allmänintresset, vilket ger verket en politisk dimension. Materialet är också en hänvisning till textilindustrin, ett spår som förstärks i ytterligare två installationer.

Fotografen Suvra Kanti Das presenteras genom några fotojournalistiska bildserier som är hängda på paneler i en cirkel. Stoffet är relativt väntat: traditionella brottare, klimathotade deltan och urbaniseringens konsekvenser. Men perspektivet är långt ifrån den internationella pressfotografens snabba

(över)tydlighet, och det känns att Kanti Das betraktar inifrån.

Längst in i salen visas Munem Wasifs video "Kheyal" i stort format. Här får vi följa några karaktärer som långsamt rör sig i Dhakas äldre kvarter. Tvagar sig, gör ärenden. Allt försynt omslutet av en suggestiv och långsam kheyal-sång. Det eftertänksamma tempot hos Wasif är besläktat med den New York-baserade landsmannen Naeem Mohaiemens berättande, som härom året visades på Tensta konsthall. Men stoffet mer flytande och poetiskt.

Sebastian Johans

S-märkt korruption i motvind

FREDAG 31 MAJ 2019

Liviu Dragnea kallas Rumäniens mäktigaste man. Han är också förföljd av otur. Ständigt hamnar han i domstol för korruption och andra brott.

EU:s kamp för att få Ungerns och Polens nationalkonservativa regeringar att respektera rättsstatliga principer är väl känd. Det socialdemokratiska styrets maktmissbruk i Rumänien har inte fått samma publicitet, men även där har Bryssel hotat med artikel 7 och indragen rösträtt i unionen.

I måndags fastslog högsta domstolen i Bukarest Liviu Dragneas fleråriga fängelsedom för bestickning. Det socialdemokratiska partiet PSD:s ledare

har tidigare fällts för korruption och var därför redan portad från premiärministerposten.

Dragnea och PSD har dock ägnat tiden efter valsegern 2016 åt att hitta på nya lagar som skyddar partiets företrädare mot åtal för exempelvis mutbrott.

Antikorrupsionsmyndigheten, instiftad efter krav från EU, har nämligen hittat alltför många skurkar i Rumäniens toppskikt.

Därför var det ingen skräll när regeringen i fjol avsatte chefen för myndigheten, Laura Codruta Kovesi. Dessutom startades ett nytt organ med uppgift att sätta åt åklagare och domare som betar sig vanvördigt mot socialdemokratiska politiker.

Europaparlamentet vill ha Kovesi som chef för unionens egen nya åklagarmyndighet, som ska jaga fusk med EU-stöd. Det gillar

inte specialister på sådant fiffel som Dragnea och hans kumpaner. Regeringen såg till att Kovesi själv åtalades för korruption och fick reseförbud.

Men rumänerna har fått nog. PSD föll handlöst i söndagens EU-val. En folkomröstning, utlyst av landets liberale president, gav dessutom ett rungande nej till de lagändringar som skulle straffbefria mutkolvarna.

Det är långt kvar innan hederlighet genomsyrar makten i landet. EU får inte ge upp striden mot demokratins dödgrävare. Inte i Polen och Ungern, och inte heller i Rumänien.

Gunnar Jonsson
gunnar.jonsson@dn.se

SD-toppen: Abort är ingen fråga för Bryssel

FREDAG 31 MAJ 2019

SD:s blivande EU-parlamentariker Charlie Weimers var tidigare stabschef hos KD-toppen Lars Adaktusson som mött hård kritik för hur han röstat i abortfrågan. I sak håller Weimers med sin tidigare chef om att EU inte ska lägga sig i.

– Bryssel ska inte befatta sig med abortfrågan, säger han.

Sverigedemokraterna ökade i EU-valet och får nu tre mandat. Därmed kommer partiets tredjenumr Charlie Weimers in i parlamentet. Weimers är ingen nybörjare i Bryssel. Under förra mandatperioden var han stabschef hos Kristdemokraternas avgående parlamentariker Lars Adaktusson – en av förra veckans huvudpersoner efter DN:s granskning om hur han röstat i abortfrågor.

– Det finns en linje som säger att det inte är en fråga för Bryssel över huvud taget. Bryssel ska inte befatta sig med abortfrågan. Jag är själv av den uppfattningen. Sedan finns det en linje som vill att EU ska etablera abort som en mänsklig rättighet, som Malin Björk (Vänsterpartiets EU-parlamentariker) nog är den starkaste förespråkaren av, säger Charlie Weimers.

Lars Adaktusson röstade nej i frågor som rör rätten till abort 22 gånger i EU-parlamentet, och röstade emot det slutgiltiga fördömandet av Paraguay för att landet nekat en våldtagen 10-årig flicka abort. Adaktusson har påpekat att han röstade för en resolution från sin partigrupp som kritiserade Paraguay – men som inte nämnde aborträtten – och som sedan föll.

Han har mött stark kritik för sitt agerande från andra partier – och även till viss del från KD:s förstnamn Sara Skyttedal och från sin partiledare Ebba Busch Thor som hävdade att han borde röstat annorlunda i några av omröstningarna.

Charlie Weimers säger att abortfrågan från ett Bryssel-perspektiv är svår att kommunicera här hemma.

– I voteringarna framställs det som att man är för eller emot abort. Men det

handlar ju om ifall man tycker att abort ska behandlas på EU-nivå eller inte.

Hade du röstat likadant?

– Det är en väldigt speciellt situation för mig. Jag var anställd tjänsteman hos Lars och jag vill inte recensera min före detta arbetsgivare, jag har alldeles för stor respekt för Lars. Det jag kan säga är hur jag kommer att rösta och det är utifrån subsidiaritetsprincipen. Jag kommer inte att förorda att EU ska lägga sig i abortfrågan.

Då tolkar jag dig som att du kommer att göra ungefär samma ställningstagande framöver?

– Du får tolka det som du vill.

Vad tänker du om fallet med den 10-åriga flickan som vägrades abort efter våldtäkt i Paraguay?

– Jag ska sätta mig ner med vår delegationsledare Peter Lundgren och med

tjänstemännen och analysera hur Sverigedemokraterna har röstat hittills. Jag vet faktiskt inte hur SD röstade i Paraguay-resolutionen eller hur man resonerade. Jag har inte haft möjlighet att fördjupa mig i det under valrörelsen. Den här typen av ytterst svåra frågeställningar ber jag att få att återkomma kring. Här krävs det en seriös genomgång innan jag går ut och gör tillkännagivanden om partilinjen i medierna.

Sverigedemokraterna röstade ja till att fördöma Paraguay efter att deras egen partigrupps förslag fallit.

– Då får jag ta intryck av det.

Lars Adaktusson har sagt att han lämnat in en röstförklaring i Paraguay-fallet, men det finns ingen sådan registrerad. Han har själv sagt att han gav sitt kansli i uppdrag att skriva en sådan. Hur var det?

– Det här var för fyra år sen.

Röstförklaringar under mandatperioden är något som diskuteras muntligen mellan Bryssel och Strasbourg när man sitter på plats. Jag kan helt ärligt säga att jag inte har någon klar minnesbild av vad som hände eller inte hände för fyra år sen.

– Det är ett ganska högt tempo och många bollar i luften samtidigt. Jag var med och hanterade samtliga Strasbourg-sessioner under mandatperioden, endera i Strasbourg eller i Bryssel. Helt ärligt, det är svårt att komma ihåg detaljer från varje enskild session.

Ditt parti har tillsatt en arbetsgrupp när det gäller abortfrågan, var hoppas du att ni landar?

– Jag hoppas att man landar i en linje som erkänner att det finns två skyddsvärda individer, kvinnan och barnet. Och

försöker att mejsla ut en klok ståndpunkt och linje utifrån det.

Din partiledare Jimmie Åkesson har öppnat för att stryka kravet på att sänka abortgränsen från 18 till 12 veckor. Hur ser du på det?

– Jag vill inte föregå arbetsgruppens arbete. Jag tänker att jag tar ställning när förslaget ligger på bordet.

Vilka reaktioner fick du när du bytte från KD till SD?

– Det var ett av mitt livs svåraste beslut efter att ha varit aktiv i 20 år i KD på alla nivåer. Reaktionerna var besvikelse från kristdemokratisk sida och glädje från sverigedemokratisk sida. Jag har förståelse för att det tar tid för många gamla partikamrater att smälta.

Vilka är de största skillnaderna på att verka i Sverigedemokraterna och att verka i Kristdemokraterna?

– Det är väl att KD anpassar sig till opinionskorridoren medan SD utmanar den. Sverigedemokraterna väjer inte för en rejäl politisk konflikt, historiskt har KD ofta gjort det.

Har du ångrat dig någon gång nu när KD ökat i opinionen?

– Inte en enda gång. Jag gjorde mitt val utifrån politisk övertygelse. För mig är migrationsfrågan Sveriges stora framtidsfråga. Där har SD mest relevanta svar och ser den frågan ur ett 50-årsperspektiv och inte från ett fyraårsperspektiv. Utifrån det resonemanget så är det självklart för mig att vara sverigedemokrat.

– Migrationsfrågan aktualiserades ju i valrörelsen med Kristdemokraternas linje att tvinga andra länder att efterlikna svensk migrationspolitik och att man

driver en mer liberal linje om anhöriginvandring.

Har KD har en hårdare retorik utåt i migrationsfrågan än vad man har politik?

– Den tuffa retoriken gäller integrationsfrågan. Där har KD även tuffat till politiken och har i flera stycken en tuff politik i förhållande till islamismen. Man sa nej till böneutrop förra året, vilket var ovanligt djärvt för KD. Men jag tycker inte att varken retoriken eller politiken är särskilt restriktiv vad gäller migrationen. Där har man ett synsätt som i flera avseenden ligger ganska nära Centerpartiet och Liberalerna.

Du och KD:s blivande EU-parlamentariker Sara Skyttedal hade tidigare en nära yrkesmässig relation. Hur är det i dag efter att du bytt parti?

– Det blir alltid närmare i samma parti. Vi har haft lite kontakt efter att jag gick över,

däremot är jag väldigt glad för Saras skull, att hon kom in. Hon driver en linje som jag i många fall kan tycka är bra, vettig och relevant i Bryssel. Däremot tror jag att hon kan få svårare än jag att övertyga sin partigrupp om vikten av att rulla tillbaka makt från Bryssel.

Sara Skyttedal mötte hård kritik under debatterna. Hur ser du på tonläget?

– Jag tyckte att Heléne Fritzens (Socialdemokraternas toppkandidat, reds. anm) uppträdande var ovärdigt. Att hitta på saker om andras handväskor i en slutdebatt i SVT, vad är det? Det är ingen klass över huvud taget.

Tror du att ert valresultat påverkades av rapporteringen om att er toppkandidat Peter Lundgren ovälkommet tagit en partikollega på bröstet?

– Ganska marginellt i så fall. Vi fick ett bra resultat och jämför man oss med

Vänsterpartiet så är det tydligt att våra väljare prioriterade den politiska inriktningen medan deras väljare verkar ha straffat dem för de skrivelser som blev kring Malin Björk.

Vad tycker du om hans agerande?

– Jag tycker att Peter betedde sig olämpligt vid tillfället och det står jag för. Sen har jag förtroende för partiledningens hantering av detta. Det var en utagerad fråga mellan parterna och då får man respektera det. I det här fallet var kvinnans perspektiv väldigt viktigt för hur jag såg på det, och, antar jag, för hur partiledningen såg på det.

Sverigedemokraterna har för avsikt att sitta kvar i den EU-skeptiska, konservativa ECR-gruppen, som minskade med 28 mandat till 59 i valet.

– De två frågor som är fokus för mig är dels kampen mot islamismen och att värna

förföljda kristna globalt. Den andra frågan handlar om att stoppa fortsatta maktöverföringar till Bryssel, att stoppa höjningen av den svenska EU-avgiften på 15 miljarder, säger Charlie Weimers.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se

DN har granskat hur de svenska EU-parlamentarikerna har röstat i resolutioner som rört aborträtten under åren 2014–2019. Totalt behandlades aborträtten i 29 punkter. Lars Adaktusson (KD) tryckte på nej-knappen 22 gånger, ja-knappen fyra gånger och lade ner sin röst två gånger, av de 28 gånger som han röstade.

Lars Adaktusson hävdade i samband med den första publiceringen att han röstat som han gjort för att socialpolitik inte ska avgöras i Bryssel.

KD-toppens agerande har mött massiv kritik från andra partier, både från höger och vänster. Också hans egen partiledare Ebba Busch Thor har sagt att han "gjort fel ibland i tillämpningen av vår linje". Partiets toppkandidat Sara Skyttedal har sagt att hon hade röstat annorlunda i några av omröstningarna.

Moderaternas nya EU-parlamentariker Tomas Tobé har krävt svar från SD:s Charlie Weimers om vad SD vill när det gäller abortfrågan i EU-parlamentet mot bakgrund av att han tidigare jobbade som stabschef hos Adaktusson.

Adaktusson har uppgett att han lämnat in en så kallad särskild röstförklaring kring varför han inte fördömde fallet kring en tioårig flicka som nekades abort i Paraguay. Men någon sådan skrivelse finns inte registrerad. Efter det har han hävdats att han gav i uppdrag åt sitt kansli att skriva en röstförklaring.

I tisdags lät Adaktusson sig intervjuas av Expressen och Sveriges Radio om sitt agerande. Han utesluter inte att han borde ha agerat annorlunda i Paraguay-fallet och säger att rätten till abort är oerhört viktig och ska stödjas.

Sveriges nästa EU- kommissionär troligen kvinna

FREDAG 31 MAJ 2019

EU-valet må vara över, men arbetet med hur unionen ska styras de kommande åren har bara börjat. En mängd förhandlingar väntar för medlemsländerna, bland annat ska nya EU-kommissionärer utses.

Sveriges kandidat till EU-kommissionen, ofta kallad EU:s regering, utses av regeringen och hittills har posten i den

mansdominerade kommissionen gått till kvinnor, ofta från det största regeringspartiet.

– Jämställdheten är så viktig för oss att det har varit ett naturligt val. Jag är nyfiken på om regeringen den här gången anser att det måste vara en kvinna eller om den anser sig ha gjort sitt och kan sända en man, säger Ylva Nilsson, journalist som bevakat EU sedan 1988.

– Det beror på vilka de andra länderna skickar också. Sverige vill gärna se en jämställd kommission, säger Anna Michalski, docent i statsvetenskap vid Uppsala universitet.

Vem som utses beror mycket på vilken portfolio, det vill säga vilken fråga, man vill få ansvar för i kommissionen. För Sverige skulle det exempelvis vara klimat eller jämställdhet, bedömer Michalski.

– En sittande regering försöker alltid få en portfolio som ligger regeringen närmast hjärtat, där regeringen har profilerat sig och landet har en trovärdighet, säger hon. Handelsminister Ann Linde (S) och arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S) är två möjliga kandidater enligt en rundringning som Ekot gjort bland S-företrädare.

TT

Fakta.

EU-kommissionen ger förslag till nya lagar och ser till att EU:s lagar följs.

28 kommissionärer utses, en från varje EU-land.

De arbetar främst för EU och inte för sitt eget land.

Nio av de 28 nuvarande EU-kandidaterna är kvinnor.

Sveriges nuvarande kommissionär, Cecilia Malmström (L), har haft ansvar för handelsfrågorna. TT

ANNONS:

Partiet som vill förbjuda islam kan få plats i folketinget

FREDAG 31 MAJ 2019

Han bränner koraner, anordnar "teckna-Muhammed-dagar" och vill utvisa en halv miljon muslimer.

Rasmus Paludan, partiledare för nystartade Stram kurs, var fram till nyligen ett Youtube-fenomen som få tog på allvar. Nu ser han ut att komma in i folketinget vid valet i Danmark nästa vecka.

Köpenhamn.

Stram kurs bildades 2017 och i juni i fjol hade Rasmus Paludan bara 125 namnunderskrifter som stöttade hans kandidatur.

Sedan dess har han varit ute på en lång turné över hela landet. En ”homo-islam-kampanj”, som han kallar det, där han skändar koraner och bjuder in allmänheten till ”teckna-Muhammed-dagar” – ofta i utsatta bostadsområden, eller ”getton” som det heter i Danmark. En onsdag i maj förbereder sig invånarna i den invandrartäta stadsdelen Nørrebro i Köpenhamn för ett nytt besök av den kontroversielle partiledaren. Stämningen är både uppsluppen och spänd. Några motdemonstranter på torget Blågårds plads försöker sprida festkänsla med färgglada ballonger och tårta. Någon höjer

volymen på en skorrande stereoanläggning.

– Vi vill visa invånarna här att mångfald är någonting gott, att det finns en annan sida än den som Paludan visar upp. Hans hatprojekt stör mig. Det är inte detta Danmark jag känner, säger Samira Nawa, folketingskandidat för socialliberala Radikale.

Med föräldrar från Afghanistan och muslimsk bakgrund är hon en av Rasmus Paludans måltavlor.

– Det finns bara ett sätt att möta honom på. Det är att stå upp och visa kärlek. Hans hat och smädelser för ingenting gott med sig, det han står för är det mest odanska man kan tänka sig, säger hon.

Ett par tvärgator bort gör Rasmus Paludan entré med ett knippe valpamfletter i näven och ett stort följe kravallutrustade poliser. En vit golf passerar sällskapet. Chauffören,

en kvinna i övre medelåldern, vevar ner rutan och skäller:

– UUUUUUT. Ut med dig Paludan! Du är inte välkommen här.

Rasmus Paludan vandrar genom Nørrebro. I vanlig ordning är det i stort sett bara han själv från partiet. Få anhängare brukar synas vid hans sida. Motdemonstranterna, ett par hundra personer, följer efter honom med vita rosor i händerna, andra viftar med rödvita dannebrogar i skyn. De busvisslar och skanderar.

– Inga rasister på våra gator!

Denna gång blir det inga upplopp. På mindre än tjugo minuter har invånarna sjasat ut Rasmus Paludan ur kvarteren. Demonstranterna föser bokstavligen bort honom.

Filmklipp från Rasmus Paludans turné i landet har visats över tjugo miljoner

gångar på Youtube samtidigt som polisen lägger allt större resurser på att bevaka hans demonstrationer. 41 miljoner danska kronor blev slutnotan för årets första fyra månader.

– Jag gör det självklart för att provocera och skapa en konflikt som visar att muslimer är våldsamma. Jag tycker att de är totalt förlorade och inte lämpliga att bo i Danmark och jag har ingen respekt för dem, säger partiledaren i en intervju med Ekstra Bladet.

På några få veckor har den 36-årige advokaten, som ofta går omkring i gubbkeps, slips och skottsäker väst, blivit tongivande i valdebatten.

Förra besöket i Nørrebro blev dramatiskt. Det var söndagen före påsk och när partiledaren kastade en koran på marken och kallade den för ”horboken”, utbröt kravaller.

Bilar, cyklar och containrar sattes i brand, kullerstenar flög genom luften och smällare kastades mot polisen som svarade med tårgas.

Det efterföljande dygnet spred sig oroligheterna. Polisen införde skärpta straffzoner i flera områden i Köpenhamn och Rasmus Paludan fick tillfälligt demonstrationsförbud.

Uppmärksamheten gynnade honom. Inom loppet av elva dagar hade han plötsligt fått de tjugo tusen digitala namnunderskrifter som krävdes för att få ställa upp i folketingsvalet.

Nu syns han i medier som vilken partiledare som helst. Han blir inbjuden till livesända debatter i radio och tv. I ett program kallar han de andra partiledarna för landsförrädare, i ett annat får han spela upp sin favoritmusik – Abba, Alphaville och Kate Bush.

Rasmus Paludan växte upp i ett fiskeläge på Nordsjälland och har arbetat som jurist med egen advokatbyrå. Byrån har vid flera tillfällen företrätt asylsökande och frihetsberövade utlänningar i migrationsdomstolen. Hur går det ihop? – När jag är advokat kämpar jag för att mina klienter ska få bästa möjliga försvar, är hans egen förklaring.

Själv har han varit i klammeri med rättvisan vid flera tillfällen. Så sent som i april dömdes han till fjorton dagars fängelse för hets mot folkgrupp efter att ha uttalat sig nedsättande om svarta i sociala medier.

Det är framför allt unga som lockas av Paludan. Många ser honom som ett underhållande Youtubefenomen och tar honom inte på allvar.

Enligt flera undersökningar kan Stram kurs få omkring 3 procent av rösterna i

valet. Det räcker – Danmarks spärrgräns till parlamentet är 2 procent. Om partiet kommer in lär det politiska inflytandet bli minimalt. Bland partierna som sitter i folketinget i dag är det bara Dansk folkeparti som säger sig vara öppet för samarbete med Rasmus Paludan. Samtliga andra säger nej.

– Det vore fullständigt skandalöst om jag skulle räcka ut min hand till någon med hans åsikter. Det kommer inte att hända, säger statsminister Lars Løkke Rasmussen (Venstre) till tidningen Berlingske.

Enligt en studie gjord vid Roskilde universitet har invandringspolitiken på kort tid kommit att dominera den danska valdebatten på Facebook.

Sannolikt har det att göra med Rasmus Paludan.

– Egentligen tror jag att många är trötta på den ständiga invandrardebatten, och länge

verkade det faktiskt som att andra frågor, om klimat, hälsa och välfärd, skulle dominera det här valet. Men nu har frågor om invandring på kort tid seglat upp i diskussionerna igen, säger Garbi Schmidt, professor i kultur- och språkmöten. Enligt henne är Rasmus Paludans retorik egentligen inte ny.

– Mainstreampartierna framhäver att Stram kurs är något nytt och farligt. Och visst, Paludan är rabiatt och uttrycker sig grövre än andra politiker. Men retoriken om islam och de danska värderingarna har pågått ända sedan Dansk folkeparti blev stödparti till den borgerliga regeringen 2001. Redan då förklarade den dåvarande partiledaren Pia Kjaersgaard krig mot islam, säger hon.

En del menar nu att Dansk folkeparti har blivit för mainstream och att det kan vara orsaken till framväxten av nya

högnationalistiska partier i landet. Andra talar om misslyckad integration. – Samtidigt visar statistiken att kriminaliteten bland invandrare minskar. Vi blir alltmer välutbildade och på arbetsmarknaden går det också framåt. Trots det finns det människor som Rasmus Paludan som menar att vi är en börda för samhället. Vår hudfärg har blivit hotet. Det är inget annat än ren och skär rasism, säger Tarek Ghanoum, människorättsaktivist, muslim och politisk debattör i Köpenhamn. Som en reaktion på de högerpopulistiska partiernas framgångar bildades nyligen en Facebookgrupp, ”Muslimer till valurnorna 2019”. På två veckor har den fått över tjugo tusen medlemmar. Grundarna beskriver den danska demokratin som hotad och anser att muslimer har gjorts till syndabockar för allt ont i landet.

Oron är inte obefogad. Utöver Stram kurs som vill förbjuda islam och utvisa drygt en halv miljon invandrare, ser även främlingsfientliga Nye borgerlige ut att komma in i folketinget när danskarna går till val den 5 juni. Partiledaren Pernille Vermund vill bland annat införa totalt asylstopp.

– Förra valet röstade färre än hälften av andra generationens invandrare från icke-västliga länder i Danmark. Men tonen i debatten som förs nu har fått framför allt muslimer att vakna upp. Många känner panik. Rösta eller riskera att få politiker som vill utvisa dig, säger Tarek Ghanoum.

Hanna Grosshög
riksnatverket@dn.se

Fakta.

Stram kurs

Partiet bildades 2017 av juristen Rasmus Paludan som också är partiledare.

Partiet vill förbjuda islam och utvisa drygt en halv miljon invandrare ur Danmark. För att kunna genomföra detta vill partiet anställa 30 000 nya poliser.

Endast de som stämmer in på partiets definition av vem som är dansk ska ha rätt att bo i Danmark, med några få undantag. Bland partiets kandidater till folketingsvalet den 5 juni finns den före detta psykologiprofessorn Helmuth Nyborg som bland annat menar att den genomsnittliga intelligensnivån bland invånare i västvärlden kommer att sjunka på grund av invandring. Enligt flera opinionsmätningar kan Stram kurs få 5 av totalt 179 mandat i folketingen efter valet. Detta motsvarar omkring 3 procent av rösterna (för att få representation i folketingen krävs minst 2 procent).

Fakta.

Opinionsläget inför valet

Röda blocket

Socialdemokratiet: 26,9

Enhedslisten: 8,6

Socialistisk folkeparti: 8,0

Radikale venstre: 7,9

Alternativet: 3,1

Blå blocket

Venstre: 17,5

Dansk folkeparti: 11,3

Konservative folkeparti: 5,1

Liberal alliance: 4,0

Partier som vill in

Nye borgerlige: 2,6

Stram kurs 2,5

Kristdemokraterne: 1,6

Klaus Riskær Pedersen: 0,8

Lälla: altinget.dk

28 personer befaras döda i båtolyckan på Donau

FREDAG 31 MAJ 2019

Hoppet om att hitta de 21 personer som saknas efter båtolyckan på floden Donau levande sjönk för varje minut under torsdagen.

Sju personer har omkommit sedan två turistbåtar kolliderat på onsdagskvällen.

Polisen har gripit en ukrainsk kapten som misstänks för brott.

Turistbåten Mermaid befann sig nära det ungerska parlamentet i centrala Budapest när en annan turistbåt körde in i den. Kollisionen fick båten att kapsejsa och samtliga ombord hamnade i vattnet, enligt lokala medier.

– Vi vet inte hur det hände, vi vet bara att båten sjönk snabbt, säger en talesperson för båtens ägare.

Polisen uppgav på torsdagskvällen att de gripit en ukrainsk kapten, som framförde en av båtarna.

Händelseförloppet var snabbt, och många av de som var ombord fångades omedelbart av de starka strömmarna i floden. Fortfarande saknas 21 personer och hoppet om att hitta fler överlevande i det kalla vattnet är inte stort.

– Som talesperson för räddningstjänsten är jag inte benägen att säga att det inte finns något hopp, så jag vill hellre säga att

det finns en minimal chans, sade Pal Gyorfi om läget på torsdagsförmiddagen. Sammanlagt befann sig 35 personer på båten vid olyckstillfället, 33 sydkoreanska turister och två ungerska besättningsmedlemmar. Sju sydkoreaner har räddats medan lika många landsmän har bekräftats omkomna.

Sydkoreas utrikesdepartement uppger att landet kommer att skicka personal till Ungern för att hjälpa till med efterarbetet. Kraftiga regnbyar har höjt vattennivån på Donau och starka strömmar bidrog till olyckans omfattning. Flera av dem som har räddats plockades upp ur vattnet många hundra meter nedströms från olycksplatsen.

Dykare letade under natten efter överlevande flera kilometer nedströms. Båtens skrov hittades ett par hundra meter från olycksplatsen.

Myndigheterna har stängt av all trafik på floden inom stadens gränser.

Båten hade nyligen varit på service och hade inga rapporterade problem, enligt ägaren Panorama Deck.

– Det var en helt vanlig turisttur. Vi vet inte hur det hände, vi vet bara att båten sjönk snabbt, säger talespersonen Mihaly Toth till nyhetsbyrån MTI.

TT-AFP-Reuters

Uppretad Trump till attack mot Mueller

FREDAG 31 MAJ 2019

USA:s president Donald Trump gick på torsdagen till hård attack mot den särskilde åklagaren Robert Mueller som inte velat säga att Trump är oskyldig.

Det var en uppretad president som på torsdagen mötte medierna utanför Vita huset. Detta dagen efter att den särskilde Rysslandsåklagaren Robert Mueller gjort klart att ryska underrättelseagenter riktat

attacker mot USA och landets politiska system under presidentvalskampanjen 2016.

Mueller sa också att han varken kunnat fria eller fälla presidenten när det gällde misstanken om att denne skulle ha försökt påverka hans utredning eftersom justitiedepartementets regler hindrat - honom från detta.

Efter att tidigare ha berömt Robert Mueller och kallat honom en ärlig man och talat positivt om utredningen, sa Trump nu att Mueller aldrig borde ha utsetts till utredare. Detta för att Mueller, enligt Trumps beskrivning, alltid varit emot honom:

– Vi hade ett bråk om affärer efter det att Mueller lämnade FBI. Och det var inte trevligt. Dessutom älskar han Comey. Mueller skulle aldrig ha utsetts till utredare, sa Trump och tillade:

– Mueller har alltid varit en ”never-Trumper”.

På Twitter kallade Donald Trump Mueller-utredningen för ”den största förföljelsen av en president i historien”.

Trump fortsatte också att kalla Rysslands inblandning i presidentvalet 2016 ”en bluff”. Detta trots att flera amerikanska underrättelsemyndigheter och Robert Mueller alla tydligt sagt att Ryssland utan tvekan försökte påverka valet och dessutom gjorde det för att missgynna en av de båda kandidaterna – demokraten Hillary Clinton.

– Rysslands försökte inte få mig vald, det var jag som fick mig vald, sa Trump.

På Twitter skrev presidenten också: ”Detta var ett brott som aldrig har inträffat.”

På en fråga om hur han såg på att flera demokrater nu försöker ta fram bevis som kan leda till ett riksrättsåtal mot

presidenten sa Donald Trump att riksrätt var ”ett smutsigt ord”.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

Peru stärker skyddet av Amazonas

FREDAG 31 MAJ 2019

Perus regering ökar skyddet för landets naturreservat i Amazonas. Landet satsar 1,3 miljarder kronor på att skydda en yta som är dubbelt så stor som Portugal. Initiativet gör att 12 procent av världens största regnskog numera är under skydd av olika naturreservat.

Rio de Janeiro.

Det historiska beslutet togs i veckan av Perus president Martin Vizcarra:

- Vi vet att det är möjligt att bevara Amazonas och erbjuda bättre livskvalitet för dem som bor där genom att skapa en hållbar hantering av naturresurser. Han besökte ett av landets största naturreservat, Pacaya Samiria, som breder ut sig mellan floderna Marañón och Ucayali, de två största tillflödena till Amazonasfloden. Genom att satsa motsvarande 1,3 miljarder kronor på naturreservaten kommer det att bli lättare för de uppskattningsvis 330 000 människor som bor i områdena att skydda reservaten. Pengarna ska bland annat gå till att skapa grupper som övervakar djurlivet och till olika initiativ av ursprungsbefolkningen för att skydda regnskogen.
- Det är befolkningen i regnskogen som gett oss förhoppningen att det är möjligt att bevara djungeln genom att förbättra

livskvaliteten för dem som tjänar som Amazonas väktare.

Hälften av medlen har Peru fått av internationella organisationer som Global Environment Fund, Gordon and Betty Moore Foundation, El Fondo Andino Amazónico och Världsnaturfonden. Totalt rör det sig om 17 miljoner hektar som skyddas just där Amazonasfloden har sitt ursprung. Projektet är det tredje i Latinamerika där regeringar använder sig av det ekonomiska initiativet som kallas Project Finance for Permanence, PFP, som går ut på att betala halva det belopp som regeringar satsar för att skydda sina naturområden. Initiativet har hittills lett till att 12 procent av Amazonas ekosystem är skyddat.

Det överraskande beslutet kommer efter flera års skövling av den peruanska delen av Amazonas. Rovdriften inleddes under

president Alan Garcias sista mandatperiod mellan 2006 och 2011, då han öppnade områden som tidigare inte varit föremål för rovdrift. Det gjorde att ett av regnskogens bäst bevarade områden blev offer för avverkning, oljeutvinning och gruvdrift. Det ledde bland annat till att flera urbefolkningar flydde in i Brasilien. I dag är det tvärtom. President Jair Bolsonaro vill förbättra ekonomin genom att förvandla regnskog till jordbruksmark.

Henrik Brandão Jönsson

**Lina Lund:
Därför får en
youtuber med
blått hår
skulden för de
etablerade**

partiernas misslyckande

FREDAG 31 MAJ 2019

Berlin. Den tyska eftervalsdebatten handlar inte alls om EU, utan om en youtuber med blått hår som har fått skulden för att Angela Merkels kristdemokrater gjort ett uselt val. Storbråket visar hur politikerna tappat kontakten med unga väljare.

Tysk inrikespolitik anklagas med jämna mellanrum för att vara långtråkig och liknas ibland vid reklamen för den bästsäljande chokladkakan Ritter Sport: ”Fyrkantig. Praktisk. God!”. En förutsägbar men pålitlig koloss som till form och smak sett ungefär likadan ut under de senaste decennierna.

Men i spåren av EU-valet har en ny spelare klivit fram och fått de etablerade partierna att drabbas av existentiell ångest. Till skillnad från andra länder runt om på kontinenten handlar det dock inte om en karismatisk högerpopulist som lockat massorna. Tyskland saknar en motsvarighet till Marine Le Pen, Nigel Farage eller Matteo Salvini, och det högerpopulistiska partiet Alternativ för Tyskland fick bara 11 procent av rösterna. Det är i stället en 26-årig youtuber med blått hår och luvtröja som har fått skulden för regeringspartiernas kräftgång. Han kallar sig för "Rezo" och pekas ut som en av anledningarna till att Kristdemokraterna CDU/CSU och Socialdemokraterna SPD tillsammans förlorade 50 procent av sina väljare. Några dagar före EU-valet publicerade Rezo en 55 minuter lång video på Youtube

som inom loppet av några dagar har visats 14 miljoner gånger. Det är en rasande uppgörelse med vad han anser är maktpartiernas misslyckanden och hycklerier på en rad politikområden. Framför allt kritiserar han deras ovilja att ta klimatkrisen på allvar, och han låter nästan som ett eko av Greta Thunberg när han uppmanar politikerna att lyssna på experterna. I slutet av videon uppmanar han sina följare att inte rösta på CDU, SPD eller AFD utan hellre välja något annat parti. Ytterligare ett 70-tal tyska influerare hakade på appellen och manade till bojkott.

Hur många som hörsammade uppmaningen är oklart, men det råder inget tvivel om att den unga generationen vänt regeringspartierna ryggen. Bland väljare under 30 år nådde Kristdemokraterna bara 13 procent och

ännu sämre gick det för Socialdemokraterna som fick 9 procent, lika många som röstade på skämtpartiet Die Partei. Samtidigt fick Miljöpartiet De gröna närmare en tredjedel av alla röster i samma åldersgrupp.

För den nya CDU-ledaren Annegret Kramp-Karrenbauer, AKK kallad, är den unga väljarflykten extra bitter. När hon i vintras tog över stafettpinnen från Angela Merkel pekade hon ut kampen för att vinna unga väljare som en av sina viktigaste uppgifter. Inför valet till Europaparlamentet hade många kristdemokrater hoppats på en ”AKK-effekt”, men i stället tyckts Tyskland ha upplevt en Youtube-effekt. I en valanalys som läckt från CDU-högkvarteret pekas ”plötsligt politiskt engagerade youtubers” ut som en orsak till att partiet gjort sitt sämsta EU-val någonsin.

Men AKK och hennes stab har inte bara skrämt iväg unga väljare, de har också visat prov på en fenomenalt usel krishantering. Först anklagade man Rezo för att vara en populist som spred fake news och skadade demokratin. Sedan flaggade partiledningen för att man minsann tänkte publicera en egen svarsvideo, men ångrade sig i sista sekund. Kanske anade mediestrategerna att den skulle uppfattas som lika stel och slätstruken som Angela Merkels videopodcasts som spelas in en gång i veckan. Till slut höll Kramp-Karrenbauer en presskonferens och efterlyste regler som influerare borde förhålla sig till i valrörelser. Det skulle hon inte ha gjort. – Vad skulle egentligen ske i det här landet om ett 70-tal tidningsredaktioner två dagar före ett val uppmanar sina läsare att

inte rösta på CDU och SPD. Det vore ett klart försök att påverka valet, sade hon. Uttalandet tolkades som att Kramp-Karrenbauer velat inskränka yttrandefriheten och lägga munkavle på sina kritiker. Även om toppolitikern bedyrat att så inte är fallet har övriga partiledare, inflytelserika journalister och landets Youtube-scen turats om att fördöma hennes kommentarer. Merkels efterträdare har anklagats för att vara allt från en "DDR-kramare" till att förespråka "diktaturfasoner". På torsdagsmorgonen hade 70 000 personer skrivit under namninsamlingen "Censurera inte vår yttrandefrihet, Fru Kramp-Karrenbauer!". Det gick så långt att Angela Merkel, som omsorgsfullt hållit sig undan EU-valrörelsen, kände sig så illa tvungen att kliva fram ur skuggan och stötta sin skyddsling.

– Alla som jag känner i CDU anser att yttrandefrihet är en grundläggande princip, sade kanslern på sitt sedvanligt torra vis.

En annan känd kristdemokrat kallade turerna som dominerat den tyska debatten i veckan för en "kommunikationskatastrof". Men kanske går det snart upp för partiet att politik inte bara handlar om kommunikation, utan om att de också måste leverera förändring i frågor som är viktiga för unga väljare. Under de 14 år som Merkel har styrt Tyskland har hon talat om värdet av miljöskydd, men har samtidigt hållit bilindustrin bakom ryggen. Lika länge har tyskarna lovats satsningar på digitalisering och bredbandsutbyggnad, men fortfarande råder på många håll i landet radioskugga och även i centrala Berlin får

mobilanvändare ibland nöja sig med 3g-nät.

Det pågående storbråket med landets youtubrar är inte första gången som CDU har trampat nätgenerationen på tårna.

Turerna kring de omstridda upphovsrätsreglerna som EU-parlamentet nyligen röstade igenom fick många unga att vända partiet ryggen. Medan unga velat diskutera nätpolitik och klimathotet, har kristdemokraterna varit upptagna av migrationsfrågan och av att, som det heter, stänga flanken åt höger. De missade att dörren till De gröna lämnades vidöppen. Faktum är att De gröna inte bara blev största parti bland unga väljare, utan bland väjare under 60 år. Fortsätter det så här kommer det snart inte att finnas några tyska kristdemokrater kvar.

Kanske anade AKK oråd när hon redan före valet kallade sin partiledning till en extra kongress som hålls nu på söndag. Hur inbjudan skickades ut till deltagarna? Med fax.

Lina Lund

lina.lund@dn.se

Så gick EU-valet i Tyskland.

Valresultat samtliga väljare (procent)

Kristdemokraterna CDU/CSU 28,9

Miljöpartiet De Gröna 20,5

Socialdemokraterna SPD 15,8

Högerpopulistiska ADF 11

Vänsterpartiet Die Linke 5,5

Marknadsliberala FDP 5,4

Övriga partier 13,6

Källa: Europaparlamentet

Valresultat bland väljare under 30 år (procent)

Miljöpartiet De Gröna 29

Kristdemokraterna CDU/CSU 13
Socialdemokraterna SPD 9
Skämtpartiet Die Partei 9
Marknadsliberala FDP 8
Vänsterpartiet Die Linke 7
Högerpopulistiska ADF 7
Djurskyddspartiet Tierschutz 4
Övriga partier 14
Källa: Forschungsgruppe Wahlen

Modi lovar att stå upp för alla landets folkgrupper

FREDAG 31 MAJ 2019

Indiens premiärminister Narendra Modi svors in för en ny femårsperiod på torsdagen. Efter jordskredssegern i parlamentsvalet har hindunationalisten Modi anslagit en försonlig ton mot landets minoriteter.

Narendra Modi svors in som premiärminister vid en ceremoni i New Delhi, som av tidningen Indian Express

beskrivs som glittrig och glamourös. Flera Bollywoodstjärnor var på plats, liksom grannländernas ledare. Dock hade Pakistans Imran Khan inte fått någon inbjudan.

Modis parti BJP fick egen majoritet med stor marginal. Den regering som presenterades på torsdagen har det starkaste mandatet sedan Jawaharlan Nehrus dagar.

Modi har med sin nationalistiska agenda kritiserats för att öka spänningarna mellan hinduer och muslimer. Efter valet har Modi flera gånger sagt att han är vald för att tjäna alla indiers intressen oavsett religion och politiska sympatier.

När Modi nyligen talade inför det nyvalda parlamentet varnade han politikerna för att diskriminera eller straffa människor i sina valkretsar som röstat på en annan kandidat.

– Vi står upp för dem som litar på oss, men också för dem vars förtroende vi måste vinna, sa premiärministern.

I det nya parlamentet är bara 5 procent av ledamöterna från Indiens stora muslimska minoritet. Av BJP:s 303 parlamentsledamöter är en muslim.

Oppositionsledaren Rahul Gandhi deltog i ceremonin. För honom blev valet ett förnedrande nederlag och i medierna spekuleras det nu om hans avgång.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Nathan Shachar: Smutskast- ningen inför nyvalet är redan i gång

FREDAG 31 MAJ 2019

Benjamin Netanyahus valseger i april blir historisk – men av helt andra skäl än vad premiärministern tänkt sig. Knesset upplöstes natten till torsdagen, alla Netanyahus planer slogs i spillror och Israel kastades in i en ny valkampanj inför nyvalet den 17 september.

DN:s korrespondent Nathan Shachar svarar på fyra frågor om vad som hände.

1 Hur kunde Netanyahu misslyckas med att bilda regering fast hans nationalistläger segrade klart i valet?

Det var inte Netanyahus politiska fiender som satte krokben för honom, utan en gammal kumpan, nationalistpolitikern Avigdor Lieberman. Partiet Israel vårt hem, som styrs enväldigt av Lieberman, har bara fem mandat i Knesset men utan

dem kunde Netanyahu inte upprätta någon koalition. Lieberman bedyrade att han gärna tog plats i Netanyahus regering, men på villkor att en ny värnpliktslag stiftas, så att ultrareligiösa judar inte längre kan dra sig undan militärtjänst. En sådan lag gick inte att stifta – de religiösa partiernas sexton mandat är oundgängliga för varje högerkoalition – men Lieberman kan nu gå till val på en av de frågor som mest engagerar israeler. ”Rösta på mig om ni vill göra det här landet riktigt jämlikt! utropade han under en presskonferens på torsdagen.

Under sina sista dagar som regeringsbildare gjorde Netanyahu alltmer fantastiska inviter till politiker i alla läger för att säkra de 61 mandat som krävdes för att bilda regering. Socialdemokraternas ledare Avi Gabbay erbjöds att bli försvarsminister och dennes föregångare

Amir Peretz erbjöds att bli president; en mittpartipolitiker av etiopisk börd lovades massinvandring av etiopier bara hon röstade för honom.

2 Var värnpliktslagen verkligen en sådan stötesten? Eller var den ett svepskäl? Ingen vet. Netanyahu och hans parti Likud hävdar att Liebermans verkliga uppsåt var att krossa Netanyahu. Därmed menas att Lieberman ställt sig i vägen för den korruptionsmisstänkte Netanyahus planer på att göra om rättssystemet och skydda sig mot åtal med speciell lagstiftning. Dessa lagar hinner nu inte stiftas innan riksåklagaren beslutar om åtal mot Netanyahu i oktober.

Det troligaste är att Lieberman, sedan 1992 nära medarbetare, allierad och ibland rival till Netanyahu, ville slå två flugor i en smäll: att bli kvitt Netanyahu och att ge sitt krympande parti en publikdragande

valfråga. Liebermans rysk-orienterade Israel vårt hem var i sin krafts dagar ett stort parti, med israeliska mått mätt. Men hans väljarbas har urholkats i takt med att de ex-sovjetiska invandrarna blir färre och invandringen minskar.

Men detta behov kan inte ensamt ha varit nog för att bränna broarna till Netanyahu. Lieberman har suttit i många regeringar som inte lyckats få igenom den omstridda värnpliktslagen. Det torde ligga en hund begravnen någonstans, som förklarar Liebermans agerande.

Lieberman slår ifrån sig och nekar, men det dråpslag han utdelade mot Netanyahu ser ut som en ljuv hämnd. Kanske för ryktesspridningen mot Lieberman och hans parti under valdagen i april, då felaktiga uppgifter spreds från Likud om att Lieberman inte klarat treprocentspärren? Kanske för

Liebermans frustration under tiden som försvarsminister 2016–18, då Netanyahu höll honom kort och satte stopp för varje försök till fullskaliga angrepp mot Hamas-regimen i Gaza?

3 Hur kommer det onda blodet mellan Netanyahu och Lieberman att påverka den valkampanj som nu rivstartat?

Det kommer inte att bli något uppbyggligt skådespel. De bägge vet mycket om varandra som ingen av dem vinner på att exponera. Netanyahu lovade på torsdagen att "tala ut" om Lieberman.

Strax efteråt gjorde sonen Yair Netanyahu, som jämte ett par kamrater sköter de mindre aptitliga aspekterna av premiärministerns nätkampanjer, sensation på Twitter: Han hävdade att Lieberman 2009 bönfallit Netanyahu att utnämna en svag chef för riksåklagarna; en som kunde påverkas att lägga ned

korruptionsmål mot Lieberman. (En sådan utnämndes verkligen, och lade ned de flesta målen mot Lieberman.)

Lieberman har svarat med att rekommendera psykiatrisk vård för Netanyahu den yngre.

4 Varför utlystes nyval? Kunde inte en annan regeringsbildare ha utsetts?

Det är vad president Reuven Rivlin helst skulle ha gjort. Den nya mittpartiunionen "Blåvitt" fick lika många mandat i aprilvalet – 35 – som Netanyahus Likud och dess ledare general Benny Gantz hade anmält sitt intresse. Men när Netanyahu insåg att hans tid som regeringsbildare var på upphällningen skyndade han sig att övertala partikollegor och allierade småpartier att upplösa Knesset innan presidenten fick tillfälle att utnämna Gantz.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Nytt poliolarm efter fyra år

FREDAG 31 MAJ 2019

Kamerun. Ett formellt nödläge har utlysts i Kamerun sedan ett fall av poliosmitta har konstaterats. Det är första gången på fyra år som viruset förekommer i landet.

Det är ett fall av polio typ 2 som upptäcktes i Mada-regionen i Kameruns nordligaste spets, nära Tchad och Nigeria. Kameruns hälsodepartement beskriver det som en ny polioepidemi. En källa inom departementet säger att utbrottet dels kan ha orsakats av att människor vägrat vaccinering, dels av att många människor rör sig över gränserna i området.

TT-AFP

Ungern skrotar kritiserad domstolsreform

FREDAG 31 MAJ 2019

Ungerns premiärminister Viktor Orbán gör en kovändning i frågan om samarbete med högernationalister i EU – och drar tillbaka en kritiserad ändring av landets rättssystem.

Beslutet om lagändringen, som fattades förra året, skulle bland annat innebära att administrationen av domstolsväsendet direkt underställdes justitieministern. Lagen reviderades något redan i vintras, efter att EU varnat för att den undergrävde rättssäkerheten och öppnade för ökat

politiskt inflytande över rättssystemet. Nu skrotas reformen enligt Ungerns regering. – Vi anser att lagen nu möter europeisk standard, sade Gergely Gulyás, premiärminister Orbáns stabschef, på torsdagen.

Samtidigt meddelar regeringspartiet Fidesz att det inte vill ingå i den högernationalistiska och EU-kritiska grupp i Europaparlamentet som bland annat det italienska partiet Lega vill bilda.

TT-Reuters

Tillfällig kansler fram till nyvalet

FREDAG 31 MAJ 2019

Österrike. Den oberoende juristen Brigitte Bierlein tar över som Österrikes förbundskansler fram till nyvalet i höst, meddelar presidenten Alexander Van der Bellen.

Bierlein är i dag ordförande i Österrikes konstitutionsdomstol.

TT-AFP-Reuters

Flera döda i explosion utanför Kabul

FREDAG 31 MAJ 2019

Afghanistan. Minst sex människor dog och minst sex skadades efter att en självmordsbombare utlöste en sprängladdning vid ingången till en militär utbildningsanläggning väster om Afghanistans huvudstad Kabul.

Gärningspersonen uppges ha hindrats från att komma in och då utlöste sin bomb.

Attacken inträffade i samband med att representanter för talibanrörelsen träffar afghanska politiker i Ryssland för att försöka nå en överenskommelse. IS tar på

sig dådet, enligt jihadisternas
propagandaorgan Amaq.

TT-Reuters

Asylnekade kan få fotboja

FREDAG 31 MAJ 2019

Finland. De partier som vill bilda regering i Finland överväger en ny lag där personer som fått avslag på sin asylansökan kan utrustas med elektronisk fotboja, erfar Helsingin Sanomat.

Lagförslaget har redan diskuterats under flera möten med partiledarna.

TT

Exportstopp av sällsynta metaller Kinas nya vapen

FREDAG 31 MAJ 2019

Sällsynta jordartsmetaller kan bli Kinas senaste vapen i handelskriget med USA. Landet hotar att strypa exporten av dessa metaller som används i tillverkningen av en rad högteknologiska produkter.

Handelsbråket mellan USA och Kina tilltar ytterligare i styrka. Förra veckan svartlistade USA den kinesiska

telekomjätten Huawei, som man anser utgör en säkerhetsrisk. Tidigare har USA höjt tullarna på kinesiska varor i flera steg. Nu går Kina till motattack och hotar strypa exporten av sällsynta jordartsmetaller till USA. Det handlar om 17 olika typer av metaller som använts för tillverkning av högteknologiska produkter.

Kina är helt dominerande aktör när det gäller de sällsynta metallerna och står för runt 90 procent av världens produktion. Och de är av stor betydelse. De ingår bland annat i produktionen av elbilar, solceller, vindkraftverk och mobiltelefoner. Att USA valt att inte införa några tullar på de sällsynta jordartsmetallerna visar hur viktiga de är.

Nu har Kinas mäktiga utvecklings- och reformorgan i lösa ordalag signalerat att de sällsynta jordartsmetallerna kan bli nästa drag i handelskonflikten.

”Kommer sällsynta jordartsmetaller bli Kinas vapen mot USA:s omotiverade agerande? Vad jag kan säga är att alla som vill använda produkter tillverkade av jordartsmetaller för att bromsa Kinas utveckling, det... kommer det kinesiska folket inte att uppskatta”, kommenterade Kinas planerings- och reformorgan, enligt Financial Times (FT).

Att Kina skulle föra in detta vapen i handelskriget är inte oväntat. När den kinesiske presidenten Xi Jinping i förra veckan höll ett tal där han förberedde folket på svårare tider och uppmanade folket att göra sig redo för att starta den långa marschen på nytt stannade han till vid en gruva som utvinner sällsynta jordartsmetaller.

Kina har även tidigare använt de sällsynta metallerna som slagträ i konflikter, bland annat mot Japan. Den gången tvingades

Kina upphöra med sitt agerande efter ett domslut i Världshandelsorganisationen WTO.

Kinesiska bolag som producerar sällsynta jordartsmetaller steg kraftigt på börsen på onsdagen.

Marianne Björklund

EU-kommissionen kräver Italien på budgetförklaring

FREDAG 31 MAJ 2019

EU-kommissionen kommer på onsdag nästa vecka sannolikt att kräva att Italien lovar nya budgetåtgärder för att undvika att bötesproceduren startas.

Det erfar nyhetsbyrån Direkt.

På onsdagen avsåg kommissionen att skicka ett brev till italienska regeringen för

att begära förklaringar till att Italien inte har sänkt sin statsskuld i överenskommen takt i fjol.

Enligt Eurostats rapport den 23 april steg Italiens statsskuld till 132,2 procent av bnp 2018, från 131,4 procent 2017. Det överenskomna målet för Italien 2018 var att sänka det strukturella budgetunderskottet med 0,3 procentenheter, som skulle ha medfört en sänkning av statsskulden.

Den italienska regeringen väntas inte kunna komma med godtagbara förklaringar till avvikelsen.

Då återstår om Italien kan lova nya budgetåtgärder för att undvika att kommissionen rekommenderar att bötesproceduren startar. Budgetåtgärderna skulle korrigera avvikelsen för 2018 och säkerställa att budgetmålen nås 2019 och 2020.

Ett första steg för kommissionen blir att lägga fram sin analys av läget på onsdag nästa vecka. Analysen ska sedan diskuteras av EU-ländernas höga tjänstemän och i eurogruppen den 13 juni. Därefter kan kommissionen lägga fram en rekommendation om att bötesproceduren (proceduren mot alltför höga underskott) ska starta. I så fall får eurogruppen den 8 juli ta ställning till rekommendationen. Italiens regering har till fredag kväll på sig att svara på kommissionens brev. I stället för budgetförstärkningar talade Italiens vice premiärminister och Lega-ledare Matteo Salvini på tisdagen om inkomstskattesänkningar på 30 miljarder euro, som delvis skulle finansieras genom besparingar på annat håll. I december gick kommissionen med på att mjuka upp Italiens budgetmål för i år.

Målet som sattes för underskottet på 2,04 procent baserades dock på prognoser om högre tillväxt.

Kommissionens prognos den 7 maj spådde att Italiens budgetunderskott bryter stabilitetspaktens 3-procentsgräns 2020, med ett underskott som stiger till 3,5 procent.

Österrike visar vad som händer när populister tvingas möta verkligheten

LÖRDAG 1 JUNI 2019

FPÖ-skandalen är bara det senaste kapitlet i en lång historia. Den nationalism som många europeiska länder nu brottas med har Österrike hanterat i decennier.

Som så ofta förr är Österrike långt före alla oss andra och som vanligt upptäcker vi det inte eftersom denna avantgardism – som vanligt – uppträder som farsartad skandal.

Det har med världens undergång att göra. Eller riktigare: den europeiska världens undergång.

Den ägde rum i och med första världskriget. Men bara det habsburgska Österrike drabbades till fullo. Riket försvann. Den stolta dubbelörnen förlorade alla sina fjädrar och fram vaggade en plockad, tanig höna.

Alltsedan dess handlar österrikisk politik om att överleva i en värld som inte längre finns, ett konststycke i en epok av postmodernism och virtualitet som inte riktigt får den respektfulla uppmärksamhet det förtjänar.

Men nu var det 1919 och den amerikanske presidentens förkärlek för nationer och nationalstater, påhejad av Frankrikes och Storbritanniens önskan att slå Österrike sönder och samman, befäste dödsdomen över ett rike som inte kunde bli en nationalstat eftersom det rymde alltför många nationer. De upprättade nu sina egna – taniga – nationalstater, ännu

sorglöst övertygade om att ha befriat sig från det habsburgska ”folkfängelset”.

Och vad blev kvar av Österrike?

Av det mångnationella det tysknationella. Som reaktion på alla andras nationalismen ville de tyska österrikarna ansluta sig till det Tyskland Bismarck enat, fast kanslern avsiktligt uteslöt just Österrike. Men nej: de nationella program som så generöst erbjudits alla andra, förbjöds de österrikiska tyskarna. Staten Österrike var strängt taget ingenting mer än en krigets restpost – en stat ingen ville ha, inte ens dess egna invånare.

Inte oväntat blev mellankrigstiden ett sökande efter självförtroende och en ny identitet som utmynnade i inbördeskrig mellan den politiska vänstern och högern. Klämd mellan dem fanns de radikala tysknationella grupper som österrikaren Adolf Hitler snart tog hand om

och genom *Anschluss* hämtade *Heim ins Reich*. Både för Bismarck och Versaillesfreden hade så tagits hämnd. Och de små nationalstater som uppstått på Habsburgs ruiner skulle snart visa sig vara alldeles för svaga, korthus som sämre skyddats under eget än under Habsburgs tak.

Efter Hitlers krig var alla stortyska lösningar eller habsburgska revisionistiska visioner stendöda. Österrike var kanske vad som blivit över, men framför allt vad som var.

Tillsammans försökte ledande vänster- och högerpolitiker att ge det stabilitet genom att försonas. Försoning hade de – de som överlevt – enligt myten lärt sig i Hitlers koncentrationsläger. Kanske är det till och med sant: efter kriget växte ett slags österrikisk modell fram där de två helt dominerande partierna, det röda SPÖ (socialdemokraterna)

och det svarta ÖVP (det konservativa katolska folkpartiet) helst regerat tillsammans, allt i stabilitetens och trygghetens namn, med en modell med starka inslag av korporativism, byråkratisering och partibok.

Vad som sker i vad som synes ske är inte alltid klart. Det kan påminna om när två hundar slåss under en matta eller ett tjockt täcke; vad som pågår därunder anar man bara konturerna av.

Som politik motsvaras det av kohandel, uppgörelser bakom lyckta dörrar, av vad som i dag kallas *deals*, emellanåt av korruption.

Skandaler är här förprogrammerade.

Samtidigt bekämpade de två stora partierna varandra öppet och till detta användes det lilla FPÖ: alltså frisinnade liberaler, tysknationella och en hel del reformerade (eller oreformerade) nazister. Österrikes störste politiker, SPÖ:s Bruno Kreisky, använde sig

medvetet av detta FPÖ för att äntligen slippa regera tillsammans med ÖVP. Cyniskt och med sin stora auktoritet gjorde han partiet rumsrent.

Det behövde inte ens tämjäs: det räckte att Kreisky varnande lyfte fingret och FPÖ:s dåvarande partiledare Friedrich Peter, som under kriget bakom fronten deltagit i utrotningen av Europas judar, viftade på svansen eller stack den mellan benen.

I 13 år regerade Kreisky ensam med hjälp av FPÖ:s servila stöd utan att släppa in Heinz-Christian Straches företrädare i regeringen.

Först Jörg Haider, som rensade ut partiets sista liberaler, gjorde samarbetet med högerpopulisterna omöjligt. FPÖ radikaliserades. Därefter växte det starkt och – som vanligt – tvingades Österrike i stabilitetens namn att återgå till sina stora koalitioner innan ett allt hårdare trängt ÖVP

under Wolfgang Schüssel lockades att göra en Kreisky, men denna gång med ett sturskt FPÖ som regeringspartner.

Dock sprack FPÖ snart på grund av skandaler och inkompetens; kontakten med verkligheten blev för mycket. Populister fungerar bäst – och kanske bara – som opposition. I dagarna har ÖVP:s Sebastian Kurz, fått göra samma erfarenhet. Hans partner ramlade ihop.

Som vanligt slutade alltsammans i skandal.

Är det Kurz som misslyckats? Eller FPÖ som lidit ännu ett stort nederlag? Bara ett är säkert: sedan decennier står Österrike redan mitt uppe i den kamp mot en allt extremare högerpopulism som resten av Europa med få undantag nu något yrvaket upptäckt: mitt i ringen, medan man på de flesta andra håll fortfarande tror att man kan besegra

populisterna genom att inte ens släppa upp dem i den.

Richard Swartz är journalist, författare och fristående kolumnist i Dagens Nyheter.

Richard Swartz

richard.swartz@chello.at

”Svårt förstå varför väljare sätter populism före välfärd”

LÖRDAG 1 JUNI 2019

DN. DEBATT 20190601

Genom forskningen vet vi vilka samhällsmodeller som genererar välfärd. Ändå ökar stödet för politiker som i stället sprider hat, fruktan och konspirationsteorier. Man måste i sammanhanget fråga sig om det finns något grundläggande fel på hur vi samhällsforskare kommunicerar med omvärlden, skriver statvetaren Bo Rothstein.

Den samhällsvetenskapliga forskningen har tack vare förfinade teorier och alltmer

avancerade metoder samt inte minst en starkt ökad tillgång till data otvetydigt gjort stora framsteg. Det har också gjorts stora framsteg inom forskningen vad gäller hur man ska definiera och mäta mänsklig välfärd. Även om de filosofiska teorierna bakom vad som ska räknas som mänsklig välfärd skiljer sig åt så är de mått som används tämligen likartade. I realiteten används mestadels både objektiva mått på befolkningshälsa men också subjektiva mått som om människor uppfattar sig vara vid god hälsa och om de är nöjda med sin livssituation. Ett alltmer brukat mått är i vilken grad människor uppfattar att de flesta andra människor i deras samhälle går att lita på. Man kan tolka detta mått på social tillit som att människor gör en värdering av den generella moraliska halten i det samhälle de lever i.

Det råder dessutom i stor utsträckning inom forskarsamhället samstämmighet om vilken av de olika samhällsmodeller som har prövats som genererar mest av denna typ av mänsklig välfärd. Det är inte kommunism, fascism, nationalism, konservatism eller populism och inte heller rå konkurrenskapitalism av nyliberal modell. Det är i stället den slags samhällen som vuxit fram i nordvästeuropa och inte minst i de nordiska länderna, det vill säga en kombination av liberal demokrati, en av miljö- och konsumenthänsyn väl reglerad marknadsekonomi, en opolitiserad, huvudsakligen icke-korrupt och kompetent förvaltningsapparat tillsammans med en omfattande välfärds- och socialpolitik. Läger man ihop standardmåten på mänsklig välfärd enligt ovan är bilden mycket tydlig och

har av några välkända utvecklingsekonomer benämnts som att ”bli som Danmark”. Givet denna kunskap är vad vi ser både i vår del av världen och globalt tämligen oroande. Nämligen att allt fler länder rör sig bort från den samhällsmodell som genererar mest mänsklig välfärd. Vad gäller den liberala demokratin så visar de mätningar som görs av olika forskningsinstitut att antalet länder och människor som lever under detta politiska system var som högst runt 2005 varefter det har skett en påtaglig minskning. Det är inte bara så att ett auktoritära regimer som de i Kina, Egypten, Saudiarabien och Ryssland blivit mer auktoritära utan att vi i många demokratier nu ser tydliga anti-liberala och anti-demokratiska tendenser. Vi ser såväl vänster- som högerpopulistiska rörelser och partier som nått stora framgångar och i många

fall också innehar regeringsmakten. Mexiko, Turkiet, Indien, Italien, Ungern, Polen, Brasilien och USA är några exempel.

Till detta kommer ett antal nya forskningsrapporter som visar att väljare i många fall inte ”belönar” partier och politiker som har visat god förmåga att tillhandha den slags resurser som ökar människors välfärd. Tvärtom verkar stödet för politiker som mobiliserar på att sprida hat, fruktan och som torgför rena konspirationsteorier att öka. Dessa politiker har i allmänhet inget till övers för det ovan nämnda slaget av forskningsresultat om vilken typ av politik som skapar eller ökar den mänskliga välfärden i samhället.

Detta ställer oss inför några mycket svåra frågor. Hur ska vi förklara att många väljare i ökande grad inte stöder den slags politik som med stor sannolikhet ökar deras egen välfärd

och med säkerhet också den övergripande mänskliga välfärden i deras samhälle? . Varför röstar de på politiker som är kända för korruption, för att politisera domstolsväsendet, som försöker tysta den fria pressen och som lever på att sprida hat och rasism? I många länder kan man också se att stödet för det demokratiska samhällsskicket avtar bland unga människor. Det går naturligtvis att peka på att många väljare är okunniga, kortsynta och oinformerade men faktum är att utbildningsnivån i de flesta demokratier är högre nu än den varit någonsin tidigare. Man kan också skylla på strukturella förändringar som globaliseringen och den omfattande migrationen men detta är inte första gången som demokratierna i världen stått inför stora problem av detta slag.

Det är inte helt enkelt att hitta en huvudorsak bakom den rådande och enligt min mening alarmerande utvecklingen och det är inte säkert att det finns någon sådan enskild "grundbult".

En faktor som jag menar fått alltför lite uppmärksamhet i denna diskussion är min egen grupp, de samhällsvetenskapliga forskarna. Man kan ta USA som exempel. Landet har otvivelaktigt den absolut största, mest framstående och överlägset mest respekterade kadern av ekonomer, sociologer och statsvetare i världen.

Och vad är resultatet? Den på lögner, ekonomiska manipulationer och rasism byggda Trump-administrationen som underblåser politiskt våld, hotar den fria pressen och demoniserar sina politiska motståndare. Den fråga som måste ställas är om det är något grundläggande fel på hur samhällsforskarna

kommunicerar med omvärlden och i vilken grad de lever upp till det ansvar jag menar som positionen som forskare kräver. Låt mig lyfta två problem i detta.

1 Många forskare vill se sig om "objektiva" och som stående utanför eller ovanför politikens frågor. De är rädda för att uppfattas som partiska och de gömmer sig inte så sällan bakom sofistikerade statistiska metoder som de menar skyddar dem från att bli beskyllda för att ta politisk ställning. Den fråga som måste ställas till dessa är denna: Vad är det för fel att ta ställning för ökad mänsklig välfärd? Tanken att det skulle vara möjligt att hålla valet problemställning och forskningsfråga fri från normativa ställningstaganden är med förlov sagt rent snömos.

2 Det andra problemet är att många kolleger, inte minst från spetsuniversiteten i USA,

vittnar om hur yngre forskare väljer att forska om alltmer esoteriska och triviala problem som är av minimal samhällsrelevans för att kunna möta de allt starkare kraven på statistisk och metodologisk förfining. Därmed har de som lärare heller inget att bidra med när det gäller att utbilda nya generationer till demokratiskt ansvarstagande medborgare. Detta betyder naturligtvis inte att vi ska ha forskare med tydligt partistämpel och självklart inte heller forskare som manipulerar sina metoder och data för att nå ”rätt” resultat. I stället menar jag att vi behöver många fler forskare som väljer att forska om genuint samhällsrelevanta problem som är kopplade till ovanstående frågor om mänsklig välfärd och som engagerar sig i den offentliga debatten.

Bo Rothstein, professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet

FN-toppen varnar för global offensiv mot kvinnors rättigheter

LÖRDAG 1 JUNI 2019

Som 54-årig trebarnsmor och skild två gånger krossade hon glastaket när hon valdes till president i det mansdominerade Chile. Hon har gjort en osannolik resa från tortyr under Pinochets regim till ett toppjobb inom FN.

DN har mött Michelle Bachelet, FN:s kommissarie för mänskliga rättigheter, som varnar för en kvinnofientlig offensiv på global nivå.

Michelle Bachelet har haft tunga ministerposter i Chile. Hon var landets president under sammanlagt åtta år. De senaste

decennierna har hon haft en given plats på topplistorna över världens mäktigaste kvinnor. Nu är hon sedan nio månader tillbaka FN:s människorättskommissarie, ett av de mest betydelsefulla jobben inom världsorganisationen.

Men trots sin upphöjelse är Michelle Bachelet nästan uppseendeväckande fri från makthavarmarkörer. Under sitt blixtpbesök i Stockholm, dit hon bjudits av fredsforskningsinstitutet Sipri, ser vi inga bistra kostymklädda livvakter med öronsnäckor i Bachelets närhet. Ingen limousine med tonade rutor. Inte ens ett entourage av mobiltelefonjonglerande medhjälpare.

När 67-åriga Michelle Bachelet promenerar i kvarteren kring utrikesdepartementet vid Gustav Adolfs torg skulle hon kunna tas för

vilken utländsk turist som helst, nyss anländ med något kryssningsfartyg: ledigt elegant i mörk dräkt, välfriserad och med alert uppsyn. Vi slår oss ned i Utrikesdepartementets pressrum på Fredsgatan, Michelle Bachelet med en kopp automatte framför sig, och börjar prata om hennes krokiga och dramatiska väg till makten.

Den 11 september 1973 är Michelle Bachelet 21 år och studerar medicin i Chiles huvudstad Santiago de Chile. Tillsammans med sina studiekamrater står hon på universitetets tak och ser flygvapnets jaktplan attackera presidentpalatset.

General Augusto Pinochet och hans medhjälpare inom militären störtar den sittande socialistiske presidenten Salvador Allende i en kupp. Efter maktövertagandet inleder Pinochet

en häxjakt på Allendes anhängare. Förföljelsen slår sönder Michelle Bachelets familj.

Hennes far Alberto Bachelet som var general i flygvapnet, vägrar nämligen att ansluta sig till Pinochets kuppmakare. Han stämplas som förrädare, grips, kastas i fängelse och utsätts för obarmhärtig eltortyr av sina egna män. Efter ett halvt år i fängelse dör Alberto Bachelet i sviterna av tortyren.

Knappt ett år efter faderns död, i januari 1975, griper agenter från Chiles hemliga polis Michelle Bachelet och hennes mor i familjens hem. De förses med huvor och handfängsel och förs till den fruktade tortyrcentralen Villa Grimaldi.

När Michelle Bachelet kommenterar de traumatiska minnena i dag, drygt 40 år senare, är hon noga med att understryka att många andra chilenare drabbades ännu värre av

tyranniet under Pinochetåren än vad hennes familj gjorde.

– Min mor och jag placerades i trånga celler, vi hade förbundna ögon och vi utsattes för skrik och hot. Men vi slapp fysiskt våld.

– Vad gäller min fars död så fick vi veta vad som hände honom, vi kunde begrava honom och fick en plats där vi kunde sörja. Det är många, många av mina landsmän som har anhöriga som bara försvunnit. Deras saknad och smärta får ingen riktning och tar aldrig slut.

En argentinsk diplomat, Roberto Kozak, lyckades hjälpa Michelle Bachelet och hennes mor ut ur fängelset och bort från Chile. De sällade sig till den miljon chilénare som flydde sitt land i konvulsionerna efter kuppen. Efter en kort tid i Australien hamnade mor och dotter i dåvarande Östtyskland.

Michelle Bachelets mamma, Ángela Jeria Gómez, lever fortfarande – hon ska snart fylla 93. Hon kommer från en högreståndsfamilj och var under sin yrkesverksamma tid en framstående arkeolog. Det berättas att Ángela Jeria Gómez gjorde stora ögon när hon såg de östtyska livsmedelsköerna.

Men när Östtyskland kommer på tal suckar Michelle Bachelet och säger:

– Det är som om alla journalister förväntar sig att jag ska säga något negativt. Men jag kan ju inte ljuga: det var lyckliga år i mitt liv. Vi blev väl mottagna, vi fick skydd från fängelseceller och tortyr. I Östtyskland kunde jag fortsätta och avsluta mina läkarstudier. Jag träffade en man, fick barn och bildade familj.

Den östtyska flyktingtillvaron var dock bara ett mellanspel. Michelle Bachelet hade hela tiden kontakt med sina chilenska exilkamrater i

socialistpartiet. Efter fyra år återvände hon till Chile där det fortfarande rådde militärdiktatur. Hon låg lågt med politiken ett tag och satsade i stället på sitt jobb som barnläkare.

Så småningom försvagades dock juntans grepp om Chile, militären drog sig tillbaka till sina kaserner och år 1990 ägde på nytt fria och demokratiska val rum. Michelle Bachelet gav sig åter in i politiken och när socialdemokraten Ricardo Lagos vann presidentvalet år 2000 utnämnde han överraskande Michelle Bachelet till hälsovårdsminister.

Den utåt sett nästan okända ministern blev riksbekant när hon genomdrev en reform som kortade vårdköerna med 90 procent. Efter två år på posten som hälsovårdsminister utsågs hon till Chiles första kvinnliga försvarsminister.

Jag frågar Michelle Bachelet om hon blev förvånad över utnämningen.

– Nej, egentligen inte. Jag hade studerat krigsvetenskap och försvarsfrågor på hög nivå under 1990-talet. Inom försvarsmakten var man medveten om mina kunskaper och min professionella inställning till uppgiften. Men med sysslan som försvarsminister och senare som president följde också svåra dilemman för Michelle Bachelet. Inom armén fanns folk som fortfarande sympatiserade med kuppgeneralen Pinochet – som för övrigt kvarstod som militär överbefälhavare fram till 1998.

Det fanns också militärer som tjänstgjort under de mörka åren då Bachelets egen far liksom hennes partikamrater och vänner mördats och torterats. Några höga officerare dömdes för

sina brott, men flertalet skyddades av amnestiparagrafer.

Hur har du hanterat det – att arbeta med fienden?

– Genom att vara tydlig. Jag har sagt: ”du och jag kommer aldrig att tolka Chiles nutidshistoria på samma sätt. Men vi har en sak gemensam: vi älskar vårt land. Så nu hjälps vi åt att bygga upp och försvara ett demokratiskt system som garanterar att det som hände i går aldrig kommer att upprepas”. Jag har träffat chilenska flyktingar i Sverige som säger att de aldrig någonsin kan förlåta kuppmakarna.

– Som försvarsminister och senare president i det nya Chile var min uppgift få militären och medborgarna att lita på varandra igen. Som läkare vet jag att om ett sår inte rengörs ordentligt kommer det att aldrig att läka, utan

infekteras och spricka upp igen. Självklart ska alla som begick brott, alla förövare spåras upp och lagföras. Men jag talar inte om för de drabbade hur de ska hantera sin sorg. Hur man närmar sig förlåtelse och försoning är ju i högsta grad personligt.

År 2006 var det åter dags för Michelle Bachelet att krossa glastaket. Som 54-årig trebarnsmor, skild två gånger och icke-troende valdes hon med stor majoritet till president i det mansdominerade och djupt religiösa Chile. I sitt invigningstal underströk Bachelet sin vilja att förvandla hat till förståelse och kärlek. Hälften av ministrarna i Michelle Bachelets första administration var kvinnor, och hon började omedelbart arbetet med att riva upp Chiles totalförbud mot abort, en kvarleva från militärdiktaturen.

Varför är de sexualpolitiska frågorna så viktiga för dig?

– För mig är det självklart att kvinnor ska bestämma fullt ut över sin kropp och sina liv. Om det inte genomförs kommer vi aldrig att kunna avskaffa ekonomisk och politisk ojämlikhet. Numera accepterar så gott som alla att kvinnor kan bli presidenter eller regeringschefer, med andra ord bestämma över miljontals medborgare i ett land. Samtidigt finns det människor som motsätter sig att kvinnor fattar beslut som rör hennes egen kropp. Det är ju fullständigt absurt. Men striden för att åtminstone lätta på det absoluta abortförbudet blev hård. Inte förrän i augusti 2017, långt in på Michelle Bachelets andra mandatperiod som president, godkände författningsdomstolen den nya abortlagen, med röstsiffrorna 6 för och 4 emot.

Och nu blåser återigen abortfientliga vindar på det västra halvklotet, manifesterat i en rad amerikanska delstater som röstat igenom extrema abortlagar. Michelle Bachelet kallar strömningarna ”en organiserad offensiv mot jämlikhet mellan könen och kvinnors rättigheter”.

– Det handlar inte om enstaka stater eller delstater. Det här är en global fråga som behöver tacklas globalt. Kvinnor i olika länder, på olika kontinenter, måste hitta vägar och metoder att göra gemensamt motstånd. I september förra året utsågs Michelle Bachelet till så kallad högkommissarie för mänskliga rättigheter inom FN. Ett arbete som bland annat innebär att granska hur internationella lagar efterföljs, hur pressfriheten hedras och vilket utrymme civilsamhället får.

I sin nya roll har hon hamnat mitt i konflikten mellan FN och dess största bidragsgivare USA. President Donald Trump är avogt inställd till FN, en organisation som han betraktar som USA- och Israelfientlig. För ett år sedan lämnade USA sin plats i FN:s 47 länder starka människorättsråd, och beslöt kort därefter att strypa sitt bidrag till FN-kommissariens kansli – ungefär 10 procent av den totala budgeten.

– Det är klart att det vore bättre om också USA engagerade sig i människorättsarbetet. Har vi mindre pengar att röra oss med drabbar det ju tortyroffer, förföljda journalister och andra som behöver uppmärksamhet och skydd, säger Michelle Bachelet, som dock inte vill orda så mycket om huruvida det förs samtal med USA om att få dem tillbaka till FN-bordet.

Vilken människorättsfråga står högst upp på din agenda just nu?

– Det är en omöjlig fråga. Det är så många saker. Inbördeskriget i Jemen, vad (den islamistiska terrorgrupperingen) Boko Haram gör mot civilbefolkningen i Nigeria och i Kamerun, konflikterna i Venezuela och Nicaragua och hur de påverkar medborgarna – och det är bara några exempel.

Känner du dig maktlös?

– Nej. Utmaningarna är både många och svåra, men vi har ett brett stöd både från enskilda länder och från organisationer som EU, till exempel. Vi har modiga rapportörer som gör ett fantastiskt jobb. Det finns internationella överenskommelser som går att arbeta vidare på. Det är ett tufft jobb, men inte övermäktigt. Jag tycker att vi har verktygen som behövs för att göra världen bättre.

Erik Ohlsson

Fakta. Militärkuppen i Chile

1970 tillträdde en koalition av vänsterpartier, ledd av Salvador Allende, som i sitt fjärde försök segrat i presidentvalet. En högkonjunktur, stimulerad av lönehöjningar, ledde först till rask tillväxt, men ekonomin blev överhettad och staten, som tagit över bankerna, tvingades trycka pengar för att bemöta inflationen.

Statens växande kontroll över produktionen öppnade djupa politiska klyftor, och redan före militärkuppen den 11 september 1973 var den demokratiska processen svårt ramponerad. Drygt ett dygn före kuppen gick arméchefen Augusto Pinochet, som inte känt till planerna, med på att ställa sig i spetsen för de sammansvurna. Det motstånd från beväpnade arbetare som militärerna förutsett uteblev nästan helt, men trots det vidtog genast en

massaker på personer med verkliga eller inbillade socialistsympatisörer. Mellan 3 000 och 4 000 chilenare mördades av sin egen regering. Mångdubbelt fler torterades och tvingades i exil.

1990 trädde Pinochet tillbaka, efter att ha förlorat en folkomröstning 1988. Han kvarstod dock som överbefälhavare fram till 1998. Samma år greps han i London efter begäran av den spanske domaren Baltazar Garzon som ville åtala honom för människobrott. Han återbördades efter ett år till Chile men slapp undan åtal av medicinska skäl. Pinochet avled år 2006.

Fakta. FN:s människorättsråd

47 av FN:s medlemsstater ingår i FN:s råd för de mänskliga rättigheterna. Länderna är jämnt fördelade över världens regioner. Mandattiden

är tre år. Rådet har sitt huvudkontor i Genève och leds av en så kallad högkommissarie, en post som sedan augusti 2018 innehas av Michelle Bachelet.

Greta Thunberg tar sabbatsår – i USA

LÖRDAG 1 JUNI 2019

Det är bara några veckor kvar på klimataktivisten Greta Thunbergs grundskoletid. När sommarlovet tar vid börjar ett nytt äventyr: Ett år utan skola – som inleds i USA.

– Det var ett svårt beslut men det är nu det måste hända, säger hon till DN.

ANNONS:

Efter förra veckans världsomspännande klimatstrejk, strejkade Greta Thunberg på fredagen tillsammans med omkring 35 000 andra i den österrikiska huvudstaden Wien.

Hon är där efter att ha deltagit i klimatkonferensen R20 Austrian World Summit dit hon blev hon inbjuden av arrangören – politikern och skådespelaren Arnold Schwarzenegger – redan i september förra året.

I sitt tal under strejken i Wien hyllade Greta Thunberg alla som engagerar sig. Och precis som under sitt tal i Kungsträdgården i förra veckan uppmanade hon vuxna att bli en del av rörelsen.

– Till de vuxna som säger att vi borde vara i skolan vill vi säga: strejka själva! Strejka från jobbet, gå ut på gatorna. Gör

någonting! Vi behöver er nu mer än någonsin, sa hon.

I talet meddelande hon också vad som blir nästa steg i hennes eget engagemang. I september är hon inbjuden till FN:s särskilda klimatmöte i New York och i december till klimatmötet COP25 i Santiago, Chile. Hon har valt att tacka ja. Eftersom Greta Thunberg inte flyger, innebär den långa restiden att hon måste ta ett sabbatsår från skolan. För DN berättar hon nu vad som ligger bakom beslutet att prioritera engagemanget före skolan.

– Det är ett faktum att det är nu det måste hända. År 2020 måste vi ha vänt utsläppskurvan brant ner om vi ska ha chans att stanna under 1,5 eller 2 graders ytterligare uppvärmning. Min skolgång tar ingen skada av att jag gör den ett år senare. Jag kommer att gå gymnasiet sen.

Greta Thunberg berättar att hon in i det sista hade svårt att fatta beslutet.

– Jag vet inte hur jag kommer klara av det, jag vill lära mig saker. Jag får kanske försöka lära mig ett språk under tiden...

Hur ska du resa dit?

– Eftersom jag inte flyger får jag ta mig över Atlanten på något annat sätt. Jag har inte riktigt löst det än men på något sätt kommer jag att komma dit. Jag ska åtminstone försöka på alla sätt som går.

Alexandra Urisman Otto

alexandra.urisman@dn.se

**Anna-Lena
Laurén:
Ingenting lär
mig så mycket
som att lyssna
på grälände**

busspassage- rare

LÖRDAG 1 JUNI 2019

Moskva har kontinentalt klimat. Somrarna är stekheta och under de senaste åren har värmeböljorna ofta börjat redan i maj. Jag åker trådbuss till jobbet. De nyare bussarna har luftkonditionering, men ibland fungerar den inte.

Det skedde senast i början av veckan. Utomhus var det 29 grader. Trådbussen var som en bastu på hjul och passagerarna badade i svett.

En kvinna som steg på bussen protesterade.

– Slå på luftkonditioneringen! Jag vet att den fungerar! ropade hon till chauffören.

– Den fungerar inte. Jag har lika varmt som ni, svarade chauffören.

– Det är inte sant, svarade kvinnan. Slå på luftkonditioneringen! Bara gör det!

En annan passagerare bröt in.

– Om den inte fungerar så fungerar den inte. Det finns inget att göra.

– Det finns det visst! utbröt kvinnan. Man måste kräva. Men ni bara försvarar att vi ska ha det så här.

– Nej. Jag bara säger att det är lönlöst, sade mannen.

– Vi tycks leva i två olika länder.

Jag stod bredvid och sög i mig vartenda ord. Det finns inget som lär mig så mycket om Ryssland som att lyssna på folk som grälar i buss och tunnelbana.

I Ryssland är det helt normalt att slänga käft med människor man inte känner. Folk

tycker om att gräla, ofta säger de emot bara för sakens skull. Men den här gången var det inte ett lustgräl. Det handlade verkligen om två olika sätt att se på saken. Kvinnan var övertygad om att problemet gick att lösa. Mannen ansåg att hon bara demonstrerade dumhet med sina utsiktslösa krav.

Mina sympatier låg hos kvinnan. Om det finns något jag inte tycker om i Ryssland är det när folk betraktar motstånd mot idioti som ett tecken på idioti.

Samtidigt kunde jag känna en viss ruelle över att hon utgick i från att busschauffören ljög. Varför skulle inte chauffören ha slagit på luftkonditioneringen om den hade fungerat?

Problemet är att många ryssar har ett helt livs erfarenhet bakom sig av att bli serverade lögnar. Framför allt då man har

att göra med statliga tjänstemän eller personer inom servicebranschen. Där betraktas lögnar ofta som det enklaste sättet att slippa problem.

För ett antal år sedan besökte jag Vinterpalatset i Sankt Petersburg med min kusin. Han ville köpa en bok i en av de små affärerna på bottenvåningen. Expediten meddelade att kortläsaren tyvärr inte fungerade.

– Ni får betala med kontanter, sade hon.

– Varför fungerar den inte? undrade jag.

– Den fungerar inte efter klockan fem, svarade hon på fullt allvar.

Jag insisterade. Naturligtvis fungerade kortläsaren. Att expediten ljög kan bero på många saker. Den mest sannolika är också den mest banala – att hon själv var osäker på att ta betalt med kortläsare och föredrog kontanter.

När jag åker hem efter jobbet med samma trådbuss brukar jag använda tiden till att sitta och läsa. Jag har flera gånger passerat min hållplats därför att högtalarrösten är i osynk och ropar ut hållplatserna ett steg för sent. Då jag påpekar detta för busschauffören är svaret alltid:

– Tekniskt problem. Inget att göra.

Att få en högtalarröst i synk är knappast någon särskilt komplicerad operation. Det sannolika är att busschauffören inte tycker det är viktigt. Folk har väl ögon i skallen och kan se var de ska stiga av.

Men det säger han inte. Han säger ”tekniska problem”. Det är enklast.

Livet i Ryssland lär en många saker. En är att man inte ska tro på allt man hör.

Många av mina ryska vänner har utvecklat mycket finkalibrerade mekanismer för att räkna ut vad vissa svar egentligen betyder.

När jag i fjol skulle flyga hem från Groznyj stod planet på marken i över en halvtimme. Jag blev orolig. Personalen vägrade tala om vad det var frågan om.

Men tjetjenerna bredvid mig visste precis.

– De väntar på något högdjur.

Högdjuret anlände. Nästan en timme försenade lyfte vi mot Moskva.

Jag var förbannad. Men sedan bjöd mina medpassagerare på färska, fettdrypande piroger och jag blev på litet bättre humör.

Anna-Lena Laurén

Nu börjar maktkampen mellan Europas högerpopulis- ter

LÖRDAG 1 JUNI 2019

Efter framgångar i EU-valet börjar nu den interna maktkampen om vem som ska leda Europas högerpopulister.

Försök pågår att bilda en "nationalistisk supergrupp" som skulle bli en viktig kraft i Bryssel. Fyra tunga namn gör anspråk på ledartröjan: Marine Le Pen, Matteo Salvini, Viktor Orbán och Nigel Farage.

En vecka före EU-valet samlades europeiska nationalisterna i Milano under ledning av Matteo Salvini, Italiens hårdföre inrikesminister och ledare för högerpopulistiska Lega. Med affischnamn som Salvini själv, Frankrikes Marine Le Pen och Nederländernas Geert Wilders var evenemanget på det enorma torget Piazza del Duomo tänkt att visa att nu har de partier som står till höger om den traditionella högern enats.

Företrädare för mindre partier, som Sannfinländarna och Dansk folkeparti, var också på plats.

Men samtidigt kunde man konstatera att många tunga namn inte fanns på talarlistan. Nationella ledare som Ungerns Viktor Orbán och Polens Jaroslaw Kaczynski ville av olika skäl inte vara en del av Salvinis och Le Pens projekt. Nästan samtidigt briserade "Ibizagate" som svärtade ner FPÖ – ett av de närvarande partierna – och ledde till att det petades ur Österrikes regering. I valet backade FPÖ, liksom för övrigt Dansk folkeparti. Och Wilders, som länge varit en stark profil bland kontinentens populister, försvann helt ur parlamentet med sitt parti.

Bakslag som dessa har lett till att många kommentatorer avfärdar högerpopulisters och nationalisters framgångar i valet. Det

blev ingen "nationernas revolution", ingen vågmästarroll i Bryssel som Salvini och andra hade förutspått.

Liberaler och gröna gick sammantaget framåt mer än nationalisterna, och det blir dessa partier som får ökat inflytande sedan de traditionella maktblocken – kristdemokratiska EPP och socialdemokratiska S&D – backat rejält. I EU-parlamentet är populister och EU-skeptiker splittrade i tre olika partigrupper, och den största av dem blir, beroende på hur man räknar, inte bättre än fjärde största gruppen. Dessutom rör sig nu partier mellan de tre grupperna, och åtminstone en av dem hotas av upplösning.

I detta sammanhang är det lätt att glömma vilka stora framgångar de högerpopulistiska partierna ändå hade.

I tre av EU:s fyra största länder var ett parti i denna kategori störst: Brexitpartiet i Storbritannien, Nationell samling i Frankrike och Lega i Italien.

Eller med ett annat mått: av de fem största nationella partigrupper som nu tar plats i parlamentet står fyra till höger om den gamla högern: Brexitpartiet är den allra största gruppen med 29 mandat, och i topp 5 finns även Lega, polska regeringspartiet PIS och Le Pens parti. Problemet, ur nationalisternas egen synvinkel, är att de är så oeniga. Den enda fråga där den brokiga samlingen av partier kan enas är motståndet mot invandring. Salvinis stängda italienska hamnar, Viktor Orbáns ungerska gränsstängsel och Le Pens utfall mot franska muslimer har gjort dessa ledare till kända namn på Europeanivå och säkert bidragit till att

knipa röster åt systerpartier i andra länder.

Om EU-politiken bara handlade om att stänga gränser skulle det nationalistiska blocket dessutom kunna suga upp flera öst- och centraleuropeiska partier som i dag ingår i de traditionella partigrupperna EPP, S&D och även i något fall liberala Alde.

Det handlar om maktpartier i länder som Rumänien, Tjeckien, Slovakien och Bulgarien som i sin retorik gärna skyller "Bryssel" för alla olyckor, som motsätter sig omfördelning av flyktingar och som har tvivelaktiga meriter när det gäller mediefrihet och domstolars oberoende. Men som ändå tolereras av de stora EU-partierna eftersom de bidrar med värdefulla röster i parlamentet. Och framför allt handlar det om Ungerns Viktor Orbán och hans parti Fidesz, som

Trump hotar att införa tullar mot Mexiko

USA kan inom kort införa tullar mot Mexiko på upp till 25 procent. Det skulle inte minst drabba fordonsindustrin, som har komplexa nätverk av leverantörer i regionen. Här visas svenska Autolivs kedja för en specifik krockkudde.

med sina 13 mandat blir parlamentets 15:e största nationella partigrupp.

Fidesz tillhör EPP, men är "tillfälligt avstängt" sedan en rad andra EPP-partier velat utesluta det på grund av Orbáns syn på rättsstaten och hans smutskastningskampanj mot EU-kommissionens ordförande Jean-Claude Juncker.

I den interna maktkamp som nu pågår inom Europas nationalistiska höger är Orbán en av nyckelspelarna, den alla vill ha med i sitt lag. Alla frågar sig om han tänker stanna inom EPP eller ansluta sig till Salvini's läger.

Den ungerske regeringschefen tycks njuta av strålkastarljuset och låter frågan hänga i luften. Efter valet har han dagligen kommit med utspel som kan tolkas i bägge riktningar.

I torsdags lät han sin stabschef Gergely Gyulás säga att han ”inte ser stora chanser” för samarbete med Salvinis och Le Pens planerade ”nationalistiska supergrupp” i parlamentet.

På fredagen sa han själv i en radiointervju att Fidesz bara kan tänka sig att stanna inom EPP om partiet markerar starkt mot invandring – ”om inte kommer vi att ansluta oss till en ny grupp”. Vilket allmänt tolkas som att han slår ihop Fidesz med Salvini och Le Pens block.

En annan ledare som för tillfället är extremt omsvärmad är Nigel Farage, vars brittiska Brexitparti blir allra störst i EU-parlamentet.

Farage är i ett komplicerat läge. Han är nu ledare för EFDD, en av de populistiska grupperna i parlamentet, där också bland andra italienska Femstjärnerörelsen (egentligen vänsterpopulistiskt) också

sitter. Men på grund av avhopp till andra högergrupperingar riskerar EFDD nu att rasa samman och inte längre ha tillräckligt med medlemspartier för att räknas som en grupp.

För Farage personligen skulle detta innebära att han förlorar sin position som gruppleddare – en position som innebär en rad fördelar, både ekonomiskt i form av bidrag och politiskt i form av talartid.

I stället för att hålla sina långa – och flitigt Youtubepublicerade – tirader mot EU när regeringschefer och andra höjdare gästar parlamentet, skulle han förvandlas till en ”vanlig” ledamot som talar i två minuter till en ofta tom plenisal.

För Salvini vore naturligtvis Farage med sina 29 mandat en drömvärvning. Men den brittiske politikern, som ju dessutom är på väg ut när Brexit blir verklighet,

skulle samtidigt inte komma i fråga som gruppleddare.

Samtal har ändå inletts mellan Lega och Brexitpartiet, vilket avslöjades av Legaledamoten Marco Zanni tidigare i veckan.

– Ja, samtalen med Farage har gått bra. Vi hoppas bli färdiga nästa vecka. Han måste förstås hävda att han har flera alternativ, men det blir en bra överenskommelse som kommer att gynna oss alla, sa Zanni till tidningen La Repubblica.

Till brittiska medier sände Farage ut ett helt annat budskap. Tabloiden The Sun kunde rapportera att Nigel ”says no”:

”Farage lämnar samtalen om att bilda en EU-skeptisk supergrupp med Le Pen och Salvini.”

För tillfället talar det mesta för att ”supergruppen” blir verklighet, men att den kanske inte blir så ”super” som Salvini

hade hoppats.

En av anledningarna är alla de frågor där nationalisterna inte kan enas. En av de viktigaste är inställningen till Ryssland, där Salvini och Le Pen tillsammans med österrikiska FPÖ är tydliga beundrare av president Putin.

Detta är ett rött skynke för exempelvis polska regeringspartiet Lag och rättvisa, PIS, som är starkt antiryskt. Detsamma gäller exempelvis svenska SD som av detta skäl utesluter samarbete med Le Pen, samt högerpopulister i de baltiska länderna.

Ett annat dilemma är hur långt ut på yttersta högerkanten nationalisterna är beredda att sträcka sig. För den som vill maximera röstetalen finns rena nynazistiska mandat att hämta från exempelvis Slovakien och Grekland. Men det skulle sannolikt stöta bort andra.

Det parti Marine Le Pens far Jean-Marie Le Pen grundade var antisemitiskt och öppet rasistiskt. Även om dottern har försökt stjälpa det arvet överbord har många svårt att tänka sig samarbete med henne av detta skäl.

Det gällde åtminstone tills nyligen Nigel Farage.

Ingmar Nevéus

Fakta. De fyra slåss om tätpositionen

Matteo Salvini, 46

Ledare för Lega och stark inrikesminister i Italiens regering. Populär för sin nolltolerans mot flyktingar. Hyperaktiv i sociala medier. Ökade kraftigt i EU-valet och har nu en av parlamentets största grupper. Är den som har drivit på hårdast för att ena EU:s nationalister.

Marine Le Pen, 50

Leder Nationell samling. Hon vann en viktig seger i EU-valet när partiet blev störst i Frankrike före president Macrons parti. Hon har försökt göra sitt parti mer rumsrent, bland annat genom

namnbytet. Men många nationalister i andra länder tycker att Le Pen står för långt till höger.

Nigel Farage, 55

Tidigare Ukip-ledaren gjorde stark comeback med sitt nya Brexitparti som blir störst av alla i parlamentet. Farages hjärtefråga är naturligtvis Brexit. Vill han använda sin nya tyngd i Bryssel till att göra karriär i London? Ingen vet, men alla andra nationalister vill ha honom i sitt lag.

Viktor Orbán, 56

Ungerns premiärminister och hans parti Fidesz står utanför nationalistgrupperna i EU-parlamentet fast han ideologiskt skulle passa där. Hårdare än de flesta i uttalanden mot flyktingar, mot "Bryssel" och George Soros – han har länge sett sig som Europas ledande nationalist.

Bannons ”krigare” tvingas ut ur klostret

LÖRDAG 1 JUNI 2019

Den omstridde Steve Bannon planerade att fostra populister och nationalist till ”krigare i ett globalt kulturkrig” i det gamla klostret Trisulti i Colleparado, söder om Rom.

På fredagen meddelade Italiens kulturminister att president Trumps - tidigare rådgivare måste lämna klostret.

2 000 personer har protesterat mot affärsmannen och Donald Trumps tidigare politiske rådgivare Steve Bannons projekt. Bland de som stött projektet finns flera av den katolska kyrkans kardinaler.

Engelsmannen Benjamin Harnwell, med direkt koppling till Steve Bannon, var satt att leda projektet genom organisationen Dignitas Humanae Institute.

– Vi startar med 50 personer, börjar i mindre skala. Och till de 50 platserna har vi redan mer än tusen som har skrivit och sagt att de vill studera här, sa han när DN besökte klostret för några veckor sedan. Men i takt med att en utredning pågått har det visat sig att organisationen fått kontraktet på felaktiga grunder och att den saknar tillräckliga kvalifikationer för att driva en kulturinrättning. I det här fallet ett enormt kloster grundat år 1211 med massor med rum, salar och kapell. Här

finns också ett berömt bibliotek med 36 000 böcker.

Det var dåvarande kulturministern Dario Franceschini från vänstern som släppte in Steve Bannons högerpopulister i det stora klostret 2017, när Italien hade en center-vänster-regering ledd av Demokraterna (Pd), som kan liknas vid svenska socialdemokrater.

Nu hävs kontraktet av den nya kulturministern Alberto Bonisoli, som tillhör det populistiska regeringspartiet Femstjärnorna.

– Det kan se konstigt ut, men är logiskt eftersom det var ett kontrakt som omfattade en stor summa pengar som hade gjort det möjligt att genomföra en välbehövlig restaurering av detta jättelika kloster, säger Daniela Bianchi, tidigare regionalpolitiker i området och som har följt de många turerna.

Letizia Roccasecca bor i staden Anagni. Hon är en av många som har motsatt sig planerna för hur klostret skulle användas. – För otaliga generationer har Trisulti varit ett ställe för att möta Gud. Och nu vill den där amerikanen göra det till ett ställe för hjärntvätt. Det är fel, sade hon när DN träffade henne för en tid sedan.

Peter Loewe

loewepeter@gmail.com

Efter olyckan i Ungern – kroppar söks i Serbien

LÖRDAG 1 JUNI 2019

Sökandet efter kroppar i Donau försvåras av fortsatt dåliga förutsättningar i Budapest. Flodens ovanligt starka strömmar har fått räddningsarbetet att sträcka sig ända in i Serbien.

– Förhållandena är helt emot oss. Det är omöjligt att komma nära vraket, sikten är noll och Donau flyter i 15 kilometer i

timmen och vraket ligger på sex meters djup, sade Ungerns utrikesminister Peter Szijjarto till pressen på fredagen. Hans sydkoreanska motsvarighet, Kang Kyung-Wha, anlände tidigare på morgonen med räddningsstyrkor och ett antal anhöriga till offren. Av de 35 ombord var bara kaptenen samt en assistent ungrare och de hör till de totalt 21 saknade – alla andra var sydkoreanska turister och sju av dem var bekräftat döda på fredagseftermiddagen.

– Man blir skakad av det här ... en olycka har inträffat där passagerarna i princip inte hade en chans att överleva. Jag har bitt myndigheter att genomföra en noggrann och grundlig utredning, sade premiärminister Viktor Orbán i Ungerns statliga radiokanal Kossuth.

Den tragiska båtolyckan på Donau i centrala Budapest inträffade omkring

klockan 21 på onsdagen då ett större turistfartyg kolliderade med en turistbåt som sjönk efter bara sju sekunder. Hårt väder och ovanligt starka strömmar på grund av stor nederbörd har försvårat räddningsarbetet.

Rörliga bilder från olyckstillfället gör det inte klart vad som orsakat olyckan. Båda farkosterna ändrade riktning alldeles före kapsejsningen av någon anledning, och polisen har gripit den 64-åriga kaptenen på det stora fartyget. Mannen nekar till brott, uppger hans advokat.

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

Spansk trohetsed kan stoppa katalaner från EU- parlamentet

LÖRDAG 1 JUNI 2019

Frågan om de katalanska separatistledarnas rätt att sitta i EU-parlamentet vållar strid mellan FN, Spanien, EU och separatisterna. Den

fängslade ledaren för ERC Oriol Junqueras och den landsflyktige separatistledaren Carles Puigdemont valdes i söndags in i EU-parlamentet men det är osäkert om någon av dem kan utöva sitt mandat.

Spaniens ståndpunkt är att alla landets EU-deputerade måste svära trohet till Spanien och dess författning innan de kan ta plats i församlingen. Detta måste enligt Madrid ske i Spanien och inte, som Kataloniens tidigare regeringschef Puigdemont velat, på distans från Belgien. När det gäller Oriol Junqueras, som sitter frihetsberövad i Madrid, måste Högsta domstolen avgöra om han får delta i EU-parlamentet. Det skulle förvåna om den gav ett sådant tillstånd.

Junqueras valdes till Spaniens kongress i april, men suspenderades strax efteråt. Han sade före EU-valet:

– De tillät mig inte att sitta i Spaniens parlament, men om jag väljs till Europaparlamentet har jag europeisk immunitet.

Men spanjorerna menar att immunitet endast gäller brott som begåtts under mandatperioden, inte före den.

Häromdagen anslöt sig Europadomstolen för mänskliga rättigheter till den tolkningen. Men i onsdags gav sig FN:s expertgrupp mot godtyckliga frihetsberövanden in i debatten och krävde i en rapport att Spanien friger de nio fängslade separatistledarna eller återger dem friheten mot borgen.

Spaniens reaktion blev mycket häftig, och landets ambassadör i Genève kräver nu att rapporten dras tillbaka och att de experter som utarbetat den avskedas.

Samtidigt med detta europeiska drama utspelas ett annat, lika spännande, kring

separatisterna i Barcelona. Separistpartiet ERC:s borgmästarkandidat Ernest Maragall trodde sig ha segrat i förra söndagens kommunval. Han fick fler röster än den sittande borgmästaren, den radikala vänsterns Ada Colau, och separatisterna jublade över sin triumf i den minst separatistiska av Kataloniens storstäder.

Men det antiseparatistiska Ciudadanos-partiets kandidat, den förre franske premiärministern Manuel Valls, ryckte in och erbjöd Colau stöd i stadshuset för att på så vis blockera separatisterna.

Detta har blivit en het potatis för Colau, som hittills intagit en tredje ståndpunkt mellan separatister och antiseparatister. Skall hon välja att sitta kvar i ämbetet med stöd av spansknationalister, till priset av att stöta bort en hel del av sina väljare?

Denna kris är bara en av många bekräftelser på den nya verklighet som gällt sedan hösten 2017: Allt i spansk politik genomsyras av den katalanska krisen.

Valkampanjerna på regional och nationell nivå, arbetet i parlamentet och partiernas taktiska rådslag kretsar ständigt kring den katalanska frågan. Den tvingar vänsterpartierna att gå på tå för att inte reta upp spansknationalistiska väljare och den är nationalistpartiernas standardtillhygge mot premiärminister Pedro Sánchez – men också då de går lös på varandra med anklagelser om bristande hårdhet mot katalanisterna.

Nästa kapitel i följetongen stundar i höst, då ett trettiotal högre katalanska ämbetsmän skall ställas inför rätta. Sjutton av dem anklagas för att ha försnillat eller slösat bort allmänna medel,

till exempel för att ha finansierat organisationen Diplocat, som fungerat som ett inofficiellt katalanskt utrikesdepartement. De åtalade är på fri fot, efter en rekordhög borgenssumma på sex miljoner euro. En av dem säger till DN: – Fem av de sex miljonerna har samlats in från allmänheten; resten har konfiskerats från våra bankkonton. Våra bostäder har tagits i beslag.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Putin kallsinnig till eldupphör i Idlib

LÖRDAG 1 JUNI 2019

Över 200 civila har dödats under den senaste månaden när ryskt och syriskt stridsflyg attackerat mål i provinsen Idlib i Syrien.

Nu reagerar Turkiets president Recep Tayyip Erdogan mot blodbadet och uppvaktar Rysslands president Vladimir Putin om eldupphör. Men den turkiske presidenten får kalla handen.

Idlib är det sista större sammanhängande området i Syrien som står utanför den syriska regimen kontroll. Provinsen, som i storlek är jämförbar med Stockholms län, kontrolleras numera av den al-Qaidaanknutna grupperingen Hayat Tahrir al-Sham (HTS) som ingått en ohelig allians med Turkietstödda Fria syriska armén (FSA).

Men framför allt är Idlib hemvist för närmare tre miljoner syriska civila, varav merparten har flytt från andra delar av det krigshärjade landet. Den överhängande faran att civila skulle hamna i kläm gjorde att Turkiet i höstas kom överens med Syrien och deras uppbackare Ryssland om att omvandla Idlib till en demilitariserad zon.

Men överenskommelsen har aldrig fungerat fullt ut. Och den bröts slutgiltigt den 29 april i år, då den syriska regimen

och Ryssland inledde massiva bombningar i Idlib. Skolor och sjukkliniker har träffats och otillåtna vapen som tunnbomber har använts. I mitten av maj kallade FN:s säkerhetsråd till ett extramöte med anledning av den allvarliga humanitära situationen i provinsen.

Flygattackerna har emellertid fortsatt.

Härom dagen summerade hjälporganisationen UOSSM, som driver flera kliniker i Idlib, militäroperationens effekter: minst 229 civila har dödats och 727 har skadats i bombningarna. Över en kvarts miljon människor har drivits på flykt i en region där flera av invånarna redan har flytt inom Syrien två, tre gånger. Utomhusmarknader har bombats, olivodlingar har satts i brand.

Sent på torsdagskvällen rapporterade internationella nyhetsbyråer att Turkiets president Recep Tayyip Erdogan

uppvaktat sin ryske kollega Vladimir Putin med krav på en ”omedelbar” vapenvila i Idlib. Erdogan fruktar att ett syriskt-ryskt intrång i Idlib skulle orsaka en okontrollerad flyktingström in i Turkiet, som har en nästan trettio mil lång landgräns med den syriska provinsen. Men svaret från Kreml var kallt och hårt: Turkiet har inte skött sin del av överenskommelsen om Idlib och det är därför upp till dem att se till att aggressionen i Idlib stoppas. Det sade Putins talesperson Dmitrij Peskov på fredagen, enligt nyhetsbyrån Reuters. Peskov hävdar att ”terroristerna” i Idlib beskjuter civila mål och även angripit den närbelägna ryska flygbasen Hemeimim med bestyckade drönare och raketer. Och det är ett faktum att Hayat Tahrir al-Sham tagit över kontrollen i Idlib – trots att Turkiet enligt höstens avtal med

Ryssland och Syrien åtog sig att avväpna dem. Konsekvensen har blivit att de civila i Idlib hamnat i en nästan omöjlig knipa – i korselden mellan hårdföra jihadister och ryskt stridsflyg.

Erik Ohlsson

Fakta. Överläge för terrorgrupp

Provinsen Idlib i nordvästra Syrien kontrolleras av väpnad opposition till president Bashar al-Assad. al-Assads styrkor backas upp av Ryssland och av Iranstödda miliser.

Oppositionen, ”rebellerna”, får stöd av Turkiet och även från väst och Saudiarabien. Men de senaste månaderna har terrorstämplade Hayat Tahrir al-Sham skaffat sig ett överläge i Idlib. De Turkietstödda grupperna har slagits tillbaka.

Uppgifter: Kim rensar ut bland USA- medarbetare

LÖRDAG 1 JUNI 2019

Nordkoreas diktator Kim Jong-Un verkar mer missnöjd än tidigare känt med samtalen vid toppmötet med USA:s president Donald Trump i Hanoi i februari. Enligt uppgifter till den sydkoreanska tidningen Chosun Ilbo har diktatorn låtit avrätta sitt särskilda USA-sändebud, Kim Hyok-Chol.

En annan högt uppsatt medarbetare, Kim Yong-Chol, som fungerat som Kim Jong-Uns närmaste man och lett relationerna med Sydkorea och USA, ska ha satts i arbetsläger och "ideologisk utbildning". Men även om Nordkorea flera gånger förr har straffat syndabockar kan sydkoreanska nyheter om fienden i norr vara överdrivna eller rentav felaktiga, vilket påpekats av bland andra Joshua Pollack, Nordkoreaexpert som forskar om spridning av kärnvapen. I april rapporterade den sydkoreanska nyhetsbyrån Yonhap att Kim Yong-Chol avsatts, då utan förklaring. Enligt de nya uppgifterna anklagas han för att ha spionerat för USA:s räkning, men som Pollack noterar på Twitter finns flera exempel på högt uppsatta nordkoreanska tjänstemän som dödförklarats felaktigt i sydkoreanska medier.

Ytterligare tre medarbetare, som alla var närvarande i Hanoi, ska ha satts i arbetsläger. Kim Hyok-Chol, Nordkoreas chefsförhandlare vid toppmötet i Hanoi den 27 och 28 februari, ska ha arresterats på flygplatsen Mirim utanför Pyongyang i mars samtidigt med fyra andra tjänstemän vid utrikesdepartementet.

Det är såvitt känt första gången sedan 2013 Kim gjort stora utrensningar inom maktapparaten. Den gången avrättades hans inflytelserika ingifte farbror Jang Song-Thaek efter anklagelser om landsförräderi.

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

Carl Johan von Seth: Därför skakar börserna efter Trumps nya tullhot

LÖRDAG 1 JUNI 2019

Oron i världshandeln stegras efter att Donald Trump hotade att straffa Mexiko med höga tullar.

Handeln mellan de två länderna är knappast avgörande för världsekonomin. Ändå får utspelet globala konsekvenser. Svenska Autolivs aktie tappade 6 procent på fredagen.

Torsdagens mullrande kommuniké från Vita huset, där USA:s president inleder med att beskriva en sydlig ”invasion”, kom som en blixtnad från klar himmel.

En nästan klar himmel, i alla fall. Donald Trump har precis avskaffat de tullar på stål och aluminium som han införde mot Kanada och Mexiko förra året. Vita huset har förhandlat ett nytt nordamerikanskt frihandelsavtal, USMCA, och det har stått högt på dagordningen att få avtalet slutligt godkänt av ländernas respektive parlament.

Men parallellt med tövädret i de nordamerikanska handelsrelationerna har

det skett en skärpning i invandringsfrågan. Visserligen är antalet gripanden vid gränsen mot Mexiko sedan flera år långt under 80- och 90-talens toppnoteringar. Någon akut kris rapporteras inte. Det är snarast bristen på en mur – ett av Trumps stora vallöften – som har skruvat upp presidents retorik.

Hotet som nu hänger över Mexiko är stegvisa höjningar av tullarna på all export till USA. I ett första skede sätts de till 5 procent. Nivån kan höjas månadsvis, till 25 procent, om den mexikanska regeringen inte snabbt vidtar åtgärder för att ”lindra krisen” vid gränsen. Det bryter mot både det nya handelsavtalet USMCA och Världshandelsorganisationens regler. Även om världsekonomin knappast står och faller med handeln mellan Mexiko och USA får hotet också konsekvenser. Mexikos livsmedelsexport till USA är

betydande. Men inte minst är handeln viktig för fordonsindustrin.

Att en regional konflikt får globala följder blir tydligt när man betänker hur företagen har organiserat sin verksamhet.

Ett exempel är det svenska trafiksäkerhetsföretaget Autoliv, vars nordamerikanska leverantörskedjor DN tittade närmare på i höstas.

Autoliv har egen produktion i såväl USA som Mexiko. Där köper bolaget insatsvaror från regionala leverantörer.

Företaget levererar också till bilfabriker på båda sidor av den amerikansk-mexikanska gränsen. En krockkuddegardin som monteras i Autolivs fabrik i Utah har till exempel förberetts i en anläggning i Mexiko. Den kan senare skickas tillbaka till Mexiko, exempelvis till Chryslers fabrik i Toluca, för att monteras i en bil, som sedan skickas till en kund i USA.

Varorna passerar alltså gränsen flera – ibland många – gånger innan den når konsumenten som färdig produkt. Den nordamerikanska fordonsindustrin är byggd på premissen att USA, Kanada och Mexiko är samma marknad.

Att resa höga tullar blir, som ekonomen Richard Baldwin formulerat det, liktydigt med att bygga en mur mitt på fabriksgolvet.

Vilket land som i det läget vinner är högst oklart. Högst troligt är att alla blir ordentliga förlorare.

Autolivs aktie sjönk också markant i fredagens handel på Stockholmsbörsen. Det gjorde även Electrolux, som har produktion i Nordamerika.

Flera bedömare tolkar samtidigt utspelet i ett större sammanhang. USA:s konflikt med Kina har skärpts. Det avtal mellan länderna som många har trott ligger inom

räckhåll framstår som allt svårare att få till stånd.

Donald Trumps attack mot Mexiko visar två saker som kan försvåra ett avtal med Kina och dessutom skapa osäkerhet i många företag.

För det första att USA:s president när som helst, och i frågor som i grunden inte alls rör handelsrelationerna, kan använda tullhotet som utpressningsmedel. Vilket - företag vågar investera och bygga ny verksamhet under sådana villkor?

För det andra visar utspelet att Trump är beredd att använda tullvapnet trots att det finns ett splitternytt avtal som slår fast motsatsen. Varför ska Kinas förhandlare göra sig en massa besvär om USA ett avtal ändå inte är värt något?

Det är sådana frågor som nu besvärar börserna och ökar osäkerheten i världsekonomin.

Centralbanks- chefen varnar för italiensk statsskuld

LÖRDAG 1 JUNI 2019

Italiens skuldnivå utgör en ”allvarlig begränsning” på ekonomin och landet behöver skyndsamt en ” trovärdig ” strategi för att sänka skuldbördan. Det säger ECB-rådsledamoten Ignazio Visco, tillika chef för Italiens centralbank, enligt Bloomberg News.

Enligt Visco kan skuldbördan stiga mer än vad regeringen räknar med. Regeringens nuvarande plan är en statsskuld

motsvarande 132,6 procent av BNP i år och 131,3 procent 2020. I sitt tal sade Visco att 2019 års mål delvis är beroende av intäkter på 18 miljarder euro från privatiseringar.

Direkt

Pompeo obeveklig om samarbete med Huawei

LÖRDAG 1 JUNI 2019

USA:s utrikesminister Mike Pompeo underströk under sitt besök i Tyskland på fredagen att tillgång till amerikansk underrättelsedata kommer att gå förlorad för länder som tecknar avtal med det kinesiska telekombolaget Huawei, som svartlistats i USA.

Flera europeiska länders regeringar har hävdats att riskerna med Huawei går att förebygga med granskning och separata säkerhetsavtal, och uttryckt avoghet till att

förbjuda bolagets teknologi för kommande generations höghastighetsnät.

– Det föreligger risk för att vi kommer att behöva ändra vårt agerande i ljuset av faktumet att vi inte kan dela data om enskilda medborgare eller sådan som har att göra med nationell säkerhet via nät som vi inte litar på, sade han enligt Reuters.

Under sin Europaturné kommer Mike Pompeo också att besöka Storbritannien, där flera operatörer varnat för att en blockering mot Huawei skulle försena 5G-lanseringen med flera år, något som enligt rapporter fått regeringen att dra öronen åt sig. Utrikesministern ska även besöka Schweiz och Nederländerna.

DN-Direkt

Hanna Fahl: I tv-serien ”Chernobyl” sätter radioaktivite- ten tiden helt ur spel

LÖRDAG 1 JUNI 2019

Radioaktivitet förändrar allt. Vi är kanske inte gjorda för att förstå den sortens risk, den sortens skada, den sortens tidsperspektiv. Det blir inte minst tydligt i tv-serien "Chernobyl".

En gång satte jag mig på en buss till Norrtälje för att titta på ett skyddsrum. Det var till salu just då, 2013, ett 350 kvadratmeter stort utrymme insprängt i berget byggt på 1950-talet för att hysa kommunledningen om kriget kom. Den senaste ägaren var en motorcykelklubb så originalinredningen var uppblandad med små billiga krukor med plastblommor och, av någon anledning, dekorativa kamouflagedraperier, men det viktigaste var kvar: EMP-säkra dörrar, utrustning för radiokommunikation, en dusch vid entrén tänkt att spola bort radioaktivt damm. Jag har varit i reaktorhallen på KTH också, det underjordiska labb där man 1954 satte

i gång en kärnreaktor mitt i Stockholm för forskning. Numera är reaktorn borta, men där står fortfarande analoga kontrollpaneler på skrivbord, bakelit-telefoner, femtiotalsdesignade skinnstolar att sitta på, och de höga utsprängda väggarna är täckta av numrerade rutnät, rester från saneringen då man mätte strålning.

De har alltid fascinerat mig, dessa tidskapslar. Sedan barnsben. Daniel Sjölin skrev nyligen i Expressen om ett minne från barndomen, om dagen då härds smältan i Sovjet inträffade. Vi är ungefär lika gamla han och jag, och Tjernobylolyckan 1986 satte outplånliga spår i vår generation, i kombination med kalla krigets atombombspanik som fortfarande levde kvar. Det är något med själva tiden, också. Något med hur

radioaktivitet sätter tiden helt ur spel, knuffar den ur led.

Michael Madsens dokumentärfilm "Into eternity" (2010) handlar om byggandet av världens första

kärnavfallsslutförvaringsstation, Onkalo i Finland. Man håller på att borra sig ned i berget, omöjligt djupt, för att sedan försegla avfallet därinne i 100 000 år.

Under den tiden är det av största vikt att ingen stör anläggningen, att ingen nyfiken råkar borra sig dit. I filmen diskuteras alternativen: En varningsskylt? Hur skulle den se ut? Det kanske inte ens finns några människor kvar att varna, och om de finns, kanske de inte förstår våra symboler.

Kanske är det, resoneras det i filmen, bäst att helt enkelt bara gräva ned skiten och hoppas att alla glömmer bort den.

Det är en ofattbar tidsrymd, 100 000 år. Tidsperspektiven är högst närvarande i

HBO-serien "Chernobyl" också, som jag ser fastnaglad, oförmögen att titta bort.

Kärnkraftsolyckan som skildras är omedelbar, direkt, men pågår också i parallella utdragna tidsplan, i osynliga strålskador, i knappt avvärjda domedagsscenarier som skulle kunna ha resulterat i irreparabla katastrofala konsekvenser för hela Nordeuropa.

Tidsperspektiv på minuter, timmar, år.

Eller decennier, generationer, hundratal år, tiotusentals. Tiden strimlas som de söndertrasade dna-strängarna hos arbetarna som beordrades in till den smältande härden i Pripjat.

Scenen i "Chernobyls" första avsnitt när lokalbefolkningen nyfiken samlas på en bro för att betrakta skådespelet av ett brinnande kärnkraftverk vid horisonten är sannerligen inte den mest grafiska i serien (här skyggas inte för att visa smältande

hud eller blödande slemhinnor) men det stilla ögonblicket när den osynligt förgiftade askan singlar ned som snö bland de förtjusta barnen, är ändå omskakande. För vi är kanske inte gjorda för att förstå den sortens risk, den sortens skada, den sortens tid.

Tyvärr är alla platser redan bokade till KTH:s visning av sista "Chernobyl"-avsnittet i kärnreaktorhallen under Stockholm nästa vecka. Jag kan annars inte komma på en bättre plats att se det, än där femtiotalets teknikoptimistiska forskningsstationer i teak och laminat kolliderar med åttiotalets absoluta helvete i tv-rutan. "Chernobyl" är bland det mörkaste jag sett, men också en glimrande liten tråd av historia som vi alla borde anstränga oss att följa både bakåt och långt, långt framåt i tiden.

Hanna Fahl

Vår vindlande vegetariska världshistoria

LÖRDAG 1 JUNI 2019

Vegetarisk mat tar allt större plats. Men den köttdominerade dieten är inte så historiskt välförankrad som många tror – vegetarisk kost har förekommit i tusentals år. DN:s Jens Linder utmanar sin egen kötnorm och ser en samtid där en stor förändring är i vardande.

Kött, sås och potatis. Det var mat det, när jag växte upp. Som ett slags kosthållets treenighet ingick det i folkhemsparadigmet. Men mycket har hänt sedan dess. Och jag tror att vår tid

kommer att bli ihågkommen som en viktig vändpunkt i köttätandets historia.

Jag är, som somliga vet, en långkoksvän som med otaliga recept i DN och kokböcker propagerat för husmanskost och äldre matlagningstraditioner. Och för mig, både som matlagare och som ätare, var köttet länge centralt. Men lite i sänder har det förändrats. Jag och många med mig har förstås påverkats av fakta om hur problematisk köttproduktionen är, när det gäller både djurhållning och miljö. Men jag har också alltmer fått upp ögonen för läckra vegetariska rätter.

Mina matresor till Sydkorea har varit ett uppvaknande. På restaurangerna där dukas det vanligtvis upp en massa smårätter och där blir det uppenbart att variationen i färg, form, doft och smak är så mycket större bland grönsakerna än bland de animaliska råvarorna. Och jag

och mina medresenärer tenderar att äta en allt större del av våra måltider från de vegetariska assietterna.

Även andra kök som ligger mig varmt om hjärtat, det vietnamesiska och det östafrikanska (från Etiopien och Eritrea), innehåller kött – men ofta bara som ett mindre inslag än i till exempel den klassiska franska restaurangmaten eller den amerikanska steakhousetraditionen. Jag tror att många, i alla fall i västvärlden, genomgår en liknande utveckling just nu. Man är väl inte sämre än att man kan ändra sig, särskilt om det sker i små steg. Och som tur är kan också många traditionella långkok göras med mycket mindre andel kött.

Just nu står det och väger. I vissa delar av världen – till exempel i Sverige, Storbritannien och Tyskland – minskar köttätandet. Ja, siffror talar för att 70

procent av jordens befolkning minskar sitt intag av det animaliska, men lite i taget. Samtidigt visar annan statistik att köttätandet ökar i Asien, Latinamerika och Afrika. Det är en global klassfråga. I områden där en ny medelklass växer fram, där äter man mer animaliskt. I väst har de rika blivit alltmer skeptiska till kött, av både hälso- och miljöskäl.

Ett tecken i tiden är att den hårda motsättningen i Sverige och i västvärlden mellan å ena sidan karnivorer och å andra sidan veganer och vegetarianer tycks luckras upp. Militanta veganer har blivit marginaliserade. De är till exempel inte längre av särskilt intresse för säkerhetspolisen, som förr om åren.

Som en vegansk matkollega sa till mig: ”Det börjar bli vanligare att folk ursäktar sig för att de äter kött än att de ifrågasätter oss som avstår”. Det finns i dag en stor

mittgrupp som provar köttfria måndagar, blir flexitarianer eller bara minskar köttslukandet på sitt eget vis. Så, i alla fall i väst tycks kostspektrumet ha breddats. I kokböcker och andra matmedier presenteras också veganska och vegetariska tankar och rätter med en större självsäkerhet och glädje – och vegomaten har fått en helt annan variation och aptitlighet. Till detta kommer ett ökat utbud av vegoprodukter i butikerna. Men vad är det som avgör vad vi äter? Är det materiella villkor, sociala koder eller personliga preferenser? Mathistoriker tonar ned det individuella, eftersom historien visar hur påverkade människor är av mer övergripande mekanismer. Inte heller handlar det bara om ekonomi och mättnad. Det finns många exempel på hur folk svultit ihjäl i stället för att bryta mot normen för vad som är mat. Så åt inte

landsbygdsbefolkningen i Sverige svamp förr i tiden, inte buddister i Östasien kött, inte sibiriska folk räv – hur svåra tider det än blev.

Många har känslan av att det man äter nu har ätits i alla tider, och ser sin barndom som en guldålder då den riktiga, äkta maten stod på bordet. Vi har svårt att se bortom vår kulturella sfär. I debatter sägs ofta att folk vet vad som är bra mat, egentligen. Men historien säger något annat. Den visar att matvanor kan ändras radikalt på kort tid, om förändringar sker i utbud (som när England överöstes av importvaror under 1800-talet), om socioekonomiska villkor ändras (som när väst började älska burkmat samtidigt som fler människor skulle börja jobba utanför hemmet) eller när ideologin förespråkar nya ideal (som i vår tid, med ett starkt fokus på hälsa och kropp).

Under många epoker har föreställningen om en kulinarisk normalitet varit en återkommande tankefigur: att det skulle finnas ett ätande som bygger på sunt förnuft som funnits i alla tider – en naturlig kost. I modern tid har denna ofta innefattat en hög köttkonsumtion.

Men så klart finns det ingen naturgiven mathållning. En snabb titt i historieboken visar att ända sedan hedenhös har folks kosthåll ändrats, hit och dit – ibland lite, ibland drastiskt. Biologiskt är vi rustade att kunna vara allätare, men människan har överlevt på alltifrån att mestadels äta märg och fett till en kost dominerad av frukt och bär. Det finns inget av naturen givet, ingen guldålder att komponera menyn efter.

Sanningen är också att även om köttkonsumtion har dominerat människans historia, så har det hela tiden

funnit folk som avstått från kött av olika anledningar, materiella, religiösa och hälsomässiga. Och än viktigare, i många kulturer har andelen kött i kosten varit liten.

Under antiken vimlade det av vegetarianer. Redan prästfolk i Egypten för en sisådär 3 000 år sedan tros ha avstått från kött. Och Pythagoras, som levde på 500-talet f Kr, förespråkade bannlysning av åtminstone vissa sorters kött. Efterföljare omtolkade dock denna berömda filosof och matematikers tro på själavandring för alla levande varelser, och drog slutsatsen att man inte borde döda djur, för att sedan skapa en rörelse kring detta antagande. Ända in på 1800-talet kallades vegetarianer för övrigt för pythagoréer.

I Platons "Staten" menade Sokrates att köttätandet hindrar människans lycka av

tre skäl: att köttet gör oss sjukare; att vi blir olyckliga av att slakta djur, eftersom de är levande varelser som vi kan känna igen oss i; att alltför mycket tamboskap leder till att staten behöver odla upp allt större landområden, och till slut starta krig med grannländer för att erövra och kunna odla upp mer mark. Se där tre aktuella motiv till avhållsamhet från kött: hälsa, djuromsorg och ekologi.

Dagens dietindelning mellan djur och växter har dock inte alltid varit densamma. Från 600-talet fram till 1800-talets mitt var medborgarna i Japan mestadels vegetarianer. Men var det fest och högtid högg man in på skaldjur och fisk.

Drivkraften var buddismens kretsloppstänkande som av någon anledning inte omfattade varelser som lever i havet. I Korea hade man en likartad buddistisk period, präglad av relativ

jämlikhet mellan könen, fria medborgare, pacifism, tolerans – och vegetarianism, men med inslag av sjömat.

Vilka är egentligen orsakerna till total eller delvis försakelse av mat från djur?

Människor brukar uppge många olika skäl: äckel, djuretik, omsorg om naturen, hälsan. Och nu, liksom i historien, har individuella val baserats på dessa ståndpunkter. Regler och praxis har uppkommit och överlevt för att de har fungerat och hållit befolkningen vid liv på en viss landyta.

Sådana normer har ofta haft religiös form, men det är vanligen lätt att urskilja materialistiska orsaker. Så kan östasiatisk vegobuddism verka sympatisk i sin hänsyn och egalitarism, men den var också ekologiskt och ekonomiskt klok och stabil. Kristendomen – med sitt heliga kött – var redan tidigt uttalat karnivor. Möjligen

hade Adam och Eva en tidig kosthållning av gröna blad och frukt, men rätt snart fick de större urval: ”Allt som lever och rör sig skall vara er föda; allt detta ger jag er så som jag gav er de gröna örterna.”

Och kristenheten har ofta vänt sig mot vegetariska tendenser, även om det funnits frikyrkor och munkordnar som levt i asketism, bland annat fria från kött och fisk. När Europa kristnades minskade därför vegetarianismen rejält.

Från och med renässansen och framåt dyker det dock upp fler och fler lärda som stöder den pythagoreiska dieten. Leonardo da Vinci (1452–1519) var en. Den engelska författaren Thomas Tryon (1634–1703) en annan.

Somliga historiker menar att imperialismen och kolonialismen drevs på av en hänsynslös aptit, framför allt på kött. Ett illustrativt exempel är utrotningen av

dronten på Mauritius, där holländska koloniserare bokstavligen åt upp en hel art på bara hundra år. I större skala trängde boskapsuppfödningen undan stora delar av den amerikanska dubbelkontinentens ursprungsbefolkning mer effektivt än ren vapenmakt. Lite tillspetsat kan man säga att köttet har varit de hänsynslösa erövrarnas kost. De så kallade ”rostbiffarna” från de brittiska öarna, fransmännen med sin höna om helgen och de fläskälskade tyskarna lade under sig länder med mycket köttfattigare, ibland rent vegetariskt kosthåll – som Indien, Kina och Amerika, för att själva kunna äta godare, rikare kryddat och billigare kött. Och det är vid höjdpunkten av imperialismen, på 1800-talet, som en grön motrörelse verkligen sätter fart. Flera av de romantiska poeterna, bland andra

Percy Bysshe Shelley (1792–1822), förkastar köttätandet. Och dessa idéer sprider sig genom alla klasser. Exakt vem som myntade ordet vegetarianism är oklart, men det skedde i England och i mitten av 1800-talet. Denna vegetabiliska utveckling berättas ofta som historien om några idealistiska individer som fick med sig allt fler anhängare. Och på ett plan är det sant, men viktigare är att ökad befolkning, större vinstuttag för de nyare kapitalisterna och nya vräkiga vanor hos överklassen – framför allt i Storbritannien – ledde till en fruktansvärd misär. Under större delen av 1800-talet åt en majoritet av invånarna bedrövligt; stora mängder kolhydrater och ytterst lite fisk eller kött. Oftast fick mannen i arbetarfamiljer vid 1800-talets mitt den största andelen av protein och fett, för att han skulle orka

arbeta sina 50–60–70 timmar i veckan. För det mesta fick barnen merparten av de bitar som blev över, och många mödrar halvsvält sig genom dagen. Militären klagade på att det var svårt att få rekryter som var fysiskt rustade för militärlivet (och detta var ett viktigt skäl till sociala förbättringar mot slutet av århundradet). Liberala och socialistiska debattörer, men även delar av kyrkan, kritiserade sakernas tillstånd allt skarpare.

Andra – prokapitalistiska – tänkare och debattörer trodde på framtida jordbrukstekniska lösningar. Nymornade socialister och kommunister förutspådde revolution, med Marx och Engels som sina viktigaste tänkare.

Ytterligare andra propagerade för en mer jämställd ekonomisk standard, vilket inkluderade kosten, som skulle vara helt eller delvis köttfri, eftersom man då kunde

föda fler människor. Den sociala problematiken var god mylla för vegetarianismen och sedan 1800-talet har rörelsen långsiktigt ökat enormt.

Att gå ännu längre, och utesluta ägg och mjölk och i vissa fall hud och päls av djur, är en hållning som kom till sent i historien. Det var idealisten Donald Watson som myntade termen 1944, och startade världens första veganförening.

Många ofruktsamma diskussioner mellan omnivorer och vegetarianer har rört sig på det individuella och moralistiska planet.

Är det nyttigt eller onyttigt med kött? Mår man bättre av en vegetarisk diet? Eller så har debatten rört sig på teologiska och pseudovetenskapliga domäner. Vad är det meningen att vi ska äta? Vad är naturlig kost för människorna?

Nuets miljöförändringar, med avskogning, klimatförändringar och naturkatastrofer,

verkar ha knuffat samtalen mot ett djupare sociologiskt och globalt perspektiv.

Återstår att finna fler lösningar.

Själv har jag börjat fundera på hur rätter jag ska laga och förmedla kan bli mindre köttiga, eller helt köttfria. Miso kan ersätta köttbuljong, aubergine kan bli till vegetariskt dillkött.

Jens Linder

Ledare: Det egentliga nödläget finns i Vita huset

SÖNDAG 2 JUNI 2019

President Donald Trumps linje har alltid varit krokig och osammanhängande. Han har tidigare blandat ihop nationell säkerhet med handelspolitik, och inte blir det bättre av att han slänger in invandring i röran.

Den 10 juni införs 5-procentiga tullar på all import från Mexiko, lyder Trumps senaste hugskott. Därefter höjs de med ytterligare 5 procentenheter en gång i månaden, om den mexikanska regeringen inte sätter stopp för

invandrare som försöker ta sig över USA:s södra gräns. Det hela motiveras med ett ”extraordinärt hot” mot landets nationella säkerhet och ekonomi.

Vänner av ordning tar sig för pannan, som den republikanske senatoren Charles Grassley. Handelspolitik och gränsskydd är separata frågor, protesterar han.

Det finns ett fåtal konstanter i Trumps politiska gärning. En är hans avsky mot frihandel, och den underliga idén att bilaterala handelsunderskott är ett utslag av ”orättvisa”. En annan är hans besatthet vid invandring. Under valkampanjen 2016 hetsade han ständigt mot de mexikanska massmördare och våldtäktsmän som påstods flöda in i USA. Inför mellanårsvalet till kongressen i fjol klämde han in både kopiösa mängder knark och arabiska terrorister i strömmen. Hans

universalmedicin har varit en mur längs gränsen, som Mexiko dessutom skulle tvingas att betala för.

Givetvis var det en fantasi. Trump misslyckades också med att få kongressen att hosta upp pengar till muren, till och med när Republikanerna kontrollerade båda kamrarna. Han har därefter utfärdat presidentorder för att skicka militär till gränsen och försökt göra livet outhärdligt för alla som vågar komma och söka asyl.

Nu sägs alltså en nationell nödsituation råda som föranleder USA att bestraffa sin största handelspartner med tullar.

Trump inbillar sig att exportländer står för tullnotan, och hävdar till exempel att Kina är på fallrepet på grund av hans åtgärder. I själva verket är det amerikanska importföretag och konsumenter som blir sittande med räkningen

– i princip en skatt. Nordamerikanska leverantörskedjor riskerar nu också att slås sönder. En vara kan passera gränsen mellan USA och Mexiko flera gånger innan den är färdig. 30 procent av värdet på importen från Mexiko består av delar tillverkade i USA. Angreppet på Mexiko är på flera sätt egendomligt tajmat. Nyligen hävde Trump tullarna på stål och aluminium importerat från Mexiko och Kanada. Det var ett led i att trycka på för ratificering av USMCA, ett handelsavtal mellan de tre länderna som är en smärre uppdatering av Nafta, i kongressen och det mexikanska parlamentet. Entusiasmen i USA:s södra grannland torde inte ha ökat. Demokraterna i kongressen är inte heller imponerade. President Trump har förklarat att han älskar tullar, och har den oroande vanan att slunga

dem omkring sig som vapen mot både verkliga och påhittade oförrätter. Vid sidan av handelskriget mot Kina har han lagt tullar på metaller från vänner som EU, Japan och Sydkorea, och angett ”nationell säkerhet” som skäl. Andra kan också uppmuntras att använda det som ursäkt för protektionism.

Man vet aldrig med Trump. Kanske är han mest bara ilsken över den förnyade diskussionen om särskilde åklagaren Robert Muellers Rysslandsutredning, och gör en avledande manöver riktad mot Mexiko.

Men skräckpropaganda om invandring är hans favoritverktyg i politiken. Mexiko lär förbli en slagpåse ända fram till valet 2020.

DN 2/6 2019

Därför riskerar S att förlora landsbygden

SÖNDAG 2 JUNI 2019

Inför valet till Europaparlamentet lovade de att ta tillbaka kontrollen. I slutändan fick de vara nöjda med att inte tappa den helt.

Långsamt är de svenska socialdemokraterna på väg att förlora greppet om landsbygden. Frågan är om partivännerna i Danmark kan peka ut en annan väg.

Enligt kartan är det 160 mil från Borlänge till Bryssel. Men det är som om avståndet från Keolis bussdepå växlar hela tiden.

Ena stunden ställer en förare med italienska rötter en fråga om Matteo Salvini, alltså partiledaren för det framgångsrika och

främlingsfientliga partiet Lega. Då är Europa nära, och Johan Danielsson från svenska LO kan prata om orsaker till att högerpopulister är på frammarsch i Europa.

– En del av det missnöjet handlar om hur EU fungerar i dag. Ska man på sikt komma åt de här rörelserna, måste man lösa problemen bakom, säger han.

Andra stunden växer distansen. Som när Johan Danielsson försöker få i gång ett samtal om EU-valet med killarna som kommit in från verkstan för att äta lunch.

– Nu när jag ändå är här, är det något som ni ska skicka med? Förhoppningsvis kommer jag in och ska göra någon nytta, säger han.

Det blir tyst runt bordet. Om något är trasigt i lunchrummet hos Keolis, krävs det mer än - några mekaniker från verkstan för att fixa det.

Det är nio dagar kvar av EU-valrörelsen när LO-utredaren och socialdemokraten Johan Danielsson besöker barndomsstaden Borlänge. Han har rest runt sedan januari och träffat uppemot tiotusen medlemmar i sin kampanj för en plats i Europaparlamentet. Dagens höjdpunkt blir Trucks i Dalarna, en lastbilmässa, som parkerat vid Romme Alpins anläggning söder om stan.

Där finns det i alla fall folk som kan hålla låda. – När vi inte hade någon regering, då funkade det ju bättre. Det var inget tjafs.

Myndigheterna funkade lika bra ändå. Om politikerna gjorde vad de skulle, då skulle inte SD finnas, säger en försäljare.

Johan Danielsson lyssnar och skrattar och säger att han behöver få en chans innan han kan utvärderas.

○ ○ ○

Bilderna från Borlänge kan vara av betydelse när resultaten i EU-valet ska utvärderas.

Valkvällen den 26 maj kommer facit till Johan Danielsson och de andra parlamentarikerna. Rösterna är räknade, och Socialdemokraterna backar något, men behåller sina fem mandat. Förändringarna på landsbygden kan kräva särskild analys.

På sitt sätt har partierna kommit till slutpunkten på en fem år lång epok – en epok där svensk politik har blivit mer som den i Europa, med fragmentering och polarisering och växande högerpopulism.

Framgångarna för Miljöpartiet och Feministiskt initiativ i EU-valet 2014 skakade om. Under månaderna fram till riksdagsvalet försökte många partier fånga upp vad man uppfattade som gröna, alternativa och liberala vindar i opinionen.

Då mobiliserade Sverigedemokraterna. Med flyktingkrisen 2015 och det instabila parlamentariska läget hamnade fokus på traditionella, auktoritära och nationalistiska strömningar. Man kan tala om gal och tan eller liberalism mot konservatism, man kan ställa idealism mot realism eller aktivism mot pragmatism, men oavsett vilka ord man väljer, så hamnade den klassiska kampen mellan vänster och höger i skymundan, och det har varit svårt att hantera för både Socialdemokraterna och Moderaterna. Den utdragna regeringsbildningen och januariavtalet mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna skapade en särskild oro i arbetarrörelsen. Kritikerna varnade för att partiet fjärmade sig från kärnväljarna på två sätt. Dels genom att ge upp klassiska vänsterståndpunkter om

arbetsrätt och skatter. Dels genom att öppna för lättnader i migrationspolitiken.

Vad skulle arbetarklassen säga?

I bakgrundssamtal förutspådde socialdemokrater med insyn ett rörigt EU-val. Skulle partiet positionera sig som en tydlig motpol till högerpopulismen? Eller skulle Socialdemokraterna formulera sina svar på hur man ville motverka baksidorna med den fria rörligheten för svenska arbetare?

Det visade sig att det fanns ett tredje alternativ när partistrategerna matade in destinationen för EU-valrörelsen på partiets gps.

Nämligen både och.

○ ○ ○

I S-kretsar och sociala medier är det många som har hyllat Johan Danielsson under de senaste månaderna. Han är född på 80-talet och hör till samma generation som

kristdemokraten Sara Skyttedal – två så kallade millenials som vågar sticka ut. Han är den enda i partiet som inte är en sopa just nu, lyder ett frankt omdöme från en S-debattör.

En del av entusiasmen handlar nog om att Johan Danielsson ägnat sig åt klassiska S-budskap om jobben, sådant brukar vänsterdebattörerna uppskatta.

”Ta tillbaka kontrollen” lyder hans och LO:s omstridda slogan den här våren, och frågar man organisationen handlar det om att politiken ska ta kommando över marknadskrafterna.

Det som gör budskapet kontroversiellt är att det är ett eko av Brexitkampanjen i Storbritannien för tre år sedan.

– Jag upplever inte att det är så många som är jätteprovocerade. Bortsett från Annie Lööf och

en del andra i en twitterbubbla i Stockholm. Det är inte jättemånga av LO:s medlemmar ute i landet som vet vad som sades i Brexitkampanjen, det är fler som vet att detta är vår kampanj i EU-valet. Den reflekterar känslan bland våra medlemmar, säger Johan Danielsson.

På senare år har hans partikolleger i Europaparlamentet och ministrarna i ministerråden nått vissa framgångar i Socialdemokraternas hjärtefrågor – om alltifrån villkoren för utländsk arbetskraft till transporterna i Sverige.

Det är svårare att prata om i en valrörelse.

– Att vi nu har teoretiska möjligheter att göra saker och att vi har höjt den exakta nivån för när vi kan ställa krav, det betyder ingenting för människor på byggarbetsplatser eller folk som sover i lastbilar runtom i Sverige. Vi måste se

förändringar i verkligheten, säger Johan Danielsson.

Lite av entusiasmen kring LO-kandidaten handlar nog om tvivlen internt på förstanamnet Heléne Fritzon. Det är hon som har fått bära budskapen om att Socialdemokraterna står upp mot högerpopulismen och att EU behöver mer av breda samarbeten.

I valrörelsens slutspurt får hon rubriker för sina hårda attacker på Sara Skyttedal. Socialdemokraterna är skickliga på negativa kampanjer. Men Heléne Fritzens offensiv tilltalar också den mer aktivistiska ådran av partiet.

Tillsammans med socialförsäkringsminister Annika Strandhäll plockar hon upp tråden från valrörelsen i augusti-september, och ställer krav på ökad jämställdhet. Det blir en lyckträff, när det hettar till i abortfrågan i

valrörelsens slutskede, efter DN:s granskning av KD-politikern Lars Adaktusson.

På valvakan står Fritzon och Strandhäll i bredd.

○ ○ ○

Det sämsta stödet sedan demokratin infördes. Hurra!

På Sveavägen 68, Socialdemokraternas klassiska högkvarter, agerar partifolket rutinerat. Vallokalsundersökningen väckte förhoppningar om en liten framgång, men det blir ännu en liten tillbakagång.

När tv-kamerorna sveper över lokalen jublar folk över valnattens 23,7 procent.

Det gäller att hitta rätt referenspunkt. Hur gick det för partiet jämfört med förra EU-valet? Lite sämre. Hur gick det för partiet jämfört med riksdagsvalet i höstas? Ännu lite sämre. Hur

gick det för partiet jämfört med resten av Europa? Riktigt hyfsat ändå.

Johan Danielsson går undan för att ta ett samtal från Dalarnas Tidningar. Allt är helt okej.

– Givet förutsättningarna och ett mycket tuffare läge i opinionen än för fem år sedan, så är det ett bra valresultat, säger han.

Från resten av Europa kommer spretiga rapporter: Framåt för Socialdemokraterna i Nederländerna och Spanien, total kollaps i andra länder. Sammantaget backar de stora partigrupperna med socialdemokrater och konservativa.

Vänstern och högern har det svårt. På tv-skärmen kommer bilder från lättade svenska moderater efter en oväntat bra valspurt.

Man kan fundera om den återhämtningen är dåliga eller goda nyheter för huvudmotståndaren på Sveavägen.

○ ○ ○

Stefan Löfven gör som han brukar. Han hyllar valarbetarna, och gör sig redo för nästa fajt.

Moderaterna har krävt en misstroendeomröstning om Annika Strandhäll, som fått hård kritik för hur hon sparkade Försäkringskassans generaldirektör strax före riksdagsvalet i fjol. Kristdemokraterna, Sverigedemokraterna och Liberalerna gjorde klart före EU-valet att de ville fälla ministern. Centerpartiet valde att vänta med beskedet. Så dagen efter EU-valet och dagen före omröstningen i riksdagen går statsministern till attack för att skydda sin minister – hon som fått sådan fart på jämställdhetsdebatten, och

betraktas som ett av arbetarrörelsens framtidsnamn.

– Hon är en av de kvinnliga politiker som möter mest hat på sociala medier. Det är den hatsvansen som kommer att dansa och dricka champagne om en sådan här oseriös kampanj skulle lyckas, säger Löfven.

Han berättar också att han vill se jämställdhet i fördelningen av EU:s topposter.

Senare samma kväll meddelar centerledningen att partiet lägger ned sina röster och att Strandhäll därmed kan sitta kvar.

○ ○ ○

Det är lätt att hitta till ABF tvärs över gatan från Sveavägen 68 – kanske en tröst för arbetarrörelsens vilsna skaror, tisdagen efter EU-valet, när tankesmedjan Tiden arrangerar ett seminarium.

Paneldeltagaren Stig-Björn Ljunggren, statsvetare och socialdemokrat, nästan fräser.

– Jag blir så förbannad på dem som säger att vi befinner oss i ett nytt politiskt landskap. Vi lever i ett landskapslöst tillstånd, säger han. Utan landskap, ingen karta. Utan karta, inga vägval.

Stig-Björn Ljunggren är inte imponerad av partiets valrörelse.

– Det har väl varit bra att man har pratat om vad EU ska göra. Men det är mindre bra att man smutskastar andra. Hela upplägget att vi har haft ett ödesval med mörkets krafter och Darth Vader, det funkar inte, säger han efter seminariet.

Den här våren har Socialdemokraternas ledning brottats med frågan: Gå i opposition mot delar av januariavtalet? Eller stå upp för resultatet?

Det är en svår balansgång för regeringsföreträdare som absolut inte vill provocera fram känslan av att de undergräver olika punkter i uppgörelsen. Och som många partiföreträdare på olika nivåer konstaterar: Det ligger närmare till hands för partiledaren Stefan Löfven att försvara än att kritisera, när han har skakat hand.

Kampanjen mot högerpopulismen i EU-valet återspeglar den inställningen.

– Man säger att det här är vår tids stora fråga, vi är på rätt sida av historien, och vi bekräftar det genom att göra detta till en stor fråga i EU-valet. Det mobiliserar de egna valarbetarna.

Men man har inte hittat tilltalet, säger Lisa Pelling, utredningschef på Arena Idé och en av de andra gästerna på Tidens seminarium.

Kanske har det blivit dags att prata mindre om Europas karta, och mer om Sveriges. Och om

ett gammalt arbetarparti som nu tycks attrahera den urbana medelklassen i stället.

Det finns en ironi i de senare årens rörelser i väljarkåren: I årtal försökte

Socialdemokraterna förgäves blidka de lätttröliga väljarna i storstadsregionerna. Sedan i höstas är det främst där som partiet går fram eller håller ställningarna. Det är på landsbygden som stödet långsamt vittrar sönder. Till och med i Stefan Löfvens hemtrakter i röda Ådalen.

– Man vinner Fi-rösterna och man förlorar till SD på landsbygden, konstaterar Lisa Pelling. Hon påpekar att Stefan Löfven ville göra riksdagsvalet i september till en folkomröstning om välfärden.

– I viss mån har väljarna folkomröstat om välfärden även i det här valet. Och välfärden är sämre på landet än i storstäderna.

○ ○ ○

”Alltför många har redan gratulerat mig till en kommande valseger.” Så skriver hon på Facebook, den nya huvudpersonen i nordisk socialdemokrati.

Den 5 juni håller Danmark val till folketinget. Socialdemokraternas statsministerkandidat Mette Frederiksen vill inte missa några röster för att hon har haft medvind i många opinionsmätningar, och kan bli en socialdemokratisk kollega till Stefan Löfven i rådet i EU.

Hon är på många sätt en klassisk gråsosse som bland annat vill höja skatten på kapital och se till att ”utslitna” arbetare får gå i pension lite tidigare.

I Sverige har hon främst väckt uppmärksamhet för att hon stramat åt migrationspolitiken och närmat sig Dansk folkeparti. Hennes plan är att

leda en socialdemokratisk enpartiregering och söka stöd på olika håll i olika frågor – vänsterut om välfärden och socialpolitiken, och göra upp med högern om invandring och kriminalfrågor.

Det är inte tal om något avtal för att utestänga högerpopulismen och nationalismen.

Ibland är det svårt att veta vad partikamraterna i Stockholm fruktar mest: att hon ska lyckas, eller att hon ska misslyckas.

– Hela det politiska landskapet i Danmark är impregnerat av Dansk folkeparti. Den danska socialdemokratin är medskyldig. Det är djupt oansvarigt att prata om integration på det sätt som danska socialdemokrater gör, när man tror att lösningen kan vara repression mot enskilda människor, säger Lisa Pelling.

Stig-Björn Ljunggren tror inte på någon frälsare för socialdemokratin i Europa. Labour

i Storbritannien har rasat samman. De tyska och franska socialdemokraterna är under isen.

– Inte heller i Danmark har

Socialdemokraterna kommit tillbaka. Partiet är inte längre solen, och det har man svårt att acceptera. Det ser vi här också. Man tror att snart är vi tillbaka till det normala. Jag tror inte på det.

Men i LO-borgen har Mette Frederiksen väckt ett särskilt intresse – bortom retoriken om invandringen.

Johan Danielsson tycker att hon har gjort intressanta förflyttningar.

– Man ger sig ju på ganska ordentliga fördelningspolitiska reformer med olika pensionsålder för arbetare och tjänstemän, man ger sig på arvsskatt och förmögenhetsskatt, ja, klassisk fördelningspolitik. Jag tror att man

skulle finna en ganska stor klangbotten för det i Sverige också, säger han.

○ ○ ○

Det har gått 60 timmar sedan det preliminära valresultatet i EU-valet presenterades och sluträkningen av personkryssen pågår fortfarande. Men LO-kollegerna kommer fram och gratulerar: Johan Danielsson kan vara säker på sin plats.

Han har varit hemma och tvättat, städat och klippt gräset, och försökt hämta andan. Hela våren har han kämpat för att täppa till läckaget på landsbygden. Kanske handlade det mer om att inte tappa kontrollen, än att ta tillbaka den. Hemma i Dalarna backade partiet med nästan fyra procentenheter, jämfört med EU-valet för fem år sedan.

– Det är oroande med den långsiktiga trenden som vi är i, säger han.

Själv samlade han runt 40 000 kryss, eller drygt 4 procent av S-väljarnas stöd. Det är bra, men knappast sensationellt.

Han tror att det var rätt att ägna valrörelsen åt ordning och reda på arbetsmarknaden och sund konkurrens och arbetsmiljö. Han tyckte inte att det var svårt att få väljare att ställa upp på problemformuleringarna eller själva förslagen på lösningar.

– Men det finns en ganska stor misstro mot att vi kommer att kunna göra något åt problemen. De problem som folk har sett i tio år minskar inte, de växer. Man känner frustration. Delvis mot Socialdemokraterna, men också mot politiken över huvud taget, säger han.

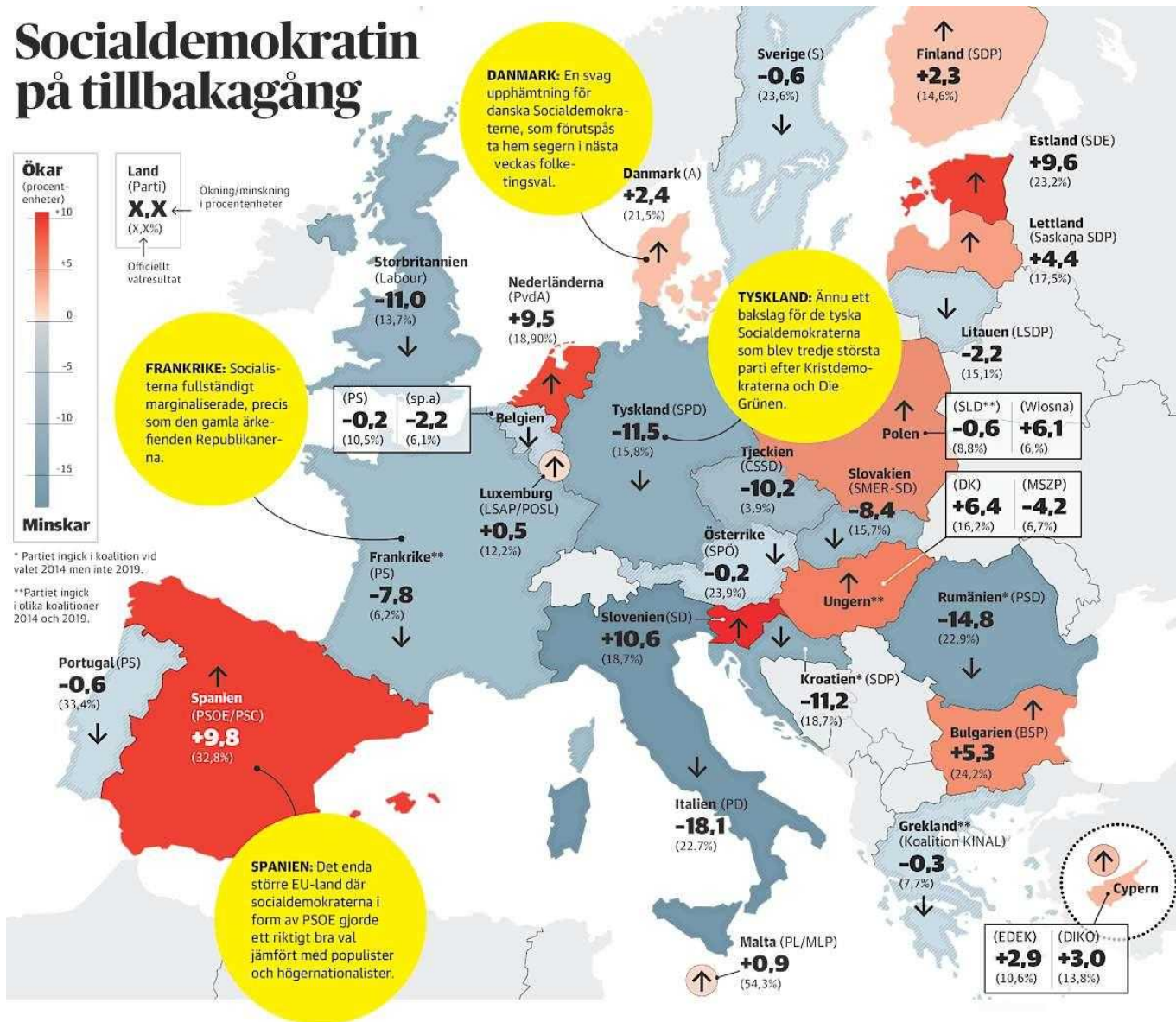
Han tror inte att väljarna straffade Socialdemokraterna för januariavtalet med Centerpartiet och Liberalerna. 73-punktsprogrammet är något som

förtroendevalda diskuterar. Ute på arbetsplatserna är det resultaten som räknas. Men det blev inte så mycket höger och vänster i EU-valet, när partierna från den spruckna - Alliansen hade fullt upp med att attackera varandra. Så kanske bidrog avtalet till att Socialdemokraterna fick svårt att koppla ihop kampen mot högerpopulism med sakpolitik. – Det fanns en god intention i vårt valbudskap med arbetsmarknadsfrågor och klimatfrågor. Det är svårt att säga om det kom fram ... Men, nej, den socioekonomiska konfliktdimensionen fanns inte med i den nationella valrörelsen. Den 2 juli ska han vara på plats i Europaparlamentet. För att ta tillbaka kontrollen över arbetsmarknaden. Om det nu går, i ett allt mer splittrat parlamentet. – När briter drar är vi 705 ledamöter, så man blir ju inte enväldshärskare i Europa. Det

kommer att behövas bredare allianser och det blir lite rörigare. Men det ska väl fortfarande gå att hitta kompromisser. Det tror jag.

Karin Eriksson

Socialdemokratin på tillbakagång

Pia Gripenberg: Socialliberal allians i EU ska mota bort de konservativa från makten

SÖNDAG 2 JUNI 2019

Konservativa och kristdemokrater har nästan alla EU:s toppjobb. På Europeanivå bildar socialdemokrater och liberaler nu en allians för att stoppa det. Om detta i sin tur leder till en mer samordnad politik återstår att se.

Bryssel.

Portugals premiärminister António Costa, i jeans och ljusrosa skjorta, höjer vänster arm, knyter näven och ler. Han har just hållit ett bejublat tal inför 1 500 socialdemokrater i småstaden Mangualde i norra Portugal.

I de skräniga högtalarna dånar partisansången Bella Ciao, vars budskap är att vara redo att stupa i frihetskampen. Det är valsputt i EU-valet.

Här, bland barn som springer mellan borden, ammande mödrar och åldringar med käpp, är det lätt att förstå den starka känsla som finns i en rörelse som delar en ideologi. I Portugal är det socialdemokratin som dominerar.

I valet fick Costas Partido Socialista, PS, 33 procent. Det är i stort sett samma som valet 2014. Svenska Moderaternas motsvarighet bär det lätt förvirrande namnet Partido Social

Democrata. Det rasade i opinionen och fick 22 procent.

Trots styrkan som uppenbarligen finns i den egna rörelsen talar Costa ändå om nödvändigheten att samarbeta brett för att stoppa högerextremisterna och för att få ökat inflytande i EU. Han vill se en progressiv rörelse som går från Alexis Tsipras vänster i Grekland till Emmanuel Macrons liberaler i Frankrike.

Just Macron och Costa har synnerligen god kontakt. Costa skickade en videohälsning och önskade lycka till när Macrons parti slutspurtade i valrörelsen. När Macron å sin sida räknat upp partier han vill samarbeta med på EU-nivå nämner han flera liberala partier, samt Costas PS.

Ömsesidigheterna har gått så långt att i Brysselkretsar ryktas att Costa kommer att ta

sitt parti från socialdemokratiska gruppen till Macrons breda mittenrörelse. Det låter inte särskilt troligt. Varför ska Costa lämna en grupp där han är en av kungarna för att gå in i Macrons skugga?

Inom socialdemokratin är det nämligen den iberiska halvön som tagit för sig när partivännerna rasat i EU:s stormakter Frankrike och Tyskland.

Spaniens Pedro Sánchez vann nyligen nationella valet. I EU-valet steg opinionssiffrorna ytterligare till 33 procent. I maktspelet som pågår inför att en ny EU-kommission och ett nytt EU-parlament ska tillträda har därför Costa och Sánchez fått europeiska socialdemokratins uppdrag att söka samarbete med främst liberala partier. På vänstersidan ser det nämligen mörkare ut.

Alexis Tsipras verkar vara på väg mot förlust i det nyval som väntar i juli.

De två socialdemokraterna har redan haft möte med liberaler som Belgiens Charles Michel och Nederländernas Mark Rutte. Inför EU-toppmötet i veckan åt Pedro Sánchez middag i Elyséepalatset, franska presidentens residens, med Macron.

I ett första skede är planen att samtalen ska stoppa den stora EPP-gruppen, där svenska M och KD ingår, från att lägga beslag på alla topptjänster i EU. I dagsläget besätter EPP fyra viktiga poster: kommissionsordförande (Juncker), ordförande för Europeiska rådet (Tusk), talman för parlamentet (Tajani) och chef för centralbanken (Draghi).

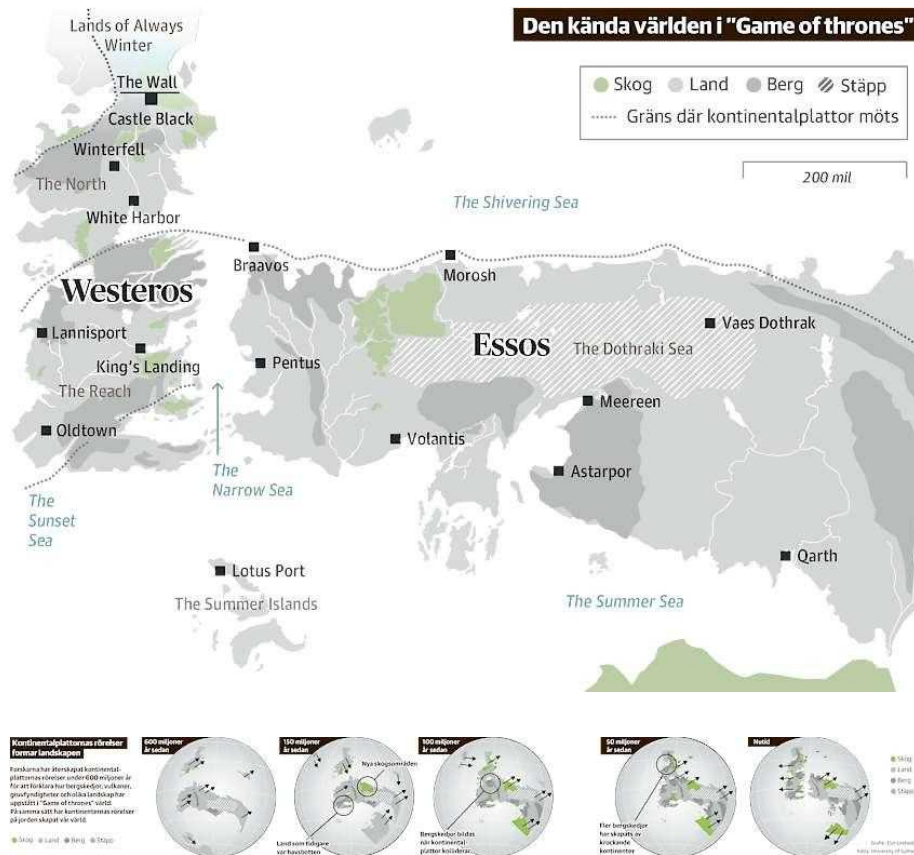
Det är bara EU:s höga representant för utrikesfrågor som står utanför: S-märkta

Federica Mogherini. Dessutom enda kvinnan i kvintetten.

Diskussionerna om namn hör förstås ihop med vilka frågor som liberaler och socialdemokrater vill att dessa personer ska driva EU-nivå. De sonderingssamtalen är ännu i sin linda, men klimatfrågan är förstås given att samarbeta kring.

Att börja diskutera med liberaler är dock inte smärtfritt i S-gruppen. Framför allt franska - socialister är rasande på att deras motståndare Macron har omfamnats av socialdemokrater i andra länder.

Pia Gripenberg

”Game of thrones” – så kan tv-serien lära oss om jorden

SÖNDAG 2 JUNI 2019

Oförutsägbara årstidsväxlingar och olika regioners mycket skiftande klimat och natur spelar den verkliga huvudrollen i tv-serien ”Game of thrones”. Forskare använder klimatmodeller, geologi och plattetektonik för att förstå hur den världen fungerar.

Vintern närmar sig – winter is coming.

Furstehusets Starks motto har du troligen hört, även om du aldrig har sett ett avsnitt av tv-serien ”Game of thrones” eller läst författaren George R R Martins romanserie ”Sagan om is och eld”. För invånarna i de sju kungarikena på kontinenten Westeros är det ett påtagligt hot.

Årstiderna i världen Martin har skapat är nyckfulla och oförutsägbara. När historien börjar har det varit sommar i ett decennium, och många fruktar att det snart ska slå om och bli en ännu längre vinter.

Serien innehåller ett myller av människor från olika släkter och samhällen i maktstrider med varandra, och författaren drar sig sällan för att plötsligt döda någon av berättelsens viktigaste personer. Frågan är om inte klimatet, de varierande naturtyperna och hur det har skapat skiftande samhällen och kulturer som är sagans verkliga huvudperson.

– Khal Drogo och hans klaner är till exempel socialt och kulturellt mycket olika invånarna i Westeros huvudstad King's landing. Jag tror att de är formade av plattetektonik, landskap, geografi och isolering, säger Sabin Zahirovic

vid institutionen för geovetenskap på universitetet i Sydney i Australien.

Plattetektonik är läran om hur jordens kontinenter rör sig. De senaste 15 åren har Sabin Zahirovic och hans medarbetare utvecklat en modell för kontinentalplattornas rörelser under vår planets historia. Nu har de använt den för att ta reda på hur kontinenterna Westeros och Essos i den kända världen i "Game of thrones" kan ha uppkommit.

– När jag undervisar studenter om hur man bygger sådana här modeller vill jag ge dem övningsuppgifter där lösningen inte finns fritt tillgänglig på nätet. Då passar det bra med påhittade världar. Och "Game of thrones" är ju en populär och aktuell värld att använda, säger Sabin Zahirovic.

Det var på många sätt en realistisk uppgift, menar han.

– Studenterna hade ofullständiga data att utgå ifrån. Så är det i geologi, där mycket av data kan förstöras och gå förlorad när kontinenter kolliderar. Så man får pussla ihop historien utifrån de belägg man kan finna.

Jorden är den enda planeten i solsystemet med plattetektonik och rörliga kontinenter.

– Vår planet håller på att svalna. Jordens kärna är 6 000 grader, lika varm som solens yta. Heta delar av manteln kan komma upp mot ytan och flytta runt kontinenterna, så att de krockar med varandra och skapar imponerande bergskedjor som kan stå kvar i hundratals miljoner år.

Plattetektoniken är en förutsättning för livet på jorden.

– Den styr allt från klimat till oceanernas havsströmmar, vattennivåerna i haven och biologisk evolution, och skapar också

koncentrationer av mineraler och metaller, säger Sabin Zahirovic.

Nordamerikas västkust är ett exempel.

– Kalifornien är oerhört rikt på kopparmineraler, guld och silver. Men samma geologiska aktivitet leder också till risker för jordbävningar och vulkaner.

Även Sverige uppkom ur en krock mellan kontinenter.

– Kebnekaise skapades vid kollisionen för 400 miljoner år sedan. De gruvor och den mineralriktedom ni har är också ett resultat av det, liksom naturligtvis typografin och landskapet, säger Sabin Zahirovic.

Kontinenterna Westeros och Essos egenskaper och utseende kan alltså beskrivas med känd geovetenskap. Men det oförutsägbara klimatet är svårare att förstå. För något år sedan dök det upp en vetenskaplig artikel med ett försök till

en förklaring, enligt uppgift författad av den lärde rollfiguren Samwell Tarly och publicerad i första numret av den dittills okända tidskriften *Philosophical Transactions of the Royal Society of King's Landing*. Samwell Tarly, som också finns på Twitter under namnet @ClimateSamwell, presenterar klimatsimuleringar av "Game of thrones"-världen. Medan jordaxelns lutning i vår värld gör att årstiderna växlar under året, så att det är sommar på det halvklot som är vänt mot solen samtidigt som det är vinter på det andra, ändrar sig "Game of thrones"-planetens lutning under hela banan runt solen, så att samma del av planeten alltid är närmast solen och samma årstid råder hela året, enligt Samwell Tarlys beräkningar. När vintern närmar sig och årstiderna byts kan planetaxeln plötsligt svänga över och luta åt motsatt håll, kanske för att en

komet passerar, eller också beror det på magi, menar artikelförfattaren. Han varnar även för ökade nivåer av koldioxid och metan i atmosfären från den växande drakpopulationen, avskogning till följd av ökat skeppsbyggande och överdriven användning av vapnet löpeld, "wildfire". Det kan ge höjda havsnivåer, med översvämningar av King's landing och andra kustsamhällen, social oro och ännu mer krig och död. Samwell Tarly förespråkar därför alternativa förnybara energikällor som väderkvarnar. Bakom pseudonymen Samwell Tarly står Dan Lunt, professor i klimatvetenskap vid universitetet i Bristol i England. – Det är ett bra sätt att fånga människors uppmärksamhet och få dem intresserade av klimatmodellering, säger han.

Han var också nyfiken på om klimatzonerna i Westeros har motsvarigheter på jorden.

– Vintertemperaturen och nederbördsmonstret vid muren i norr är mycket lika dem i delar av Lappland i norra Sverige.

På samma sätt motsvarar Casterly Rock på Westeros västkust Houston i Texas eller Changsha i Kina.

Dan Lunts huvudsakliga forskning är att undersöka hur klimatet på jorden har varierat över många miljoner år.

– Under perioder fanns det mycket mer koldioxid i atmosfären än nu, så det är bland annat ett bra sätt att testa hur våra klimatmodeller fungerar, säger han.

Före industrialiseringen låg koldioxidnivån i atmosfären på ungefär 280 miljondelar. Nu har vi just passerat 415, och vid slutet av seklet kan vi vara uppe i 1 000 miljondelar.

– Så mycket koldioxid har vi inte haft på 15 miljoner år. Då var världen mycket annorlunda. Det fanns ingen is alls på planeten, Antarktis var täckt av träd och havsnivån var 10 eller 100 meter högre än i dag. Så våra utsläpp skickar jorden längre och längre tillbaka i historien, säger Dan Lunt.

Vad tyckte då forskarna om slutet på tv-serien?

– Jag måste säga att jag blev ganska besviken. Det var alldeles för forcerat. Men det fanns några riktigt fantastiska geologiska scener i sista avsnittet som vägde upp det, säger Sabin Zahirovic.

– Jag vill inte avslöja för mycket. Men jag är i alla fall är mycket glad att Samwell Tarly överlevde, säger Dan Lunt.

I text och grafik har vi använt de engelska geografiska namnen från ”Game of thrones”

för att de som följt tv-serien ska förstå vilka platser och områden som avses.

Maria Gunther

maria.gunther@dn.se

Kläder orsakar mer utsläpp än flyg och sjöfart

SÖNDAG 2 JUNI 2019

Klädindustrin genererar mer växthusgaser än vad flyget och sjöfarten gör tillsammans, enligt FN:s handelsorgan Unctad, rapporterar SVT Nyheter. Enligt en rapport som släpps i dagarna från Stiftelsen för miljöstrategisk forskning (Mistra) sker 80 procent av klimatutsläppen vid kläd tillverkningen, som omfattar alltifrån bomullsodlingar till textilfabriker.

I genomsnitt köper svensken 13 kilo kläder per år och slänger 8 kilo. Massproduktion i

kombination med billig arbetskraft har lett till billigare kläder.

Samtidigt har modeindustrin vaknat till på olika sätt, där det i dag finns flera initiativ för hållbart mode.

TT

Regimen kväser alla försök till protester – 30 år efter massakern

SÖNDAG 2 JUNI 2019

På tisdag är det 30 år sedan Kina chockade världen när Folkets befrielsearmé öppnade eld mot obeväpnade demonstranter på

Himmelska fridens torg i Peking. Torget fylldes med blod, döda kroppar och skadade. Sedan dess har den kommunistiska ledningen lagt locket på – i deras historiebok existerar inte massakern.

Vid ingången till torget står säkerhetspolis och kontrollerar alla besökares identitetshandlingar. Turister får visa pass och längs med gatan som leder fram mot torget står kravallstaket redo att vikas ut. Vid säkerhetskontroller, likt de på flygplatser, går personal igenom besökarnas väskor.

Själv kommer jag aldrig så långt. Poliserna granskar mitt pass misstänksamt, frågar varför jag valt att besöka torget just den här dagen, tar bilder på mitt presskort, ringer ett samtal och ger mig rådet att gå dit en annan dag, på grund av min ”status”. Turister släpps dock in.

30 år tidigare. En man står ensam framför en kolonn med stridsvagnar. Han ser oerhört liten ut, håller i en kasse, viftar med armarna och rör sig för att hindra stridsvagnarna från att komma fram. Bilden har spridits över världen och blivit symbolen för massakern vid Himmelska fridens torg och den lilla människans kamp.

Dagen före har den kinesiska militären invaderat torget och skotten ekat i gränderna runt omkring. Hur många som dog är oklart, uppgifterna varierar från några hundra till flera tusen.

Men att händelsen blev en vändpunkt för det kinesiska folket och Kommunistpartiet i Kina råder det ingen tvekan om. Landet har blivit mer politiskt slutet, med undantag för åren kring OS i Peking 2008, och kontrollen av medborgarna har ökat. Chockade av kraften i demonstrationerna

vill regimen till varje pris undvika massdemonstrationer liknande 1989. Inför 30-årsdagen är säkerhetsapparaten enorm. All information som kan relateras till massakern spåras och förbjuds. Alla datum, bilder eller namn som kan associeras med protesterna raderas automatiskt.

Regimen vill inte att årsdagen uppmärksammas och minnesceremonier för dem som miste livet i massakern tillåts absolut inte. Ämnet är tabu och nämns inte i historieböckerna. Många unga kineser känner inte ens till att det har hänt.

– 80-talet framstår som det mest öppna i Kinas historia, säger Torbjörn Lodén, professor i sinologi.

Att demonstrationer liknande de 1989 skulle äga rum i dag håller de flesta för osannolikt. Under president Xi Jinping,

som tillträdde 2012, har kontrollen bara ökat. Tidigt under sitt presidentskap lämnade han över ”dokument 9” till lokala myndigheter. Där nämns sju tabubelagda diskussionsämnen i skolor och medier. Hit hör bland annat västerländsk konstitutionell demokrati, pressfrihet och ifrågasättande av Kinas nationella system. 1989 var stämningen annorlunda.

Studenterna hade, inspirerade av Fjärde maj-rörelsen, studentprotester som då firade 70 år och som lade grunden till Kommunistpartiet, intagit torget för att kräva förändringar. Det handlade om ökad demokrati och frihet, men kanske ännu mer om protester mot ett alltmer korrupt samhälle.

Under 1980-talet hade Kina börjat öppna sin ekonomi för marknaden. Privata initiativ började tillåtas och fler fick det bättre. Men samtidigt ökade

inkomstklyftorna och inflationen. Och reformerna skapade två parallella ekonomiska system. Samtidigt som vanligt folk fick betala marknadspris för sina varor var priset för partipampar fortfarande fast.

Det drog partieliten fördel av genom att köpa varor till låga priser och sälja dessa med vinst på marknaden. Detta parat med nepotism, för att få bra jobb gällde det att ha kontakter i partiet, skapade ilska bland studenter.

Och de trodde att en förändring var möjlig. Studenterna som var på plats pratar om feststämning på torget. Här pratades inte bara politik. Oväntade möten uppstod, informella äktenskap ingicks och kampsång fyllde torget. Protesterna fick stort stöd, manifestationerna spred sig över landet och med tiden anslöt även arbetare.

– Människor gav uttryck för en enorm eufori. Det kändes som att de trodde att Kina var på väg att bli mer demokratiskt, säger Torbjörn Lodén som befann sig i Peking i maj 1989 och ofta besökte torget. Samma känsla hade filosofiprofessorn Xu Youyu som var på Himmelska fridens torg nästan varje dag fram tills 4 juni och som tidigare berättat om hur han klev över döda kroppar när massakerna var ett faktum. Då hade regeringen sedan några dagar utlyst undantagslagar.

”Studenternas kämpaglöd steg i takt med att de kände stöd från hela samhället. Men ju närmare 4 juni det led, desto mer desperat blev det”, skriver han i ett mejl till DN.

Torbjörn Lodén berättar att även han rycktes med i stämningen och hade förhoppningar om att protesterna skulle leda till förändringar i demokratisk

riktning. Och utgången var långt ifrån självklar.

Synen på protesterna splittrade den kommunistiska ledningen. Här fanns en falang, ledd av kommunistpartiets dåvarande generalsekreterare Zhao Ziyang, som sympatiserade med studenterna. Zhao Ziyang var nere på torget, pratade med studenterna och var öppen för att lyssna på deras krav. Hade han fått sin vilja igenom kunde Kinas historieskrivning kunnat vara annorlunda.

Men Zhao Ziyang förlorade mot de mer hårdföra i partiet. Deng Xiaoping, som var ordförande i Centrala militärkommissionen, beordrade i samtycke med en grupp äldre statsmän ut Folket befrielsearmé på torget. Blodbadet var ett faktum och demonstrationerna fick av Kommunistpartiet epitetet

”kontrarevolutionära”. Zhao Ziyang sattes i husarrest där han förblev fram till sin död. Delar av Kommunistpartiet kände sig hotat och såg ingen annan utväg.

Men studenterna var inte alls ute efter att störta partiet, enligt Xu Youyu, som nu bor i USA.

– De var inte emot Kommunistpartiet, de ville bara att det skulle bli mer resonabelt. De var emot korruption, privilegier i eliten och hur intellektuella behandlades. Det som hände på torget fick stor uppmärksamhet i västerländska medier. Många var där för att bevaka den sovjetiska reformledaren Michail Gorbatsjovs statsbesök i Peking i maj och stannade kvar när de såg hur folkmassan på torget växte. De blodiga scenerna spred kårar av fasa. Det internationella samfundet fördömde regimen agerande och Kina isolerades.

Men med tiden fortsatte de ekonomiska reformerna. 1992 gjorde Deng Xiaoping en berömd resa till södra Kina där han försäkrade att Kina skulle fortsätta reformera ekonomin. Så småningom välkomnades Kina tillbaka i det internationella samfundet och ekonomin växte med rekordfart. Skyskrapor byggdes i ett rasande tempo, höghastighetståg underlättade transporter och hundra miljontals lyftes ur fattigdom.

Men demokrati rörelsen var stukad och har så förblivit. Visserligen har det i modern tid förekommit protester. Manifestationer gjordes under #metoo – det globala uppropet mot sexuella trakasserier och övergrepp – och studenter som vill vara mer marxistiskt renläriga än Kommunistpartiet har propagerat för arbetares villkor och rätten att organisera sig.

Men den kommunistiska regimen står på tå inför rörelser som samlar många människor och som är ett hot mot partiet. Aktivister som hörs för mycket frihetsberövas, ”försvinner”, eller tvingas på ”tvångssemester” med säkerhetspolisen som sällskap. Inför 30-årsdagen av massakern hålls anhängare till de som miste livet i protesterna under strikt kontroll. Sedan händelsen har regimen budskap gått mot att alltmer betona nationalism. Historieböckerna berättar om ett 5000 år gammalt, enastående, fredsälskande Kina, som förödmjukats av utländska krafter. Med hjälp av Kommunistpartiet ska nu landet resa sig och åter bli nummer ett i världen.

Xi Jinping ses som den starkaste ledare Kina har haft sedan Mao Zedong. Under honom har tidsgränsen för hur länge en person får sitta på högsta posten

avskaffats och någon efterträdare syns inte i sikte. Färre röster hörs i det kommunistiska partiet och oliktankande pressas tillbaka.

– Men kraven på demokrati kommer att komma tillbaka någon gång. Om det blir ekonomiska svårigheter tror jag till exempel att något kan hända igen, säger Torbjörn Lodén.

Marianne Björklund

Fakta. Folkets befrielsearmé slog blodigt ner den folkliga protesten

24 april 1989: Studenter i Peking börjar protestera. De kräver ett slut på korruption och ökade demokratiska rättigheter.

27 april: Runt 50 000 studenter struntar i varningar från kommunistpartiet och marscherar mot Himmelska fridens torg där nu upp till en miljon människor samlats.

2 maj: Protesterna sprider sig, 10 000 demonstrerar i Shanghai.

4 maj: Massdemonstrationer till minne av årsdagen för 4 maj-rörelsen som bildades 1919 och också leddes av studenter.

Förutom Peking pågår protester i nio andra städer.

13 maj: Hundratals studenter börjar hungerstrejka på torget.

19 maj: Kommunistpartiets generalsekreterare Zhao Ziyang besöker torget med den hårdföre premiärministern Li Peng och kommande premiärminister Wen Jiabao. Zhao förklarar att han sympatiserar med studenterna, men ber dem samtidigt att upphöra med hungerstrejken och lämna torget. Det är sista gången han ses offentligt.

20 maj: Li Peng, som senare kommer att kallas slaktaren i Peking, utlyser undantagslagar i delar av Peking.

30 maj: Studenterna avtäckar en tio meter hög staty, "demokratins gudinna", på torget, med inspiration av frihetsgudinnan.

3 juni: Militär och demonstranter drabbar samman. Myndigheterna varnar demonstranterna att trupper och polis har rätt att använda alla metoder.

4 juni: Tidigt på morgonen rullar stridsvagnar med beväpnade soldater in på torget. De attackerar till att börja med torget, som vid soluppgången tömts. Fyra timmar senare skjuter de på obehäpnade civila som samlats i grupper i torgets hörn.

9 juni: Den främste ledaren Deng Xiaoping prisar militären och anklagar demonstranterna för att ha försökt störta partiet.

Sammanställning: DN

Antiisraelisk demonstration hölls samtidigt som kippamani-festation

SÖNDAG 2 JUNI 2019

Hundratals personer deltog på lördagen i en manifestation i Berlin för att visa solidaritet med judar som varnats för att bära den traditionella

judiska huvudbonaden, kippa, offentligt. Bara några hundra meter bort genomfördes samtidigt en antiisraelisk demonstration.

Berlin.

Den tyska regeringens särskilda expert i arbetet mot antisemitism varnade nyligen judar för att bära kippa synligt i Tyskland. Bakgrunden är ökningen av antalet antisemitiskt motiverade brott. Men på lördagen satte tyskar över hela landet på sig kippor för att visa solidaritet, samtidigt som en marsch – som av judiska organisationer och tyska medier betecknas som antisemitisk – hölls i Berlin.

Felix Klein, den tyska regeringens särskilda expert i arbetet mot antisemitism, rättar till kippan och blickar ut över folkmassan som samlats på ett torg i centrala Berlin. Ett stort polispådrag bevakar manifestationen där israeliska

flaggor vajar i luften och många deltagare bär judiska huvudbonader.

– Det är hög tid att visa att antisemitism inte har någon plats i vårt samhälle, säger Klein.

I förra veckan varnade han judar för att bära kippa synligt ”överallt och hela tiden” i Tyskland. Orsaken var det ökade antalet antisemitiska brott och vad han betecknade som en tilltagande förråing och hämningslöshet i samhället.

När Tysklands förbundskansler Angela Merkel några dagar senare medverkade i en intervju med den amerikanska tv-kanalen CNN konstaterade hon det som judar i Tyskland vetat om sedan länge.

– Det finns i dag inte en enda synagoga eller en judisk förskola som inte måste bevakas av tyska poliser, sade hon.

Nyligen presterade det tyska inrikesdepartementet siffror som visade

att antalet registrerade brott med antisemitiska förtecken ökat med 20 procent mellan 2017 och 2018, och av dem kunde nio av tio kopplas till den växande högerextrema miljön. Men mörkertalet är stort och många judar vittnar om att hotet kommer från fler håll.

Konflikten mellan Israel och palestinierna ger näring åt en antisemitism som bland annat manifesterades under den marsch som hölls samtidigt i Berlin.

På ett annat torg i Berlin samlades på lördagen några tusen pro-palestinier för att delta i den så kallade Al-Quds-marschen, som bland andra delstaten inrikesminister kallat för den ”vidrigaste tillställningen” som Berlin skådat.

Al-Qud är förutom det arabiska namnet på Jerusalem även namnet på en pro-palestinsk manifestation som årligen hålls på flera håll runt om i världen. Den

instiftades 1979 av Irans islamistiska styre i protest mot Israel och sionismen. -

Deltagarnas mål är återerövra Jerusalem. Tidigare år har manifestationen urartat med att israeliska flaggor bränts och deltagare har skanderat antisemitiska slagord.

När det här skrivs hade demonstrationen fortlöpt fredligt.

– Jag kan inte förstå hur detta kan tillåtas, säger Gabriela Ramson som kommit till kippamanifestationen.

Hon tycker att problemen med antisemitism inte har tagits på tillräckligt stort allvar.

– Det här är ett gammalt problem som hela tiden har sopats under mattan, säger hon.

Det är inte bara i Tyskland där hotbilden mot judar är påtaglig, men landet bär med

hänsyn till sin historia ett särskilt tungt ansvar, anser Felix Klein.

– Det var ju här som Förintelsen och det värsta brottet i mänsklighetens historia organiserades, säger han.

Lina Lund

lina.lund@dn.se

Fakta. 200 000 judar

I Tyskland lever omkring 200 000 judar, varav hälften är medlemmar i en församling. 2018 registrerades enligt inrikesministeriet 1 800 brott med antisemitiska förtecken, en ökning med 20 procent jämfört med året före. Mörkertalet uppges dock vara mycket stort.

FBI utreder massmörda- rens motiv

SÖNDAG 2 JUNI 2019

40 FBI-agenter bistår polisen i Virginia, USA, för att kartlägga motivet bakom fredagens masskjutning i Virginia Beach som krävde tolv dödsoffer. Den misstänkte gärningsmannen är 40 år och hade varit anställd vid den lokala myndigheten i 15 år.

Vid en känslotung presskonferens på lördagen hyllades de tolv dödsoffren, och det skakande dådet fördömdes å det skarpaste.

ANNONS:

– Vi är en stor stad, vi kommer att öppna som vanligt på måndag och sörja de vi har förlorat, säger polischefen James Cervera. Vid presskonferensen presenterades alla dödsoffer med namn, ålder och befattning inom den offentliga sektorn.

Massskjutningen skedde vid arbetsdagens slut i fredags, i en kommunal byggnad för 400 anställda. En av de dödade var på plats som privatföretagare för att få ett kontrakt underskrivet.

Den lokala polisen har fått hjälp av 40 agenter från den federala polisen FBI. Polischefen Cervera påpekar att han inte tänker nämna gärningsmannen mer än en gång, men presenterar honom som en offentliganställd sedan 15 år och tidigare inom det militära.

Gärningsmannen avlossade sitt halvautomatiska vapen med ljuddämpare

på byggnadens alla tre våningsplan.

Polispatrullerna har berättat att skottväxlingen pågick ovanligt länge jämfört med liknande tidigare händelser, ”men mindre än 30 minuter”.

Gärningsmannen avled i skottväxlingen med polisen.

Poliskällor har sagt till medier, däribland Wall Street Journal, att gärningsmannen var upprörd på grund av sin tidigare arbetsgivare och att han de senaste veckorna införskaffat flera vapen samt ammunition. Vid presskonferensen framkom att mannen hade passerkort och rätt att ta sig in i byggnaden.

President Donald Trump twittrade på lördagen att han framfört sina kondoleanser till borgmästaren i Virginia Beach.

Ossi Carp
ossi.carp@dn.se

Iran antyder möjlighet till samtal

SÖNDAG 2 JUNI 2019

Iran.

President Hassan Rohani antyder att landet är öppet för samtal med USA, men att det förutsätter att motparten följer internationella regelverk, rapporterar den halvofficiella iranska nyhetsbyrån Fars. USA har ensidigt dragit sig ut det internationella kärnenergiavtalet med Iran som klubbats igenom av FN:s säkerhetsråd. Därefter har Washington infört omfattande sanktioner mot Teheran.

TT-Reuters

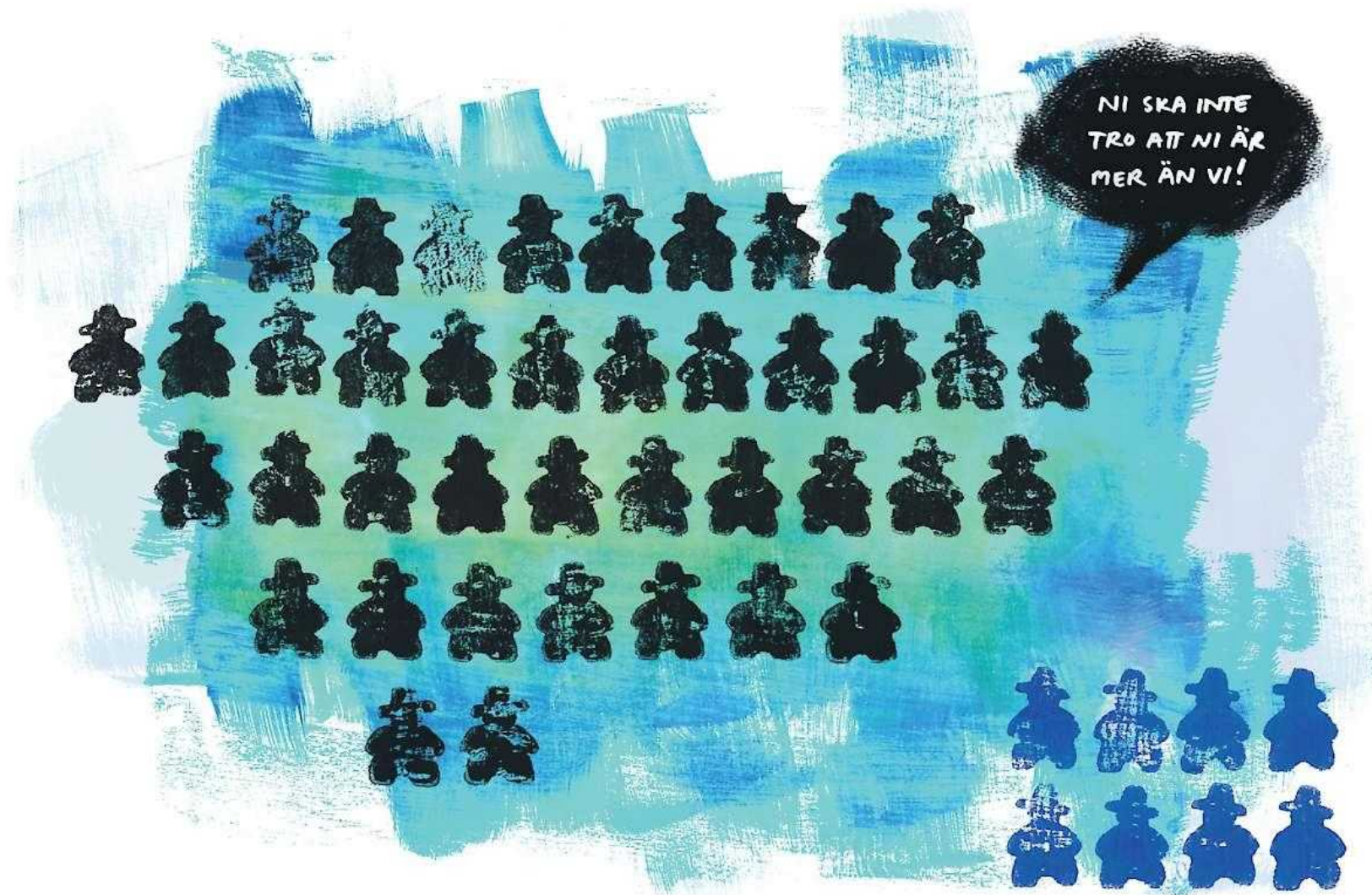
Flera bergsklättrare saknas i Himalaya

SÖNDAG 2 JUNI 2019

En sökinsats har inletts sedan sju bergsklättrare och deras guide försvunnit i den indiska delen av bergskedjan Himalaya, rapporterar CNN. Klättrarna ska enligt nyhetskanalen komma från Storbritannien, Australien och USA. De försökte nå toppen av Indiens näst högsta berg, Nanda Devi, när de försvann i slutet av förra veckan.

Tre sökgrupper ingår i insatsen som väntas få förstärkning av militärflygplan.

de har
kontakt
med
indiska

Storbritannien och Australien uppger att myndigheter.

Den senaste tiden har bergsklättringsturismen i regionen fått stor uppmärksamhet sedan bilder på långa köer av klättrare på väg till toppen av Mount Everest – jordens högsta berg – fått spridning i flera medier.

Guider har vittnat om bristande erfarenhet hos många klättrare, som i kombination med att allt fler antar utmaningen att nå toppen bäddar för olyckor.

Hittills i år har elva människor omkommit när de har försökt att bestiga Mount Everest.

TT

Därför är fördomar mot språkliga minoriteter så livskraftiga

SÖNDAG 2 JUNI 2019

De som talar ett mindre språk i ett land väcker ofta misstänksamhet. De anses vara privilegierade och får höra att de ser sig som finare. Det går aldrig att bevisa att man inte tror sig vara förmer än andra, skriver DN:s finlandssvenska

Moskvakorrespondent Anna-Lena Laurén.

För ett tag sedan åkte jag taxi med en ung armenier. Haik hette han, född i Moskva. Han berättade livfullt om sin morbror, en företagare som har gått i konkurs två gånger, blivit skinnad och lurad men aldrig gett sig.

– Och så träffade han en väldigt klipsk kille, som gillade hans idéer. En jude. Nu jobbar de ihop och företaget går strålande, sade Haik. För Haik är en jude lika med en smart person. Han kopplade ordet till en i Ryssland etablerad uppfattning om judar som skickliga affärsmän. Judar ses som en privilegierad elit. Hos somliga ryssar väcker det beundran, hos andra irritation. Ständigt närvarande, som en evig underström, ligger den urgamla antisemitismen som förser samhället med en ändlös fatabur av stereotyper och myter. Också positiva uttalanden om judar går ofta att koppla till denna kökkenmödding. Historiskt sett är judehatet en av de äldsta och mest globalt spridda formerna av intolerans. Men det är inte bara judarna som omges av den här sortens föreställningar. Minoriteter som anses vara framgångsrika blir nästan alltid

stigmatiserade, eftersom majoriteten behöver en förklaring till deras framgångar. Det enklaste sättet är att applicera etiketter på minoriteten.

Haik känner garanterat till det eftersom han är armenier. I Ryssland betraktas Armenien visserligen som landets kristna allierade i Kaukasien. Om den armeniska minoriteten med sin starka handelsmannatradition finns samtidigt många förutfattade meningar.

– Där en armenier har gått fram kan en jude inte längre göra något, säger ett ryskt ordspråk. Vad ordspråket vill säga är att om en jude är listig så är en armenier ännu listigare. På en gång formulerar man fördomar om två folk, på ett djupt försåtligt sätt eftersom ordspråket å ena sidan ger grupperna erkännande – de är smarta – å andra sidan låter förstå att de är det på andras bekostnad.

De här stereotyperna om judar och armenier är oerhört populära i Ryssland. Folk tycker om dem och vill absolut hålla fast vid dem, de betraktar dem inte som fördomar utan som kunskap. Likheten med många svenskars vurm för att betrakta finlandssvenskarna som överklass är slående.

Och när det gäller fördomar ska man aldrig underskatta människans ovilja att släppa dem. Speciellt när det gäller fördomar mot en liten grupp som anses ha det bättre än alla andra. I all synnerhet om man tror att de själva uppfattar sig som bättre än alla andra.

Den värsta synden av alla.

Uttrycket ”bättre folk” är en kliché om finlandssvenskarnas självbild som fortfarande odlas på många håll i Finland. Man vill visa att vi anser oss stå över andra och låter förstå att vi själva kalla oss ”bättre folk”.

Vilket vi inte gör.

Majoriteten av finlandssvenskarna är vanlig medelklass. I Helsingfors finns visserligen en finlandssvensk urban klass och gamla adliga - släkter, men svenskspråkiga finns i alla samhällsklasser. Det finns svenskspråkig arbetarklass, vilket är anledningen till att socialdemokraterna har en stark tvåspråkig tradition. Det finns svenskspråkiga bönder, som har sina egna organisationer.

Själv växte jag upp i den finlandssvenska skärgården i Pargas, där de socioekonomiska skillnaderna mellan språkgrupperna är ytterst små. Så ser det ut på de flesta håll i Finland. Så föreställningen om att finlandssvenskar ser sig som ”bättre folk” är en projektion, något som majoriteten har hittat på. Men den går inte att bli av med. Den lever sitt eget liv och man stöter på den med jämna mellanrum.

Problemet med den sortens uttryck är inte att folk tror på dem blint. Det är att de skapar bilder. Många får uppfattningen att där åtminstone finns ett litet korn av sanning. De här bilderna reser över Bottenhavet och kan ibland få högst överraskande konsekvenser. I Sverige har jag till exempel fått höra att jag inte kan förstå problematiken med ukrainskan och ryskan i Ukraina eftersom jag är finlandssvensk.

Det är en oerhört märklig känsla att bli diskvalificerad professionellt på grund av sitt modersmål. Det handlar inte bara om att jag helt objektivt sett har en ganska stor erfarenhet av Ukraina. Utan också om att det rimligen vore önskvärt med en mångfald av perspektiv i utrikesjournalistiken. Jag kan en del om språk och identitet därför att jag i mitt eget liv ständigt tvingas fundera på de här frågorna.

Det är förvärvat kunskap, inte en komprometterande egenskap.

Den här synen på minoriteter som förmer har förstärkts av det svartvita postkoloniala tankemönstret som har vunnit mycket mark i vänsterkretsar.

I Sverige skanderar SSU ”Krossa sionismen!” i sitt första majtåg i Malmö. SSU Skånes ordförande Electra Ververidis ser inget fel i det. ”Man kan inte sätta likhetstecken mellan antisionism och antisemitism”, säger hon. Hon borde kanske titta sig omkring.

Malmöns judiska församling är i dag en skugga av sitt forna jag. Enligt Expressen har den minskat från 2500 personer i början av 1970-talet till drygt 500 i dag.

Den svala inställningen till judarnas utsatthet i Sverige är tätt kopplad till att så många inte

betraktar judar som utsatta. De är privilegierade, de har det bra.

I Mellanöstern pågår just nu en systematisk utflyttning av en annan minoritet – den kristna. År 1987 hade Irak 16,5 miljoner kristna. Nu är antalet nere i 300 000.

De kristnas säkerhetssituation blir alltmer prekär. Kyrkor sticks i brand, församlingar hotas. Ett auktoritärt system har ersatts först av anarki, därefter av nya självstyren som ofta har en kallsinnig inställning till andra gruppers rättigheter. I Irak övertar det kurdiska självstyret systematiskt mark som egentligen tillhör kristna.

I västvärlden har intresset för dessa kristna varit litet. En orsak är att de uppfattas som en elit. Kristna i Mellanöstern har högre utbildning, färre barn och en stabilare socioekonomisk situation än muslimer i

medeltal. Det betyder inte att de principiellt skiljer sig särskilt mycket från den muslimska medelklassen, som de ofta lever sida vid sida med.

Egendomligt nog finns det en stor okunskap i väst – inte minst i Sverige – om kristendomens urgamla historia i Tvåflodslandet och det övriga Mellanöstern. De kristna i området räknar sin historia tillbaka till första århundradet efter Kristus. De har funnits i där långt innan islam blev en religion.

– Vi är inte ”en del av Egypten”. Vi är originalet, sade en koptisk präst i Kairo som jag intervjuade en gång.

Året var 2012 och Egypten skulle hålla sitt första presidentval efter den arabiska våren. Kopterna var oroliga. De visste av erfarenhet att för minoriteter är det alltid farligt när samhället genomgår stora omvälvningar och

krafter som har hållits på mattan av auktoritära regimer släpps fram.

Synen på Mellanösterns kristna passar väl in i det postkoloniala rastret som läggs över mycket av svensk debatt och som ofta ser minoriteter som privilegierade eliter.

En starkt ideologiserad historie- och samhällssyn är med andra ord alltid besvärlig för minoriteter. Vi passar aldrig in i den, eller också ges vi roller som vi inte känner igen oss i.

Historien är aldrig logisk och rätlinjig. Samma grupper kan vara framgångsrika ur vissa synvinklar och starkt utsatta ur andra.

De judiska flyktingarna som fördrevs ur Spanien 1492 och kom till Istanbul började livet i ett nytt land med två tomma händer.

Men de hade sina hantverks- och

språkkunskaper, sitt intellektuella arv. De blev framgångsrika.

I det osmanska riket hade både judar, armenier och greker en stark ställning administrativt och kommersiellt. De kristna assyrierna/syrianerna och kaldéerna hade välfungerande, självstyrande samhällen.

Alla tillhörde *dhimmi*, en skyddad grupp i ett muslimskt samfund. De betalade högre skatt och fick juridiska rättigheter och skydd i utbyte.

Stora delar av dem förintades i folkmordet 1915. De hade varit till stor nytta för imperiet och tjänat det lojalt, men när landet skulle turkifieras hade ungturkarna inga betänkligheter. Dessutom behövde de bli av med konkurrerande eliter.

Om man vill fördjupa sig i det osmanska rikets minoriteter ska man läsa ”Den mystiska

näktergalen” av den finlandssvenska journalisten Pia Ingström. Hon skildrar ett Istanbul som ännu vid förra sekelskiftet till nästan hälften bestod av greker, judar och armenier. I dag är det bara spillror kvar av en myllrande mångkultur där alla minoriteter hade sina traditionella hantverk, sin yrkeskunnighet, sin plats i samhället.

De överlevande armenierna, judarna och grekerna har lärt sig att alltid vara trevliga utåt, le och bjuda. Ingström talar om ”det anatoliska leendet” (ett uttryck som myntats av den amerikanska filmregissören Elia Kazan med osmansk-grekiska rötter), något som betyder att man som minoritet aldrig får vara otrevlig. I all synnerhet om man anses tillhöra en elit. Det går aldrig att motbevisa att man tror sig vara lite förmer än andra. Försök själv så får du se.

Att lika rättigheter förväxlas med privilegier är mycket vanligt när det gäller minoriteter.

Skolundervisning på det egna språket, litteratur på det egna språket, administration på det egna språket. Ett intellektuellt jag på sitt eget språk.

Speciellt minoriteter med stark historisk koppling till landet där de bor vill ofta ha de här sakerna, i praktiken samma rättigheter som majoriteten åtnjuter.

Därför brukar resursstarka minoriteter lösa problemet genom att bygga upp sina egna institutioner. Men detta betraktas ofta med misstänksamhet av majoriteten! Varför har finlandssvenskarna så många rika fonder? Varför har judarna så mycket kapital?

Frågan är besynnerlig. Det borde ju bara vara normalt att minoriteterna själva tycker att deras språk och litteratur är värda att bevara. Att de

sköter om sitt hus, att de för vidare sitt arv. Det är inte bara normalt utan fint och hedervärt.

Framför allt är det berikande för hela samhället.

Anna-Lena Laurén

Kardinalerna har inte kommit ut ur garderoben

SÖNDAG 2 JUNI 2019

Den franske sociologen Frédéric Martel har kartlagt de homosexuella prästerna i katolska kyrkan. Hans bok "In the closet of the Vatican" är rena dynamiten. Det är svårt att dra någon annan slutsats än att hyckleriet och maktmissbruket kring prästernas sexualitet är inbyggd i Vatikanens struktur, skriver Maria Schottenius.

Det här kommer att handla väldigt mycket om präster, makt och sex.

Sociologen Frédéric Martel har skrivit en bok på 600 sidor som är dynamit i den katolska

kyrkan – och inte bara där. Den ges samtidigt ut på åtta språk. "Sodoma" heter den på franska, "In the closet of the Vatican" på engelska med underrubriken "Power, homosexuality, hypocrisy". På svenska borde det bli: "I Vattikanens garderob".

Frédéric Martel, själv gay och tidigare rådgivare åt höga franska politiker, bland andra premiärminister Michel Rocard, har skrivit ett antal verk om villkoren för homosexuella i Frankrike och på andra håll i världen. Och det är, säger han själv, mycket tack vare sin speciella inblick, som han fått tillgång till detta sensationella material. Han har snabbt fått förtroende hos homosexuella präster.

Under de fyra år han infiltrerade i Vatikanen har han, enligt vad han själv deklarerar, intervjuat 1 500 personer i 30 länder. Bland dem 41 kardinaler, 52 biskopar och monsignori

(en honnörstitel på aktade präster nära påven), 45 apostoliska nuntier, det vill säga ambassadörer i Vatikanen och utländska ambassadörer. För att vi ska lita på trovärdigheten framhåller han också hur ett team på 80 researchers, korrespondenter, översättare med flera, mobiliserats för att fullfölja undersökningarna i 30 länder. Det är säkert klokt av Martel att göra ett så stort nummer av sitt fotarbete eftersom det han säger i boken måste vara utomordentligt svårsmält för den katolska kyrkan. Han slutsats är helt enkelt att Vatikanen är ett av de största gaysamhällena i världen. Enligt Martel är den stora majoriteten av kardinaler homosexuella, men utövar sin sexualitet på många olika sätt. Han har inte uppehållit sig vid de många pedofilskandaler som skakar kyrkan och Vatikanen, utan koncentrerat sig på

de mönster och strukturer han själv blottlägger i sitt arbete.

Boken är brännhet och lättläst. Ändå ganska saklig i förhållande till det som berättas. ”Även om homosexualitet är regel och heterosexualitet undantag i det katolska prästerskapet, betyder det inte att den är accepterad som en kollektiv identitet”, skriver han.

Martel hävdar att de som är trogna celibatet är i klar minoritet och de homosexuella relationerna i Vatikanen skyddas i form av olika sorters kärleksfulla vänskapsmönster. Bromance, bästa vänner, far-son-relation. När jag plöjt igenom alla sidorna är känslan: Ja, vad trodde vi? Hur förljuget det än ser ut, är det trots allt själva systemet, principerna och organisationen som inbjuder till denna dubbelmoral.

I och med att prästämbetet kräver celibat, vilket konventionellt tolkas så att man är beredd att avstå familj och barn, breddas ju rekryteringsbasen bland homosexuella män som ändå inte har dragning till kvinnor. Och har man väl börjat sina överträdelser med korgossar och vackra yngre präster, kan det hela lätt eskalera. Syndens sötma har också attraktionskraft.

Och det är här bokens mer sensationella delar återfinns. Förutom alla präster i den stränga - hierarkin i Vatikanen, har Martel också intervjuat unga män som säljer sex. Bland de gatuprostituerade kring järnvägsstationen Termini i Rom är det full trafik med präster mellan klockan åtta och elva på kvällen. Enligt en av pojkarna, Gaby, är affärerna inte bra i augusti ”för prästerna är på semester och Vatikanen är nästintill tom”.

Favoritveckodagen är fredag, då kommer det mycket präster, och på söndagarna före och efter vespern. Prästerna föredrar vita framför svarta pojkar, berättar han, och utländska framför de som talar italienska. Papperslösa, utan asyl i Rom känns säkrare i förhållande till polisen. Det uppstår därför ett ömsesidigt ljugande. Pojkarna fejkar var de kommer ifrån och prästerna säger att de är på genomresa eller i affärer. ”Men vi är inga idioter, vi upptäcker dem direkt, man kan se att det är en präst på långt avstånd.” Det berättas också om chaufförer som raggar upp pojkar från gatan och kör dem till Vatikanen.

De papperslösa pojkarna runt Roma Termini befinner sig längst ner på skalan. Andra, mer etablerade, arbetar framför allt runt ett av torgen, Pizza della Repubblica. ”Det är torget

för Vatikanens folk. Alla vet det”, säger Christian, en prostituerad som själv är katolik. Eskorten Mangiacapra från Neapel har identifierat två grupper av präster, den ena sorten är arrogant, verkar ofelbar och stark i sin position; han känner att han står ovanför lagen. Den andra är den extremt snälla prästen, som blir kär i den prostituerade, vill ”rädda” honom och har ett omättligt behov av ömhet. ”De är som barn.”

Frédéric Martel har delat upp sin bok efter vilka påvar som styrt i Vatikanen. Han börjar här och nu med Franciskus som varit påve under den tid som Martel gjort sin undersökning. Man kastas som läsare rakt in i den verklighet som råder och de stora konflikter som den nuvarande påven får utkämpa med sin kuria (regering) och de mäktiga kardinaler som undergräver hans

position. Detta eftersom Franciskus aktivt tagit itu med korruption och pedofilskandalerna och därmed skapat stor osäkerhet i Vatikanen.

Ingången till boken är Martels samtal med en präst, Francesco Lepore, som en dag fick ett vänligt samtal från påven. De talar om bön och välsignelse. Lepore har lämnat sitt prästämbete och Vatikanen på grund av att han inte orkade med sitt eget dubbelliv som homosexuell och kände hur han började sjunka allt djupare - moraliskt.

Påven Franciskus är förstående och vänlig och kommer personligen väl ut ur Martels stora undersökning, med sin moraliska kompass och det mantra som han etablerat i förhållande till homosexuella. ”Vem är jag att döma?” Men han har alltför starka krafter att kämpa mot. Även Paulus VI hade ett mildt sätt att se på homosexuella, men det ändrades drastiskt med

hans efterträdare Johannes Paulus II som redan från Kraków var omvitnat odemokratisk som person, och dessutom känd för sin ”misogyni och homofobi”. Däremot verkade han, enligt författaren ”väl tolerera närvaron” av alla homosexuella i sitt entourage. Det var så många praktiserande homosexuella bland hans ministrar och assistenter att han inte kunde ha varit omedveten om deras livsstil, inte bara deras böjelse. ”Varför upprätthålla en så motsägelsefull position? Varför låta ett system av dubbelmoral slå rot? Varför så publikt oförsonlig och så privat tolerant? Varför? Varför?”

Detta är en gåta för Martel, som anser att det är en bidragande orsak till att dubbelmoralen så hårt cementerades i Vatikanen. Men det han mest upprörs över är den missade chansen att tillåta kondomer och därmed rädda många

miljoner människor från att dö i aids. Detta var ett historiskt misstag av den katolska kyrkan. Johannes Paulus har kommit lindrigt undan i eftermälet på grund av sin hårda kritik mot kommunismen. Men Martel och många med honom menar att den grunda analys han gjorde beträffande kondomer var oansvarig och grym.

Bland de tolv edsvurna män, kardinaler som bekämpade kondomanvändning under den globala aids-pandemin, var Joseph Ratzinger, som under namnet Benedictus XVI skulle bli näste påve, en minst lika benhård motståndare till homosexuellas rätt som Johannes Paulus. - Martel har, efter att ha närstuderat Ratzingers liv, uppfattningen att han var en homosexuell man, som gjort allt för att undertrycka detta. Och sedan som påve glorifierade sexuell avhållsamhet som ett sätt att prisa gud. Ett

själv motsägande beteende, men skriver författaren: ”Han var helt besatt av den homosexuella frågan och slutade aldrig kämpa mot sådant som homoäktenskap.”

Det finns ingen gaylobby i Vatikanen, skriver Martel, i stället existerar ”ett nätverk av homosexualiserade, polymorfa relationer, utan centrum men dominerade av hemlighet, dubbelliv och lögn”.

Frédéric Martel har i den här boken undersökt fenomen kring manliga präster, men det finns minst ännu en bok att skriva; den om kvinnornas position. Eftersom kravet på celibat gäller och så många präster inom den katolska kyrkan är homosexuella får kvinnorna inom kyrkan, exempelvis nunnor, en speciell roll. Som sexuella varelser representerar de något förbjudet, delvis något att ta avstånd från. Bara

detta undergräver kvinnornas auktoritet inom den katolska kyrkan.

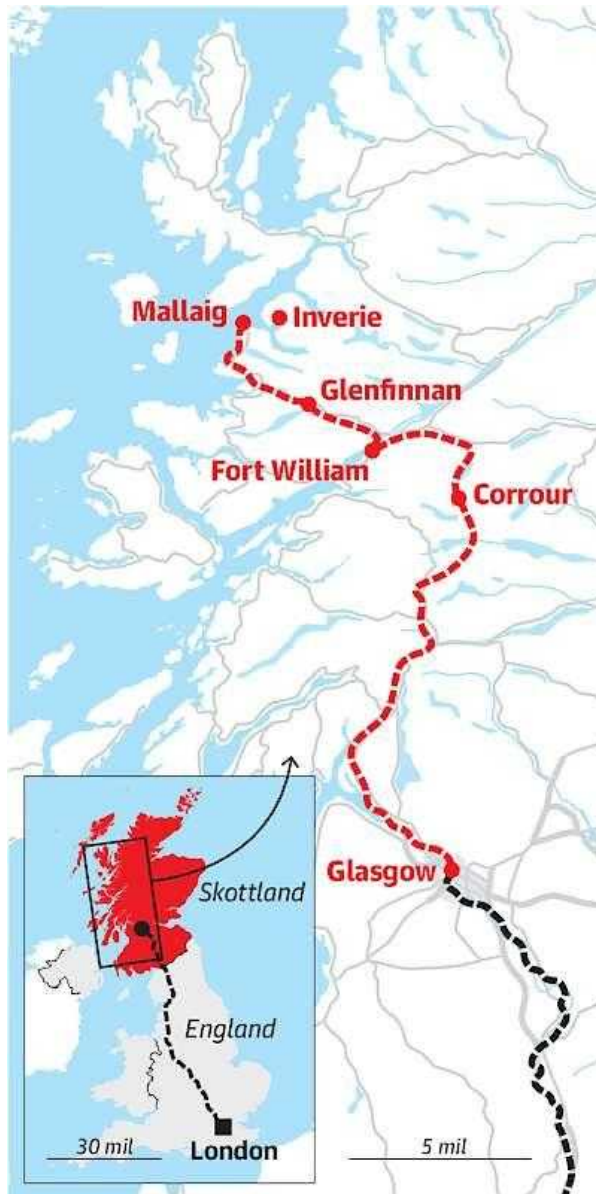
Just nu pågår högljudda protester från kvinnor som arbetar inom katolska kyrkan.

Redaktören för Vatikanens kvinnomagasin - Women Church World, Lucetta Scaraffia, skrev enligt The Guardian (8/5) ett brev i våras till - påven Franciskus där hon säger att redaktionen ”kastar in handduken, eftersom vi känner oss omgivna av en atmosfär av misstro och ökande maktlöshet”. Tidningen har under sju års tid uppmärksammat kvinnohat inom kyrkan, sexuella trakasserier och hemliga aborter som präster har betalat för att röja undan bevisen. Men de tas inte på allvar och har fått nog. ”Kvinnor blir nunnor för att de har en kallelse och vill hjälpa dem som lider eller är känsliga, inte tjäna präster.”

Efter den omtumlande läsningen av Frédéric Martels bok, varvad med idel nya rapporter om oändliga pedofilskandaler inom katolska kyrkan, känns det som om en ny och genomgripande reformation är oundviklig.

Maria Schottenius

maria.schottenius@dn.se

På räls genom vilda Skottland

SÖNDAG 2 JUNI 2019

I nordvästra Skottland böljar hedar mellan berg och fjordar. I väglös - terräng skuttar hjortar över porlande bäckar. Genom allt ringlar tågrälsen. Följ med författarna till boken "Med tåg genom Europa" till en av världens vackraste tågsträckor, West Highland line.

Resan börjar i London, denna myllrande metropol där pubarna, museerna och bokhandlarna lockar oss att resa gång på gång. Även för rälsbitna är det en speciell stad, de första tåglinjerna här öppnades redan 1837 och så tidigt som 1863

öppnade tunnelbanan som den första i världen.

En av de mest spektakulära tågresorna i landet – och världen – är West Highland line, en unik tåglinje genom de västra högländerna från Glasgow via Fort William och hela vägen ut till fiskeläget Mallaig. Från London är det fint att ansluta via The Caledonian sleeper, ett av få nattåg i Storbritannien. Varje kväll utom lördagar avgår två Caledoniantåg norrut från Euston Station i London.

Det tidiga tåget kallas Highlander route och delas i tre delar tidigt på morgonen i Edinburgh för att fortsätta mot Aberdeen, Inverness och Fort William. Den senare avgången kallas Lowlander route och delas sig i två delar i Carstairs där ena tåghalvan går till Edinburgh och den andra till Glasgow.

Innan vi går till nattåget besöker vi en av våra favoritpubar i London, The Pineapple. Här hamnar vi i ett långt och intressant samtal med en man som vandrar mycket i Skottland och ofta tar nattåget. Han tipsar om loungevagnen (the whisky car säger många) och att det är bra att vi åker nu (detta var i september), för i juni 2019 ska det komma nya vagnar, och det är alltid kul med gamla vagnar om man är lite romantiskt lagd.

Framåt elva på kvällen kliver vi så ombord på tåget och lägger oss snabbt. Sömnen blir orolig, det är väldigt lyhört mot korridoren i de 42 år gamla vagnarna. De växlar om tåget mitt i natten när de delar på det i Carstairs vilket bjuder på stötar och mer ljud. Det är således med grusiga ögon vi tar emot frukost i hytten och fäller upp persiennen. Klockan är strax före sju

och ett höstigt landskap ersätts snabbt av Glasgows förorter.

Men det är mysigt med frukost ombord på tåget. På de nya vagnarna som börjar rulla i sommar har man satsat 150 miljoner pund som ska vara betydligt bekvämare. Bättre ljudisolering, lyxigare hytter och fler duschar (det finns till och med dubbelsäng för den som är beredd att betala) samt en smartare och mjukare koppling mellan vagnarna som sägs trola bort stötar och klonk när man kopplar om vagnarna, allt till fromma för resenärernas nattsömn.

Klockan är 07:20 när vi rullar in på Glasgow central railway station, ett stort bygge från 1879. Det surrar av morgontrötta pendlare när vi kommer in i avgångshallen. Vi promenerar sedan genom en inte alltför vacker stadskärna

mot Queen Street station (knappt tio minuter bort).

Här börjar den berömda West Highland line. Sträckan är en historisk järnväg dragen delvis genom väglös terräng högt upp i högländerna och öppnades för trafik i etapper mellan 1894 och 1901. Det går tre tåg om dagen hela vägen till Mallaig ute vid kusten, en resa på fem timmar och 14 minuter. Vårt mål för dagen är dock pyttelilla Glenfinnan (restid från Glasgow 4:25).

När vi kommit ut ur Glasgow öppnar sig fjorden Loch Clyde och efter det blir det bara vackrare och vackrare. Det är lågvatten och bottnen syns överallt med massor med algbeklädda stenar. I en liten hamn vilar några båtar på den blottade bottnen, en märklig syn för oss som inte är vana vid tidvatten.

Sedan reser sig landskapet allt högre medan fjordarna sträcker sina glittrande fingrar långt in i landskapet. En flottbas skymtar förbi mellan träden i Gare Loch. Överallt syns frodig grönska, men så regnar det också mycket här. När rälsen möter Loch Long är bergen på andra sidan höga med nakna toppar överst, skog längre ner och vatten i botten.

En stor herrgårdsliknande byggnad glittrar i solen på andra sidan fjorden, när vi tittar på kartan får vi det till Ardgartan. Det känns som platsen för en roman eller kanske en stillsam brittisk film om undertryckta känslor och hemliga begär. Nej, nu drömmer vi oss visst bort, men vi vaknar till i Arrochar & Tarbet när ett stort sällskap kliver på. En glad stins vinkar i morgonsolen.

Hela tiden förändras landskapet. Här och där hukar låga träd i små skogar med

frodigt gräs på marken mellan stammarna. Sluttningar klädda med ormbunkar porlar av små vattenfall. Apropos vattenfall, de finns överallt! Någonstans ska allt regn ta vägen. Efter Ardlui dyker ett extra stort vattenfall upp på högersidan.

Sakta glesnar träden och de klassiska höglandshedarna tar vid. Nu är vi högre upp, i ett landskap av gräsklädda våtmarker, enstaka träd och överallt ormbunkar, bäckar och vattenfall.

I Crianlarich delas tåget, en del fortsätter till Fort William och Mallaig, den andra till Oban. Här kommer regnet, regnet och dimman. Fåren blir allt fler (och allt våtare gissar vi). Det här är det riktiga Skottland. Vid Horseshoe viaduct, strax norr om Tyndrum, tar tåget en fin sväng på en bro över dalgången med forsande vatten.

Nu läser man också upp stationsnamnen både på engelska och gaeliska, eller kanske

är det först nu vi lägger märke till det? I nationalparken Rannoch Moor rullar tåget fram i annars väglös terräng. Hit kommer du bara med tåg eller till fots (om du inte har helikopter). Här och där syns vandrare på hedarna, den 154 kilometer långa vandringsleden West Highland way löper förbi och flera passagerare kliver av eller på i full vandringsmundering.

Strax söder om Corrour rusar två hjortar över heden och en husruin vilar vid en fors. Som färdades vi genom en storslagen roman av Tolkien, eller kanske ett ovanligt stillsamt avsnitt av "Game of Thrones".

Just Corrour är för övrigt en av Storbritanniens mest avlägset belägna järnvägsstationer och med 410 meter över havet den högsta punkten under resan.

Efter Corrour passerar vi sjön Loch Treig, hela tiden dyker nya vackra vyer upp. Vid Inverlair falls svänger en flod tvärt i en

serie vattenfall. Nu syns fler träd igen och hagar med får som har stora snurrade horn. Sedan dyker floden ner i en djup klippravin precis vid sidan om spåren. Fort William är första större orten efter Glasgow. Här ändrar tåget riktning – fram blir bak och vi passar på att byta säten. Det bjuds fina vyer på alla håll, men kanske sitter man ändå bäst på vänster sida på väg västerut.

Den lilla orten Glenfinnan ligger bara en halvtimme från Fort William. Men först ska tåget passera över den berömda viadukten med namn efter byn. Bron finns avbildad på skotska sedlar och har förekommit i flera brittiska filmer och tv-serier. Världsberömd blev järnvägsbron ändå först genom Harry Potter – i hela fyra av filmerna ses bron och ångtåget Hogwarts express. Harry och Ron blir till och med jagade av tåget över bron i en

flygande bil. Mycket är hittepå men både ångtåget och bron finns i verkligheten. Låt oss börja med bron. Du ser lite av den när tåget rullar över men mycket bättre är att kliva av i Glenfinnan och vandra tillbaka för att ta en ordentlig titt. Promenaden är vacker i sig där den följer en liten stig från stationen, genom ett storslaget landskap. Räkna med 20–30 minuter och ha stadiga och gärna fukttåligen skor. Bäst är så klart att njuta av brons vackra krökning och höga valv när ångtåget tuffar över – fråga på stationen eller ditt boende när de går, de flesta har koll på det. Bron stod klar 1898, är 380 meter lång och 30 meter hög. Den är faktiskt gjuten i betong och inte som man måhända kan tro byggd av stenblock. Det som gör den så vacker är den fint rundade formen och de höga valven – bron liksom svänger sig över dalgången. Dessutom

ligger den fint med kullar och berg på ena sidan och fjord och hav blott nära på andra sidan.

För de som har en böjelse för gamla tåg är The Jacobite något att sukta efter. Sedan 34 år tillbaka trafikerar företaget West Coast railway sträckan Fort Williams–Mallaig med gamla ånglok och vintagevagnar. Det var dessa som fick ställa upp i Harry Potter-filmerna som Hogwarts express. I verkligheten kallas tåget för The Jacobite och det går att köpa biljett i såväl första som andra klass. Vi föredrar nog ändå att resa med det vanliga tåget och i stället vandra bort till bron för att kunna njuta av hela den storslagna vyn när ångloket stånkar fram över Glenfinnan viaduct. Vackert även när det regnar och blåser!

I Glenfinnan kan du både äta och sova i järnvägsnostalgisk miljö, nedanför

järnvägsstation finns Glenfinnan dining car café i en äldre restaurangvagn. Vill du inte bo på vandrarhem finns det några få alternativ, men boka i god tid, det blir snabbt fullt. Vi bodde på The Prince's house hotel, ett typiskt brittiskt landsbygdshotell av bekvämt snitt. Här finns också en av få (om inte den enda) restaurangen i byn med kvällsöppet. Och en bar.

Man skulle kunna vända tillbaka österut igen efter Glenfinnan. Men har du tid är det inte dumt att fortsätta till tåglinjens slutstation i Mallaig, det tar knappt 50 minuter. Efter Glenfinnan skymtar snart den vilda kusten på vänster sida med klippor och små stränder. En liten kyrka står ensligt på en kulle och hästar betar på ängarna. Snart står husen tätare och sedan rullar vi in i Mallaig där ångtåget redan står och pustar vid en perrong.

Mallaig är annars ett rätt trist litet fiskeläge varifrån färjor går ut till ögruppen Hebriderna. Tack vare tågturismen finns det flera små restauranger, pubar och butiker. Under en hamnpromenad hoppar vi spontant på en liten fiskebåtsfärja som är på väg att lägga ut. Den går till orten Inverie på halvön Knoydart en timme bort på havet. Det är en fin båttur med vackra vyer och både när vi kastar loss och kommer tillbaka till Mallaig hälsas vi av en stor nyfiken gråsäl i hamnbassängen. Inverie är framför allt känt för att ha Storbritanniens mest avlägsna pub (i alla fall på fastlandet), The Old Forge. Men det är också utgångspunkt för vandring, terrängcykling och bergsbestigning. Båtturen tar cirka en halvtimme. Ha god marginal för återfärden, man vet aldrig med havet.

För att nå puben och byn får man antingen vandra 29 kilometer eller ta båten. Bara det räcker som ursäkt för att ta sig hit. Men puben är dessutom listad i flera böcker som en av de bästa i Skottland. Här bjuds det ofta levande musik, det hålls upp kall öl (viner finns också) och serveras vilt, fisk och skaldjur, allt fångat eller jagat lokalt. Ett fint ställe att avsluta en rälsresa genom väglöst land.

Anna W Thorbjörnsson

och Marko

T Wramén

Resfakta

Res hit med tåg: Direkttåg från Stockholm, Göteborg och Malmö till Köpenhamn.

Tåg/buss från Köpenhamn via färja (eller Jylland) till Hamburg.

Tåg till London via Bryssel eller Paris till med Eurostar (först byte i Tyskland mellan Hamburg och Bryssel eller Paris).

De flesta biljetter går att boka på Deutsche Bahns hemsida, www.bahn.com. Eurostar bokas på www.eurostar.com.

Nattåg The Caledonian Sleeper bokas upp till ett år i förväg på www.sleeper.scot. Lokaltåget Glasgow–Mallaig behöver ingen bokning.

Du kan också använda interrail-kort ([ww.interrail.eu](http://www.interrail.eu)), Britrail (gäller bara Storbritannien, www.britrail.com) eller lokala Spirit of Scotland och Highland Rover (www.scotrail.co.uk) men behöver då köpa tillägg på snabbtåg och nattåg.

Bästa tiden: Vår, höst och tidig sommar, men fungerar året om.

Tidsskillnad: Minus en timme i Storbritannien.

Språk: Engelska.

Valuta: Brittiska pund. 1 pund= 12,91 SEK (den 29 maj 2019).

Läs mer: Bok "Med tåg genom Europa" av Anna W Thorbjörnsson och Marko T Wramén.

Storbritanniens turistbyrå: www.visitbritain.com/se/sv

Fakta.

Mat & dryck

The Pineapple i London

Varje gång vi varit här har vi hamnat i intressanta samtal med okända människor. Här finns en huskatt, personalen är mycket trevlig, baren är klassiskt vacker och ölutbudet är litet men riktigt bra – ölnördföreningen Camra har möten på ovanvåningen. Tala om att ticka alla boxar för en favoritpub!

51 Leverton Street

Thepineapplepubnw5.com

The Pot Still i Glasgow

Som namnet antyder är The Pot Still specialiserade på whisky och har 700 sorter (!) på hyllorna förutom ett vettigt ölutbud och traditionella skotska pajer. Puben blev nyligen utnämnd till AA Pub of the Year (Scotland) 2018–19.

154 Hope Street

Thepotstill.co.uk

The Old Forge i Inverie

Trevlig och populär pub, listad som den mest avlagset belägna på fastlandet i Storbritannien. Stängt onsdagar.

Inverie, Knoydart

Theoldforge.co.uk

The Chlachain Inn i Mallaig

Chlachain Inn har lokala brygder i sortimentet och på menyn finns färsk fisk och skaldjur. Vi fastnar för handplockade lokala pilgrimsmusslor lätt frästa i vitlök. Mycket gott, och inte dyrt heller.

Davies Brae, Mallaig

chlachaininn.co.uk

Knoydart pottery & tea room

Gulligt kafé i Inverie, strax bortom puben. Här kan du få soppa, smörgås och hembakat samt så klart te och kaffe. Dock ingen alkohol, öl köps på besökscentret/butiken i närheten. Du kan sitta inne eller på den fina terrassen med havsutsikt.

Inverie, Knoydart

visitknoydart.co.uk/food

Övernatta

Glenfinnan Dining car café och sovvagn

En trappa ner från Glenfinnans lilla järnvägsstation står en gammal restaurangvagn parkerad för gott. I charmerande miljö kan man här avnjuta soppor, smörgåsar, kakor och annat gott. Tänk på att de inte har öppet på kvällen. Vid sidan om står en sovvagn som numera fungerar som vandrарhem. Både kafé och vandrарhem hänger ihop med det pyttelilla museet i stationshuset.

Railway Station, Glenfinnan

glenfinnanstationmuseum.co.uk

The Prince's house hotel i Glenfinnan
Bekvämt landsbygdshotell med restaurang och bar.

Glenfinnan.co.uk

Se & göra

Båtutflykt till Inverie från Mallaig

Fin båttur till den isolerade halvön Knoydart och byn Inverie. Båtturen tar cirka en halvtimme. Ha god marginal för återfärden, man vet aldrig med havet.

Hamnen i Mallaig

Westernislescruises.co.uk

Ångtåget The Jacobite

Harry Potter-tåget med ånglok och gamla vagnar. För 2019 ligger priserna på cirka 38 pund tur/retur i andra klass och 60 pund i första klass. Boka i god tid, det blir snabbt fullt. Samma företag kör också The Scarborough Spa Express (Carnforth–York eller Scarborough) och The Dalesman (Settle–Carlisle).

Westcoastrailways.co.uk

The Highland line

Mer information om stationer, rutter, tidtabeller finns på Scotrails hemsida. Här säljs också lokala tågluffarkort för Skottland.

scotrail.co.uk/scotland-by-rail/great-scenic-rail-journeys/west-highland-line-glasgow-oban-and-fort-williammallaig

Dela

Figureerna som roar och häcklar

SÖNDAG 2 JUNI 2019

Säg karneval och de flesta tänker någon sorts folkfest. I den katolska världen är det så mycket mer än så. Här är det ett månadslångt firande då människor klär ut sig, dansar, äter och festar före den långa fastan som avslutas till påsk.

I Europa hör karnevalen i Venedig till den största och mest kända med sina traditionella dräkter och masker.

Karnevalen i Viareggio är nästan lika berömd. I mer än 135 år har traditionen

funnits och varje år besöker upp mot en miljon människor den toscanska badorten för att delta i firandet.

För den som vill lära sig mer om karnevalen ska man bege sig till Karnevalmuseet som ligger intill de stora hangarerna där skickliga hantverkare tillverkar karnevalvagnarna i papier-maché. De största är upp mot 20 meter höga och 14 meter breda, kan väga 40 ton och rymma 200 personer!

Symbolen, och numera maskoten, för karnevalen i Viareggio heter Burlamacco, och kom till 1930. Burlamacco ses överallt i Viareggio i sina rödvita kläder och svarta mantel i samband med karnevalen. De första affischerna på honom finns på museet, samt kostymer, figurer och masker som föreställer kända politiker och andra människor man velat häckla.

En karneval handlar ju även om att skämta om skandaler från året som gått. Något det inte råder brist på i Italien.

Colette van Luik

Fakta. Museo del Carnevale

Var: Viareggio i Toscana i Italien.

Adress: Via Santa Maria Goretti 5.

Entré: 3 euro för vuxna. Barn under 11 år gratis.

Hemsida: viareggio.ilcarnevale.com,
museodelcarnevale.blogspot.it

Övrig info: Öppet onsdag till söndag 15.00–19.00,
lördagar även 09.00–13.00.

Brittiska ledare till hårt angrepp mot Trump inför statsbesöket

MÅNDAG 3 JUNI 2019

Donald Trump är som en 1900-talsfascist och det är obrittiskt att rulla ut röda mattan för honom, skriver Londons borgmästare Sadiq Khan i Guardians söndagsupplaga Observer. Flera politiska ledare reagerar på den

amerikanska presidentens tre dagar långa statsbesök som inleds i dag.

Trump är ”ett av de mest förfärliga exemplen på ett växande globalt hot”, skriver Khan i sin debattartikel och placerar honom i den internationellt växande extremhögern ”som hotar våra svår vunna fri- och rättigheter. Han nämner också Ungerns Viktor Orbán, Italiens Matteo Salvini, Frankrikes Marine Le Pen och Storbritanniens egen Nigel Farage som exempel på ledare som använder ”samma splittrande språk som 1900-talsfascister för att samla stöd”. Khan inleder med att räkna upp några av de tillfällen Trump har agerat på sätt som fått hans meningsmotståndare att reagera med bestörtning och påpekar att handlingarna eller uttalandena inte kommit från 30-talets diktatorer, 70-talets militärjuntor, Rysslands president

Vladimir Putin eller Nordkoreas diktator Kim Jong-Un, utan från ledaren för Storbritanniens närmast allierade. ”Det är därför det är så obrittiskt att rulla ut röda mattan för ett formellt statsbesök denna vecka”, sammanfattar borgmästaren. USA:s president upprörde fler ledande brittiska politiker i sin lördagsintervju i tidningen The Sun där han i strid mot diplomatiska konventioner inför statsbesök uttalade sig om inhemska frågor – som att han tycker att Boris Johnson ska efterträda Theresa May, och att hertiginnan Meghan Markle varit elak när hon tidigare kritiserat Trump för misogyni. I en intervju med Times söndagsupplaga säger han också att Nigel Farage bör förhandla om Brexit om EU inte ger britterna vad de vill och att han skulle vara mer försiktig att dela

underrättelser om oppositionsledaren Jeremy Corbyn blev premiärminister. Underhusets ledare Mel Stride säger till BBC:s radioprogram Today att Trump visserligen har rätt till sina åsikter, men han ska inte välja Storbritanniens nästa premiärminister. Corbyn säger skarpare att ”det är en helt oacceptabel inblandning i vårt lands demokrati”, medan Liberaldemokraternas ledare Jo Swinson säger att hon inte är förvånad att Trump stöttar Johnson för att de är stöpta i samma nationalistiska och populistiska mall: ”Boris Johnson är vad du får om du skickar Donald Trump till Eton.” Trump och Khan har varit i konflikt förr, inte minst när Trump som presidentkandidat lovade att införa inreseförbud mot muslimer och när han efter terrordåden i London i juni 2017 kallade borgmästarens agerande

”patetiskt”. Khan ”har gjort ett fruktansvärt jobb” när det gäller att bekämpa terrorism, sade Trump till The Sun inför besöket förra året då Londonborna välkomnade presidenten med en gigantisk ballong formgiven att se ut som Trump i skepnad av ett argt blöjbarn.

I dag välkomnas Trump och USA:s första dam Melania Trump med kanonsalut av drottning Elizabeth II, prins Charles och hertiginnan Camilla i Buckingham Palaces trädgård varpå sällskapet försvinner in på en privat lunch. Dag två blir mer åt det politiska hållet då ett möte med Theresa May på 10 Downing Street står på schemat. Onsdagen domineras av olika andra världskriget-relaterade händelser med anledning av D-dagens 75:e årsdag, även på Normandies stränder dit Trump

välkomnats av president Emmanuel Macron.

”I framtiden tror jag att vi kommer se tillbaka på detta statsbesök med djup ånger och inse att vi stod på fel sida av historien”, skriver Khan. ”Historien lär oss om farorna av att vara rädd för att stå upp mot makten och riskerna med att inte försvara våra värderingar mot extremhögern. Under vår tids utmaningar i den globala politiken är det viktigare än någonsin att vi minns den läxan.”

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

Björn af Kleen: Radarparen som förändrade världen

MÅNDAG 3 JUNI 2019

I dag, måndag, landar USA:s president Donald Trump och hans hustru Melania Trump i Storbritannien under stor pompa och ståt.

"Den speciella relationen" mellan länderna är något som briter pratar om. Men hur ser länderna på varandra egentligen? DN:s korrespondenter Katrine Marçal och Björn af Kleen reder ut begreppen.

Från Ronald Reagan och Margaret Thatchers konservativa samsyn i början av 1980-talet till Donald Trumps öppna attacker mot Theresa May. Relationen mellan Storbritanniens och USA:s ledare har inte alltid varit så "speciell" som de påstått.

1 Donald Trump och Theresa May

En speciell relation? Ja, ovanligt fientlig. Det började redan när Trump vunnit valet i november 2016 och dröjde med att höra

av sig till May. Storbritanniens premiärminister kom på tionde plats bland statsledare som Trump talade med i telefon. Över Twitter föreslog Trump att högerpopulistiske Brexitförespråkaren Nigel Farage skulle bli Storbritanniens ambassadör till Washington DC trots att posten var upptagen. Trump sade visserligen att May skulle bli hans "Maggie", vilket syftade på partnerskapet mellan Thatcher och Reagan. Men Trump har konsekvent underminerat alla sådana möjligheter till nära samarbete. Trump har anklagat den brittiske underrättelsetjänsten för att spionera på honom, han spred lögner om den muslimske borgmästaren Sadiq Khan efter terrordåd i London och har retweetat propaganda från en av ledarna för högerextrema Britain first.

Tidskriften The Atlantic konstaterar att den speciella relationen inte varit så svag sedan 1956 då president Eisenhower saboterade Storbritannien och Frankrikes försök att ta över Suezkanalen.

2 David Cameron och Barack Obama

Obama vårdade relationen till USA:s allierade i Europa men hade en tydlig favorit i Tysklands Angela Merkel.

Akademikern Obama, som ofta anklagas för att vara kyligt mästrande, verkade betrakta Merkel som en jämlike. Under Obamas åtta år vid makten var Frankrike en viktigare militär allianspartner än Storbritannien, som röstade nej när Obama sökte stöd för en attack mot Syrien 2013.

Cameron och Obama var långt ifrån ovänner – de åt korv och kollade på basket tillsammans, spelade pingis och golf. Men Obama utlöste en mindre diplomatisk kris

när han sade i en intervju att Cameron var ”distraherad av en radda andra saker” när USA ville ha Storbritanniens stöd för att bomba Libyen 2011.

Storbritanniens brexitanhängare surnade till när Obama reste till London för att stötta Cameron strax innan folkomröstningen: amerikanen förklarade att briter skulle hamna ”sist i kön” i handeln om de lämnade EU.

3 Tony Blair och George W Bush

En speciell relation, onekligen. Men mest av allt ödesdiger. Blairs beslut att invadera Irak tillsammans med George W Bush dominerar hans politiska eftermäle. Blair krympte till Bush pudel. I juli 2016 offentliggjordes den så kallade Irakutredningen, en sju år lång granskning av Storbritanniens roll i Irakkriget. Ett brev från Blair till Bush skickat den 28 juli 2002 har citerats som exempel på Blairs

lättsinne och naivitet: ”Att få bort Saddam är rätt sak att göra”, skrev Blair, men varnar Bush från att göra det själv: ”Om vi vinner snabbt, kommer alla vilja vara vår vän”.

I efterhand ser vissa utolkare Blair och Irakkriget som början på den era av misstro mot staten som kulminerade med britternas beslut att lämna EU: ett nej mot supermaktsambitioner, ett ja för isolationism och stängda gränser.

4 Tony Blair och Bill Clinton

Clinton och Blair betraktade sig själva som ideologiska själsfränder – två bröder på ”den tredje vägens” socialliberalism.

I januari 2016 offentliggjordes ett antal privata telefonkonversationer hållna mellan 1997 till 2000. Tonen var uppsluppen och varm, ibland närmast innerlig. När Cherie Blair blev gravid med parets fjärde barn erbjöd Clinton sina

tjänster som barnvakt. Inför ett besök i Vita huset erbjöd Clinton Blair den säng som Churchill en gång övernattat i. Men han ställde ett krav: Blair fick inte ”paradera omkring naken innan badet. Du är för ung och trim”, sade den lite knubbigare Clinton avundsjukt till den sju år yngre Blair.

Vid ett tillfälle nämnde Blair för Clinton att han sjungit i en gosskör. ”Du har fortfarande ett gosskör-utseende”, svärmade Clinton då.

5 Ronald Reagan och Margaret Thatcher

”Ronnie” och ”Maggie” blev ideologiska bundsförvanter, goda vänner privat och konservativa fixstjärnor. Redan efter första gången de setts 1975 hyllade Reagan Thatchers ”värme, femininitet, grace och intelligens”. Han nämner järnladyn fler än 60 gånger i sina dagböcker. På varsin sida om Atlanten bedrev de inrikespolitiska

krig mot skatter, regleringar och den offentliga sektorn.

I utrikespolitiken skällde Reagan på Sovjetunionen medan Thatchers mer diplomatiska linje öppnade för samtal efter att Gorbatjov tagit makten. Den viktigaste transatlantiska relation sedan Churchill och Roosevelt dagar.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

Katrine Marçal: Britterna ältar varje småsak om USA

MÅNDAG 3 JUNI 2019

Den speciella relationen” är något som briter pratar om. Inte amerikaner. Och det säger väl en del om just hur ”speciell”

relationen mellan Storbritannien och USA är. Det var Winston Churchill som myntade begreppet "the special relationship" 1946 och det syftar på den nära militära, kulturella, politiska och ekonomiska relationen mellan Storbritannien och USA.

Varje gång en amerikansk president besöker Storbritannien är det samma sak: eviga diskussioner i de brittiska tidningarna. Hur många minuter fick den brittiske premiärministern med presidenten? Hur var deras kroppsspråk? Såg de ut att tycka om varandra? Britterna ältar varje småsak, precis som man gör när man är emotionellt överinvesterad och osäker på sin status i en relation.

När Barack Obama 2009 gav den dåvarande premiärministern Gordon Brown en box med dvd-skivor i officiell

present var britternas förödmjukelse total. Gordon Brown hade lämnat över en exklusiv pennhållare snidad av timmer från systerfartyget till båten som skrivbordet i ovala rummet var tillverkad från. Gordon Brown hade tänkt till gällande sin present samtidigt som den amerikanske presidenten alltså slängde över en box med "Casablanca" och "Mandomsprovet" på dvd.

Filmerna var dessutom i fel format för att ens kunna spelas i Storbritannien.

Britterna ältade detta i evigheter.

Det är dock lite annorlunda nu för tiden.

I dag landar Donald Trump i Storbritannien. På onsdag kulminerar det officiella amerikanska statsbesöket när den amerikanske presidenten tillsammans med drottningen besöker Portsmouth. Det är 75 år sedan de allierades landstigning i Normandie under andra världskriget. Här

vid den engelska kusten tog många av fartygen av mot det nazistockuperade Frankrike. Det var den största sjöburna invasionsstyrkan någonsin och landstigningen innebar början till slutet på kriget i Europa.

Även om det skulle ta ytterligare år innan man besegrade Nazityskland.

Men i Portsmouth är man inte särskilt pigg på att få dit Donald Trump.

Kommunalrådet Gerald Vernon-Jackson oroar sig för att stadens D-dagsjubileum med 70 000 besökare och över 300 veteraner nu kommer att överskuggas av kontrovers och protester. 70 procent av det brittiska folket ogillar Donald Trump och till parlamentet i London får han inte komma.

Det har talmannen John Bercow sett till. Den speciella relationen har onekligen blivit mer komplicerad. Men D-dagen

måste högtidlighållas. Alliansen mellan USA och Storbritannien har kanske aldrig fungerat så väl som 1944. Det var först efter landstigningen i Frankrike som sprickor uppstod. Men överlag var den militära alliansen mellan Storbritannien och USA föredömlig 1941–1945.

I hög grad hade det att göra med den personliga relationen mellan premiärminister Winston Churchill och den amerikanske presidenten Franklin D Roosevelt. Historikern Jon Meacham beskriver i "Franklin and Winston" hur de båda ledarna älskade "tobak, sprit, historia, havet, stora slagskepp, psalmer, pompa, patriotisk poesi, politisk makt och att höra sin egen röst".

De hade med andra ord betydligt mer gemensamt än vad Theresa May och Donald Trump har. Men när kriget tog slut

var Franklin D Roosevelt död och Winston Churchill förlorade valet.

Ekonomiskt var andra världskriget dessutom en vinstaffär för USA.

Storbritannien däremot var i princip bankrutt. USA hade finansierat stora delar av den brittiska krigsföringen och lånade efter krigets slut ut enorma summor.

Storbritannien betalade tillbaka det sista av dessa lån så sent som 2006. Gordon Brown var finansminister.

Allt detta är fortfarande ett trauma i Storbritannien. Landet upplever på något plan att det blev förrått: hur hade man annars kunnat vara med och vinna kriget och trots det vara så fattigt efteråt?

Många riktar denna ilska mot resten av Europa. Hur kunde Västtyskland till exempel resa sig så snabbt industriellt, men inte Storbritannien? Det finns en seglivad myt om att briter inte fick någon

del av Marshallplanen, de bidragspengar som USA pumpade in i Europa efter kriget.

”Storbritannien hjälpte till och befriade halva Europa. Hon belånade sig självt upp över öronen i processen. Vi fick ingen del av Marshallplanen, bara Tyskland ... Se hur det otacksamma EU behandlar oss nu. Vi kommer inte att glömma” skrev den konservative parlamentarikern Daniel Kawczynski till exempel i februari.

Men Storbritannien fick i själva verket mer pengar från Marshallplanen än något annat land.

Att man sedan inte lyckades använda dem lika effektivt.

Det är en annan sak.

Myten spelar roll.

Och den hänger ihop med landets emotionellt laddade relation till USA.

Katrine Marçal

katrine.marcal@dn.se

Antal döda i krig det lägsta sedan den arabiska våren

MÅNDAG 3 JUNI 2019

Antalet döda i krig faller för fjärde året i rad och är nu tillbaka på nivån då arabiska våren bröt ut. Samtidigt är antalet konflikter historiskt högt. De flesta är små, men svåra att få slut på - eftersom de internationaliserats, visar årets rapport från konfliktforskare i Uppsala.

Det framstår som allt tydligare att toppen på den senaste dödliga vågen i världens väpnade konflikter nåddes 2014. Varje år sedan dess har antalet döda i krig sjunkit. Förra året var antalet civila och militära dödsoffer i världens väpnade konflikter 76 000, vilket är lägst sedan 2012. Räknar man bort ensidigt våld från olika grupper var dödssiffran 53 000, och det är lägst sedan 2011. Det visar en ny rapport från konfliktforskarna vid Uppsala universitet. Med arabiska våren 2011 inleddes en period av kraftig ökande krigsvåld, med det blodiga Syrienkriget som helt dominerande faktor.

När nu Syrienkriget klingar av får också det märkbara effekter på den globala statistiken.

– Den främsta anledningen till att dödstalen sjunkit det senaste året är att IS är så tillbakapressat. Striderna för att

”besegra” dem innebar oerhört många dödsfall. Dessutom har IS försvagats på många andra håll, säger Therese Pettersson vid Uppsala konfliktdatabasprogram UCDP.

För första gången sedan 2013 var det inte Syrienkriget som var det blodigaste utan kriget i Afghanistan, som krävde 26 000 dödsoffer. Ytterligare en konflikt som nu framträder tydligare är Jemen, där antalet dödsoffer fördubblades från 2017 i takt med eskalerande bombräder från den saudiarabiskt ledda koalition som bekämpar huthierna.

Den mest spektakulära minskningen av antalet döda i föl stod Irak för: från över 9 000 till 800, vilket gjorde att konflikten där inte nådde upp till definitionen av krig. Det har bara hänt en gång tidigare sedan USA:s invasion för 16 år sedan, nämligen 2012.

När man betraktar hur dödligheten i krig har utvecklats sedan andra världskriget syns ett antal toppar och dalar. Topparna chockar världen i den tid då de inträffar, men varje topp har varit lite lägre än den närmast föregående.

Syrienkriget är förvisso 2000-talets hittills blodigaste krig, men antalet dödsoffer är ändå inte i närheten av dem som rådde under Koreakriget, Vietnamkriget eller kriget mellan Iran och Irak på 1980-talet. Åren närmast före arabiska våren var historiskt fredliga. År 2005 kan ha varit det hittills minst blodiga året i mänsklighetens krigiska historia i relation till världens folkmängd.

– I ett längre perspektiv kan de sjunkande dödstalen förklaras med att vi har mindre tolerans mot våld i samhället och att ökad välfärd och demokrati gör att risken för konflikter minskar. Vissa poängterar också

att bättre sjukvård gör att färre av dem som skadas i strid faktiskt dör, säger Therese Pettersson.

Men det pågår flera trender samtidigt. Även om antalet dödsoffer nu åter sjunker gör inte antalet konflikter det. Förra året pågick sammanlagt 52 väpnade konflikter, vilket är i paritet med läget i början av 1990-talet. De flesta är små. Många kanske man inte ens tänker på som konflikter, som den mellan Iran och Israel.

– Självklart är det oroande att antalet konflikter är så högt. De är utspridda över väldigt många länder, och det finns flera konfliktfrågor som behöver lösas.

– Samtidigt är det viktigt att poängtera att de allra flesta är mycket små och att det sjunkande antalet döda är en långsiktig, viktig trend som spelar stor roll för människors liv och lidande, säger Therese Pettersson.

De allra största konflikterna, de med fler än 1 000 döda per år och som forskarna definierar som krig, blir färre, vilket ligger i linje med dödssiffran. Kriget var förra året sex till antalet. Det är i nivå med det fredliga tidiga 2000-talet och även 1950-talet (som dock upplevde ett enskilt, extremt blodigt krig på Koreahalvön). Så sent som 2016 pågick tolv fullskaliga krig. Sedan rätt många år nu förs de flesta krig och andra konflikter inte mellan stater utan inom stater – mellan regeringen och en väpnad grupp eller mellan fristående väpnade grupper. Bara två av förra årets 52 konflikter var mellan stater.

Det som framför allt utmärker dagens konflikter är ett allt större inslag av internationalisering, alltså att regionala eller andra makter på ett eller annat sätt blandar sig i inbördeskrig, antingen med

egen militär eller genom att stödja den ena eller andra sidan.

Forskningen visar att det är svårare att få slut på konflikter som internationaliserats. När antalet konflikter senast var lika högt som nu, i början av 1990-talet, ackompanjerades det av en motsvarande uppgång i antalet fredsavtal. Så är det inte nu.

Det betyder inte att det helt saknades uppgörelser i fjol. Två exempel är tövädret mellan Etiopien och Eritrea och ett bräckligt avtal i Sydsudan.

– Den stora andelen internationaliserade konflikter är något vi måste ta itu med. Det är viktigt att vi studerar de fredsavtal som kunnat förhandlas fram i sådana fall, säger, säger Therése Pettersson.

Att förutspå var nästa stora krig kan komma att äga rum är oerhört svårt, menar hon.

– Att IS tryckts tillbaka kommer att spela stor roll för utvecklingen, men det är oklart vad som kommer att hända med de många mindre grupper som stödjer IS.

– Jag hoppas och tror att vi får se en fortsatt minskning av antalet döda i takt med att ekonomisk välfärd, jämlikhet och demokrati ökar.

Anders Bolling

anders.bolling@dn.se

Dalai lama skriver tackbrev till Greta Thunberg

MÅNDAG 3 JUNI 2019

Tibets andlige ledare Dalai lama har skrivit ett brev till Greta Thunberg där han uttrycker sitt helhjärtade stöd, sina lyckönskningar och sina böner till hennes klimatengagemang.

”Det är mycket uppmuntrande att se hur du har inspirerat andra unga människor

att följa dig till att säga ifrån”, skriver Dalai lama i brevet som publicerats på hans hemsida. ”Du får människor att öppna ögonen för den vetenskapliga samsynen och angelägenheten i att agera.” Påve Franciskus, Barack Obama, Angela Merkel samt en rad andra internationella ledare har tidigare hyllat och välkomnat Thunbergs starka och mycket smittande engagemang för klimatkrisen.

Dalai lama beskriver sig i brevet som en ivrig anhängare av miljöskydd. ”Vi människor är den enda art som har makt att förstöra jorden som vi känner den.

Dock, om vi har makt att förstöra den har vi också kapacitet att skydda den”, skriver han.

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

Regeringen hänger på en skör tråd efter avhoppet

MÅNDAG 3 JUNI 2019

Analys

Som svar på det usla resultatet i EU-valet meddelade ledaren för de tyska socialdemokraterna SPD, Andrea Nahles, sin avgång. Avhoppet riskerar att utlösa en ny politisk kris i Tyskland, där framtiden för Angela Merkels skakiga regering är osäker. Berlin.

Hon skulle rädda Tyskland äldsta demokratiska parti från sammanbrott, men i stället blev partiledarskapet ett självmordsuppdrag. Bara 13 månader efter att Andrea Nahles som första kvinna någonsin valdes till partiledare för de tyska socialdemokraterna SPD meddelade hon hastigt sin avgång på söndagen. Beskedet kommer en vecka efter att SPD gjort sitt sämsta EU-val i modern tid, förlorat närmare varannan väljare och blivit omsprunget av miljöpartiet De gröna. Förklaringarna till den bottenlösa krisen är flera, men det blev den internt ifrågasatta Andrea Nahles som fick bära hundhuvudet. Hon som för bara ett år sedan sågs som ett framtidsnamn har med burdus framtoning och misslyckade försök att förnya partiet skrämt iväg fler väljare än vad hon har lockat.

Men SPD:s problem ligger mycket djupare än vem som är partiets affischnamn för stunden. Faktum är att de tyska socialdemokraterna har bytt partiledare lika ofta som andra låter besiktiga bilen. Andrea Nahles föregångare Martin Schulz fick gå efter bara 11 månader. Under de senaste 20 åren har partiet avverkat ett imponerande antal partiledare, hela nio stycken, medan Kristdemokraterna CDU nöjt sig med två.

Under samma period har SPD också gått från 40 procent av väljarstödet till att skvalpa kring 12 procent i den senaste opinionsmätningen. Fortsätter det så här finns det snart inga tyska socialdemokrater kvar som kan ta över partiet.

”Jag hoppas verkligen att ni lyckas återuppbygga förtroende och ömsesidig respekt, och hitta personer som av full

kraft kan stötta er”, skrev Nahles i ett meddelande till partiet.

Så låter den som har gett upp, som en bänkad idrottsstjärna som ser sitt lag ramla ned i en bottendivision. Vem som nu tar över stafettpinnen är en öppen fråga.

Socialdemokraternas akilleshäl är det olyckliga äktenskapet med Angela Merkels kristdemokrater CDU/CSU som ingicks redan 2013. Åren i den stora koalitionen har präglats av regeringskriser, väljarflykt och en borttappad identitet.

Många socialdemokrater har bittert tvingas konstatera hur de hamnat i skuggan av Angel Merkel som har fått applåder för reformer som SPD har drivit igenom. Sällan märktes det så tydligt som när förbundskanslern i veckan var hedersgäst vid det amerikanska elituniversitetet Harvard för att hålla ett tal

inför årets avgångsstudenter, som uppenbarligen inte hade läst på om tysk inrikespolitik. Merkel hyllades inte bara för sitt agerande under flyktingkrisen och för det bevingade uttalandet ”wir schaffen das” (vi fixar det). Hon fick också applåder för att ha drivit igenom lagen som tillåter samkönade äktenskap och en tysk minimilön.

Men i själva verket har Merkel varit motståndare till båda reformerna. Det var Andrea Nahles som under tiden som arbetsminister drev igenom minimilönerna till högljudda protester från Merkels partikamrater, och det var SPD som fick igenom en legalisering av samkönade äktenskap. Merkel röstade emot. Ändå har hon på ett imponerande sätt lyckats ta åt sig äran för de populära reformerna.

Inte undra på att den stora koalitionen är föga populär i de socialdemokratiska leden. I helgen dömde till och med landets finans- minister och vicekansler Olaf Scholz (SPD) ut ett framtida samarbete med regeringskollegorna.

– Efter nästa förbundsval vill ingen – varken medborgarna eller Kristdemokraterna, och absolut inte socialdemokraterna – fortsätta i samma konstellation, sade han.

Det är som om Sveriges vice statsminister, Miljöpartiets Isabella Lövin, mitt under mandatperioden skulle meddela att det här minsann är sista gången som partiet sätter sig i regering med svenska Socialdemokraterna. Det skulle osa regeringskris lång väg. Men på söndagskvällen avvisade Angela Merkel spekulationerna om att regeringen snart kan vara historia.

– Vi kommer att fortsätta koalitionen med stor beslutsamhet och stor ansvarskänsla, sade hon.

Många tyska socialdemokrater kommer inte att vilja vänta till nästa ordinarie parlamentsval innan skilsmässan är ett faktum.

Tysklands regering hänger nu på en mycket skör tråd.

Lina Lund

lina.lund@dn.se

15,8

SPD:s resultat i EU-valet för en vecka sedan – 15,8 procent – är partiets sämsta någonsin i ett rikstäckande val. Samtidigt förlorade SPD makten i Bremen efter 73 år.

Flera fiaskoval

De tyska Socialdemokraterna SPD grundades i mitten av 1800-talet och har tillsammans med Kristdemokraterna CDU/CSU dominerat den tyska politiken under hela efterkrigstiden. Sedan 2013

ingår partiet i förbundskansler Angela Merkels koalitionsregering.

I förbundsdagsvalet 2017 gjorde SPD sitt sämsta val i modern tid. Efter valet fick partiets medlemmar närmare 500000 medlemmar rösta om att på nytt ingå i regering med CDU/CSU. Ja-sidan vann med god marginal. I EU-valet 2019 nådde SPD sitt sämsta resultat någonsin i ett rikstäckande val.

Kravaller utbröt när judar besökte Tempelberget

MÅNDAG 3 JUNI 2019

Kravaller utbröt i Gamla staden i Jerusalem på söndagen när judar för första gången på många år fick besöka Tempelberget under den muslimska fastemånaden ramadan. Jerusalem.

Flera hundra judiska aktivister samlades på den omstridda fyrkanten mellan Klippmoskén och al-Aqsamoskén, vilket

omedelbart möttes av stenkastning från palestinska demonstranter. Polisen svarade med tårgas, vattenkanoner och gummikulor.

Söndagen är "Jerusalem dagen", då Israel högtidlighåller erövringen av östra, arabiska delen av staden i juni 1967. Fler än en bedömare häpnade över att myndigheterna släppte in de judiska besökarna bara dagar före den muslimska kalenderns klimax, högtiden Eid al-fitr som avslutar ramadan.

Men premiärminister Benjamin Netanyahu har israeliska nationalisternas ögon på sig inför valet i september. Flera småpartier till höger om hans Likud kräver att området öppnas för judiska bedjare. Judar får besöka Tempelberget, sätet för forntidens judiska tempel, men de har inte fått be där sedan det brittiska styret på 1940-talet. Israeliska regeringar har ansett

det för farligt med både muslimsk och judisk bön på en yta knappt större än ett par fotbollsplaner.

Israeliska extremnationalister är extra missnöjda med Netanyahu just nu, sedan han utan att ingripa låtit muslimerna inreda och inviga en ny moské under Gyllene porten, en av Gamla stadens ingångar. Både Hamas och Islamiska jihad, de mest militanta palestinska rörelserna, lovar trappa upp kollisionerna om Israel vanhelgar ramadan.

Samtidigt hettar det till längre norrut. Söndagens israeliska flygattacker mot Syrien är ett svar på lördagens raketeld från södra Syrien mot israeliska ställningar. Bägge sidors aktioner är kopplade till nervkriget mellan Iran och USA.

Sju iranska eller libanesiska shiamilismän dödades under de israeliska flygräderna

mot militärbasen al-Kiswah söder om huvudstaden Damaskus, som redan angripits av Israel flera gånger denna månad. Irans vapenleveranser till sina styrkor i Syrien, och till shiamiliser under dess beskydd, sker via al-Kiswah. Flera syriska artilleriställningar i södra delen av landet slogs också ut under natten. Minst tre syriska soldater dödades där.

Enligt Benjamin Netanyahu rör det sig om vedergällning för lördagskvällens missilbeskjutning från syriskt område mot israeliska ställningar på Golanhöjderna. Under det syriska inbördeskriget träffades den Israelkontrollerade delen av Golan ofta av pjäser som avfyrats av misstag under syriernas inbördes artilleriduell. Israel understryker nu att lördagens projektiler avfyrats avsiktligt, av Iranstödda miliser på den syriska sidan.

Bara någon timme före lördagens eld mot israeliska ställningar varnade Hizbollahmilisens ledare Hassan Nasrallah USA för att angripa Iran. Om detta skedde skulle missiler regna över Israel, lovade han.

Detta är inget tomt hot. Den libanesiska milisens imponerande arsenal har bekostats av Iran, som en livförsäkring mot israeliska och amerikanska angrepp. Bara en liten del av Hizbollahs missiler består av målsökande robotar av den typ Israel fruktar mest, men redan under kriget 2006 visade shiamilisen att också ”dumma” missiler riktade mot bebyggda områden utan skyddsrum kan skaka Israel.

Den gången tog den iranska regimen Nasrallah i sträng upptuktelse för att han satt igång ett krig med Israel utan att rådgöra med Teheran: Hizbollahs missiler

hade ett ändamål, att avskräcka Israel från attacker mot Iran, de stod inte till Nasrallahs förfogande för andra syften. Nasrallah gjorde offentlig avbön och erkände sitt misstag.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

Madrid kan skrota bilförbud – ”trafikstock- ningar del av staden”

MÅNDAG 3 JUNI 2019

Spaniens huvudstad var bland de första i Europa att göra centrum bilfritt för att minska de hälsofarliga utsläppen. Nu vill den nyvalda

majoriteten i regionen riva upp beslutet. Alla bilar ska få köra i Madrid igen.

Med planen ”Madrid Central” som infördes den 30 november förra året gick Madrid i bräschen bland de europeiska storstäderna med att göra stadskärnan fri från fossilbilar.

Redan första dagen efter förbudet minskade trafiken på Madrids mest trafikerade gata med en tredjedel och staden räknar med att förbudet påverkar cirka 20 procent av biltrafiken i centrum. Med några undantag får i dag endast el- och hybridbilar köra i det knappt fem kvadratkilometer stora området.

Sedan dess har flera större städer i främst Europa hakat på den bilfria trenden som syftar till att minska luftföroreningarna och förbättra säkerheten bland invånarna. I exempelvis centrala Paris är numera den

första söndagen i varje månad bilfri. Oslo har nyligen infört biltullar och i London måste privatbilister och vissa taxibolag från och med april betala en avgift för att få köra i de centrala delarna.

I januari 2020 förbjuds äldre bensin- och dieslbilar att köra på Hornsgatan i Stockholm, och trafikborgarrådet vill gärna se miljözoner på fler gator.

Bilar är stora miljöbovar och står för cirka 20 procent av världens koldioxidutsläpp, skriver Business insider. Och enligt en Oxford-studie dör omkring 10000 människor i förtid i Europa varje år på grund av föroreningar från enbart dieslbilar.

Trots hälsoriskerna vill nu Madrid skrota sitt flaggskepp i miljöfrågan, skriver El País.

Högerpartiet Partido Popular (PP) fick majoritet i Madrid i de spanska

regionvalen den 26 maj i år. Ett av partiets vallöften från Madrids tillträdande borgmästare José Luis Martínez-Almeida var att riva upp bilförbudet, vilket även partikollegan och regionpresidenten Isabel Díaz Ayuso ställer sig bakom.

– Jag tycker inte att trafikstockningar är något att glädjas över men det är en del av stadens identitet; att den alltid lever, säger hon till El País.

Med stöd av högerextrema partiet Vox och det borgerliga partiet Ciudadanos kan Partido Popular genomdriva sitt förslag. Det skulle innebära att Madrid blir första storstaden i Europa som avvecklar en åtgärd som ska förbättra luftkvaliteten – vilket är ett stort problem inte bara i huvudstaden utan även i andra delar av landet.

Innan restriktionerna infördes var Madrid ofta täckt av ett lager smog. Men redan en

månad efter bilförbudet visar undersökningar att utsläppen av kväveoxid (NOx) minskade med 38 procent, och för koldioxid med 14 procent, skriver El País.

Enligt en rapport från European Environment Directorate (EEA) från 2016 avlider nästan 30 000 personer i Spanien årligen på grund av dålig luft.

Katarina Lagerwall

katarina.lagerwall@dn.se

Bolsonaro missnöjd med att homofobiska uttryck blir brottsligt

MÅNDAG 3 JUNI 2019

Analys

**Rio de Janeiro. Brasiliens president
Jair Bolsonaro gillar inte att Högsta
domstolen i landet gjort homofobisla**

uttryck till ett brott. För att undvika liknande beslut vill han i fortsättningen att ett av domstolens justitieråd tillhör en frikyrka.

– Jag vet att staten är sekulär, men jag är kristen, säger Jair Bolsonaro.

Brasilien är ett av de länder i världen där flest personer mördas på grund av sin sexuella läggning. Förra året mördades 420 hbtq-personer. I år har hittills 141 dödats. Det var mot den bakgrunden som sex av Högsta domstolens elva justitieråd i förra veckan beslutade att göra homofobi och transfobi till ett brott.

Människorättsaktivister tog emot beslutet med glädje och menar att lagändringen skapar ett verkligt skydd för Brasiliens hbtq-personer när det gäller diskriminering. Det är nu ett brott att uttrycka sig nedsättande om personer på grund av deras sexuella läggning.

Landets president, Jair Bolsonaro, ser beslutet som ett bakslag.

Bolsonaro har tidigare sagt att han hellre ser sina söner döda än att de kommer ut som homosexuella och menar att en lägenhet tappar i värde om ett homosexuellt par flyttar in bredvid.

Att Bolsonaro nu vill att minst ett av Högsta domstolens elva justitieråd kommer från en frikyrka visar inte bara att han tycks ha tappat omdömet. Han verkar heller inte förstå det mest grundläggande i en demokrati – maktdelningsprincipen mellan den utförande, lagstiftande och dömande makten. En president får inte lägga sig i domstolens arbete och välja ett justitieråd på grund av vederbörandes religion.

Att den högerpopulistiske ledaren, som tidigare kallat sig ”stolt homofob”, blandar in religion i Högsta domstolens arbete

visar att han vill förändra Brasilien i grunden. Tidigare har världens femte största land varit känt för sin tolerans mellan olika religioner, men med den växande frikyrkliga rörelsen har antalet hatbrott mot afrobrasilianska religioner ökat kraftigt.

Ungefär 20 procent av de brasilianska väljarna tillhör nu någon frikyrka. De har blivit en politisk kraft och utgör Bolsonaro's kärnväljare. För att närma sig de väljarna reste han till Israel inför valkampanjen och lät sig döpas i Jordanfloden. Han har konverterat från katolicismen och tillhör nu en av Brasiliens pingstförsamlingar. Att Bolsonaro vill ha ett frikyrkligt justitieråd kan ses som ett tack till de pastorer som uppmanade sina församlingsmedlemmar att rösta på honom.

Ett av justitieråden i Högsta domstolen förkastar Bolsonaros förslag.

– Det viktiga för ett justitieråd är att han eller hon försvarar rättsordningen och konstitutionen. Staten är sekulär. Högsta domstolen är sekulär, säger justitierådet Marco Aurélio Mello till O Globo.

Bolsonaro har sagt att nästa gång det blir dags att utse ett justitieråd kommer han nominera landets justitieminister Sérgio Moro som satte landets tidigare president Lula da Silva bakom galler. Problemet är att justitieministern är katolik.

– Kanske konverterar han nu, säger justitierådet Marco Aurélio Mello.

Henrik Brandão Jönsson

800 lämnar det syriskä lägret al-Hol

MÅNDAG 3 JUNI 2019

Omkring 800 kvinnor och barn planeras att släppas ut från al-Hol i Syrien i dag måndag, rapporterar AFP. Det blir i så fall det första stora frisläppandet från lägret.

Alla som får lämna lägret är från Syrien. Beskedet kommer efter krav från lokalbefolkningen, uppger en ledare för det kurdiska styret i norra Syrien.

Ett stort frisläppande av det här slaget har inte skett innan. De 800 kvinnorna och barnen ska nu återförenas med sina

familjer, meddelar kurdiska myndigheter enligt AFP.

När DN besökte lägret i april bodde runt 73 000 människor där. Många är barn och fruar till IS-anhängare som antingen har dödats eller är på flykt.

I slutet på maj var 57 svenska barn, enligt DN:s uppgifter, fortfarande kvar i flyktingläger i norra Syrien. De allra flesta befinner sig just i al-Hol och majoriteten av barnen är under fem år gamla.

Enligt en rapport från svenska ambassaden i Damaskus som DN tidigare tagit del av, är föräldralösa barn en "stor utmaning" i al-Hol. Läget i det överfulla lägret förväntas enligt rapporten också bli allt svårare med den kommande sommarhettan.

I samband med att IS förlorade al-Baghuz i mars tappade terrorsekten sin sista utpost i Syrien, men gruppen har

fortfarande anhängare kvar i landet. Sedan dess har det pågått en debatt i flera länder kring ansvaret för de som befinner sig i lägret. Tyskland meddelade under lördagen att landet kommer att ta hem två föräldralösa barn och i början av maj fick de sju barnen till IS-anhängaren Michael Skråmo komma hem till Sverige.

Thea Mossige-Norheim

thea.mossige-norheim@dn.se

**Ryskt företag
ber kvinnor
visa benen för
15 kronor om
dagen**

MÅNDAG 3 JUNI 2019

Knappt femton kronor om dagen för att gå i kort kjol. Men då måste den sluta minst fem centimeter ovanför knäet. Ett ryskt företag erbjuder detta bonussystem för sina kvinnliga anställda. Det är ett sätt att "lätta upp arbetsdagen".

Moskva.

Hundra rubel extra för att gå till jobbet i kort kjol. Det kändes som en tillfällig ploj. Ett i raden av alla skrattretande försök att reta feminister som man ser då och då i ryska medier.

Men det visade sig vara fullkomligt sant. Företaget heter Tatprof och har sin bas i Tatarstan, en delrepublik i Ryssland. Det erbjuder alla kvinnliga medarbetare hundra rubel om dagen som ett påslag på lönen om de klär sig i kjol. Dock inte vilken kjol som helst – den ska sluta minst fem centimeter ovanför knäet.

Vidare anmodas kvinnliga anställda sätta upp håret och lägga en "anspråkslös" makeup. Projektet heter "Kvinnlighetsmaraton" och kommer att pågå från den 27 maj till den 30 juni. I juni planeras flera kvinnlighetsjippon, bland annat tävling i att baka pelmées (köttknyten).

– Sjuttio procent av våra anställda är män. Den här kampanjen hjälper dem att koppla av. Det är ett väldigt bra sätt att skapa laganda, säger en talesperson för Tatprof till radiostationen Govorit Moskva.

Chauvinism utan all diskretion är visserligen accepterat i stora delar av det ryska samhället. Ändå framstår projektet närmast som ett aprilskämt, med tanke på att dylika kampanjer känns helt överflödiga i ett land som Ryssland. Att kvinnor bör behaga är en norm. Ryska

kvinnor förväntas vårda sitt utseende, klä sig och uppträda kvinnligt.

En del av förklaringen torde ligga i att Tatprof fick statliga beställningar både inför Sotji-OS 2014 och fotbolls-VM 2018. Grundaren och styrelseordföranden, Sergej Ratjkov, är medlem av Tatarstans regionala parlamentariska församling. För affärsmän som gör goda affärer tack vare sina relationer till Kreml är det viktigt att vårda förhållandet. Ett sätt kan vara att starta egna projekt, som man tror kommer att falla regimen i smaken.

Enligt pr-chefen Anastasia Kirillova oroas företagsledningen av hur könsrollerna i det ryska samhället blandas. Det leder enligt Kirillova till "negativa effekter" för kommande generationer. (Exakt vilka framgår inte.) Just den här konservativa ideologin är Kreml bevisligen svag för. Det är den som står bakom lagen som

förbjuder homosexuell propaganda och lagen mot att förolämpa religiösa känslor. När det gäller jämställdhet mellan könen har ryska kvinnor under en mycket lång tid varit både förvärvsarbetande och skött hem och barn. I de stora städerna finns en växande medvetenhet om jämställdhetsfrågor. Aktivistgrupper som Pussy Riot har satt feminismen på agendan.

Än så länge är deras inflytande litet. Men aluminiumföretaget verkar känna en viss oro över att det har potential att växa. Det gör de rätt i.

Anna-Lena Laurén

Förolämpade ayatollan – fängslas

MÅNDAG 3 JUNI 2019

Iran.

Den iranske journalisten Masod Kazemi har dömts till två års fängelse sedan han påståtts ha spridit desinformation och förolämpat Irans högste ledare ayatolla Ali Khamenei. Kazemi, som greps den 22 maj, förbjuds också att arbeta med medier under två år, säger hans advokat till den statliga nyhetsbyrån Irna.

TT-AFP

Indisk sommarmhetta över 50 grader

MÅNDAG 3 JUNI 2019

Indien.

Sommaren har knappt börjat men redan har kvicksilvret i Rajasthan i norra Indien rusat upp över 50-gradersstrecket. I staden Churu noteras 50,6 grader. Det är bara 0,4 grader från Indiens rekord 51 grader, som uppmättes i maj 2016. Även i Delhi-området är det över 45 grader varmt just nu.

Vädret rapporteras ha skördat flera liv, och myndigheterna varnar för vattenbrist och värmeslag. Det indiska vädret generellt har beskrivits som allt lynnigare.

TT-AFP

**Jag ber om
förlåtelse i
kyrkans och
Herrens namn för
alla gånger i
historien som vi
har diskriminerat,
behandlat er dåligt
eller betraktat er**

**med
misstänksamhet.**

MÅNDAG 3 JUNI 2019

Under ett möte med en grupp romer i staden Blaj i Rumänien bad påve - Franciskus om ursäkt i katolska kyrkans namn för hur folkgruppen har behandlats genom historien.

TT-Reuters

Nyval i Algeriet skjuts upp

MÅNDAG 3 JUNI 2019

Algeriet.

Det kommer inte att vara möjligt att hålla val i Algeriet den 4 juli som planerat, meddelar landets konstitutionella råd. Uppgifter om att valet skulle skjutas upp dök upp redan för några veckor sedan. Då pekades de fortsatta regimkritiska - protesterna ut som anledningen. Det är dock oklart vad som ligger bakom söndagens besked eller när valet kan hållas.

TT-Reuters

Pompeo öppnar för samtal med Iran

MÅNDAG 3 JUNI 2019

USA/Iran.

USA kan tänka sig att förutsättningslöst tala med Iran, säger utrikesminister Mike Pompeo.

– Vi är redo att sätta oss ned med dem, säger han, men lägger till att motparten först behöver bete sig som ”en normal nation”.

Uttalandet kom under en presskonferens i Schweiz under söndagen.

Irans president Hassan Rohani antydde under lördagen att landet är öppet för

samtal med USA under förutsättning att landet visas respekt. Han poängterade dock att Iran inte kan pressas till samtal.
TT-AFP-Reuters

Farmor tiger inte längre om Förintelsen

MÅNDAG 3 JUNI 2019

Helena Trus kan konsten att löda ihop en berättelse även om det svåraste av ämnen. Hon har intervjuat sin egen farmor som överlevde Förintelsen.

Kristina Lindquist läser en perspektivrik bok om den sista generationen som kan vittna.

Helena Trus

”Ett kilo socker – farmor glömmer aldrig priset på sitt liv”

Norstedts, 205 sidor

I januari 1958 dimper det ned ett brev hemma hos Cyla Trus i Enskede: ”Vi har härmed nöjet att få meddela Eder, att Ni har tillerkänts ett belopp på brutto DM 6 750, såsom skadeståndsansättning för frihetsförlust för tiden 1.8.1941–4.5.1945.” Frihetsförlust. Det är ett ord som är tänkt att kunna fånga misären i gettot och år av slavarbete, och som nu ska ersättas genom så kallad *Wiedergutmachung* från den tyska staten.

”Det är ingen välsignelse att överleva ett krig, Helena. Att överleva är ett straff”, säger Cyla Trus till sitt barnbarn ett drygt halvsekel efter beskedet om de tyska pengarna. Detta barnbarn är Helena Trus, som nu debuterar med biografen ”Ett kilo socker – farmor glömmer aldrig priset på sitt liv”.

I stället för att välja ett kronologiskt grepp har Trus på ett elegant sätt hittat

fästpunkter i tre olika nu, som tillsammans tecknar det som blev ett liv där vissa bitar alltid kommer att saknas. Här finns en fästpunkt på 2010-talet, där författaren sitter i farmors kök i Farsta och äter kyckling med hemgjord kompott till efterrätt. Under hela Helena Trus uppväxt har farfar haft monopol på kriget, han som överlevde som partisan under bar himmel i de polska skogarna: ”Har jag sagt att mitt första uppdrag i Zjukovgruppen skulle vara att förstöra telefonförbindelserna mellan Brańsk och Tjechanowiec för att försvåra tyskarnas kommunikationer med Warszawa?” är en typisk replik.

Farmor har tigit, duktat, diskat och hållit sig undan frågor. I det här tidslagret finns också dagens antisemitism tydligt närvarande.

Här finns också ett slags mellantid i femtiotalets Stockholm, där paret Trus ska

bli medborgare och skapa sig ett liv i ett land som först bara var tänkt som avstamp för vidare färd till den nya världen. Och här finns det koncentrerade urtraumat hos en tonårsflicka som rycktes från de föräldrar och syskon hon aldrig mer skulle återse. Vid ett avgörande tillfälle får familjen nämligen möjlighet att smuggla ut ett av sina barn ur gettot i Lwów (Lviv) i nuvarande Ukraina. Cyla blir gömd i ett stall innan det blir dags att fly vidare. Helena Trus är till vardags verksam på Aftonbladet och det är mycket riktigt på en rak och smidig prosa hon driver sin farmors motvilliga berättelse framåt. Det här är en skribent som kan löda ihop en text utan synliga skarvar, och där medvetna detaljer ständigt öppnar dörrar mot olika delar av historien. Bara på något enstaka ställe önskar jag att hon hade

strukit en överflödigt tanke och låtit undertexterna ljuda på egen hand. ”Ett kilo socker” tillhör kanske den sista generationen vittneslitteratur efter Förintelsen. Snart är alla som kan berätta borta – och vad ska då hända med kunskapen om det ofattbara? Men kanske är frågan fel ställd. För inte kan det vara så att de som överlevde fasorna ensamma bär ansvaret för att hålla minnet av Förintelsens offer levande? Eller för att tala med Sven Lindqvist: ”Det är inte kunskap vi saknar. Vad som fattas oss är modet att inse vad vi vet och dra slutsatserna.” Nyligen hörde jag Marie Hållander, forskare inom pedagogisk filosofi, tala om sin avhandling ”Det omöjliga vittnandet” (Eskaton, 2017), där hon undersöker vittnesmålets praktik och potential. Med utgångspunkt hos bland

andra den italienska filosofen Giorgio Agamben diskuterar Hållander hur den som kliver fram och vittnar per definition inte kan bära ett vittnesmål som motsvarar brottets hela magnitud. Det djupaste vittnesmålet bor nämligen hos dem som gick under – och vars tysta öden ekar genom historien.

De här tankegångarna prövas, avfärdas och återvänder i mötet med Helena Trus fina biografi över sin farmor, vars vittnesmål i sig självt rymmer en enorm smärta. Men kanske är det inte så konstigt att de ord som stannar längst efter läsningen tillhör en av de människor som blev kvar i gettot och aldrig själv kunde vittna om det som hände henne. Det är Cylas mamma som väddar: ”Vi vill att en i vår familj ska överleva, i alla fall en av oss måste få chansen, och det är du.”

Kristina Lindquist

kristina.lindquist@dn.se

Ut med den naiva teknikoptimis- men – in med optimistisk teknikrealism

MÅNDAG 3 JUNI 2019

Det stora hotet mot klimatarbetet är i dag inte förnekarna utan de naiva teknikoptimisterna. Men genom att effektivisera befintlig teknik och göra

det lätt för människor att göra rätt kan vi klara de första delmålen, skriver docenten Fredrik Wikström.

Budskapen från klimatforskningen är onekligen obehagliga, och ifrågasätter förhärskande tankemönster inom en rad områden. Under en lång tid har mycket möda ägnats åt att övervinna den första reaktionen, klimatförnekelsen. I dag är det betydligt färre som förnekar klimatförändringarna, även om många förminskar konsekvenserna av vad som sker. En allt större majoritet inser och oroar sig för vad som sker med klimatet, speciellt efter den senaste IPPC-rapporten i höstas.

Det som hindrar samhället från att gå från insikt till handling är i dag snarare den naiva teknikoptimismen, som jag här definierar som en tro på att tekniken kan lösa klimatproblemen utan väsentliga

förändringar i samhällsstrukturer och livsstilar. Bland de naiva teknikoptimisterna kan urskiljas två läger, de som tror att ”marknadskrafterna” av sig själva kommer att identifiera och åtgärda problemen med tekniska lösningar, och de som ser behovet av samhälleliga insatser och styrmedel i form av infrastrukturbyggen, skatter, bidrag etcetera. Gemensamt är dock tron på att teknikskiften räcker för att klara de utsläppsminskningar som krävs.

Den naiva teknikoptimismen understöds av fossiltunga branscher som flyg- och bilindustrin. Företagens budskap om flygets övergång till biobränslen och om en elektrifiering av bilar ger ro från politiska ingrepp, medan pengar tjänas på att rulla ut tunga och törstiga suvar och marknadsföra avlägsna resmål. I samma kör sjunger våra teknikhjältar, som

exempelvis Elon Musk, som lovar att trola fram tekniska lösningar på alla problem (väl beskrivet av Kristofer Ahlström, DN 28/2). När sirensången ljuder från så många personer med lyskraft och makt är det inte konstigt att många invaggas i känslan av att det nog ändå kommer att lösa sig.

Lyssnar man på den politiska debatten förefaller många av våra politiker att ha förförts av den naiva teknikoptimismen. I en enkät i fjol menade till exempel en majoritet av riksdagsledamöterna att flygandet kunde fortsätta öka med hjälp av biobränslen (SvD 19/2 2018), trots att det är uppenbart att biomassan inte kommer att räcka till alla behov som finns.

Generellt verkar det finnas en stark tro på att satsningar på snabbtåg, elbilar, biobränslen till flyget och, från en del håll, ny kärnkraft ska lösa problemen.

De naiva teknikoptimisterna bortser gärna från tiden det tar att genomföra teknikskiften. Ny järnväg tar flera decennier att bygga. På samma sätt tar en övergång till batteribilar längre tid än vad de flesta inser. År 2020, när Elon Musks Gigafactory är i drift, kan världens samlade produktion av litiumjonbatterier räcka till cirka en miljon bilar per år medan den årliga globala bilproduktionen är cirka 90 miljoner. För att producera fler bilbatterier krävs nya gruvor – med sina egna miljömässiga och etiska dilemman – och projektering och byggande av nya batterifabriker. För att inte den energikrävande batteritillverkningen eller laddningen av bilarna ska orsaka fossila utsläpp krävs dessutom en gigantisk utbyggnad av sol- och vindkraft. Förutom att processerna tar lång tid och kräver stora ekonomiska investeringar genererar

de under uppbyggnadsfasen stora mängder klimatpåverkande utsläpp. Tidsfönstret blir dessutom ännu snävare om man beaktar den tekniska livslängden på de produkter som säljs. En bil rullar i cirka tio–femton år. Detta innebär att elbilsförsäljningen måste upp i en marknadsandel på 50 procent inom några få år om utsläppen från den samlade bilparken ska halveras om tio år enbart med hjälp av batteribilar. Även detta enkla faktum bortses ofta ifrån.

Därmed inte sagt att den typen av investeringar är fel om de bidrar till att en framtida nollvision kan realiseras, men de hjälper oss inte att halvera utsläppen under det närmsta decenniet, vilket de flesta forskare anser vara helt nödvändigt. Lyckligtvis finns det en mängd tekniska möjligheter för att åstadkomma större delen av denna halvering. De är dock

betydligt mindre glansfulla och handlar oftast om effektivisering och att utnyttja befintliga resurser smartare. Av någon anledning verkar effektivisering inte vara så ”sexigt”, utan förknippas med besparingar och försämringar.

Effektiviseringshjältarna lyser med sin frånvaro i medierna.

Även från många miljöengagerade debattörer finns en tankemässig blockering mot effektivisering av befintlig teknik om den inte innefattar byte till förnybar energi. Används förnybar energi, som i en elbil, uppvärmningen av en byggnad, etcetera så är det grönt ljus, nästan oavsett hur ineffektiv tekniken är. Den förnybara energin räcker dock inte för att halvera fossilanvändningen på tio år, utan en effektivare användning även av fossilbaserad teknik är en viktig komponent i omställningen. Dessutom, ju

effektivare energin används, oavsett energislag, ju snabbare kan fossil energi ersättas.

Till exempel handlar miljödebatten om personbilar till stor del om att få bort fossildrivna bilar. Men om bilisterna köper bilar som i genomsnitt drar hälften så mycket så kan utsläppen halveras inom tio år, med oförändrade bränslen och körmönster. Om bilarna blir snålare kan dessutom andelen biobränsle i bränslet höjas utan att produktionen behöver höjas. Den typen av förändringar kan genomföras på tio år, utan ökade totalkostnader för bilisterna, till exempel genom en fortsatt utveckling av bonus malussystemet för fordonsskatten och en översyn av tjänstebilsbeskattningen. En reduktion av utsläppen i samma storleksordning under det närmsta decenniet är näst intill omöjlig enbart med

en satsning på förnyelsebara bränslen och elektrifiering. Parallellt kan under tiden en kommande elektrifiering och utbyggnad av biodrivmedelsproduktionen utvecklas för att nå den långsiktiga nollvisionen.

En effektiv användning av resurserna innebär också att prioritera var begränsade resurser ska användas. För att återgå till exemplet med batterier så kan man fundera på om det är klokt att använda dessa till elbilar. En Audi E-tron har ett batteri om 95 kWh. Detta batteri skulle räcka till batterierna till 190 elcyklar (500W). Med elcykelns ankomst har många hinder för cyklande minskat, det går att ta sig till jobbet utan svett, det går att handla och transportera barn till förskolan etcetera. Enligt befintlig forskning så minskar en genomsnittlig elcyklist sitt bilåkande med 55 km per vecka. De 180 elcyklisterna skulle i så fall

minska sin bilkörning med 54 000 mil per år! Med dessa siffror framstår det som direkt oansvarigt att med skattemedel subventionera en Audi E-tron.

I stället skulle pengarna kunna gå till att skapa trygga och säkra förutsättningar för att snabbt ta sig fram med cykel i våra tätorter. Om större delar av vägnätet reserverades för cykel- och kollektivtrafik blir restiderna fullt överkomliga för de flesta. I en spännande rapport som återgavs i DN (15/4) så skulle 75 procent av stockholmarna kunna cykla till arbetet inom en halvtimme om de hade fri tillgång till vägnätet. För mindre tätorter som Karlstad blir restiderna ännu kortare. Sådana åtgärder kan genomföras inom några år och få stor effekt på utsläpp, hälsa, buller och luftföroreningar. De åtgärder som behövs handlar huvudsakligen om att understödja

människor att välja effektiva tekniklösningar. Det kan handla om ekonomiska styrmedel (bonus malus för fordonsskatten), infrastruktur för cyklister eller om information och juridiska förändringar. Ska människor investera i energieffektiv teknik, som ofta är dyrare i investering, krävs att de är övertygade om att investeringen betalar sig i form av minskade driftkostnader. Men om det energieffektiva kylskåpet havererar efter tre år, eller om den nybyggda låg-energivillan inte uppfyller utlovade prestanda, så saknas i dag ett juridiskt konsumentskydd. Följden blir att många inte vågar investera i den bästa tekniken som finns. En lagstadgad garanti på vitvaror på tio år och oberoende mätningar av energiåtgången i byggnader kan ge trygghet till att våga investera. Med bästa möjliga teknik som finns på marknaden i

dag skulle inte hushållselen behöva dra mer än 2 000 kWh/år i ett normalhushåll, under hälften av det som är normalt. En halvering av hushållselen är alltså fullt möjlig på tio år.

På samma sätt kan man gå igenom område efter område. Tekniken finns ofta på plats, men väljs inte av olika hinder som ofta är ganska lätta att få bort. Digitala lösningar kan underlätta smidigt kollektivtrafikresande, förenkla delnings-ekonomin och smidigt förmedla överblivna resurser dit behoven finns. Ett roligt exempel är appen Karma som förmedlar överbliven restaurangmat till hugade spekulanter i form av matlådor för halva priset. För vissa områden, som köttätande och utrikes flygande, finns inte tillräckliga tekniska lösningar och resurser, utan där behövs beteendeförändringar. För att

åstadkomma en halvering av utsläppen i dessa sektorer krävs dock inte mer än en återgång till konsumtionsnivåerna på tidigt 1990-tal. Vi levde rätt gott då också. Vad krävs då för att transformera den naiva teknikoptimismen till en optimistisk teknikrealism? Jag tror att ett sätt är att dela upp diskussionen i två delar, en om hur utsläppen ska minska under det närmsta decenniet, och en om hur samhället ska utvecklas för att nå en nollvision inom några decennier. Att fokusera på konkreta planer för att halvera utsläppen på tio år gör att teknikens möjligheter och begränsningar blir mycket tydligare, och det blir svårare att blunda för tids- och resursbegränsningar. En kraftfull satsning på en halvering skickar även tydliga signaler till alla aktörer att påbörja planeringen för fortsatta minskningar efter det närmsta decenniet.

Fredrik Wikström

MÅNDAG 3 JUNI 2019

Fredrik Wikström är docent i miljö- och energisystem vid Karlstads universitet.

Ledare: En evig påminnelse om att också kineserna vill ha frihet

TISDAG 4 JUNI 2019

DN:s förstasida den 4 juni 1989 domineras av bilden på en ung kinesisk man. Hans vita skjorta är genomdränkt av blod. Några

kamrater håller honom under armarna. Fotot ramas in av två rubriker: "Minst 40 döda i Kina", "Militär i pansarbilar stormade Himmelska fridens torg". Natten mellan den 3 och 4 juni rullade stridsvagnarna in i centrala Peking. Tidsskillnaden mellan Sverige och Kina innebar att svenska tidningar alltså redan den 4 juni kunde lämna några första rapporter om den händelse som för alltid kommer att förknippas med datumet. Men först följande dag stod den fulla vidden av regimen brutalitet klar: "Minst 1 400 människor uppges ha dödats vid militärens massaker... Vittnen uppgav att militären skjutit rakt in i folkmassorna eller massakrerat människor under stridsvagnar. Många av de döda hade skjutits i ryggen när de försökte fly." Kommunistpartiet har under de senaste 30 åren gjort allt det kan för att förvanska

och dölja det som skedde på Himmelska fridens torg. Dagarna efter massakern hävdade regimen talesperson att ingen hade dödats, det ändrades sedan till ett hundratal "våldsverkare". Mödrarna till studenter som aldrig kom hem igen, och som envist kämpat för att sanningen ska fram, förföljs och trakasseras. Kinesiska skolböcker berättar inte om studenternas protester och de många dödade. Internetcensuren hindrar den som söker fakta. Faktum är att många unga kineser inte känner till vad som hände på Himmelska fridens torg den där våren. För resten av världen är det – i en tid då förhållandet mellan Kina och väst försämrats – viktigare än någonsin att minnas studenternas protester och hur diktaturen blodigt gjorde slut på dem. I takt med att Kina växer i styrka betar sig regimen alltmer auktoritärt i den

internationella politiken. I Sydkinesiska havet kör man över sina grannar. Peking håller konsekvent skurkregimer – som de i Damaskus och Caracas – om ryggen. Man tvekar heller inte att ge sig på andra länders medborgare. Den svenske förläggaren Gui Minhai sitter, efter att ha kidnappats under en vistelse i Thailand, sedan snart fyra år fängslad utan rättegång.

Den demokratiska världen ska inte ha några illusioner om att diktaturen kommer att spela en konstruktiv roll i den globala politiken, för att upprätthålla den regelbaserade ordningen eller ta itu med klimatförändringarna, som en del har hoppats i kölvattnet av att Donald Trumps USA betett sig alltmer opålitligt.

Men det är likväl på hemmaplan som regimen beter sig allra värst. I Xinjiang har hundratusentals uigurer låsts in i så

kallade omskolningsläger. Mediecensuren är lika stenhård som någonsin och håller på att kompletteras av ett digitalt övervakningssystem. Dissidenter hålls i husarrest, sätts i fängelse eller skickas i exil.

Höga tillväxtsiffror kan inte dölja att Kommunistpartiets Kina är en korrupt diktatur där den som har rätt kontakter har lagen på sin sida, medan den som är utan är rätts- och röstlös.

Men händelserna på Himmelska fridens torg våren 1989 är inte bara en illustration av att regimen sparar den värsta grymheten åt den egna befolkningen. De är också en påminnelse om att kineserna vill ha frihet.

Det påstås ibland att alla inte vill ha ”västerländsk demokrati”. Under stora delar av 1900-talet hävdades också att det inte var någonting för Östasien. I snillrika

resonemang förklarade belästa akademiker att konfucianismen var alltför auktoritetsbunden. Längre fanns heller inga fria samhällen där, kulturen fick fungera som förklaring.

Det var bara det att när Japan demokratiserades efter andra världskriget så gick det bra. På 1980-talet krävde också sydkoreanerna politisk pluralism, och visade att det fungerade utmärkt i deras land. Kineserna på Taiwan följde också efter.

Viljan till frihet är universell, har det visat sig.

De kinesiska protesterna våren 1989 utgjorde kulmen på en lång serie av manifestationer för just ”västerländsk demokrati”. Redan tio år tidigare hade studenter spikat upp krav på mänskliga rättigheter och folkstyre på den så kallade demokratimuren i Peking. 1986 skakades

landet av demonstranter som ville ha yttrandefrihet, rättsstat och fria val. I maj 1989 förkroppsligade studenterna sina krav i en staty som gavs namnet Demokratigudinnan, med ett utseende slående likt den amerikanska Frihetsgudinnans.

Hur ska vi betrakta Kina i dag? Visst är ett regimskifte längre bort än på länge. Men fotot av den blodige demokratikämpen rymmer en evig sanning: det onda i Kina är diktaturen, hoppet står till kineserna.

DN 4/6 2019

Assange fortsatt våldtäktsmiss- tänkt

TISDAG 4 JUNI 2019

Uppsala tingsrätt avslår åklagarens begäran om häktning av våldtäktsmisstänkte Wikileaks-grundaren Julian Assange. Skälet uppges vara att det räcker med en europeisk utredningsorder för att Assange ska kunna bli förhörd. Tingsrätten anser honom

fortsatt på sannolika skäl misstänkt för våldtäkt.

Efter ett besök i Sverige i augusti 2010 anhölls Wikileaks-grundaren i sin utevaro misstänkt för våldtäkt och sedan 2012 har Julian Assange uppehållit sig på Ecuadors ambassad i London, där han beviljades politisk asyl.

Den 11 april i år greps Assange utanför ambassaden i London och han avtjänar nu ett fängelsestraff i Storbritannien för borgensbrott. Parallellt pågår en förundersökning mot honom i USA, där Assange är misstänkt för samarbete med spioneridömda visselblåsaren Chelsea Manning.

Under måndagen meddelade lagmannen i Uppsala tingsrätt att Julian Assange inte ska häktas. Han är dock fortsatt på

sannolika skäl misstänkt för våldtäkt.
Motiveringen till den avslagna häktningen är att det inte är svenska domstolar som ska besluta om hans placering.

I stället för en europeisk arresteringsorder kan domstolen utfärda en europeisk utredningsorder. Det innebär att åklagaren kan hålla förhör med Assange via videolänk eller i fängelset i Storbritannien.

Per E Samuelson är Assanges advokat och nöjd med tingsrättens beslut.

– Sverige har ju varit väldigt hårt kritiserat för att man inte handlägger Assange-fallet på ett rättssäkert sätt. Här visar Sverige att man orkar vara en rättsstat.

Försvaren tycker att tingsrättens beslut är ännu en uppläxning av åklagarna.

– Det är inte första gången de får bakläxa. De (åklagarna) har bevisligen fått kritik och de har handlagt det på ett egendomligt

sätt redan från början , säger Per E Samuelson.

Åklagare Eva-Marie Persson kommer att återkomma i frågan om huruvida hon ska överklaga beslutet eller inte.

Förundersökningen fortsätter.

– En europeisk utredningsorder kommer att utfärdas i syfte att förhöra Julian Assange. Någon tidpunkt för det finns ännu inte. Vi tar ett steg i taget och omprövar utredningsläget fortlöpande, säger hon.

Assange nekar till brott.

Viviana Canoilas

viviana.canoilas@dn.se

Alexandra Carlsson Tenitskaja

alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se

De gröna får viktiga poster i regeringen

TISDAG 4 JUNI 2019

Analys

Finlands blivande statsminister Antti Rinne delar generöst ut tunga poster till sina koalitionspartner.

När regeringsprogrammet presenterades på måndagen gick både utrikes- och inrikesministerposten till miljöpartiet De gröna.

Helsingfors.

Det är på många sätt en kursändring som nu sker i finländsk regeringspolitik. Om den förra trojkan – ledd av Centerns Juha

Sipilä – var konservativt blå, har den blivande regeringen redan hunnit kallas för den ”rödaste regeringen som Finland sett på flera år”. Sannfinländarnas ordförande Jussi Halla-aho har kritiserat den för att vara ”radikal” i invandrings- och miljöfrågor, vilket å andra sidan har en ironisk slagsida med tanke på att Halla-aho själv representerar ytterhögern.

Socialdemokraternas Antti Rinne och regeringspartierna Centern, De gröna, Vänsterförbundet och Svenska folkpartiet presenterade sig på Helsingfors Centrumbibliotek på måndagen, under en tillställning som var öppen för både journalister och allmänhet.

Exakt vilka namn som kommer att tilldelas vilka ministerposter – eller portföljer som man ofta säger i Finland – kommer att klarna under de kommande dagarna, men partifördelningen är redan gjord. Som

väntat kommer De gröna att få utrikesministerposten, och troligtvis går den då till Pekka Haavisto, som redan har erfarenhet av den rollen i en tidigare regering.

Att De gröna – som gjorde väl ifrån sig i både riksdags- och EU-valet – även får inrikesministerposten tyder på att Socialdemokraternas Antti Rinne vill premiera valets vinnare. Rinne själv blir statsminister och hans parti kommer att ha sju ministrar i regeringen, bland annat arbetsminister-, kommunal-, Europa- och trafikministerposten.

Regeringsprogrammet tycks vilja rubba på status quo inom finländsk politik, med flera förslag som rör så kallade värdefrågor. Bland annat vill man ändra den hårt kritiserade translagen som inneburit att det funnits ett krav på att

personer som könskorrigerats i Finland även steriliserats.

En överraskande nyhet är ett förslag om att återinföra den obligatoriska ”studentsvenskan”, som slopades 2005. I dag är det inte längre nödvändigt att skriva svenska i studentexamen i finskspråkiga gymnasier, vilket resulterat i att bara ungefär hälften av alla studenter gör det. Många betecknade den tidigare regeringen, ledd av Centerns Juha Sipilä, som en katastrof för det svenska språkets ställning, eftersom det fanns ministrar som direkt motarbetade Finlands officiella tvåspråkighet. I Rinnes regering sitter nu Svenska folkpartiet, som får två poster: justitieminister, Anna-Maja Henriksson, och en minister med ansvar för nordiskt samarbete, Thomas Blomqvist. Vänsterförbundets ordförande Li Andersson, som önskat bli

undervisningsminister, är också
finlandssvensk.

De nya ministrarna vill skapa 60000 nya
jobb. Man vill också lägga pengar på
utbildning, och lovar 40 miljoner i anslag
till universiteten. En annan konkret åtgärd
är förslaget att förbättra den kommunala
hälsovården med tusen nya läkare. Vidare
lovar regeringen att preventivmedel ska bli
gratis för alla under 25 år och att
flyktingkvoten höjs med hundra personer,
till 850 per år.

Philip Teir

philip.teir@gmail.com

Fakta. Valet i Finland

Finlands riksdag, eduskunta, har 200 platser. Så
här fördelas de, utifrån det resultat som
offentliggjorts med alla rösterna räknade under
valnatten:

Socialdemokraterna (SDP): 40 mandat (17,7
procent)

Sannfinländarna: 39 (17,5)

Samlingspartiet: 38 (17,0)

Centern: 31 (13,8)

De gröna: 20 (11,5)

Vänsterförbundet: 16 (8,2)

Svenska folkpartiet i Finland: 9 (4,5)

Kristdemokraterna: 5 (3,9)

Övriga grupper: 2 (2,9)

TT

Sarkozy kan återkomma som partiledare

TISDAG 4 JUNI 2019

Förre presidenten Nicolas Sarkozy är ett av de hetaste namnen i spektionerna om vem som ska bli ny partiledare för det franska högerpartiet Republikanerna. Detta sedan Laurent Wauquiez avgått efter ett uselt resultat i EU-valet. Paris.

– Det här valet är ett misslyckande. Jag måste ta mitt ansvar. Jag har ikväll beslutat mig för att dra mig tillbaka och lämna posten som partiledare för Republikanerna, sa Laurent Wauquiez i fransk tv i söndags. Republikanerna fick 8,5 procent i Europavalet, ett historiskt lågvattenmärke för den traditionella högern i Frankrike. Frågan som många ställer sig nu är vem som kan bli en samlande gestalt för partiet och ta det ur krisen. Fram tills i januari 2017 sågs Republikanerna som närmast ett statsbärande parti i Frankrike. Efter avslöjandena om att partiets presidentkandidat François Fillon haft sin fru anställd som assistent i senaten i flera år, utan att hon tycks ha utfört något arbete, kastades partiet dock in i en dramatisk nedåtspiral.

Emmanuel Macron segrade i presidentvalet och hans nya parti La République en Marche (Republiken på väg) vann egen majoritet i nationalförsamlingen.

Sedan dess har höger-vänsterskalan tappat i betydelse i Frankrike, medan synen på globalisering, nationen, EU och invandring hamnat alltmer i fokus.

I EU-valet gjorde inte bara Republikanerna, utan även det andra, tidigare statsbärande partiet, Socialisterna, uselt ifrån sig. Emmanuel Macron och hans ständiga rival, högerextrema Marine Le Pen befäste samtidigt sina positioner som fransk politiks nya frontgestalter.

Wauquiez har försökt minska tappet till Le Pen genom att konstant tala om patriotism och invandringsmotstånd.

Ibland har han rent av låtit mer extrem än Le Pen – något som främst tycks ha gynnat Nationell samling, genom att partiet normaliserats.

– Jag vill nu räcka ut en hand till Republikanernas medlemmar och väljare. Det finns ett alternativ till Macron, så en påtagligt nöjd Le Pen efter Wauquiez avgång.

På tisdagen håller Republikanerna krismöte. En stark falang kräver att expresidenten Nicolas Sarkozy återvänder till partiledarposten. Omkring 30 procent av fransmännen har fortfarande en positiv bild av honom, enligt en mätning gjord i april.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Fakta. EU-valet i Frankrike

Republikanerna fick bara 8,48 procent av rösterna i valet till Europaparlamentet, (20,41 procent 2014). Även det andra tidigare statsbärande partiet, Socialisterna, gjorde ett mycket dåligt val (6,19 procent).

Flest röster fick Marine Le Pens Nationell samling (23,31 procent), tätt följt av Renässanslistan (22,41 procent) som är ett samarbete mellan Emmanuel Macrons parti La République en Marche och stödpartiet MoDem.

ANNONS:

En kvarts miljon briter väntas demonstrera – för och emot Trump

TISDAG 4 JUNI 2019

Donald Trump inledde på måndagen ett tre dagar långt statsbesök i Storbritannien. Det råder vitt skilda åsikter i landet om den röda mattan

verkligen bör rullas ut för honom, och på tisdagen väntas en kvarts miljon briter demonstrera mot presidenten – men även för.

London.

Om Donald Trump råkade titta ut vid inflygningen över London kan han ha fått se ett oväntat budskap på en gräsmatta:

”Climate change is real” (klimatförändringarna är verkliga) bredvid en bild på en gigantisk isbjörn. Därtill fanns en bild på en penis och texten: ”OiTrump” (”Hej Trump”). Bilderna var signerade den 18-årige klimataktivisterna Ollie Nancarrow, som ägnat helgen åt att skapa kreationerna med familjens gräsklippare.

– Jag gjorde detta för att Trump i synnerhet, men också många andra ledare runt om i världen, vägrar tror på

klimatförändringarna och inte vill göra något åt dem, sa Nancarrow till Reuters. Trump har fått hård kritik för att han beslutat dra tillbaka USA:s stöd för Parisavtalet, och stora protester med uppemot en kvarts miljon deltagare väntas på tisdagen mot den amerikanske presidenten. Han kritiseras också för uttalat främlingsfientlig retorik, och har av Londons borgmästare Sadiq Khan i helgen liknats vid en ”1900-talsfascist”. Trump svarade via Twitter redan innan han klev ut på landningsbanan: ”Khan är dåligt ’elak’ mot USA:s president, den i särklass viktigaste allierade Storbritannien har. Han är en stenkall förlorare och borde fokusera på brottsligheten i London, inte på mig...”

Sedan fick han njuta av pompa och ståt, när han togs emot av drottning Elizabeth och kronprins Charles med paraderande

soldater och vandrande orkestrar vid Buckingham Palace.

Trump och hustrun Melania fick en rundvandring bland gamla klenoder, som nedteckningar av samtal mellan gamle kung Georg III och USA:s förste president George Washington.

Det blev också ett besök i Westminster Abbey och en lunch hos kronprinsen innan måndagskvällens storslagna statsbankett i Buckingham Palace väntade.

På tisdagen ska Donald Trump möta premiärminister Theresa May, ett möte som många i Storbritannien ser som en smula obekvämt. Inte minst mot bakgrund av att Trump redan tillkännagett att han stöder Boris Johnson i den kommande striden om partiledarposten i regerande Tories.

Trump har också talat varmt om ledaren för Brexitpartiet, Nigel Farage, som han kallat en "good guy".

Stora delar av oppositionen menar dock att Trump aldrig borde ha välkomnats alls.

Oppositionsledaren Jeremy Corbyn, talman John Bercow och liberaldemokratiske partiledaren Vince Cable tillhör dem som hade tackat nej till måndagens middagsbjudning, och Corbyn har i stället manat till deltagande i tisdagens demonstration.

"Ett tillfälle att stå solidariska bredvid alla dem som han har attackerat i USA, runt om i världen och i vårt eget land", skrev Corbyn på Twitter.

Labourledaren tillkännagav senare att han även kommer att tala vid demonstrationen.

Att ta ställning mot Trump innebär dock inte en särskilt stor politisk risk i Storbritannien, där 63 procent av befolkningen anser att han varit en dålig eller usel amerikansk president. Det gäller i synnerhet i London, där Sadiq Khan snarast får bonuspoäng inför nästa års borgmästarval av det pågående ordkriget med presidenten.

Imorgon, onsdag, ska Donald Trump delta i minneshållandet av D-dagen för 75 år sedan. Efter ceremonierna i Portsmouth, reser han så vidare till Frankrike för ett liknande högtidlighållande på torsdag.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

30 år sedan - diktaturen föll – nu vrider landet klockan tillbaka

TISDAG 4 JUNI 2019

Sista chansen att stoppa marschen mot en ny diktatur. Så beskriver pessimister det polska valet i höst.

I dag är det 30 år sedan det första fria parlamentsvalet i Polen efter andra världskriget hölls och kommunismen

föll. Det är tydligt att de auktoritära ränderna inte gått ur.

Framåt eftermiddagen visste Solidaritets ledare att de hade sopat rent och vunnit alla utom en handfull platser som stod på spel. Solidaritet vann valet och kommunisterna förlorade, vilket de också erkände. Ändå skulle någon som dagen innan förutspått detta ha betraktats som en galning.

Så beskrev den brittiske historikern Timothy Garton Ash vad han bevittnade av revolutionen 1989 i sin bok "We The People".

Den 4 juni 1989 var ett symbolmättat datum på fler än ett sätt. Samma dag som polackerna firade sitt första steg till friheten, kunde hela världen se hur alternativet till den fredliga maktövergången såg ut: På Tiananmen-torget i Peking, 7 000 kilometer från

Warszawa, dränkte den kinesiska kommunistregimen en annan demokratiörelse i blod.

Denna dag kan sägas utgöra ett historiskt vägskäl: Cementeringen av partidiktaturen i Kina inleddes, medan kommunismen i östblocket från denna tidpunkt samtidigt började kollapsa, som dominobrickor, land för land.

I Polen vann folkrörelsen Solidaritet en jordskredsseger den 4 juni, och vann praktiskt taget alla platser som stod på spel (de övriga var reserverade för kommunistpartiet). Den fredliga omvandlingen fortsatte under sommaren, och Polen fick sin första icke-kommunistiska premiärminister på över 40 år. En enhetsregering bildades där tidigare förföljda oppositionspolitiker och deras forna förtryckare, företrädare för kommunistpartiet, satt tillsammans.

En avgörande roll spelade också det faktum att Sovjetunionens ledare Michail Gorbatsjov gjort klart att Moskva inte längre avsåg att sända in stridsvagnar för att rädda "socialismen" i Central- och Östeuropa.

Allt detta bäddade för att andra sovjetiska satellitstater som Ungern, Tjeckoslovakien och till slut även Östtyskland följde efter. Berlinmuren föll i november 1989, och två år senare upphörde själva Sovjetunionen att finnas till.

Då var Polen, med ledare som Lech Walesa och den polske påven Johannes Paulus II i spetsen, ett mönster och en inspiratör för demokratiska rörelser i hela Europa. Polen var i rask takt på väg att bli ett normalt europeiskt land, och 15 år senare var medlemskapen i Nato och EU i hamn. Ekonomin gick framåt, regerings- och presidentmakten växlade mellan högern,

mitten och vänstern, utan några större konvulsioner.

I dag, 30 år efter kommunismens fall, styrs landet av det högernationalistiska partiet Lag och rättvisa (PIS) och flera av de demokratiska landvinningarna har rullats tillbaka. Regeringen har övertagit kontrollen över delar av rättsväsendet och public service-tv har blivit en megafon för det styrande partiets propaganda.

I dag är Polen mer splittrat än på mycket länge. Och det är knappast längre en förebild, utan snarare ett skräckexempel på hur enkelt en maktfullkomlig grupp politiker kan vrida klockan tillbaka mot en auktoritär och nationalistisk epok.

Den polske poeten Adam Zagajewski formulerar det så här i en intervju i tidningen Gazeta Wyborcza:

”Polen var respekterat i världen, men är det inte längre. Jag reser mycket och kan

verkligen se hur oerhört lågt vårt lands anseende har sjunkit. Vi är åter en paria, ett perifert land, som ingen lyssnar på och som ingen betraktar seriöst. Fanatiska patrioter ledde oss dithän.”

För 30 år sedan gjorde många i Europa och USA misstaget att utesluta att en sådan motreaktion ens var möjlig. Den demokratiska och liberala världsordningen och globaliseringen hade oåterkalleligt segrat – åtminstone i den utvecklade världen – och en amerikansk tänkare deklarerade att ”historien tagit slut” efter Sovjets fall.

Men historien rullade obönhörligt på, och i en helt annan riktning. Den liberala världsordningen tappade styrfart, med USA:s ”krig mot terrorn” och två kostsamma och utdragna krig på den asiatiska landmassan. Under tiden växte

aptiten hos ett revanschlystet Ryssland och ett allt mäktigare Kina.

Ovanpå det har USA, med Donald Trump som president, vänt ryggen till världens demokratiska och frihetliga krafter.

Trump och det polska PIS är anhängare av liknande auktoritära idéer, främlingsfientlighet, religiöst bigotteri, kvinnoförakt, homofobi och abortmotstånd.

Betyder det att nästan halva Polens befolkning, 46 procent, som röstade på PIS i EU-valet, delar de åsikterna?

Inte nödvändigtvis. Det finns politiska bedömare i Polen som framhåller att PIS fick rekordstort stöd i årets val inte främst tack vare, utan trots sin konservativa syn på livsåskådningsfrågor och privatmoral. Det var sannolikt inte tvister om religion och sex som kom att bli avgörande för PIS-segern. Bara någon vecka före EU-valet

blev frågan högaktuell, i samband med att bröderna Sekielskis dokumentär ”Berätta bara inte för någon” visades på Youtube för miljoner polacker. Filmen handlar om hur katolska präster våldtar barn, vilket borde ha skadat det kyrkolojala PIS. En opinionsmätning visade att 54 procent av polackerna saknar förtroende för den katolska kyrkans ledning.

Samtidigt exploderade en annan ”skandal”: en hbtq-aktivist hade målat en gloria i regnbågsfärger på en bild av den Svarta Madonnan – den heligaste kristna ikonen i Polen. Konstnären greps av polis i en gryningsräd.

Men inte heller den frågan tycks ha drivit särskilt många väljare att rösta på PIS. I en mätning förklarade två tredjedelar av de tillfrågade att regnbågsglorian inte kränkte deras religiösa känslor.

Det var annat som vägde tyngre: Dels tog PIS-ledaren Jaroslaw Kaczynski ett taktiskt beslut att pausa partiets EU-fientliga retorik, och i stället klä sig i proeuropeisk dräkt. Eftersom över 80 procent av polackerna vill vara kvar i EU var det smart att neutralisera den impopulära frågan om ett möjligt ”polexit”.

Det som ändå avgjorde var att väljarna gillade PIS bidragsregn och andra ofinansierade åtgärder, som skattesänkningar, löften om extra barnbidrag och en 13:e pensionsutbetalning.

Liberala Europeiska koalitionen lyckades inte mobilisera. Oppositionen kritiserade PIS vallöften som försök att ”muta” befolkningen, men hade inget alternativ att erbjuda, annat än att spara och skära ner. Den mindre välbärgade befolkningen,

särskilt på landet och i mindre städer, såg att ekonomin tuffar på ganska bra, och stördes inte så mycket av de offentliga underskotten.

De flesta tecken tyder på att den demokratiska oppositionen drabbas av ett nytt bakslag i höstens parlamentsval, ett val som pessimister betraktar som den sista möjligheten att stoppa marschen mot en ny diktatur.

Michael Winiarski

Allt fler vill begrava Merkels koalition

TISDAG 4 JUNI 2019

Analys

Efter att SPD-toppen Andrea Nahles tackat för sig är framtiden för den tyska regeringen oviss. Allt fler kritiker vill begrava Angela Merkels stora koalition.

DN:s Berlinkorrespondent Lina Lund om varför så många fruktar ett nyval – och vilka alternativen är.

Berlin.

1) Fortsätt som vanligt och hoppas på det bästa

Att fortsätta som vanligt – ”weiter so” – har varit Angela Merkels ledord under hennes 14 år som Tysklands förbundskansler. Mottot sågs länge som en garant för stabilitet och förutsägbarhet, men på senare tid har den stora koalitionens snarare blivit en synonym till förlamning, idélöshet och väljarflykt.

Andrea Nahles plötsliga avhopp från posten som SPD-ledare signalerar att de gamla hjulspåren är sönderkörda och att frågan om huruvida regeringen kommer att överleva hänger mer på tur än skicklighet.

Samtidigt bedyrar de närmast sörjande att samarbetet ska fortsätta som vanligt. Merkel, hennes vicekansler Olaf Scholz (SPD) och efterträdaren på posten som

CDU-ledare, Annegret Kramp-Karrenbauer, har de senaste dygnet turats om att upprepa löftet om att regeringen kommer att hålla fram till nästa ordinarie förbundsdagsval 2021. På så vis tar man ansvar för Tyskland och bidrar till stabilitet i ett skakigt Europa, heter det. På Sociala medier jämförs de med "Bagdad Bob", den irakiske diktatorn Saddam Husseins informationsminister (vars riktiga namn är Muhammad Said as-Sahaf) som under invasionen av Irak ansågs ge verklighetsfrämmande kommenterar om det rådande läget.

2) Upplös regeringen och sondera en ny
Många socialdemokrater drömmer om att ansöka om skilsmässa från Angela Merkels regering för att få läka sårerna i opposition. De vill inte vänta till 2021. På måndagen gick förbundet i delstaten Sachsen ut och krävde att partiet lämnar regeringen, och

från andra håll kom krav på att låta medlemmarna få rösta om saken. Även från CDU-håll hörs krav på att säga adjö till det skakiga samarbetet, något som sannolikt skulle leda till ett nyval.

Men krisen kan också lösas genom att en ny regering bildas utifrån mandatfördelningen som redan finns i förbundsdagen.

En allians mellan Merkels Kristdemokrater CDU/CSU, miljöpartiet De gröna och marknadsliberala FDP är möjlig, även om kravet från FDP för att sätta sig i nya förhandlingar är högt. Att Merkel inte sitter med vid bordet. Inte heller De gröna är pigga på en ny sonderingsrunda. Sedan förra valet har partiet fördubblat sitt väljarstöd och vill nu ha utdelning för sina lysande opinionssiffror. I EU-valet fick partiet över 20 procent av rösterna och i en färsk

opinionsmätning blev de för första gången någonsin större än Kristdemokraterna. Det går så bra att partiet vågar drömma om att få tillsätta nästa kansler, och det kan bara bli verklighet genom ett nyval. Ett alternativ är att CDU bildar en minoritetsregering och söker stöd av hoppande majoriteter. Det har aldrig tidigare skett i Tyskland annat än under en kort övergångsperiod och är ett föga troligt scenario.

3) Nyval ger nya chanser och ny osäkerhet

I den tyska debatten framstår ordet nyval som närmast pestsmittat. Landet som älskar stabilitet befärar att kaos och sönderfall ska utbryta om väljarna skickas till valurnorna i förtid.

Men faktum är att den sittande regeringen knappast uppvisat prov på att regera stabilt. Det senaste året har

regeringskriserna och fiaskovalen avlöst varandra, och samtliga tre koalitionspartier har bytt partiledare. Ändå fortsätter väjarna att ge dem nobben. Kanske är det inte personerna som är problemet, utan att väljarna helt enkelt inte gillar politiken. Men den frågan är mycket svårare att lösa.

Lina Lund

lina.lund@dn.se

Fakta. Detta har hänt i SPD

I söndags meddelande Andrea Nahles, ledare för de tyska Socialdemokraterna SPD, att hon avgår som partiledare och gruppleadare i förbundsdagen. Beskedet kom en vecka efter att partiet gjort sitt sämsta rikstäckande val någonsin och den interna kritiken mot Nahles vuxit. Hon lämnar nu samtliga politiska uppdrag. Partiet kommer nu tills vidare att ledas av de tre SPD-politikerna Thorsten Schäfer-Gümbel, Manuela Schwesig och Malu Dreyer.

Kurder lämnar över Syrienbarn till Norge

TISDAG 4 JUNI 2019

Syrien/Norge.

Fem föräldralösa barn har överlämnats från det syriska flyktinglägret al-Hol till norska myndigheter i landet. Barnen är mellan ett och sju år och deras nu döda föräldrar var anhängare av terrorsekten IS.

TT-NTB-AFP

Kanada stänger ambassad i Caracas

TISDAG 4 JUNI 2019

Venezuela/Kanada.

Kanada kommer tillfälligt att stänga sin ambassad i Venezuela.

Utrikesminister Chrystia Freeland säger i ett uttalande att "regimen har vidtagit åtgärder för att begränsa de utländska ambassadernas förmåga att fungera i Venezuela".

I januari var Kanada, tillsammans med USA bland de första att erkänna den venezuelanska oppositionsledaren Juan Guaidó som interimspresident. Det fick maktkampen mellan honom och president Nicolás Maduro att ta ny fart.

TT-AFP

Protest i Albanien – flera skadade

TISDAG 4 JUNI 2019

Albanien.

Polis och demonstranter drabbade samman i Albaniens huvudstad Tirana på söndagskvällen. Polisen satte in tårgas och använde vattenkanoner mot demonstranterna, som kräver att premiärminister Edi Rama avgår. Enligt landets inrikesdepartement har tio poliser och tre demonstranter skadats i samband med protesterna.

Protesterna mot Ramas socialistiska regering har pågått i flera månader. Regeringen anklagas för valfusk och korruption.

TT-AFP

Militärinsats krävde över 30 liv

TISDAG 4 JUNI 2019

Sudan.

Minst 30 människor dödades, enligt en oppositionell läkarorganisation, när paramilitära styrkor försökte bryta upp proteströrelsens läger i Sudans huvudstad Khartum på måndagen. Hundratals personer uppges ha skadats, många av dem allvarligt.

Landets tidigare president Omar al-Bashir avgick i april, efter månader av protester. Demonstrationerna har dock fortsatt mot det militärråd som tillfälligt styr landet. Oppositionen bryter nu alla kontakter med rådet.

TT-AFP-Reuters

Israel fortsätter avfyra robotar

TISDAG 4 JUNI 2019

Syrien.

Israel har för andra gången på ett dygn avfyrat robotar mot mål i Syrien, uppger den syriska statliga nyhetsbyrån Sana, som hänvisar till källor inom militären.

En flygbas i provinsen Homs ska ha träffats. Fem personer miste livet, enligt det oppositionella Syriska människorättsobservatoriet (SOHR).

TT-AFP

Huawei fortsätter att hårdlansera i Sverige

TISDAG 4 JUNI 2019

**Huaweis nordiska konsumentchef
Jacky Zhao medger att USA:s
svartlistning gav "en liten nedgång" i
försäljningen i maj.**

**– Men nu har det vänt tillbaka –
svenska konsumenter är välutbildade
och väljer efter kvalitet.**

Enligt förra veckans siffror från
analysföretaget GFK hade Huawei

fördubblat både försäljning och marknadsandel i Sverige i april jämfört med samma månad i fjol.

Man kan tycka att det var dålig tajming med tanke på att Donald Trump i maj pekade ut företaget som en säkerhetsrisk som inte får sälja till amerikanska kunder. Men Jacky Zhao svarar:

– Tvärtom, det är inte bra att växa för enkelt, utmaningar gör dig stark. Som jag ser det så har det faktum att vi blivit en het potatis dessutom inneburit gratisreklam för oss. Svenska konsumenter är utbildade och tar beslut på egen hand. Och nu vet folk att hotet om svartlistning inte gäller de mobiler som redan finns, säger Jacky Zhao.

Artisterna Zara Larsson har marknadsfört Huaweis nya smarta telefon, som blev den mest sålda Android-telefonen i april. Nu i sommar kommer Sarah Sjöström att

lanseras hårdare lagom till sim-VM i Sydkorea.

Finns det en Zara Larsson-effekt i siffrorna för april?

– Det är jag övertygad om, även om det inte går att bevisa i siffror. Hela kampanjen runt P30-modellen och henne är den mest framgångsrika vi har haft.

Den 15 maj utlyste president Trump ett så kallat nationellt nödläge, som förbjuder amerikanska företag att använda Huaweis teknik. Därigenom skulle Google inte längre hjälpa företaget med uppdatering av operativsystemet Android.

Från Kina kom snabbt ett underförstått hot om moteld; landet har en stor del av de sällsynta jordartsmetaller, som ingår i bland annat mobiltelefoner och Huawei äger en ansenlig del av de viktigaste patenten för 5G, nästa generation mobiltelefoni. USA:s president har

sedermåra skjutit upp svartlistningen i 90 dagar – svartlistningen kan också komma att upphåvas inom ramen för ett nytt handelsavtal länderna emellan.

Förbereder sig Huawei på ett liv utan Googles Android?

– Jag vet att detta är en stor fråga. Vår ambition är att fortsatt vara del av ett globalt ekosystem. Det jag kan säga är att oavsett mjukvara måste våra produkter vara av högsta kvalitet för att konsumenterna ska välja dem och vi lägger mycket pengar på forskning och utveckling, säger Jacky Zhao.

Så ni klarar er utan Android?

– Det är inget jag kan kommentera.

Hans Strandberg

hans.strandberg@dn.se

Johan Croneman: Stark film om studenterna som krävde dialog och

sköts ner i Peking 1989

TISDAG 4 JUNI 2019

I vår är det 30 år sedan regimen i Peking slog ned studentrörelsen på Himmelska fridens torg. Det brutala - förloppet fångas i den nya dokumentären "Dagarna som skakade Kina" (SVT Play). Se den!

Det finns en del revolutionsår att luta sig mot: franska revolutionen 1789, nationernas vår 1848, Pariskommunen 1871, ryska revolutionen 1917, studentrevolten 1968, murens fall och Sovjetunionens kollaps 1989 – och Himmelska fridens torg samma år, maj 1989.

Inte sällan, särskilt under 1900-talet, har studenter världen över stått i främsta ledet, krävt förändringar, ropat på reformer, demokrati, yttrande-, mötes- och pressfrihet.

Många gånger har studenterna kastat den första stenen – sedan har stödet vuxit lavinartat, revolutioner har en tendens att snabbt leva sitt eget liv. "Revolutionen är ingen tebjudning" är ett citat i den andan som man ofta tillskrivit Kinas Mao Zedong, även om han nu sade "middagsbjudning" – hur som helst:

I maj 1989 växte en inledningsvis försiktig kinesisk studentrörelse till att bli ett hot mot hela den kinesiska maktpapparaten, partiet, armén, statsledningen. På SVT Play kan du nu i två delar se den mycket välgjorda och genomarbetade nordirländska dokumentärfilmen "Dagarna som skakade Kina", i original

”Tiananmen: The people versus The party”, och det är en titel som betydligt bättre kokar ner vad det i grunden handlade om. (Kanske en petitess i sammanhanget, men kan någon tala om för mig varför svenska medier älskar allt som ”skakar” världen, och människor som ”rasar” mot övermakten?)

Historiskt kan man tycka att det är märkligt att just den här studentrevolten inte fick större internationellt stöd, vi i väst skickade visserligen uppmuntrande upprop och efter den brutala slakten i juni kom vi med formella protester och kondoleanser, men något direkt deltagande ledde det knappast till. Vi tittade mest på.

Det var väl egentligen bara Jan Myrdal i Sverige som talade klarspråk – och i efterhand uttalade sin politiska förståelse för de kinesiska ledarnas korrekta (!

beslut att slå ner resningen med vapen, skicka tanks mot tiotusentals, kanske hundratusentals, obeväpnade demonstranter (Pekingborna slöt upp vid studenternas sida och försökte hindra trupper att ta sig fram till torget). Det är en brutal film som steg för steg dokumenterar upptrappningen, men också försöker nyansera den lite större bilden av vad som egentligen hände. Numera finns det läckta dokument som berättar om hur kommunistpartiets ledare resonerade, i filmen vittnar också en handfull av de kinesiska studentledarna, några av dem i exil, hur diskussionerna böljade fram och tillbaka, hur den direkta demokratin faktiskt fungerade nere på torget, hur man organiserade sig.

Det var en hundraprocentigt fredlig manifestation, den syftade aldrig till att störta vare sig regeringen eller partiet, den

pratade i stället oavbrutet om dialog, ”dialog” var slagordet, dialog var målet. Diktaturens kreatur, som Olof Palme förmodligen hade kallat dem, svarade som sagt med stål och kulor, uppemot 3 000 tros ha dödats när militären angrep demonstranterna för att rensa torget, 7 000 tros ha skadats, tusentals arresterades, flera ledare dömdes och avrättades.

Studentledarnas berättelser inifrån och nerifrån torget är både rörande och upprörande, och många bilder glömmer man aldrig. Den mest ikoniska bilden av dem alla har givetvis etsat sig fast på vår kollektiva näthinna för all framtid: Den ensamme studenten framför en kolonn stridsvagnar, beredd att med sin kropp hejda deras framfart.

Ingen vet säkert vad som hände med den unge studenten. Han förs bort, hörs aldrig mera av.

Johan Croneman

johancroneman@gmail.com

Därför har kärnkraften blivit en snuttefilt

TISDAG 4 JUNI 2019

I dag visas det sista avsnittet av den kritikerrosade dramaserien

”Chernobyl”. Sven-Eric Liedman noterar att kärnkraftsdebatten har fått ny energi i en tid som borde veta bättre. Plötsligt var luften full av skallande rop om att vi ”inte klarar oss utan kärnkraft”. För oss som länge följt den politiska debatten var det som att kastas tillbaka till 60-talet

när den fredliga användningen av kärnkraft presenterades som den stora löftesrika vägen mot framtiden. Det var före Torbjörn Fälldin, före Harrisburg, Tjernobyl och Fukushima. Och det var innan vind- och i synnerhet solenergin visat sig vara just så överlägsna energikällor som några fantaster påstått för länge sedan.

Men för Ulf Kristersson och Ebba Busch Thor är det återigen kärnkraften som ska rädda oss undan den slutliga klimatkatastrofen. Förvisso finns det starka lobbyister bakom deras utspel: ett sådant mångmiljardsprojekt skulle ge stora pengar. Ändå är de säkert uppriktiga i sin tro på kärnreaktorernas välsignelse. Det är intressant att de förefaller så obekymrade av att de främsta experterna motsäger dem. Tomas Kåberger, till exempel, ger inte ett ruttet lingon för

kärnkraftens framtid. Den är ekonomiskt ofördelaktig i jämförelse med vind- och solenergi, och den har inte alls samma utvecklingsmöjligheter som alternativen. Till kärnkraftens försvar säger - Moderaterna att fusionsenergin skulle lösa alla problem, och åter känner jag mig försatt tillbaka till 1960-talet när jag hörde den unge lovande Lundafysikern Sven Gösta Nilsson berätta att fusionsenergin väntade just runt hörnet. Så blev det inte. Men för Moderaterna tillhör den år 2019 fortfarande den nära framtiden. För mig som idéhistoriker är den förnyade vurmen för kärnkraft dubbelt intressant. För mer än tjugo år sedan, 1997, gav jag ut en bok som hette "I skuggan av framtiden: Modernitetens idéhistoria". Ett huvudtema i boken var framstegstänkandet som i så mycket präglat den moderna tiden. En gång var

framstegstänkarna övertygade om att framtiden skulle innebära växande kunskap, en mer utvecklad teknologi och större ekonomiska resurser men också en - högre moralisk och politisk standard. En mer avancerad kunskap skulle vägleda människor i konsten att leva tillsammans. I min bok försökte jag visa att optimismen inte hållit streck på de "mjuka" områdena. Modern högteknologi kunde kombineras med politiskt barbari. Samtiden präglades av osäkerhet om gott och ont, rätt och fel. Däremot var optimismen när det gällde vetenskap, teknologi och ekonomi obruten. Det fanns en djupt rotad övertygelse att detta års modell av datorn, mobiltelefonen och kanske till och med bilen skulle vara bättre än förra årets - men sämre än nästa års. Nobelprisen i fysik, kemi och medicin belönade självklart nya inbrytningar i okunskapens

djungel. Och världens samlade rikedomar växte år för år, låt vara då och då naggade i kanten av tillfälliga ekonomiska kriser.

Bilden ter sig annorlunda nu drygt tjugo år senare. Vi har fått alternativa fakta och faktarestistens. Även inflytelserika, centralt placerade människor tar sig rätten att ifrågasätta till exempel den samlade expertisen när det gäller människans klimatpåverkan. Den stora ekonomiska krisen för ett decennium sedan gör det svårare att se tillväxten som något självklart och naturligt.

Men intressantast är nog den förändrade synen på teknologi. Hur är det med den mest älskade mojängen, mobilen? De nya finesser som introduceras varje år ter sig inte som verkliga framsteg längre. De gör bara användningen mer komplicerad. En ficktelefon ska inte ha en instrumentbräda som en jumbojet. Sällan ser jag nu unga -

människor jämföra sina senaste fynd. De tycks mer upptagna av fodralen och deras utstyrsel. Där finns de intressanta variationerna.

Estetiken har trängt undan teknologin. Den artificiella intelligensen gör väldiga framryckningar men väcker mer ångslan än glädje. Nog kan man svälja att de bästa schackdatorerna nu är klart överlägsna Magnus Carlsen, världsmästaren. Ja, man kan också med jämnmod notera att Carlsen och andra som tillhör eliten mer och mer själva spelar som datorer, långt från den geniala lekfullheten hos en Michail Tal eller en Bobby Fischer. Värre är det med automatiseringen av den framtida trafiken och allra värst för självkänslan att så många goda medelklassjobb som kräver lång utbildning är i farozonen. Får ens

författarna och tonsättarna ha sin unika skaparkraft ifred?

Det är lätt att se Ulf KristerSSons och Ebba Busch Thors kärlek till kärnkraften som en form av nostalgi. KristerSSon var visserligen bara ett litet barn på 60-talet och Busch Thor inte ens född då. Men optimismen från den tiden som så många delade, övertygelsen att allt skulle bli bättre om bara världsfreden kunde bevaras, lever vidare som ett avlägset kollektivt minne. Kärnkraften hade nyckelrollen i dåtidens drama: antingen skulle den krossa världen eller göra den ännu mycket bättre.

På den tiden brukade man föraktfullt tala om föråldrad teknik som "rena 1800-talet". Vem talar i dag om "rena 1900-talet"?

Kärnkraften är förstås just "rena 1900-talet". Men så få vågar säga det rent ut.

Det märkliga är att de vetenskapliga och tekniska framstegen fortsätter oavbrutet. Medicinen firar ständigt nya triumfer som får dem av oss som lever det goda, privilegierade livet att bli äldre och äldre och framför allt friskare och friskare. Genom dna-tekniken får vi veta oändligt mycket mer om det avlägset förflutna. Nu vet vi att de första människor som bebodde det territorium som långt, långt senare blev Sverige var svarta men med blåa ögon.

Samtidigt kan astronomerna berätta om vad som hände miljarder ljusår bort i rymden.

Jag försöker föreställa mig den entusiasm som denna enorma ökning av insikter och möjligheter skulle ha väckt för hundra eller femtio år sedan när världen för så många var på väg framåt och uppåt. Men i dag? Ja, föremål för några fina

vetenskapssidor i tidningarna och några utmärkta radio- och tv-program. Men knappast underlag för någon bred folklig entusiasm. Sverigedemokrater avfärdar lärdomen om de första svenskarna som pk. Andra tiger.

Det är som om vi inte hade tid och kraft för allt detta. Vi har skapat ett samhälle som tvärtom stänger människor inne i en allt tätare snårskog av regler, redovisningsplikter, mätningar och utvärderingar som varken ger fri tid eller fri sikt. Värst är det för dem som tvingas söka hjälp i de en gång så löftesrika trygghetssystem som skapats under 1900-talet. Den sjuke tvingas inte bara uthärda sin sjukdom utan också utkämpa en ständig kamp med Försäkringskassan. Pensionstiden blir i synnerhet för många kvinnor inte en lisa utan en kamp mot fattigdom.

I Stockholm skulle man bygga världens bästa sjukhus. Med hjälp av konsulterna, dessa nutidssamhällets egna svampsjukdomar, blev det ett av de sämre. Och ändå bågner samhället under bördan av alla pengar! De rika berikar sig utan gräns, befriade från förmögenhets-, arvs- och fastighetsskatt men ändå ofria i sitt jagande efter mer, mer, mer pengar. Samhällets stora sjuka är de hastigt växande klasskillnaderna. Nästan alla erkänner att det är ett problem, men alldeles för få försöker åtgärda det. Man talar hellre om försvar, brott och straff. Det är inte konstigt att det finns politiker som längtar tillbaka till 60-talet och kramar sin kärnkraft som en snuttefilt.

Sven-Eric Liedman

Upplagt för triss i S i Norden

ONSDAG 5 JUNI 2019

Analys

För första gången sedan millennieskiftets början ser det ut som att socialdemokrater samtidigt kommer att inneha statsministerposterna i Danmark, Finland och Sverige. Det borgar för ökad samordning mellan länderna på EU-nivå. Men inte på alla politikområden.

När danska väljarna går till valurnorna på onsdag är Mette Frederiksen storfavorit till att bli ny statsminister. Därmed följer

hon trenden från finländska valet i april där socialdemokraterna, visserligen med bara några tusentals röster, vann.

Mette Frederiksen, tillsammans med Finlands Anti Rinne och Sveriges Stefan Löfven, tillhör alltså samma europeiska partigruppering. Senast en trio därifrån samtidigt regerade i länderna var 2001. I Sverige styrde då Göran Persson.

På EU-nivå talas ofta om en nordisk sammanhållning. Den blir förstås ännu starkare om länderna leds av statsministrar som regelbundet mötts i partisammanhang och tillhör samma ideologiska bas.

Inför toppmötena i Bryssel träffas till exempel regeringscheferna i sina respektive grupperingar för att samordna sig. Hos Socialdemokraterna har Stefan Löfven länge varit solo från Norden när han glidit in med Spaniens, Portugals,

Maltas och andra S-märkta premiärministrar. Utökas den gruppen med ytterligare två betyder det att frågor inom framför allt arbetsmarknad och på sociala områden får större tyngd. Dock kanske inte särskilt mycket i närtid. Finland kommer att vara EU:s ordförandeland från 1 juli och sex månader framåt. Det betyder att Anti Rinne och hans regeringskolleger ska hålla samman arbetet i ministerrådet, vilket i sin tur innebär att Finland ska agera neutralt – inte ta egna starka positioner i olika frågor. På ett område kommer de nordiska ledarna att skilja sig rejält åt: invandrings- och asylpolitik. De svenska Socialdemokraterna har stramat åt sin migrationspolitik, men det är ingenting mot vad de danska har gjort under Mette Frederiksen. Danska S har anammat stora delar av högerpopulistiska Dansk folkepartis

åsikter. Nu handlar det inte längre om integration, utan närmast om en invandringsfientlig politik.

Redan tidigare har den nordiska sammanhållningen i EU knakat inom just det området eftersom nuvarande statsministern Lars Løkke Rasmussen (Venstre) också influerats av Dansk Folkeparti.

Danska socialdemokraterna har heller inte haft några problem att tillsammans med Dansk folkeparti agera gemensam opposition och röstat emot regeringens förslag. Långt från den isoleringspolitik som drivs av svenska S gentemot Sverigedemokraterna.

Det återstår att se om Mette Frederiksen fortsätter att driva partiets nya invandringsåsikter även på EU-nivå. Eller om hon anpassar sig till vad andra S-ledare säger.

Pia Gripenberg

Trumps vårdutspel ger Corbyn attackyta

ONSDAG 5 JUNI 2019

Analys

USA:s president Donald Trump vill se ett nytt och långtgående frihandelsavtal med Storbritannien efter Brexit. Men han insisterar på att även sjukvården ska kunna ingå i avtalet – något som ger oppositionsledaren Jeremy Corbyn en ny och tacksam attackyta.

Det var en påtagligt nöjd amerikansk president som mötte pressen vid sidan av Theresa May på tisdagen.

– Det här är ett speciellt ställe, ja, väldigt speciellt, sa han.

Under ett drygt dygn hade Donald Trump då vallats runt i London och mötts av största tänkbara pompa och ståt.

Drottning Elizabeth hade försynt insisterat på vikten av multilaterala avtal, men det var inte förrän presidenten lämnade 10 Downing Street på tisdagen som han hörde demonstranternas burop på nära håll.

– Jag har nästan inte sett några som protesterat. Bara en liten grupp. Det där är ”fake news”. Det har varit tusentals som jublat på gatorna för att jag är här, sa Trump på presskonferensen.

Några hundra meter bort fanns i samma stund tusentals demonstranter med plakat med budskap som ”Dumpa Trump” och ”Nej till Trump, Nej till krig”.

Labourledaren Jeremy Corbyn höll tal till folkmassan:

– Vi kan föra samtal med Trump om hur vi ska kunna skapa jobb och förbättra folks levnadsstandard. Men inte om hur vi ska åstadkomma en avtalslös Brexit, eller bjuda ut vårt offentliga sjukvårdssystem NHS, så att privata amerikanska vårdbolag kan ta över det, sa Corbyn.

Om Labourledaren hade fått dirigera Trumps och Mays efterföljande presskonferens, skulle han nog inte ha ändrat så mycket jämfört med hur den utvecklade sig.

Trump hyllade den avgående premiärministern och gav Mays förhandlingar med EU godkänt (”jag hade

stämt dem och sen förhandlat fram en överenskommelse, men du gjorde det bra”). Sedan upprepade han löftet om ett nytt handelsavtal.

– När nu Storbritannien förbereder sig för att lämna EU, är vi beredda att arbeta för ett nytt och enastående frihandelsavtal, som jag tror kan fördubbla eller till och med tredubbla den nuvarande handeln mellan våra länder, sa Trump.

På frågan om han vill inkludera den brittiska offentliga sjukvårdsservicen NHS (National Health Service) i detta avtal svarade han:

– Jag tycker att allt ska finnas på bordet. Även NHS. Allt ska finnas på bordet när man talar om handelsavtal.

Amerikanska bolag kan redan i dag lägga anbud på offentliga upphandlingar inom den brittiska vården, så länge de har ett brittiskt dotterbolag. Trumps utspel tolkas

därför av den brittiska oppositionen som ett försök att pressa fram en fullständig privatisering.

Och det finns få saker som är så politiskt laddade i Storbritannien som just den fria offentliga sjukvård som garanteras genom NHS.

Det är talande att till och med konservativa politiker som Boris Johnson för tre år sedan propagerade för Brexit med argumentet att det skulle ge mer pengar att satsa på denna offentliga sjukvård.

Samme Johnson framhålls nu av Trump som favorit att ta över efter May, tillsammans med utrikesminister Jeremy Hunt:

– Jag känner Boris och han är en ”good guy”. Jag känner Jeremy och han är också en ”good guy”, sa Trump.

Theresa May försökte begränsa skadan genom att säga att briter själva kan bestämma vad som ska ingå i ett frihandelsavtal, och hennes sjukvårdsminister avfärdar att NHS ingår i förhandlingarna.

Men Trump har sått ett frö till en misstanke om att en framtida konservativ premiärminister kan vara beredd att privatisera vården, för att säkra ett frihandelsavtal med USA.

Som en oväntad bonus för Corbyn förklarade Trump också att han tackat nej till att träffa Labourledaren på tu man hand, eftersom denne är en så ”negativ kraft”.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Sopsortering huvudnyhet i Kina på årsdagen för massakern

ONSDAG 5 JUNI 2019

Medan världen minns och fördömer massakern vid Himmelska fridens torg kampanjar den kinesiska ledaren Xi Jinping för sopsortering. Den 30-åriga minnesdagen möts med tystnad i Kina, med undantag för några fördömanden

av utlandets kritik mot regimens agerande.

Peking.

Massakern på Himmelska fridens torg den 4 juni 1989 ska helst begravas och aldrig mer nämnas, är kommunistregimens önskan.

På tisdagen var 30-årsdagen av när militären öppnade eld mot demonstranterna en icke-nyhet i landets medier. I stället dominerades tidningarnas rubriker av ledaren Xi Jinpings uppmaning till folket att sopsortera, som en del av en pågående miljökampanj.

Men världen har inte glömt hur stridsvagnar rullade in på torget och förvandlade protesterna till ett blodbad. Årsdagen av Himmelska fridens torg får stor uppmärksamhet utanför Kina både i medier och i form av manifestationer. I Hongkong räknade arrangörerna med att

rekordmånga, 180 000, skulle delta i den årliga ljusvaka som hålls för att hedra de som omkom i protesterna. Och från officiellt håll har såväl EU som USA fördömt massakern som ledde till att hundratal, eller tusentals dog. Någon officiell siffra på hur många som miste livet i protesterna mot korruption, och för frihet och demokrati, har regimen aldrig gått ut med.

Ett uttalande från den amerikanske utrikesministern Mike Pompeo i början av veckan fick dock Kinas ledning att reagera. Relationerna mellan de två länderna är redan kraftigt försämrade till följd av det pågående handelskriget. Nu uppmanade Pompeo Kina att släppa alla dem som har fängslats på grund av sin kamp för mänskliga rättigheter fria. Pompeo hyllade studentrörelsen för sitt "hjaltemod" för 30 år sedan och slog fast förhoppningen om

att Kinas integration med omvärlden skulle leda till ett mer öppet samhälle hade gått om intet. Pompeo kritiserade också Kina för behandlingen av uigurer i provinsen Xinjiang, nordvästra Kina, där en miljon satts i arbetsläger och hindras från att utöva sin religion.

USA uttrycker sig arrogant och fördomsfullt, hävdade den kinesiska ambassaden i ett uttalande och anklagade USA för att lägga sig i landets interna affärer. Kinas mänskliga rättigheter har aldrig varit bättre, enligt ambassaden. Också statliga Global Times uppmärksammade i ett ovanligt drag 4 juni i en artikel i måndags. Tidningen hyllar regimen ingripande och kallar det för en "vaccination" som gjort det kinesiska samhället immunt mot politisk turbulens i framtiden. Det är helt i linje med hur Kinas kommunistparti brukar

förklara att militären kallades in, att det var tvunget för stabiliteten i landet. Samtidigt råder en uppenbar oro för att för mycket uppmärksamhet kring händelsen ska orsaka oroligheter. Allt som kan misstänkas handla om massakern raderas från sociala medier, exempelvis är siffrorna 4 och 6 som markerar datumet tabu. Utländska webbsidor blockeras i högre grad än vanligt. Både CNN och Reuters har rapporterat att deras artiklar om massakern stoppats av brandväggar i Kina.

Marianne Björklund

120 000 tjecker protesterade mot premiärministern

ONSDAG 5 JUNI 2019

120 000 personer samlades på tisdagen i centrala Prag för att kräva Tjeckiens premiärminister Andrej Babiš avgång. Demonstrationen var enligt The Guardian den största i landet sedan kommunismens fall.

Demonstranterna fyllde hela Václavplatsen i centrala Prag och höll upp skyltar med ordet "avgå". Protesterna är de senaste av flera som skakar den tjeckiska regeringen. Demonstranterna kräver att åtal väcks mot premiärministern Andrej Babiš, som anklagas bland annat för att ha

svindlat till sig flera miljoner euro i EU-pengar för ett privat herrgårdsbygge.

– Han är som en maffiaboss, den sämsta politikern i Tjeckiens historia. Han påminner oss om kommunismen, säger demonstranten Dagmar Kmochova till The Guardian.

Den 64-årige premiärministern har suttit på posten sedan 2017 och är Tjeckiens näst rikaste man. När anklagelserna mot honom framkom, svarade Babiš med att sparka sin justitieminister, vars efterträdare har vägrat att lyfta premiärministerns parlamentariska immunitet.

DN

USA förbjuder gruppresor till Kuba

ONSDAG 5 JUNI 2019

USA.

USA skärper sanktionerna mot Kuba genom att förbjuda gruppresor till landet, och stänger därmed dörren till ett av de - huvudsakliga tillvägagångssätten för amerikaner att resa dit. Dessutom förbjuds export av båtar och privatflygplan.

”Kuba fortsätter att spela en destabiliserande roll i den västra hemisfären, genom att ge kommunismen fotfäste i regionen och stödja motståndare till USA i länder som Venezuela och Nicaragua”, säger finansminister Steven Mnuchin i ett uttalande.

TT-AFP

Flera döda i skjutning i Australien

ONSDAG 5 JUNI 2019

Australien.

Minst fyra människor är döda och två - skadade efter att en beväpnad man öppnat eld i centrala Darwin i norra Australien, rapporterar polisen. En 45-årig man har gripits efter dådet och enligt polisen föreligger inte längre någon fara för allmänheten. Polisen hade tidigare under dagen stängt av delar av staden, som har cirka 120 000 invånare, och varnat för att en beväpnad förbrytare befann sig på fri fot. Vittnen har beskrivit för det nationella

mediebolaget ABC hur de sett en man med ett avsågat hagelgevär gå in i ett hotell i staden. En person beskriver hur mannen sedan gick från rum till rum, verkade leta efter någon och sköt varenda en han såg. Premiärminister Scott Morrison säger att han inte bedömer dådet som terrorrelaterat.

TT-AFP

Oppositionen nobbar löfte om nyval

ONSDAG 5 JUNI 2019

Sudan.

Det blir val inom nio månader, lovade i måndags en generallöjtnant som företräder det militärråd som har styrt Sudan sedan i april då president Omar al-Bashir tvingades bort. Men proteströrelsen nobbar budet.

”Det är inte kuppmakarna i militärrådet, inte heller dess miliser eller dess ledare, som avgör folkets framtid”, förklarar företrädare för oppositionen i ett uttalande.

Under måndagens oroligheter dödades minst 35 människor och hundratals skadades, enligt en läkarorganisation som står demonstranterna nära. Både oppositionen och militärrådet, som tidigare har förhandlat, tar nu helt avstånd från varandra.

TT-AFP-Reuters

Mexiko hoppas på handelsavtal

ONSDAG 5 JUNI 2019

Mexikos president Andrés Manuel López Obrador säger sig vara optimistisk om att få till ett avtal kring migrationen innan USA gör allvar av hotet om att införa tullar mot grannen i söder.

López Obrador säger att de mexikanska företrädarna planerar att lägga fram ett förslag vid mötet med amerikanska förhandlare i Washington på onsdagen. USA:s president Donald Trump har hotat med att införa tullar på alla mexikanska

varor från och med den 10 juni om Mexiko inte stoppar inflödet av migranter, mestadels från Centralamerika, till USA. Mexikos utrikesminister Marcelo Ebrard, som befinner sig i USA, säger att han tror att mötet kan bli en utgångspunkt för fortsatta förhandlingar.

Det stora antalet migranter, varav många asylsökande, har länge irriterat president Donald Trump och kampanjlöftet om att Mexiko skulle få betala notan för en mur längs gränsen hjälpte honom sannolikt till Vita huset.

Varken Mexiko eller ledamöterna i kongressen har gått med på att betala muren.

TT Reuters

Nu ska it-jättarna även granskas av amerikanska myndigheter

ONSDAG 5 JUNI 2019

Även i USA ökar nu pressen på teknikjättar som Facebook och Google. Myndigheter där ska bland annat granska företagens konkurrenspåverkan på de digitala marknaderna, rapporterar amerikanska medier.

Amerikanska myndigheter ska undersöka hur teknikföretagen påverkar konkurrensen på de digitala marknaderna, skriver New York Times.

Justitiedepartementet kommer att granska Apple och Google, medan Federala handelskommissionen ser över Facebook och Amazon.

Myndigheterna ska bland annat titta på om Googles ägarbolag Alphabet brutit mot den amerikanska

konkurrenslagstiftningen. Oro för nya statliga regleringar av branschen tyngde företagens aktiekurser på Wall Street på måndagen; Facebook tappade 7,3 procent och Alphabet 6,1 procent. I stort tappade it-branschens sektorindex 1,8 procent.

Dessutom planerar en demokratiskt ledd kommitté i representanthuset att göra en granskning av teknikjättarna för att avgöra om de blivit så stora och mäktiga att de

hotar konkurrensen och skadar användarna.

– Med tiden har folk märkt att det finns riktiga faror, säger kommitténs ordförande demokraten David Cicilline till Washington Post.

I mars dömde EU-kommissionen Google till miljardböter för brott mot EU:s konkurrensregler. Att nu även USA:s politiker tar krafttag mot de stora teknikföretagen innebär än större press på dem.

Både Facebook och Google har kritiserats för hur de hanterar användardata och påverkar det politiska klimatet. Apple har stort inflytande över programutvecklare och vad som kan visas på deras enheter, och Amazon anklagas ofta för att kväva konkurrensen på marknaden.

Enligt demokraten David Cicilline har samtliga dessa teknikföretag informerats om granskningsplanerna.

– Det här handlar om hur vi får tillbaka konkurrensen i den här miljön, säger Cicilline.

Alexander Kuronen

Malin Ullgren: Rädslan för clowner hindrar inte pajasarna från att bli statsmän

ONSDAG 5 JUNI 2019

Donald Trump och Boris Johnson har räknat ut något väsentligt om vår tid. De har insett att en sorts klasskyddad

skamlöshet går att förena med nostalgi. Den politiska känslan kan vara extremt effektiv.

I dag åker Donald Trump hem från Storbritannien. Innan han kom till London och statsbesöket, hann han ge Boris Johnson sitt helhjärtade stöd som efterträdare till avgående premiärministern Theresa May.

Förutom de gula luggarna, förenas Trump och Johnson av den stora tryggheten i att komma från privilegierade miljöer. I deras fall har det lett till en sorts professionell skamlöshet. De är inte rädda för konsekvenser, för det finns inga konsekvenser som kommer åt dem, inte långvarigt.

Som Katrine Marçal skrivit här i DN, upptäckte Boris Johnson tidigt i sin karriär att ”De regler som gäller för andra,

de gäller helt enkelt inte för Boris Johnson.” (DN 25/5)

Han har annars en lång karriär bakom sig där han både som journalist och senare politiker, hunnit ställa till med en hel del, som att få sparken som reporter på grund av helt och fullt fabricerade citat och flagrant okunskap i rollen som utrikesminister.

Men han har inte känt sig skyldig att föra politiska resonemang som är stringenta över tid. Han har inte varit särskilt oroad över vad följderna av hans inspirerade babbler ska bli, inte för honom själv eller för någon annan. Som utrikesminister försatte han till exempel en brittisk hjälparbetare fängslad i Iran i ytterligare fara, genom att felaktigt säga att hon var i Iran för att ”undervisa i journalistik”. Beskrivningar, som skulle få alla andra att tappa inflytande, påverkar inte heller.

Ordkombinationen ”Boris Johnson” och ”buffoon” (pajas) är förstås mycket vanlig i brittiska medier, även i konservativa The Times. Men den politiska pajasens historia lär oss ju att pajaseri inte sätter stopp för någonting. Att många är rädda för clowner hindrar dem inte från att bli statsmän. Särskilt inte om pjasen verkar komma från en riktigt gammeldags cirkus.

Både Trump och Johnson har räknat ut något väsentligt om vår tid. De har insett att en sorts klassskyddad skamlöshet går att förena med nostalgi, i en extremt effektiv politisk känsla.

När framtiden bara framstår som skrämmande och samtiden på något sätt verkar märkligt ny, har liberalismen och socialismen svårt att hävda sig. Desto mer attraktivt då med politiker som verkar föra krig mot den där hotfulla framtiden och

samtiden, bara genom att prata och bete som på den gamla goda tiden.

Boris Johnson har ett ganska långt citat-cv med puttrigt rasistiska och sexistiska kommentarer. Han har till exempel talat om afrikaner ”med vattenmelonleenden” och antytt att Barack Obama bara kan förstå Storbritannien med den koloniserades raseri (hans pappa var från Kenya). Det läggs honom inte till last i alla sammanhang, särskilt inte inom hans eget parti. En tolkning är att rasistiskt och sexistiskt språkbruk för en del kan framstå som en trygg återgång till något. Ett hemvändande.

Som om skamlösheten kunde dras inför rätta, har en britt nyligen stämt Johnson för medvetna lögnen i samband med Brexitrörelsen: han ska förhöras för påståendet att Storbritannien gav 350 miljoner pund varje vecka till EU – en

osanning som var så bra att den sattes på en kampanjbuss. Men att försöka sätta dit politiker juridiskt för bristande respekt för fakta låter som en snårig strategi.

Dessutom utgår den från att det som kostar en vanlig politiker något, kostar detsamma för en skyddad människa som Johnson – det gör det inte nödvändigtvis. Kanske är det också känslan av att män som Trump och Johnson sätter något på spel? ”Här kommer jag med alla mina privilegier, men jag är inte för fin för att ta emot just din röst!” Också en sorts bekräftelse i ett klassamhälle.

Malin Ullgren

malin.ullgren@dn.se

”Den judiska historien behöver också komma fram”

ONSDAG 5 JUNI 2019

Nu öppnar Judiska museet i Stockholm i nya lokaler – en gammal synagoga i Gamla stan. Museichefen Christina Gamstorp vill göra ett museum för alla, som lägger en pusselbit till det svenska kulturarvet.

När Judiska museet i dagarna slår upp sina portar är det portarna till den äldsta bevarade synagogan i Stockholm. Eller, ja,

nu för tiden är de automatiska dörrar i glas.

Mellan 1795 och 1870 låg synagogan här, vid Tyska brunnspan i Gamla stan. Sedan övertog Sjömanskyrkan lokalerna, sedan låg där under nästan nittio år Nicolai polisstation, sedan flyttade ett arkitektkontor in. När huset blev ledigt under 2016 såg Judiska museet, som tidigare låg i en gammal skolbyggnad vid Vasaparken, sin chans.

– Den här platsen behövs för att integrera det judiska in i det svenska. Varje museum är ett barn av sin tid, och det här är nästa fas – ett museum som breddar svensk historia, av minoriteten för majoriteten. Och ett museum som inte ligger i en gammal gymnastiksal, säger Judiska museets chef Christina Gamstorp.

– Man ska aldrig underskatta den autentiska platsens betydelse för att

berätta en historia. Just judiska museer är ofta inrymda i gamla synagogor, men runtom i Europa bär de ofta på en mycket tragisk historia, de är platser som togs ifrån judarna under andra världskriget, brändes och förstördes. Vi har ingen så dramatisk historia, men likväl är det en dramatisk plats.

Vi sitter inklämda på hennes kontor – en gammal fyllecell, säger hon, sedan polisstationens dagar. Renoveringen av lokalerna har tagit tid eftersom huset är så gammalt. Mycket av den ursprungliga inredningen från synagogan finns kvar – utsmyckade pelare, väggmålningar dolda under nya lager av färg, läktaren för församlingens kvinnor – men platsen behövde anpassas för en större publik. – Bara att sätta in en hiss kräver tolv högröda antikvarier som står och sliter sitt hår över någon datering. För dem var det

viktigast att bevara kulturarvet, men för mig var det viktigare att få visa upp det. Om det finns något som är centralt i den judiska historien är det upplevelsen av att inte riktigt få vara med. För mig har det varit viktigt att alla är välkomna hit, att alla ska kunna ta del av detta, säger Christina Gamstorp.

Med tre dagar kvar till öppningen, på nationaldagen den 6 juni, är det bråda tider för att få klart utställningslokalerna. En trappa upp i huset, i synagogans vackra, stora församlingsrum, finns den huvudsakliga utställningen.

Den berättar om det judiska livet i Sverige, från det att den tyska juden Aaron Isaac år 1774 bosatte sig i Sverige och grundade en judisk församling, genom århundradena fram till i dag.

Christina Gamstorp säger att hon framför allt intresserat sig för relationen mellan

majoritet och minoritet i utformandet av den permanenta utställningen.

– Hur ska man göra när man som grupp kliver in i ett land? Hur reagerar landet? Och hur förändras ett samhälle när man behöver göra plats för andra? Majoriteten hinner ofta inte med att berätta om minoriteten, annat än som ett exotiskt tillägg. Men det känns som att vi befinner oss i en tid där den judiska identiteten, det judiska kulturarvet och minoriteters perspektiv får mer utrymme.

Vad beror det på?

– Kanske att så mycket av den berättelsen speglas i vårt samhälle i dag. Det vimlar av människor i Sverige, och i hela världen, som sätter ner sina fötter i ett annat land och frågar sig hur man gör. Och det finns ett majoritetssamhälle som också undrar hur man gör. Den judiska erfarenheten av att ständigt vara i minoritet är ganska

allmänmänniskt värdefull, tror jag.

Dessutom pratar man mycket nu om att de sista överlevande från Förintelsen håller på att dö, och vad som ska hända med deras historier då. Förintelsen är ju bara en liten del av vårt arbete här, men det är klart att det spelar in.

Det första som möter besökaren på Judiska museet är ett antal glasskivor föreställande de lagar och regler som det svenska samhället tog fram för att inhysa den nya judiska befolkningsgruppen. Lagar kring slakt och kring sabbat, som enligt Christina Gamstorp går att sammanfatta som ”hur man står ut med varandra”.

Hon säger att grannarna kring Judiska museet har oroat sig för säkerheten kring lokalerna.

– Det var inte så lätt att hamna här, men vi gav oss inte, för jag tror att det var

meningen att vi skulle vara just här. Men frågan har dykt upp i alla led: ”Kommer det att vimla av terrorister utanför dörren?” Jag tror att säkerhet går hand i hand med öppenhet – ju öppnare vi kan vara, desto tryggare tror jag att det blir. Jag vill öppna dörrarna mot världen. Ett judiskt museum, säger Christina Gamstorp, skiljer sig från en plats för judiskt liv.

– Här dyker det upp japanska turister och skolelever från Karlstad. Vi försöker vara så tillgängliga och öppna som ett museum ska vara, särskilt ett museum om det judiska. Det är en demokratifråga för mig – det här är lika mycket en del av Sverige som något annat, och därför ska inte vi stå för hela säkerheten själva. Det är ett ansvar vi delar på.

Utställningen rymmer ett antal konstverk och installationer som på olika sätt

förhåller sig till den svenskjudiska historien. Konstnären Ulrika Sparre har på en stor duk sammanfogat text ur det så kallade Judereglementet, som reglerade judiskt liv i Sverige i slutet av 1700-talet, med Migrationsverkets bestämmelser om arbetskraftsinvandring i dag.

Åsa Andersson Broms har skapat verket ”Nej”, baserat på Judiska församlingens arkiv av de tusentals brev som tyska judar skrev till Sverige innan och under andra världskriget, där de bad om att få komma hit eftersom de förlorat sina arbeten och sina medborgarskap i hemlandet. Alla fick samma svar. Och så galgsamlingen – 100 galgar hänger tätt ihop i taket, insamlade från judiska klädbutiker över hela landet. På programmet för invigningen på nationaldagen står musikunderhållning i form av klezmerbandet Klez Is More, uruppförandet av Alexander Freudenthals

specialskrivna verk ”Själagårdsgatan 19”, och ett antal muntliga presentationer av byggnaden och dess historia.

Kulturminister Amanda Lind kommer dit för att klippa bandet.

– Vi har varit ett litet museum med 10 000 besökare om året. Här räknar vi med det tredubbla. Det är det jag är mest nervös för, hur alla ska rymmas, säger Christina Gamstorp och skrattar.

Och symboliken i att det nya Judiska museet öppnar just på nationaldagen?

– Det är en väl vald dag. Egentligen hade vi behövt förbereda oss en vecka till, men vi behöver öppna på nationaldagen eftersom det här är en del av svensk historia.

Judiska museets slogan är ”Det finns många sätt att vara svensk, att vara jude är ett av dem”. Men från början, säger Christina Gamstorp, hade hon en annan.

– ”Judiska museet – en berättelse om Sverige”. Skansen och nationaldräkter och allt det där kan göra lite på sig, för den här historien behöver också komma fram. Att få lägga en pusselbit till i det svenska kulturarvet, och det mitt i Gamla stan, känns väldigt viktigt.

Greta Thurfjell

greta.thurfjell@dn.se

Judiska museet.

Den 6 juni, på nationaldagen, nyöppnar Judiska museet i Stockholm. Den nya adressen är Själagårdsgatan 19, vid Tyska brunnplan i Gamla stan. Tidigare har museet legat i Vasa högre flickskolas gamla lokaler på Hälsingegatan. På invigningsdagen, från klockan 11 till 17, bjuds på musikunderhållning, skådespelarframträdanden och berättelser om både husets och de svenska judarnas historia.

Hon sätter press på Kina

ONSDAG 5 JUNI 2019

Michelle Obama har vi lärt oss att uppskatta och här kommer ännu en Michelle, som inte viker sig. Michelle Bachelet, FN:s människorättskommissarie sedan augusti. En kvinna som redan skapar stor respekt med sin tydliga stil när hon kritiserar politiska missförhållanden i världen. Hon är socialist och var i åtta år Chiles president, men är skarp i sina uttalanden oavsett vilka partier som styr. Hon går exempelvis till hård attack mot Venezuelas president Nicolás Maduro och hans regim, för att de drivit landet mot kollaps och enligt The Washington Post

beskriver hon hur regimen med polisens hjälp iscensätter mord på regimkritiker. Enligt The New York Times har hon också den senaste veckan satt press på Kina för att tillåta oberoende undersökningar av dödsfall och försvinnanden i landet. Och hon har med skärpa fördömt Israel för ockupationen av Gaza. Missa inte Erik Ohlssons utmärkta intervju i DN (1/6) där hon varnar för en kvinnofientlig offensiv på global nivå.

Maria Schottenius

maria.schottenius@dn.se

Dela

Så här dåligt blir det inte av ren slump

ONSDAG 5 JUNI 2019

En ny bok om den viktorianska eran ger en oavsiktlig inblick i den brittiska konservatismens kollaps. Andrew Brown påminner om att också viktorianerna vågade se verkligheten i ögonen.

Den konservativa politikern Jacob Rees-Mogg är en av ledarna för Torypartiets anti-europeiska fraktion i parlamentet, en rik man som har flyttat de fonder han förvaltar till Dublin som en förberedelse inför den hårda Brexit han förespråkar.

Han klär sig efter modet som gällde för hundra år sedan och i sin första kampanj för en plats i parlamentet tog han med sig sin gamla barnflicka. Delvis på grund av sådana demonstrativa absurditeter har han blivit en betydelsefull spelare i partiets politik, och en vars stöd alla som vill bli nästa partiledare och premiärminister kommer att söka.

Han har just publicerat en bok med historiska essäer, "The Victorians", som fått några av de sämsta recensionerna någonsin i modern Londonpress. Enligt historikern Sir Richard Evans är boken "hopplöst undermålig som historieskrivning ... dåligt skriven ... uppblåst ... och full av klichéer".

En annan historiker, Dominic Sandbrook, skrev att "det samlade intrycket är själsdödande ... Innan jag börjat läsa föreföll mig tanken på Rees-Mogg på

Downing Street löjlig. Men om det är vad som krävs för att avhålla honom från att skriva ännu en bok tycker jag att vi på allvar borde fundera på om inte det vore ett pris värt att betala”.

Författaren A N Wilson ansåg att bokens upphovsman ”är något värre än bara en dumskalle ... det är något moraliskt fränstötande med en bok som kan släta över massakrer och plundringar [och] som inte klargör de förfärliga realiteterna bakom Rees-Moggs lömska fras: ’Mer än hälften av de brittiska inkomsterna från Indien under den här tiden härrörde från tullar som togs ut på opiumhandeln”’.

Till och med Rees-Moggs politiska vapenbroder, den högerinriktade journalisten och historikern Simon Heffer, anmärkte: ”Rees-Mogg tackar dem som inspirerat honom att skriva den här boken. Men de har inte gjort honom någon tjänst.

Ingen intelligent människa behöver läsa den; ingen ointelligent människa borde göra det, eftersom det skulle förvärra deras olycka.”

Boken är precis så dåligt skriven som alla säger, med en blytung, orytmisk grötmyndighet som förvandlar de mest spännande historier till rena gyttjan. Inte för att historierna valts ut för spänningens skull. Där finns inga författare, inga forskare, inga konstnärer. Det förekommer visserligen en viss arkitekt vars katolska övertygelse man får veta mycket om; dock nämns inget om hans syfilis.

Böcker som är så här dåliga har inte blivit det av en ren händelse. Den bok Rees-Mogg skrivit lär en ingenting om sina föregivna ämnen, däremot avslöjar den helt oavsiktligt det pågående, totala sammanbrottet för brittisk konservatism. Hans förebild bör ha varit en bok som gavs

ut för 114 år sedan, och som fortfarande finns tillgänglig: Henrietta Marshalls historiebok om England för barn, "Our island story".

Den är självfallet mycket bättre skriven än Rees-Moggs; kapitlen är lika korta och fängslande som i "Game of thrones" men betydligt mer upplyftande. Hjältar dör, men alltid heroiskt (och på ett sätt som än i dag kan ge mig en klump i halsen).

Fransmännen besegras så ofta och i så många länder genom historien att de framstår som katten i Tom och Jerry. Naturligtvis är "Our island story" genomsyrad av rasism, tydligast i berättelserna om imperiet i Indien. Men den är besynnerligt omedveten och nästan oskyldig: Marshall förstår verkligen inte, medan Rees-Mogg är halvt medveten om att det kan finnas ett moraliskt problem med det brittiska imperiet. Hon tar för

givet att starka länder kommer att erövra de svagare och att de enbart kommer att dömas efter det mod och den djärvhet de visar medan de gör det.

Den första generation pojkar som uppfostrades med "Our island story" massakrerades i första världskriget. De som var åtta år 1905 hade blivit 18 1915 och färdiga att göra värnplikt, även om nästan allihop skulle ha låtit sig värvas frivilligt. Den heroism de fostrats till att beundra, och att återskapa, åstadkom ingenting mot maskingevär och granateld. När kriget tog slut 1918 gavs en annan bok ut som påverkat Rees-Mogg. "Eminent victorians" var en samling med fyra biografiska studier av viktorska hjältar, skriven av den bildade, homosexuella pacifisten Lytton Strachey. Han var nog djärv, men inte på samma sätt som Marshalls hjältar: när han fick frågan vid

värnpliktsmönstringen om vad han skulle göra om han såg en tysk soldat försöka våldta hans syster svarade han, till synes uppriktigt: ”Jag skulle försöka placera min kropp emellan dem”.

Han var också en underbar författare, inte bara prosastilist utan också en raffinerad kännare av människors högmod och dårskap. Eftersom han själv tillhörde den engelska imperieklassen så förstod han de mäktigas ärelystnad och bördor. Ingen som läst hans bok kan någonsin värdera viktorianerna efter deras egna måttstockar igen. Rees-Mogg avskyr honom och säger så ofta.

Men Strachey hade en stor förtjänst jämfört med Rees-Mogg: han var uppriktig i sina försök att riva bort tjocka lager av förljugenhet som likt ruttnande tapeter täckte realiteterna bakom dem. Rees-Mogg försöker snarare plocka upp resterna från

golvet och klistra fast dem över verkligheten igen. Det är därför boken är så dålig. Det handlar inte bara om hur slapt och slarvigt den är skriven, men det är en oskiljaktig del av uselheten eftersom precision i språket skulle kräva precision i tanken och det är just vad de som svärmar för ett ”globalt Storbritannien” inte kan kosta på sig.

Hans egen åkallan av viktoriansk moral är, precis som hans tredelade randiga kostym, en rik mans koketteri. Viktorianerna var intensivt medvetna om moderniteten. Det var en annan modernitet än vår, men de såg världen som den var, och den förändrades. De accepterade fakta. De var seriösa. Om de drömde om ett ”globalt Storbritannien” så var det för att de hade armén, och flottan, som kunde göra sådana drömmar trovärdiga, och för att de

var beredda att begå de brott som krävdes för att realisera dem.

Utan armén, flottan, pengarna eller ens de ideal som gjorde det viktorianska England till vad det var blir Rees-Moggs politik, liksom hans bok, inget annat än ett motbjudande bedrägeri.

Andrew Brown

Andrew Brown är journalist, författare och redaktör. Han medverkar regelbundet i The Guardian. Brown har varit bosatt i Sverige och kom 2008 ut med boken "Fishing in utopia – Sweden and the future that disappeared".

Ledare: Trumps handelskrig är en lek med elden

TORSDAG 6 JUNI 2019

Världsbanken skriver ner sin tillväxtprognos för 2019, meddelade organisationens chef David Malpass på tisdagen. Den globala ekonomin förväntas bara växa med 2,6 procent.

I sig är det inte så mycket att höja på ögonbrynen åt. Prognoser är just prognoser. Att de justeras är regel snarare än undantag.

Vad som är anmärkningsvärt är i stället orsaken till att det går trögare: spänningar i internationella handelsrelationer i allmänhet, tullkriget mellan USA och Kina i synnerhet. Och att det inte bara är Världsbanken som varnar. IMF gjorde samma sak i april. Likaså OECD. Alla tre av samma anledning.

De ekonomiska konsekvenserna av tullarna bör inte överaska någon. Högre priser innebär att konsumenternas köpkraft försvagas. Osäkerhet kring nya handelshinder får företag att skjuta på investeringar.

Får inte tullkriget ett slut snart riskerar skadorna att bli permanenta. Det är svårt att överskatta den betydelse stadigt ökad

handel har haft sedan andra världskriget, och i synnerhet 1970-talet, för det globala välståndsskapandet.

Vad värre är, och som vi har sett prov på de senaste åren, har protektionism en tendens att skapa sin egen självförstärkande logik. Nationalister gör gärna politiska poänger genom att slå tillbaka mot andra länder. Och när fler företag blir beroende av hemmamarknaden försvagas stödet för öppenhet mot omvärlden.

Särskilt illa vore det om handelskonflikten inte får ett slut innan nästa ordentliga kris slår till. Det är värt att minnas att det var just kombinationen av finanskris och handelskrig som drev världen in i 1930-talets stora depression.

Donald Trumps handelskrig, för det är just den amerikanska presidenten som startat dem, utgör alltså en lek med elden.

Men är inte grundproblemet att ett auktoritärt Kina konsekvent fuskar i den internationella ekonomin? Och att landet tar för sig på ett alltmer aggressivt sätt på den globala scenen? Kräver inte det att Washington sätter hårt mot hårt? Skulle inte vilken amerikansk president som helst ha agerat som Vita husets nuvarande hyresgäst?

Det är riktigt att Kina stjälar kunskap och teknik – och skyddar den egna marknaden och kinesiska företag på ett regelvidrigt sätt. Den demokratiska världen måste självklart agera. Det är högst rimligt att såväl USA som EU intagit en mer restriktiv position när det gäller kinesiska investeringar i strategiskt viktiga industrier och en försiktig hållning rörande teknik från Huawei.

Men ett handelskrig – och att den täta ekonomiska väv som binder samman USA,

Kina och resten av världen rivs upp – är varken oundvikligt eller önskvärt.

Faktum är att Donald Trumps företrädare också oroade sig över Kina, men valde en helt annan strategi: Nya omfattande handelsavtal med Stilla havsländerna och EU – TPP respektive TTIP – skulle förhandlas fram. Syftet var att förstärka och fördjupa den multilaterala handelsordningen. USA:s vänner skulle dras närmare. Kineserna kunde få vara med, om de följde reglerna.

Idén var att tämja, inte isolera, Peking. Trump har i stället dragit sig ur TPP. TTIP har lagts på is. På menyn står endast piska, inga morötter. Det gäller även förhållandet till allierade i Nordamerika, Europa och Östasien.

Det är synd. Den brända jordens taktik gör oss alla fattigare.

DN 6/6 2019

Gröna drömmar om storhet väcker frågor

TORSDAG 6 JUNI 2019

Socialdemokrater är ledsna lite överallt, men ingenstans mer än i Tyskland. Det gamla klassiska SPD är sedan länge på dekis. I EU-valet häromsistens blev det knappt 16 procent, och i helgen gav en av de stora mätningarna partiet ynka 12. Miljöpartiet De gröna har tagit över ledningen till vänster och var i samma

undersökning till och med före Angela Merkels kristdemokratiska CDU.

Andrea Nahles har avgått som SPD-ordförande, och ingen vill ta över. Om den stora koalitionen i Berlin överlever beror det mest på att både CDU och SPD är livrädda för ett nyval.

SPD går delvis samma kräftgång som olycksbröder ute i Europa. Andelen arbetare i samhället minskar, fackföreningarnas bas i industrin krymper. Missnöje med globaliseringen har skapat utvandring till främlingsfientliga partier som det tyska AFD. Lattevänstern i städerna ägnar sig åt identitetspolitik i stället för klasskamp.

Ett par tyska särdrag finns. Förre förbundskanslern Gerhard Schröder reformerade arbetsmarknaden i grunden för 15 år sedan. Arbetslösheten sjönk drastiskt, men partiet såg bara svikna

ideal. Den stora koalitionen har samtidigt blivit en tvångströja. Även när SPD driver igenom vallöften får Merkel äran.

De gröna hoppas nu på att permanent ersätta SPD som Volkspartei. Tidigare har höga opinionssiffror tenderat att sjunka ihop. Frågan är om klimatfrågan har förändrat läget.

Att kategorisera De gröna är inte helt lätt. Partiet är proeuropeiskt och mer pragmatiskt än MP i Sverige. Det regerar ett antal delstater i skiftande konstellationer. I Baden-Württemberg styr landsfadern Winfried Kretschmann harmoniskt ihop med CDU, utan att bomma igen Mercedes och Porsches bilfabriker. Efter förbundsdagsvalet 2017 fördes seriösa förhandlingar om regeringssamarbete med Merkel. Men De grönas tro på marknadsekonomin haltar. Över miljökraven hänger ett moln

av förbud och planhushållning. Partiet sa nej till EU:s frihandelsavtal med Kanada, och ställde det som villkor i koalitionssamtalen 2017 (som kraschade när liberala FDP hoppade av).

Vetenskapen hyllas när det gäller global uppvärmning, men hånas i fråga om genmodifierade livsmedel.

Om De gröna ska ta över efter socialdemokratin måste också SPD:s väljare sugas upp. Det gör sannolikt den gröna linjen mer vänsterinriktad och mindre kompatibel med borgerliga partner.

Växtvärk är en överhängande risk. De gröna har för få medlemmar och för lite pengar för att vara riktigt stort. Poster måste besättas, nya rekryter utbildas, tokstollar hållas borta.

Tysklands gröna är något av en skvader. Låt se om den hittar ut ur skogen.

Gunnar Jonsson
gunnar.jonsson@dn.se

Den svenska korruptionen är motsatsen till den sovjetiska

TORSDAG 6 JUNI 2019

Sanningen bryr sig inte om våra behov eller önskemål. Den bryr sig inte om våra regeringar, våra ideologier, våra religioner. Den bidar sin tid. Det konstaterar

kärnkraftsexperten Valery Legasov i HBO:s välgjorda miniserie "Chernobyl". Det är väl också så man först associerar när någon talar om korruption. Till maktmissbruk för egen gagn i ickefungerande stater, varav kärnkraftsolyckan i Tjernobyl torde vara det mest groteska exemplet. Den inträffade därför att personer i hög position beordrade sina underlydande att bryta mot alla regler som fanns, och därför att man hemlighöll allvarliga systembuggar eftersom staten inte fick framstå som svag.

Men framför allt inträffade den därför att Sovjet var så genomkorrumperat att det blivit arrogant. Det kände inte längre igen sanningen ens i form av grundläggande vetenskapliga fakta, som att man inte kan bygga en reaktor så osäker som den i Tjernobyl – och för den delen i andra

kärnkraftverk som ännu är i drift i Ryssland.

I stället levde landet i myten om sig själv som det stora, det odödliga, det riktiga. I andra nationer är tjänstemannaväldet mer ledarlöst, och där är korruptionen också desto futtigare: allt har ett pris och ingenting ett värde. Med rätt antal sedlar i handen kan vem som helst köpa sig nästan vad som helst.

Så är det inte i Sverige. Här har vi med hjälp av den byråkratiska demokratin lyft oss ur 1800-talets genomkorrupta lortigland. Vi får nu fina placeringar i alla internationella index.

Men häromåret dalade vår stjärna stort. Plötsligt var svenskarna mest korrupta i hela Skandinavien, enligt Transparency Internationals bedömning.

Det berodde delvis på bankhärvor och svenska företag som syltade in sig i

mutskandaler i andra länder. Men det handlade också om alla pinsamma myndighetsaffärer.

”Vi kan prata om Statens fastighetsverk, Polismyndigheten, Trafikverket, Transportstyrelsen, och den kommunala och landstingsnivån har inte heller varit så uppmuntrande”, kommenterade Ulla Andrén, ordförande för Transparency International Sverige.

Lägg därtill skandalerna på exempelvis Riksrevisionen och Skatteverket.

Sådan är vår korruption, den är motsatsen till allt vi lärt oss att förknippa med begreppet. Den är inte listig och slug, inte cynisk och manipulativ. Bara inkompetent och nonchalant och naiv och inte sällan beklämmande dumglad. Politiker och tjänstemän som på ett dåraktigt vis leker entreprenörer med skattepengar, som betraktar lagar och regler som

rekommendationer som inte riktigt gäller dem själva, som gör affärer med sina privata vänner för andras pengar.

Särskilt uppenbar har den risken blivit på senare år, i takt med att statliga monopol avreglerats till båtnad för en friare marknad, med utförsäljningar och upphandlingar till följd.

Och det må diskuteras att återinföra tjänstemannaansvaret och utöka politikeransvaret. Men fortfarande är det strikt talat omöjligt att åtala någon för korruption i Sverige, och det är bekymmersamt.

För så grundmurad är alltså vår självbild som icke-korrupta att "korruption" inte ens förekommer som begrepp i den svenska brottsbalken.

Det närmaste vi kommer är väl begreppet "tagande av muta". Det är förbjudet, liksom för den delen bedrägeri, svindleri,

trolöshet, otillbörligt gynnande och så vidare.

Korruption är emellertid något större än så. Den är mer än bara en muta, den är förruttnelse, den äter upp samhället inifrån och löser upp tilliten och samhörigheten medborgarna emellan, gör slarvsylta av likhetstanken.

Därför behövs en samlande kategorisering, i stil med ett korruptionskapitel, som tar ett tydligt helhetsgrepp.

Något av det som gör en stat som mest sårbar för korruption är nämligen just vägran att erkänna att korruptionen alls kan existera.

Fråga bara ryssarna. I veckan kom det sista avsnittet av "Chernobyl". Kreml hade också tittat. I onsdagens morgontidning möttes läsarna av rubriken: "Chernobyl' visade inte det viktigaste: vår seger".

Så är det. När marken en gång väl blivit förgiftad så kan det dröja många år innan sanningen får fäste.

Lisa Magnusson

lisa.magnusson@dn.se

Maktskifte väntar i Danmark

TORSDAG 6 JUNI 2019

Spontana glädjetjut utbröt bland de danska socialdemokraterna när valresultaten tickade in sent på onsdagskvällen. Det blir ett maktskifte och den nya statsministern heter med största sannolikhet Mette Frederiksen. Köpenhamn.

Christiansborgs slott i centrala Köpenhamn kokade av värme och feststämning när vallokalerna stängt på onsdagen.

Här hade nio av de totalt tretton partier som ställer upp i folketingsvalet valt att lägga sina valvaker.

– Det ser väldigt, väldigt fint ut, jag törst knappt tro på siffrorna säger Anne Madsen, folketingskandidat för Socialdemokratiet, Klockan har just slagit 23 och hon står framför de stora tv-skärmarna i ett hav av partikamrater, alla till synes lika lyckliga över valkretsarnas resultat som tickar in framför deras ögon. Resultatet är inte fastställt vid denna tidningens pressläggning, men Socialdemokratiet ser ut att bli den stora vinnaren med drygt 26 procent av rösterna.

– Vi har jobbat hårt med vårt partiprogram i fyra år och det har gett resultat, säger folketingsledamoten Dan Jørgensen segervisst.

Efter fyra veckors intensiv valkampanj där klimat och invandring stått i fokus väntar nu några veckor av både spänning och osäkerhet när partiledaren Mette Frederiksen ska försöka bilda regering. Det röda blocket får 91 mandat, det blå 79. Mycket talar för att det kan bli en komplicerad process som riskerar att dra ut på tiden, inte minst eftersom partierna i det röda blocket har olika åsikter i invandringsfrågan.

– Det kommer att bli svårt, det finns många ultimata viljor men jag tror att vi kommer att nå konstruktiva lösningar, inte minst i klimatfrågan, säger Dan Jørgensen.

Mads Fuglede, folketingsledamot för högerliberala Venstre som nu förlorar regeringsmakten, hoppas mer eller mindre rakt ut att de röda partierna inte ska komma överens.

– Vi riskerar att få en svensk situation med allt för många invandrare och höga offentliga utgifter om de lyckas nå en uppgörelse. Vill Socialdemokratiet ha en mer förnuftig politik bör de istället vända sig till oss, säger han.

Uttalandet går helt i linje med den politiska bomb som hans partiledare Lars Løkke Rasmussen släppte mindre än ett dygn före valet då han avslöjade att han helst ser en mittenregering som samarbetar över blocken efter valet.

En undersökning visar att 47 procent av väljarna är positiva till en regering ledd av Venstre och Socialdemokratiet.

S-ledaren Mette Frederiksen har dock hittills gett Løkke Rasmussen kalla handen.

– Vi går till val på en socialdemokratisk enpartiregering, sade hon i tisdags och hänvisade till att partierna står för långt

ifrån varandra i frågor om klimatet, utbildning och välfärd.

Valets stora vinnare ser dock ut att bli socialliberala Radikale venstre som fördubblar sitt stöd.

– Vi får en ny regering med en ny inriktning. Nu är Dansk folkepartis monopol på dansk politik över, säger Radikale venstres Martin Lidegaard i en kommentar till DR.

I Snapstinget, parlamentarikernas lunchmatsal, höll högerpopulistiska Dansk folkeparti valvaka. Här var stämningen dämpad när de första valresultaten presenterades. Det högerpopulistiska partiet, som i valet 2015 blev landets näst största, gör ett katastrofval och tappar mer än hälften av sina mandat i folketinget då man nu får nöja sig med knappt nio procent av rösterna.

– Väljarna har gett oss en riktig lusing och det måste vi fundera på nu. Men det var också väntat. Alla opinionsmätningar har talat sitt tydliga språk, sade partiledaren Christian Thulesen Dahl när han greppade mikrofonen för att tala till sina partikamrater.

Han poängterade samtidigt att väljarnas slag i ansiktet inte kommer att få partiet att ändra kurs.

– Man ska veta var man har oss. Den röda tråden är densamma oavsett hur många röster vi får på en valdag.

Dansk folkeparti gjorde ett dåligt val även i EU-valet den 26 maj då man tappade tre av fyra mandat. Peter Kofod är nu partiets ende EU-parlamentariker och han har saken klar för sig.

– Jag tror att vi har tappat röster dels till de två nya högerpartierna Nye borgerlige och Stram kurs, men även till

Socialdemokratiet som har valt att föra samma invandringspolitik som vi, säger han.

Både Nye borgerlige och Stram kurs låg har legat och balanserade på tvåprocentspärren under de senaste veckorna. Nu ser det förstnämnda ut att komma in, det sistnämnda inte.

Stram kurs kontroversielle partiledare Rasmus Paludan sade i en intervju med Danmarks radio tidigare under valdagen att en plats i folketinget inte har någon större betydelse för hans del.

– Min dröm är inte att komma in i folketinget. Min dröm är att rädda danskarna från den totala undergången i ett muslimskt kalifat. Den drömmen kommer jag att försöka uppnå med alla tänkbara medel, så länge jag lever. Valdeltagandet till folketinget ser ut att ha blivit rekordhøgt.

– Det känns som att det här valet är på riktigt. Den här sammanhållningen har vi inte haft på årtal, och jag tror att det beror på klimatet, sade Sidsel Koch när hon röstade i Rådhusen i centrala Köpenhamn tidigare under dagen. Hon berättar att flera av hennes vänner poströstade långt i förväg. Själv bestämde hon sig först på valdagens morgon.

– Jag och min pojkvän tog varsitt test och var överens. Till slut blev det rödgröna Alternativet.

Hanna Grosshög
riksnatverket@dn.se

4,2 miljoner danskar är röstberättigade i det danska folketingsvalet 2019.

För att komma in i parlamentet krävs det två procent av rösterna.

Totalt ställde tretton partier upp, varav nio redan sitter i folketinget. Nya är Klaus Riskær Pedersen, Nye borgerlige och Stram kurs.

Kristendemokraterna åkte ur folketinget 2005 men ställde nu upp igen.

Folketinget har 179 mandat, varav 175 väljs i Danmark. Två platser är reserverade till Grönland, två till Färöarna.

Den senaste regeringen har letts av Venstre, Liberal Alliance och Det Konservative Folkeparti. Danmark har liksom Sverige fyraåriga mandatperioder, men det är upp till statsministern att bestämma när valdagen ska infalla. Det ska ske minst tre veckor före valet och denna gång utlyste statsminister Lars Løkke Rasmussen datumet knappt en månad (den 7 maj) före valdagen.

Ingmar Nevéus: Oron för klimat- förändringar var störst – det avgjorde

TORSDAG 6 JUNI 2019

**Valkampen i Danmark handlade om oro
– för klimatet och för invandringen.**

Oron för klimatförändringarna var större. Därför blir landets nya statsminister med största sannolikhet S-ledaren Mette Frederiksen.

Danskarna brukar hamna i topp i rankinglistor över världens lyckligaste folk. Men de är också ett oroligt folk. De två frågor som har dominerat årets danska valrörelse är rädslan för klimatförändringarna och rädslan för invandring. Snarare än att fokusera på sådant som skatter, bidrag och arbetsrätt – de traditionella höger- och vänsterfrågorna – tycks väljarna ha letat efter ett parti som är bäst på att stilla deras oro.

Beroende på vad man nu ser som tidens stora fråga: en våg av flyktingar från muslimska länder, eller den globala uppvärmningen med oöverskådliga följder för hela mänskligheten.

Socialdemokraterna lyckades fånga upp väljare som är oroliga både för det ena och det andra. Med nästan exakt samma resultat som 2015 är S största parti och kommer med största sannolikhet att bilda regering med partiledaren Mette Frederiksen som ny statsminister.

För de partier som bara satsat på rädsla för invandring blev valet en katastrof.

Högerpopulistiska Dansk folkeparti, DF, mer än halverade sitt väljarstöd och hamnade under 10 procent. Och det extremt främlingsfientliga Stram kurs missade tvåprocentspärren och kommer inte in i Folketinget.

Till en del handlar nedgången om att man inte har tagit den andra oron, den för klimatförändringarna, på allvar. Under valrörelsen har DF:s grundare Pia Kjærsgaard talat om "klimatgalningar" och "hysteri" kring klimatet.

Samtidigt som DF imploderar är valet en succé just för de partier som har profilerat sig mest i klimatfrågan. Det gäller de tre partier som väntas bli stödpartier för en ny S-regering – Socialistisk folkeparti, Enhedslisten och Radikale venstre.

I den frågan kommer partierna i det röda blocket att kunna komma överens. S- talesmannen Nicolai Wammen sa häromdagen till DN att det handlar om att göra Danmark till "en grön supermakt". Det är en ambition som väljarna nu ger grönt ljus för.

Svårare blir det för det vinnande blocket att komma överens i den andra huvudfrågan, den om invandringen – där Mette Frederiksen har lagt sig nära Dansk folkeparti sedan hon blev partiledare 2015. Här har de tre stödpartierna en betydligt mjukare linje. Särskilt Radikale venstre kan komma att ställa villkor för sitt stöd.

Det blir tufft för Mette Frederiksen som när hon attackerats från höger under valrörelsen gång på gång har slagit fast att den strama flyktingpolitiken står fast. Kanske löser hon dilemmat med någon symbolisk eftergift, som att slopa planerna på att placera kriminella asylsökande på den öde ön Lindholm, eller att gå med på ta emot ett mindre antal av FN:s kvotflyktingar.

Men även det kan bli smärtsamt.

För Dansk folkepartis kollaps ska inte tolkas som att rädslan för invandring inte längre spelar någon roll i dansk politik.

Den finns kvar, inte minst bland många av Socialdemokraternas väljare.

Ingmar Nevéus

Båda sidor i Washington vill se tuffare tag mot teknikjättarna

TORSDAG 6 JUNI 2019

Analys

Beskedet att USA:s kongress och myndigheter ska granska amerikanska teknikföretag kan bli början på en ny fas i Washingtons förhållande till Silicon Valley. Kraven på hårdare tag mot teknikjättarna är en av ytterst få

frågor som faktiskt förenar republikaner och demokrater just nu. New York.

Häromdagen gav representanthuset i USA beskedet att de påbörjat en omfattande granskning av Facebook, Google och andra teknikjättar för att se om deras dominans går ut över konkurrerande företag på ett sätt som kan skada amerikanska konsumenter. Justitiedepartementet kommer även att granska Apple och Google, medan Federala handelskommissionen granskar Facebook och Amazon.

Det signalerar att Washington nu inleder en ny fas med hårdare granskningar av teknikjättarna, vilket omedelbart fick företagens aktiekurser att falla. Facebook rasade på måndagen med drygt 7 procent, medan Alphabet, som äger Google, föll

med 6,1 procent och Amazon med 4,6 procent.

Kraven på hårdare granskningar av teknikföretagen speglar ett förändrat politiskt klimat i USA, där det nu är medvind för de röster som vill se tuffare tag mot teknikföretagen. Kritik mot Silicon Valleys teknikjättar, diskussionerna om nya regleringar och förändringar i antitrust-lagstiftningen hör till de ytterst få politiska frågor som i dag förenar republikaner och demokrater.

Demokraterna i kongressen var länge försiktiga med att kritisera Silicon Valleys teknikjättar, som under de senaste decennierna bidragit med generösa donationer till deras valkampanjer. Men tonläget har förändrats drastiskt de senaste åren. I fjol sade för första gången en majoritet av amerikaner att de vill se hårdare reglering av teknikföretagen. 83

procent av amerikanerna vill nu se hårdare regleringar av persondata och tuffare straff för de företag som bryter mot reglerna. Det är symptomatiskt att den hårdaste kritiken mot teknikjättarna ofta kommer från just de kongressledamöter som representerar distrikt i Silicon Valley, som demokraten Ro Khanna. Senatorn Elizabeth Warren lanserade i våras sin presidentkampanj genom att presentera ett detaljerat förslag för att Amazon och Apple behöver splittras. Warren gick på måndagen ut med positiva kommentarer om de hårdare granskningarna av teknikjättarna. Såväl republikanen Josh Hawley som demokraten Richard Blumenthal, båda senatorer, sade också till New York Times att de stöder de nya granskningarna och att det är hög tid att utreda teknikjättarnas dominans.

Även Donald Trump har riktat särskild kritik mot Amazon, Facebook och Google, även om hans attacker delvis har byggts på felaktiga påståenden om att företagen medvetet försöker undanhålla konservativa nyhetskällor och inlägg (Facebook har i själva verket tagit hjälp av en rad republikaner, konservativa tankesmedjor och mediepersonligheter från högerkanten, i ett kontroversiellt försök att skapa en balanserad nyhetsförmedling). Förra året genomförde delstaten Kalifornien en omfattande ny lag för att skydda konsumentdata från teknikföretagen, vilket kan bli en modell för framtida, landsomfattande regleringar. Gene Kimmelman på justitiedepartementet säger till New York Times att beskedet om nya granskningar

bör betraktas som en varning till teknikföretagen.

Debatten om teknikjättarnas dominans kommer i kölvattnet av EU:s hårdare regleringar av teknikjättarna, där EU-kommissionären Margrethe Vestager delat ut miljardböter till bland annat Google. Vestager har på sistone blivit mer omtalad även i den amerikanska teknikdebatten och hon bjöds in som en av huvudtalarna på den inflytelserika teknikkonferensen South by Southwest i Texas tidigare i år. Nu börjar det amerikanska politiska klimatet se ut mer som i EU. Totalt pågår åtta olika federala granskningar av Amazon, Apple, Facebook och Google. Federala handelskommissionen leder även sedan tidigare förhandlingar med Facebook om tidigare brott mot överenskommelser om användarnas

persondata, som kan resultera i böter på max fem miljarder dollar.

Hårdare granskningar av teknikföretagen lär bli början på en lång och enligt många efterlängtd konversation om dessa företags dominanta ställning. Den krångliga politiska debatten om hur Silicon Valley bör regleras lär fortsätta så länge dessa giganter dominerar världsekonomin. Harvardprofessorn Shoshana Zuboffs omtalade bok "Surveillance capitalism" har under våren bidragit till en landsomfattande diskussion om teknikjättarnas exploatering av persondata.

Roger McNamee, en tidig investerare i Facebook, har också varit en ledande röst för hårdare tag mot dessa företag, som enligt McNamee agerat ansvarslost i takt med att de vuxit sig så stora. McNamee skriver i måndagens New York Times att

det är dags för radikala förändringar av den federala regeringens hantering av teknikjättarna. ”Det är hög tid att förbjuda tredjeparter som exploaterar persondata och att använda antitrust-lagstiftning för att gynna konkurrerande affärsmodeller. Det här handlar inte om höger eller vänster; det handlar om rätt eller fel”, skriver McNamee.

Teknikjättarnas kritiker hoppas att måndagens besked från Washington kan bli början på en våg av hårdare regleringar och kraftiga böter mot teknikjättarna. Men det kan vi ännu inte räkna med. Beskeden om nya granskningar tyder på ett nytt tonläge från Washington, men det garanterar inte att det kommer att bli några konkreta lagändringar.

Barry Lynn, chef för Open Markets Institute och en av USA:s ledande röster för nya antitrustlagar i tekniksektorn,

säger till New York Times: ”Innan vi vet vad de vill göra så betyder det här ingenting. De kanske bara gör lite väsen av sig för att presidenten ska bli glad en liten stund, och sedan kan de fortsätta göra ingenting”.

Martin Gelin

Björn af Kleen: Trump har gjort statsbesöket till en släktträff

TORSDAG 6 JUNI 2019

Washington. Donald Trump har förvandlat statsbesöket i Storbritannien till en släktresa. En signal om att det är viktigt för honom.

I den svenska adelns medlemstidning Arte et Marte – ”genom fredliga och krigiska

dåd” – finns en rolig sektion där grevar och baroner redogör för sina släktträffar. Wachtmeister, för att ta ett exempel, möttes senast på Wanås slott i Skåne. 150 familjemedlemmar dök upp. De kollade konst, kossor och drack afternoon tea. ”Det blev många lyckliga utrop över att åter få träffas”, kan man läsa i referatet av släktföreningens ordförande Hans Wachtmeister. Särskilt de yngre medlemmarna fann samkvämet meningsfullt: ”För oss unga betyder de här släktmötena så väldigt mycket när vi bygger broar mellan generationerna”. Man kommer lätt att tänka på Arte et Marte när man ser bilderna från Donald Trumps statsbesök i Storbritannien. Utöver presidenten och hans hustru syns en och annan minister i vimlet, som finansministern Steve Mnuchin. Men

framför allt en herrans massa barn:
Trumpbarn.

Familjen Trump har förvandlat statsbesöket i London till en släktträff. Inte bara Ivanka och Jared var på plats, presidentens favoritdotter och hennes outgrundlige man, som båda har jobb i Vita huset. Där var också söner Eric och Donald Jr, som till vardags styr Trump-organisationen i New York och inte har några uppdrag i statsapparaten (utöver att då och då försvara fadern på Fox news). Till och med dottern Tiffany Trump dök upp i London, en 25-årig juriststudent som vanligtvis håller låg profil i USA och som inte hittills tycks ha haft ambitionen att blanda sig i faderns politiska projekt. Varför de privilegierade Trumpbarnen prompt ville följa med till London är inte svårt att förstå. Det spelar ingen roll hur mycket makt och status man har i New

York eller Washington. En kväll på Buckingham Palace kan man inte boka på nätet. Det är inget kasino. Klart Eric, Don, Ivanka och Tiffany ville se verkligheten bakom "The Crown".

Trumpbarnen har inte hållit låg profil under besöket. De har lagt ut mängder av selfies på sociala medier, inte sällan från vackra rum som sällan syns på Instagram. På flera foton poserar de i grupp. Hemma i Washington brukar åtminstone Ivanka och Jared vilja framstå som individer i egen rätt. Ja, de är presidentens familj. Men också anställda. I London har barnen tvärtom framställt sig själva som klan. I en intervju med den brittiska tabloiden The Sun förklarade Donald Trump att han hoppades att Eric, Don och Tiffany kunde ha ett sammanträde med de engelska prinsarna Harry och William. Presidenten

visualiserade ett "nästa generation"-möte. "Det skulle vara trevligt", sade han. En fin bild, onekligen. Trumpbarnen och hertigen av Sussex och hertigen av Cambridge i samspråk i ett försommarlummigt London. Men om vad, egentligen? Harry och William är de facto prinsar i en nästnästkommande generation, vad man än tycker om monarkin. Men Eric eller Tiffany är inte nästa generation i Vita huset, åtminstone inte per automatik. Och i valet 2016 tackade det amerikanska folket nej till såväl dynastin Bush som Clinton. Trump gillar egentligen inte att resa. Under valrörelsen 2016 återvände han till New York varje kväll. På den europeiska kontinenten verkar han ibland direkt vantrivas. Men Storbritannien är något annat.

Drottning Elizabeths kröning tillhör Trumps tidigaste barndomsminnen. Han var sex år när det begav sig 1953, och hans mamma satt fullständigt trollbunden framför tv:n. Modern Mary Anne MacLeod Trump invandrade till USA som fattig flicka från Skottland. Lille Donald förstod för första gången, har han sagt, att det inte skulle vara tillräckligt att ärva hans pappas lönsamma men modesta fastighetsföretag i Queens. Han skulle bli rik nog att smycka sina bostäder i guld. Michael D'Antonio, författare till biografen "The truth about Trump", säger till New York Times att besöket hos drottningen är viktigare för presidenten än något annat, viktigare än muren mot Mexiko, viktigare än att tillsätta abortmotståndare på Högsta domstolen. Och kanske är det därför som Trump har tillåtit sina barn att följa med honom till London: för att kunna

visa dem i verkligheten vad han en gång
skymtade genom tv:n, prakten som
glimmade i mammans ögon.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

Krigsveteraner hedrades 75 år efter Dagen D

TORSDAG 6 JUNI 2019

För 75 år sedan landsteg de allierade
trupperna på stränderna i franska
Normandie för en avgörande
andrevärldskrigsoperation under namnet
Dagen D. Veteraner som deltog i slaget
hyllades på onsdagen vid en ceremoni på
andra sidan om Engelska kanalen.
Världsledare som Frankrikes Emmanuel
Macron, Storbritanniens Theresa May och
USA:s Donald Trump deltog i firandet i
Portsmouth.

DN

dn@dn.se

”Jemeniterna börjar förlora - hoppet om att en fred är möjlig”

TORSDAG 6 JUNI 2019

Fredsavtalet om Jemen som slöts i Sverige har nu ett halvår på nacken. Överenskommelsen hotar att kollapsa när som helst. Det bräckliga avtalet måste stärkas med omvärldens hjälp, säger Rädda Barnens landchef Tamer Kirolos som är på Sverigebesök.

I dag, torsdag, inleds eid al-fitr i Jemen, slutet på fastemånaden ramadan. Under ramadan förväntas en from muslim avstå från all mat och dryck mellan soluppgång och solnedgång. Eid al-fitr, då fastan bryts, är en överdådig fest där familj och vänner samlas för att äta och umgås. Barnen får presenter, godis och nya kläder.

Så borde det vara också i det nästan helt muslimska Jemen. Men över fyra års krig har tärt på festglädjen och möjligheten att ställa till kalas.

– Jag pratade med jemenitiska vänner innan jag reste till Sverige. De konstaterade att de inte vågade göra resor och hälsa på slakten – det är farligt att röra sig ute på vägarna. Och priserna har stigit så mycket på alla varor att vanligt folk knappast har råd med presenter. Det säger egyptiern Tamer Kirolos som är chef för biståndsorganisationen Rädda

Barnens verksamhet i Jemen, baserad i huvudstaden Sanaa. Han är på snabbesök i Sverige för att informera svenska beslutsfattare om läget i det krigsdrabbade landet.

För ett drygt halvår sedan fick Sverige hastigt en huvudroll i den blodiga och segslitna konflikten i Jemen. FN beslutade att förlägga en runda av fredsförhandlingarna om Jemen till Johannesbergs slott utanför Rimbo i Uppland.

En kylig och snöig vecka strax före julhelgen 2018 samlades några av de tongivande aktörerna i konflikten på slottet, under ledning av FN:s särskilda medlare Martin Griffiths.

Förhandlingarna hölls mellan huthierna, som anses vara uppbackade av Iran, och företrädare för Jemens regering, som stöttas av Saudiarabien och Förenade

Arabemiraten (som i sin tur får hjälp av USA, Storbritannien och Frankrike). Innan samtalen i Johannesburg hade parterna inte talat med varandra på nära tre år. De mest påtagliga som överenskoms i det så kallade "Stockholmsavtalet" från Rimbo var att den strategiska hamnstaden Hodeidah skulle fredas. Till Hodeidah förs huvuddelen av den nödhjälp som Jemens befolkning behöver för att överleva.

Tamer Kirolos säger att striderna kring Hodeidah har minskat efter Sverigesamtalen.

– Men det betyder inte att de avtagit helt. Det förekommer daglig artilleribeskjutning.

Kirolos konstaterar vidare att samtalen mellan parterna visserligen fortsätter – men att det inte finns någon varaktig fred i utsikt.

– Det är tragiskt, och farligt. Jemeniterna är kända för sitt tålamod och sin uthållighet, men nu börjar de förlora hoppet om att en fred är möjlig. Fredsöverenskommelsen är bräcklig och lever hela tiden under hotet att kollapsa. Omvärlden, inte minst Sverige, måste göra en kraftansträngning för att stärka och utveckla Stockholmsavtalet, säger Tamer Kirolos.

Han ger också den svenska regeringen en känga för att den, till skillnad från många andra europeiska länder, inte helt stoppat vapenexporten till länder som är att betrakta som krigförande i Jemen. Sverige exporterade krigsmateriel till Förenade Arabemiraten och Saudiarabien för mer än 160 miljoner kronor under förra året.

– Att verka för fred men samtidigt, genom vapenexporten, bidra till krig är inte trovärdigt. Det logiska vore att omedelbart

stoppa alla vapenleveranser till de krigförande parterna i Jemen, säger Tamer Kirolos.

Rädda Barnen har varit verksamt i Jemen sedan 1963 och är en av de ledande aktörerna i hjälparbetet i landet. Minst 56 000 människor har dödats (enligt den amerikanska organisationen ACLED). Barnen drabbas hårdast av konflikten, både direkt och indirekt. Mellan 30 och 40 barn dödas i genomsnitt varje månad i bombanfall. Barnen är också särskilt utsatta för en pågående koleraepidemi som sedan utbrottet vid årsskiftet 2017/2018 drabbat över 700 000 människor. En dryg femtedel av kolerafallen är barn under fem år, visar FN-organet WHO:s statistik.

Samtidigt är samhällsservice som skolor och sjukvård hårt utsatta. Hälften av sjukvårdsinrättningarna i Jemen har

förstörts eller skadats i kriget och 20 miljoner människor – drygt två tredjedelar av befolkningen – saknar tillgång till sjukvård.

– Jemen är på god väg att få en generation som aldrig gått i skolan. Redan nu är det inte ovanligt med barn som inte fått någon undervisning alls på över tre år, säger Tamer Kirolos.

Rädda Barnen utbildar lärare och driver tillfälliga skolor. Organisationen stöder också närmare 200 sjukhus och kliniker i Jemen. Ett vanskligt uppdrag eftersom såväl skolor och sjukhus utsattas för flygattacker av den saudiledda koalitionen som bekämpar huthierna.

För drygt två månader sedan bombades en skola som Rädda Barnen stöder i Kitaf i norra Jemen, nära gränsen till Saudiarabien. Sju människor dödades, varav fyra barn.

Inte heller biståndsorganisationerna och deras personal är fredade. Sedan kriget bröt ut för drygt fyra år sedan har minst 42 biståndsarbetare dödats, visar en sammanställning som webbsajten aidworkersecurity.org har gjort.

Tamer Kirolos understryker att bara ett slut på stridigheterna kan häva det katastrofala läget i Jemen.

– Epidemierna, den bristande säkerheten, den kollapsade statsekonomi – allt är ju konsekvenser av det pågående kriget. Det internationella samfundet måste fortsätta att pressa de stridande parterna att upphöra med sitt våld.

Erik Ohlsson

Fakta. Tre miljoner på flykt

De shiamuslimska huthierna, lierade med Iran, påbörjade under 2014 en militär offensiv och tog bland annat kontroll över Jemens huvudstad

Sanaa för att få igenom sina krav på ökat inflytande.

De fick stöd av Jemens ex-president Ali Abdullah Saleh, som tvingats avgå 2012.

Salehs efterträdare, president Abdrabbu Mansour Hadi, flydde till hamnstaden Aden och senare till Saudiarabien.

I mars 2015 började en militärallians ledd av Saudiarabien flygbomba huthiernas ställningar. Sedan dess har närmare 60 000 människor dödats och tre miljoner har drivits på flykt. Därtill har tusentals människor dött i kolera.

I december förra året slöts embryot till ett fredsavtal i Sverige, på Johannesbergs slott i Uppland. Men mycket återstår innan en verklig, hållbar fred förverkligats.

Enligt FN är så många som 24 miljoner av Jemens sammanlagt 29 miljoner invånare beroende av någon form av hjälp. 9 miljoner står på randen till svält. DN

Regnskogen i Amazonas skövlas i rekordfart

TORSDAG 6 JUNI 2019

Skövlingen av regnskogen i Amazonas ökar i rekordfart. Endast under maj månad avverkades en yta mer än tre gånger så stor som Stockholms kommun. Forskare varnar för en utveckling som de menar påskyndas av landets nya regering.

Statistiken kommer från det statliga brasilianska forskningsinstitutet INPE

som övervakar regnskogen med satelliter. På grund av mycket regn och dimma har det varit svårt för forskarna att tidigare i år övervaka regionen, men under maj månad var det klart väder och satellitbilder visar att en yta på 739 kvadratkilometer skövlats under den månaden – den högsta siffran sedan systemet med satellitövervakning började tillämpas. Det innebär att en yta på två fotbollsplaner i minuten har huggits ner.

Brasiliens president Jair Bolsonaro har nedmonterat skyddet för regnskogen och gett klartecken för ökad avverkning. Det är effekterna av den politiken man nu ser, menar forskarna.

– Regeringen kan inte förneka statistiken som kommer från statens egna institut. Frågan är nu vad den kommer att göra åt den, säger Carlos Souza, från organisationen Imazon, till The Guardian.

Han menar att ett av skälen till att skövlingen ökat så kraftigt i maj är att regnperioden går mot sitt slut. Från och med i juni inleds torrperioden då de större avverkningarna i regel genomförs.

– Först i slutet av juli kan vi få en klar bild av hur stor påverkan blivit på grund av förändringen av miljöpolitiken, säger Carlos Souza.

När högerpopulisten Jair Bolsonaro tillträdde som Brasiliens president vid årsskiftet bytte han ut cheferna på det brasilianska naturskyddsverket Ibama. Naturskyddsverket har i uppgift att övervaka regnskogen och bötfälla de jordbrukare som avverkar mer skog än vad lagen säger. Ibama har tidigare bötfällt Jair Bolsonaro för att ha utövat sportfiske i ett naturskyddat område och därför anses han ha ett horn i sidan till myndigheten.

Han har kallat Ibama för en ”bötesfabrik” och velat minska myndighetens makt.

Sedan han tillträdde har antalet tillslag mot skövlare minskat med 70 procent.

Miljöministern Ricardo Salles kritiseras för ett bristande intresse för Amazonas.

När han var miljösekreterare i delstaten São Paulo, med 45 miljoner invånare, underlättade han för ett gruvbolag att få miljölicens genom att fiffla med kartor.

Han dömdes för sitt brott 2016, men utsågs ändå till miljöminister.

Ricardo Salles är missnöjd med forskningsinstitutet INPE, som tillhandahåller avverkningsstatistiken för Amazonas, och meddelade i förra veckan att han tänker kontraktera ett privat forskningsinstitut som i framtiden ska sköta statistiken.

Miljöministern är också missnöjd med Amazonasfonden, som Norge tagit initiativ

till för att skydda regnskogen. Norge har skänkt 11 miljarder kronor till fonden, men Jair Bolsonaro vill ändra på reglerna över vem som ska bestämma vilka organisationer som ska få ta del av pengarna.

Varken Bolsonaro eller miljöministern tror på klimatförändringarna och de vill minska utomstående nationers försök att skydda världens största regnskog.

På grund av den unika marken i Amazonas kan regnskog som avverkats inte återplanteras.

Henrik Brandão Jönsson

Soporna snart högre än Taj Mahal

TORSDAG 6 JUNI 2019

Varje dag dumpas hundratals ton skräp på samma plats utanför New Delhi.

Landets största sopberg har blivit ett stinkande – och dödligt – monument över världens mest förorenade huvudstad.

Kor, hundar och råttor driver fritt omkring över Ghazipur i östra New Delhi. Ovanför svävar rovfåglar.

Redan drygt 65 meter över marken väntas Ghazipur nästa år växa om det vita

palatset Taj Mahal i Agra som mäter omkring 73 meter.

Landets högsta domstol larmade i fjol om att det snart blir nödvändigt att sätta upp röda varningslampor på sopberget för att undvika flygolyckor.

TT-AFP

Över 100 döda i massakern i Sudan

TORSDAG 6 JUNI 2019

Dödssiffran efter måndagens massaker på demonstranter i Sudan har ökat till över 100, enligt läkare. FN:s säkerhetsråd har inte kunnat enas om en fördömande resolution.

Samtidigt öppnar juntaledaren al-Burhan åter för villkorslösa samtal med oppositionen.

Två dagar efter massakern på demonstranter utanför militärhögkvarteret i Sudans huvudstad Khartoum stiger dödssiffran kraftigt, rapporterar al-Jazira.

Enligt Centralkommittén för sudanesiska läkare, en organisation knuten till oppositionen, dödades fler än 100 personer av säkerhetsstyrkorna i gryningen i måndags, medan flera hundra skadades. Tidigare har dödssiffran angivits till 35.

På tyskt och brittiskt initiativ diskuterade FN:s säkerhetsråd på tisdagen våldsutbrottet i Sudan. Man kunde dock inte enas om en resolution som fördömde våldet och krävde ett omedelbart stopp för dödandet. Det var Kina som satte stopp, med stöd av Ryssland och Kuwait.

Clas Svahn
Anders Bolling

271 migranter i sjönöd räddade

TORSDAG 6 JUNI 2019

Malta.

Maltas flotta har plockat upp 271 migranter vid tre olika tillfällen där båtar har slagit larm ute på Medelhavet. 63 personer räddades ur en mindre båt som började ta in vatten under natten till onsdag. Vid ett annat larm räddades 61 personer och vid ett tredje 147, meddelar militären, utan att gå in närmare på vad som hänt.

För några dagar sedan räddades 165 personer när Italiens och Maltas respektive flottor undsatte två båtar som skickat SOS-signaler.

TT-AFP

Italien kan straffas av EU

TORSDAG 6 JUNI 2019

Italien kommer allt närmare att straffas ekonomiskt av EU-kommissionen. Kommissionen har slagit fast att Italien bryter mot EU:s regler på grund av landets stora statliga budgetunderskott.

Italiens vice premiärminister Matteo Salvini riktar hård kritik mot euroländernas regelverk medan EU-kommissionen hotar med böter.

– Om ditt barn hungrar, vad gör du då? Följer du gränsdragningarna eller tittar du över gränsdragningarna så att ditt barn kan äta?, säger Salvini enligt Reuters.

Samtidigt hotar EU-kommissionen att straffa Italien om landet inte följer EU:s regelverk, som bland annat innebär att ett lands statliga budgetunderskott inte får överskrida 3 procent av landets samlade ekonomi, BNP. Reuters hänvisar till den italienska tidningen La Repubblica som hävdar att Italien kan drabbas av böter. Tidigare har böter på 3,5 miljarder euro nämnts, omkring 38 miljarder kronor.

TT Reuters

Känsliga patientuppgifter skickades till USA – utan sekretesspröv ning

TORSDAG 6 JUNI 2019

Region Halland lämnade ut känsliga personuppgifter från en halv miljon patientbesök till ett sjukhus i Boston, USA – mot lagen. Nu riktar

Justitieombudsmannen kritik mot regionen på flera punkter.

Regiondirektör Jörgen Preuss kan till DN inte svara på vem eller vilka som initierade utlämningen.

Region Halland lämnade för tre år sedan ut känsliga personuppgifter från 500 000 halländska vårdtillfällen till Brigham and Women's Hospital i Boston, USA. Det har Hallandsposten avslöjat, i en serie artiklar i fjol.

2016 skrevs ett avtal mellan Bostonsjukhuset och den svenska regionen, som förband sig att under tre år betala en "serviceavgift" på 45 miljoner kronor för att få hjälp med statistisk analys och metoder. Regiondirektör Jörgen Preuss uppger till DN i dag att kostnaden landade på 30,6 miljoner kronor, efter en omförhandling.

I mars 2016 började Region Halland föra över pseudonymiserad, alltså inte avidentifierad, data från journalsystem, kopplade till uppgifter om inkomst, utbildning och familj från Statistiska centralbyrån till Boston. Först i november kom ett godkännande av regionala etikprövningsnämnden.

Chefsjustitieombudsmannen Elisabeth Rynning understryker i sitt beslut, som kom på tisdagen, att uppgifter ur patientjournaler ”typiskt sett är information som är mycket känslig ur integritetssynpunkt” och som skyddas av lagen genom bestämmelser om hur personuppgifter får behandlas, om sekretess och tystnadsplikt.

JO konstaterar att de uppgifter som lämnades ut till USA inte var helt avidentifierade, och att de därmed ska ses som personuppgifter. Kraven i

personuppgiftslagen för överföring av personuppgifter till tredje land var inte uppfyllda. Därför kritiseras regionen för att ha lämnat ut personuppgifter i strid med då gällande lagstiftning.

Det är viktigt att en myndighet även vid utlämnande av pseudonymiserade uppgifter gör en noggrann sekretessprövning. I det här fallet fanns flera omständigheter som JO anser borde ha manat till försiktighet. I vilken utsträckning det faktiskt har varit möjligt att identifiera enskilda individer har inte kunnat klarläggas i utredningen. Enligt JO framstår det inte som osannolikt att bakvägsidentifikation – att uppgifter kan härledas till individ – i vissa fall skulle ha varit möjlig.

Utlämnandet av de känsliga uppgifterna tycks inte ha föregåtts av någon sekretessprövning och dokumentationen

kring ärendet är bristfällig, vilket JO också kritiserar.

Regiondirektör Jörgen Preuss säger till DN:

– Vi gjorde bedömningen 2016 att vi inte lämnade ut några personuppgifter. I dag konstaterar vi att JO gör en annan bedömning, som vi har att följa. Och jag konstaterar också att vi gör bedömningen att det inte är några personuppgifter som har lämnats ut – att det inte är några hallänningar som lidit någon skada av detta.

JO konstaterar ju att det handlar om personuppgifter?

– Som sagt, vi gjorde bedömningen 2016 att det inte handlade om personuppgifter och nu gör JO en annan bedömning. Då har vi att följa JO:s bedömning och deras beslut.

Kan ni garantera att inga hallänningar har fått sina uppgifter läckta och använda på ett sätt som de inte har ämnat när de gick till doktorn?

– Vår bedömning är att inga hallänningar kunnat identifieras, det är ytterst osannolikt.

Varför gjordes utlämningen?

– Det var ju en del av projektet. Då måste du prata med den som hanterade projektet inledningsvis. Men syftet var att testa hur data bäst kunde struktureras.

Preuss kan dock inte svara på vem eller vilka personer som tog initiativet – eller om idén kom från Boston eller Halland.

– Region Halland är utvecklingsorienterat och vi ser en stor potential i datadriven utveckling av vården. Man driver samverkansprojekt, möts på olika konferenser. Det var inte den ena eller den andra som började. Jag kan inte säga vilka

personer det var, det vet inte jag. Det viktiga för mig är att vi har samarbete. DN avslöjade i fjol att känsliga personuppgifter från över tusen patienter lämnats ut utan etikprövning, som lagen kräver, från ögonsjukhus i Stockholm och Göteborg till amerikanska bolaget Ichom. Efter avslöjandet lämnades ärendena vidare till åklagare. Ichom har startats av Boston Consulting Group ihop med ”fadern” av värdebaserad vård, Harvardprofessorn Michael Porter och KI-professor Martin Ingvar. DN beskrev i höstas att det Bostonsjukhus som Region Halland lämnade ut data till, samarbetar med just Ichom, och har under flera år haft samarbete med Michael Porter. Inom läkemedels- och bioteknikindustrin finns stora intressen för patientdata och Ichom har gått samman med europeiska

läkemedelsindustrins branschorganisation Epfia i en ”strategisk allians” för att sprida konceptet värdebaserad vård – som innebär mätning och insamling av data. Jörgen Preuss säger sig inte ha reflekterat över att sjukhuset i Boston samarbetar med ett bolag som har samarbete med kommersiella intressen.

– Jag har ingen rimlig anledning att över huvudtaget kommentera vad andra gör på något sätt. I grunden handlar det om att vi vill utveckla vården på bästa sätt och vi är helt övertygade om att vi behöver samarbeta med andra, över nationsgränser.

Bolaget Ichom samarbetar den med irländska forskningsjätten Icon, som i fjol omsatte 20 miljarder kronor, i projektet Globe, som ska sammanföra data för att skapa ett stort internationellt kvalitetsregister. Dit har alltså, som DN

avslöjat, data skickats från S:t Eriks ögonsjukhus och Sahlgrenska. Men även Brigham and Women's Hospital i Boston har bidragit med data, enligt en projektbeskrivning från Ichom som även publicerats i European Medical Journal (EMJ) i juni 2017.

I ett mejl till DN i samband med publiceringen uppgav företrädare för Ichom och sjukhuset dock att data inte lämnats ut från Bostonsjukhuset till Globe-projektet – trots publiceringen i EMJ året innan. Det ska, enligt Ichom och sjukhuset, i stället vara så att Brigham tillsammans med Ichom varit med att starta Globe-projektet, utan att lämna ut data. Företrädare för Brighamsjukhuset uppger till DN att man uppmanat Ichom att be EMJ om en rättelse.

Lisa Röstlund

lisa.rostlund@dn.se

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se

Radikale kan mildra det extrema

FREDAG 7 JUNI 2019

Väljarna i Danmark belönade på onsdagen flera partier som opponerat sig mot den njugga migrationspolitiken. Socialliberala Radikale venstre fördubblade glädjande nog sitt väljarstöd och är nu jämnstora med Dansk folkeparti, som säckade ihop. Men Dansk folkepartis strama invandringspolitik lever tyvärr vidare genom de två stora partierna i Danmark: Socialdemokraterna och Venstre.

Partiledaren Mette Frederiksen (S) lovade före folketingsvalet att behålla ”paradigmskiftet” om hon lyckas bli landets nästa statsminister.

Trots att S fick ett försvagat väljarstöd medan Venstre gick framåt erkände Lars Løkke Rasmussen sig besegrad eftersom hans borgerliga regeringsunderlag rämnat. Dagen före valet sade han att han gärna ser en mittenregering med S och Venstre – och de fick egen majoritet med sammanlagt 91 mandat.

Frederiksen vill däremot regera ensam. För ett år sedan klargjorde hon att hon inte ville ha med Radikale venstre på grund av dess för ”mjuka” flyktingpolitik – trots att Radikale venstre tillhör det röda blocket.

Valresultatet har emellertid gjort Radikale venstre till kungamakare och de kräver en mer liberal invandringspolitik för att

släppa fram en S-regering.

Förhoppningsvis använder partiet sin position till att förhandla fram mer öppenhet både rörande ekonomin och gränserna, såsom systerpartierna i Sverige gjorde i januariavtalet.

Alternativet är att Socialdemokraterna och Venstre befäster sin järnaxel om den hårda migrationspolitiken. Det vore olyckligt om mittenpartierna ser till att behålla den extrema hållningen. Det vore också paradoxalt när Dansk folkeparti äntligen imploderat, det måttlöst invandringsfientliga Stram kurs misslyckats med att ta sig in i parlamentet och de flyktingvänliga vänsterpartierna gick framåt.

Sofia Nerbrand

sofia.nerbrand@dn.se

En miljon får könssjukdom varje dag

FREDAG 7 JUNI 2019

Fler än en miljon människor smittas av en sexuellt överförbar sjukdom varje dag, enligt en ny rapport från Världshälsoorganisationen.

– Könssjukdomar finns överallt. De är betydligt vanligare än vad många tror, säger Teodora Wi, en av rapportförfattarna.

Rapporten bygger på data från 2016 då bland annat 127 miljoner nya fall av klamydia samt 87 miljoner fall av gonorré

konstaterades bland män och kvinnor mellan 15 och 49 år.

Resistens mot antibiotika gör det allt svårare att ge vård i tid.

TT-Reuters

Pressat brittiskt regeringsparti söker ny ledare

FREDAG 7 JUNI 2019

**Theresa May lämnar på fredagen
formellt partiledarposten i Tories.**

**Den stora frågan för det tiotal
kandidater som vill efterträda henne är
när och hur britterna ska lämna EU – en
debatt som förs i skuggan av det nya
Brexitpartiets framgångar.**

När kampen nu inleds på allvar om
partiledarposten i det konservativa Tories

står regeringspartiet inför närmast en
existentiell kris.

– Vi måste inse hur djupt problemen går.
Vi har ett reellt val mellan att få Brexit
avklarat och möjligheten att detta stora
parti utrotas helt, sa förre utrikesministern
Boris Johnson ödesmättat i veckan.

Den gulhårige, lite strulige ”Boris”, som
han kort och gott kallas i folkmun, är just
nu favorit till att bli ny partiledare.

Hans budskap: att britterna bör lämna EU
utan ett avtal den 31 oktober, om inte
unionen backar på flera avgörande
punkter – annars kan landets
högerpopulist framför andra, Nigel Farage,
skjuta det regerande Tories i sank.

Farage lämnade tidigare i år sin gamla
skapelse Ukip åt sitt öde och bildade
Brexitpartiet – ett utpräglat missnöjesparti
med ett enda krav: att Storbritannien
lämnar EU, omedelbart och utan avtal.

I EU-valet fick Brexitpartiet 31,6 procent av rösterna. Tories fick förnedrande 9,1 procent.

Det var i samband med det som Theresa May meddelade sin avgång. Hon sitter kvar som premiärminister fram till slutet av juli, då efterträdaren ska vara utsedd. Men utflödet av konservativa väljare fortsätter. I det fyllnadsval i Peterborough som hölls på torsdagen, har Brexitpartiet goda chanser att säkra sin första ledamot i det brittiska parlamentet (resultatet väntas på fredagen).

En majoritet av kandidaterna till partiledarposten i Tories talar därför varmt om en avtalslös Brexit, trots alla varningar om negativa konsekvenser från bland annat Bank of England.

Förre Brexitministern Dominic Raab hotade rent av i veckan med att upplösa parlamentet, om det inte går med på en

avtalslös Brexit. Något som fick Rory Stewart – en av få liberala röster i ledarstriden – att gå i taket:

– Detta är olagligt, odemokratiskt och omöjligt att genomföra. Själva idén är en djup kränkning av vår frihet, författning och traditioner, sa Stewart.

Miljöminister Michael Gove föreslår i stället att Brexit skjuts upp – ännu en gång.

– Risken finns annars för att vi tvingas till nyval innan Brexit har säkrats. Och det skulle med stor säkerhet ge Jeremy Corbyn nycklarna till 10 Downing Street, varnar Gove.

Ändå tycks många konservativa ledamöter i nuläget vara beredda att stötta Boris Johnson.

Det är inte oviktigt, för i första skedet ska antalet kandidater hyvlas ned till två

genom utslagsomröstningar i Tories partigrupp i parlamentet.

Om Boris Johnson skulle passera det nålsögat är han sedan enligt opinionsmätningarna favorit till att vinna den avgörande medlemsomröstningen i juli

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

Fakta. Viktiga datum

13 juni. Första röstomgången. Stöd av minst 17 av Tories parlamentsledamöter krävs för att gå vidare.

18 juni. Andra röstomgången. Stöd av minst 33 ledamöter krävs för att gå vidare. Om alla får det, slås den ut som får minst antal röster.

19-20 juni. Vidare elimineringsomröstningar, tills bara två kandidater återstår.

26 juli. Sista datum för när den nya ledaren ska vara utsedd; antingen genom en avgörande omröstning bland alla medlemmar, eller genom att en kandidat dragit sig tillbaka.

Här de hetaste kandidaterna som kan ta över efter Theresa May

FREDAG 7 JUNI 2019

Boris Johnson. Tokrolig, strulig och gräsrötternas favorit

Partimedlemmarnas favorit. Boris Johnsons lite tokroliga, struliga maner har gjort honom omtyckt bland konservativa

gräsrötter – men också kontroversiell i partitoppen.

Han kan ha avgjort folkomröstningen 2016 genom sitt ställningstagande för lämnasidan. Gjorde sig ett namn som pragmatisk borgmästare i liberala London, men under tiden som utrikesminister 2016–2018 blev Johnson ökänd för diplomatiska grodor och slarv med detaljer.

Tycker om Brexit: Vill förhandla fram ett nytt utträdesavtal genom att hota EU med en ”no deal”. Är beredd att lämna EU utan avtal den 31 oktober.

Talar för: Uppsvinget för Brexitpartiet har fått många Tories att tro att det krävs en högerpopulist för att stoppa en annan högerpopulist.

Talar emot: Ryktet som ”slarver”.

Michael Gove Kompetent och redo att skjuta upp Brexit

Michael Gove ledde den stora lämnakampanjen ”Vote leave” i folkomröstningen om EU-medlemskapet 2016 och har sedan dess gjort sig ett namn som en kompetent minister.

Har en bakgrund som journalist och intervjuade bland annat Donald Trump i januari 2017. Har som miljöminister varit lojal mot Theresa May.

Tycker om Brexit: Vill undvika en avtalslös Brexit, och ska enligt uppgifter i brittisk press vara beredd att skjuta fram EU-utträdet till nästa år.

Talar för: Har navigerat skickligt mellan brexitörfalangen och den mer liberala, EU-vänliga falangen i Tories.

Talar emot: Är inte lika karismatisk som Boris Johnson, och har skaffat sig en del fiender längs vägen. Vissa ”brexitörer” ser

hans lojalitet mot May som ett tecken på bristande principfasthet.

Andrea Leadsom. Inflytelserik ledamot hoppas på ny chans

Andrea Leadsom kom tvåa i striden om partiledarposten 2016, men hoppas nu på en andra chans. Har de senaste åren varit inflytelserik ledare för Tories i underhuset. Tycker om Brexit: Leadsom anser att det är hopplöst att försöka förhandla om utträdesavtalet med EU – eftersom EU kommer att vägra – och vill därför inte skjuta upp utträdet. Det innebär en avtalslös Brexit den 31 oktober. Leadsom menar dock att ett sådant utträde kan göras mindre turbulent med ensidiga åtaganden från brittisk sida och genom att sedan förhandla fram ”miniavtal” på olika områden.

Talar för: Respekterad i alla läger – såväl inom det egna partiet, som i oppositionen. Talar emot: Har relativt få som stöder henne öppet i partiet och haft svårt att få fart på sin kampanj.

Jeremy Hunt. Stabil minister som uppskattas av Trump

Förre kulturministern Jeremy Hunt efterträdde Boris Johnson som utrikesminister 2016 och har sedan dess varit relativt stabil i rollen.

Tycker om Brexit: Jeremy Hunt tillhör de i Tories som röstade för att stanna kvar i EU för tre år sedan.

Hans linje i dag låter misstänkt lik den som Theresa May drivit. Hunt vill få till ändringar om bland annat nödlösningen om Nordirland i utträdesavtalet – något som EU uteslutit. Bara i sista hand och

”med tungt hjärta” skulle han kunna tänka sig en avtalslös Brexit.

Talar för: Fick uppskattande ord av Donald Trump i veckan och har stöd av flera tunga namn i regeringen, bland dem brexitören och handelsministern Liam Fox.

Talar emot: Hans ljumma inställning till EU-utträdet provocerar stora delar av brexitörfalangen.

Dominic Raab. Förhandlare tog avstånd från avtalet

Dominic Raab var som Brexitminister med och förhandlade fram det utträdesavtal som Theresa May förgäves försökt få igenom i parlamentet vid tre tillfällen. Han avgick kort tid efter att förhandlingarna avslutats – och tog då genast avstånd från avtalet.

Tycker om Brexit: Raab är beredd att lämna EU utan avtal den 31 oktober, och säger att han skulle försöka upplösa parlamentet för att få det gjort. Han har dock också sagt att han först vill försöka få till ändringar i utträdesavtalet.

Talar för: Var tidigt ut på banan och har i praktiken kampanjat konstant för att efterträda May sedan han avgick i november förra året.

Talar emot: Låter stundtals ganska radikal när han pratar om Brexit, vilket fått den EU-vänliga falangen att se honom som ett större hot än Boris Johnson.

Rory Stewart. Liberal uppstickare vandrar landet runt

Den lite gämlige, 46-årige biståndsministern Rory Stewart är en liberal uppstickare bland dem som vill bli ny Toryledare. Han har tidigare varit

okänd för den bredare allmänheten, men nu gjort sig ett namn på sociala medier under hashtaggen #rorywalks, där han vandrar och håller låda runt om i landet. Tycker om Brexit: Har uteslutit att vara minister i en regering som genomför en avtalslös Brexit. Föreslår i stället en "medborgarförsamling" som ska arbeta fram en bred kompromiss om Brexit. Talar för: Senaste veckan har Rory Stewart varit den kandidat vars namn söktes mest efter på Google. Det säger något om "surret" kring honom – och om hur okänd han tidigare varit. Talar emot: Har främst stöd av liberala, EU-vänliga ledamöter som Ken Clarke, vilket knappast räcker.

Och fem andra utmanare som också vill efterträda May.

Sajid Javid

Inrikesminister som gjort sig känd för drastiska utspel. Lovar att anställa 20 000 fler poliser. Är beredd att lämna EU utan avtal, och tror mycket på tekniska lösningar.

Matthew Hancock

Sjukvårdsminister som många ser som kompetent. Vill lösa Brexitknuten genom att skapa ett särskilt råd i Nordirland som ges inflytande över processen.

Esther McVey

Tidigare sjukförsäkringsminister som påstår att de tekniska lösningarna för en "osynlig gräns" på Irland redan finns. Talar sig varm för en avtalslös Brexit.

Sam Gyimah

EU-vänlig tidigare utbildningsminister som vill hålla en andra folkomröstning, där alternativen skulle vara Theresa Mays avtal, Brexit utan avtal, eller ingen Brexit alls.

Mark Harper

Tidigare migrationsminister som fick avgå när det avslöjades att hans kontor städades av papperslösa. Vill ha ett "kort, fokuserat" framskjutande av Brexit.

Det spekuleras även om att sir Graham Brady, Penny Mordaunt och James Brokenshire kan lansera kandidaturer innan deadline infaller på måndag.

”Kan ta månader att bilda regering – som i Sverige”

FREDAG 7 JUNI 2019

”Det svenska tillståndet” är begreppet på danskarnas läppar dagen efter valet. Många tror att det kommer att ta lång tid för S-ledaren Mette Frederiksen att bilda regering.

– I afton har vi fått en historisk seger för de röda partierna i folketinget. Danmark

har valt en ny regering, sade Mette Frederiksen när hon segertalade inför sina partikamrater på onsdagskvällen.

Morgonen efter valet tvivlar både politiker, journalister och vanliga danskar på att hennes väg till regeringsbildningen kommer att bli rak.

– Jag hoppas att vi får en röd regering som satsar på klimatfrågorna. Men det är många pusselbitar som ska passa ihop. Jag tror att Mette Frederiksen får det svårt, säger medicinstudenten Anne Nielsen, 20. Tillsammans med några studiekamrater har hon tagit cykeln till det kungliga residenset Amalienborg för att få en skymt av den avgående statsministern Lars Løkke Rasmussen (Venstre) när han lämnar in sin avskedsansökan till drottning Margrethe.

Själv röstade hon på rödgröna Enhedslisten, på grund av deras ”gröna värderingar” och ”humana flyktingpolitik”.

– Om Mette inte kan möta kraven inom det röda blocket får hon väl vända sig till Lars Løkke och bilda en mittenregering i stället. Han verkar ju intresserad, säger Anne Nielsen och syftar på att Venstre-ledaren så sent som på valnatten uppgav att han gärna bildar en mittenregering, helst med sig själv som statsminister.

Alla sådana förslag har hittills avfärdats av Socialdemokraterna. Partiet fick ungefär samma resultat som i valet 2015 medan Socialistisk folkeparti och socialliberala Radikale venstre, två mindre partier i det röda blocket, gick kraftigt framåt.

Tillsammans med rödgröna Enhedslistens röster räckte det för att säkra en röd majoritet med 91 mandat.

Men nu ställer de mindre partierna krav.

– Mette Frederiksen får chansen. Om hon vill gå i min riktning, får hon lov att bli statsminister, sade Radikale venstres partiledare Morten Østergaard när alla partiledare samlades i plenum för en avrundande debatt på valnatten. En liknande inställning har Pernille Skipper, partiledare för Enhedslisten.

– Mette Frederiksen är inte statsminister ännu. Hon är förhandlingsledare. Och om hon ska bilda regering på vårt mandat, ska förhandlingarna vara positiva för oss, säger hon till Danmarks radio.

Efter att Lars Løkke Rasmussen meddelat sin avgång kommer nu alla partiledare träffa drottningen för att meddela vem de tycker är bäst lämpad att bilda regering. Enligt Rune Stubager, professor i statsvetenskap vid Århus universitet, riskerar processen ta flera veckor.

– Kraven handlar bland annat om att de mindre röda partierna vill lätta på åtstramningarna i invandringspolitiken. Samtidigt har Socialdemokraterna vunnit tillbaka många av sina kärnväljare från Dansk folkeparti just på grund av sin hårdföra invandringspolitik. S får problem om de sviker dem nu, säger han.

Socialdemokraterna har med andra ord hamnat i en rävsax på grund av den för Danmark så berömda invandringsfrågan.

– Det enda Mette Frederiksen har sagt som kan skapa förhandlingsutrymme är att de inte kommer att förändra ”de breda linjerna” i migrationspolitiken. Det är oklart hur de linjerna ser ut, men det skapar åtminstone vissa öppningar, säger Rune Stubager.

Enligt honom är nyckeln till Socialdemokraternas valframgång just att man gått till höger i invandringsfrågorna

och till vänster i den ekonomiska politiken. Detta i sin tur är en viktig orsak till Dansk folkepartis katastrofval – från 21,1 procent i valet 2015, till 8,73.

I de gamla hamnkvarteren Nyhavn vimlar det av danskar och utländska turister denna stekheta torsdag. 76-årige Poul Nielsen från Århus sitter och dricker öl på en uteservering tillsammans med sin fru och några andra par. Likt många danskar vi möter pratar han om det ”svenske tillstande” (svenska tillståndet). Ett begrepp som används i Danmark där Sverige ses som ett avskräckande exempel. – Jag tror att vi efter väldigt många turer kommer att få en minoritetsregering, men jag är rädd för det svenska tillståndet – att det kommer att kräva månader av förhandlingar innan den är på plats, säger han.

Själv röstade han på högerliberala Venstre. Trots att Lars Løkke Rasmussen nu träder tillbaka från statsministerposten utesluter inte Poul Nielsen att han kan få chansen att bilda ny regering om inte Socialdemokraterna lyckas.

– S gick ju faktiskt ned i jämfört med förra valet, medan Venstre gick upp med flera procentenheter. Kommer det till en punkt när förhandlingarna faller mellan de röda tror jag att Løkke kan välta dem.

Hanna Grosshög
riksnatverket@dn.se

Fakta. Valresultat folketingsvalet 5 juni

Socialdemokraterna 25,93 (26,3)
Venstre 23,39 (19,5)
Dansk folkeparti 8,73 (21,1)
Radikale venstre 8,62 (4,6)
Socialistisk folkeparti 7,71 (4,2)
Enhedslisten - De Rød-Grønne 6,93 (7,8)
Det Konservative Folkeparti 6,61 (3,4)

Alternativet 2,95 (4,8)
Nye borgerlige 2,36 (-)
Liberal alliance 2,33 (7,5)
Stram kurs 1,79 (-)
Kristendemokraterna 1,73 (0,8)
Klaus Riskær Pedersen 0,84 (-)
Resultat vid senaste valet 2015 inom parentes.

Kreml vill tiga ihjäl debatten om HBO:s succéserie ”Chernobyl”

FREDAG 7 JUNI 2019

Regimtrogna krafter i Ryssland brukar kasta sig över så kallade russofobiska filmer. Men HBO-serien ”Chernobyl” har hittills klarat sig från angrepp. Än så länge verkar Kreml ha gått in för strategin att tiga ihjäl tv-serien. Den

oberoende pressen höjer dramat till skyarna.

Moskva.

– I dag ska jag titta på Tjernobyl-serien. Det är vi som borde ha filmat den, inte amerikanerna. Hör ni mig, Medinskij? Aleksej Venediktov, chefredaktör för den oberoende radiostationen Echo Moskv, vänder sig till kulturminister Vladimir Medinskij på Twitter. Varför är uppenbart – Medinskij har länge har drivit linjen att Ryssland ska satsa på filmer som stärker patriotismen. Inte på filmer som ”svärtar ner” den sovjetiska historien.

En film om hur sovjetisk inkompetens ledde till världens största kärnkraftskatastrof hade knappast passat in i Medinskijs patriotiska projekt. Men det minskar inte den ryska allmänhetens intresse för den internationellt hyllade HBO-serien ”Chernobyl”. Tvärtom.

De oberoende ryska medierna lyfter fram serien som häpnadsväckande verklighetstrogen. Det som framför allt imponerar är hur omsorgsfullt regissören har gått till väga för att verkligen få alla detaljer rätt.

– När västerlänningar gör filmer om Sovjet får man alltid räkna med förskräckliga fel som stör tittandet. Men märkligt nog finns det inget att anmärka på i ”Chernobyl” på den här punkten. Livet i det sovjetiska Ukraina är otroligt autentiskt beskrivet, från arkitekturen och fordonen till alla tänkbara vardagsdetaljer”, skriver den ukrainsk-ryska regissören Aleksandr Rodnjanskij på Echo Moskvys nyhetssajt. Den rysk-amerikanska sportjournalisten Slava Malamud kommenterar ”Chernobyl” i detalj på Twitter. Malamud, som växte upp i dagens Transnistrien (en moldavisk utbrytarrepublik) och flyttade till USA som

17-åring, säger att filmteamet verkligen har fått allt rätt – från tändsticksaskar till korvar till brödlimpor och bilarnas registerskyltar.

Bland annat konstaterar han att bilarna inte bara har sovjetiska registreringsskyltar. De har dessutom den rätta bokstavskombinationen (KX) för Kiev-distriktet, där den evakuerade staden Pripjat låg.

”Chernobyl” är en typisk produktion som de Kremlojala krafterna i Ryssland brukar kasta sig över som ett bevis om omvärldens svårartade russofobi. Men än så länge verkar den här falangen gå in för strategin att tiga ihjäl filmen.

Kommentarerna har hittills varit påfallande få.

I kvällstidningen Komsomolskaja Pravda levererar dock Dmitrij Stesjin en breddside mot serien.

– Om man producerar en sådan här serie måste det finnas ett mål. Jag tror att jag har funnit det, skriver Stesjin.

Han anser att syftet med serien är att diskreditera det ryska statliga kärnkraftsföretaget Rosatom.

– Bulgarien tvekar vem som ska bygga deras nästa kärnkraftverk – Rosatom eller (amerikanska) Westinghouse? Då passar det bra att visa hela världen hur de primitiva, korkade och slarviga ryssarna åstadkom en ekologisk katastrof i Europa, skriver Stesjin.

I den oberoende tv-kanalen Dozjd får serien däremot beröm.

– Det är en av de bästa serier jag någonsin sett. Jag kände igen mycket från min barndom, där fanns ingen som helst falskhet. Ibland kan det vara lättare för en utomstående att se oss som vi är. Och väldigt snyggt filmat, säger

vetenskapsjournalisten Sergej Dobrynin från Radio Svoboda.

Andrej Ozjarovskij, fysiker och medlem i miljöorganisationen Ryska social-ekologiska unionen, är också positiv. Han anser att det viktigaste ”Chernobyl” kan åstadkomma är att få fram sanningen om den illa byggda reaktorn.

– Man ser att de har gjort ett bra förarbete. Mycket är baserat på chefsingenjören Anatolij Djatlovs bok *Tjernobyl – kak eto bylo* (Tjernobyl – som det var), en bok som borde läsas av alla. Vi vet vid det här laget att det inte var den mänskliga faktorn som låg bakom katastrofen. Det var den illa byggda reaktorn, som fortfarande används i ryska kärnkraftverk.

Anna-Lena Laurén

Sánchez ska försöka bilda regering

FREDAG 7 JUNI 2019

Spanien. Den spanske socialistledaren Pedro Sánchez har accepterat uppdraget från kung Felipe VI att bilda regering.

I valet den 28 april blev socialdemokratiska PSOE största parti med 123 av 350 mandat i kongressen. Under onsdagen och torsdagen höll kungen sonderingssamtal med nästan alla partier. Ett par katalanska och baskiska nationalistpartier avstod från att delta, enligt tidningen El País.

För PSOE-ledaren väntar nu en tid av komplicerade förhandlingar för att få ihop tillräckligt stöd i parlamentets underhus.

TT

Världsledare hyllade krigsveteraner i Normandie

FREDAG 7 JUNI 2019

Frankrike. För 75 år sedan genomförde de allierade styrkorna landstigningen i det tyskockuperade Frankrike längs en åtta mil lång kustremsa i Normandie. Under gårdagen hyllades många av de som deltog och de som stupade.

– Ni är nationens stolthet, sade USA:s president Donald Trump när han tillsammans med andra världsledare

hyllade de soldater som deltog under D-dagen.

Hundratals veteraner, som nu är över 90 år och många skröpliga till hälsan, deltog i årsdagens olika minnesceremonier.

TT

Kvinnor i majoritet i den nya regeringen

FREDAG 7 JUNI 2019

Finland. Efter flera veckor av förhandlingar har Finland fått en ny regering. I samband med en votering i riksdagen valdes Socialdemokraternas Antti Rinne till ny statsminister, i koalition med fyra andra partier: Centern, De Gröna, Svenska folkpartiet samt Vänsterförbundet. Totalt 19 ministrar, - varav elva kvinnor, ingår i Rinnes lag. Just representationen av kvinnor i finländsk politik har fått en hel del uppmärksamhet sedan valet för två månader sedan. Andelen kvinnliga ledamöter i landets riksdag är nu 92 av 200 – den högsta någonsin. TT

Indiens demokrati lever farligt

FREDAG 7 JUNI 2019

Indien är världens största demokrati, men den muslimska och kristna minoriteten hotas ständigt. Kampanjerna mot yttrandefriheten blir allt hätskare. Malin Mendel ser hindunationalisterna flytta fram positionerna. Ska det väldiga landet böja sig för den nationalistiska populismen?

En eftermiddag när jag går uppför den smala trappan till min lägenhet i Bombay möts jag av en enorm säkerhetsdörr. Den

blockerar samtliga fyra lägenheter på våningen. Min granne sliter blicken från arbetarna som svetsar gångjärn, för att viskande förklara vad som pågår.

”Vi är muslimer det vet du, men du vet inte allt som pågår och vad det innebär. När som helst kan goons slå in våra dörrar, våldta och misshandla oss. Så ta nu de här nycklarna och glöm inte att låsa, ok?”

Hon har rätt, som utlänning förstår jag inte allt som pågår. Indiens 1,3 miljarder människor med olika språk, kultur och religion är som tre Europa. Det är omöjligt att överblicka alla motstridiga strömningar och svårt att generalisera. Men efter snart femton år som journalist i Indien är jag orolig för att denna unika indiska mångkultur och tolerans är hotad.

Indien har just genomfört det största valet i mänsklighetens historia, men demokratin kan inte tas för given. När jag

under vårens valrörelse rest runt i landet har det varit uppenbart hur stort suget är efter en stark ledare. Överallt möts jag av en kör av BJP supportrar som skriker

”Modi! Modi!” Det är lätt att dra paralleller till Trump, Putin, Orban och Bolsonaro.

Det enorma stödet för den indiske premiärministern har gett BJP fortsatt majoritet i parlamentet. Men Narendra Modi har också en polariserande effekt. Hans hindunationalistiska politik har skapat stor oro bland religiösa minoriteter, och bland de som vill att Indien ska fortsätta vara en sekulär demokrati.

I sin första tweet efter valsegern skrev Modi att han vill bygga ett inkluderande Indien, men det har inte varit BJP:s budskap under den föregående mandatperioden. Enligt en undersökning av indiska NDTV har uttalanden mot

religiösa minoriteter från politiska ledare ökat med 500 procent sen BJP kom till makten. Det är BJP som står för 90 procent av uttalandena. Samtidigt har våldet mot framförallt muslimer och kristna trappats upp. Oftast handlar det om människor som slagits ihjäl av hinduiska fundamentalister anklagade för att ha ätit nötkött – då kon är helig för hinduer.

Hinduerna utgör 80 procent av befolkningen, men genom historien har olika trosinriktningar bidragit till att forma Indiens kultur. I dag bor här 200 miljoner muslimer och åtskilliga andra minoriteter. Om Indien ska fortsätta att vara en demokrati, krävs lika rättigheter för alla oavsett tro.

Narendra Modi framställer sig som en enkel man, företrädare för vanligt folk som är trötta på den politiska eliten. Men vad

som skulle kunna tas för en folklig rörelse, är i själva verket en medveten toppstyrd och väl genomförd plan.

Modi började sin politiska karriär i den militanta hindunationalistiska organisationen RSS, som drivit idén om ett hinduiskt Indien sedan 1925. Rörelsen undviker media, men när jag en tidig morgon söker upp ett 30-tal män i khakikläder i en förort till Delhi går deras ledare med på en intervju.

På en glest bevuxen gräsmatta hissar männen sin flagga, går i takt och slåss med bambukäppar. Ledaren berättar att organisationen växt sig allt starkare och att det i dag finns tiotusentals grupper runt om i Indien. Mötet avslutas med stillsamma yoga-övningar.

Kontrasten kan förefalla märklig. Hur kan förberedelser för strid hänga ihop med yoga och hinduismens budskap om icke-

våld? Svaret är att religionen inte uppmanar till våld, utan används för att mobilisera och skapa ett vi mot dem. RSS är spindeln i nätet för en rad hindunationalistiska organisationer – varav BJP är en. De olika grenarna kompletterar varandra, till exempel har RSS hjälpt BJP att bli framgångsrika på sociala medier. Genom rörelsens stora nätverk har så kallade IT-celler skapats, vilket bidragit till att Narendra Modi är den tredje mest följda politikern i världen. Journalisten Swati Chaturvedi berättar i sin bok "I am a troll" hur BJP använder sociala medier för att påverka opinionen. Swati beskriver IT-cellerna som "call centers of hate" där människor sitter hela dagarna som ett vanligt nio till fem jobb och sprider hat och hot. När jag träffade Swati tidigare i år kom hon till mötet ihop med sin man. Hon

undviker att vara själv eftersom hon lever under dödshot. Även andra indiska kollegor berättar om ökad rädsla, anpassning och självcensur. Förra året dödades sex journalister och få av brotten klaras upp. Indien har dalat till plats 140 i pressfrihetsindexet över världens länder. Men när Swati pratar om att Modi och hans parti inte erkänner mediernas roll i ett öppet samhälle och att hon därför är extremt orolig för den indiska demokratin, har jag svårt att riktigt ta till mig hennes ord. Pågår verkligen en liknande utveckling i Indien som i Polen, Turkiet och Ryssland? Där demokratiskt valda ledare begränsar religions- och yttrandefriheten och därmed försvagar demokratin och säkrar sin egen makt. Det Indien jag känner är ju så högljutt och okontrollerat, har så många starka regionala ledare och tiotusentals tidningar

och tv-stationer. Till skillnad från många andra länder har Indien också en flera decennier lång tradition av demokratiskt styre. De kämpade hårt för detta i frigörelsen från briter, och den indiska konstitutionen som garanterar ett sekulärt styre med lika rättigheter är den längsta i världen.

Dessutom går få av BJP:s nationalistiska förändringar obemärkt förbi. Författare har lämnat tillbaka priser i protest, demonstrationer har avlöst varandra och regeln om att alla måste stå upp under nationalsången på biograferna mötte sådant motstånd att den i praktiken har slopats.

Jag förstår de som strävar efter att ta steget in i medelklassen, och som sätter sitt hopp till Modis löften om mer pengar i plånboken. Han står för något nytt efter decennier av politik som inte skapat den

förändring som många indier längtar efter. Kampanjer om att städa upp, bygga toaletter och minska korruptionen syftar till att skapa en stormakt som indierna kan vara stolta över. Efter flera hundra år av kolonialstyre och fattigdom finns ett revanschbehov. Men patriotismen kan slå över i exkludering och fundamentalism. Hindunationalismen har gått från att vara en marginell företeelse till att bli mainstream. Förändringen har skett stegvis, det kan handla om små saker som nya ord och begrepp. Till exempel det nya skällsordet ”anti-national”, det vill säga personer som ifrågasätter. Sådana anses numera inte bara vara emot de styrande – utan emot sitt land.

Människorättsorganisationer varnar för att yttrandefriheten begränsas allt mer i Indien, och det gäller även organisationerna själva. Amnesty och flera

andra har fått sina konton spärrade. En enda anställd finns kvar på Amnesty i Delhi och när jag skulle intervjuar henne fick det ske i en park, då kontoret stängts efter en tio timmar lång husrannsakan. Tillbaka i mitt kvarter i Bombay ser jag på alla tempel, kyrkor och moskéer med tacksamhet, och tänker på hur vi brukar fira jul, Eid och Diwali tillsammans i mitt hus. Mannen under mig spelar Abba på högsta volym, damen i fönstret mitt emot sjunger Bollywood hits. När min granne och jag går till marknaden har jag shorts och t-shirt, hon en heltäckande burka, det är inget vi eller någon annan tänker på. Jag hoppas att Modi lever upp till sitt löfte om ett Indien för alla. Inte bara för indiernas skull, utan också resten av världen som kan titta på Indien och inspireras.

Malin Mendel

malinmendel@gmail.com

Jan Eklund: Frostenson kyler ner såren med konst i Paris

FREDAG 7 JUNI 2019

Katarina Frostenson uppehåller sig vid både August Strindberg och Ingmar Bergman i boken "K". Knappast en tillfällighet. Hon vill skriva in sig i den stora traditionen av svenska konstnärer i rasande kontinental exil.

Den där kvinnohataren...” Det skrattas muntert i salongen på Comédie-Francaise när August Strindberg kommer på tal alldeles i slutet av Ingmar Bergmans ”Fanny et Alexandre” som har gått hela vintern och våren i Paris. Det är fullsatt även en tidig lördagseftermiddag. Julie Deliquets uppsättning börjar som bullrande fars och övergår i tragedi, men slutar ändå drömskt och hoppfullt med familjen i sämja. Kvinnorna måste ju hålla den lilla teatern vid liv och trots dödens besök få konsten att leva vidare. Den gamla änkan Helena Ekdahl läser Strindbergs ord: ”Tid och rum existera inte. På en obetydlig verklighetsgrund spiller inbillningen ut och väver nya mönster...”

Dånande applåder och tre-fyra inrop för en inte överdrivet traditionell uppsättning. Fanny och Alexander spelas av vuxna

skådespelare, och jag har aldrig sett Alexander få så mycket stryk av biskop Vergerus. Blodet dryper från hans rygg. Den i filmen stramt sadistiske biskopen går här i Paris kedjerökande och krökande över scen, inte olik en nyckfull missbrukare från vår egen tid som spöar skiten ur barnen bak familjens skyddande mur.

Annars ljum vår i Paris. Det larmar från gathörnens alla uteserveringar. Kyparna jagar runt med kalla öl och bubbel.

Turistbåtarna tutar i Seine, folk samlas nyfiket runt den avspärrade och svedda Notre-Dame.

Senare på kvällen i Saint-Germain går vi förbi Carl Eldhs byst av August. Den står längs norra sidoskeppet av kyrkan Saint-Sulpice sedan 2017. Inte så långt härifrån bodde Strindberg 1896 under

infernokrisen, på Hotel Orfila, 62 rue D'Assas.

I kyrkan med de tunga klocktornen studerade han Eugène Delacroix målning ”Jakobs brottnings med ängeln”, grubblade över makterna, såg tecken i skyn och experimenterade med kemi på hotellrummet. Bara en grön absint på Brasserie des Lilas kunde skänka lite tröst efter ännu en bister vinterdag i kontinental exil.

Ingmar Bergman gick i stället i dramatisk landsflykt i München efter en polisrazzia på Dramaten 1976, då regissören anklagades för skattebrott och tydligen skulle förnedras offentligt.

Det är knappast en tillfällighet att Katarina Frostenson uppehåller sig vid både Strindberg och Bergman i den nya boken ”K” – som i kaos, kris, katastrof. Men också konst, kultur och kärlek.

Jo, jo. Bara det bästa är gott nog när man befinner sig på botten. Och den vinter hon beskriver i Paris i exil med sin älskade som anklagats för våldtäkt – och skapat kaos i Svenska Akademien – kan förstås förvandlas till hög litteratur.

På avstånd recenserar hon i trotsigt mod, och med klassiskt franska referenser, det offentliga dramat som utspelar sig i provinsens Stockholm:

”Den kavata med rödblossande kinder har fått förtroendet att föra pennan. Ett försök från girondisterna att blidka amazonen, som sällat sig till jakobinerna, som i sin tur ska blidka krigerskorna i härskarorna utanför Börshuset; knytblusarna, metoo-horden, SCUM-manifestetets anhängare och de ’förfördelade’ lögnaktiga, maktlystna författarna som har mage att kalla sig ’modiga’”.

Frostensons bok dryper av förakt. Vänta er inga ursäkter eller självuppgörelser här. Den blindheten har sina konstnärliga – men knappast moraliska – fördelar. Hon vandrar omkring innesluten i Paris kultur, åberopar och citerar ständigt andra konstnärer: Birgitta Trotzig, Simone Weil, Marguerite Duras.

Andå är Frostenson starkt närvarande när hon beskriver den offentliga utsattheten, hur det är att leva med hot och anklagelser, och den förlamande rädsla det kan framkalla. Där biter verkligen prosan. ”Vad händer? Det kommer en plötslig lust att ta en whisky på morgonen. Att sticka en nål långt in i sin arm. Att stiga ner i floden.”

Katarina Frostensons ”K” kyler ner såren med konst. Det är en iskall och oväntad Parisbok. Kan bli en kommande liten klassiker.

Jan Eklund
jan.eklund@dn.se

Fredliga demonstranter sköts ned – de skyldiga har fått svenskt stöd

LÖRDAG 8 JUNI 2019

I måndags sköts över hundra fredliga demonstranter ihjäl i Sudans huvudstad Khartoum och kroppar slängdes i Nilen.

Enligt forskare har EU-medel gått till ledare för militärregimen bakom attacken.

– Det här har inte uppmärksammats tillräckligt. Den som är ansvarig för massakern har blivit stärkt av mina skattepengar, säger forskaren Johan Brosché vid Uppsala universitet.

Massakern har liknats vid den vid Himmelska fridens torg. Den skedde den 3 juni i Sudans huvudstad Khartoum. Militär sköt skarpt rakt in bland de fredliga demonstranterna som samlats utanför militärhögkvarteret. Över hundra dödades, flera av dem ska ha slängts i Nilen. Över 500 rapporteras ska ha skadats.

De protesterade mot den militära övergångsregeringen TMC som blivit alltmer hårdför efter att ha tagit makten då diktator Omar al-Bashir avsattes i april.

Vice ordförande och överstelöjtnant i TMC är Mohamed Hamdan Dagalo, kallad Hemeti – en känd krigsherre som före revolutionen sponsrades av sudanesiska regeringen med hjälp av EU-pengar, för att hindra flyktingar från att passera gränsen till Libyen i norr.

Freds- och konfliktforskaren Johan Brosché vid Uppsala universitet säger till DN:

– Det är för hemskt för att man ska tro att det är sant. Det här har inte uppmärksammats tillräckligt. De protesterande representerar det sudanesiska folket, brett över alla samhällsgrupper. De har stått för en av de mest imponerande insatserna av icke-våldsamt uppror under lång tid. Under mer än ett halvår har de strejkat och protesterat på ett fredligt sätt – trots att regimen upprepat har mött det med våld.

Nu slås det ned på ett oerhört brutalt sätt, med över hundra döda. Och den som är ansvarig har blivit stärkt av mina skattepengar.

Det var i samband med den stora flyktingvågen till Europa 2015 som EU inrättade en "Emergency trust fund for Africa" där man samlade in över 30 miljarder kronor från medlemsländerna – Sverige har bidragit med över 30 miljoner kronor.

Fonden skulle officiellt användas för att jobba med "gemensamma intressen" mellan EU och Afrika – för att hjälpa flyktingar att återvända och integreras. 2016 beslutade EU-kommissionen att ge Sudan motsvarande en miljard kronor ur fonden bland annat för att "öka säkerheten vid gränserna". Ytterligare medel har gått till Sudan från EU:s Better migration programme".

I amerikanska tidskriften Foreign Affairs skriver en världsledande fransk forskare om Sudan, att Hemeti under sin "EU-hjälp" mot flyktingarna uppgav sig ha gripit 20 000 migranter och hotade att åter öppna gränserna om inte EU betalade mer.

– Det är viktigt för EU att försöka hindra folk från att komma till Medelhavet. Därför stöttar EU flera grupper i Libyen, under det som man kallar Libyska kustförsvaret. Men Libyen består av kaos och grupper som strider mot varandra och vad som händer med flyktingarna tycks de inte bry sig om, säger Johan Brosché. Många använder Sudan som transitland. Hemeti har varit stark i norra Darfur som gränsar till Libyen, där han har lett styrkor som genomfört folkmordet i provinsen i början av millenniet.

– Därför har den sudanesiska regeringen givit honom pengar, för att stärka honom och få hjälp att stoppa flyktingströmmen där.

Sara Hamed ingår i nätverket Sudan revolution support network Sweden, och uppger att nätverket sedan 2017 protesterat mot EU:s stöd till milisen.

– Att stötta militär som gjort sig skyldig till folkmord i Sudan gör landet mer instabilt och ökar ju i förlängningen flyktingströmmarna till Europa. Det är djupt fel både etiskt och politiskt, säger hon till DN.

Många tror nu enligt Johan Brosché att Hemeti vill bli president.

– Det vore tragiskt om EU bidrog till att en krigsherre – ansvarig för mängder av övergrepp och dödande av fredliga demonstrationer – blev Sudans nästa

president. Därför borde EU reagera starkt på detta.

– Svenska regeringen bör väcka frågan på EU-nivå, se till att alla transaktioner avslutas och fördöma massakern i de starkaste ordalag. Man bör även fundera på hur man kan stärka demonstranterna och minska militärregimens roll.

Hemeti har stöttat Saudiarabien med trupper i kriget mot Jemen. I maj togs han enligt tv-kanalen al-Jazira emot som sudanesiskt statsöverhuvud och lovade militär hjälp mot rivalen Iran.

– Man borde också försöka fundera på hur man kan påverka Saudiarabien, som ger mycket stöd till den här gruppen.

Under torsdagen uteslöts Sudan ur Afrikanska unionen, AU.

DN har sökt företrädare för EU-parlamentet och svenska utrikesdepartementet.

Lisa Röstlund

lisa.rostlund@dn.se

Fakta. Upproret under våren

En militärkupp i Sudan under våren störtade diktator Omar al-Bashir den 11 april.

En militär övergångsregering, Transitional military council, TMC, tog över makten, men blev snabbt hårdför mot den folkliga koalitionen DFCF, som sade sig företräda folket.

I huvudstaden Khartoum ökade storleken på de fredliga demonstrationerna, som kontinuerligt slagits ned av TMC-styrkor. Den 3 juni genomfördes en massaker, med över hundra döda demonstranter.

Den kände krigsherren "Hemeti" är vice ordförande och generallöjtnant i TMC. Han har tidigare betalats av Bashir-regimen med EU-pengar för att stoppa flyktingar från att fly över gränsen till Libyen.

Källor: al-Jazira, Foreign Affairs, forskaren Johan Brosché vid Uppsala universitet.

Niklas Orrenius: När jag träffar Noda som dödat hundra IS-terrorister skäms jag

LÖRDAG 8 JUNI 2019

På en kurdisk militärbas i Syrien berättar prickskytten Noda från den kvinnliga YPJ-milisen att hon dödat över hundra IS-terrorister, och att hon själv sårats svårt.

Niklas Orrenius lyssnar på hennes berättelse, och känner skam över att Sverige inte gjort mer för att stoppa terrorsektens rekrytering av unga svenskar.

Noda Derbesiye är liten och senig, i trettiofemårsåldern. Svart luvtröja, militärbyxor. Fotograf Lotta Härdelin och jag träffar henne i nordöstra Syrien, på en militärbas som de kurdiska styrkorna återerövrat från terrorgruppen IS.

Noda leder en grupp soldater inom kvinnobrigaden YPJ. De flesta är mellan 18 och 25 år. De unga kvinnorna som stridit mot IS sitter på solvarm asfalt,

plockar isär och gör rent automatvapen, medan vi pratar med deras befälhavare. Derbesiye är inte Nodas riktiga efternamn. Som många kurdiska krigare har hon tagit ett nom de guerre från en geografisk plats. Derbesiye är en stad vid turkiska gränsen. Vi har hört att Noda är en legendar bland kurdiska soldater, en skicklig prickskytt som gjort stora insatser i kriget mot IS. Kriget har vunnits på slagfältet, men ständigt nya sprängdåd från terrorceller i städer och byar påminner om att IS fortfarande utgör ett hot.

Noda rör sig kontrollerat, nästan stelt. Skottskadan som hon fick i strid mot IS styrkor för ett par år sedan gör sig fortfarande påmind. Kulorna gick in i ljumsken och magen, och har skadat Nodas lever.

– Men jag sköt många fler av dem. Mellan hundra och hundrafemtio.

Noda ser mig rakt i ögonen, som om hon vill se hur hennes svar landar i mig. Och jag gungar faktiskt till, på min plaststol. I huvudet: en flashback från min olust på skyttebanan i lumpen, på K1 i Kungsängen och Lv2 i Visby, när pappfigurerna som skulle föreställa fiendesoldater ställdes upp. Hur jag på något sätt lyckades sätta två skott precis under hjälmkanten i pannan på den anonyma pappfiguren och fick översvallande beröm från fänriken. Hur värnpliktsuppdraget plötsligt blev verkligt: Vi lär oss att döda, och det kan faktiskt bli nödvändigt en dag. När vi marscherade tillbaka till logementet från skjutbanan minns jag att jag tänkte: Måtte det aldrig behövas. I kampen mot världens värsta terrorgrupp, som satt grymhet och hänsynslöshet i system, blev det nödvändigt att döda. Kanske går det att utan dödligt våld trycka

tillbaka en hänsynslös, framgångsrik, folkmördande grupp som erövrar allt större territorium – men jag har svårt att se hur det skulle gå till.

Noda, kvinnan i svart luvtröja, har gått i frontlinjen i kriget mot IS. Hon och hennes kurdiska kamrater har offrat mycket för att skydda oss alla. De har förlorat bröder och systrar, fäder och mödrar, döttrar och söner.

När Lotta Härdelin och jag besöker den kurdiska basen är vi i slutet av en nästan två veckor lång arbetsresa i Irak och Syrien. Vi har mött yazidiska kvinnor och barn som tillfångatagits, sålts och våldtagits, igen och igen, bara för att IS sjuka tolkning av islam sa att det var okej att ta människor som slavar och plåga dem. Många lever i tröstlösa flyktingläger, eftersom IS förstört deras hembyar.

Bland svenskarna som gick med i IS var handeln med yazidiska kvinnor ett stort samtalsämne. Journalisten Magnus Sandelin avslöjade sommaren 2015 en diskussion om sexslavar i en hemlig svensk Facebookgrupp för IS-sympatisörer.

”Jag känner en broder från jazeera som köpte en elvaårig yazidi för bara 1 000 dollar, jätte billigt”, skrev en svensk 26-åring IS-medlem från Stockholm.

Jazeera är namnet på en region i Syrien. 26-åringen fortsatte:

”Flera bröder här har slavinnor, en broder från Tjetjenien köpte två stycken, en 14 åring och en 21 åring, 1 500\$ per skalle hehe.”

Före resan till Irak och Syrien träffade jag Huda, en svensk IS-avhoppare som är tillbaka i Sverige. Hon berättade om forna vänner inom IS som ägde yazidiska slavar.

– Jag vet en svensk man som hade en slav. Han har flyttat tillbaka hit till Sverige nu, sa Huda, som egentligen heter något annat.

Huda sa att det ”var jättevanligt” med slavar hos IS-familjer i Raqqa och i andra städer som erövrats av IS.

– Folk hade två–tre stycken hemma. Det var inte alla som hade sex med dem. De städade, lagade mat, tog hand om barnen. Som slavar. Den yngsta jag träffade var åtta år gammal. Hon hade blivit såld fyra gånger.

Sittande mitt emot Noda sköljer plötsligt en våg av skam över mig, skam över mitt hemland. Ett av Sveriges viktigaste bidrag till Syrienkriget var de 300 unga terroranhängare som rekryterades till IS och andra jihadistgrupper. Unga män och kvinnor som vuxit upp i städer som Göteborg, Örebro, Växjö, Malmö,

Stockholm och Kristianstad och som valde att ansluta sig till den sida i kriget som slogs mot Noda och hennes kamrater, till den terrorgrupp som tog yazidiska kvinnor och barn som slavar.

– Det fanns även svenskar och andra utlänningar som slogs på *vår* sida, påminner Noda.

Så är det. Och visst har Sverige även gett en fristad åt tusentals flyktingar som flytt från IS och från den syriske diktatorn Bashar al-Assads förtryck. Men faktum kvarstår: Som samhälle gjorde vi alldeles för lite för att stoppa flödet av svenska medborgare som gick med i IS och andra jihadistgrupper.

I ett reportage om den svenska läkaren Nemam Ghafouri som DN publicerar den här helgen, berättar läkaren om hur hon år 2015 jobbade på en vårdcentral i Smedjebacken när en ung man plötsligt kom in

och ville ha ett blodgruppsintyg. För att få visum, sa han.

Den unge mannens historia var en uppenbar lögn. Nemam Ghafouri visste att det i Turkiet fanns IS-rekryterare som krävde just sådana blodgruppsintyg. Hon ringde polisen. Beskedet: Vi kan inte hindra människor från att resa till Turkiet.

– Svenska myndigheter visste att den här mannen sannolikt var på väg till IS, men gjorde absolut ingenting.

Nemam Ghafouri är inte ensam om att ha mött svensk passivitet inför IS-rekrytering. De senaste åren har jag talat med flera föräldrar, imamer och poliser som berättat att de förgäves försökt slå larm när de misstänkt att en ung man eller kvinna varit på väg att resa till IS i Syrien.

Men passiviteten handlar inte enbart om det akuta läget, när det gått så långt att en individ faktiskt är på väg att ansluta sig till

en terrorgrupp. Det offentliga Sverige har inte varit tillräckligt intresserat av de maktkamper som utspelar sig i flera svenska muslimska miljöer, mellan demokratiska och antidemokratiska krafter. Ointresset har gett terrorns rekryterare möjlighet att operera ostört. På militärbasen säger Noda att vi inte får fotografera hennes ansikte. Hon är känd och avskydd bland IS-anhängare, och försöker att hålla en låg profil.

Dödandet gav ingen glädje. Däremot kände Noda en tillfredsställelse i att slåss mot en fiende som byggt sin ideologi på kvinnohat.

– De var stolta över att förnedra kvinnor. När de tog en av våra soldater tillfånga kunde de sätta på sin walkie-talkie på en kanal som vi kunde höra. Sedan plågade de henne, gjorde allt med henne. Och de visste att vi lyssnade.

När intervjun är över reser sig Noda försiktigt från sin plaststol. Hon håller andan och sätter en hand mot magen, som stöd. Smärtorna efter skottskadan vill inte försvinna.

Niklas Orrenius

niklas.orrenius@dn.se

Spel för gallerierna när kazakerna ska välja president

LÖRDAG 8 JUNI 2019

I morgon, söndag, håller Kazakstan sitt första presidentval hittills där diktatorn Nursultan Nazarbajev inte deltar. Men bakom kulisserna håller härskaren alltjämt i tyglarna.

**Valet är ett slags imitation av demokrati med många kandidater, men med ett på förhand klart resultat.
Moskva.**

Den 1 maj i Kazakstans huvudstad kräver hundratal människor att Nursultan Nazarbajev ska lämna makten.

Huvudstaden har precis döpts om från Astana till Nursultan. Presidenten namn ska bli evigt.

Men beslutet är inte populärt.

– Shal ket! skanderar folksamlingen.

Det betyder ”Ut med den gamle” på kazakiska.

Personlig kritik riktad mot självaste Folkets fader. Det är någonting oerhört.

I själva verket hade han redan avgått.

Presidentval är utlyst i Kazakstan den 9 juni. Men de här människorna

protesterade därför att Nazarbajev i själva verket inte alls är på väg ut.

Han tänker behålla kontrollen.

I tjugoåttio år har Nursultan Nazarbajev, en före detta kommunistpamp,

kontrollerat det rikaste landet i Centralasien.

Kazakstan, till ytan lika stort som Västeuropa, har enorma naturgasresurser och är bland de femton oljerikaste länderna i världen. Bnp per capita ligger skyhögt över de övriga centralasiatiska ländernas. Kazakstan var det första före detta sovjetlandet som återbetalade alla sina skulder till Internationella valutafonden, sju år före tidtabellen.

I den närmast rymdlika huvudstaden Nursultan kan turister beskåda gigantiska torn prydda med gyllene kulor, guldfärgade skyskrapor och hus byggda efter modell av det traditionella kazakiska nomadtältet.

Men Kazakstan är också en stelbent diktatur som i praktiken leds av en familjeklan. Nazarbajevs dotter Dariga Nazarbajeva är ordförande i senaten. Hon

ställer inte upp i presidentvalet, men hennes inflytande är stort. I likhet med sin far är hon orörbar – Nazarbajev är den enda personen i Kazakstan som bär titeln Folkets fader, Elbasy. Det är förbjudet i lag att förolämpa familjemedlemmar till Folkets fader. Dessutom är de immuna inför lagen och kan inte ställas inför rätta. Däremot hotas den som ”svärta ner” en Nazarbajev med ett maximistraff på fem års fängelse.

Vidare har Nazarbajev låtit utnämna sig till ordförande för Säkerhetsrådet på livstid. Säkerhetsrådet är en statlig myndighet med stort inflytande över Kazakstans utrikes- och säkerhetspolitik. Tidigare hade det en rådgivande funktion, men för några år sedan ändrades grundlagen och rådet blev ett beslutsfattande organ.

Nazarbajev har naturligtvis inte tänkt sig något annat än att det är han som bestämmer vem som vinner presidentvalet.

Sju kandidater ställer upp i valet på söndag. Att den tillförordnade presidenten Kasym-Zjomart Tokajev vinner valet i första omgången är så gott som klart på förhand. Han är Nazarbajevs utsedda kronprins och har hela den administrativa resursen bakom sig. Det betyder till exempel att han inte behöver föra någon kampanj, eftersom han ständigt visas i de statliga tv-kanalerna.

Valet är ett slags efterapning av demokrati. De flesta formella kriterier uppfylls. Det finns flera kandidater, rentav oppositionens Amirzjan Kosanov (som i likhet med Nazarbajev är en före detta sovjetisk partitjänsteman). Kazakstan har

till och med haft sin första tv-sända valdebatt.

Men nästan inga oberoende medier bevakar valet. Kandidaterna debatterar inte med varandra. I stället profilerar sig var och en efter bästa förmåga, än på det ena, än på det andra sättet. Oberoende Novaja Gazetas Vjatjeslav Polovinko beskriver det som att varje kandidat lever i sitt mikrokosmos.

Avsaknad av gemensam debatt är ett typiskt postsovjetiskt fenomen. När den första tv-debatten hittills skulle äga rum valde tre kandidater att inte dyka upp. Till exempel huvudkandidaten Tokajev sände in en ersättare. Det gjorde även valets enda kvinnliga kandidat, Danija Espajeva. Hennes valspråk är ”Där kvinnor finns är ordning”, men i tv-debatten representerades hon av en man.

Nationalistkandidaten Sadybek Tugel lovar att rensa landet på gayklubbar, bastubordeller och kasinon – som veterligen knappt existerar i Kazakstan. Det verkliga problemet är den sociala ojämlikheten. Nyligen samlades ett femtiotal kvinnor i Nursultan och demonstrerade mot fattigdom, låga löner och dåliga bostäder. Det är en fortsättning på omfattande demonstrationer i början av året, då fem barn dog i en lägenhetsbrand i huvudstaden. Barnen brann inne medan bägge föräldrarna var på nattsift på sina jobb. Tragedin upprörde hela landet på ett sätt som är ovanligt i det auktoritära Kazakstan. Alla former av proteströrelser har konsekvent stoppats med brutalt våld. Men de fem innebrända flickorna mellan

ett och tretton år gjorde tusentals mödrar rasande.

Barnen hade lämnats ensamman eftersom bägge föräldrarna måste arbeta dygnet runt för att kunna försörja familjen.

Familjen bodde i ett illa byggt, tillfälligt hus som värmdes upp med vedspis. Det visade sig vara en dödsfälla.

Många kazaker kände igen sig. Trots att olje- och naturgasinkomsterna strömmar in i landet är fattigdomen fortfarande stor. Det finns inte tillräckligt med förskoleplatser och de sociala hissarna är obefintliga eftersom systemet är genomkorrupt. Kazakstan har blivit ett klassamhälle där en liten grupp i samhället ständigt får det bättre utan att välståndet sipprar nedåt.

I början av året lovade Nazarbajev att tusen förmånliga hyresbostäder ska byggas årligen i landets tre största städer

Nursultan, Almaty och Sjymkent. Efter omfattande protester lovade arbets- och socialministern Madina Abylkasymova fler satsningar på både bostäder och socialhjälp.

Makthavarna är pressade att agera. Men kronprinsen Kasym-Zjomart Tokajev framstår knappast som någon särskilt handlingskraftig person. Hans uppgift är att vara lojal med Nazarbajevklanen, inte att komma med några egna idéer.

Som ställföreträdande president har han blivit en nästan komisk figur, hittills känd för två saker: Att han drev igenom att huvudstaden Astana skulle döpas om till Nursultan (vilket enligt experter kan stå honom dyrt) och att de officiella bilderna på honom är hårt photoshoppade.

I synnerhet har den som genom ett trollslag försvunna dubbelhakan skapat stor munterhet i sociala medier.

I snart trettio år har Centralasien utgjort ett slags fortsättning på Sovjetunionen. Kazakstan, Uzbekistan, Tadzjikistan och Turkmenistan har alla varit olika varianter på samma modell – en samling auktoritära regimer ledda av gamla kommunistpampar. Samma ledargarnityr, samma envælde, samma personkult. Bara Kirgizistan har haft fria val.

Nu försöker de två största länderna – Kazakstan och Uzbekistan – reformera sig. Det går sådär.

Problemet är inte att ambitionerna fattas. Det är att den gamla regimen vägrar släppa greppet och hoppas att folket ska nöja sig med en halvmesyr.

När Michail Gorbatjov blev generalsekreterare i Sovjetunionens kommunistparti år 1985 sade han till sin fru Raisa: *Tak dalzje zjit nelzia*, så här kan vi inte ha det längre. Han insåg att

systemet måste reformeras. Men när han öppnade upp rasade hela bygget.

Nu vet både Nazarbajev och Uzbekistans president Sjavkat Mirzijojev: Så här kan vi inte ha det längre.

Men de vill inte sluta som Gorbatjov.

Därför går bägge regimerna in för något annat: De härmar demokrati. Deras länder behöver utländska investeringar, utbildad, proffsig arbetskraft, effektivare administration, bostäder, meritokrati. Allt detta hoppas de få genom en imitationslek.

När den legendariska ryska teaterregissören Konstantin Stanislavskij följde en misslyckad repetition av en pjäs ska han ha utbrustit: *Ne verju!* Jag tror er inte!

Kazakstan är fortfarande ett land där en stor del av folket är för rädda för att protestera.

Men mycket tyder på att allt färre tror på spektaklet.

Anna-Lena Laurén

Fakta. Kazakstan

Invånarantal: 18 miljoner

Yta: 2,7 miljoner kvadratkilometer, världens till ytan nionde största land.

Historia: Från slutet av 1800-talet blev området, som främst befolkades av nomader, en del av det ryska imperiet. År 1920, efter blodiga revolter, blev landet en del av Sovjetunionen, 1936 sovjetrepubliken Kazakiska SSR.

Nursultan Nazarbajev, ledare för högsta sovjet, valdes till president år 1990. 1991 förklarade sig Kazakstan självständigt.

Befolkning: Kazaker 65,5 procent, ryssar 21,5 procent, uzbeker 3,0 procent, ukrainare 1,8 procent, uigurer 1,4 procent, tatarer 1,2 procent, tyskar 1,1 procent, övriga 4,5 procent (officiell uppskattning 2014)

Språk: Både kazakiska och ryska är officiella språk.

Källa: Utrikespolitiska institutet

Den sudanesiska drömmen om demokrati ligger i spillror

LÖRDAG 8 JUNI 2019

Analys

Efter veckans blodbad på gatorna i Khartoum, då mer än 100 personer ska ha dödats när militären tog till våld mot en sittdemonstration, ligger den sudanesiska drömmen om demokrati i spillror.

Den enda ljuspunkten är en oväntad regional markering till demokratis försvar.

Mindre än två månader har gått sedan revolten i Sudan satte punkt för diktatorn Omar al-Bashirs nästan 30-åriga styre. Protesterna hade pågått sedan november i fjol och saknade en naturlig ledare men kom under de sista kritiska dagarna att personifieras av den 22-åriga arkitekturstudenten Alaa Salah, som iklädd den traditionella dräkten tobe ledde tusentals demonstranter i allsång från ett biltak i huvudstaden Khartoum.

Det var inte bara Salah utan hundratusentals andra kvinnor som satte sin prägel på revolten som kulminerade den 11 april då militära ledare förkunnade att de arresterat al-Bashir och tagit över makten. Demonstranterna firade – men

stannade kvar på gatorna i väntan på garantier om en övergång till demokrati. Nu befaras hundratals av dessa människor ha dödats efter att milisen Rapid Support Forces, RSF, har släppts lös på Khartoums gator. Hälsoministeriet talar om 61 dödsoffer medan läkarförbundet CCSD, som varit engagerade i frihetskampen, hävdar att 108 personer hittills bekräftats döda och över 500 har skadats.

Många kvinnor ska ha utsatts för brutala våldtäkter som utförts av medlemmar av RSF. Detta under en vecka då omvärlden högtidlighöll 30-årsminnet av massakern på Himmelska fridens torg i Peking. Situationen påminner dessvärre om den efter andra revolter i regionen. Egypten och Zimbabwe är två exempel där hopp om en ny gryning ersattes av mörker efter att det gamla etablissemanget samlat sig under ett nytt ledarskap.

Men där militären var enad i såväl Egypten som Zimbabwe och relativt enkelt kunde ta tillbaka makten från folket är läget mer komplicerat i Sudan. Omar al-Bashir var en överlevare av rang och lyckades regera under lång tid genom machiavellisk maktutövning. Det står nu klart att hans främsta överlevnadsstrategi – söndra och härska – skapat stora hinder för återgången till ett nytt normaltillstånd. Sydsudan, som 2011 fick sin självständighet från Sudan, befinner sig sedan sex år i ett till synes ändlöst inbördeskrig mycket på grund av arvet från al-Bashir som spelat ut olika ledare mot varandra under det sudanesiska inbördeskriget som slutade med delningen av landet.

I Sudan (de nordliga delarna som är det som återstår av landet) delade han upp militären i en rad separata enheter och

använde sig dessutom av fristående miliser som konkurrerade med militären om våldsmonopolet.

RSF består till stor del av så kallade Janjaweed-krigare som härjade i provinsen Darfur kring millennieskiftet och har på sistone deltagit i kriget i Jemen, på Saudiarabiens sida.

Det är deras ledare Mohamed Hamdan Dagalo, allmänt kallad Hemeti, som står i händelsernas centrum. Om inte han lägger band på sina krigare är risken stor att militärrådet splittras och då kommer Sudan snart att jämföras med ett annat grannland: Libyen.

Risken för ett sådant sönderfall är nu överhängande och om ett regelrätt krig bryter ut kommer det att bli oerhört svårt att avsluta.

Därför är det välkommet att det regionala svaret på krisen i Sudan varit oväntat starkt.

USA har inte velat engagera sig medan Kina och Ryssland aktivt har stoppat ett fördömande i FN:s säkerhetsråd.

I stället är det Afrikanska unionen, AU, som temporärt har uteslutit Sudan ur gemenskapen och sagt att landet inte kommer att vara välkommet tillbaka förrän ett övergångsråd under civil ledning är på plats.

Etiopiens premiärminister Abiy Ahmed flög på fredagen till Khartoum i ett försök att medla mellan de olika aktörerna.

Afrikanska unionen är inte känd för några dramatiska ställningstaganden utan har under de senare åren av politiskt tumult i Afrika oftast tagit maktens parti.

När AU nu för ovanlighetens skull håller en enad front och markerar mot

antidemokratiska krafter borde omvärlden omedelbart stötta den afrikanska samarbetsorganisationen i dess ansträngningar.

Erik Esbjörnsson

erikesbjornsson@gmail.com

Socialliberal framgång i utsatta områden

LÖRDAG 8 JUNI 2019

Rädsla för islamfientliga krafter fick invånarna i Danmarks "ghetton" att ta sig till vallokalerna. Det gynnade socialliberala Radikale venstre, som blev valets stora vinnare.

Socialliberala Radikale venstre gick kraftigt framåt i flera av Danmarks utsatta områden med en hög andel invandrare. I Århus- förorten Gellerup ökade partiet

med nästan 30 procent, och i Vollsmose utanför Odense gick man från 3,9 procent till 33,6, rapporterar tidningen Politiken. Inför valet arbetade föreningar i områdena hårt för att få invånarna att rösta, antingen på Radikale venstre eller rødgrøna Enhedslisten som båda vill skapa en mjukare linje i migrationspolitiken. Med dem vid makten ser invånarna möjligheter att få behålla sina kvarter – som annars står under rivningshot.

En annan anledning var att man var rädd för att islamfientliga Stram kurs och partiledaren Rasmus Paludan, skulle få många röster och därmed makt att realisera sina planer, bland annat på att förbjuda islam.

– Vi kan på ett sätt säga tack till Rasmus Paludan som har fått riktigt många muslimer att resa sig upp från stolarna och gått och röstat, säger Chadi Ali Kayed,

representant för valberedningen i Gellerup till Jyllands-Posten.

Ett par veckor före valet bildades även Facebookgruppen ”Muslimer till valurnorna 2019”, som på kort tid fick 25 000 medlemmar och som flera partiledare uppmärksammade. Radikale venstres partiledare Morten Østergaard skickade till exempel en videohälsning till gruppen när ramadan var över för att önska medlemmarna en ”glad eid-fest”.

En av Radikale venstres nyckelfrågor är att skapa en riktning i migrationspolitiken som inte är styrd av högerpopulistiska Dansk folkeparti.

Østergaard förutspås nu bli socialdemokratiska Mette Frederiksens stora huvudvärk i regeringsförhandlingarna. Dessa påbörjades under fredagen då samtliga

partiledare bjöds in till samtal en och en
på Christiansborgs slott.

Frederiksen har vid upprepade tillfällen de
senaste dygnet sagt att målet är att bilda
en socialdemokratisk enpartiregering.

Men det kommer att krävas eftergifter för
att hon ska lyckas.

Hanna Grosshög

riksnatverket@dn.se

C-området

● C-området

▨ A- och B-områden

Tel Aviv

ISRAEL

GAZA

20 km

Västbanken

Ramallah
Jerusalem

Döda
havet

Palestinska ekonomin krymper – självstyret på randen till kollaps

LÖRDAG 8 JUNI 2019

Den palestinska ekonomin krymper i hisnande takt och utan hjälpande händer utifrån kollapsar självstyret på Västbanken under sommaren. Det

säger en högt uppsatt ämbetsman på ekonomidepartementet i Ramallah till DN.

Ramallah.

Ekonomen, som vill förbli anonym, säger att president Mahmoud Abbas regim hoppas att den tilltagande misären på de självstyrande så kallade A- och B-områdena skall väcka omvärldens intresse och skapa alternativ till president Donald Trumps aviserade fredsprogram, som palestinierna betraktar som ett försök att begrava den så kallade tvåstatslösningen. I onsdags slutade självstyret att betala sina räkningar till det israeliska elverket. Kassabristen är delvis självförvållad, eftersom Abbas sedan flera månader vägrar ta emot de månatliga transfereringar från Israel som står för nära två tredjedelar av hans offentliga intäkter. Dessa pengar är moms-, skatte-

och tullintäkter på varor som konsumeras inom självstyret.

Abbas vägrar ta emot dessa pengar i protest mot att Israel börjat dra av 5 procent – den summa självstyret använder till understöd åt familjer till ”martyrer” och deras familjer.

Martyrer kan vara allt från självmordsbombare som mördat israeliska civila till oskyldiga palestinska civila som mördats av israeliska terrorister eller skjutits av israeliska soldater. Israel, och flera andra regeringar, som USA:s och Danmarks, har krävt att Abbas gör en distinktion mellan dessa kategorier, så att inga pengar går till att premiera terrorism. Palestinska säkerhetsfångar i israeliska fängelser – denna grupp inkluderar både terrorister och politiska fångar – får kring trettiotusen kronor i månaden, en kopiös summa här.

Utan pengarna från Israel, och utan det mycket stora amerikanska bistånd som Trump dragit in under året som gått, är självstyret snart konkursmässigt.

Knappheten lyser i ögonen.

Grönsaksmarknaden i Ramallah är som vanligt ett brokigt myller, där hälften av utbudet kommer från den inhemska kornboden i Jenindalen, och resten är dumpad överproduktion från israeliska storjordbruk. Trottoarerna är kantade av gummor från byarna som säljer ruskor av hemodlade kryddor, torkad ost och grönsaker inlagda i salt och ättika.

Men så snart det gäller annat än ren nödtorft, i de finare skoaffärerna, glassbarerna och hos de oräkneliga juvelerarna är kommersen trög, trots att ägarna flyttar ut sortimentet på gatan och ropar ut sina anbud.

Under fastemånaden ramadan fick de statsanställda ut 60 procent av lönen, som normalt är kring sju tusen kronor i månaden. Men nästa månad dras svångremmen åt ytterligare. Detta är ett nervkrig och ett balansnummer, avsett att skrämma Israel och omvärlden. Utan pengar till löner – inga palestinska säkerhetsstyrkor.

Och utan dem och deras samarbete med Israel, kommer de militanta islamiströrelserna strax att återuppta sina aktiviteter, med dramatiska följder för israelisk vardag.

Är självstyrets hot att begå självmord trovärdigt? Är det möjligt att Fatah-partiets etablissemang låter Abbas skicka hem sina säkerhetsmän och återge Israel det direkta ansvaret för A- och B-områdena?

Självstyret är ett extremt klassamhälle, där toppskiktet lever komfortabelt. De gynnade kommer knappast självmant att upphäva sina privilegier.

Men krisen sätter gränser för vad den palestinska ledningen kan kosta på sig. De ansvariga för Donald Trumps fredsplan hoppades att det uteblivna biståndet skulle tvinga palestinerna till förhandlingsbordet.

Resultatet har blivit det motsatta. Ingen palestinsk ledare kan ge vika för USA:s påtryckningar att delta i dess ”fredsprocess” utan ett ramaskri från allmänheten.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Fakta. A-, B- och C-områden på Västbanken

Indelningen i A-, B- och C-områden var ett led i den fredsprocess som påbörjades i Oslo i december 1992.

Västbanken är 5 600 kvadratkilometer, hälften så stort som Skåne, och erövrades av Israel från Jordanien under kriget 1967.

1994 inleddes fullt palestinskt självstyre i A-området, som utgör 18 procent av Västbanken; och partiellt självstyre i B-området, som utgör kring 21 procent av området.

Det större C-området, 61 procent av Västbanken, innehåller alla de israeliska bosättningarna.

Om fredsprocessen fortsatt skulle det ha överlämnats till palestinierna 1999 och blivit stommen i den palestinska staten.

Många förbud och stränga regler, framför allt mot palestinska jordbrukare, har drivit allt fler att överge C-området, som i dag har bosättarmajoritet.

Israeliska nationalisterna hoppas att USA:s president skall ge klartecken för annektering av området om han återväljs.

Michael Winiarski: Erdogan skyr inga medel för att vinna tillbaka Istanbul

LÖRDAG 8 JUNI 2019

Den turkiska oppositionspolitikern Ekrem Imamoglu ser ut att ha stora chanser att vinna det viktiga omvalet av borgmästare i Istanbul om två veckor. Det skulle innebära en katastrof för president Recep Tayyip Erdogan som nu försöker förhindra det med alla medel.

Ekrem Imamoglu vann hårfint Istanbuls ordinarie borgmästarval den 31 mars över regerande AKP:s kandidat, den förre premiärministern Binali Yildirim. Segermarginalen var endast 14 000 av 9 miljoner avgivna röster. Årtionden av AKP-kontroll av Istanbul tycktes vara över. Till en början accepterade president Recep Tayyip Erdogan resultatet, om än motvilligt. Imamoglu hann också bli installerad som borgmästare i 15-miljonersstaden för oppositionspartiet CHP. Men efter några veckor bestämde sig

Erdogan – under hårt tryck från ultranationalisterna – för att begära att valet skulle annulleras och göras om, på grund av påstådda oegentligheter. Det kravet gick den av presidenten kontrollerade valmyndigheten föga förvånande med på.

För omvärlden och turkar i gemen var det uppenbart att det egentliga skälet till omvalet är att Erdogan inte kunde smälta att någon annan än en av hans bundsförvanter har kontrollen över Turkiets största stad och ekonomiska motor. Att Istanbul dessutom är Erdogans hemstad spelar stor symbolisk och maktpolitisk roll.

Det nya valet sker söndagen den 23 juni, och enligt opinionsmätningar leder Imamoglu klart, men inte överlägset. En av Erdogans metoder för att förebygga en ny förnedrande förlust för AKP och

Yildirim är att säkra kontrollen över röstförfarandet. I veckan skedde en utrensning i Turkiets centrala valkommission: 13 chefer för lokala valdistrikt i Istanbul omplacerades och deras ansvar för förra valets misstänkta oegentligheter ska utredas.

En annan metod är smutskastning: Det styrande AKP-partiets anhängare har startat en viskningskampanj där det heter att Imamoglu stöds av Turkiets ärkefiende Grekland.

Detta eftersom Imamoglu i själva verket – och i hemlighet – ska vara grek, och därmed kristen. Det obevisade påståendet grundas på att han har sina rötter i Trabzon vid Svarta havet, som i förgången tid styrdes av greker.

AKP:s försök att spela det etniska kortet kan dock slå tillbaka. Imamoglu är mycket populär i Trabzon och folk som

härstammar från regionerna vid Svarta havet är en av de största väljargrupperna i Istanbul. Även kurderna, som beräknas utgöra minst två miljoner av stadens invånare, röstade övervägande på Imamoglu i mars och lär göra det igen. När jag träffade Imamoglu i Istanbul inför det ordinarie borgmästarvalet sade han att rösträkningen skulle bli det kritiska, och att han skulle se till att kunna övervaka den.

Han sade sig inte heller vara särskilt bekymrad över att Erdogan behärskar medielandskapet.

– Visst, vi behandlas inte rättvist i de regeringstroga medierna, de publicerar ständigt negativa nyheter om mig. Men även det ger mig uppmärksamhet, så stödet för mig ökar. Och så har vi ju nätet och våra direkta kontakter med väljarna.

Det gav honom segern den 31 mars. Om två veckor vet vi om det räcker även en andra gång.

Michael Winiarski

Nyckelpigor syns på satellitbilder

LÖRDAG 8 JUNI 2019

USA. Hungriga nyckelpigor i jakt på föda har intagit södra Kalifornien i så stora mängder att de syns på satellitbilder.

Svärmen som koncentrerats runt staden Hesperia öster om Los Angeles mäter 13 gånger 13 mil. Vädermyndigheten NWS har lagt upp ett filmklipp på Twitter där man ser nyckelpigorna som en stor böljande massa.

Det är lite oklart vad som fått nyckelpigorna att samlas i så enorma mängder. De brukar övervintra i bergsområdena och sedan flytta när det blir varmare.

– Nyckelpigor övervintrar i stora grupper. Men då pratar vi om tusentals individer

och inte tiotals miljoner, säger James Cornett, forskare som skrivit flera böcker om ökenekologi, till Desert Sun.

TT

Mexiko skickar soldater till gränsen

LÖRDAG 8 JUNI 2019

Mexiko. Ett alltmer pressat Mexiko lovar att skicka 6 000 soldater till gränsen mot Guatemala för att stoppa migranter på väg mot USA.

Lyckas man inte hotar Donald Trumps regering att på måndag införa femprocentiga tullar på alla varor från Mexiko. Intensiva förhandlingar pågår i Washington DC, där bland andra Mexikos utrikesminister Marcelo Erbrard befinner sig. Men trots att både mexikanska företrädare och Vita huset hävdar att

samtalen är framgångsrika har inget genombrott ännu nåtts.

– USA:s inställning har inte ändrats, i nuläget går vi vidare med tullar, sade Vita husets pressekreterare Sarah Sanders sent på torsdagen enligt nyhetskanalen CNN.

TT

Brexitparti missade parlamentsplats

LÖRDAG 8 JUNI 2019

Storbritannien. Brexitpartiet missade sin första chans att ta sig in i det brittiska parlamentet, rapporterar BBC.

På torsdagen hölls fyllnadsval i Peterborough för att ersätta Labourpolitikern Fiona Onasanya, som förlorade sin parlamentsplats då hon ljugit om en fortkörningsincident.

Labours kandidat Lisa Forbes fick flest - röster, 31 procent, före Brexitpartiets kandidat Mike Greene som fick 29 procent – det skilde bara 683 röster mellan dem.TT

Joe Biden byter fot i abortfrågan

LÖRDAG 8 JUNI 2019

Den demokratiske presidentkandidaten Joe Biden står inte längre bakom lagen som säger att statliga medel inte får användas till aborter.

– Jag kan inte längre stödja en lag som gör rätten till sjukvård beroende av var man bor, sade han på ett valmöte.

Det är i den så kallade Hyde Amendment, ett tillägg till den amerikanska grundlagen, som det slås fast att statliga medel inte får användas för aborter, med undantag för att rädda kvinnans liv eller om graviditeten orsakats av incest eller våldtäkt.

Den förre vicepresidenten Joe Biden, som är en av flera demokrater som kandiderar till presidentposten 2020, har i många år stått bakom den 40 år gamla lagstiftningen.

På ett valmöte natten till fredag förklarade han att det var de republikanska staternas planer på strängare abortlagar som fått honom att ändra sig, eftersom de gör det svårare för kvinnor som inte har råd med ingreppet – eller inte kan resa till en stat som tillåter det – att genomgå en abort.

Juan Flores

Facebook stoppar appar på Huaweimobiler

LÖRDAG 8 JUNI 2019

Nya Huaweitelefoner kommer inte att lämna fabrikerna med apparna Facebook, Instagram och Whatsapp förinstallerade.

Beskedet från sociala medie-jätten Facebook tros bli ett hårt slag mot den kinesiska mobiltelefonstillverkaren som är under stor press sedan USA meddelat att man vill införa ett förbud för amerikanska

företag från att leverera hård- och mjukvara till Huawei.

Personer som redan har apparna installerade kommer dock fortsatt att kunna använda dem och få uppdateringar, uppger Facebook för Reuters. På aktuella telefonmodeller i handeln ska det också gå att ladda ner apparna via Google Play Store.

Google har tidigare sagt att man kommer att stänga ute Huawei från operativsystemet Android, vilket skulle innebära att appar som Google Play Store och Gmail försvinner från kommande Huawei-modeller.

I maj utlyste USA:s president Donald Trump ett nationellt nödläge på telekommunikationsområdet riktat mot kinesiska företag. Ett förbud mot amerikansk teknikexport till kinesiska Huawei planeras träda i kraft i augusti.

TT Reuters

Jonas Fröberg: Bilindustrins kris från 2012 är här igen – det borde politikerna inse

LÖRDAG 8 JUNI 2019

**Haveriet i Europas storfusion mellan
Fiat och Renault riktar ljuset mot
Frankrikes regering. Politikerna**

fortsätter att kräva att alla jobb ska vara kvar – vilket omöjliggör fusionen. Men redan under helgens G-20-möte kan storaffären ändå bli av.

Även en femåring som är demonstrativt ointresserad av vuxengrejer har nog tolkat tecknen i skyn som Frankrikes regering verkar ha missat:

Bilbranschen krisar.

Stenhårda klimatkrav i Kina och Europa, mångmiljardsatsningar på el- och förarlösa bilar och techgiganter som kommer in från sidan och skakar om Renault, Volvo Cars och de andra som getingbon.

Allt har fått har fått Europas bilbolags börskurser att rasa.

Då har vi inte ens nämnt konkurrenten Tesla.

Annorlunda uttryckt: Det behövs effektivisering och samarbeten.

Det är i det ljuset vi måste se onsdagskvällens haveri i bilindustrins och hela Europas storindustriaffär som skulle skapa ett bolag värt nära 400 miljarder kronor.

Det har nu gått en vecka sedan Fiat-Chrysler (FCA) och Renault tillkännagav att de skulle skapa världens tredje största bilbolag efter Volkswagen och Toyota. Det pratades om synergier på drygt 50 miljarder kronor – med bland annat gemensamma inköp och utvecklingsbudgetar. I korten låg stängning av överflödiga fabriker i Europa.

Allt för att överleva på sikt. Men så kom reflexbeteendet från franska finansministern Bruno Le Maire i slutförhandlingen i Paris på onsdagskvällen: inga fabriker ska stängas. All personal ska vara kvar.

Franska staten är 15-procentsägare i Renault och rejält skakad av gräsrotsproteströrelsen ”Gula västarna”. FCA gav surmulet upp och drog tillbaka budet.

Franska regeringen hade fog för en sak: Renault måste göra sin hemläxa och få med sin partner Nissan. Affären har hastats fram och enligt källor till nyhetsbyrån Bloomberg skulle Nissans representant i Renault-styrelsen ha röstat nej till affären på onsdagskvällen. Längst ut i Renault-Nissans svans dinglar dessutom Mitsubishi Motors på oklara premisser.

Lägg till att affärens två huvudpersoner som varit branschens globala fixstjärnor och ivriga påhejare av fusioner nyligen lämnat bolagen och lämnat stora hål: Dels FCA:s chef Sergio Marchionne, den fransk-kanadensiske eleganten som stridit

i nära ett decennium för att FCA ska gå ihop med konkurrenter men som hastigt gick bort i juli förra året.

Dels Carlos Ghosn, Nissans och Renaults mångårige ordförande som i november 2018 dramatiskt greps misstänkt för bland annat skatteflykt – men som stred för närmare samarbete mellan Nissan och Renault.

Renaults inkastade ordförande, den sirligt diplomatiska Jean-Dominique Senard, kämpar stenhårt med att få Nissan positiva – och Fiats ordförande John Elkann kämpar för att få högerpopulistiska Lega med på att rädda bolaget – och inte sina egna röster.

För nu har allt hamnat på högsta politiska nivå. Av allt att döma avgörs Europas storaffär redan de närmaste dagarna på G20-mötet i Fukuoka, Japan: Frankrikes finansminister Le Maire ska försöka lösa

trätan med Nissan med japanska ekonomiministern Hiroshige Seko.

Här är ett diskret tips till er ministrar: på regeringsplanen till G20-mötet skulle ni kunna ögna europeisk närtidshistoria och året 2012: Då hade det gått fyra år sedan den stora bilkrisen. USA hade stängt 18 bilfabriker och därmed fått ihop efterfrågan och utbud vilket gjorde att GM och Chrysler började blomstra efter helt nödvändiga effektiviseringar.

Europas bilindustri påminde samtidigt om en sondmatad dödssjuk. Protektionistiska regeringar i framför allt Frankrike och Italien hade under fyra krisår pumpat in 250 miljarder kronor i bilbolagen i utbyte mot att inga jobb eller fabriker fick gå förlorade.

Resultatet: en sprängfylld bubbla med 40 procents överkapacitet i bilfabrikerna. Det omöjliggjorde i praktiken vinster. Företag

som PSA, Ford och inte minst Opel klarade sig sedan från konkurs med en hårsman.

Bakom kulisserna slet bildirektörerna sitt hår, fångade i en fälla.

Precis som i dag.

Samtidigt känner ordförandena i Renault och framför allt Fiat (som ligger hjälplöst efter med elektrifiering) dödsänglarnas iskalla andetag i nacken i form av Kina-bilbolag, techgiganter, nya tech-start-upbolag med Kina-miljarder i ryggen och globala bilflottor som Uber och Didi.

Den stora frågan är: vågar politikerna fatta långsiktiga beslut?

Jonas Fröberg

jonas.sjoberg@dn.se

Världsbanken klimatsatsar – trots ny chef utsedd av Trump

LÖRDAG 8 JUNI 2019

**Världsbanken har lovat
mångmiljardbelopp i nya
klimatinvesteringar. Men under våren
har trovärdigheten satts i gungning.
David Malpass gick i april direkt från ett
toppjobb hos Donald Trump till att bli
bankens nye ordförande.**

– Vi håller kursen. Inget har förändrats, säger Akihiko Nishio, vicechef i Världsbanken, till DN.

Världsbanken står i färd att mobilisera 200 miljarder dollar i lån och bistånd för att möta och motverka klimatförändringarna i världens fattiga länder.

Summan, som motsvarar nästan halva Sveriges BNP, meddelades i samband med FN:s klimatomöte i fjol. Målet gäller perioden 2021–2025. Men en skugga av tvivel föll över trovärdigheten i Världsbankens klimatåtaganden när bankens ordförande Jim Yong Kim nyligen avgick och efterträddes av en rådgivare till Donald Trump.

David Malpass, som tillträdde i april, har arbetat i presidentens valkampanj och hade ett toppjobb i det amerikanska finansdepartementet. Av tradition

kommer Världsbankens ordförande från USA.

I en intervju med brittisk tv sa Donald Trump nyligen att han tror att ”vädret förändras, men jag tror att det går åt båda hållen”. USA:s hållning i klimatfrågan fortsätter att väcka bestörtning i omvärlden.

David Malpass har dock sagt att klimatförändringarna är ett ”nyckelproblem” för världens fattiga länder. Världsbankens inriktning bestäms i huvudsak av en styrelse där både givar- och mottagarländer är representerade. Malpass besked har varit att prioriteringarna ligger fast.

– Vi håller kursen. Inget har förändrats, säger Akihiko Nishio, Världsbankens vicechef med ansvar för utvecklingsfinansiering, när DN möter

honom under förhandlingar med den svenska regeringen i Stockholm.

Världsbanken har de senaste tio åren stegvis lagt om kursen i energifrågor.

Kolkraftprojekt stöds inte längre.

Häromåret bestämdes ett stopp för lån och garantier till exploatering olja och gas.

Det går inte, säger Akihiko Nishio, att utrota fattigdomen i världen om vi inte samtidigt gör något åt klimathotet.

– Klimatriskerna kommer i allt högre grad att slita människor tillbaka in i fattigdom.

Vi har sett enorma orkaner som nyligen drabbat bland annat Moçambique. En uppskattning tyder på att vi kommer att se 100 miljoner människor falla tillbaka i fattigdom på grund av klimatförändringarna fram till 2030, säger han.

Han understryker att Sveriges regering och svenska aktörer är viktiga allierade i

frågan. Sverige har bidragit till nya processer för att finansiera klimatåtgärder och investera i förnybart. Marknaden för gröna obligationer är ett exempel.

Men en miljard människor i världen saknar fortfarande el.

Hur ska de lyftas ur fattigdom och få tillgång till energi på ett sätt som är hållbart?

– Vi ser att priset på solenergi i bland annat Afrika har sjunkit markant. Det sker mer privata investeringar och många betraktar nu solenergin som billig, säger Akihiko Nishio.

Världsbanken har samtidigt fått kritik för kvardröjande engagemang i den fossila ekonomin.

Men Akihiko Nishio vänder sig mot beskrivningen att banken släpar efter.

– Världsbanken skiftar väldigt starkt mot förnybar energi. Vi har definitivt gjort en omställning.

Carl Johan von Seth

carljohan.vonseth@dn.se

Oväntat stark broms på tysk industri

LÖRDAG 8 JUNI 2019

Handelsspänningar och osäkerhet kring Storbritanniens utträde ur EU slår hårt mot unionens största ekonomi.

Den tyska industriproduktionen sjönk mer än väntat i april, med 1,9 procent jämfört med månaden före, enligt officiell statistik. Analytiker hade räknat med en nedgång på 0,4 procent för april.

TT

Huaweis problem kan ge Ericsson kortvarig fördel

LÖRDAG 8 JUNI 2019

Ericsson kan på kort sikt dra nytta av den kinesiska konkurrenten Huaweis nuvarande problem.

Det sade chefen för Ericssons franska verksamhet, Franck Bouétard, på en presskonferens på fredagen, rapporterar Bloomberg News.

Han sade samtidigt att det på lång sikt inte finns några fördelar för Ericsson med Huaweis problem.

Direkt

Regler mot momsfusks i EU-länder ska skärpas

LÖRDAG 8 JUNI 2019

Nya EU-regler gör att regeringen skärper lagar för hanteringen av moms när varor säljs inom EU. I dag förutsätts att köparen redovisar momsen, vilket inte alltid sker. För att göra det svårare att undgå moms föreslår regeringen i en lagrådsremiss att säljaren måste försäkra sig om att köparen har registrerat sig för moms. Kraven blir också hårdare på säljaren att lämna korrekta uppgifter till Skatteverket om momsfria försäljningar till andra EU-länder. TT

Tjernobylserie får ris och ros i Ryssland

LÖRDAG 8 JUNI 2019

Tv. HBO-serien "Chernobyl", regisserad av Johan Renck, beskrivs av den ryska publiken som en autentisk beskrivning dåtidens Sovjetunionen. "Graden av realism i 'Chernobyl' är högre än i de flesta ryska filmerna om den tiden", skriver tidningen Izvestia.

Men det finns också ryska medier som beskriver den som propaganda och att den överdriver myndigheternas hjärtlöshet. "Chernobyl" skildrar kärnkraftsolyckan 1986 i Tjernobyl norr om Kiev i dagens

Ukraina, och i rollerna syns bland andra svenska Stellan Skarsgård och David Dencik.

Till en början var det nästan ingen som tog situationen i Tjernobyl på allvar.

Invånarna i staden samlades utomhus och bevittnade det naturfenomensliknande skådespelet på himlen medan ansvariga försäkrade om att situationen var under kontroll.

TT

Johan Renck: - Egentligen - handlar ”Chernobyl” om faran med lögner och mörkläggning

LÖRDAG 8 JUNI 2019

Med den internationella tv-succén ”Chernobyl” har den svenske - regissören Johan Renck hittat en ny mening i skapandet.

DN:s Björn af Kleen och Pontus Höök gjorde ett hembesök hos en nybliven fyrabarnsfar som har ändrat åsikt om kärnkraften.

I buskigt helskägg och skrynklig arbetarskjorta har Johan Renck drag av bonddräng, en lång 1800-talsgestalt klädd i svartvita paltor från topp till tå.

Skenet bedrar.

Skjortan, från franska märket Casey Casey, är inhandlad på Manhattan för 7 000 kronor.

– Jag har en av varje färg, säger han.

Mer eftertänksamt:

– Jag köper för mycket kläder och har alltid gjort det.

Tapeten i vardagsrummet är en blågrön pastoral från William Morris med betande dovhjort under grönskande trädkronor. Men altandörren ut mot bakgården, där den riktiga amerikanska försommaren prunkar, är stängd.

Renck, som fyllt 52, är Sveriges just nu mest framgångsrika tv-regissör.

I veckan visade HBO sista avsnittet av "Chernobyl", ett drama i fem delar som fått miljoner människor världen över att återuppleva katastrofen i det sovjetiska kärnkraftverket den 26 april 1986. När vi ses i regissörens hem i Brooklyn är "Chernobyl" den för närvarande högst rankade tv-serien någonsin på amerikanska filmdatabasen Imdb, med ett snittbetyg på 9,7 av 10.

Johan Rencks regi är så virtuos, så darrigt och gryntigt autentisk, att resultatet har politisk sprängkraft.

Kärnkraftmotståndare i Sveriges regering tipsar om serien på Twitter. Konservativa ledarsidor varnar för att ta den på för stort allvar. Det roar Renck att plötsligt ha ett finger med i energipolitiken. "Chernobyl" har kanske inte förändrat regissörens liv. Men definitivt påverkat hans inställning till den konstnärliga processen.

– Det jag gör från och med nu måste ha ett syfte, säger han. Stimulera till något slags tanke. Bära på en mening. Man börjar läsa manus med andra glasögon efter en sådan här erfarenhet. Jag är självlärd som filmare och var tidigare mer upptagen av att lära mig mediet som sådant. Ens motiv till att göra film förändras.

Han nämner en tweet om "Chernobyl" som författaren Stephen King just skickat ut till sina dryga fem miljoner följare: "Det är omöjligt att titta på HBO:s CHERNOBYL utan att tänka på Donald Trump", skriver

King, och fortsätter: ”precis som de som hade ansvar för den dödsdömda ryska reaktorn är han en man med medioker intelligens och enorm makt – ekonomisk, global – som han inte förstår”.

– Jag har hållit på att latta med film tidigare, säger Renck. Det har inte varit lättvindigt, utan på väldigt stort allvar. Men det allvaret har ju handlat om ett uttryck. Det har inte funnits någon övergripande relevans med det jag gjort, inget att ta med sig.

”Chernobyl” kramade ur honom ett konstnärligt patos.

– Att se till att dessa människors röster blir hörda. Att låta den här historiska händelsen ta plats i vårt kollektiva minne. Det har varit lite omvälvande för mig i relation till mitt jobb.

Serien har gjort honom en smula civilisationskritisk.

– Frågan om kärnkraft rymmer en större fråga: hur vi ska förhålla oss till den helt befängda idén om ständig tillväxt. Ett påfund som varken återfinns i biologin eller fysiken utan som människan har hittat på helt själv.

Som civilisationskritiker har Renck ett visst bagage.

Länge finansierade han sin tillvaro genom att regissera reklam för europeiska modehus som Fendi och Chanel, kedjor som H&M och Nike och bilmärken som Audi och Peugeot. Han är ökänd för att resa 250 dagar om året och har flugit så flitigt i tjänsten att han en gång gick ombord på en nattbuss i centrala Stockholm och stack fram ett kreditkort till chauffören:

– En enkel med fönsterplats till St Eriksplan, tack.

Godmodigt, säger han:

– På 90-talet, när allt exploderade med Stakka Bo, var det fortfarande svårt att vara kändis i Sverige. Jag åkte alltid taxi. Renck slog igenom som musiker 1993, under artistnamnet Stakka Bo. Under uppväxten flyttade familjen från Uppsala till Miami, Tromsö och Kuwait. Pappan Hans Renck var läkare och professor i smärtlindring som baxade trebarnsfamiljen mellan internationella universitetssjukhus. Johan Renck växte upp utan föreställning om hembygd. 2001 flyttade han själv till Los Angeles och i dag är han skriven i New York. Men lever i praktiken i kappsäck. Från Albuquerque i New Mexiko, där han gästregisserade avsnitt för "Breaking bad", hans genombrott i amerikansk tv-industri, till Dublin, där han regisserade delar av första säsongen av "Vikings" för History channel.

När han skrev på kontraktet för "Chernobyl" hade han just återvänt till Brooklyn efter ett år i Serbien och Montenegro, där han regisserat "The last panthers", en serie i sex delar om organiserad brottslighet på ett krigshärjat Balkan. Renck bor i ett townhouse på 420 kvadrat i Park Slope i Brooklyn. Men familjen reser så febrilt att de fyra barnen inte vet var de hör hemma. – De fattar knappt att de bor här, säger han. De frågar: när ska vi tillbaka till Litauen? Till Marseille? Jag växte ju upp på det sättet själv och har bara positiva erfarenheter av att bli nedsatt i nya miljöer. Om Renck är en världsmedborgare, en "varsomhelstare", kan man se "Chernobyl" som en påminnelse om nödvändigheten av öppenhet. En nagelbitare om det

livsfarliga i slutna samhällssystem. Gorbatsjovregimen försöker tiga ihjäl katastrofen för att rädda imperiets anseende. Men de radioaktiva partiklarna färdas med molnen, till svampskogarna utanför Gävle, till Vitryssland. Sovjetunionen börjar krackelera när informationen om katastrofen sipprar ut. Det rasar, återigen, ”ett obönhörligt krig mot sanningen”, säger Renck. Inte minst i USA, där Trump nu trappar upp kampen mot klimatvetenskapen. Myndigheten som förutspår klimatförändringar ska inte längre få räkna på framtidsscenario utifrån höga utsläppsnivåer, hur realistiska dessa siffror än ter sig för forskarna. Nationella säkerhetsrådet får inte använda begrepp som global uppvärmning. Renck har övervägt, säger han, att erbjuda sina tjänster till den demokratiska kongressledamoten

Alexandria Ocasio-Cortez, som driver en ny radikal miljöpolitik i USA.

– Vi pratade oavbrutet om detta under produktionen: hur vetenskap har reducerats till en åsikt. Hur min åsikt är lika mycket värd som din vetenskapligt grundade analys.

”Bristerna som orsakade Tjernobyl är samma brister som klimatförnekare uppvisar i dag”, har ”Chernobyls” manusförfattare Craig Mazin twittrat. Johan Renck är född in i en släkt av vetenskapsmän. I ett Sommarprat från 2016 beskriver han sig som en ”ytans apostel” i en ”dynasti av välgörare”. Farfadern var läkare. Farmodern var överläkare på mentalsjukhuset Sundby i Sörmland. Mamman, som dog vid årsskiftet, var sjuksköterska, liksom Elin Renck, hans hustru sedan sex år.

Inget av det han själv åstadkommit, sade Renck i "Sommar", "har varit till nytta för någon annan eller gjort världen till en bättre plats".

Men i "Chernobyl" finns ett patos för de som drabbades av strålningen och som regimen skickade för att städa upp. Många ryska och ukrainska tittare har imponerats av detaljriikedomen och tolkat exaktheten i miljöskildringen som en form av respekt från de västerländska filmarnas sida.

Renck har mejlkorgen full av beröm på bruten engelska.

– Helvete, vad många människor som gick åt för att gräva tunnlar, skjuta hundar och bända upp åkermark. 750 000 personer. Jag läste en bok om Stalin. När han delgavs information om att bönderna svalt eftersom staten lade beslag på all deras spannmål, svarade han: det handlar inte om hur många människor som dör utan

om hur många som vi behöver. Det var den människosynen som rådde i Sovjet och som påverkade hur staten förhöll sig till Tjernobyl.

Renck fick en "uppenbarelse" när han studerade förlagan till seriens hjälte, kärnfysikern Valerij Legasov. Efter härdsmältan kliver han fram som regimens visselblåsare.

– En karriärist, en fåfäng snubbe som rycks bort från sin halvglassiga tillvaro som chef för ett kärnkraftsinstitut och för första gången upplever ett ordentligt syfte med sitt liv. Ett altruistiskt syfte. Jag har tänkt mycket på det och jag tror att det är det finaste som man kan uppleva som människa.

"Chernobyl" spelades in på ett systerkraftverk till Tjernobyl, i staden Ignalina utanför Vilnius i Litauen. För att spela in i Ignalina krävdes tillåtelse från

kärnkraftverkets chef. Det föll på Renck att dra på "fjäskmöte" och dricka "finviner" på chefens veranda i ett gated community och förklara varför han skulle släppa in filmmakarna. Ingen hade någon erfarenhet av kärnkraftsskildring.

Manusförfattare Mazin slog igenom som manusskribent till filmerna "Baksmällan II" och "Baksmällan III". Ignalina är inte längre i drift, utan ska begravas med hjälp av EU-miljarder. Det låg en stank av Brysselpengar på verandan. I lägen som dessa säger Renck att han litar på sin charm. Olika regissörer har olika begåvningar. "Manipulation" är en gren han behärskar till fullo, säger han.

På verandan höll Renck en spontan föreläsning om vikten av att visa upp den sovjetiska industrihistorien. Manipulation där och då, men när arbetet tog sin början blev han besjälad av uppgiften.

– Det fanns en sådan enorm stolthet i att kunna bemästra atomerna, säger han. Min vinkel var att vi ville visa det fantastiska i det. Jag var helt tagen första gången jag var där: de ändlösa korridorerna, arbetare som kommer två och två i sina vita kostymer. När jag intervjuade folk som varit med hände det att de hade en liten medalj fäst på kavajslaget.

Rencks genombrott som samhällsskildrare – han protesterar vilt mot titeln: "jag är inte samhällsskildrare!!" – sammanfaller med att han under fem års tid år har fått fyra barn.

Det var inte tanken. Tvärtom trodde Renck att han skulle åldras som ungkarl. Efter en upprivande skilsmässa från sin första hustru i början av 2000-talet hade han bestämt sig för att hänge sig åt sitt arbete. Oberoende. Fri. Behövde han pengar

gjorde han en reklamfilm för 350 000 kronor om dagen i regissörsarvode.

– Jag tänkte: äh, *fuck it*. Jag jobbar och reser och så träffar man någon *on the road*, det kändes som rätt grej för mig. Men en ”dimmig natt” på Riche – han var på blixervisit i Stockholm för att formge en flaska för Absolut vodka – mötte han den 27-åriga operationssjuksköterskan Elin.

Tre veckor senare blev hon gravid.

Johan Renck lovade Elin så många barn hon önskade fram till hans 50-årsdag.

Bruno, nummer fyra, anlände strax efter deadline, när Renck fyllt 51.

– Elin var intresserad av att ha en stor familj, och det lät ju roligt, så vi fick sätta plattan i mattan, säger han.

– Utkomsten är att det är mycket finare än jag någonsin hade kunnat ana. Min tillvaro innan var futil och andefattig. Jag fattar inte vad jag gjorde, drällde omkring på

stan? Med barn kommer känslor som man inte visste att man hade – och de kan vara väldigt användbara på jobbet, faktiskt.

Familjen har inte tvingat Renck att sluta arbeta. Men ”Chernobyl” blev en läxa.

– Manuset låg på mitt bord och jag tänkte direkt: ”Wow, det här är det bästa jag hört.” Men då hade vi precis kommit tillbaka från ett år i Serbien och

Montenegro och jag kunde bara inte släpa med mig familjen till Östeuropa igen. Men så började jag läsa, och vad bra det var, och så stod det klart att HBO ville ha mig, och från det ögonblicket handlade allt om att försöka hitta ett argument som jag kunde använda mot min fru för att kunna säga: ”Vi ska till Litauen!”

Tre exekutiva producenter kom över på middag för att kläcka argument som han kunde mobilisera mot hustrun.

Det gick, till sist, ”väldigt illa”.

– Jag tackade ja men körde sedan strutsmetoden och sade aldrig något till min fru. När hon åt middag med en producent på egen hand frågade hon henne hur det kändes att flytta till Litauen. Och hon bara: ”Nej, Johan har inte skrivit på...”

Men det hade han alltså. I smyg. En passande prolog. ”Chernobyl” handlar just om en regim som försöker sopa information under mattan.

Som Renck säger:

– Egentligen handlar ”Chernobyl” inte främst om kärnkraftens risker utan om faran med lögner och mörkläggning.

Det var sista gången som Renck skrev på utan att ha familjeråd, säger han.

– Det är ju en käftsmäll för ens partner – att få veta sist av alla. Det blev väldigt trassligt, faktiskt. I mitt liv har jag tenderat att låta mina egna önskemål gå före. Det

sårar enormt. Men jag hade sett hela serien i huvudet och visste hur bra det kunde bli.

Elin Renck bekräftar historien när jag stöter på henne i köket tillsammans med två fnissiga barn och den svenska aupairen Andrea. Elin berättar att hon läste i tidningen att Johan Renck skulle regissera ”Chernobyl”. Det utlöste en äktenskaplig kris. Men i dag är hon glad över de sju månaderna i Litauen, säger hon.

Och maken har börjat överkompensera i transparens. Så fort det landar en seriös förfrågan – Renck har fyra agenter i USA och en i London – kommer han rusande med mejlet. Elin imiterar honom: ”Men jag har inte skrivit på!” Händerna defensivt i luften, som om han stod inför polisen.

Tillvaron med Elin har inneburit en viss kontrollförlust för ”ytans apostel”.

Hustrun bloggar, instagrammar och video-poddar tillsammans med Malin Eklund, en svensk väninna i New York. Hon berättar om ångest och ensamhet. När Elin lade upp "Chernobyl"-affischen på Instagram skrev hon:

"Det var jökla tur att serien blev så bra som den blev, annars kanske det hade blivit dålig stämning här hemma, med tanke på att jag ändå födde barn i Litauen, under inspelningen..."

Hon bifogade brunmurriga interiörer från ett BB i Vilnius.

Hur känns det att vi kan ta del av ditt privata liv genom din hustru?

– I början var jag väldigt noga med att jag ville att det inte skulle vara så. Jag är egentligen inte intresserad av att dela med mig av mitt privatliv men samtidigt respekterar jag Elins uttryck. Hon har hittat en form och en ton som är bra och

då kan inte jag säga: du får inte skriva vad du skriver. Med åldern kommer något slags insikt om vad som är viktigt.

Ängsligheten försvinner.

Renck har börjat ta skådespelarlektioner. Improvisationsteater i grupp vid Union Square på Manhattan. Det har "av-ängsligifierat" honom, säger han.

– Man kastar sig ut på en scen inför andra och måste tillåta sig själv att vara ful och larvig vilket varit befriande. Jag umgås ju med skådespelare hela dagarna. Det är relevant för mig att sätta mig in i deras tänk. Och det har varit en uppenbarelse. Jag kan mycket om foto och scenografi och arkitektur men med skådisarna har det varit som att de pratar sitt språk och jag mitt.

Renck säger att han för tillfället inte arbetar. En sanning med modifikation. Högst upp i fyravåningshuset har makarna

var sitt kontor. På hans i övrigt rena skrivbord ligger en kommande reportagebok om ett amerikanskt industrikonglomerat. Rencks folk äger rättigheterna. Han ber mig att inte nämna namn. Men parallellerna till "Chernobyl" är slående: vetenskapsförakt, storpolitik, skitiga pengar. Han lyser upp när han pratar om det.

Framgången för "Chernobyl" visar att kommersiell tv inte behöver underkasta sig konventionella berättarsätt, säger han. Serieskaparna tar livet av hjälten efter tio minuter. Det går att vara egensinnig utan för den skull vara cynisk. Som i "Downloading Nancy", den nihilistiska debutlångfilmen från 2008 där en kvinna anlitar en yrkesmördare på internet för att att han ska ta livet av henne.

Renck har attraherats av "mörker" i konst sedan han var liten. I lågstadiet fick han

tolv band med svenska folksagor av sin pappa. När han var tonåring lämnade pappan över sina tummade barndomsexemplar av Edgar Allan Poe och Dostojevskij. I ett glasskåp i sitt vardagsrum i Brooklyn förvarar Renck en handskriven dikt av den brittiska ockultisten Aleister Crowley.

– Jag skiljer på det som är vackert och det som är snyggt. Det måste finnas mörker för att det ska bli vackert. Annars är det bara snyggt. Något med Tjernobyl är väldigt vackert: en skönhet i människorna, i deras strävan och självbevarelsedrift. Som regissör är jag väldigt bilddriven: det visuella berättandet är lika viktigt som det rent narrativa. I manuset finns det många tysta stunder, där jag kunde låta en drömskhet lägga sig alldeles intill det autentiska. Man kontrasterar den

dokumentärlika känslan med impressionism, bland annat genom musik. Nu tycks han ha hittat ett sätt att matcha det ”mörka” med medkänsla. Estetiken kan vara rå och empatisk. Renck nämner den ryske regissören Elim Klimovs klassiker ”Gå och se” från 1985 som en inspirationskälla och hans ”favoritfilm i hela livet”. Den skildrar andra världskriget genom den vitryske pojken Florians upplevelser som halvdöd soldat.

– Den hjälpte mig att ge en bild av ett folk som är för evigt förföljt.

Arbetet med serien fick Renck att ändra åsikt om kärnkraft.

– Jag var mer positiv till kärnkraft tidigare, säger han. Jag tänkte: hellre kärnkraft i kombination med naturkraft än kol och olja som komplement. Men nu känner jag att människan har hybris. Vi

tror att vi kan kontrollera dessa krafter. Men det kan vi inte.

Manusförfattaren Craig Mazin är ”för” kärnkraft, och har ställt sig bakom en debattartikel i New York Times som argumenterar för att ”kärnkraft kan rädda världen” i en tid när utsläppen måste minska. Vissa klimatforskare håller med. Professorn Johan Rockström har skrivit att vi bör fortsätta använda befintlig kärnkraft även om den inte är en ”framtidslösning för världens energibehov”.

Renck gör snarare gemensam sak med den socialdemokratiska socialförsäkringsministern Annika Strandhäll. Hon mottog 723 radioaktiva repliker när hon på Twitter uppmanade alla ”nyvaknade kärnkraftskramare” att titta på ”Chernobyl” i avskräckande syfte. Strandhäll nämner specifikt frågan om

slutförvar av kärnbränsle. Hur stora är riskerna? I en plädering för kärnkraft på Dagens industris ledarsida bedömer redaktören PM Nilsson att de är ”mycket små”. Renck vågar inte hålla med.

– Vi gräver ned tusentals ton kärnbränsle i något hål i jorden, säger han. Hur vet vi att det stannar där? Vem vet vad som händer med kontinentalplattorna? Fukushima i Japan. Perfekt säkert kärnkraftverk! Men så händer något som är så mycket större än vad vi förmår kontrollera, en naturkatastrof, och så går allt åt helvete.

– Så man måste närma sig frågan ur ett större perspektiv. Med ökad tillväxt får vi ett ständigt ökande energibehov. I själva verket måste vi försöka minska energikonsumtionen i världen radikalt och fundera över alternativa lösningar. Kan vi isolera husen på ett annat sätt? Skapa helt nya byggmaterial?

Själv har han nästan helt slutat att äta kött. Och under efterproduktionen av ”Chernobyl” monterade HBO upp skärmar i hemmet för att han skulle slippa flyga till London där serien klipptes.

Men det var främst för husfridens skull.

– Jag önskar att jag kunde säga att jag är extremt miljömedveten. Jag tycker att man kan ålägga individen ett visst ansvar men den stora boven är ju ändå industrin. Det är ju utsläppen som måste regleras. Det har blivit eftermiddag. Solen bryter igenom. De mörkt tapetserade rummen börjar andas.

– Vad gäspar skorpan?

Renck, som tryfferar sin svengelska med pilsnerslang, ställer frågan.

Kvart i tre. Elin står i trappan med en nyvaken Bruno i famnen.

– Då är det snart dags, säger Johan Renck till ingen och alla.

– För vad då? undrar Elin och går upp för trappan utan att vänta på svar.

Varannan dag eller så skickar HBO ut ett mejl med tittarstatistik till Renck.

– Jag ger inte *a flying fuck* men det är lite kul att se. Mejlet går till 20 personer inklusive ledningen av HBO. Och jag svarar varje gång: kan ni kolla om Per-Hugo som mobbade mig i trean är med bland de som tittat? Eller norska Hege, som jag var kär i hela trean, fyran och femman utan att få något gensvar?

Du drivs av revanschbegär?

– Mest på skoj. Men samtidigt skriver jag ju det där så det måste finnas inom mig. Varifrån kommer ens drivkrafter? Jag vill utsätta mig för omständigheter som väcker min nyfikenhet. Det måste vibrera.

bjorn.afkleen@dn.se

Johan Renck

Aktuell med tv-serien "Chernobyl", skriven av Craig Mazin.

Född 5 december 1966. Bor i Brooklyn i New York med hustrun Elin och barnen Jack, Harriet, Max och Bruno.

Slog igenom som musiker under artistnamnet Stakka Bo med låten "Here we go" på skivan "Supermarket" 1993.

Har gjort musikvideor till David Bowies sista singlar "Lazarus" och "Blackstar" och åt Madonna, Kylie Minogue, New Order, Robbie Williams, Beyoncé med flera.

Har regisserat tv-serierna "Bloodline", "The last panthers", "Ettor och nollor" och avsnitt för "Breaking bad", "The walking dead", "Halt and catch fire", "Bates motel", "Shut eye".

Björn af Kleen

Rieslingvinets revansch

LÖRDAG 8 JUNI 2019

Riesling har länge haft oförtjänt dåligt rykte. Men nu kommer en ny generation unga tyska vinmakare som vill förändra synen på landets mest spridda druva.

Viner på druvan riesling har länge haft det motigt. Inte nog med att vitt vin blev utan emoji (medan mousserande vin fick två), riesling dras fortfarande med ett skamfilat sötsliskt rykte.

När vi i Sverige på 1980-talet började dricka vin mer seriöst var många tyska rieslingviner halvtorra eller halvsöta, åtminstone de som hamnade på Systembolagets hyllor. Sedan dess har sommelierer och vinjournalister världen

över gjort allt för att utbilda konsumenter och visa på druvans kapacitet som torrt vin.

I dag skulle många vinälskare hävda att riesling är världens bästa vitvinsdruva och den odlas numera på alla kontinenter. Så vad gör den så speciell?

Först och främst har riesling en helt egen parfym. Lime, honung, grönt äpple, jasmin, kardemumma, vita blommor och petroleum är vanliga doftkrokar beroende på var den odlas. Detta, tillsammans med hög syra och en förmåga att avspegla jordmånen där den växer, gör den unik.

Vinerna kan göras från knastertorra till supersöta, med eller utan ädelröta. Redo att dricka bums eller lagras i decennier. Framför allt är det Tyskland och Österrike som stått modell för hur riesling ska smaka, vid sidan om Alsace i Frankrike där stilen präglas av en mildare syra. Men

även relativt nya vinområden som Clare Valley och Tasmanien i Australien, Finger Lakes i USA och Elgin i Sydafrika har på senare tid skapat sina egna uttryck.

De olika stilarna på tyska rieslingviner har varit ett bidragande hinder till att nå en större publik. En annan käpp i hjulet har varit vinlagar och språk. Tyska vinetiketter var länge omöjliga att dechiffrera för icke tyskspråkiga konsumenter. Men i samma veva som viner från Nya världen blev allmänt populära fick även de tyska vinproducenterna ny energi att förnya sig. Initiativet "Generation Riesling" drog i gång 2006 och består i dag av en stor grupp unga tyska vinmakare som vill förändra bilden av Tyskland som vinland. De månar om växtplatsen och prioriterar hållbar produktion, ekologiska principer och äkthet. Till skillnad mot sina föräldrar fokuserar de på torra viner och har siktat

inställt på en internationell marknad. Förhoppningsvis hittar vinerna även till Sverige så småningom.

Alf Tumble

mat@dn.se

LÖRDAG 8 JUNI 2019

Rieslingtips

I butik:

Dr Loosen Riesling

Kabinett Old Vines 2018

Tyskland, Mosel • 119 kr

• SB 5369

Jurtschitsch Langenlois Riesling 2018

Österrike, Niederösterreich

• 149 kr • SB 2939

Leitz Magic Mountain Rüdesheimer

Riesling Trocken 2017

Tyskland, Rheingau • 155 kr • SB 70626

Ojai Riesling Kick On Ranch 2016

USA, Kalifornien, Santa Barbara • 269 kr •
TS 96335

Att beställa:

**Schmitges Vom Roten Schiefer Riesling
Kabinett**

Tyskland, Mosel • 139 kr • BS 73726

Stefan Winter Riesling 2017

Tyskland, Rheinhessen

• 145 kr • BS 78578

Sybille Kuntz Mosel

Riesling Trocken

Tyskland, Mosel • 189 kr

• BS 74358

Pfaffl Riesling Sonne 2017

Österrike, Niederösterreich

225 kr • BS 78385

Domaine Weinbach

Riesling 2017

Frankrike, Alsace • 249 kr • BS 75837

Så tolkar du etiketten

Producentnamn. Består ofta av ett familjenamn, ibland förkortat, och brukar inte vara något problem att lokalisera.

Vingårdsnamn. Hänvisar oftast till den by som ligger närmast, exempelvis "Graacher Domprobst" där vingården Domprobst hör till byn Graach.

Prädikat. Anger mustvikt, alltså hur sött vinet är, och och skalan som gäller från torrt till sött lyder: Kabinett, spätlese, auslese, beerenauslese, eiswein och trockenbeerenauslese. Bara att lära sig! Är du osäker kan du alltid tjuvkika på alkoholhalten: ju lägre, desto sötare brukar vinet vara.

Trocken eller Classic på etiketten vittnar om att rieslingvinet är torrt.

Feinherb är vanligtvis något sötare än halbtrocken som är halvtorrt.

Goldkapsel känns igenom genom guldfärgad folie på flaskhalsen som indikerar att producenten anser att vinet har en högre kvalitet.

Ledare: Vi svenskar ska inte sponsra krigsherrar i Sudan

SÖNDAG 9 JUNI 2019

Vad ska offentliga medel egentligen användas till? Gränsdragningarna är inte alltid helt självklara. Men en sak borde alla kunna vara överens om, och det är att

svenska skattebetalare inte ska sponsra krigsherrar i Sudan.

Ändå är det vad som har skett.

Detta är ett problem generellt.

Biståndspengar som hamnar på villovägar; som förskingras på vägen, eller slinker ned i fel fickor. Och Sudan är ett av världens absolut mest korrupta länder. Att skänka pengar till dess makthavare är i praktiken att finansiera tyranni och våld.

Länge var det diktatorn Omar al-Bashir som styrde, sedan han avsattes i en kupp i april har militärjuntan bildat en övergångsregering. Samtidigt finns i landet en rad olika paramilitära grupper. Så illa är det nationella läget att oppositionen kräver att nästa val ska hållas tidigast om tre år. Dessförinnan är det omöjligt att säkra att röstförfarandet verkligen är fritt och rättvist. Men militärjuntans generaler, som vill dra nytta av

just detta, har bestämt att valet ska hållas redan i år. Detta meddelade de efter att tidigare i veckan ha begått en regelrätt massaker på fredliga demonstranter, med hundratal döda och över 500 skadade. Ansvarig för blodbadet är juntans vicepresident, Mohamed Hamdan Dagolo, Hemeti kallad.

Han stod förr om åren på den gamle diktatorns sida, genom krigsbrott och folkmord, men när marken i våras började gunga bytte han raskt sida. Han har alltmer axlat rollen som landets ledare, och representerar det redan i samtal med omvärlden.

”Det är för hemskt för att man ska tro att det är sant. Det här har inte uppmärksamats tillräckligt”, säger freds- och konfliktforskaren Johan Brosché till DN. ”Det sudanesiska folket har stått för en av de mest imponerande insatserna.

Under mer än ett halvår har de strejkat och protesterat på ett fredligt sätt – regimen har upprepat mött det med våld. Nu slås det ned på ett oerhört brutalt sätt, med över hundra döda. Och den som är ansvarig har blivit stärkt av mina skattepengar.”

Det är en rätt träffande sammanfattning. Inte görs saken bättre av att pengarna, över en miljard kronor från EU sammantaget, gått till projekt som syftar till att stänga gränserna till Europa. Sverige har bidragit med 30 miljoner kronor till den fond varur större delen av pengarna tagits. Nog har det betalats sig, alltid.

Hemeti har upprätthållit ett synnerligen nitiskt gränsarbete, och sett till att Sudan inte lagt fingrarna emellan när det hindrat dem som försöker fly undan den brutala regimen.

Ja, så smutsig är storpolitiken att den talar storvulet om vikten av mänskliga rättigheter – samtidigt som den i praktiken aktivt stödjer krafter som underminerar dem.

Det är lätt att fnysa åt USA, som inte sätter någon press på juntan. Åt Saudiarabien, som håller den under armarna i syfte att upprätthålla sin egen version av fred: business as usual. Åt Kina och Ryssland, som – i vanlig ordning – gör allt i sin makt för att bakbinda och handlingsförlama FN. Men Sverige och EU har all anledning att se över sitt eget agerande.

Sanktioner av olika slag är alltid ett tveeggat svärd, för ytterst drabbar de civilbefolkningen. Men det finns ingen anledning att tro att Sudans övergångsregering är en övergångsregering, och ingen anledning att bistå den i dess strävan bort från den

fredliga demokrati som sudaneserna förtjänar lika mycket som alla andra.

DN 9/6 2019

Läkaren som befriar slavar: ”Sveriges regering är medskyldig till IS brott”

SÖNDAG 9 JUNI 2019

Tusentals yazidiska kvinnor och barn är fortfarande kvar i terrorsekten IS grepp. Den svenska läkaren Nemam Ghafouri spelar en nyckelroll när de ska befrias.

Med sin röda sjal och sitt orädda sätt har hon blivit en hjälte för många i gränstrakterna mellan Irak och Syrien. Samtidigt kritiserar hon Sveriges passivitet mot IS.

DN var med när hon och tre yazidiska kvinnor som tidigare har varit slavar hos IS åkte tillbaka in bland terrorgruppens anhängare för att befria fler.

Den som knackar på någon av de bräckliga dörrarna i flyktinglägret Rwanga i nordvästra Irak måste vara beredd på att höra om mänsklighetens svartaste sidor. I en barack bor en liten pojke som kniper ihop munnen för att han inte vill visa att hans tänder är utslagna. Pojken, som heter Soraj, var slav hos en IS-familj med en egyptisk man och hans syriska hustru. Mannen var våldsam och misshandlade

pojken med slangar på ryggen – men ibland ville han också ha en kram.

När pojken inte ville kramas, blev IS-mannen arg. Han slet tag i pojkens tröja och vräkte ner barnet med sådan kraft att framtänderna slogs ut mot golvet.

– Abu Obeida hette han, säger pojken tyst. Bakom en annan dörr finns två bröder, åtta och nio år, som blev så hjärntvättade i fångenskapen hos IS att de glömde sitt modersmål och sin identitet.

Den 50-åriga svenska läkaren Nemam Ghafouri har knackat på dessa dörrar många gånger. Nu är det dags igen. Om några veckor åker hon hem till Sverige och jobbar på vårdcentral – det är hennes återhämtning, säger hon.

– Men nu måste jag göra allt för att försöka få tillbaka de yazidier som fortfarande är i fångenskap hos IS, för det är faktiskt bråttom, säger hon, och

parkerar sin Toyota Landcruiser på en lerig väg i flyktinglägret.

Människorna i Rwanga har överlevt terrorsekten IS systematiska försök att utplåna den yazidiska folkgruppen, som består av mindre än en miljon individer. Många av de kvinnor och barn som befolkar tälten och barackerna kan räkna upp mördade familjemedlemmar, namn efter namn, fäder, bröder, systrar och barn som skjutits i IS massakrer och vars kvarlevor ligger i någon av de massgravar som IS har lämnat efter sig.

Sorgen och smärtan ligger som en giftig gas över barackerna och tälten. Lägret är beläget bara några mil från gränsen mot Syrien, där IS terrorceller fortfarande genomför dödliga terrordåd.

Men just i kväll är stämningen gladare än vanligt. Kvällssolen har brutit fram genom de tunga regnmolnen, och det hörs ett

upprymt sorl från tre av barackerna. Tre kvinnor som har hållits fångna som slavar av IS-terrorister har just kommit tillbaka från fångenskapen i Syrien. För första gången på flera år träffar de familjemedlemmar och vänner. Tebrickor dukas, och skratt blandas med snyftningar.

Utanför barackerna möter leende kvinnor och barn den svenska läkaren som just har parkerat sin bil.

– Doktora, kom! Hon är tillbaka nu. Hon har kommit hem!

Nemam Ghafouri ler tillbaka, där hon går med sina kängor och militärbyxor genom lervällingen. På huvudet sitter den röda kurdiska sjalen som hon alltid bär.

Nemam Ghafouri är doktora, doktorn, för tusentals yazidiska överlevande, i detta och i flera andra flyktingläger där yazidier

som klarat sig levande från IS terror nu tvingas bo.

– Doktora, du måste träffa mamma! Hon sitter här inne.

Flickan som fattat Nemam Ghafouris hand heter Shahla och är sexton år gammal. På händerna och fötterna har hon ännu ärr efter bränn- och sårskador. Hon tillfångatogs av IS sommaren 2014, när hon var elva år gammal.

Under tre års tid var Shahla slav hos olika IS-familjer, och våldtogs av flera män. I IS perverterade tolkning av religionen uppmuntrades utnyttjandet av yazidiska kvinnor och flickor – även barn.

”Det är tillåtet att ha samlag med en kvinnlig slav som inte har nått puberteten om hon är redo för samlag”, står det i en skrift från terrorgruppen, som offentliggjorts av bland andra Human rights watch.

I skriften från IS beskriver terrorgruppen vad som är tillåtet och inte tillåtet att göra med sin slav, enligt IS egna tolkning av islam. Det är exempelvis tillåtet att slå sin slav, men inte i ansiktet. Man får inte kyssa en annan mans slav. Man får inte sälja en slav om man gjort henne gravid. I bilen på väg till det yazidiska lägret berättade Nemam Ghafouri om Shahla, och om hennes syskon som också har varit fångar hos IS. Hustrun i en av IS-familjerna där Shahla var slav var svartsjuk på den yazidiska flickan.

– IS-mannen hade henne i säng varje kväll. Nästa dag sa hans fru: ”Varför har du haft sex med min man?” Hon brände Shahlas händer och fötter, och slog henne med stenar.

Shahla befriades från IS för två år sedan. Som många andra köptes hon fri, för

tusentals dollar. Hon var fjorton år, och hade då våldtagits av tio olika män. Och just den här eftermiddagen, när vi besöker Rwangalägret, har även Shahlas mamma Amineh kommit tillbaka från Syrien, över gränsfloden Tigris. Precis som sin dotter har Amineh tillbringat flera år som fånge hos IS.

De IS-terrorister som höll Amineh som slav var bland de sista att ge upp, under slutstriderna på den syriska sidan om gränsen. För några veckor sedan identifierades mamman och befriades i flyktinglägret al-Hol i Syrien, där tusentals besegrade IS-familjer samlats ihop. Och nu sitter hon på golvet inne i en av flyktinglägrets baracker. Rak i ryggen, tillbaka hos sin familj.

– Jag satte aldrig på mig IS svarta kläder. De slog mig, och gjorde allt med mig. Men jag gjorde aldrig det, säger Amineh.

Blicken är stolt.

När vi lämnar flyktinglägret har det börjat regna igen. Det luktar olja, trakten har flera rika oljefält. Till vänster om oss syns de ständigt brinnande eldarna från oljekällornas torn.

Nemam Ghafouri sitter vid ratten och blickar framåt. Vindrutetorkarna matar fram och tillbaka.

– Jag har lust att bara gå in i IS-lägret i Syrien och leva bland kvinnorna där. I svart heltäckande niqab. Som undercover. Och jag kommer att försöka göra det, tillsammans med yazidiska kvinnor.

Varför?

– Jag vill försöka hitta de yazidiska barn och kvinnor som är kvar, som fortfarande lever bland dem. Det är nog enda sättet. Att klä ut sig till IS-kvinna själv.

○ ○ ○

Nemam Ghafouri hade inte tänkt att hon skulle ägna flera år av sitt liv åt att ta hand om de människor som terrorgruppen IS märkt för livet genom sina grymheter.

Men så blev det.

Som tjugooråring kom hon 1989 som flykting till Sverige tillsammans med sina föräldrar och sina syskon. Familjen var kurder som flytt Saddam Husseins förtryck i Irak. Nemam Ghafouri lärde sig svenska, läste in gymnasiet på komvux och utbildade sig sedan till läkare.

Sommaren 2014 var Nemam Ghafouri 45 år gammal. Tillsammans med andra svensk-kurdiska läkare hade hon rest till de kurdiska delarna av norra Irak för att hjälpa syriska barn som flytt kriget som rasade på andra sidan gränsen.

Det var inte första gången Nemam Ghafouri arbetade som läkare med utsatta

människor utomlands. Hon hade tidigare tillbringat flera år i Indien, och även jobbat i afrikanska länder.

Nu kom hon till Kurdistan i en blodig tid. Terrorsekten IS avancerade och lade under sig nya landområden. Den 3 augusti 2014, när Nemam Ghafouri arbetat i två veckor, inledde IS den offensiv mot städer och byar runt Sinjarberget som blev inledningen på vad FN skulle komma att beteckna som ett folkmord mot yazidierna. Tusentals män dödades, medan kvinnor och barn tillfångatogs och såldes som slavar. ”IS har försökt utrota yazidierna genom mord, sexslaveri, slaveri, tortyr och omänsklig och förnedrande behandling”, skulle FN:s undersökningskommission för Syrienkriget senare skriva. FN slog fast att terrorgruppen, förutom att genomföra regelrätta massakrer, utplånade yazidiens identitet genom olika metoder.

Ett sätt var att röva bort yazidiska barn, tvinga dem att konvertera till islam och hjärntvätta dem så att de glömde sitt språk och sitt ursprung. Unga yazidiska pojkar fördes till det dåvarande IS-fästet Raqqa för att tränas till att bli IS-terrorister och genomföra attacker mot sina egna. I början av augusti 2014 flydde tiotusentals yazidier i panik från IS framryckande terrortrupper, som erövrat deras byar. Även kristna och andra minoriteter i trakten jagades av IS och flydde. Många tog sin tillflykt till Sinjarberget och blev fast där, utan mat och förnödenheter, omringade av IS trupper. Efter ett par veckor lyckades amerikanska flygbombningar slå ut ett par IS-fästen norr om Sinjarberget, och med hjälp av kurdiska trupper kunde en flyktkorridor skapas.

Det var då Nemam Ghafouri mötte dem, tusentals utsvultna och sjuka som kom ner från berget.

– Det var 45 grader varmt, och de var helt uttorkade. Vi läkare insåg att det inte skulle räcka med att bara ge dem vatten, det behövdes saltabletter för rehydrering, annars skulle de bara bli sjukare.

Nemam Ghafouri hade bara tänkt stanna i Kurdistan i några veckor. Men hon blev kvar och arbetade, månad efter månad.

Det fanns så mycket att göra.

Nu, fem år senare, driver hon sedan länge en egen klinik i flyktinglägret Bajed Kandala, en mottagning som även bedriver skolundervisning för yazidiska barn. ”Joint help for Kurdistan”, står det på skyltarna där hon kör in och parkerar bilen. Det är Nemam Ghafouris egen hjälporganisation, som även har ett särskilt center med fokus

på kvinnors hälsa – samt två flickfotbollslag.

Sedan flera år delar Nemam Ghafouri sin tid mellan Kurdistan och Sverige. Hon har en lägenhet i Märsta, men är inte där så ofta.

– Jag har kaktusar i köksfönstret hemma i Märsta. De överlever när jag är borta.

Hon brukar stanna i Kurdistan en månad eller två i sträck. Sedan reser hon hem till Sverige och ibland Norge för att jobba på vårdcentraler och tjäna pengar i några veckor, så hon har råd att åka tillbaka till norra Irak och jobba gratis med de yazidiska folkmordsöverlevarna.

– Det är som semester att jobba hemma i Sverige, vet du. Jag kommer in som stafettläkare. Jag har inte mycket pappersarbete. Det jag gör är att ta hand om patienter, och det är det jag vill göra. Och det är jätteskönt att se att folk i

Sverige har det så bra att de kan söka vård även för småsaker, som att de har ont i ett finger eller så.

I Europa associerade många länge främst IS med de blodiga sprängdåd, skjutningar och lastbilsattacker som terrorgruppen genomförde i storstäder som Paris, Bryssel, Nice och Stockholm. Färre talade om det som Nemam Ghafouri såg: att samma terrorsekt i Irak och Syrien även ägnade sig åt folkmord och slavhandel i stor skala.

Världen har fortfarande i alltför hög utsträckning glömt bort IS hundratusentals offer i Irak och Syrien, tycker Nemam Ghafouri. De lever i flyktingläger där hoppet om en bättre framtid blir allt blekare för varje år.

– Det finns barn som varit här i snart fem år. Och i början hade de betydligt mer liv i sina ansikten än vad de har nu. Speciellt

de föräldralösa. Deras blickar har liksom slocknat. Runt om dem handlar allt om död och mördande, år efter år. Tv-programmen handlar om det, samtalen i lägren handlar om det.

Spåren efter IS terror märks överallt, i stort och smått. Nemam Ghafouri berättar om Mona, som bor ensam med sin femåriga son. De levde båda som fångar hos IS, och befriades för ett och ett halvt år sedan.

– När Mona går ut utan sjal på huvudet säger fortfarande sonen till henne: ”Täck dig!” Pojken är så präglad av förtrycket hos IS.

Nemam Ghafouri bär själv sjal. Hon trivs med att ha något på huvudet. Beslutet att bära sjal handlar inte om att följa någon religiös dogm – Nemam Ghafouri är inte muslim.

– Eller...

Hon ler illmarigt.

– ...jag brukar säga att jag har den religion som du inte vill att jag ska ha. Bland muslimer är jag ren yazidier. Kristna kanske ser mig som muslim ibland, och då kan jag väl vara det.

Den lysande röda sjalen på Nemam Ghafouris huvud kan ses som ett uttryck för hennes vilja att gå sin egen väg, att välja en sorts outsiderskap.

– Och sjalen hjälper mig faktiskt även här. Eftersom jag är viljestark och bråkar med män som har makten. Om jag inte hade sjalen skulle de kunna utmåla mig som en dålig kvinna, som en gapig hora. Nu, när jag täcker mig, kan de inte riktigt placera mig. Det ger mig space.

Enligt Nemam Ghafouri ska man få välja sin religion och sin identitet, och inte styras av vad andra tycker. För några år sedan bestämde hon sig för att sluta att

kalla sig kurd, trots att hon kommer från en kurdisk familj.

– Jag är svensk. Bara så: svensk. Min första identitet och det första passet som jag fick i mitt liv – det var ett svenskt pass och en svensk identitet. Innan dess hade jag ingenting. Jag var en papperslös människa som hela tiden hotades att bli fängslad eller dödad.

Hon har sett många kurdiska kvinnor och flickor som följt sina män eller pappor till Sverige. De har inte valt själva, utan har varit ett bihang till mannen.

– Och för första gången har de i Sverige en chans att bli sedda som individer, en människa i sin egen rätt. Då tycker jag inte att man ska pendla mellan två olika identiteter. Jag tänker: jag måste ge hundra procent till det nya landet som har gett mig den här chansen.

Nemam Ghafouris lojalitet till Sverige betyder inte att hon är okritisk till sitt hemland. Tvärtom. Hon har själv drabbats av öppen rasism och diskriminering, på svenska sjukhus och inom läkarvärlden. De senaste åren har Nemam Ghafouri upprörts över det svenska samhällets passiva hållning gentemot IS-terrorister. Enligt Säkerhetspolisen var det runt tre hundra svenskar som anslöt sig till IS och andra terrorgrupper i Irak och Syrien. Många av dem reste i samma veva som Nemam Ghafouri kom till Kurdistan och mötte terrorsektens offer. Ungefär hälften av svenskarna som gick med i jihadistgrupper har återvänt till Sverige. Bara två har dömts i svenska domstolar för sina brott.

- IS-svenskarna som har återvänt är medskyldiga till folkmord. Att de går

omkring helt fria på gatorna i Sverige är stötande.

○ ○ ○

Det saknas fortfarande runt 3 000 yazidier som tillfångatogs av IS. De flesta är kvinnor och barn. Nemam Ghafouri vet flera som finns i det enorma lägret al-Hol i Syrien, som i princip är ett stort fångläger för tusentals IS-familjer. Slavarna vågar eller vill inte ge sig till känna, av rädsla för IS eller för att de drabbats av Stockholmssyndromet – att de som en överlevnadsstrategi utvecklat sympati för sina kidnappare.

- Tiden rinner ut, och det stressar mig, säger Nemam Ghafouri.

Ett problem, säger Nemam Ghafouri, är att yazidierna som fortfarande är i IS-fångenskap har blivit föremål för en

politisk strid. Olika makthavare i Kurdistan, Irak och Syrien vill ha äran av att rädda de kvarvarande yazidiska kvinnorna och barnen från IS.

– Det är en väldig fajt om vem som ska bli hjälte. Kurderna här i Irak vill göra en stor officiell ceremoni här. Kurderna på andra sidan gränsen, i Syrien, vill inte det. De vill att en annan grupp ska ta emot yazidierna och få äran.

Det kurdiska styret i norra Irak betalar stora summor för att få tillbaka yazidiska kvinnor och barn.

– Och många, även yazidier, har gjort en business av det här. Yazidierna själva har drivit upp priserna. Vi har fått tillbaka en kvinna för 17 000 dollar!

Så IS-familjen får också pengar – de kan sälja den person de haft som slav en sista gång och tjäna på det?

– Ja.

Återköpen av människor börjar ofta med att en yazidisk familj får ett meddelande på Whatsapp eller Messenger: Er syster eller ert barn finns hos en IS-familj som vill sälja. Familjen kontaktar en smugglare, lånar pengar från vänner och anhöriga tills de samlat ihop tillräckligt för att kunna köpa tillbaka sin familjemedlem.

– Efteråt går familjen till kurdiska premiärministerns kontor i staden Dahuk. Och så säger de: vi har betalat så här mycket. Och så får familjen tillbaka pengarna från premiärministerns kontor, för att kunna betala tillbaka lånen.

Varför lägger kurdiska myndigheter så mycket pengar på att få tillbaka yazidier?

– Det är en sorts plikt. Yazidierna har redan lidit så otroligt mycket. Kan man rädda liv med pengar, så är de villiga att betala.

Nemam Ghafouri har en plan att runda smugglarna, och slippa betala IS-anhängare. Hon tänker själv åka över gränsen, in i Syrien och till al-Hol-lägre för att försöka finna yazidier som fortfarande är i fångenskap. Till sin hjälp har hon en yazidisk organisation i Syrien, Mala Yazidi, samt tre yazidiska kvinnor som alla har varit slavar hos IS och befriats: Widad Davood, Meluk Khidir och Atke Murad.

Tanken är att kvinnorna ska klä ut sig till IS-kvinnor, med niqab, svart heltäckande klädnad och svarta handskar. Maskerade ska de forna slaverna sedan gå in i IS-lägre, bland sina förtryckare, och spana efter kidnappade yazidier.

I deras mobiler finns bilder på saknade nära och kära. Meluk letar efter sin syster. Atke letar efter sin brors fru och deras tre barn.

Widad går klädd helt i svart även i vanliga fall – hennes sorg är så stor. Hennes man och tre av hennes barn har mördats av IS. Kvar finns trettonårige sonen Rezan. För två år sedan träffade Widad hastigt sin son, som då var elva, när de båda var i IS fångenskap i olika familjer. ”Du måste försöka ta dig härifrån”, uppmanade Widad då sin son. Han svarade att han inte vågade. IS-familjen slog honom och hotade att döda honom.

Nu har Widad fått höra att sonen Rezan finns bland IS-anhängarna i al-Hol. Hon visar sammanbitet bilden på en mörklockig pojke med mjukt leende. Utan att släppa bilden på mobilskärmen med blicken säger hon:

– Han är allt jag har att leva för nu.

○ ○ ○

Tio dagar senare står de tre yazidiska kvinnorna och Nemam Ghafouri i Syrien, vid al-Hol-lägrens grindar. Här inne finns 73 000 människor. Många är fortfarande övertygade IS-anhängare. Enligt de kurdiska myndigheterna lever även ett sjuttioal svenskar här, knappt tjugo mammor och deras barn.

Nemam Ghafouri har fått brottas länge med den kurdiska byråkratin, både på den irakiska och på den syriska sidan, för att utverka de tillstånd som krävs för att hon och kvinnorna ska få passera alla beväpnade vägspärrar och komma in i lägret. En yazidisk politiker som fick höra talas om Nemams expedition beslutade sig för att i stället genomföra en egen räddningsexpedition för att befria slavar. – De åkte in sex män här, men hittade ingen. Han var nog ute efter äran, säger Nemam Ghafouri.

Nu kränger Widad och Meluk på sig de niqaber som de tvingades bära under sin tid i fångenskap.

– Det känns så fel. Jag hatar de här kläderna, säger Meluk.

Nemam Ghafouri berättar om en kvinna som gick in i lägret i vit t-tröja. Hon blev attackerad med stenar av uppretade IS-kvinnor, som tyckte att hennes kläder inte var kyska nog. När soldater gick in för att skydda t-tröjekvinnan blev de också angripna, och en bil slogs sönder. Sådana attacker är vanliga. I IS-delarna av lägret är det så farligt att sjukvårdspersonal inte kan röra sig fritt, utan beväpnade vakter.

– Vi måste vara väldigt försiktiga, säger Widad.

Faran för angrepp gör att DN:s fotograf Lotta Härdelin och jag inte tillåts att följa med in till IS-kvinnorna, där Widad och Meluk går från tält till tält. De har tänkt ut

ett ärende: de ska fråga efter Umm Hamza från Egypten, en kvinna som de vet är död. Frågan är enbart en ursäkt för att få en anledning att titta in i tälten och se om där finns några yazidier.

Widad och Meluk går även till den marknad som finns i al-Hol för att söka efter familjemedlemmar och andra yazidier. Men IS-kvinnor i lägret har blivit varnade om att någon letar efter yazidiska slavar, och flyttar runt de som finns här mellan tälten.

För Widad är det en fruktansvärd upplevelse. Hon vet att hennes son Rezan finns här någonstans – det har yazidier som befriats härifrån berättat. Men hon hittar honom inte.

Senare ska kvinnorna få veta att Widads brorsdotter sett den yazidiska duon gå runt i al-Hol – och att hon då sprungit och gömt sig. IS-terroristen som köpt henne

hade gjort henne med barn, och hon ville inte tvingas lämna ifrån sig barnet.

Barn som avlats av en yazidisk mamma och en IS-medlem som pappa kallas för smutsiga, av yazidiska religiösa ledare.

Dessutom säger irakisk lag att barnen ska överta pappans religion. Så om pappan är muslim, blir barnen också muslimer – även om pappan är död eller frånvarande. I Syrien, nära al-Hol, finns barnhem där befriade yazidiska kvinnor tvingas lämna sina barn för adoption. Ibland blir kvinnorna lurade. De får veta att de bara ska lämna barnen i ett par dagar i Syrien, för att åka över gränsen till Irak där deras yazidiska släkt finns.

– Sedan får de aldrig mer se sina barn, säger Nemam Ghafouri.

Yazidier har sin egen religion där ängeln Melek Taus, ofta symboliserad av en påfågel, spelar en viktig roll. I Irak ligger

den heliga staden Lalish som yazidier uppmanas att vallfärda till. Genom århundradena har yazidier varit utsatta för religiös förföljelse, pogromer, tvångsförflyttningar, tvångskonverteringar och regelrätta folkmord. Bland somliga muslimer sprids felaktigt idén om att yazidier, genom sin dyrkan av Melek Taus, i själva verket dyrkar Djävulen.

Det yttre förtrycket har skapat en stark inre sammanhållning – med hårda regler för giftermål och sexuella relationer.

– Det yazidiska samhället är inte en sekt, men ändå lite åt det hållet. Det är ett religiöst system där befolkningen är indelad i olika grupper, högre och lägre. Förutom att man inte får gifta sig med någon som inte är troende yazidier, får man heller inte gifta sig vertikalt, alltså med någon yazidier under eller över sin

egen religiösa grupp, säger Nemam Ghafouri.

När IS år 2014 inledde sitt folkmord och tog yazidiska kvinnor som slavar, var det från början oklart hur det yazidiska samhället skulle betrakta kvinnor som våldtagits av IS-män och sedan kommit tillbaka. Hedersförtryck är vanligt, och sexuella relationer utanför den yazidiska gruppen är otillåtna. Även om man blivit våldtagen, kan man ses som oren.

Men år 2015 skrev de yazidiska religiösa ledarna en utsaga som handlade specifikt om kvinnorna som hållits fångna och utnyttjats av IS-terrorister. De skulle inte stötas ut, menade ledarna, utan välkomnas tillbaka och betraktas som rena.

– Men man missade en sak: Barnen. Ingen tänkte att det skulle gå så långt att kvinnorna och flickorna skulle vara hos IS

så länge att de kunde komma tillbaka med barn, säger Nemam Ghafouri.

Därför gömde sig Widad Davoods brorsdotter i al-Hol-lägre, när hon såg Meluk och Widad leta efter henne och andra yazidier. Hon kunde inte tänka sig att skiljas från sitt lilla barn.

När dagen är över tar Meluk och Widad av sig sina dammiga niqaber. De har vandrat runt, runt i lägre – men tvingas inse att de kammat noll. Widad, som hade hoppats få med sig sin son Rezan, är förtvivlad när hon ensam åker tillbaka över gränsen till den irakiska sidan.

○ ○ ○

Vi är tillbaka på den irakiska sidan, bland yazidierna i flyktinglägre Rwanga. Det är uppbrottstid i en av barackerna. Två

bröder, åtta och nio år gamla, har fått kvotflyktingplatser till Australien.

Bröderna heter Izet och Serbast. Deras far dödades av IS, och deras mamma togs som slav. Även bröderna var slavar i flera år, hos en turkisk familj. De fick städa och tvätta och göra andra hushållssysslor. Under tre år var de separerade från sin mamma, som var fången i en annan del av IS så kallade kalifat.

Under åren i fångenskap glömde bröderna bort sitt modersmål kurmanji, som är en kurdisk dialekt. När de återvände talade de bara slavägarnas språk: turkiska och arabiska.

Nu sitter pojkarna på golvet, bredvid varandra, och ler försiktigt i var sin Nike-luvtröja. De vet inget om Australien, bara att det ligger långt bort och att de kommer att lära sig engelska och gå i skola där.

– Jag tror att det kommer att gå bra för dem i Australien. De är fortfarande så unga. De har inte heller den där slocknade blicken som jag ser hos somliga, säger Nemam Ghafouri.

Det surras mycket om kvotflyktingplatser i lägret. Frankrike har lovat att ta emot några hundra yazidier. Men det finns kvinnor som varit fångna hos IS som inte vill åka till Frankrike, eftersom de har hört att det bor många araber och muslimer där. IS har mördat deras män och förslavat och våldtagit dem själva – allt i islams namn. I det nya landet vill de inte bli påmindas om sina forna förtryckare, de vill slippa se moskéer och höra böneutrop. Nemam Ghafouri önskar att fler länder tog emot yazidiska kvotflyktingar. Hon upprörs över att de som överlevt IS terror tvingas leva med sina trauman under usla förhållanden i flyktingläger, samtidigt som

IS-terroristerna själva ofta lyckas återvända till Europa och leva fritt där. Under 2014 och 2015, när IS lyckades rekrytera många unga svenskar, var Nemam Ghafouri en av de i Sverige som såg vad som höll på att ske.

Hon arbetade på en vårdcentral i Smedjebacken när en ung man plötsligt kom in. Han ville ha ett blodgruppsintyg – för att få visum, sa han. Varningsklockor ringde hos Nemam Ghafouri. Den unge mannens historia var en uppenbar lögn, i hennes ögon. Hon visste att det i Turkiet fanns IS-rekryterare som krävde just sådana blodgruppsintyg.

– Jag ringde polisen. Jag sa att den här personen med det här namnet och det här personnumret var hos oss, och att jag var säker på att han var på väg till IS i Syrien eller Irak.

Polisen tackade för informationen – och sa att man inte kunde hindra människor från att resa till Turkiet.

– Svenska myndigheter visste att den här mannen sannolikt var på väg till IS, men gjorde absolut ingenting.

Nemam Ghafouri såg samma passiva attityd till terrorsekten IS på många håll i Sverige, ända upp till regeringen.

– Jag tycker faktiskt att regeringen är medskyldig till IS brott, när den gjort att det är så lätt att döda i Syrien och komma tillbaka till trygga Sverige

Som Nemam Ghafouri ser det, har Sverige ett särskilt ansvar att bry sig om de som utsatts för IS terror och ge de mest drabbade en chans till ett bättre liv. Precis som Tyskland, Australien, Kanada och Frankrike borde Sverige inrätta kvotflyktingsprogram för att ta emot yazidiska IS-offer, tycker hon.

– Särskilt för de barn och mammor som överlevt fångenskapen hos IS. Det finns ingen framtid för dem här. Det minsta Sverige kan göra är att ge dem en möjlighet till en ny start.

Två veckor efter den fruktlösa expeditionen för att leta efter yazidier bland IS-anhängare i al-Hol, får Widad ett glädjebesked. Mala Yazidi, en yazidisk grupp som är verksam i Syrien, meddelar att de återfunnit och befriat hennes älskade son Rezan.

Mor och son återförenas omgivna av ett kaos av människor, tutande bilar och filmande mobilkameror. Nemam Ghafouri skickar ett filmklipp till oss.

Rezan ser liten och tunn ut för sina tretton år. Han är mycket kortare än sin mamma. Han har varit borta i nästan fem år, och fått så mycket stryk att han blivit skygg. Widad pussar honom igen och igen. Rezan

bär en grön långärmad tröja och lägger armen om sin mammas axlar. Släpper inte taget. Ansiktet är allvarligt. Mor och son håller om varandra länge. Tittar på varandra. Kramas igen.

○ ○ ○

När Nemam Ghafouri håller händerna på ratten och kör tillbaka till sin klinik syns alla armband hon bär runt handleden. ”STOP YAZIDI GENOCIDE” står det på ett orange plastarmband – ”Stoppa folkmordet på yazidier”. Flera av armbanden har Nemam Ghafouri gjort själv. Det är avkoppling att pyssla med pärlor, tycker hon. Ett av armbanden har en liten metallplatta med ett ingraverat citat av historikern Laurel Thatcher Ulrich: ”Well-behaved

women rarely make history.” ”Välartade kvinnor går sällan till historien”, ungefär. Nemam Ghafouri ler lite när citatet kommer på tal. Nej, hon är inte alltid ”well-behaved”. Men hon har också lärt sig att välja sina strider, när hon försöker navigera runt makthavare som inte alltid har IS-offrens bästa för ögonen. – Jag har alltid små stenar att kasta. De stora stenarna lämnar jag. För om jag plockar upp de riktigt stora stenarna kommer jag inte att orka kasta något alls. Nemam Ghafouri vet även hur det är att få stenar kastade mot sig. Bokstavligt talat. Medan hon rattar bilen hem berättar hon om det otäckaste som hänt henne under de år hon arbetat i regionen. Det var hösten 2014. Och det var inte IS, utan den yazidiska hederskulturen som satte henne i klistret. Nemam Ghafouri hade offentligt nämnt namnet på en flicka

som år 2007 hade blivit hedersmördad – och därmed retat upp yazidiska män i ett flyktingläger som hon besökte, tillsammans med två andra läkare.

– Massor med folk närmade sig vår bil, och knuffade på den. Sedan började de kasta sten. Vi sa ”kör, kör” till chauffören – men han var med angriparna och sprang därifrån. Då började de stena oss mer. Hon släpper ratten med ena handen och visar var stenarna träffade: på kinden, käken och hakan. De slog upp sår och ansiktet svullnade kraftigt.

– På tre veckor efteråt kunde jag varken äta eller dricka ordentligt.

Basak Barzngy, en av de andra läkarna som var med, berättar på telefon för DN att han fick flera stenar kastade på sig, och att någon av angriparna plockade fram ett vapen och sköt:

– De var över hundra personer som angrep oss. Jag har aldrig varit med om något liknande. Jag var säker på att vi skulle dö, säger Basak Barzngy.

Till slut lyckades läkarna ta sig därifrån. En kurdisk minister som var ansvarig för området hade hört tumultet kring bilen. Han körde Nemam Ghafouri och de andra bort från faran.

– Jag sa inget när det hände. Skrek inte. Jag bara tittade in i ögonen på alla de här männen som försökte stena oss till döds. Jag trodde det var kört, säger Nemam Ghafouri.

Senare, på ett sjukhus i närheten, kom en religiös yazidisk ledare med beväpnade män i släptåg och hotade henne. Då ilsknade hon till.

– Jag sa till honom: Jag har lämnat mitt bekväma liv som kirurg i Sverige för att hjälpa yazidier – men hjälpen är inte för

din skull, utan för de tusentals barn som behöver den.

Hon påminde om att flera i lägret hade tagit upp sina mobiler och filmat attacken mot läkarna.

– Om det kom fram att yazidier har stenat doktorer som kommit för att hjälpa, sa jag, så skulle det nog bli svårt att få sympati och hjälp. Då tystnade han. Jag såg att han förstod. Han kallade genast sina män tillbaka till lägret för att försöka komma åt och radera de filmer som hade tagits på attacken.

Det har blivit mörkt, och eldarna från oljekällorna syns åter när vi kör mot Joint help for Kurdistans klinik, där Nemam Ghafouri har sitt sovrum.

Nästa dag väntar nya möten med kvinnor som våldtagits och barn som hjärntvättats av IS-terrorister. Hur kan man, dag ut och dag in, möta människor som drabbats av

sådan ondska utan att själv falla ner i ett mörkt hål av förtvivlan och cynism? När Nemam Ghafouri får frågan börjar hon tala om yazidisk filosofi.

– Den yazidiska filosofin är jättevacker, tycker jag. Ondskan ska inte få plats och ta energi och liv. I stället ska man försöka göra så många goda gärningar att onskan isoleras och inte får plats.

Hon fingrar på sin själ. Armbanden rasslar. På vänster handled finns ytterligare ett ingraverat armbandsbudskap i snirklig stil.

”She believed she could”, står det, ”so she did”.

Niklas Orrenius

niklas.orrenius@dn.se

Så gjordes reportaget

DN:s Lotta Härdelin och Niklas Orrenius tillbringade flera dagar i gränstrakterna

mellan Irak och Syrien och följde den svenska läkaren Nemam Ghafouris arbete. Vi besökte olika flyktingläger och intervjuade många yazidiska överlevande från IS folkmord.

Vi reste även till nordöstra Syrien, med tillstånd från det semiautonoma kurdiska styret där. Tillsammans med Nemam Ghafouri och tre yazidiska kvinnor som tidigare varit slavar hos IS lyckades vi ta oss in i det för journalister annars stängda lägret al-Hol, där tusentals anhängare till terrorgruppen IS och deras barn bor – och där yazidiska kvinnor och barn fortfarande hålls som slavar.

På plats i Syrien har vi intervjuat politiker, militärer och säkerhetspersonal om folkmordet. I Sverige har vi varit i kontakt med en svensk IS-avhoppare som vittnar om att även svenska IS-terrorister köpte yazidiska slavar i Syrien.

Reportern och fotografen

Niklas Orrenius är reporter på DN och skriver om frågor som rör demokrati och medborgerliga rättigheter.

Lotta Härdelin är fotograf på DN och arbetar ofta i konfliktområden. Hon har bland annat gjort reportage från irakiska Mosul.

Tillsammans har de tidigare gjort reportaget om yazidiska Jamila, som i en liten svensk stad försöker glömma mardrömmen från sin tid i fångenskap hos terrorsekten IS, och reportaget från Syrien i april om de sju föräldralösa och utmärglade syskonen Skråmo, vars föräldrar var IS-terrorister. Syskonen har sedan dess flugits hem till Sverige och har tvångsomhändertagits av socialtjänsten.

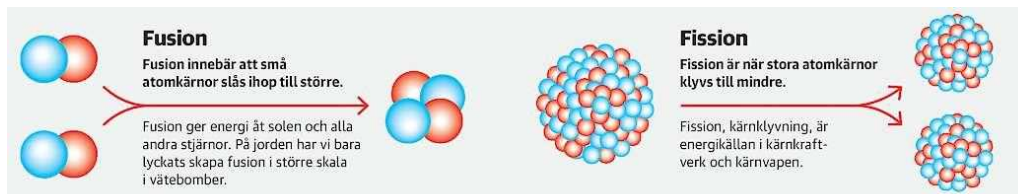
Fakta. IS-tribunal

Under måndagen hölls ett så kallat tjänstemannamöte i Stockholm med deltagare från elva länder samt FN-organet Unidad, som har till uppgift att stödja nationella försök att ställa IS-företrädare till svars.

Vid träffen deltog experter från Sverige, Norge, Finland, Danmark, Österrike, Tyskland, Belgien, Nederländerna, Schweiz, Frankrike och Storbritannien.

I närtid väntar konsultationer i den krigsplågade regionen. Det handlar om att söka svar på vad som krävs för att en tribunal skulle kunna vinna politiskt stöd och acceptans.

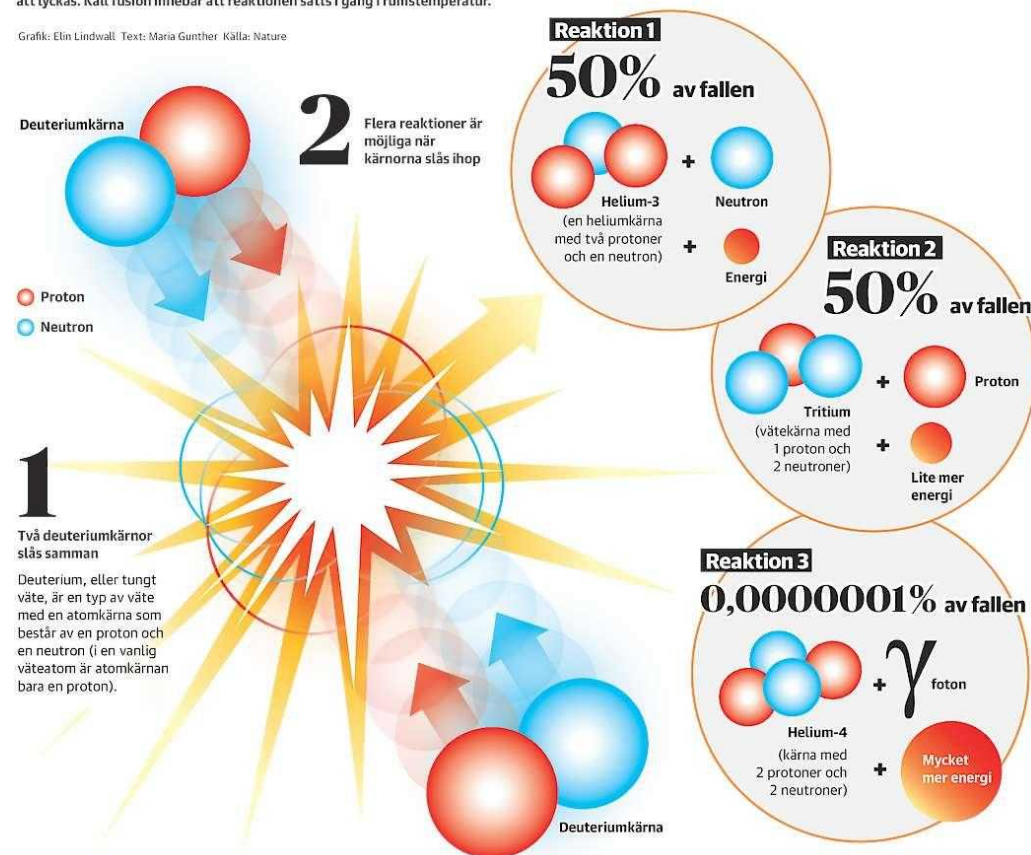
När FN:s generalförsamling samlas i september kommer Nederländerna att kalla till en ministerkonferens i New York där frågan om en tribunal ska drivas vidare.

Exempel på en fusionsreaktion:

Det krävs riktigt hög energi för att fusion ska lyckas, eftersom atomkärnor är positivt laddade och därför stöter bort varandra. Ända sedan 1960-talet har forskare försökt bygga fusionsreaktorer, där väte hetts upp till mycket högre temperaturer än i solens inre, utan att lyckas. Kall fusion innebär att reaktionen sätts i gång i rumstemperatur.

Grafik: Elin Lindwall Text: Maria Gunther Källa: Nature

Efter trettio år: Google vill göra kall fusion het igen

SÖNDAG 9 JUNI 2019

För trettio år sedan hävdade två forskare att de lyckats framställa den ideala, rena och billiga energikällan. Google har nu under fyra år finansierat 30 forskare vid universitet i Kanada och USA för att se om det går att återuppliva idén om kall fusion.

Vårterminen 1989 var en oförglömlig upplevelse för en nybliven fysikstudent i

Uppsala. Fler än en gång kom föreläsare inrusande i lektionssalar och labb, med vild blick och håret på ända, 20 eller 30 minuter sena efter att ha fastnat i diskussioner med kollegor från andra forskargrupper och ämnesfält.

– Vilken fantastisk tur ni har som får börja läsa fysik precis nu, utbrast en av dem. Något stort hade hänt i Salt Lake City, och fysiken, kemin och världens energiförsörjning skulle aldrig bli densamma igen. Det var tydligt även för förstaårsstudenter.

Den 23 mars 1989, på själva skärtorsdagen, hade University of Utah kallat till presskonferens för att meddela att de två välrenommerade kemisterna Stanley Pons och Martin Fleishmann hade lyckats med så kallad kall fusion. Och inte nog med det: de hade hållit i gång processen i hundratals timmar i en liten

glasbehållare i universitetets källare, hävdade de.

Därmed hade världen fått den rena, billiga och enkla energikällan alla så hett eftertraktade.

Fysiker och kemister i hela världen försökte förstå experimentet, och själva återskapa Pons och Fleishmanns resultat. Några få rapporterade att de hade lyckats, men med tiden växte forskarvärldens skepsis. I november 1989, nästan nio månader efter presskonferensen i Salt Lake City, rekommenderade en panel tillsatt av USA:s energidepartement att ingen vidare finansiering skulle gå till forskning om kall fusion.

– Jag gick första året på utbildningen till elektroingenjör på MIT, Massachusetts institute of technology, när presskonferensen hölls. Jag har alltid känt att forskarvärldens dom kom alldeles för

snabbt om detta ganska anmärkningsvärda påstående, speciellt när de potentiella konsekvenserna är så stora, säger Matthew Trevithick, forskningsprogramchef på Google i Mountain View i Kalifornien.

Fusion är energikällan som driver solen och alla andra stjärnor, där små atomkärnor slås ihop till större. Precis som vid kärnklyvning, eller fission, alltså processen i kärnkraftverk och kärnvapen, är det ett sätt att utvinna energi ur atomkärnan.

I ett kärnkraftverk klyver neutroner stora och tunga atomkärnor, som uran eller torium. De nya kärnor som bildas väger tillsammans lite, lite mindre än den ursprungliga kärnan. Som Albert Einstein visade i ekvationen $E=mc^2$ är energi, E , och massa, m , två sidor av samma sak. c^2 är ljusets hastighet i kvadrat, ett mycket

stort tal. En liten mängd massa kan alltså omvandlas till enorma mängder energi. I fusion är det i stället väte, ämnet med de allra minsta atomkärnorna, som slås ihop till större och tyngre ämnen. Kärnan som bildas väger lite mindre än kärnorna som slås ihop, och skillnaden blir till energi. Fusion skulle vara en mycket renare och billigare energikälla än kärnkraft. Bränslet är lättillgängligt, och det bildas inget farligt och långlivat avfall som vi måste hantera i många tusentals år. Men processen har visat sig betydligt svårare att tämja. Hittills har vi bara lyckats i vätebomber. Det krävs mycket energi för att få två atomkärnor att smälta ihop eftersom de båda är positivt laddade och därför stöter bort varandra med starka elektromagnetiska krafter. Ända sedan 1960-talet har forskare försökt konstruera reaktorer för het fusion, där

väte hettas upp till mycket högre temperaturer än i solens inre, utan att lyckas. När Martin Fleishmann och Stanley Pons nu påstod att de hade lyckats få i gång fusion vid rumstemperatur, i ett kärl stort som en syltburk, var det alltså fullt naturligt att forskarvärlden blev exalterad.

Besvikelsen när ingen kunde återskapa resultaten blev också stor, och sedan hösten 1989 har forskning om kall fusion varit i det närmaste tabu. Enstaka forskare och forskargrupper har fortsatt att undersöka fenomenet, och ibland rapporterat om lyckade försök under stort hemlighetsmakeri, men få etablerade forskare tror längre att kall fusion är möjligt.

Men för fyra år sedan beslöt Google att satsa pengar på att få frågan ordentligt utredd.

– På Google bryr vi oss mycket om data, men vi bryr oss också om hållbarhet. Och för hållbarhet är det nödvändigt att ha många olika lösningar och alternativ. Vi är mycket intresserade av detta, och vår planet behöver mer ren energi, säger Matthew Trevithick.

Företaget kontaktade forskare från olika forskningsfält vid några universitet i USA och Kanada. Var och en av dem fick rekrytera egna forskningsteam, men grupperna delade alla data med varandra.

– Vi valde forskare med öppen inställning och utan förutfattade meningar om kall fusion, vare sig för eller emot, så att de inte skulle försöka bevisa något de redan trodde på, säger Matthew Trevithick.

Projektet hölls hemligt, för att de runt 30 forskarna skulle få arbeta ostört.

– Folk i allmänhet tror nog att den här frågan avgjordes för många år sedan, men

när man börjar gräva i det upptäcker man att det är en debatt som aldrig har blivit riktigt löst. Vi hittade inga data som var tillräckligt bra för att dra några slutsatser, och där såg vi att vi kan göra skillnad – genom att sponsra akademisk forskning som producerar data som andra kan använda för nya slutsatser.

I förra veckan blev forskarnas arbete för första gången offentligt, när de publicerade en rapport om vad de har kommit fram till i tidskriften Nature. De har inte hittat några belägg för att kall fusion är möjligt, men kan heller inte helt avfärda det.

– Det vi lärde oss är att det är mycket kvar att göra och undersöka. Nu kan vi tillräckligt mycket för att kunna ställa de rätta frågorna, säger Matthew Trevithick. Han önskar att projektet ska få pågå i tre eller fyra år till.

– Det verkligt positiva är att alla de inblandade forskarna vill fortsätta. När man gör sådana här noggranna vetenskapliga undersökningar kommer man alltid att upptäcka intressanta saker. Vid Uppsala universitet höll diskussionerna och försöken i sig under många veckor våren 1989. En dag stormade läraren in på elläralabbet, nästan gråtfärdig.

– Nu tror de inte att det är kall fusion ändå, suckade han och slängde sig ner på stolen bakom katedern.

Men, sedan han lugnat ner sig en stund, tillade han.

– Något gott kommer det i alla fall att komma ur detta. Nu samarbetar och samtalar alla – kemister, kärnfysiker, materialvetare – på ett sätt vi aldrig har gjort förut. Och det kommer att fortsätta, och förändra forskningen för alltid.

Maria Gunther

maria.gunther@dn.se

Mexiko och USA överens om gränsen – hotet om tullar dras tillbaka

SÖNDAG 9 JUNI 2019

Analys

Donald Trump tar tillbaka hotet om handelstullar mot Mexiko efter en ny överenskommelse om gränsbevakning. Trump lovar att överenskommelsen ska lösa det han beskrivit som en akut kris vid mexikanska gränsen, men i

praktiken gör Mexiko inte många nya åtaganden.

Under tolv timmars förhandlingar på utrikesdepartementet i Washington nådde USA och Mexiko till slut en överenskommelse för att dela upp ansvaret för de migranter som passerar Mexiko på väg till USA.

Det innebär att Donald Trump drar tillbaka hotet om nya handelstullar mot Mexiko, som enligt amerikanska företag och ekonomiska experter skulle ha fått förödande konsekvenser för hela den nordamerikanska ekonomin.

Vid förhandlingarna deltog USA:s utrikesminister Mike Pompeo, vicepresidenten Mike Pence och Mexikos utrikesminister Marcelo Ebrard som lovade att Mexiko ska skicka ytterligare 6 000 soldater för att bevaka gränserna. Överenskommelsen består annars mest av

vaga formuleringar, med fler adjektiv än konkreta löften.

Mexiko lovar bland annat att använda sitt nationalgarde för att stoppa migranter, men detta nationalgarde har precis upprättats och finns i praktiken inte än så det är oklart vilka metoder de kommer att använda.

Mexiko gick inte med på USA:s främsta krav på att ta emot fler asylsökande från Guatemala, Honduras och El Salvador. Däremot fortsätter det kontroversiella systemet där vissa asylsökande i USA skickas till Mexiko i väntan på besked om asyl.

Det sker i viss mån redan i dag och systemet har mötts av hård kritik från människorättsgrupper som ACLU i USA, som hävdar att det fråntar de asylsökande deras konstitutionella rätt till juridisk hjälp under asylprocessen. En federal

domare har tidigare stoppat systemet, men efter att Trump-administrationen överklagade har metoden fortsatt tills vidare.

Flera kritiker menar att Trump inte fick ut något konkret av förhandlingarna, utan orkestrerade en kris i ett försök att sedan själv ta åt sig äran för att avblåsa den.

”Mexiko avslöjade att Trump bluffade”, sade den juridiska experten Katie Phang på NBC.

Trumps förslag om handelstullar möttes framför allt av hård kritik från näringsliv och ekonomiska experter, då amerikanska bilföretag, jordbruksindustri och elektronikföretag varnade för att drastiska prishöjningar kan drabba amerikanska konsumenter.

Motståndet till handelstullarna var även stort bland republikaner i de delstater där ekonomin kunde påverkas. I senaten var

det för en gångs skull flera republikaner som satte sig på tvären mot presidenten, exempelvis Cory Gardner, senator i Colorado, och en av många republikaner som står inför ett tufft omval nästa år. Demokraten Maxine Waters förutsåg tidigare i veckan att motståndet i kongressen skulle tvinga Trump att dra tillbaka sitt hot. ”Jag slår vad om att Trump kommer att backa lagom till helgen. Detta är bara ännu en bluff”, skrev hon på Twitter dagen innan beskedet om den nya överenskommelsen som mycket riktigt visade att Trump tog tillbaka sitt hot.

Chuck Schumer, Demokraternas talman i senaten, kommenterade Trumps invandringspolitiska överenskommelse: ”Nu när problemet är löst är jag säker på att vi inte kommer att höra något mer om det här i framtiden.”

Den årliga migrationen över den mexikanska gränsen minskar alltid kraftigt över sommaren, då det är så varmt i öknen att det är livsfarligt att fly över gränsen. Det går nog inte att utesluta att Trump kommer att använda den årliga statistiken, som även i år lär visa en minskning i juli och augusti, som bevis för att hans förhandlingar fungerat.

Martin Gelin

FN larmar: Helvetesliknan- de förhållanden i flyktingförvar

SÖNDAG 9 JUNI 2019

FN larmar om horribla förhållanden för afrikanska flyktingar som satts i förvar i Libyen.

Samtidigt uppges hundratals migranter ha försvunnit från en statlig anläggning i landet.

Efter besök i flera av Libyens flyktingförvar uppger företrädare för FN:s högkommissarie för de mänskliga rättigheterna att de är djupt oroadе för de förhållanden som migranterna och flyktingarna lever under.

I ett flyktingförvar vid staden Zintan, där det bor 654 flyktingar och migranter, beskriver FN levnadsförhållandena som omänskliga. De boende uppges bli utsatta för nedbrytande behandling, bestraffning och möjligtvis även tortyr.

– Vi hittade dem allvarligt undernärda med brist på vatten. De var inlåsta i överfulla lokaler som stank av skräp och avföring från de överfulla latrinerna, säger FN:s talesperson Rupert Colville.

Han berättar att flera bara fick ett mål mat om dagen, som bestod av 200 gram ren pasta. Över 400 eritreaner, varav mer än

130 var barn, uppges bara ha fått hälften av den ransonen.

Sedan september i fjol har 22 personer i Zintanförvaret avlidit av tuberkulos. Vid FN-besöket var 60 personer drabbade och inlåsta i en isolering som Colville beskriver som helvetesliknande.

– Tuberkulos behöver inte vara dödligt, men under de här förhållandena så är det uppenbart att människor dör av det och att fler riskerar att dö. Det här är en riktig kris, säger han.

Sedan april har den libyska kustbevakningen skickat hundratal människor till en anläggning vid den libyska kuststaden Al-Khoms som drivs av det statliga departementet DCIM. Bland annat blev 203 personer ditskickade den 23 maj.

– DCIM säger nu att de bara har 30 migranter på sin anläggning, vilket är

väldigt oroande då det har rapporterats om att migranter säljs som tvångsarbetare till smugglare, säger Rupert Colville.

Det har även rapporterats om att kvinnor säljs för att utnyttjas sexuellt. Rupert Colville kräver att libyska myndigheter omedelbart ska starta en utredning för att hitta de saknade personerna.

Libyen har blivit det huvudsakliga avreselandet för migranter som försöker korsa Medelhavet. Flyktingsmugglare har kunnat utnyttja det kaos som råder i landet sedan den tidigare diktatorn Muammar Khaddafi störtades 2011.

TT AFP

”Syriska revolutionens målvakt” dödad i strid

SÖNDAG 9 JUNI 2019

Abdelbasset Sarout, en av frontfigurerna i den väpnade oppositionen mot Syriens president Bashar al-Assad, har dödats i strider utanför staden Hama rapporterade internationella nyhetsbyråer på lördagen.

Sarout blev bara 27 år men räknades till en av den syriska revoltens veteraner. Han

deltog i de första protesterna mot president al-Assad i staden Homs i mars 2011 och blev känd för att leda sånger och talkörer under gatuprotesterna.

Då var demonstranterna obehäpnade, men efter att ha fått flera kamrater dödade av al-Assads säkerhetsstyrkor anslöt Abdelbasset Sarout till en av de väpnade fraktionerna inom den så kallade Fria Syriska Armén (FSA).

– Vi gick ut på gatorna med olivkvistar och blottade våra bringor. Vi ville inte ta till vapen, men vi hade inget val, sade Abdelbasse Sarout i en intervju 2016.

Vid tiden för revolutionen var Sarout ett stort fotbollslöfte. Han var målvakt och spelade i den högsta divisionen redan som tonåring och gjorde även flera landskamper i Syriens U17- och U20-lag. När inbördeskriget bröt ut lade Sarout fotbollskarriären på hyllan, men meriterna

gav honom namnet ”Den syriska revolutionens målvakt”.

Efterhand blev Sarout mer radikaliserad och när han dödades stred han för en gruppering kallad Jaish al-Izza, Ärans armé, med en islamistisk snarare än pluralistisk agenda.

”Abdelbasset Sarout dog som en symbol för den syriska revolutionen – både dess goda och dåliga sidor”, skriver den amerikanske forskaren och Syrienexperten Charles Lister på Twitter.

Erik Ohlsson

Gränsen mot Colombia öppnas

SÖNDAG 9 JUNI 2019

Venezuela. President Nicolás Maduro meddelar på Twitter att gränsen mot Colombia delvis ska öppnas. Maduro stängde gränsen i februari efter att oppositionsledaren Juan Guaidó försökt få in humanitär hjälp från bland annat USA via grannländerna.

Venezuela lider av en svår ekonomisk kris till följd av ett kollapsande oljepris och ekonomisk misskötsel. De stängda gränserna har orsakat ytterligare ekonomiska problem för gränsstäderna och invånare har tvingats korsa gränsen illegalt och ibland betalat kriminella för att

kunna köpa mat och mediciner,
rapporterar Reuters.
ANNONS:

TT-Reuters

FN:s uppmaningar avvisas

SÖNDAG 9 JUNI 2019

Filippinerna. Regeringen avvisar oberoende FN-rapportörers uppmaningar till en utredning om påstådda brott mot mänskliga rättigheter i landet. Polisen uppges ha dödat fler än 5 300 misstänkta droghandlare och droganvändare sedan Rodrigo Duterte valdes till president för tre år sedan.

”FN:s elva särskilda rapportörers agerande när de använder sig av partiska och falska återgivningar av faktauppgifter, förvanskade med uppsåtliga anklagelser mot myndigheterna, visar på oförlåtliga intrång på vår suveränitet”, säger

president Rodrigo Dutertes talesperson Salvador Panelo i ett uttalande.

TT-AFP-Reuters

Björn Wiman: Donald Trumps försök att strypa vetenskapen är hans farligaste hittills

SÖNDAG 9 JUNI 2019

En amerikansk politiker höll nyligen ett tal under en välgörenhetsmiddag. En bit in i anförandet levererade han några nedsättande uttalanden om vindkraft, bland annat med argumentet att kraftverken sänker värdet på närliggande fastigheter. Sedan kom hans punchline: ”Och de säger att ljudet orsakar cancer!” Den som på detta sätt påstod att roterande vindsnurror kan ge upphov till cancer var inte vilken politiker som helst, utan USA:s president Donald Trump. Situationen blev därmed ett exempel på den fortlöpande förnedring som det innebär för världens offentlighet att ständigt förhålla sig till nya stolleprov från världens mäktigaste person. I detta fall fick nyhetsbyrån AP rycka ut med en ”faktagranskning”, som formulerades med strängt undertryckt saklighet: ”Det är inte bevisat att ljudet från vindkraftverk orsakar cancer”.

Man ska dock inte låta sig luras av den förställda dårskapen – som när USA:s energidepartement härom veckan ville döpa om amerikansk gas till ”frihetens gas” och kalla fossila ämnen för ”frihetens molekyler”. Delar av Trumpadministrationen är sedan länge djupt insyltad i en smutskastningskampanj mot förnybara energislag, finansierad av de stora olje- och gasföretagen. Den nuvarande utrikesministern Mike Pompeo stod redan under sin tid som kongressledamot för Kansas på det mäktiga fossilkonglomeratet Koch Industries avlöningslista och var tidigt aktiv i försöken att hindra vind- och solenergi från att etablera sig i USA. Författaren och aktivisten Bill McKibben visar i sin nya bok ”Falter” hur oljejättarna och deras köpta politiker saboterar alla

försök att bryta den fossila ekonomins grepp över människors liv. Det som kan se ut som rena prilligheter är alltså politisk korruption på en nivå som man inte gärna vill föreställa sig i en etablerad demokrati. Hela Donald Trumps korta politiska karriär bekräftar den oheliga alliansen mellan högerpopulism och klimatförnekande: han har dragit USA ur Parisavtalet, återkallat en rad av Obamaårens viktigaste lagar på miljöområdet och offentligt hånat begreppet ”global uppvärmning”. Nyligen vägrade utrikesminister Pompeo underteckna en klimatdeklaration i Arktiska rådet så länge begreppet ”klimatförändringar” nämndes i texten. Frågan är dock om inte de senaste veckornas händelser signalerar en ny bottennivå – med potentiellt förödande konsekvenser för hela samhället. Denna

gång riktas attackerna mot den fria vetenskapen.

Det hela började när den årliga rapporten från National Climate Assessment kom i november förra året. Den tusensidiga rapporten, som görs på uppdrag av kongressen och sammanställs av över 300 forskare, visar att klimatförändringarna redan i dag påverkar hela USA och väntas orsaka skador för hundratals miljarder dollar närmaste decennierna samt att landet kommer att tappa tio procents tillväxt, lika mycket som en finanskris. ”En stor mängd amerikaner kommer få lida, tiotusentals liv riskeras årligen och ekonomin kommer att påverkas enormt”, skriver forskarna.

Rapporten, som Trumps regering försökte smugla ut i medieskuggan dagen efter Thanksgiving-högtiden, visar alltså svart på vitt att den nuvarande

administrationens klimatpolitik är direkt skadlig för den amerikanska befolkningen – och därmed också att den utgör ett hot mot hela nationens framtid.

Det är i ljuset av dessa resultat som Donald Trump och hans administration nu utdelar ett av sina potentiellt mest förödande slag hittills mot den amerikanska demokratin. Nu handlar det inte längre om fånigheter och provokativa utspel, utan om ett systematiskt försök från staten att underminera själva vetenskapen: att styra den, att begränsa den, att stoppa spridningen av kunskap. Man gör det genom att förbjuda den federala regeringens institutioner från att fullgöra vad som är en av deras mest angelägna uppgifter, nämligen att undersöka och rapportera om vilka effekter klimatkrisen kommer att få i framtiden.

Bland annat har forskarna vid United States Geological Survey beordrats att från och med nu endast undersöka klimatkrisens effekter fram till år 2040, och inte fram till sekelskiftet som varit brukligt hittills. Dessutom föreslås att National Climate Assessments och andra av regeringens rapporter i framtiden inte ska få redovisa forskarnas ”worst case scenarios”.

Allt sker i samma syfte: att skapa en falsk bild av verkligheten genom att mörka de verkliga effekterna av klimatkrisen.

Tidningen New York Times klimatreporter Coral Davenport säger i podden The Daily att detta är något helt nytt också med Trumps mått mätt: ett flagrant försök att politisera vetenskapen och styra den i riktning som stämmer med regeringens syften. Det är en strategi som man annars förknippar med totalitära samhällen och

som i förlängningen hotar hela relationen mellan medborgare och stat.

Men kanske är det faktaresistent motståndet mot vetenskapen nu på väg att nå vägs ände, i takt med att människor i sina liv börjar erfara konsekvenserna av det som forskarna ska förbjudas att berätta om: torka, skogsbränder, våldsamma värmeböljor. Det finns en rad tecken på att det har börjat straffa sig för populister och högernationalister att inte ta klimatkrisen på politiskt allvar. Senast blev det synligt i veckans val i Danmark, där högerpopulistiska Dansk Folkeparti gjorde ännu ett spektakulärt fiasko, efter en valkampanj som bland annat bygggt på hån och utfall mot ”klimatdårar”.

Tydligast – och mest bisarr – blev situationen efter EU-valet i Tyskland, när en ungdomsgrupp inom det högerextrema Alternativ för Tyskland – som kampanjat

med slagord som ”Rädda dieseln” och ”Stoppa kolavvecklingen” – uppmanade partiets ledning att skrota klimatförnekandet som politisk strategi. Argumentet?

Inga unga, inte ens de högerextrema, vill i dag rösta på någon som vägrar se verkligheten.

Björn Wiman

bjorn.wiman@dn.se

SÖNDAG 9 JUNI 2019

Kanske är det förnuftsfiendliga motståndet mot den evidensbaserade vetenskapen nu på väg att nå vägs ände – i takt med att människor ser med egna ögon vad forskarna ska förbjudas att berätta om.

När började människor gifta sig av kärlek?

SÖNDAG 9 JUNI 2019

Ungefär 50 000 svenskar gifter sig i år. Och allra flest just nu – det är försommar och giftastider. Författaren Magnus Västerbro passar på att ta sig en titt på äktenskapets långa historia och undrar: när blev kärlek ett skäl att svara ja?

Han hade egentligen allt som en kvinna kunde begära av en make; han var relativt

ung, rik och dessutom greve. När Adolf Mörner år 1803 friade till Malla Montgomery borde svaret ha varit givet. Han hade dessutom redan talat med hennes mormor, släktens starka kvinna, och fått hennes välsignelse. Men en sak fick han inte, och det var Malla Montgomerys ja. Och hon gjorde klart att hon inte brydde sig det minsta om vad andra tyckte om saken: ”Herr greve, det förundrar mig att ni tycks glömma, att jag har ett ord med att säga här och att endast detta ord kan bli avgörande.” Exemplet kommer från historikern Brita Plancks fascinerande bok ”Förnuft eller känsla. Adel, kärlek och äktenskap” (2018). Den innehåller många liknande berättelser som utmanar den etablerade synen på äldre tiders äktenskap. En vanlig föreställning är ju att så kallade kärleksäktenskap slog igenom

först långt in på 1800-talet och att giftermål innan dess ofta handlat om släktens önskemål eller ekonomiska fördelar. Människor kunde mer eller mindre tvingas till äktenskap. Men riktigt så enkelt var det inte, visar Brita Planck som studerat adelsmiljöer, där arrangerade äktenskap har ansetts vanliga, eftersom så mycket kunde stå på spel, politiskt, socialt och ekonomiskt. En annan studie, av historikern Malin Lennartsson, visar att idén om att kärlek skulle vara basen i ett äktenskap också var levande bland vanliga jordbrukare i 1600-talets Småland. Hon har undersökt hur domstolarna resonerade när konflikter uppstod kring äktenskap, och fann att människors känslor för varandra ansågs viktiga. Domstolarna kunde upphäva äktenskap om det framgick att den unga mannen eller kvinnan hade pressats att

gifta sig. Man kunde även tvinga föräldrar att acceptera äktenskap med hänvisning till att de som ville gifta sig älskade varandra.

Kärlek – denna märkliga och svårdefinierade känsla ska alltså ha spelat en viktig roll för äktenskapet redan för några hundra år sedan.

Men hur inleddes egentligen själva äktenskapets långa, vindlande historia? En som vet är den amerikanske socialhistorikern Stephanie Coontz som skrivit det grundläggande verket i genren, "Marriage, a history" (2005.) Det är en välskriven och solid bok, fylld av fascinerande fakta, som låter läsaren följa äktenskapet som fenomen från de äldsta dokumenterade epokerna fram till i dag. Där försöker hon till att börja med reda ut den grundläggande frågan: när började människor egentligen gifta sig?

Det är vanligt att beskriva äktenskapet som del av det förtryckande patriarkatet och jordbrukssamhällets framväxt. Män ville att deras barn, helst deras söner, skulle ärva, och för att garantera det gällde det att hålla kvinnan under kontroll – gift och övervakad. Men äktenskap som fenomen är äldre än till med de äldsta jordbrukssamhällena, visar Stephanie Coontz. Även i kulturer där man varit jägare och samlare fanns det arrangemang som motsvarar vad vi i dag kallar äktenskap. Kanske var det till och med så att redan de äldsta homo sapiens – de som gjorde häpnadsväckande grottmålningar runt om på den euroasiatiska kontinenten – ingick ett slags äktenskap. Det är till och med möjligt att äktenskap är en av de stora kulturella konstanterna, sida vid sida med begravningsritualer och incesttabun.

I dessa äldre kulturer handlade det om arrangemang som var mer lösa i konturerna än de som följde senare; sådana äktenskap kunde vara kortare perioder och det var lättare att gå skilda vägar. Men ändå: äktenskapet har funnits långt tillbaka i historien.

Varför är då detta fenomen så spritt och uråldrigt? Stephanie Coontz prövar en rad olika förklaringar. Att man behövde reglera parbildning, oftast med syfte att hantera barnafödande och uppfostran, ligger förstås nära till hands. Men det finns exempel på kulturer där barn uppfostrades kollektivt, utan att vara direkt knutna till två sammanlevande vuxna, där män och kvinnor *ändå* gift sig. Coontz menar därför att äktenskapets grundläggande funktion varit att knyta ihop släkter.

När män och kvinnor gifte sig så flätades människor samman och kunde lättare

samarbeta – vilket alltid varit människans främsta fördel jämfört med andra djur. Ett drastiskt exempel: i vissa delar av Kina ska det ha förekommit att unga kvinnor gifte sig med döda män. Några barn kunde förstås inte födas – men två släkter förenades.

När man går vidare i historien blir andra saker tydliga. Som att äktenskapet med tiden verkligen kom att bli en del av det där patriarkala förtrycket. När jordbrukssamhällena växte fram blev äktenskapet det som det senare anklagats för att alltid ha varit – ett sätt för män att dominera kvinnor och kontrollera flödet av makt och rikedom.

Men så var det alltså inte från början. Äktenskapet kom först, den förtryckande dimensionen lades till långt senare. Så äktenskapet har alltså inte en historia, utan många. I Sverige hittar man en

kombination som är typisk för Nordvästeuropa. Innan kyrkan etablerades fanns starka hedniska traditioner som satte äktenskapet i centrum för vardagslivet. Det är från denna tid som ordet ”bröllop” kommer, från fornsvenskans brudlopp, det vill säga det följe som förde bruden till sitt nya hem. Många gamla traditioner utmanades sedan när den kristna kyrkan tog över – mest tydligt kanske vad gäller den negativa inställningen till skilsmässa. Förbudet mot skilsmässa skulle med tiden få betydande konsekvenser. Mycket tyder på att det faktiskt kan ha gett kvinnor högre status, i varje fall på vissa sätt. En hustru kunde ju inte ersättas av en ny hur som helst. Eftersom hon ofta överlevde sin make kunde hon som änka få visst politiskt och ekonomiskt utrymme, även

om kulturen i övrigt var fokuserad på att upprätthålla manlig makt. Under medeltiden och in i vad som brukar kallas den förmoderna tiden (ungefär fram till 1700-talet) blev sedan äktenskapet den självklara sociala och ekonomiska basen för ett samhälle som det svenska. Ett gift par, med tillhörande hushåll – pigor och drängar, olika slags anställda, kanske far- och morföräldrar att försörja – var den enhet som drev ett jordbruk, en butik eller bedrev hantverk. Detta betydde i sin tur att man sällan gifte sig ung. För att vara attraktiv på äktenskapsmarknaden behövde både män och kvinnor ha skaffat sig erfarenhet av det arbetsliv som de skulle dela, och även ha samlat på sig ett visst mått av materiella resurser. I snitt var därför kvinnor kring 25 år gamla, och männen ytterligare några år äldre, när de ingick

äktenskap. Många, troligen uppåt tjugo procent, gifte sig heller aldrig, utan levde sina liv som del av någon annans hushåll. Men hur var det då med kärleken? Kunde man få välja partner utifrån vem man älskade? Stephanie Coontz vacklar i frågan. Det är lätt, menar hon, att hitta exempel på att kärlek var en faktor när människor skulle gifta sig. Så tidigt som på 1400-talet var ett ideal etablerat som sa att ett gott äktenskap skulle vara baserat på kärlek. Detta blev ännu tydligare efter reformationen, då Martin Luther beskrev det kärleksfulla äktenskapet som det verkligt värdefulla i livet.

Ändå går det inte att komma ifrån att äktenskapet för de flesta var en relativt kärlekslös historia, fram till en bra bit in på 1800-talet. Visst har det i alla tider, skriver hon, funnits drömmar om att få leva ett liv i kärlek. Men i praktiken

förekom det sällan – av ekonomiska och sociala skäl hade få möjlighet att välja partner utifrån vad de själva önskade och kände.

De svenska studierna av Malin Lennartsson och Brita Planck ger delvis en annan bild. Lennartsson menar till och med att idén om att kärlek blev viktig för äktenskapen först på 1800-talet är en myt. Såväl ”vanligt folk” som myndigheter hänvisade till ”kärlek” när de resonerade kring om äktenskap var giltiga eller inte, och detta redan på 1600-talet. ”I så väl teori som praktik insåg alla att äktenskapet skulle byggas på känslans grund”, menar hon.

Vad de flesta historiker ändå är överens om är att 1800-talet trots allt förde med sig viktiga nyheter på äktenskapets område. Nu blev kärlek i äktenskapet ett uttalat ideal. Men viktigare ändå: det var

när fler människor började lönearbeta som allt fler fick möjlighet att gifta sig utan att behöva ta någon större hänsyn till vad familj och släkt hade att säga om saken. Det är också under denna tid som äktenskapet verkligen romantiserades. Drottning Victoria i Storbritannien lanserade den vita brudklänningen, och skapade ett bestående mode. Samtidigt skapades en allt tydligare uppdelning av mäns och kvinnors vardag. Från att de tidigare ofta arbetat sida vid sida i jordbruk eller med hantverk börjar kvinnans liv alltmer centreras kring hemmet. De äkta makarna skulle sedan mötas i kärlek på kvällen, gärna med kvinnan som underdånig beundrarinna. Det var inte det enda livsidealet, men det var avgörande för den framväxande borgerligheten.

Knappt hann det sättet att leva etableras förrän protester började höras. Och motståndet kom både från kvinnor som inte vill underkasta sig och från män som inte ville vara försörjare. Det romantiska, borgerliga äktenskapet kunde redan mot slutet av 1800-talet beskrivas som ett fängelse för kvinnan och en boja för mannen.

I början av 1900-talet fortsatte motreaktionen. Många slog fast att de inte ville gifta sig över huvud taget och preventivmedel gjorde att färre tvingades gifta sig bara för att de blivit gravida. Redan i 1920-talets USA debatteras äktenskapet intensivt. Om femtio år kommer ingen att gifta sig över huvud taget, skrev till exempel den inflytelserike barnpsykiatrikern John Watson år 1928. Men så blev det inte. Tvärtom gjorde det traditionella äktenskapet en storslagen

comeback efter andra världskriget. Under 1950-talet, då västvärldens ekonomiska boom gjorde det möjligt för fler män än någonsin att försörja en hel familj, gifte sig en större andel av befolkningen än någonsin tidigare. I Sverige är statistiken tydlig: av dem födda 1935 gifte sig mer än 90 procent.

Äktenskapets storhetstid visade sig dock vara kort. Nya idéer om frihet och självförverkligande föddes. De hade funnits där i alla tider, bubblande under ytan, men på 1960- och 70-talet kunde allt fler människor förverkliga dem. Det blev enklare att skilja sig och det var socialt och ekonomiskt möjligt att leva som ensamstående, något som tidigare varit svårt, på gränsen till omöjligt, för de allra flesta.

Andelen skilsmässor steg hastigt, fram till dagens cirka 45 procent. Och återigen,

liksom på 1920-talet, talades det om äktenskapets död.

Och hur är det i dag då? Man kan väl konstatera att försöken att lansera alternativa sätt att leva tillsammans inte riktigt slagit igenom. Andelen som gifter sig har visserligen minskat, men inte så mycket som man kan tro – statistiken pekar på att någonstans mellan 70 och 80 procent av alla svenskar någon gång kommer att gifta sig.

Samtidigt har äktenskapet ändrat karaktär. De flesta som gifter sig nu gör det mycket senare än förr, och en stor andel äktenskap slutar i skilsmässa. Samtidigt är många äktenskap mer långvariga än någonsin, eftersom människor i dag i allmänhet lever så mycket längre.

Juridikhistorikern Harry Willekins, som Stephanie Coontz citerar, menar att vi i

viss mån har gått tillbaka till de mer lösa formerna för äktenskap som man alltså såg hos äldre jägar- och samlarkulturer. Med andra ord: större acceptans för att ha sex före äktenskapet och för att gifta om sig, men även för att leva ihop utan att vara gift.

Hur det nu än är med den saken så kan man konstatera att äktenskapet fortsätter att vara ett självklart ideal för en stor del av befolkningen. Det visade sig inte minst under kampen för att personer av samma kön skulle få gifta sig, det som blev möjligt i Sverige för tio år sedan. I stället för att skapa en annan ritual, sa man: vi vill också göra så!

Ett tydligare tecken på triumfen för äktenskapet som fenomen är svårt att hitta. Bröllopet är i dag inte nödvändigt, socialt och ekonomiskt, utan markerar att den person som man gifter sig med

betyder mer än andra man tidigare varit nära.

Så helt klart har mycket förändrats över tid, när det gäller äktenskapets historia och människors inställning till kärlek. Och där dyker det alltså upp igen, ordet kärlek. Men vad betyder egentligen det? Har det betytt samma sak förr som nu? När människor älskade i antikens Rom, eller när 1600-talets svenskar använde det ordet, menade de samma som i dag?

Det är ett omstritt ämne. Historiker vill gärna betona hur mycket som förändrats. Ofta hävdas att begreppet kärlek har blivit större – i dag ses kärleken som något som ska vara självförverkligande, och rent allmänt ge livet mening på ett sätt som hade varit svårbegripligt förr. Då var det religionen som stod för mycket av det som vi i dag förväntar oss av den världsliga kärleken. Vi lever i ett sekulariserat

samhälle som gör kult av kärleken, som en ersättning av tron på Gud. Kanske är det till och med så att vi talar om den älskade på ett sätt som imiterar hur man förr talade om Gud?

Det är säkert delvis sant, men det finns också en aspekt som den tanken inte fångar. Och det är det konstanta, det tidlösa. Läser man till exempel kärleksdikter från det gamla Egypten, skrivna för mer än 3000 år sedan, är så mycket sig likt. Kan det inte lika gärna vara så att de som beskrev den kärlek de kände inför Gud lånade från de intensiva känslor som människor i alla tider kunnat känna för varandra?

Närhet, öppenhet, ärlighet, bekräftelse – sådant vi talar om i dag hade säkert varit främmande för ett gift jordbrukarpar i 1600-talets Småland. Men under alla förändringar finns ändå urkänslorna –

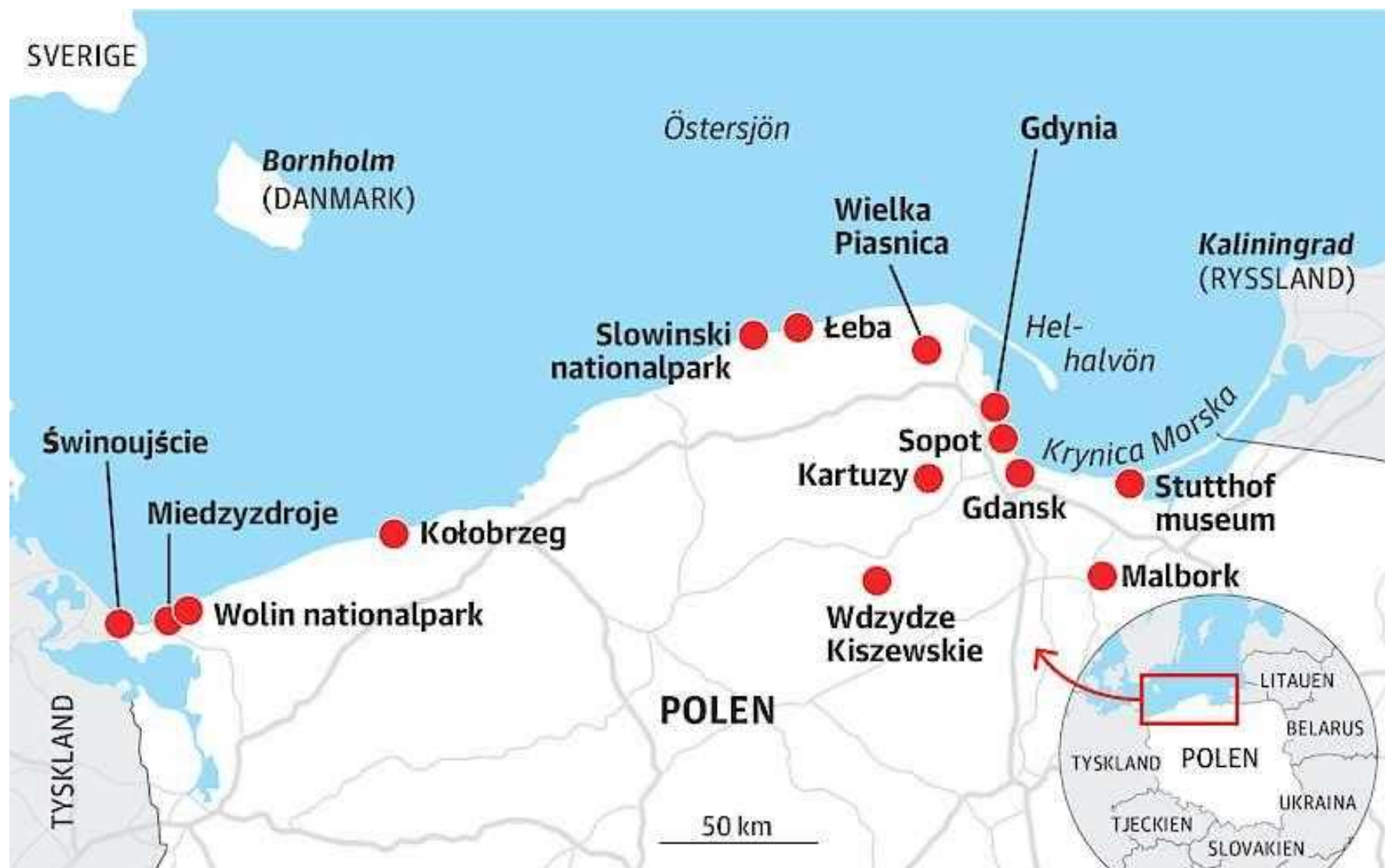
passionen, åtrån, kärleken. Och de bultar starkt och levande genom historien.

Magnus Västerbro

Stephanie Coontz "Marriage, a history. How love conquered marriage", Penguin 2005.

Malin Lennartsson "I säng och säte. Relationer mellan kvinnor och män i 1600-talets Småland", Lund University Press 1999.

Brita Planck "Förnuft eller känsla. Adel, kärlek och äktenskap", Apell förlag 2018.

Skönt badliv på Polens riviera

SÖNDAG 9 JUNI 2019

Att se solen sjunka i havet från sandstränderna längs den vackra polska Östersjökusten är en upplevelse som lockar allt fler. Badsemester är ju härligt och badorterna många, men här finns också mycket annat att se och göra.

Trestadsområdet Gdansk–Sopot–Gdynia har det mesta: Historiska sevärdheter, härliga bad, intensivt, somrigt nöjesliv, bra shopping och – inte minst – en attraktiv prisnivå, långt under den svenska.

Gdansk funkalar fint som weekendresmål och har man lite mer tid tar man sig snabbt med tåg eller båt till Polens hetaste badort Sopot, med pulserande strand- och nattliv, eller ut på den fem mil långa, supersmala sandbanken som är känd som Helhalvön, efter badorten allra längs ut. Gdynia är yngst av alla polska städer, uppförd som polsk hamn efter första världskriget då Gdansk ännu var tyskt. Här finns en del fin art déco för den arkitekturintresserade och flera museiskepp.

Men bortom de här orterna är kusten ännu rätt oupptäckt av svenskar. Några få hittar till sandöknen utanför den trevliga badorten Leba, betydligt färre till Polens största badort – Kolobrzeg. Här har man långa kurortstraditioner och på senare år har det anlagts massor av fina spahotell i lummiga omgivningar.

Än mindre känd är Helhalvöns like strax öster om Gdansk med fler badorter som i stort sett bara polacker reser till, men där utvecklingen gått rekordsnabbt på senare år. Åker man dit ligger den fantastiska riddarborgen Malbork inte långt bort – en spännande utflykt både för barn och vuxna, som blir allra bäst med guide. Men mellan Gdansk och färjeläget i Swinoujscie finns ett helt pärlband av badorter. Vissa pyttesmå, andra betydligt större. De större är så pass många att flera av dem – som Ustka och Darlowo, varifrån Sverige styrdes av Erik av Pommern under tidigt 1400-tal, inte fått rum i den här guiden, lika lite som sevärda regionstäder som Slupsk eller Leborg, men det är samtidigt enkelt att stanna till där med under en långsam kustfärd från Miedzydroje i väster till Krynica Morska i öst. God tur!

Svåruttalad och störst

Kolobrzeg

Är man inte hemma på slaviska språk är det svårgissat att denna – Polens mest välbesökta badort – uttalas "Kovvocheck". När Kolobrzeg fram till andra världskrigets slut ännu var tyskt och hette Kolberg var det enklare. När bara drygt två månader återstod av kriget jämnades Kolberg med marken under striderna. Bara 10 procent var oskadat.

Mycket vackert försvann för alltid, men i centrum har den fina katedralen återuppbyggts och man har satsat på nya hus i en stil som minner om de medeltida, smala med spetsiga tak. Men besökarna – sommartid mest polska barnfamiljer och vintertid mest tyskar – kommer inte för de historiska minnesmärkena utan för den superba sandstranden och för de otaliga spahotellen med både rena

njutningsbehandlingar och för längre kurer till ett pris som är rena drömmen för en svensk. Bara på något år har 25 fina hotell invigts och det finns cirka 45 simbassänger i stan, som lyckats förbli levande året runt tack vare spahotellen och kuranläggningarna.

Hitta hit: Ta snabbtåg från Berlin eller Gdansk eller kör själv cirka tre timmar från färjeläget i Swinoujscie.

Fina fisken

Mierzeja Wislana

Närheten till Sopot och Gdansk har gjort den smala Helhalvön känd i Sverige.

Detsamma gäller inte för Polens andra flera mil långa smala sandudde, Mierzeja Wislana, en dryg timmes bilresa öster om Gdansk. Här är turismen extremt polskdominerad. Den smala sandremsan mellan Östersjön och lagunen delas mellan Polen och den ryska enklaven Kaliningrad

och väljer man den stilla badorten Piaski badar man i havet strax intill den stängda gränsen.

Piaski är så stillsamt att det blivit en favorit bland nakenbadarna. Det gäller inte Mierzeja Wislanas främsta badort Krynica Morska. Den ser inte så mycket ut för världen när man anländer på lagunsidan av sanduddan.

Men svänger man ner mot havet överraskas man av något som mer minner om Medelhavets charterorter än Polen.

Massor av nya fina hotell, superb sandstrand och som en skön bonus har man kustens bästa utbud av fiskrestauranger. Njut av nyfångad torsk, gös, flundra med mera för en spottstyver på ställen som verkligen vet att hantera färsk fisk.

Hitta hit: Buss från Gdansk och Elbląg eller en trevlig båttur över lagunen från Frombork. *krynica.morska.pl*

Åk båt till stranden

Helhalvön

Helhalvön är den 34 kilometer långa, halvmånformade sandremsan som sträcker sig åt sydost vid Gdanskbukstens mynning. Längs udden, som består av tall- och lövskogsklädda sanddyner och som på en lång sträcka bara är 500 meter bred, finns flera snabbväxande badorter, där den mest klassiska är Hel, allra längst ut på udden.

Hotellen är många här, men uthyrningsrum är också vanligt. I Hel finns ett sevärt fiskerimuseum, en sälanläggning och gott om fortifikationer från andra världskriget. Hel höll ut allra längst när tyskarna invaderade Polen 1939.

Det råder en skön semesterstämning och varma dagar rör sig ett lämmeltåg genom tallskogen till strandens allra bredaste del, längst ut på udden, där man förutom långgrunt bad kan kolla alla fartyg som rör sig in och ut i bukten.

Här och på stränderna närmast de andra badorterna kan det bli trångt sommartid. Men tar man sig genom skogen till havet på andra ställen kan man även i juli vara ensam med havet. Och på vägen ner kan man passa på att mumsa blåbär, som det finns gott om här.

Hitta hit: Båt från Gdansk och Sopot eller lokaltåget. Med bil tar det 2 timmar till Hel från Gdansk.

Kändistätt strandparty

Sopot

Sopot är Polens främsta badort för den som vill ha både strandliv och nattliv av ett slag som man måste åka till Medelhavet

för att finna annars. Dagtid är det den långgrunda, flera kilometer långa sandstranden, strandbarer, vattenleksaker, den berömda 511 meter långa träpiren och båtutflykter till exempelvis Helhalvön som gäller. Från piren har man en fin vy över stranden och Sopots mest imponerande hotell Sofitel Grand, som haft berömdheter som Greta Garbo, Adolf Hitler, Vladimir Putin och Fidel Castro bland gästerna. Längs vattnet finns gott om skön grönska och en växande skara topphotell, som två år gamla Hotel Sopot och det bara lite äldre Mera Spa Hotel med cool takpool med fin havsvy. Redan på sen eftermiddag kokar det av folk längs huvudstråket, gågatan Monte Cassino. Och när mörkret faller ökar pulsen. Här ligger de bästa (och dyraste) matställena, barerna och klubbarna, där

det är drag redan före midnatt – en uppklädd dansfest som inte slutat förrän solen åter stigit upp i öster. Hitta hit: Lokaltåg eller båt från Gdansk. Med bil tar det 30 minuter. www.visitpomierania.eu/beaches/sopot/
Lek riddare
Malbork
Borgen Malbork påbörjades av Tyska ordens riddare på 1200-talet sedan de bjudits in av en polsk kung som behövde hjälp med sitt försvar. Men riddarorden ville ha ett eget rike och växte sig snabbt starka på Polens bekostnad. Riddarna kontrollerade snart all viktig handel med bland annat bärnsten – Östersjöns guld. 1309 flyttade Tyska ordens stormästare in i Malbork, som under drygt hundra år var världens största borg. Under andra världskriget skadades den svårt och

renoveringen pågick in på 70-talet. 1997 togs den med på Unescos världsarvslista. Borgen är byggd i tre sektioner. I mellanborgen höll riddarna officiella sammankomster, fester och tornerspel. Här fanns sjukhus, badhus, vapenförråd, sovsalar för besökare, ett stort kök och mäktiga bankettsalar, som besökarna nu får se. De största salarna värmdes upp genom att het luft leddes upp från eldstäder i källaren.

I högborgen levde stormästaren och alla ordensriddarna, som mest 60 personer som också kontrollerade 120 andra borgar, placerade på max en dagsetapps avstånd från varandra.

Hitta hit: Gott om tåg både från Gdansk och Warszawa. Med bil tar det en timme från Gdansk.

visitmalbork.pl

Skönhet med anor

Gdansk

När man går genom Gyllene porten och ser ner för den breda gågatan Dlugi targ (Långa gatan) kantad av borgarhem byggda under Hansatiden är det svårt att inte imponeras. Gatan mynnar vid vattnet via Gröna porten. Här nere ankrade skeppen förr och än i dag gör en kopia av ett 1600-talsskepp turer i hamnen.

Parallellt med Dlugi targ finns stans allra charmigaste gata – Mariacka, med typiska smala höga hus med affärer som säljer mode och vackra bärnstenssmuckan i gatuplanet.

Allt känns så magnifikt genuint här i Gamla stan – men det är faktiskt dubbelfel. Gamla stan i Gdansk ligger inte här utan strax norrut och där finns bara få gamla byggnader kvar, bland annat en fin vattenkvarn och flera kyrkor. Mycket av Gamla stan revs i början av 1900-talet. Fel

två är att allt skulle vara fint bevarat 1600-tal. För Gdansk ödelades i andra världskrigets slutskede.

Men precis som i Warszawa lät polackerna återuppbygga centrum in i minsta detalj efter gamla ritningar och nu fylls de sista ödetomterna med nya hus – det ska vi besökare vara glada för.

Hitta hit: Flyg från flera svenska orter, färja från Nynäshamn, tåg från Berlin eller Warszawa. *www.gdansk.pl*

Möt skogens bestar

Wolin nationalpark

Delar av badorten och färjeläget

Swinoujscie ligger på den stora Wolinön, där runt 50 kvadratkilometer sedan tidigt 60-tal är nationalpark, som åt Östersjösidan slutar i höga, branta sandklitter på en milslång sträcka med folktom sandstrand nedanför.

Bästa sättet att utforska nationalparken på är till fots dagtid. Man får inte övernatta i nationalparken. Det finns flera tydligt markerade leder i den vackra skogen – en blandning av tall och skira lövträd med flera rara små insjöar. Det är inte svårt att hitta och turerna är rätt korta, men det finns kartor att köpa i badorten

Miedzydroje.

Några kilometer in i skogen från kustvägen sett finns ett litet visentreservat, där Europas motsvarighet till Amerikas bisonoxar föds upp. I en del av reservatet finns ett mini-zoo där man kan komma nära ett tiotal visenter, plus vildsvin och hjortar.

Hitta hit: Flera stigar in i skogen börjar vid kustvägen några minuters bilfärd öster om Miedzydroje. Att ta en skogspromenad till visentreservatet tar en dryg timme tur och retur.

wolinpn.pl

Svinga loss

Kustens golfbanor

Vad gör man om man är stenrik och vill visa det för alla sina bekanta? Kanske som den polske affärsmannen som äger Sierra Golf Club, en mycket välskött 18-hålsbana i fin terräng, som aldrig är fullbokad på vardagar. Dessutom är det låg greenfee för en så här fin bana.

En annan svenskfavorit är Amber Baltic Golf Club, en kvarts bilresa öster om den populära badorten Miedzyzdroje.

Öster om Gdansk, inte alls långt från borgen Malbork, hittar man finskdrivna Sand Valley Golf Resort, med hela 27 hål.

Hitta hit: Sierra golf ligger en timmes bilresa nordväst om Gdansk, till Amber Baltic Golf Club tar det 5 timmar med bil från Gdansk och hälften så länge från Swinoujscie och till Sand Valley Golf Club i

Paslek får man räkna med 1,5 timmars resa från Gdansk.

sierragolf.pl, www.abgc.pl, sandvalley.pl

En sann demokratiälskare

European Solidarity Centre

När 80-talet inleddes fanns det inget som talade för kommunistdiktaturens fall i Östeuropa. Men så gick arbetarna på Leninvarvet i Gdansk ut i strejk i augusti 1980 efter att en av dem fått sparken, snart krävde man att få grunda den fria fackföreningen Solidaritet (i kommuniststaterna fanns då bara statligt styrda fack), ett avtal slöts och snart började makthavarna oroa sig för att vanligt folk skulle få för stort inflytande. Så i juli 1983 infördes undantagstillstånd, människor dödades och fackföreningsledaren Lech Wałęsa och hundratals andra fängslades. Men en usel ekonomi under militärstyret förde till slut

tillbaka Solidaritet till förhandlingsbordet och 1989 föll kommunismen i Polen och snart i hela Östeuropa vars demokratiska resa kunde börja.

Allt detta skildras på ett lysande sätt på European Solidarity Centres museum, bara man tar sig tid (räkna med ett par timmar) och följer den minst sagt dramatiskt skildrade historien som förvånansvärt ofta dokumenterades på tv och film. Fackföreningen Solidaritets kamp är vår tid främsta exempel på hur frihet kan uppnås med fredliga medel och ett besök här väcker många tankar i vår oroliga tid.

Hitta hit: pl. Solidarności 1, Gdansk – på gångavstånd från centrum.

www.ecs.gda.pl

Ökenvandra vid havet
Slowinski nationalpark, Leba

Slowinski nationalpark ligger vid havet nära badorten Leba. Här breder en magnifik öken av flygsand ut sig mellan havet och en grund lagun. Öknen är med sina fem kvadratkilometer långt större än flygsandfältet nära danska Skagen. Du kommer garanterat inte vara ensam om att klättra, vandra, kanske rulla i detta sandhav som reser sig uppemot 40 meter över havsnivån och som sakta flyttar sig österut – varje år försvinner några tallar till under den gyllene sanden. När sanden ska ur hår och skor är det bara att knalla ner till sandstranden och doppa sig i havet. Leba är en badort som domineras av barnfamiljer och man hör allt fler svenska röster. Stranden är superb och här finns så klart en pir också – närmast obligatoriskt på polska badorter. Mellan stranden och havet är det några hundra meter skog och sedan tar otaliga matställen, kaféer,

souveniraffärer och ställen för lek och spel över.

Hitta hit: Leba nås med tåg från exempelvis Gdansk. Man kan nå nationalparksöknen med elbussar (med ett byte och två biljetter) eller så tar man cykel från stan. Med bil återstår 6,5 kilometer från parkeringen – gå eller ta bussen. Eller gå på stranden hela vägen.

slowinskipn.pl

Brutala krigsminnen

Westerplatte, Stutthof med mera

Den 1 september attackerade nazisterna Polen – andra världskriget var i gång. De första striderna utkämpades bland annat i Gdansk, där det polska försvaret av fortet Westerplatte vid hamnmynningen blivit legendariskt. Redan på krigets andra dag öppnade nazisterna koncentrationslägret Stutthof drygt tre mil utanför Gdansk. Här fängslades främst polska intellektuella och

judar, totalt drygt 100 000. Cirka 65 000 av dem miste livet på grund av svält, tortyr och genom avrättningar. Både Westerplatte och det som återstår av Stutthof kan besökas. Det kan också den vackra skogen vid byn Wielka Piasnica, som hos polacker väcker starka olustkänslor. För här avrättade tyskarna systematiskt polska civila under krigets första månader. I dag finns här många minnesmärken bland tallarna över de 12 000 offren.

I mars 2017 invigdes det polska Andra världskrigsmuseet i en arkitektoniskt spännande byggnad i Gdansk. Här skildras hela kriget, men med fokus på vad som hände i Polen – en sevärd och omskakande upplevelse.

Hitta hit: Andra världskrigsmuseet ligger på gångavstånd från Gdansk centrum, Stutthof nås på en timme med bil från

Gdansk, lite längre med buss och Wielka Piasnica nås enklast med bil, 1,5 timmar norr om Gdansk.

muzeum1939.pl, stutthof.org

Familjevänligt bad

Miedzydroje

Anländer man med färjan till Swinoujscie kan man redan vid inseglingen se de fina vita sandstränderna. Det går utmärkt att stanna här och bada. Men snäppet trevligare om man fortsätter en timme österut – till badorten Miedzydroje.

Sträckan är kort, men man måste ta en färja från den ö som färjeläget ligger på över till Wolinön, som i sin tur har flera broförbindelser med fastlandet.

Miedzydroje ligger vackrare än de flesta polska badorter, här finns ingen skog mellan stad och strand, bara en sandås med hotell, affärer och promenadstråk. Flera nya stora hotell har växt upp här,

men det går också att hitta äldre charm eller hyra rum av privatpersoner, något polackerna själva gärna gör för att spara en slant.

Själva staden är ett gytter av gator med affärer, fik och utmärkta matställen med attraktiva priser. Och på stranden hägnar många polacker in sina strandfiltar med låga vindskydd av tyg. Miedzydroje ligger intill Wolins nationalpark så man kan utan svårigheter promenera under parkens mäktiga sandklitter från centrum.

Hitta hit: Tåg och buss från Swinoujscie och Szczecin, alternativt med utflyktsbåt från Swinoujscie.

www.miedzydroje.com.

Minoritet med traditioner

Kasjubien

Östeuropa har gott om okända minoriteter. En sådan är kasjuberna i polska Pommern. De lever i ett fyra fem

mil brett område som sträcker sig från kusten och 20 mil söderut, inklusive Gdansk. Oftast är de i minoritet där de bor men väster om Gdansk finns flera småstäder där nästan alla är kasjuber – som i den inofficiella huvudstaden Kartuzy. Vill man lära mer om kasjuberna är Muzeum kaszubskie ett måste: Här berättas om folkgruppens historia, hantverk, seder och bruk med massor av gamla föremål och välskrivna engelska skyltar. Häftigast är karnevalsmaskerna. Strax väster om Kartuzy, i byn Chmielno finns gott om krukmakerier där man kan se kasjubiska hantverkare dreja traditionell keramik med blomstermönster. Självklart är allt till salu. Lite längre söderut, i den svåruttalade byn Wdzydze Kiszewskie finns ett fint friluftsmuseum i stil med Skansen där

man samlat ihop massor av kasjubiska byggnader från förr.

Hitta hit: Kartuzy nås enkelt med buss från Gdansk, även Wdzydze Kiszewskie går att nå med buss, men bil är mycket enklare.

www.muzeum-kaszubskie.gda.pl,

www.muzeum-wdzydze.gda.pl

Johan Öberg

Resa hit: Färja Swinoujście med TT-Line, Ystad–Swinoujście med Polferries och Unity Line, Karlskrona–Gdynia med Stena Line och Nynäshamn–Gdansk med Polferries. Från Nynäshamn tar färjan 18 timmar, från Sydsverige cirka 8 timmar. Alla de svenska hamnarna kan nås med tåg från hela Sverige.

www.ttline.com

www.polferries.se

www.unityline.eu

www.stenaline.com

Flyg: Direktflyg med Wizzair till Gdansk från Skavsta, Göteborg och Malmö, med SAS från Stockholm, Oslo och Köpenhamn och med Ryanair från Skavsta och Växjö.

Norwegian flyger direkt från Oslo. Från Stockholm tar flygresan strax över en timme.

www.wizzair.com

www.sas.se

www.ryanair.se

www.norwegian.se

Bästa tiden: För badorterna juli–augusti, för Gdansk hela sommarhalvåret plus jultid.

Språk: Polska. I Gdansk och Sopot kan många engelska, på andra badorter är det ovanligt. Ju längre västerut man kommer desto fler polacker kan tyska.

Valuta: Zloty.

Prisnivå: Halva den svenska – här räcker slantarna långt!

Ta sig runt: De flesta badorter – som Sopot, alla orter på Helhalvön, Leba, Kolobrzeg, Miedzyzdroje och Swinoujscie - går att nå med lokaltåg. I Kolobrzeg stannar också snabbtåget Berlin–Gdansk. Alla mindre badorter kan nås med buss, men vill man resa längs stora delar kusten kan man spara mycket tid om man har bil. En mer ansträngande variant är cykel, men vägarna är smala och trafiken ofta tät. För tågtider se rozklad-pkp.pl/en

Bra att veta: Trycket är stort på de polska badorterna i högsäsong så boka rum i god tid.

Läs mer: www.polen.travel/sv,
www.visitpomerania.eu

Vild jakt på omöjligt uppdrag

MÅNDAG 10 JUNI 2019

I fredags lämnade Theresa May jobbet som ledare för Torypartiet. Under måndagen sparkar kampanjen för att efterträda henne, och för att ta över positionen som premiärminister, formellt i gång. För att få ställa upp måste en kandidat samla åtta nomineringar från Tories parlamentsledamöter, som sedan under de närmaste veckorna ska rösta fram två

alternativ. Mellan dessa får partimedlemmarna sedan välja. Jobbeskrivningen är tydlig: lös Brexit. Efter att Theresa May under tre år misslyckats med att göra just det gör väljarna nämligen uppror. I EU-valet fick Tories bara 9 procent. När ett extraval för att fylla en parlamentsstol hölls i Petersborough i torsdags blev de konservativa omsprungna av Brexitpartiet. Fixar Tories inte Brexitbiffen riskerar man att ätas upp av Nigel Farages nya gäng. Uppemot 15 parlamentsledamöter har sagt att de vill ha jobbet. Ett rekord. Nästan lika många planer finns för hur Brexit ska lösas. Troligast är ändå att det blir Boris Johnson som vinner. Han har lovat att Storbritannien ska lämna EU senast den 31 oktober, med eller utan avtal. Clownen Johnson vore en usel premiärminister. Men ska sanningen fram

spelar det nog mindre roll för hur Brexitsagan slutar om det blir han eller någon annan som får jobbet. Theresa May var inget ess, men hon är inte huvudorsaken till misslyckandet. Självaste Winston Churchill skulle ha bekymmer om han uppstod från de döda.

Problemet handlar nämligen inte om person, utan om parlamentet – och partierna. Tories och Labour är båda djupt splittrade. I Westminster verkar det inte finnas majoritet för något realistiskt utträdesavtal. Inte heller för att lämna utan ett avtal. Eller för att stanna kvar. Ska det gå att lösa Brexitknuten lär fler väljare än Torypartiets 160 000 medlemmar behöva få en chans att säga sitt.

Martin Liby Troein

martin.liby-troein@dn.se

Ylva Johansson favorit till att bli svensk EU- kommissionär

MÅNDAG 10 JUNI 2019

Regeringen har precis inlett de första samtalen med oppositionen för att förankra vem som ska nomineras till ett av de allra viktigaste jobben i EU och bli svensk kommissionär. Enligt DN:s källor ligger arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S) bäst till för tjänsten

medan utrikeshandelsminister Ann Linde (S) gärna vill ha den.

Europeiska kommissionen är motorn i hela EU-systemet och det närmaste man kommer en variant av regering på europeisk nivå. De 28 kommissionärerna, lika många som antalet medlemsstater, har inom sina ansvarsområden stort inflytande över vilka frågor som lyfts fram.

Vem som blir kommissionär är därför högtintressant i alla länder. Men vilken svensk som nomineras till denna ansvarsfulla tjänst är det stort hysch-hysch kring. Formellt fattas beslutet av regeringen. Fast då är allt redan bestämt i diskreta samtal mellan mäktiga personer. – Kommissionären utses i en dialog mellan kommissionens ordförande och medlemsstatens regeringschef, i Sveriges

fall Stefan Löfven. Den dialogen handlar både om vilken portfölj som kommissionären ska ha och vilken person man vill föreslå, förklarar EU-minister Hans Dahlgren (S).

Han ingår i en liten krets runt statsministern där namn och ansvarsområden (portföljer) diskuteras. Arbetet i Stockholm har precis börjat.

Hans Dahlgren har haft sina första kontakter med partiledare i oppositionen. Hos dem ska så småningom den blivande kommissionärens ansvarsområde förankras. Så är praxis i Sverige.

Samtalen i Bryssel har inte kommit i gång eftersom det fortfarande är oklart vem som blir kommissionens ordförande. Tidigast vid midsommar, sannolikt först i juli, väntas besked.

Som en förberedelse hade Stefan Löfven för några månader sedan ett möte med

tysken Manfred Weber, en av favoriterna till att få jobbet.

Sommaren 2014, när Jean-Claude Juncker var på väg att tillträda som EU-kommissionens ordförande, var Sverige snabbt framme och krävde att få en bra portfölj. Dåvarande regeringen, med Fredrik Reinfeldt som statsminister, hade redan på våren haft samtal med oppositionen och förankrat att Sverige borde sikta på att få den tunga posten som handelskommissionär.

Det var dessutom en portfölj som intresserade liberalen Cecilia Malmström, som redan varit kommissionär i fem år och under den tiden haft ansvar för migrationsfrågor.

En person med insyn i processen berättar för DN att Sverige var allra första medlemsland som kontaktade Jean-Claude Juncker efter att han blivit

nominerad som ordförande. Jean-Claude Juncker föreslog att Cecilia Malmström skulle fortsätta med migration. Fredrik Reinfeldt krävde handel.

Ett av Reinfeldts starka argument var att Sveriges kandidat var kvinna. Juncker eftersträvade en mer jämställd kommission och därmed kunde de medlemsstater som kom med kompetenta kvinnliga kandidater ställa högre krav. Cecilia Malmström fick bli handelskommissionär.

I Junckerkommissionen är 9 av 28 medlemmar kvinnor. Inför att nästa kommission ska tillsättas är ropen åter högljudda om att den måste vara jämställd.

Cecilia Malmström är mycket uppskattad i sin roll. Hade hon velat fortsätta ytterligare en period skulle dagens S-MP-regering säkert nominera henne, trots att

hon är liberal. Men hon ska sluta och därför kommer Sverige att föreslå en annan person.

EU-minister Hans Dahlgren vill inte säga något om vare sig namn eller ansvarsområden.

– Det finns vissa områden som Sverige har lagt fram som prioriteringar för de kommande fem åren. Men vi har inte haft någon diskussion med de andra partierna om vilken portfölj som skulle vara bra för Sverige, säger han.

Prioriteringarna är jobb och tillväxt, klimatet, säkerhetsfrågor och migration.

I de bakgrundssamtal som DN har haft nämns två personer flitigast:

arbetsmarknadsminister Ylva Johansson och utrikeshandelsminister Ann Linde.

Den förstnämnda får ses som favorit.

– Nominerar vi Ann Linde skulle det inte tas emot särskilt väl i Bryssel, säger nämligen en av DN:s källor.

En anledning är att Ann Linde under de möten hon genom åren haft med andra medlemsstaters ministrar inte har varit särskilt diplomatisk när det gäller att driva frågan om frihandel, enligt källan. Det har satt sina avtryck i Brysselkretsar.

När Ann Linde nyligen var på ett ministerrådsmöte i Bryssel frågade DN henne om att bli EU-kommissionär.

– Många vill bli kommissionär och det är upp till Stefan Löfven att bestämma, svarade hon då.

Det låter mer som ett ja än ett nej.

Ann Linde anser att viktigast är att Sverige får en bra portfölj. Hon tror inte att det återigen kan bli handel.

– Just när det gäller handelsfrågor har vi ganska olika syn. Jag tror inte att vi som är

de som vill ha mest frihandel får den posten en gång till, säger hon.

När det gäller kravprofil, vilka egenskaper som behövs för att bli en bra kommissionär, är EU-minister Hans Dahlgren förtegen. Andra som DN talat med nämner politisk erfarenhet på ministernivå, stor social förmåga och att tala engelska obehindrat.

Att dessutom kunna franska och andra språk är en klar fördel, men inte nödvändigt, enligt en källa.

Ämneskunskaper är givetvis också ett plus. Det som talar för Ylva Johansson är att hon har stor social kompetens, är en rutinerad politiker och uppskattad på många håll, säger flera som DN talat med. Får Sverige en portfölj som i någon mening omfattar jobbfrågor anses hon given.

När DN kontaktar Ylva Johansson hälsar hon via sin pressekreterare att hon inte har några andra kommentarer än att hon är nöjd med sitt nuvarande uppdrag.

Frågan är varför det måste vara sådant hemlighetsmakeri om den svenska kommissionären.

I till exempel Finland har statsminister Antti Rinne redan meddelat att Jutta Urpilainen, tidigare finansminister, nomineras till posten som finländsk kommissionär.

EU-minister Hans Dahlgren vill inte ge sig in i något resonemang om ökad öppenhet med till exempel debatt i Sveriges riksdag. – Det är inte aktuellt, är hans korta svar. Han tror att det i slutet av sommaren kan bli klart med nomineringarna till EU-kommissionen. Därefter ska kandidaterna frågas ut av Europaparlamentet. Den nya

kommissionen börjar sitt arbete den 1 november.

Pia Gripenberg

Föreslår lagar och representerar EU
Kommissionen är motorn i EU-systemet och den som lägger fram lagförslag. Den övervakar även att lagarna tillämpas i medlemsstaterna samt representerar EU i många internationella sammanhang.

Sedan 2004 nominerar de 28 medlemsstaterna var sin kommissionär för en mandatperiod på fem år. Nomineringarna sker i samråd med den person som blir kommissionens ordförande.

Ordföranden tilldelar de övriga 27 kommissionärerna var sitt ansvarsområde (portfölj).

Europaparlamentet frågar ut kommissionärerna och ska godkänna kommissionen.

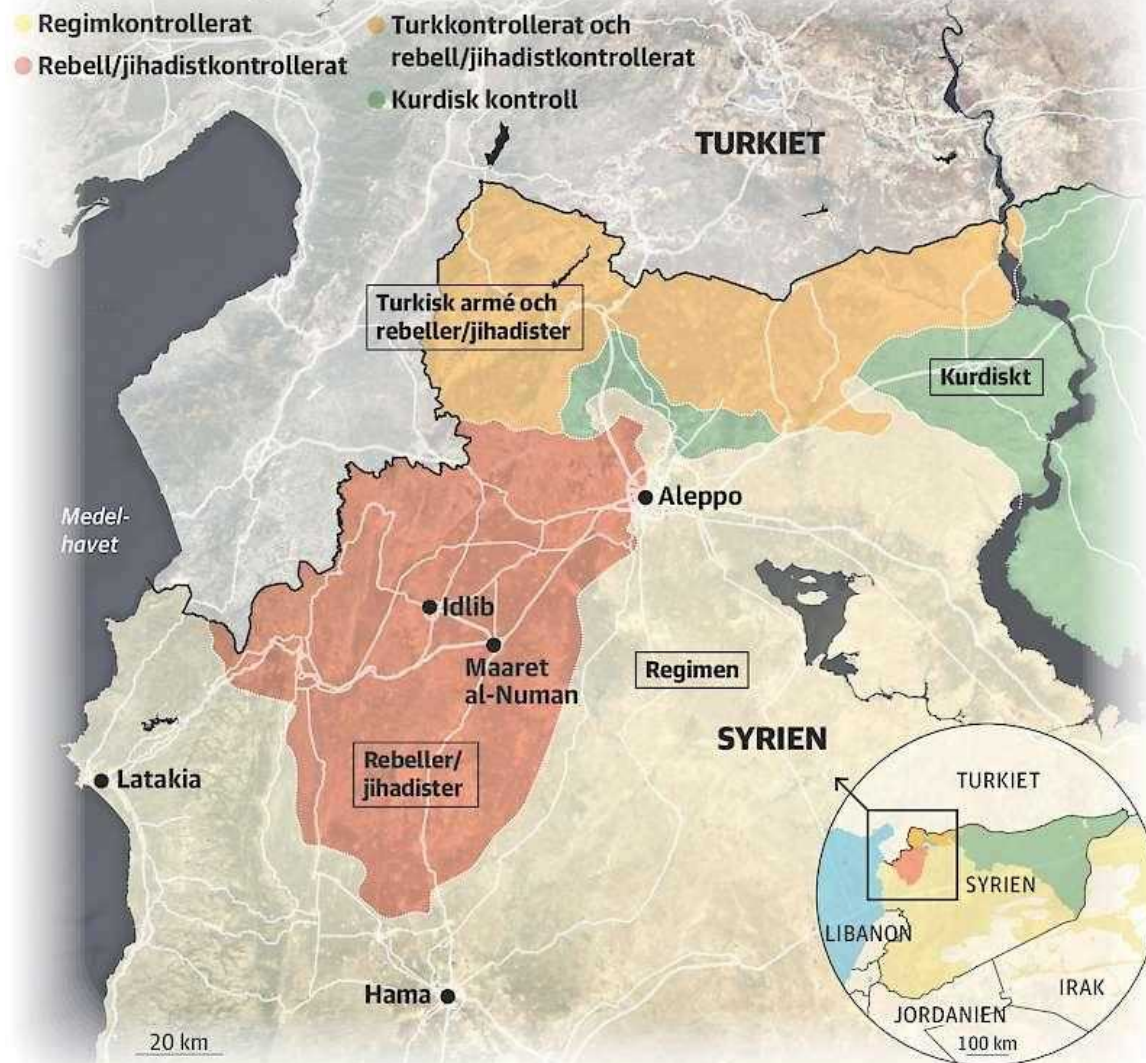
Fakta. Svenska kommissionärer

Anita Gradin (S). Kommissionär 1995–99.
Hon hade ansvar för invandringsfrågor samt rättsliga och inrikes frågor, finanskontroll och kampen mot bedrägerier.

Margot Wallström (S). Kommissionär 1999–2009. Under sina första fem år hade Wallström ansvar för miljöfrågorna. Perioden 2004–09 var hon vice ordförande med ansvar för kontakterna med ministerrådet, EU-parlamentet och de nationella parlamenten i medlemsstaterna.

Cecilia Malmström (L). Kommissionär 2009–2019. Under sina första fem år hade Malmström ansvar för rättsfrågor och migration. Sedan 2014 är hon handelskommissionär.

Nordvästra Syrien

Källa: Conflict monitor, IHS Markit Grafik: Stefan Rothmaier

Miljoner civila i kläm mellan ryska bomber och jihadister

MÅNDAG 10 JUNI 2019

Idlib är det sista området i Syrien som kontrolleras av regimens motståndare, "rebellerna". Syriens president Bashar al-Assad har inlett en bomboffensiv mot Idlib, där al-Qaida-trogna jihadister står för det starkaste motståndet. Tre miljoner civila har hamnat i korselden mellan de stridande. DN:s Erik Ohlsson berättar om hur Idlib förvandlades från

den syriska revoltens spjutspets till ett ruinområde.

De senaste veckorna har världens nyhetsmedier rapporterat om återupptagna bombningar i Syrien, i provinsen Idlib och den södra grannprovinsen Hama. Ryskt stridsflyg och syriskt artilleri attackerar byar och samhällen. Uppskattningsvis 300 civila har dött och närmare 300 000 är på flykt. Men reaktionerna från omvärlden är pliktskyldiga. Såväl politiker som publik verkar ha tröttnat på den syriska tragedin. Det är ganska tyst om kriget i Syrien numera. Med några få undantag håller sig utländska journalister borta. Det är svårt att få visum och säkerhetsriskerna är stora.

Men inte desto mindre regnar bomberna över Idlibprovinsen, som ligger inklämd i landets nordvästra hörn och i storlek är

jämförbar med Stockholms län – drygt 6 000 kvadratkilometer. Området är det sista större sammanhängande i Syrien, vid sidan av det syrienkurdiska självstyret i nordost, som står utanför regimen kontroll.

Syriska statsmedier och den Kremltrogna ryska pressen beskriver militäraktionen mot Idlib som den rättmätiga regeringens slutstrid mot de internationella jihadister som vill förvandla Syrien till en totalitär gudsstat.

Att Idlib och till viss del Hama blivit Syriens sista slagfält är på ett sätt logiskt och i linje med president Bashar al-Assads obarmhärtiga strategi.

Man kan säga att det som nu pågår i Idlib är en snabbspolning av Syrienkriget, den konflikt som började i mars 2011 som ett fredligt uppror mot president al-Assads envælde men som nu snarast är en strid

mellan stormaktsintressen och jihadistiska terrorgrupper.

Från och med hösten 2015, när Ryssland gick med i Syrienkriget på regimen sida, har Idlib använts som ett slags sista utpost och förvisningsort. Dit har många syrier flytt från andra krigsdrabbade delar av landet, oftast familjer som inte har haft råd att betala en flyktingsmugglare för att ta sig utomlands.

Till Idlib har också Bashar al-Assads regim transporterat både civila och ”rebeller”, det vill säga väpnade regimmotståndare. De har kommit från de områden i Syrien som regimen motståndare kontrollerade. Men som genom åren återtagits av den syriska krigsmakten och deras ryska uppbackare.

Minnesgoda DN-läsare kanske kommer ihåg namnen på de områden som ett kort tag var i nyhetsfokus men sedan försvann i

glömska: Daraya, Madaya, östra Aleppo, östra Ghouta, Daraa.

Det var städer och trakter som belägrades av syriska regeringsarmén och dess miliser. Vilket betyder att den syriska regimen stoppade all införsel av livsmedel, hygienartiklar och medicin till invånarna. Det ledde till varubrist, hungersnöd, epidemier och en svartabörsmarknad med skenande priser på allt från mjöl till mensbindor.

FN:s försök att föra in nödhjälp i de belägrade områdena stötte på stora svårigheter. Transporter stoppades eller fick delar av lasten beslagtagen.

Jan Egeland, en norsk diplomat som under en period var ansvarig för FN:s humanitära insatser i Syrien, kallade belägringstaktiken ”medeltida” och ”den grövsta av alla krigsförbrytelser”.

Sådan är bakgrunden till situationen i Idlib och norra Hama. Drygt tre miljoner civila – varav ungefär hälften är flyktingar – tvingas uthärda bombningar av bostadshus, utomhusmarknader, sjukhus, skolor.

Mot den syriskas regeringsarmén och de ryska stridsplanen står olika regimfientliga grupperingar, varav den starkaste just nu är det jihadistiska och terrorstämplade Hayat Tahrir al-Sham (HTS), som beräknas ha minst 20 000 man i vapen i Idlib.

Hayat Tahrir al-Sham dök upp i Syrien under revoltens andra år, 2012. Då var det en utlöpare av den irakiska grenen av terrornätverket al-Qaida, och gick under namnet Jabhat al-Nusra – den benämning som Syriens president al-Assad och Ryssland fortfarande använder. På senare år har HTS lagt under sig andra väpnade

grupper och även kväst de fraktioner av regimotståndet som har en mer västtillvänd agenda.

Men det är inte HTS gerillakrigare som drabbas hårdast av den pågående bomboffensiven. Utan civila, vanliga människor. Som familjerna al-Mustafa och al-Ahmed, som den syriske journalisten Feras Karam träffade för DN:s räkning i förra veckan, i närheten av det stora flyktinglägret Atme vid Idlibs gräns mot Turkiet.

Flyktingfamiljerna lämnade sina byar och sina hem för några veckor sedan, i blind dödsskräck. Men flyktinglägret är fullbelagt. Barn och vuxna försöker tränga ihop sig i ett garageutrymme, men de flesta av dem tvingas sova under bar himmel, insvepta i filter.

Familjen al-Ahmed består av fem personer. Pappan i familjen, Mustafa al-

Ahmed, berättar att de lämnade sitt hus för ungefär tolv dagar sedan.

– Vi kommer från Qaroutiya i norra Hama. Artilleri och bomber gjorde att vi inte kunde vara kvar i vårt hem, säger Mustafa al-Ahmed där han sitter i den nödtorftiga skuggan av ett olivträd med de minderåriga barnen omkring sig.

Den syriska regimen medger att Qaroutiya angripits men nämner ingenting om att flyg- och artilleriattackerna drabbat civila. Den statskontrollerade nyhetsbyrån Sana talar om att ”terroristernas nästen” blivit förstörda.

För inte alls länge sedan fanns det välorganiserade oppositionsgrupper i Idlib som försökte avskaffa inflytandet från Bashar al-Assads maktparti Baath och öka medborgarinflytandet på lokal nivå. De var också motståndare till den anti-demokratiska jihadismen.

I samhällen som Kafranbel, Maarat al-Numan och Saraqib växte demokratiska, sekulära strukturer fram. Kvinnocenter och kulturföreningar bildades, oberoende nyhetsförmedlingar organiserades. Men detta gräsrotsarbete blev en nagel i ögat inte bara för Bashar al-Assads regim utan också för den våldstillvända jihadism som HTS står för. En av de mest profilerade aktivisterna, Raed Fares, mördades i november förra året. Han sköts i ett bakhåll utanför Kafranbel av män som lokala medier identifierat som al-Qaida-sympatisörer.

Mordet på Raed Fares blev något av spiken i kistan för de syrier som hedrar revolutionens ursprungliga ideal. Nu är det de facto Hayat Tahrir al-Sham som styr Idlib, vilket innebär shariadomstolar, strikta klädkoder för kvinnorna och

skolundervisning som koncentreras kring islams läror.

Men det finns ytterligare en viktig aktör i maktspelet kring Idlib: Syriens stora grannland i norr, Turkiet. Genom hela Syrienkriget har Turkiet stött väpnade oppositionsgrupper, främst paraplyorganisationen Fria syriska armén, men också en rad mindre grupperingar.

Många bedömare hävdar att också jihadisterna inom Hayat Tahrir al-Sham erhåller vapenhjälp från Turkiet, via landets underrättelsetjänst MIT.

I september förra året hotade Bashar al-Assad och hans ryska allierade med en storskalig invasion av Idlib. Efter intensiv diplomati mellan Rysslands president Vladimir Putin och hans turkiske kollega, Recep Tayyip Erdogan, avvärjdes dock hotet, i alla fall tillfälligt. Putin och

Erdogan möttes i den ryska badorten Sotji.

Presidenterna kom överens om att inrätta så kallade nedtrappningszoner i Idlib som skulle skilja de stridande åt och freda de civila. Turkiet åtog sig att avväpna de hårdföra jihadistgrupperna, främst Hayat Tahrir al-Sham.

Men i dag, nio månader senare, ser verkligheten helt annorlunda ut. Turkiet har misslyckats med att hejda HTS, som i stället har stärkt sitt grepp om Idlib.

President Erdogan har koncentrerat sig på andra delar av Syrien, närmare bestämt de kurdiskt kontrollerade områdena i nordost.

I dagarna har Erdogan krävt att den rysk-syriska bomboffensiven mot Idlib stoppas. Ryssland har vägrat.

– Det som händer i Idlib är det senaste exemplet på en katastrof som äger rum

framför våra ögon. Vad tänker ni göra för att skydda de civila?

Frågan ställdes till FN:s säkerhetsråd av Ursula Mueller, biträdande chef för FN:s humanitära verksamhet.

Svaret från säkerhetsrådet blev ett förslag till resolution där man krävde åtgärder som hjälper flyktingarna i Idlib att återvända till sina hem, liksom säkerställande av att internationella lagar för att skydda civila följs.

Men Ryssland stoppade FN-resolutionen med sitt veto. ”Författarna av dokumentet bortser helt från att Idlib kontrolleras av terrorgruppen HTS”, skriver den ryska FN-missionen i ett Twittermeddelande. Samtidigt twittrar USA:s president Donald Trump om att ”Ryssland och Syrien bombar skiten ut provinsen Idlib” och tillägger att ”världen iakttar slaktandet”.

Samtidigt som världens mäktiga knappar fram utspel på Twitter och diplomater diskuterar bak stängda dörrar i FN-högkvarteret, förbereder sig familjerna al-Ahmed och al-Mustafa för ännu en natt under bar himmel. Barnen är rädda. Det lilla vatten som finns är förorenat. Mustafa al-Ahmeds lille son Mohammed har fått feber och diarré.

– Vi behöver mediciner och mat, säger Mustafa al-Ahmed.

Erik Ohlsson

300 000

Närmare 300 000 är på flykt efter de senaste veckornas återupptagna strider i provinserna Idlib och Hama.

Dela

USA pressar Turkiet om det ryska luftvärnet

MÅNDAG 10 JUNI 2019

USA vred under veckoslutet om armen ytterligare på sin Nato-allierade Turkiet, som pressas att ge upp sina planer på att installera ryska luftvärnsrobotar. Turkiets val gäller inte bara det ryska S-400-systemet, utan på längre sikt landets framtid som en del av den västliga militäralliansen.

I amerikanska UD:s mycket skarpa brev till den turkiske försvarsministern Hulusi Akar på fredagen, viftar försvarsminister Pat Shanahan med både piska och morot. Väljer Turkiet att fullfölja sitt kontrakt med Ryssland och integrera det ryska S-400-systemet med sitt övriga flygvapen kommer Nato omgående att utesluta Turkiet från dess roll i produktionen av F-35, Lockheed-Martins nya stridsflygplan, som är osynligt för radar. Samtidigt kommer de hundratals turkiska piloter, tekniker och ingenjörer som tränar och forskar inom ramen för projektet att bli ombedda lämna USA. Dessutom, varnar USA, kommer Turkiet att drabbas av samma sorts sanktioner som Ryssland, Nordkorea och Iran. Men, lovar USA, stora ekonomiska belöningar väntar för Turkiet om det tänker om, närmare bestämt beställningar

och militärteknologiska kontrakt på upp till 75 miljarder dollar.

Även om detta är ett överdrivet löfte så spelar det roll för den trängda turkiska ekonomin, som gått på knä i drygt ett år.

En öppen brytning och amerikanska sanktioner, å andra sidan, skulle ha förödande inverkan på landets kreditvärdighet och investeringsklimat.

Bakom grälet om robotar och flygplan döljer sig en djup, ömsesidig och växande misstro. Både hos den turkiska allmänheten och inom försvarsetablissemangen finns starka antiamerikanska opinioner.

För president Tayyip Erdogan och hans viktigaste allierade, extremnationalistiska MHP:s Devlet Bahceli, var köpet av det ryska luftförsvaret inte bara en taktisk gimmick för att hämnas USA:s stöd åt Syriens kurder. Köpet skulle aldrig ha

blivit av om inte viktiga delar av försvarsetablissemangen accepterat det.

Till själva sakfrågan tillkommer nu prestigeaspekten. Enligt uppgifter i Ankara befinner sig turkiska experter redan i Ryssland för inskolning i det ryska systemet.

Att backa och foga sig i USA:s diktat mitt under Istanbuls laddade borgmästarvalkampanj vore olustigt och kanske omöjligt för Erdogan och Bahceli. Turkiets USA-skepsis är besvarad i Washington och Pentagon. På senare år har Turkiet snarare blivit en huvudvärk än en tillgång för Nato. USA:s försvarsplanerare har redan börjat göra upp ritningarna för hur Nato skall kunna kompensera för Turkiets utträde ur alliansen, till exempel genom att flytta baser och funktioner till Cypern, Grekland och Rumänien.

En turkisk strategisk forskare vid ett större universitet säger till DN:

– Det fanns en förhoppning hos den turkiska ledningen att man skulle kunna nå en kompromiss, där USA på vissa villkor finner sig i att bägge systemen, F-35 och S-400, integreras i samma luftförsvar. Alla sådana illusioner har nu krossats. Nato ser Ryssland som en rival och tänkbar fiende. Dess robotsystem har utformats för att överlista plan som F-35. Vår ledning måste välja, och det finns inget odramatiskt alternativ.

I bakgrunden finns Cyperns beslut, 1997, att köpa det ryska luftvärnssystemet S-300, i avsikt att rikta det mot de turkiska flygplan som dagligen tog sig friheter i Cyperns luftrum. Turkiets reaktion efter att systemet levererats ledde till en USA-ledd kompromiss, där Grekland tog hand

om de ryska batterierna och lade dem i malpåse på Kreta.

Med i bilden finns också den turkiska regimens trauma från kuppförsöket sommaren 2016. Den gången var flygvapnet det vapenslag där kuppmakarna hade störst närvaro. Utrensningarna efteråt var omfattande, en stor del av de turkiska stridspiloterna hamnade i fängelse och det sades inom Nato att Turkiet inte hade personal att patrullera sitt eget luftrum.

Man har spekulerat över om det ryska luftvärnet, kanske bemannat av den turkiska underrättelsetjänsten, köptes in för att kunna riktas mot landets egna piloter, om de på nytt skulle svika regimens förtroende.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

Fakta. Turkiet gick med i Nato 1952

Turkiet blev medlem i Nato 1952. Arvfienden Ryssland hade tillsammans med andra länder slitit loss delar av det osmanska väldet. Men också under sovjetregimen hade Ryssland kastat sina blickar på Bosporen och Istanbul. Att det alls uppstått proryska falanger i turkisk politik och militär under detta sekel är en historisk förändring. Turkiets försvar är Natos näst största, efter USA:s.

Massiva demonstrationer för att stoppa lag om utlämning

MÅNDAG 10 JUNI 2019

Hundratusentals Hongkongbor protesterade på söndagen mot en ny lag som tillåter brottsmisstänkta att lämnas ut till Kina.

Natten till måndagen utbröt våldsamheter utanför parlamentet där

hundratals demonstranter drabbade samman med polis.

Tidigt på måndagsmorgonen lokal tid utbröt oroligheter när några hundra demonstranter försökte omringa parlamentet. Demonstranternas tillstånd hade gått ut vid midnatt.

Polis använde batonger och pepparsprej, medan demonstranter kastade flaskor och byggde barrikader.

Söndagens demonstration var den största demonstrationen sedan

”paraplyrevolutionen” 2014 när vitklädda Hongkongbor på söndagen intog gatorna i protest mot den, enligt dem, ”onda” lag som Hongkongs ledare Carrie Lam hoppas få igenom före juli. Och de hade något av ett ödesmättat budskap.

– Om vi förlorar den här striden, är inte Hongkong Hongkong längre, det är bara

en kinesisk stad i mängden, säger en av demonstranterna till the Guardian.

Enligt lagförslaget ska misstänkta brottslingar i Hongkong kunna lämnas ut till Kina, Macau och Taiwan. Ledningen i Hongkong anser att en sådan lagförändring underlättar kampen mot gränsöverskridande brottslighet. Men demonstranterna är oroliga för att lagen kommer utnyttjas av Kina för att frihetsberöva politiska motståndare och religiösa minoriteter. De litar inte på Kinas rättssystem och befarar att de som lämnas ut kommer att utsättas för tortyr och godtyckliga rättegångar.

Uppslutningen i protesterna var massiv. Människor från alla grupper av samhället enades i sitt motstånd mot lagen. Enligt organisatörerna deltog över en miljon människor, enligt polisen cirka 240 000.

Sedan Hongkong lämnades över från Storbritannien till Kina 1997 har befolkningen upplevt att dess friheter har inskränkts alltmer. Det trots att Hongkong fått löfte om att få tillhöra Kina under devisen ”ett land, två system”.

Det innebär bland annat att Hongkong har egna lagar och ett eget finanssystem. Hittills har rättsväsendet i Hongkong åtnjutit stor respekt. Nu befärar demonstranterna att även det är på väg att urholkas.

Men sannolikheten att demonstranterna får sin vilja igenom och att lagen stoppas är liten. I Hongkongs beslutande församling har Peking-vänliga partier majoritet.

Marianne Björklund

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Johnson vill inte betala Brexitavgift

MÅNDAG 10 JUNI 2019

Storbritannien. Boris Johnson, en av Theresa Mays potentiella efterträdare på premiärministerposten i Storbritannien, säger att han kommer att vägra betala landets Brexitavgift om inte EU går med på bättre utträdesvillkor.

– Våra vänner och samarbetspartners måste förstå att vi kommer att behålla pengarna tills vi har större klarhet om vägen framåt, säger han till The Sunday Times.

Johnson hintar också om att han vill ändra de skrivningar om gränsen mellan Irland och Nordirland som finns med i det nuvarande Brexitavtalet.

TT-AFP-Reuters

Oppositionella gripna på valdagen i Kazakstan

MÅNDAG 10 JUNI 2019

Hundratals oppositionella har gripits av polis i samband med demonstrationer vid valet i Kazakstan på söndagen. Margareta Cederfelt (M), som är på plats som valobservatör, blev vittne till polis- och militäraktionen.

Under eftermiddagen på valdagen i Kazakstans huvudstad Nursultan (som nyligen bytt namn från Astana och döpts efter den avgångne presidenten) samlades grupper med människor för att protestera.

– De talade om att valet inte gick rätt till och visade missnöje med hur demokratin fungerar i landet. Polis och militär sände ut stora grupper med kravallutrustning, som spärrade av gatorna och helt enkelt fängslade de personer som gav uttryck för sin uppfattning, säger Margareta Cederfelt (M) .

Hon är i Kazakstan på uppdrag av organisationen OSSE, som bland annat övervakar att val går rätt till. Enligt Margareta Cederfelt försökte styrkorna inte dölja det de gjorde, tvärtom var det som en maktdemonstration.

– Jag gick på trottoaren och filmade och tog kort och såg hur demonstranterna arresterades och hur de knuffads in i bilar, och jag blev inte fråntagen min mobiltelefon.

Siffror från en vallokalsundersökning som redovisades strax efter klockan 20 svensk

tid visar att interimspresidenten Kasym-Zjomart Tokajev har 70,13 procent av rösterna. Den främste av sex utmanare, Amirzhan Kosanov, har 15,39 procent.

Juan Flores

Clas Svahn

Gamlingar – ett ekonomiskt världsproblem

MÅNDAG 10 JUNI 2019

Vi lever allt längre och föder färre barn. Skenande vårdkostnader, pensionskostnader och minskad arbetskraft är problem som världens länder måste hantera. Och det är bråttom att hitta lösningar, varnar G20-ländernas finansministrar.

Problemen med en hastigt ökande äldre befolkning i världen togs upp för första gången när G20-ländernas finansministrar och centralbankchefer möttes i Japan.

– Den här utvecklingen kommer att fortsätta är jag rädd. Det är inte något man bara kan stoppa, säger Angel Gurria, generalsekreterare över den ekonomiska samarbetsorganisationen OECD.

I Japan är den snabbt åldrande befolkningen redan ett stort inrikespolitiskt problem och finansminister Taro Aso, som ledde mötet, delade med sig av sina erfarenheter. Han varnade länderna och sade att de måste börja agera och förbereda sig innan det är för sent och att åldrandet lett till svåra ekonomiska konsekvenser.

Hur och av vem de gamla ska tas om hand är ett problem. Hur länderna ska hantera pensioner ett annat. I Japan börjar redan befolkningen oroa sig för att de inte ska få någon pension alls när åldern är inne.

År 2050 beräknas två miljarder av världens befolkning vara över 60, det är

dubbelt så många som 2017, enligt OECD. Att många länder har misslyckats med att anpassa pensionssystemet och anställningssystemet efter de nya förutsättningarna är ett stort problem, varnar experter. Fler kvinnor i arbete och att folk arbetar längre samtidigt som länderna anpassar sina system hade lindrat situationen, anser Gurria.

– Ni vill inte hamna i en situation där ni vet att det inte kommer att finnas tillräckligt med pengar för att täcka pensionen, säger Angel Gurria.

TT-AFP-Reuters

Svenskarna köper fler prylar från Kina

MÅNDAG 10 JUNI 2019

Svenskarna köper nu återigen fler prylar från Kina, enligt Postnord.

Antalet paket som skickades rasade efter att moms och avgifter infördes på småinköp från landet förra året, från omkring 170 000 paket om dagen till 10 000. Nu har antalet stigit till 25 000.

– Det ökar inte lika snabbt som det har gjort tidigare. Så jag tror att det finns lite mera eftertanke men vi ser en liten utveckling igen, säger Peter Hesslin vid Postnord till Sveriges Radios Ekot. TT

Falska berättelser kan inte bemötas med falskstämpeln utan bara genom att berätta en annan

berättelse, en motberättelse, mer komplex och rättvisande.

MÅNDAG 10 JUNI 2019

Filosofen och nyinvalda ledamoten i Svenska Akademien, Åsa Wikforss, talar i en GP-intervju med Magnus Linton om den stora uppgiften att bemöta desinformation och alternativa fakta.

Krigets minnen plågar ännu Spanien

MÅNDAG 10 JUNI 2019

Vad är sant och falskt i historien?

Katalanen Jaume Cabré fortsätter sina litterära utgrävningar i "Rösterna från floden". Boken kretsar kring det laddade spanska inbördeskriget. Henrik Berggren läser en roman om hämnd och kärlek.

Jaume Cabré

"Rösterna från floden"

Övers. Maria Cederroth Nilsson förlag, 731
sidor

Enligt señora Elisenda Vilabrú, den åldrade ägaren till ett framgångsrikt vintersportföretag i spanska Pyrenéerna och den lilla byn Torenas starka kvinna, gick det till så här.

En oktoberkväll 1944 märker folkskolläraren Oriol Fontelles att det lyser i bykyrkan. När han öppnar kyrkporten ser han att en grupp gudlösa motståndare till Francoregimen är i färd med att plundra nattvardsskåpet. Vapenlös knuffar Fontelles undan de beväpnade ogärningsmännen och slår armarna om det heliga skåpet. När han vägrar släppa taget skjuter ledaren honom i huvudet, men trots att de uppbringar alla sina krafter kan banditerna inte bända skåpet ur magisterns grepp. Ett mirakel helt enkelt.

Det är början av 2000-talet, Franco har varit död i ett kvartssekel och señora Elisenda har ansökt hos påven om att Fontelles, som också varit hennes älskare, ska saligförklaras. Det är en besvärlig process men hon har mycket pengar, goda kontakter och inga skrupler.

I byn Torena är det få som tror att Fontelles var ett helgon. Enligt det kollektiva minnet var han en villig medhjälpare till byns falangistiske borgmästare, den brutale Valentí Targa, som lät avrätta en ung pojke för att tvinga fadern att komma ner från sitt gömställe bland partisanerna i bergen.

Men Fontelles har också lämnat ett eget vittnesmål. Läraren Tina Bros, vars olyckliga privatliv får Job att framstå som en stekare, har fått uppdraget att anordna en utställning om läromedel förr och nu. Men när hon åker till byskolan i Torena i jakt på gamla reaktionära läroböcker ramlar hon över en samling undangömda skrivhäften där Oriol Fontelles berättar sin egen historia.

Han hävdar att det visserligen är sant att han inte ingrep för att hejda Targa från att döda pojken. Men detta ledde till att hans

gravida hustru Rosa övergav honom i förakt. För att rehabilitera sig i hennes och sin ofödda dotters ögon börjar han samarbeta med motståndsrörelsen: smuggla flyktingar, sköta radiosamband och informera om falangisternas rörelser. Han blir till slut den mytomspunne rebelledaren Elliot som ständigt gäckar myndigheterna.

Vad som är sant i allt detta är den MacGuffin – Alfred Hitchcocks term för den intrigdetalj som driver berättelsen framåt – som gör att man som läsare har svårt att lägga ner den katalanske författarens Jaume Cabrés ”Rösterna från floden”, som kom ut i Spanien 2004 och som nu översatts till livfull och spännig svenska av Marie Cederroth.

Men det är också en krävande berättelse. Cabré rör sig steglöst fram och tillbaka i den spanska 1900-talshistorien. Även om

han knappast kan kallas magisk realist kollapsar han tiden existentiellt på samma sätt som Márquez i ”Hundra år av ensamhet”. Är det 1944, 1953, 1968 eller 2002? – som läsare gäller det att vara alert. Men den uppbrutna kronologin påminner oss om Faulkners gamla sanning om att det förflutna inte är dött, det är inte ens förflutet. Vilket i hög grad gäller det moderna Spanien som ännu har problem med att bearbeta inbördeskriget och Francodiktaturen mellan 1939 och 1975. Katalanen Cabré är på många sätt oförsonlig. Boken inleds med ett motto av den franske moralfilosofen och motståndsmannen mot nazismen Vladimir Jankélévitch: ”Fader, förlåt dem icke, ty de veta vad de göra.”

Francoanhängarna är tecknade med det svartaste av tusch. Falangisten Valentí Targa är lika brutal som opportunistisk.

Elisenda Vilabré är en blandning av Lady Macbeth, pastorskan i Väinö Linnas torpartrilogi och Cruella de Vil. Hon drivs av hämnd, maktbegär, en beundransvärd sexuell aptit samt en något oförklarlig kärlek till Oriol Fontelles. Intrigens utveckling – som inte ska avslöjas närmare – har också en melodramatisk karaktär med bortbytta barn, hemliga konspirationer och familjefejder. Men den historiska verkligheten låter sig inte alltid inordnas inom den subtila psykologiska romanens ramar. Detta gäller särskilt skildringar av inbördeskrig, tycks det mig. Den oförsonlighet som skapas av att grannar och familjemedlemmar ställs mot varandra frilägger hat, kärlek och rädsla i deras mest nakna former. Kanske man kan tala om en särskild genre med inte bara verk av Linna och Márquez utan även Kjell Westös underbara ”Där vi en

gång gått” och – skratta inte – ”Borta med vinden.”

Det innebär inte att Cabré är okänslig för historiens komplexitet. Elisendas hämndbegär beror på att hennes bror och far mördades av republikanerna i början av inbördeskriget. Tina Bros liv som god medborgare i det demokratiska Spanien håller på att falla sönder. Det är inte bara det att maken är otrogen och att hon har bröstcancer. Plötsligt meddelar hennes son att han ska bli munk, ett totalt avvisande av de frisinnade och moderna värderingar som Tina omfattar.

Det förflutna är inte över.

Henrik Berggren

Klassiska Caffè Greco i Rom slår igen

MÅNDAG 10 JUNI 2019

Rom. Historiska Caffè Greco intill Spanska trappan stänger i veckan efter ett vräkningshot till följd av att hyreskontraktet gått ut.

En domstol har bekräftat beslutet, som innebär slutet för en epok som inleddes 1760. Kaféet är det näst äldsta i Europa efter Florian i Venedig som slog upp sina portar redan 1720.

Den stora lokalen är som ett gigantiskt museum med konstverk och fotografier. Stamgästerna sitter i den röda salongen med piano och H C Andersens soffa, prydligt omklädd i senapsgult. Den danske

sagoberättaren bodde i huset men var tvungen att lämna kvar soffan.

Efter en ekonomisk kris ägs lokalerna nu av Roms israelitiska sjukhus. Bråket gäller marknadsmässig hyra. Nu betalar kaféet 160 000 kronor i månadshyra. En bråkdel jämfört med vad juvelerare och Italiens främsta modehus betalar på kondottiärernas gata som blivit Roms dyraste. Enligt Romtidningen Il Messaggero stänger Caffè Greco den 12 juni.

Peter Loewe

Erdogans ryska luftförsvar på väg att skjuta ned Natomedlemsk apet

TISDAG 11 JUNI 2019

Tanken var befängd från början. Turkiet har varit medlem i Nato sedan 1952, väktaren av den östra flanken. Men plötsligt, i september 2017, skrev landets regering kontrakt om att köpa ett toppmodernt luftförsvarssystem av försvarsalliansens historiska antagonist: Ryssland. Första leveransen är nära förestående.

President Recep Tayyip Erdogan har systematiskt avlägsnat sig från EU:s demokratiska normer och gjort ett turkiskt inträde i unionen alltmer omöjligt.

Vapenaffären ställer nu frågan om landet över huvud taget hör hemma i den västliga gemenskapen.

Turkiet är en del av projektet kring det amerikanska stridsflygplanet F-35, sista skriket inom den smygteknik som lurar radarn. 100 exemplar är beställda, komponenter för mångmiljardbelopp ska

tillverkas i landet och ett 40-tal turkiska piloter utbildas i USA.

Det ryska luftförsvårssystemet S-400 har utvecklats för att möta bland annat F-35. Pentagon har länge sagt att S-400 dels inte är kompatibelt med Natos standard, dels att det kan utnyttjas för att lista ut eventuella sårbarheter hos det amerikanska planet.

USA meddelade förra veckan att Turkiet utesluts ur F-35-projektet i sommar och att dess stridspiloter skickas hem, om köpet av S-400 fullföljs. Erdogan har stått fast vid att han minsann inte tänker backa. Hans bud är i stället en diffus ”teknisk kommitté” som ska utröna om de två systemen ändå kan umgås som vänner. Aldrig i livet, borde förbli Natos svar. ”I slutet av året kommer Turkiet att ha antingen avancerade stridsflygplan av typen F-35 på sin mark eller det ryska

missilförsvaret S-400. Man kommer inte att ha båda”, fastslog Demokraternas och Republikanernas nyckelfigurer i den amerikanska senaten i New York Times (10/4).

Kongressen kan förväntas använda en lag för att införa kännbara sanktioner, om Erdogan inte böjer sig. Det är den bräckliga turkiska ekonomin synnerligen illa rustad för.

Inte för att det är första gången den turkiske presidenten beter sig irrationellt, men detta ser ut som personligt rekord. Tänkbart är att Erdogan vill hämnas på USA för dess samarbete med syrienkurderna för att krossa terrorrörelsen IS. De är nära lierade med den kurdiska PKK-gerillan i sydöstra Turkiet, och presidenten försöker kväva embryot till ett kurdiskt självstyre i Syrien.

Det mystiska kuppförsöket i Turkiet 2016 är ursprunget till en annan konflikt. Erdogan pekade ut exilpredikanten Fethullah Gülen som ledare, men USA vägrar utlämna honom. En häxjakt på oppositionella inleddes, uppåt 100 000 människor har gripits och ytterligare tiotusentals fått sparken från sina jobb. En amerikansk pastor åkte med i svepet, och förra året införde USA sanktioner för att få honom fri. Erdogan har gjort sig närmast enväldig med hjälp av en ny författning. Han har strypt yttrandefriheten och ockuperat rättsstaten på ett sätt som i sig gör Turkiet till en tvivelaktig medlem av Nato. När hans parti förlorade borgmästarvalet i Istanbul ogiltigförklarades resultatet, och en ny omgång ska ske den 23 juni. Vladimir Putin ler i mjugg åt att kunna splittra Nato, och har tummen i ögat på

Erdogan. De har byggt liknande auktoritära samhällsmodeller. Men de ryska bombningarna i Syrien smulade sönder Turkiets hopp om att detronisera diktatorn Bashar al-Assad. Nu pågår en rysk-syrisk offensiv för att rensa Idlib, den sista rebellkontrollerade provinsen, och en ny flyktingvåg mot Turkiet har börjat rulla. Ett stopp för luftvärnsaffären får knappast Putin att hålla igen. Ankara anser sig kanske ha trumf på hand, att USA och Nato inte skulle klara sig utan Turkiet. Fast även om F-35 kan fördröjas går det förstås att hitta andra än turkiska leverantörer. Basen i Incirlik är viktig för alliansen, men visst finns det alternativ. Och S-400 är inget Nato och USA kan kompromissa om. Nato grundades för att försvara den fria, demokratiska västvärlden mot Sovjetkommunismen. Alliansen är

fortfarande oumbärlig för freden i Europa och som värn mot ett alltmer aggressivt Ryssland.

Turkiet har ett val. Fel beslut om S-400 kan bara tydas som ett medvetet och stort kliv ut ur Nato.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

De kan ta över efter May

TISDAG 11 JUNI 2019

Startskottet har ljudit och kampanjen är i gång.

På måndagskvällen blev det klart vilka de tio kandidater är som kommer att göra upp om posten som ny partiledare för konservativa Tories. Storfavoriten Boris Johnson är en av dem.

London

Klockan 18 på måndagen gick tiden ut för att lämna in kandidaturer till partiledarposten i Tories.

Den så kallade 1922-kommittén – den konservativa partigruppen i underhuset – tillkännagav en timme senare namnen på de tio kandidater som har stöd av minst

åtta parlamentsledamöter i Tories (vilket var minimum för att kunna delta i kampanjen).

Alla de stora, väntade namnen fanns med på måndagens lista: Boris Johnson, miljöminister Michael Gove, utrikesminister Jeremy Hunt, förre Brexitministern Dominic Raab, veteranen Andrea Leadsom och inrikesminister Sajid Javid.

Även några uppstickare hade samlat tillräckligt stöd, som radikala brexitören Esther McVey och den förhållandevis liberale biståndsministern Rory Stewart. – Vi står nu inför ett grundläggande val. Det mellan någon som är beredd att gå ännu längre än (högerpopulisten och ledaren för Brexitpartiet) Nigel Farage och någon som mig, som är beredd att försvara mittan, sa Rory Stewart efter beskedet.

Bara en av de förhandstippade föll ur i sista stund: Sam Gyimah. Han ville få till en ny folkomröstning om EU-utträdet, något som inte har stöd av mer än en handfull konservativa ledamöter.

Vid måndagens kampanjstarter märktes det också att det är den skarpt EU-kritiska brexitörfalangen i Tories som har vind i seglen.

– Jag är en övertygad brexitör, med en plan, med disciplinen som krävs, och med viljan leda oss ut ur EU den sista oktober! sa Dominic Raab.

Raab vill, i likhet med Esther McVey, be drottningen upplösa parlamentet för att som premiärminister kunna genomföra en avtalslös Brexit med kort varsel och utan att bli stoppad eller störd av oppositionen. Även Andrea Leadsom hör till dem som kräver en snabb och hård Brexit.

Inom partiet finns dock en oro för att det skulle kunna vara författningsvidrigt att upplösa parlamentet. Partimedlemmarnas favorit Boris Johnson har hittills inte gått så långt, även om han säger sig vara beredd att driva igenom en avtalslös Brexit den 31 oktober.

I det manifest som Johnson offentliggjort är det något annat som väckt uppmärksamhet: ett löfte om skattesänkningar för höginkomsttagare. Johnsons gamla rival och vapendragare Michael Gove har inte varit sen att angripa honom för detta:

– En sak jag aldrig kommer att göra som premiärminister är att använda våra skatt- och välfärdssystem till att ge ytterligare en skattesänkning till dem som redan är rika, sa miljöministern.

Michael Gove var fram tills nyligen det kanske hetaste namnet vid sidan av

Johnson att efterträda Theresa May. Men hans kampanj skakas nu av ett avslöjande om att han tagit kokain vid flera tillfällen under 1990-talet.

Gove har erkänt att han tog kokain när han jobbade som journalist och har bett om ursäkt för detta ”dumma beteende”. Men skandalen har av allt att döma gett en annan, mer moderat Tory vatten på sin kvarn: utrikesminister Jeremy Hunt.

På torsdag äger den första av flera utslagsomröstningar rum i Tories partigrupp i parlamentet, vilket syftar till att få fram två finalister. Vinnaren utses sedan av fler än 160 000 partimedlemmar i slutet av juli.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Ny lag tecken på Kinas stärkta grepp om Hongkong

TISDAG 11 JUNI 2019

Analys

Peking. Trots de massiva protesterna i Hongkong vägrar dess ledare Carrie Lam att backa från det kritiserade lagförslaget om utlämning av brottsmisstänkta till Kina. Det är ett kraftigt bakslag för demonstranterna. För dem är lagen ett av flera tecken på

hur Kina är på väg att försvaga deras friheter.

Nya protester väntas i Hongkong på onsdag när den kontroversiella lagen om utlämning till Kina väntas behandlas i parlamentet en andra gång. Det kokar av ilska på gatorna mellan skyskraporna i på halvön. I söndags var gatorna så packade att en del fick stanna i tunnelbanan, de fick inte plats.

Och det är inte bara enstaka aktivister som tar sig ton. Om organisatörernas uppgifter stämmer så deltog över en miljon människor i söndagens demonstrationer. Det innebär i sådana fall över 10 procent av befolkningen. De flesta grupper i samhället fanns representerade klädda i vitt, rättvisans färg; barnfamiljer, advokater, aktivister, studenter, affärsmän och många som uppger att de aldrig tidigare deltagit i några demonstrationer.

Inte sedan Hongkongborna manifesterade sitt stöd för studentprotesterna på Himmelska fridens torg 1989 har så många protesterat.

Vad fick så många att trängas i den fuktiga hettan en söndag? Den direkta förklaringen är att Hongkongs ledning innan juli planerar att driva igenom en lag som tillåter utlämning av brottsmisstänkta till Fastlandskina. Men söndagens protester handlar om något mycket mer än en enstaka lag. På senare år har Kina stärkt greppet över Hongkong och befolkningen befarar att dess självstyre är på väg att urholkas. Nu kokar de av oro och ilska.

När kronkolonin lämnades över från Storbritannien till Kina 1997 gjordes det med löftet att Hongkong skulle få behålla en hög grad av självstyre och egna lagar. Ett land, två system, hette det. Det innebär

till exempel att det i Hongkong råder yttrandefrihet, att man har en fri kapitalmarknad och att domstolarna är oberoende.

Nu oroar sig Hongkongborna för att deras speciella status är på väg att försvagas. Ett utlämningsavtal med Kina, befarar man, kommer att underlätta för Kina att begära utlämning av politiska kritiker och dissidenter, som en gång flytt fastlandet på grund av sina åsikter eller religion. Väl där riskerar de godtyckliga rättegångar och tortyr, varnar såväl demonstranter som mänskliga rättighetsorganisationer. Hongkongs ledare Carrie Lam lovade visserligen på måndagen att lagen inte ska gälla politiska brott och att mänskliga rättigheter inte är i fara.

Men den typen av försäkringar köper inte Hongkongborna. De har sett hur Xi

Jinping alltmer har stärkt greppet över Hongkong sedan han kom till makten. Listan på Kinas ökade inflytande kan göras lång. Exempelvis har kinesisk polis sedan några år tillbaka tillstånd att arbeta på en ny tågstation som förbinder Hongkong med Fastlandskina.

Invånarna förargas också över ett lagförslag i början av året som kan ge dem som hånar den kinesiska nationalsången upp till tre års fängelse. Det upprör inte minst Hongkongs fotbollssupportrar som när nationalsången spelas vid hemmamatcherna på Mong-Kok-stadium brukar vända ryggen till, bua och hålla upp banderoller med texten "Hongkong är inte Kina".

Ytterligare ett tecken på Kinas ökade kontroll över Hongkong är en ny lag, som börjar gälla nästa år, som ändrar historieundervisningen i skolor.

Exempelvis kommer inte massakern vid Himmelska fridens torg att ingå. Samtidigt får motståndare till regimen i Peking allt svårare att göra sina röster hörda. Förra året förbjöds ett parti som förespråkar ett självständigt Hongkong. Bokhandlare som publicerar texter som är kritiska till regimen "försvinner" och dyker upp i kinesisk tv där de gör offentlig "avbön". Det var i Hongkong som den frihetsberövade svenske medborgaren Gui Minhai hade sitt bokförlag. Gui Minhai försvann när han var på semester i Thailand 2015, släpptes 2017 men greps kort därpå igen. Någon rättegång har inte hållits.

Nu ser ilskna Hongkongbor framför sig hur medier och domstolar inte längre kommer att kunna verka fritt. Men kritiken till trots – Hongkongs ledare Carrie Lam backar inte. Under måndagen

förklarade hon att lagen är nödvändig och inte kommer att påverka några av de speciella friheter som Hongkongbor åtnjuter. Lam tillbakavisade att lagen skulle ha tillkommit efter påtryckningar från Peking och betonar att den bara kommer användas vid allvarligare brott, som ger upp till sju års fängelse.

Kritikerna lär dock inte övertygas. Carrie Lam, som tillträdde som Hongkongs första kvinnliga ledare för två år sedan, har aldrig varit särskilt populär bland i de breda lagren och i protesterna häcklas hon som lögnare. Att hon valdes, vilket görs av en kommitté på 1194 delegater, berodde till stor del på att hon hade stöd från Peking-vänliga krafter.

På onsdag tas lagen upp en andra gång i Hongkongs beslutande församling. För att den ska gå igen krävs tre omröstningar. Eftersom en majoritet av ledamöterna i

parlamentet står Peking nära lär den gå igenom trots protesterna. Och Kina stödjer lagen, meddelade en talesperson vid det kinesiska utrikesdepartementet på tisdagen. Samtidigt anklagade kinesiska statskontrollerade medier utländska krafter för att ligga bakom demonstrationerna, en vanligt förekommande förklaring när de stöter på motstånd.

Marianne Björklund

Fakta. Har delvis egna lagar

Hongkong är en speciell administrativ region i Kina som lämnades över från Storbritannien 1997.

Vid överlämnandet utlovades att Hongkong ska få behålla hög grad av självstyre.

Över 7 miljoner människor bor i Hongkong, ett av världens finansiella centrum.

Hongkong har delvis eget självstyre med egna lagar vad gäller press- och yttrandefrihet.

Peking ansvarar för försvars- och utrikespolitik.

Ex-diktatorns kronprins blir en svag president

TISDAG 11 JUNI 2019

Analys

**Egentligen har han allt serverat.
Kazakstans nya president Kasym-
Zjomart Tokajev är härskarens
kronprins.**

**Men i praktiken kan Tokajev få problem.
Många kazaker ser äntligen sin chans
att tala högt om de verkliga problemen.**

ANNONS:

Medan Nursultan Nazarbajev, en av den postsovjetiska världens mest långlivade diktatorer, var president i Kazakstan var allt förutsägbart. Protester skingrades, oberoende medier förföljdes och Nazarbajevs klan styrde landet. Det gör den fortfarande, trots att Kazakstan har en ny president. Kasym-Zjomart Tokajev valdes i första omgången i går med över 70 procent av rösterna. Det slutgiltiga valresultatet tillkännages först senare, men centralvalnämnden har redan utnämnt Tokajev till segrare med 70,76 procent av rösterna. Tokajev kommer att få problem. Det kunde man se redan på valdagen, då cirka 500 människor greps i demonstrationer mot valfusk. Så omfattande protester förekom aldrig när Nazarbajev valdes. Valet av Tokajev var varken fritt eller rättvist. Kazakstan saknar oberoende

medier, Tokajev har haft hela statsapparaten bakom sig och vägrade delta i den enda tv-sända debatten. Majoriteten av de övriga kandidaterna var okända. Oppositionens Amirzjan Kosanov fick 16,02 procent av rösterna, ett resultat som ytterligare drogs ned av att andra oppositionsaktivister uppmanade till bojkott av valet.

Ekonomiskt kommer Tokajev att fortsätta på Nazarbajevs väg med satsningar på infrastruktur samt utvinnig av olja och gas men också av förnybar energi. Politiskt är Kazakstan en diktatur och det är inte sannolikt att Tokajev vågar öppna upp särskilt mycket. Det är han alldeles för svag för.

Tokajev är utbildad i Moskva och Kazakstans nära relationer till Ryssland är tryggade med detta val. Samtidigt har Nazarbajev medvetet satsat på att få in

västerländska investeringar, och också lyckats med det tack vare den politiska stabiliteten. Det kommer Tokajev att fortsätta med. Men frågan är hur det blir med den politiska stabiliteten.

Med jämna mellanrum sedan början av året har kvinnoleda protester brutit ut i hela landet, till följd av en tragedi i februari där fem barn brann inne en natt i huvudstaden Nursultan. Föräldrarna var på jobb – deras enda sätt att försörja familjen var att ta skiftesarbeten dygnet runt.

Miljontals kazaker har inte fått ta del av det växande välståndet. Nu kräver de sin rätt. Demonstrationerna på valdagen ledde inte till något maktskifte, men protesterna kommer att fortsätta.

Tokajev har all anledning att känna sig mycket obekväm.

Anna-Lena Laurén

Protesterna de största sedan 1989

TISDAG 11 JUNI 2019

Inte sedan "Sammetsrevolutionen" 1989 har så många tjecker protesterat mot sina ledare.

Men i dag riktas folkets vrede inte mot Sovjettrogna kommunistpampar, utan mot Andrej Babis, den korruptionsmisstänkte miljardären som är Tjeckiens premiärminister.

För tredje veckan i rad kommer Vaclavplatsen i Prag att fyllas till brädden på tisdagskvällen. Förra tisdagen kom över

120 000 demonstranter. Det var dubbelt så många som veckan dessförinnan. Just denna plats var centrum för den fredliga "Sammetsrevolutionen", som 1989 ledde till kommunistregimens kollaps. 30 år efteråt sjungs de gamla sångerna återigen, och citat av revolutionens förgrundsfigur Vaclav Havel bärs fram på plakat.

Men i dag är det en tvättäkta kapitalist som demonstranterna vänder sig mot: premiärminister Andrej Babis, mannen som ofta kallas "Tjeckiens Donald Trump". Babis är Tjeckiens näst rikaste man. Hans koncern Agrofert omfattar mer än 200 företag inom alltifrån jordbruk till medier. Enligt vad han själv har uppgett förde han över alla tillgångar i en fond, en så kallad "blind trust", när han tog plats i regeringen.

Samtidigt har korruptionsryktena vägrat lämna Babis.

Det handlar bland annat om Capi Hnizdo, ”Storknästet”, en hotellanläggning utanför Prag som Agrofert köpte 2007. Utredare har länge hävdat att Babis koncern medvetet dölde ägandet i anläggningen för att kunna kapa åt sig motsvarande 20 miljoner kronor i EU-bidrag som egentligen var öronmärkta för småföretag. Det skedde genom att man konstruerade ett dotterbolag som ägdes av släktingar till Babis.

I april rekommenderade polisen att premiärministern åtalas för bedrägeri i detta fall.

Dagen efter avgick landets justitieminister. Han ersattes av Marie Benesova, en rådgivare till Babis vän president Milos Zeman.

Alla utgick – som det har visat sig korrekt – från att Benesova skulle stoppa åtalet. Och just dessa politiska manövrar var det som utlöste protesterna.

– Babis är som en maffiaboss och landets sämsta politiker. Han påminner oss om kommunismen, säger demonstranten Dagmar Kmochova till The Guardian. Nästa slag mot Babis kom för en dryg vecka sedan, när en preliminär revisionsrapport från EU läckte ut till pressen. Den slog fast att Babis, tvärtemot vad han har påstått, i praktiken inte har gett upp sin kontroll över koncernen Agrofert. Eftersom han samtidigt i egenskap av regeringschef har kunnat påverka fördelningen av EU-medel har han befunnit sig i intressekonflikt. Babis riskerar i förlängningen upp till tio års fängelse, men förnekar allt han anklagas för.

– Jag anser att revisionen är en attack mot Tjeckien, en attack mot landets intressen, sa han i parlamentet sedan EU-rapporten hade blivit känd.

Protesterna avfärdar han som iscensatta av illasinnade medier och politiska motståndare.

– Journalisterna gillar mig inte eftersom jag kom och bröt upp det korrumpierade systemet.

Likheterna mellan Babis och Trump är på många sätt överdrivna. Öknamnet ”Babisconi” – efter den italienske före detta premiärministern och mediemogulen – är mer träffsäkert. Babis är en annan sorts populist än Ungerns Viktor Orbán eller Polens Jaroslaw Kaczynski. Han talar mindre om nationens ära och mer om att ”driva landet som ett företag”, precis som Berlusconi.

Samtidigt kom han in i politiken med löften om att rensa upp i korruptionsträsket. Att han nu själv allt mer förknippas med korruption är förstås besvärande.

I EU-valet för två veckor sedan var Babis parti Ano störst med drygt 21 procent, och i en färsk opinionsmätning får det 27,5 procent.

Ändå skakar protesterna Babis, eftersom de växer för varje vecka som går. Inte bara folk från Prag – där han har förhållandevis få anhängare – deltar.

Snart är den stora Vaclavplatsen för liten. Den 23 juni planeras en protest i den betydligt större Letna park, också den en av ”Sammetsrevolutionens” scener.

Ingmar Nevéus
Dela

Homosexualitet kan bli lagligt i Botswana

TISDAG 11 JUNI 2019

Afrikas ögon riktas mot Botswana när landet i dag fattar ett beslut kring avkriminalisering av homosexualitet. Hbtq-rörelsen på kontinenten har de senaste åren mött både framgång och kraftiga bakslag.

I Botswana, som ofta beskrivs som ett av Afrikas mest stabila och demokratiska länder, kan homosexualitet leda till sju års fängelse. Men nu kan det komma att ändras. På tisdagen väntas landets högsta domstol besluta om lagarna från 1965,

som förbjuder samkönade relationer, ska skrotas.

Förhoppningen är att en lagändring kan komma att skapa svallvågor på kontinenten.

– Ett positivt beslut skulle ge hopp till en hårt ansatt men motståndskraftig afrikansk hbtq-rörelse, säger Neela Ghoshal vid Human rights watch (HRW).

– Det skulle även visa att Botswana tar seriöst på sina åtaganden för jämlikhet och ickediskriminering.

Botswana har de senaste åren visat tecken på en ökad tolerans. Landets president Mokgweetsi Masisi sade i fjol att många botswanier i samkönade relationer har kränkts och lidit i tystnad och förtjänar samma rättigheter som andra medborgare – ett uttalande som skapat hopp bland aktivister i landet.

”Vi förväntar oss inte att människor ska samtycka kring homosexualitet, men att vara toleranta”, lyder ett uttalande från den anonyma person som ansökt om att utmana den nuvarande lagen.

28 av 49 länder i subsahariska Afrika har lagar som kriminaliserar samkönade relationer, enligt HRW. I slutet av maj beslutade Kenya att stå fast vid de lagar som kriminaliserar homosexualitet i landet, vilket beskrevs som ett hårt slag mot den afrikanska hbtq-rörelsen.

Förhoppningen var att Kenya skulle följa Angolas exempel, som i januari skrotade den lagstiftning som infördes under portugisiskt styre 1886 och som straffade ”aktivitet kontra naturen” med mentalsjukhus, fängelsestraff och uteslutning från arbetsmarknaden.

Ett fåtal afrikanska nationer har de senaste åren slopat lagar som förbjudit

homosexualitet och gått mot ett öppnare samhälle, däribland Angola, Lesotho och Moçambique.

Samtidigt har flera länder infört strängare lagstiftningar. Exempelvis kan homosexualitet straffas med döden under sharialagar i Mauretanien, Sudan, södra Somalia och norra Nigeria.

TT AFP

Kreml: Gripandet ett ”eventuellt misstag”

TISDAG 11 JUNI 2019

Den gripna ryska journalisten Ivan Golunov har snabbt blivit ett fall på riksnivå. Nu antyder Putins pressekreterare Dmitrij Peskov att gripandet kan var ett misstag. Moskva.

– Alla kan göra misstag. Det gör även journalister när de publicerar sina artiklar. Ofta gör de väldigt många misstag.

Huvudsaken är att man erkänner fel, säger Vladimir Putins pressekreterare Dmitrij Peskov om fallet Ivan Golunov.

Det är ovanligt att Peskov uttalar sig om enskilda rättsfall. Att han i denna situation väljer att tala om misstag tyder på att ryska polisen kan bli tvungna att backa i sina anklagelser mot Golunov om droghandel.

På måndagen kom också beskedet att inrikesministeriet och

åklagarmyndigheterna gör en egen genomgång av förundersökningen. Golunov, grävande journalist för den oberoende ryska nyhetssajten Meduza, greps i torsdags och anklagades för narkotikahandel och innehav av kokain.

Testerna har inte visat några spår av narkotika (inklusive nagelanalys som ger utslag flera månader i efterhand). Golunov flyttades från häktet i söndags och

befinner sig nu i husarrest. Blir han dömd för droghandel kan han få mellan tio och tjugo år i fängelse.

Under tiden har den oberoende ryska pressen fortsatt en omfattande kampanj för att Golunov ska frias. Tre ryska tidningar – RBK, Vedomosti och Kommersant – publicerade på måndagen en identisk förstasida med texten ”Jag och vi är Ivan Golunov”. En oupphörlig enmansdemonstration pågår vid inrikesministeriet – folk står i kö för att få stå utanför ministeriets portar och hålla upp en skylt med samma text som tidningarna publicerade.

I morgon onsdag anordnas en - demonstration i solidaritet med Ivan Godunov i centrala Moskva. Arrangörerna, en grupp oberoende journalister, har inte fått tillstånd demonstrera, men några tal kommer inte att hållas.

Deltagarna ska vandra genom centrala Moskva och hålla tidningar med artiklar om Golunov i händerna.

Anna-Lena Laurén

Helikopter kraschade i skyskrapa

TISDAG 11 JUNI 2019

USA. En helikopter kraschlandade i går på taket till en skyskrapa på Manhattan i New York. Helikoptern fattade eld vid nedslaget, men branden kunde släckas av räddningstjänsten.

Piloten som var den enda personen ombord omkom i kraschen, rapporterar amerikanska medier. USA:s luftfartsmyndighet uppger för ABC News att det troligen rör sig om en olycka. Inga personer inuti byggnaden skadades, enligt uppgifter till CNBC. TT

Ny fart för samgående mellan Fiat och Renault

TISDAG 11 JUNI 2019

På måndagen tändes flera hopp om att lappa ihop Europas stora prestigeaffär mellan Fiat och Renault. Och åter hamnade den häktade portalfiguren inom Nissan-Renault, Carlos Ghosn, i fokus.

Hoppet tänds nu på nytt att skapa världens tredje största bilkoncern mellan Fiat Chrysler (FCA) och Renault.

Så sent som i fredags betraktades affären som havererad men på måndagen kom två försiktigt positiva signaler.

Det som konkret stoppade affären var interna konflikter inom Renault och deras nuvarande allianspartner, japanska Nissan, som helt enkelt drog i nödbromsen. Det gjorde i sin tur att Renaults storägare, franska staten, hängde på och krävde klarhet i Renaults inre tråtor – och jobbgarantier i Frankrike. På måndagen kom framför allt Renaults konfliktfyllda korsägande med Nissan i fokus. Enligt källor till nyhetsbyrån Reuters är Nissan berett att stötta den större alliansen – på ett villkor: Om Renault minskar sitt ägande i det japanska bilbolaget från nuvarande 43 procent. Nissan äger i sin tur 15 procent av Renault men utan röstinflytande.

Framtidsstrategin har dessutom varit oviss.

Det har skapat tråtor vars rottrådar går långt tillbaka och är tätt sammanbundna med förra årets stora företagsskandal i Europa: häktandet av Nissan-Renaults ordförande Carlos Ghosn.

Den färgstarke Ghosn var branschens stora fixstjärna och ordförande i båda bolagen – tills han anklagades för bedrägeri och att ha nyttjat stora summor av Nissans medel för eget bruk.

Han hävdar själv benhårt att han avsatts efter att ha försökt förstärka alliansen mellan Nissan och Renault – en allians som nu alltså seglat upp som den stora nöten att knäcka för att få till den större alliansen med Fiat Chrysler.

Den 65-årige Ghosn har avsatts från alla poster inom bilkoncernerna och sitter alltjämt häktad i Japan. Han fick så sent

som den 5 juni nya anklagelser från Renault på sig om tvivelaktiga stora utgifter.

Renaults interna tråtor stannar inte där. Nyhetsbyrån Bloomberg rapporterar att Renault å sin sida planerar att använda piskan för att komma framåt i den planerade FCA-fusionen: Företaget hotar nu att blockera en stor och nödvändig utstädning i Nissans ledning – såvida inte Nissan säger ja.

Mitt i detta framträdde på måndagen dessutom Frankrikes finansminister Bruno Le Maire i Japan efter helgens G20-möte. Han representerar franska staten med 15-procentigt ägarskap i Renault och sade sig vara beredd att stötta affären, men av allt att döma bara om jobb och fabriker stannar i Frankrike.

Börserna reagerade positivt på något de uppfattade som försiktiga ljusstecken. Såväl

Fiat Chrysler och Renault steg med runt två procent på måndagen.

Jonas Fröberg

jonas.froberg@dn.se

Dela

Vita huset vill skjuta på Huawei-förbud

TISDAG 11 JUNI 2019

Vita husets budgetchef har vänt sig till USA:s kongress för att få mer tid att fasa in ett förbud mot federala kontrakt med bolag som gör affärer med kinesiska Huawei Technologies.

Det omstridda förbudet klubbades redan i fjol i lagen National Defence Authorization Act (NDAA) och är en del Trumpregeringens offensiv mot Huawei, världens största tillverkare av telekomutrustning.

Enligt lagen ska förbudet träda i kraft i år, men enligt ett brev undertecknat av Vita husets tillförordnade budgetchef Russell Vought behövs det två års infasning av regelverket så att bolag som använder utrustning från Huawei får tid på sig att anpassa sin verksamhet.

Brevet, som Wall Street Journal tagit del av, har skickats till vice president Mike Pence och nio ledamöter i USA:s kongress. Trumpregeringen har anklagat Huawei för att vara en del av den kinesiska statens underrättelsetjänst och för att ha stulit patenterad amerikansk teknik.

Huawei har kategoriskt förnekat att bolaget kontrolleras av den kinesiska staten eller att bolagets utrustning kan användas av Kina för spionage.

**TT Reuters
Fakta.**

Det amerikanska handelsdepartements svartlistning av Huawei förbjuder bolaget från att köpa amerikansk teknik och utrustning utan tillstånd från USA:s regering. Beslutet fattades oberoende av NDAA-lagen.

Pinsam reträtt för Putins poliser

ONSDAG 12 JUNI 2019

Domarens beslut om husarrest var uppseendeväckande på flera sätt. Åklagarna i Ryssland brukar få som de vill, och kravet här var häkte. Den tilltalade anklagades dessutom för att ha drivit en knarkfabrik – i sitt hem. I grunden är fallet Ivan Golunov inget annat än skandalöst. Den välkände journalisten greps förra veckan av polisen, som sedan påstod sig ha hittat stora

mängder narkotika både i hans ryggsäck och i bostaden. Foton som sades bevisa knarklaboratoriets existens var dock tagna någon annanstans.

Händelsevis hade Golunov just lämnat ett reportage om korruption i begravningsbranschen i Moskva, där säkerhetstjänsten är djupt insyltad, till nyhetssajten Meduza. Tidigare har han avslöjat skumraskaffärer inom stadsförvaltningen. Många mäktiga män var missnöjda med publiciteten.

Men denna gång startade övergreppet en protestvåg. Journalister och kända artister stöttade Golunov, tiotusentals medborgare skrev under en namninsamling på nätet. Tre av landets stora ekonomitidningar demonstrerade genom att trycka samma förstasida, rubricerad "Jag/vi är Ivan Golunov". Även regimtrogna tv-personligheter uttryckte tvivel om hans

skuld. Självaste president Putins talesman förklarade att ett misstag kanske hade begåtts.

Fast misstaget bestod i så fall snarast i slarvet med att plantera bevisen mot Golunov. Han är långt ifrån den förste sanningssägare som polisen "råkar" hitta narkotika hos.

Varken Putinregimen eller det Kremlkontrollerade rättsväsendet är i vanliga fall benägna att retirera. Andelen fällande domar är nära 100 procent, nästan som på Stalintiden. Men på tisdagen lades förundersökningen mot Golunov plötsligt ned, han skulle släppas på fri fot. Fallet visar att makten i Ryssland har sina blottor, och att det finns ryssar som vågar trotsa inskränkningarna i yttrandefriheten.

Dessvärre finns det många fler exempel på det auktoritära systemets godtycke och

förtryck. I måndags förlängdes fängelsedom för en av oppositionspolitikern Alexej Navalnyjs medarbetare. Samtidigt frigavs en tjetjensk människorättsaktivist i förtid. Det har nu också gått nästan sju månader sedan Ryssland besköt och kapade tre små fartyg ur den ukrainska flottan i Svarta havet. 24 oskyldiga sjömän sitter fortfarande inspärrade. När FN:s havsrättsdomstol nyligen krävde deras omedelbara frigivning skakade Moskva bara på huvudet.

Vladimir Putins modell vilar på korruption och att hans kumpaner får en del av kakan, sådant som Ivan Golunov rapporterat. Rysslands ekonomi vacklar fram, presidentens opinionssiffror är inte längre så märkvärdiga och antalet politiska fångar har ökat markant. Allt hänger ihop.

Gunnar Jonsson
gunnar.jonsson@dn.se

I väntan på att den fria världens ledare ska komma tillbaka

ONSDAG 12 JUNI 2019

Det blir sällan så tydligt att tiden går som vid en återträff. Många har gift sig, en del har barn, några har fått sina första grå hårstrån.

Men att det inte bara är i det lilla livet som mycket har förändrats blev tydligt när jag häromveckan besökte Cambridge, Massachusetts, för min *10 year reunion* på Harvard, och fick lyssna på Angela Merkel som talade till årets avgångsklass. Försommaren 2009 pågick visserligen fortfarande finanskrisens efterskalv. Men den internationella liberala ordningen verkade stabil. Efter Lehman Brothers kollaps hade Washington trots allt tagit sitt ansvar. Genom en kraftfull stimulanspolitik hade man hjälpt till att upprätthålla den globala efterfrågan. Några protektionistiska impulser gav USA inte efter för. En ny president hade precis tillträtt, som mötts av beundrande folkmassor när han under valkampanjen 2008 besökt Europa. Och som under hösten 2009, något

förhastat, fick Nobels fredspris för sitt engagemang för internationellt samarbete. Talare vid Harvards examensceremoni det året var för övrigt Steven Chu – Nobelpristagare i fysik och nuvarande amerikansk miljöminister. Klimatfrågan togs på allvar i Vita huset. Man kan säga en hel del om allvarliga amerikanska felsteg. Men sedan USA trädde in i andra världskriget 1941 har landet spelat en unik roll för att försvara demokratiska samhällen och upprätthålla en multilateral internationell ordning. I juni 2009 fanns inga tecken på att USA var på väg att avsäga sig positionen som den fria världens ledare. I år höll Angela Merkel ett tal som enklast sammanfattas genom att parafrasera Ronald Reagan: "Mr President, tear down this wall."

Den tyska förbundskanslern nämnde inte Donald Trump vid namn, men det var uppenbart för de applåderande åhörarna att det var honom hon riktade sig mot: Merkel förklarade att gott ledarskap kräver att man inte är för impulsiv och håller sig till fakta. Hon förkastade handelskrig, krävde åtgärder mot klimatförändringarna och slog fast att ingenting kan tas för givet – inte ens demokratin.

Allt med murar – mellan länder och människor, kring sanning och lögn – som genomgående metafor. Och med en mur som en gång var högst reell som utgångspunkt, den som Reagan krävde att Herr Gorbatsjov skulle riva och som Merkel själv växte upp bakom.

Sina övertramp och misstag till trots, USA har gjort skäl för beteckningen ”den oersättliga nationen”. Det handlar inte bara om att amerikanerna varit villiga att

investera pengar i – Marshallplanen lanserades just på Harvards examensceremoni 1947 – och sätta vapen bakom löftena om att försvara demokratin. USA har också utgjort ett lysande exempel på vad ett fritt samhälle är för något och vilka möjligheter det ger den enskilda människan att bestämma över sitt liv och forma sin egen bild av världen, utom räckhåll för korrupta ledare och deras propaganda.

När Berlinmuren föll för 30 år sedan berodde det inte bara på att västvärldens marknadsekonomier visat sig uthålligare än socialismen i den eviga kapprustningen. Lika viktig var den lockelse som friheten i väst i allmänhet och USA i synnerhet utgjorde. Den hade fått östtyskar att fly till Västberlin, drev kommunisterna att bygga muren och fick till slut folket att riva den.

Donald Trumps tullkrig och utfall mot Nato utgör käftsmällar mot en värld byggd på internationella samarbeten. När presidenten gör verbala utfall mot journalister, sprider lögner, tar högerextremister i försvar och göder ett korrupt förhållande mellan sina egna affärer och Vita huset svärta han också bilden av den amerikanska modellen och fria samhällen som något särskilt och eftersträvänsvärt.

Knappast någon europeisk politiker begriper detta bättre än Angela Merkel. Därför har hon försökt att tillfälligt och så gott det går axla den mantel som föll till marken när Barack Obama lämnade ifrån sig nycklarna till Vita huset. Och hon har lovat att stanna till hösten 2021, då en ny president förhoppningsvis svurits in och ordningen har återställts.

Får Trump i stället en mandatperiod till lär den amerikanska abdikationen betraktas som permanent.

Martin Liby Troein

martin.liby-troein@dn.se

Ingen skandal biter på Boris Johnson

ONSDAG 12 JUNI 2019

Analys.

Boris Johnson ligger bäst till när kampen om vem som ska bli nästa brittiska premiärminister nu inleds officiellt. Samtidigt blåser det upp till historisk strid om hur landet ska styras. Ett förslag är att helt enkelt tillfälligt stänga parlamentet, som man gjorde på 1600-talet. Då slutade det med halshuggning av kung Karl I. London.

Striden om vem som ska efterträda Theresa May handlar just nu om knark. Det började med att Rory Stewart, den tidigare biståndsministern, förra veckan berättade att han hade rökt opium på ett bröllop för femton år sedan. Detta tvingade konservativ partiledarkandidat efter konservativ partiledarkandidat att tala om ifall de hade tagit droger eller ej. Och de flesta var skyldiga. Mest skyldig var jordbruksminister - Michael Gove: "Ja jag tog kokain vid flera tillfällen", tvingades han erkänna. Michael Gove ägnade helgen åt att be om ursäkt och förklara varför detta inte kommer leda till att han, om han blir premiärminister, får inreseförbud i USA. Den som har brukat narkotika kan ju hamna i stora visumsvårigheter där. Men den långa listan av olagliga substanser är knappast det mest

signifikanta i den pågående partiledarstriden. Hela röran ser nämligen, just nu i alla fall, ut som om den kommer att sluta med att Boris Johnson blir premiärminister.

Och ja, om någon undrar, Boris Johnson har också snortat kokain. Den tidigare utrikesministern har emellertid hävdat att han nös samtidigt och därför inte är säker på om han fick i sig något. ”Det kan likaväl ha varit florsocker.”

Boris Johnson är en politiker som skandaler inte biter på: kokain, florsocker, älskarinnor, flickvänner, fruar, hemliga utomäktenskapliga barn?

Tidningarna har skrivit både det ena och det andra genom åren.

Ingen skandal har hittills ruckat på Boris Johnson. Att han nu verkar vara på väg att flytta in på Downing Street 10 med eller utan sin nya flickvän tycks bara naturligt.

Detta trots att det bara var några år sedan som Labours dåvarande ledare Ed - Miliband regelbundet pressades av medierna för att han inte var gift med sin sambo. Kunde man tas på allvar som premiärministerkandidat utan en konventionell familj?

För konservativa partiledare har det dessutom mer eller mindre varit standard att lyfta fram äktenskapets funktion som samhällsbärare.

Boris Johnson kommer inte att kunna göra det. Minst sagt. Men det kommer inte att spela någon roll. Det är andra regler som gäller för Boris Johnson.

I alla fall privat.

Politiskt kommer det att bli svårare. Om det nu är han som blir premiärminister i slutet av juli.

Vem som än tar över efter Theresa May blir nämligen tvungen att hantera samma verklighet som hon.

Det kommer fortfarande vara precis lika svårt att genomföra Brexit.

Det konservativa partiet saknar fortfarande en majoritet.

Och det brittiska folket är fortfarande splittrat.

Det här är Storbritanniens värsta politiska kris sedan 1940, konstaterade The Sunday Times. Boris Johnson ser sig själv som en - Winston Churchills arvtagare, enligt många som känner honom. Han har bestämt sig för att lösa krisen.

Okej.

Frågan är bara hur.

Boris Johnson säger att han, om han blir premiärminister, kommer att åka till Bryssel ”med ett nytt förhandlingsmandat och nya förhandlare”. Han tänker riva upp

Theresa Mays avtal och vägra betala de 39 miljarder pund som hon gick med på att betala till EU.

I alla fall inte om Bryssel inte först går med på hans krav.

Ett av dem kommer att bli att hitta en ny lösning för den nordirländska gränsen. - Brexitörerna hatar den kompromiss som Theresa May landade i. De menar att den i alltför hög grad ekonomiskt binder Storbritannien vid EU.

Men vad Boris Johnson vill se i stället är oklart.

Den nordirländska frågan är genuint komplicerad. Det hela blir inte enklare av att det konservativa partiet är beroende av de nordirländska protestanterna DUP i parlamentet.

Boris Johnsons vill se en förhandlingsstrategi med EU som bygger på hotet om att krascha ut utan ett avtal. Att genomföra

Brexit på detta sätt skulle innebära handelskaos och eventuell mat- och medicinbrist i Storbritannien. Men Boris Johnson menar att om landet bara förbereder sin egen ekonomi och sitt eget samhälle för detta skräckscenario kommer man att kunna använda en avtalslös Brexit som ett hot mot EU.

För det är ju inte bara i Storbritannien som handeln skulle kollapsa och ekonomin ta stryk. Riskerna för resten av EU är också stora.

EU kommer därför att ge med sig, menar Boris Johnson.

Eftersom han som premiärminister vore beredd att utsätta landet för en avtalslös Brexit skulle EU i slutändan erbjuda honom ett bättre Brexitavtal.

Retoriken går onekligen hem i det konservativa partiet. Men de flesta bedömare i Bryssel skakar på huvudet.

Ja, Boris Johnson är deras värsta mardröm. Men inte på det sätt som han själv tror.

Visst finns det en rädsla för vilken skada en vild och oförutsägbar brittisk premiärminister kan orsaka. Men det finns också en samsyn om att inget kommer att bli bättre av att ge denna vilda premiärminister vad han vill.

EU kommer antagligen därför att stå fast vid ungefär det man erbjöd Theresa May. - Boris Johnson skulle som premiärminister inte acceptera detta. Och då kraschar Storbritannien ut ur EU den 31 oktober i år.

”Vi lämnar EU på det ena eller andra - sättet.” Det konservativa partiet är övertygat om att det inte kommer att kunna överleva politiskt om det inte lyckas leverera Brexit. Högerpopulisten Nigel

Farage och hans Brexitparti stjälar väljare efter väljare.

Brexit måste genomföras. Kosta vad det kosta vill. Okej.

Men frågan är om det ens går.

En ny premiärminister kommer nämligen inte bara att behöva hantera EU, utan även det brittiska parlamentet.

Och här finns ingen majoritet för en hård avtalslös Brexit.

Parlamentets talman John Bercow som blev någon form av internationell kändis för sitt sätt att ropa ”*Order! Order!*” under vårens Brexitdramatik skulle ha avgått nu i somras.

Nu kommer han i stället att sitta kvar.

Många parlamentariker tycker att den kontroversielle John Bercow som är känd för att ta till okonventionella metoder för att garantera parlamentets inflytande är bäst lämpad som talman just nu. Det

blåser nämligen upp till historisk jättestrid med premiärministern om vem som egentligen bestämmer.

Storbritannien har ingen skriven konstitution. Det mesta är öppet för tolkningar.

Boris Johnson vs John Bercow. Två män vars egon är synliga från månen. Ja, de kommer säkert att njuta av att stå i centrum. Men vad kommer denna strid att göra med den brittiska demokratin?

”Brexit till vilket pris som helst” är en farlig slogan.

Oavsett vad man tycker om Brexit.

Dominic Raab, den forne Brexitministern som också kandiderar till partiledarposten, meddelade förra veckan att han som premiärminister skulle vara beredd att ”ajournera parlamentet”. Det innebär i princip att portarna låses för att på så sätt lyckas genomföra en avtalslös Brexit.

Ja, premiärministern kan faktiskt stänga parlamentet tillfälligt. Mekanismen har dock inte använts i detta syfte sedan landet styrdes av monarker. Kung Karl (Charles) I ajournerade exempelvis parlamentet på 1600-talet. I elva år.

Perioden är känd som ”de elva åren av tyranni” och slutade med att Karl I halshöggs.

I parlamentet.

Om den brittiske premiärministern i höst försöker sig på att ajournera parlamentet skulle det kasta in Storbritannien i en av landets värsta konstitutionella kriser någonsin. Drottning Elizabeth II skulle tvingas rakt in i Brexitdebatten. Det skulle vara upp till henne att bedöma om premiärministerns ajournering var laglig, eller inte.

Dominic Raabs argument är att om parlamentet är villigt att bryta mot praxis

för att försöka stoppa en avtalslös Brexit måste premiärministern också vara beredd att spela hårt.

Brexit till vilket pris som helst.

Under folkomröstningen förespråkade få brexitörer ens att Storbritannien skulle lämna EU:s gemensamma marknad. I dag är man i princip diskvalificerad från partiledarstriden i det konservativa partiet om man inte är beredd att riskera en avtalslös Brexit.

Brexit har blivit en drog som brexitörerna kräver i ständigt kraftigare doser.

Katrine Marçal

katrine.marcal@dn.se

Hongkongs styre varnar strejkande

ONSDAG 12 JUNI 2019

Nya massprotester mot den kritiserade lag som Hongkongs ledare Carrie Lam vill införa väntas i dag. Men Carrie Lam ger sig inte, tvärtom varnar hon de strejkande och uppmanar dem att tänka på ungdomens framtid.

Hongkongbornas ilska över planerna på en ny lag som tillåter misstänkta brottslingar att lämnas ut till Fastlandskina har långt ifrån avtagit. När lagen i dag behandlas i parlamentet en andra gång planeras alla möjliga kreativa protester.

Här finns upprop i sociala medier om att bilda en ring runt parlamentet, för att hindra politikerna från att komma in. Ett annat förslag är att ha picknick utanför regeringsbyggnader. Området är ett utmärkt ställe att äta sin medhavda matsäck på, enligt inbjudan som lockat över 10 000 personer.

Till ovanligheterna hör att flera tunga affärsledare, vanligtvis ovilliga att stöta sig med etablissemangen, sluter upp bakom protesterna och varnar för att den nya lagen kommer att försvaga Hongkongs ställning som ett av världens största finanscentrum. Flera mindre företag och restauranger stänger dessutom igen och uppmanar sina anställda att protestera. "Hongkong är sjukt, vi önskar att Hongkong blir friskt igen", som ett företag skriver och uppmuntrar sin personal att protestera.

Precis som i söndags spänner engagemanget över hela samhället. Busschaufförernas fackförening har beordrat sina anställda att låta på gasen och inte köra snabbare än 20–25 kilometer i timmen i protest mot den nya lagen. Även en del skolor stänger och flera tusen lärare har sagt att de ska demonstrera.

Men än så länge visar Hongkongs ledare Carrie Lam inga tecken på att ge vika. Tvärtom, på tisdagen varnade hon företag och skolor som deltar i strejken för att agera överilata. De bör i stället tänka på ungas framtid och trygghet, enligt Lam. Men Lam är pressad. En opinionsmätning gjord av Hongkongs universitet visar att stödet för henne är lägre än någonsin. Och hon får räkna med ytterligare motstånd framöver. Den 17 juni har kritiker till lagen hotat med att utlysa en generalstrejk.
Marianne Björklund

Grävande journalist fri efter ovanlig medborgarkam panj

ONSDAG 12 JUNI 2019

Ivan Golunov är fri. Förundersökningen mot en av Rysslands främsta grävande journalister lades ned efter en mäktig medborgarkampanj – den mest framgångsrika i sitt slag i Ryssland. Moskva.

– Vi mobiliserade och vi vann! Jag är så glad över att solidariteten hade betydelse! Den ryska journalisten Anastasia Seduchina är så lycklig att jag kan höra henne le genom telefonen. Oavbrutna enmansdemonstrationer vid inrikesministeriet. Tre tidningar som publicerade identiska förstasidor. I morgon onsdag planerades en demonstration med 20 000 anmälda i Moskva centrum. Kampanjen gav resultat, på ett sätt som är mycket ovanligt i Ryssland. Framför allt att det gick så snabbt. I torsdags greps den 36-åriga Golunov, i går tisdag meddelade ryska inrikesministern Vladimir Kolokoltsev att förundersökningen läggs ned i brist på bevis. Poliserna som skötte förundersökningen mot Golunov får byta tjänst och deras chef avskedas.

Myndigheterna kommer på tisdagskvällen att häva Ivan Golunovs husarrest. Den meriterade journalisten arbetar för oberoende Meduza och har publicerat en lång rad grävande reportage under de senaste tio åren. I slutet av förra veckan greps han och anklagades för droghandel och innehav av kokain, ett brott som kan ge upp till 20 års fängelse. Hundratals ryska journalister satte omedelbart i gång en omfattande kampanj för att Golunov skulle släppas. En så omfattande och koordinerad solidaritetsyttring är ovanlig bland ryska medier. Bilderna av kokain som polisen lade ut på nätet hade inte tagits i Golunovs bostad. Analyser bevisade att han inte har tagit några droger. Allt tyder på att processen inte har något stöd i Kreml. Putins pressekreterare

Dmitrij Peskov har kommenterat den med att ”alla kan göra misstag”. Även journalister från de statliga propagandakanalerna Kanal 1 och Rossija 1 krävde rättvisa för Golunov. Dessa journalister brukar annars vara de första att producera reportage som stöder den officiella versionen.

Rättsprocesser mot ryska journalister initieras ofta av korrumperade tjänstemän som är rädda för att journalisterna håller på att förstöra deras lönsamma business. Det var exakt vad Golunov höll på med – hans grävande reportage avslöjade korruption, karteller och oegentligheter inom fastighetsbranschen och Moskvas tjänstemän.

– Det är första gången ryska journalister har kunnat enas på det här sättet. Det här betyder enormt mycket för det civila samhället i Ryssland. Och vi är inte

ensamma, i Jekaterinburg lyckades ju invånarna rädda sin park när staden ville bygga en kyrka på samma ställe, säger Anastasia Seduchina. Hon jobbar på den franskspråkiga Moskvatidningen Le Courier de Russie och frilansar för oberoende Republic.

Olesia Gerasimenko, oberoende frilansjournalist och vän till Golunov, säger att han har en mycket speciell begåvning.

– När Vanja (smeknamn för Ivan) läser uppgifter om statliga kontrakt ser han direkt hur de egentligen är konstruerade. Där vi andra bara ser siffror ser han strukturer, en färdig story, säger Gerasimenko till DN.

– Han är inte den typens journalist som är intresserad av att träffa kändisar, resa eller göra stora intervjuer. Därför var han heller inte särskilt känd innan han greps. Han

går inte på fester och bryr sig inte om att bygga upp en profil. Vanjas specialitet är statliga kontrakt. Han jobbar med siffror och fakta, han älskar att fördjupa sig i dem och han är oerhört noggrann. Han sysslar med områden som svåra att få ett helhetsgrepp om. Få klarar det som han. Att det hela inte gick enligt polisens planer kan enligt Olesia Gerasimenko bero på att Ivan Golunv var ett sällsynt illa valt mål. – Det är svårt att göra en trovärdig droghandlare av världens mest ordentliga hedersknyffel. Den som satte i gång processen mot Vanja hade inte kollat upp honom ordentligt. En lugn och snäll kille som alla i journalistvärlden respekterar. Jag är inte överraskad av att folk reagerade på det här sättet när han blev gripen.

Anna-Lena Laurén

Fakta. Vittnar om att han misshandlades av polisen

Torsdag 06 juni. Ivan Golunov grips. 36-åringen är grävande journalist för den oberoende ryska nyhetssajten Meduza. Han anklagas för innehav av kokain och droghandel och hotas med upp till 20 års fängelse.

Söndag 09 juni. Domaren beslutar att Golunov ska överföras till husarrest. Han hade fått fysiska skador och blåmärken i häktet och vittnade om att poliserna misshandlat honom.

Tisdag 11 juni. Inrikesministern Vladimir Kolokoltsev meddelar att förundersökningen läggs ned och att husarresten hävs.

Moldavien har en regering för mycket

ONSDAG 12 JUNI 2019

Analys

I Moldavien håller två olika regeringar möte samtidigt. Två personer kallar sig landets legitime president.

Oron ökar för att krisen i den före detta sovjetrepubliken ska urarta i våld. Men för en gångs skull står Moskva och väst på samma sida i konflikten.

Politiskt tumult är inget nytt i Moldavien, som har haft åtta premiärministrar de senaste sex åren.

Men två samtidigt är en för mycket.

Den pågående krisen utlöstes i lördags, när det proryska partiet Socialisterna och EU-vänliga alliansen Acum meddelade att de bildar en koalitionsregering.

Det innebär att den sittande regeringen, lojal med den mäktige oligarken Vladimir Plahotniuc, skulle tvingas avgå. Men Konstitutionsdomstolen, också dominerad av Plahotniucs allierade, svarade med att upplösa parlamentet och utlysa nyval. President Igor Dodon, tidigare ledare för socialisterna, vägrade godta detta, varpå Konstitutionsdomstolen stängde av honom och tillsatte premiärminister Pavel Filip – också ur oligarklägret – som tillförordnad president.

Men på tisdagen var den ordinarie presidenten tillbaka och satte stopp för upplösningen.

Låter det invecklat? Det är det. Och kriser som denna är det sista Europas fattigaste och mest korrumperade land behöver. Dessutom hotar krisen att övergå i gatuvald. Tusentals supportrar till Plahotniucs parti Demokratiska partiet har bussats in till huvudstaden Chisinau och tältar utanför regeringsbyggnaden. Där inne sitter den förra regeringen och vägrar lämna plats för den nya, som i stället sammanträder i parlamentet. Det unika, och kanske hoppfulla, i situationen är att Ryssland och väst för en gång skull är på samma linje. Utrikesministeriet i Moskva skriver på sin sajt att "Moskva välkomnar bildandet av en koalitionsregering i Moldavien." - Uttalanden från såväl EU som Nato och USA går i samma stil. Moldavien, där utbrytarrepubliken Transnistrien i praktiken styrs från

Moskva, har länge setts som en möjlig konfliktpunkt mellan öst och väst. Politiken i den lilla republiken har - dominerats av frågan om man ska orientera sig mot Ryssland eller EU. Vladimir Plahotniuc är en före detta fängelsechef och stormrik affärsman som de senaste åren har styrt landet från sin roll som partiledare. Hans kritiker anklagar honom för att ha tagit kontroll över såväl medier som domstolar – och han har tidigare anklagats för att ligga bakom stölden av en miljard dollar ur Moldaviens banksystem 2014. Nu har den 53-årige oligarken lyckats uppnå vad ingen annan gjort sedan Moldaviens självständighet 1991: att ena de proryska och de provästliga krafterna i landet. Åtminstone tillfälligt.

Ingmar Nevéus

Fakta. Fattigast i Europa

Moldavien är ett kustlöst land till ytan stort som Jämtland. Befolkningen uppgår till cirka 3,5 miljoner. Mellan 1940 och 1991 var landet en av 15 sovjetrepubliker. I december 1991 erkändes Moldavien som självständigt. Efter ett kort krig 1992 bröt sig en del av landet loss under namnet Transnistrien. Denna utbrytarrepublik erkänns inte av något land, men stöds av Ryssland som har cirka 1 000 militärer i regionen. Språket moldaviska är nära besläktat med rumänska, och många hävdar att det i själva verket är samma språk. Utöver cirka 80 procent moldavier finns omkring 15 procent ryssar och ukrainare i landet. Moldavien är i dag är Europas fattigaste land med en inkomst per capita runt 2 000 US-dollar. Hundratusentals har lämnat landet på jakt efter arbete i Ryssland eller Europa.

Olycksfartyg bärgades i Budapest

ONSDAG 12 JUNI 2019

Ungern.

Ytterligare fyra döda har hittats i samband med att ett fartyg som sjönk i Budapest för två veckor sedan bärgats på tisdagen. Sedan tidigare har 28 personer hittats efter att turistfartyget krockade med ett betydligt större fartyg i floden Donau. Fyra passagerare saknas fortfarande i vad som beskrivs som den värsta olyckan på floden på över 50 år.

TT-Reuters

Ericsson skruvar upp prognosen för den nya generationen telenät

ONSDAG 12 JUNI 2019

Farten på bygget av nya generationens telenät, 5G, har tagit Ericsson på sängen. Telekomjätten skruvar upp

prognosen över antalet abonnenter ordentligt.

I Sverige bedöms över hälften av alla mobilabonnemang ha den nya tekniken om fem år.

I år gör 5G kommersiell debut på riktigt i större skala i vissa delar av världen.

Nordamerika har kommit längst, följt av nordöstra Asien. Och efterfrågan på den nya tekniken har gått fortare än väntat.

Svenska världsettan på 5G, Ericsson, spår nu att antalet 5G-abbonenter kommer att ligga på 1,9 miljarder 2024. För bara ett halvår sedan låg motsvarande prognos på 1,5 miljarder abonnenter.

Orsaken till det rejäla lyftet är bland annat bättre planerad täckning när operatörerna bygger ut samt ett Kina på tårna i ambitionen att snabbt bygga 5G-nät, enligt

Patrik Cerwall, redaktör för Ericssons Mobility Report.

– Det är en annan skjuts i branschen nu, säger han.

Och det lär behövas om Ericsson ska få rätt. I slutet av 2019 väntas det finnas 10 miljoner 5G-abonnemang. Baserat på Ericssons förväntningar kommer 40 procent av alla abonnemang i Västeuropa vara 5G-baserade 2024. Sverige och Finland brukar ligga i front.

– Så jag tror en bra bit över 50 procent i Skandinavien, säger Patrik Cerwall.

Huawei-bråket då, hur påverkar USA:s svartlistning av världens största telekombolag den bedömda utvecklingen? Den påverkar inte Ericssons prognos som bara tar in användarperspektivet och den förväntade efterfrågan, enligt Patrik Cerwall.

Ett 5G-nät förutsätter också telefoner som kan använda den nya tekniken. Och de börjar komma nu, några lanserades i våras och fler är på väg. Det finns runt fem miljarder smartphones i världen och när de ska bytas ut, vilket görs med intervall på 3–4 år, går det snabbt att byta ut de befintliga telefonerna till nya som kan använda 5G-nätet. Och oavsett om behovet finns lär många haka på den nya tekniken.

TT

Huawei skjuter fram sitt mål

ONSDAG 12 JUNI 2019

Kinesiska Huawei skjuter fram målet om att passera konkurrenten Samsung och bli världens största mobiltelefonstillverkare. I samband med teknikmässan i Shanghai medger en av bolagets chefsstrateger att Huawei behöver mer tid för att uppnå målet. Huawei utvecklar inte vilka skäl som ligger bakom men teknikjätten är för närvarande bland annat svartlistad i USA efter misstankar om att bolagets utrustning kan användas för spionage av Kina.

TT-Reuters

Trump svingar mot franska vintillverkare

ONSDAG 12 JUNI 2019

Efter att hotet om handelstullar mot Mexiko dragits tillbaka riktar USA:s president Donald Trump in sig mot franska vinproducenter.

I en intervju med CNBC går Trump till attack mot Frankrike. Enligt Trump har vinproducenter i Kalifornien ifrågasatt handelstullarna i Europa, som är betydligt högre än för franska viner som importeras till USA.

– Det är inte rättvist och något vi måste göra något åt, vi har bra vin också, säger Trump, som själv är nykterist.

TT-AFP

En utrotningsshotad art i supermaktens skugga

ONSDAG 12 JUNI 2019

Över en miljon människor demonstrerade i helgen i Hongkong mot Kinas allt hårdare försök att begränsa friheten i den forna brittiska kolonin. En aggressiv supermakt håller på att utrota ett helt språk och en hel

**kultur, skriver författaren och
advokaten Jason Y Ng.**

Bokhandlare går under jorden för att undkomma den statliga censuren och trakasserier från röda garden.

Regeringstjänstemän iscen- sätter ett uppdiaktat mord för att få allmänheten att stödja en ny säkerhetslag. För att kunna behålla sitt jobb tvingas en taxichaufför att lära sig gatunamn på mandarin eftersom kantonesiska – stadens *lingua franca* – håller på att fasas ut.

Detta är tre versioner av Hongkongs framtid som inhemska filmskapare föreställde sig den i en film från 2015 med titeln ”Tio år”. Trots en låg budget och i stort sett okända skådespelare blev den dystopiska filmen en stor succé eftersom den behandlade frågor som oroade många Hongkongbor som länge fruktat Beijings långa arm. Som i ett exempel på när livet

imiterar konsten gav filmen upphov till en sådan intensiv allmän debatt att de kommersiella biograferna drog tillbaka filmen av rädsla för att misshaga myndigheterna.

Nu fyra år efter filmens premiär känns ”Tio år” daterad och full av klichéer. Det beror inte på att ämnet numera är mindre relevant eller angeläget – samma politiska och existentiella frågor som filmskaparna förutsåg skapar fortfarande spänningar i staden. Men filmen har förlorat mycket av sin aktualitet därför att det Hongkong vi en gång trodde låg många år fram i tiden på flera sätt redan är här.

Efter 156 år av brittiskt styre återgick Hongkong 1997 till kinesisk överhöghet under parollen ”ett land, två system”. Policyn som utformats för att hejda utvandringen av oroliga medborgare på flykt undan det kommunistiska styret,

utlovar en hög grad av autonomi åt den ”speciella administrativa regionen” under 50 års tid efter återtagandet. 1997 antogs också Hongkongs grundlag (Basic Law), stadens minikonstitution som garanterar grundläggande rättigheter som pressfrihet, akademisk frihet och församlings- och tryckfrihet.

Men snart halvvägs in i den femtioåriga tidsfristen har Hongkong-borna redan börjat känna sig som en utrotningshotad art som kämpar för att trygga sin existens i skuggan av en supermakt. Trots att de friheter som står inskrivna i grundlagen en gång sågs som självklara och oantastliga, har de inte bara börjat naggas i kanten av Peking utan också av stadens styrande elit som är ivriga att visa sin lojalitet mot det kinesiska ledarskapet.

Proteströrelsen 2014 blev en skiljelinje i Hongkongs historia. De fredliga

massdemonstrationerna som i väst döptes till ”Paraplyrevolutionen” – det största politiska upproret i vår historia – lamslog stora delar av staden i 79 dagar, tills protesterna dog ut utan att demonstranterna uppnått sitt mål att få till stånd fria val.

Från Pekings horisont innebar det folkliga upproret både dåliga och goda nyheter. Till stor förtret för de kinesiska ledarna visade Hongkong att det var mer än enbart en ekonomisk stad och att dess invånare inte tänkte tåla kommunisternas översitteri och hot utan att göra motstånd. Men samtidigt kunde de kinesiska ledarna känna sig lättade över det faktum att när Hongkong-borna reser sig och gör uppror, så blir det inte våldsammare än gatuockupationer under några månaders tid.

Denna insikt har gett Peking förnyad kraft att accelerera sin politiska agenda för Hongkong, vilket i sin tur förklarar varför takten i ansträngningarna att kringskära de medborgerliga fri- och rättigheterna har ökat markant sedan 2014. Genom ständigt mer oroande incidenter som följt på varandra under de senaste åren har vårt sätt att leva utsatts för hot.

Det mest flagranta exemplet på hur våra politiska rättigheter trampas under fötterna är kanske bortförandet av medarbetarna på förlaget Causeway Bay Books. Författare och förläggare till avslöjande och kritiskt granskande böcker om höga medlemmar i kommunistpartiet har länge varit en nagel i ögat på de kinesiska ledarna. 2015 kidnappades fem medarbetare på Causeway Bay Books av kinesiska säkerhetsagenter, och uppvisades senare i kinesisk tv med

påtvingade bekännelser av olika brott. Bland dem är Gui Minhai, en kinesiskfödd svensk medborgare som fortfarande sitter fängslad i Kina.

Förlagsmedarbetarnas försvinnande hade en omedelbart avskräckande effekt på hela bokindustrin i Hongkong. Det inträffade vid en tidpunkt när de inhemska förlagen redan var hårt pressade av bristen på distributionskanaler, eftersom de populära bokhandelskedjorna en efter en har slukats upp av kinesiska intressen alltsedan återtagandet.

När min bok "Paraplyer i blom", som redogör för gatuockupationerna under paraplyrörelsen, skulle tryckas 2016 fick min förläggare nej från många tryckerier som hänvisade till att ämnet var politiskt känsligt. Sedan dess har inhemska medier rapporterat liknande historier om själv censur inom bokindustrin, vilket har

lett till att många ställer sig frågan om vår konstitutionellt garanterade tryckfrihet existerar annat än på papperet. Profetian i filmen "Tio år" om bokhandlare som tvingas upphöra med sin verksamhet känns inte längre långsökt.

Många unga demonstranter blev besvikna på paraplyrörelsens magra resultat och några av dem har kanaliserat sin frustration genom att engagera sig i en rörelse för full självständighet. Trots att de är få till antalet och ägnar sig mer åt prat än åt handling, har dessa unga människor och deras målsättning gett Peking en bekväm ursäkt för att slå ner på yttrandefriheten under förevändning av att försvara den nationella säkerheten.

För ett halvår sedan fattade myndigheterna i Hongkong det unika beslutet att förbjuda ett politiskt parti. Det rörde sig om en liten, till största delen

inaktiv grupp med självständighet på sitt program som hette Hong Kong National Party, grundat av universitetsstudenter. Sedan Utrikeskorrespondenternas klubb hade inbjudit gruppens ledare Andy Chan att hålla ett lunchanförande om förbudet, straffade myndigheterna evenemangets moderator, Victor Mallet från Financial Times, genom att vägra att förnya hans visum. Det var första gången i stadens historia som en utländsk journalist utvisats.

Dessa händelser tyder på att en politisk "förbudslinje" har dragits runt frågan om självständighet. Sedan dess har affischer och plakat på universitetsområden som uttryckt stöd för Chan utan vidare avlägsnats av skolpersonalen.

I egenskap av fristående kolumnist finner även jag att jag måste tänka mig för då och då och kontrollera att jag inte har överträtt

någon förbudslinje, eller se till att undvika sådana känsliga ämnen som rör Taiwans självständighet och självständighetssträvandena i Tibet och Uighur-Xinjiang.

Det mest problematiska med förbudslinjer är att de kan ritas om som den härskande klassen vill. Stärkta av förbudet mot National Party har myndigheterna i Hongkong gått vidare till politiska partier som förespråkar mycket mildare former av självbestämmande och förbjudit dem att ställa upp i val på liknande grunder.

Genom att statuera ett exempel med Chan och andra likasinnade har myndigheterna lyckats införa den nationella säkerheten som argument – ett kraftfullt politiskt verktyg och ett av de äldsta knepen i den kommunistiska arsenalen – utan att behöva ta till en enda ny lag eller ett uppdiktat mord.

Förra hösten fällde Hongkongs utbildningsminister Kevin Yeung flera kommentarer om kantonesiska som chockade stadens 7,5 miljoner invånare – av vilka 90 procent har kantonesiska som modersmål. I ett radioprogram ifrågasatte Yeung hur länge kantonesiska kunde förbli undervisningsspråk i Hongkong och rådde allmänheten att börja använda mandarin i dagligt tal, med argumentet att ”i framtiden kommer undervisningen i det kinesiska språket i världen huvudsakligen att ske på mandarin.”

Utbildningsministerns memento kom mindre än ett halvår efter att utbildningsdepartementet publicerat en artikel som hävdade att kantonesiska enbart är en ”dialekt” och inte kan betraktas som ett eget språk.

I Hongkong utgör marginaliseringen av kantonesiskan och förminskningen av dess

betydelse en stöt mot själva hjärtpunkten i vår existens. Om det finns något i vår kollektiva identitet som vi håller allra mest heligt så är det vårt talade språk, som är slagfärdigt, unikt och outhärligt för överlevnaden av andra aspekter av vår stolta kultur, från kantopop och kantofilm till kantonesisksk opera.

I egenskap av advokat som ger råd åt klienter inom finansindustrin har jag kunnat iaktta en förändrad affärsmiljö som i allt ökande grad missgynnar kantonesiskska som arbetsspråk. Numera förs alla telefonkonferenser och klientmöten med kinesiska klienter uteslutande på mandarin. Jag har hört ryktas att många internationella advokatfirmor har antagit den oskrivna regeln att bara mandarintalande medarbetare kan komma ifråga för delägarskap.

Men det är inte allt. Traditionella kinesiska skrivtecken (som används i Hongkong och Taiwan) håller gradvis på att ersättas av förenklade skrivtecken (som används i Kina) inte bara på arbetsplatser utan också på restaurangmatsedlar, hotellskyltar och annonstavlor. Ett genomgripande försök att ersätta vårt talade och skrivna språk har inletts, och skapat ett predikament som inte är olik det som drabbade den språkligt vilsne taxichauffören i filmen "Tio år".

Sedan återtagandet har Hongkongs internationella anseende sjunkit. Stadens plats på olika globala demokratiindex som mäter sådant som pressfrihet, rättssäkerhet, förmåga att dra till sig begåvningar och allmän levnadsstandard har fallit och fortsätter att falla.

Det var mot denna mörka politiska bakgrund som PEN Hong Kong bildades

2016. Oroade av det krympande utrymmet för den fria åsiktsbildningen och upprörda över kidnappningen av förlagsmedarbetarna beslöt ett antal likasinnade författare, poeter, journalister och akademiker att återuppliva Hongkongs PEN-avdelning (som hade insomnat på 1980-talet) för att delta i kampen för att bromsa den negativa utvecklingen.

I likhet med andra medborgarrättsorganisationer i staden har PEN Hong Kong fullt upp att göra. Arbetet är utmanande och farligt och kan ibland kännas fåfängt. Men varje dag påminns vi om det fantastiska arbete som utförs av våra systerorganisationer i mycket mer utsatt områden i världen, där arbetet är långt mer utmanande och farligare än vårt.

Filmen "Tio år" slutar med ett enkelt men kraftfullt budskap: det är aldrig för sent. Det är med detta budskap framför ögonen vi måste fortsätta vår strävan.

Texten publiceras i samarbete med Svenska Pens nättidskrift Dissidentbloggen, vars kommande nummer har tema Hongkong. Numret släpps torsdag den 13 juni. Läs mer på *dissidentblog.org/sv*

Jason Y Ng

”EU-valet var mest av allt 28 nationella val”

TORSDAG 13 JUNI 2019

DN. DEBATT 20190613

Trots systemet med toppkandidater och en diskussion om att införa övernationella mandat i Europaparlamentet, tycks få väljare betrakta EU-valet som ett europeiskt val. Det handlar snarare om 28 nationella val och valkampanjer, skriver fyra svenska forskare som presenterar en snabbanalys av drygt 70 europeiska forskare.

EU-valet målades upp som en strid mellan EU-kramare och EU-kritiker. Valresultatet visade dock att det var svårt att peka ut politiska vinnare. Högerpopulistiska framgångar i vissa länder varvades med röda och gröna toppnoteringar på andra håll. EU-länderna går inte i någon särskild politisk riktning, utan utvecklingen spretar åt olika håll och är svårtolkad.

Den här komplexa bilden bekräftas när ledande statsvetare och medieforskare i Europa nu gör en första snabbanalys av EU-valet. I dag publiceras forskningsrapporten ”Euroflections. Leading academics on the European elections 2019” där fler än 70 forskare i ett unikt internationellt samarbete lett av Mittuniversitetet kommenterar EU-valet. Forskarnas slutsats är att EU står inför två stora utmaningar:

För det första måste de politiska aktörerna lära sig navigera i ett EU som är mer fragmenterat och splittrat än någonsin tidigare.

För det andra är det långt kvar innan valet till Europaparlamentet kan ses som ett europeiskt val. Det handlar snarare om 28 nationella val och valkampanjer.

De senaste årens turbulens med bland annat migrationskris, Brexit och Trump verkar ha haft begränsat inflytande på EU-medborgarnas politiska agenda. Några månader före EU-valet rankade väljarna i medlemsländerna i stället ekonomi och tillväxt samt kampen mot ungdomsarbetslöshet högst. Värt att notera var även att klimatfrågan rankades högre än tidigare, medan invandringen rankades lägre än tidigare.

Som politisk organisation kan EU i dag uppfattas som både svagare och mer

splittrad än tidigare. Trots det anser merparten av EU-medborgarna att unionen kan spela en viktig roll för att förbättra såväl ekonomiska förhållanden som att hantera gränsöverskridande frågor. Valdeltagandet ökade den här gången också i 20 av de 28 medlemsländerna, vilket visar att fler väljare uppenbarligen tyckte att mer stod på spel i det här valet jämfört med tidigare val till EU-parlamentet. Fler väljare än tidigare föreföll dela åsikten att många viktiga politiska frågor inte har nationella gränser utan behöver hanteras på internationell nivå. Även om valdeltagandet fortfarande är blygsamt jämfört med de flesta nationella valen kan ökningen av valdeltagandet i EU-valet beskrivas som en framgång för unionen. Samtidigt bör det ökade valdeltagandet och väljarnas intresse för EU-valet tolkas

med viss försiktighet. Faktum är att många europeiska valkampanjer starkt påverkades av respektive lands nationella politiska agendor och de rådande konflikterna på den nationella nivån. Mobiliseringen av väljare baserades därför ofta på argument som inte direkt hade bäring på EU utan hade sin grund i nationella politiska frågor. Mot bakgrund av dessa förhållanden bör därför det ökade valdeltagandet i flera fall mest betraktas som en återspeglning av den rådande nationella opinionen.

De två stora partigrupperna konservativa EPP och socialdemokratiska S&D går kraftigt bakåt och de EU-kritiska partierna går sammantaget framåt. I Italien blev Lega störst, och i Frankrike lyckades Le Pens Nationell Samling slå Macrons koalition av EU-positiva partier. I

Storbritannien vann det nybildade Brexitpartiet fler än en av fyra röster. Men skrapar vi på ytan framträder en annorlunda bild. Bland vinnarna finns även de två EU-positiva grupperna, liberala Alde och Gröna/EFA. Dessa gruppers valframsteg kan ses som en motvikt till dem som vill betrakta valet som en seger för EU-kritikerna. En analys av valresultaten på nationell nivå visar vidare att även om såväl EPP som S&D tappat finns flera vinnare. Ungerska Fidesz lyckades vinna en majoritet av rösterna i sitt land. Trots turbulensen kring den så kallade Ibizaaffären gjorde också österrikiska ÖVP ett bra val. Även i den socialdemokratiska gruppen finns exempel som går mot trenden. Stärkt av ett bra resultat i det senaste nationella valet gjorde det socialistiska PSOE ett exceptionellt bra resultat i Spanien. Dess

holländska motsvarigheten PvdA, ett ofta använt exempel på den allmänna socialdemokratiska nedgången i Europa, överraskade och blev landets största parti. Omvänt så finns det flera exempel på bakslag bland de EU-kritiska partierna. Den vänsterradikala gruppen GUE/NGL är bland valets stora förlorare och är nu den minsta gruppen. Också bland de högerradikala EU-skeptiska partierna finns exempel som går mot den generella trenden. Geert Wilders Frihetsparti förlorar alla sina nederländska platser och Dansk folkeparti förlorade tre av fem röster.

Så även om EU-skeptiska partier har gått framåt, tycks det som om inställningen till EU generellt sett blir mer positiv. Få medborgare vill lämna EU och de flesta av de framgångsrika EU-kritiska partierna

har skiftat fokus från utträdeskrav till att reformera EU inifrån.

Något paradoxalt tycks Brexit ha gjort både medborgare och partier mindre benägna att kräva ett utträde. Trots dessa positiva tecken för dem som omfamnar tanken på en fortsatt stark union ger analyserna i forskningsrapporten Euroflections också anledning till viss oro. Innehållet i medlemsländernas valkampanjer var huvudsakligen nationella. Trots systemet med toppkandidater och en diskussion om att införa övernationella mandat i Europaparlamentet, tycks få väljare betrakta EU-valet som ett europeiskt val. Trots den mycket snabba medieutvecklingen finns fortfarande ingen verklig inflytelserik europeisk mediemarknad. Och även om valet har vinnare och förlorare på aggregerad nivå,

visar en djupgående analys att bilden är mer splittrad än vad den ger sken av. Inom de flesta partigrupperna hittar vi både vinnare och förlorare.

Är det något som de olika valkampanjerna och valresultatet visat, så är det att de nationella frågorna och problemen fortfarande är överordnade det som händer på europeisk nivå. Vi bör därför inte se det nyligen genomförda EU-valet som en stor europeisk händelse, utan mer som 28 olika nationella evenemang som samlats under ett paneuropeiskt paraply. Sammantaget är resultatet av EU-valet komplext. Precis som i Sverige blir de stora partigrupperna mindre och de små partigrupperna blir större. Aldrig tidigare har vi mött ett så splittrat europeiskt parlament. De stora grupperna förlorade nästan 20 procent av sina platser, vilket innebär att deras sammanlagda makt, för

första gången någonsin, saknar majoritet. Detta är förstås en stor händelse. De två dominerande drivkrafterna för den europeiska integrationen kan inte längre fatta beslut utan bifall från minst ett parti. Även om Europaparlamentet är en bastion av förhandlingar och pragmatism är denna situation ny. Vi kommer nu gå in i en turbulent anpassningsfas och det kommer att ta tid innan nya spelregler har iSå här navigerar du i Dagens Nyheter.

Ledarna svarar med tårgas och gummikulor

TORSDAG 13 JUNI 2019

Tårgas, pepparspray och gummikulor. Hongkong förvandlades till en stridsscen på onsdagen. 72 personer skadades, enligt CNN, vid - demonstrationer mot den kritiserade lagen som tillåter utlämning av misstänkta brottslingar till Kina.

Hongkongs ledning är pressad. Men än så länge står ledaren Carrie Lam fast vid sin linje – lagen ska införas.

Peking.

Redan på tisdagskvällen började de anlända. Svartklädda, iklädda ansiktsmasker och utrustade med paraplyer som skydd mot tårgas. Och när solen gått upp och Hongkongs politiska beslutsfattare gjorde sig redo för att träffas en andra gång för att behandla lagen om utlämningsavtal till Kina var ingångarna blockerade. Demonstranterna hade byggt barrikader, satt sig i gräset och haft picknick. De vägrade lämna platsen. Kravallpolis och demonstranter drabbade samman. Tårgasen låg tät mellan skyskraporna och gummikulorna ven när polisen försökte skingra massorna. Demonstranter svarade med att kasta

vattenflaskor. Enligt Reuters tvingades minst tio personer åka till sjukhus.

De dramatiska scenerna illustrerar den största kris som Hongkongs ledning gått igenom sedan 2014 när demonstranter i den så kallade paraplyrevolutionen krävde större demokrati och fria val. Och liksom den gången, de protesterna pågick i månader, ser motståndet ut att bli ihärdigt. Demonstranterna har sagt att de vägrar lämna området om inte lagen kastas i papperskorgen.

Redan på onsdagen nådde demonstranterna viss framgång.

Barrikaderna de byggt tvingade beslutsfattarna att skjuta upp debatten om lagen på obestämt framtid.

Det var en delseger för demonstranterna som ser sina rättigheter alltmer kringskurna. Lagförslaget är för dem bara ytterligare ett bevis på att Kina, som

Hongkong tillhör sedan 1997, ökar kontrollen över deras halvö.

Löftet om att Hongkongborna skulle få behålla en hög grad av självstyre och ha egna lagar som yttrandefrihet, samlingsfrihet och oberoende domstolar befarar de är på väg att urholkas. De senaste åren har de sett flera tecken på det. Bland annat har ett förbud mot att håna den kinesiska nationalsången införts, massakern vid Himmelska fridens torg 1989 har raderats ur läroböcker och bokhandlare som ger ut regimkritiska böcker har plötsligt "försvunnit". Allt detta har byggt upp den vrede som nu manifesteras kring lagen om ett utlämningsavtal med Kina.

Nu ser motståndarna till lagförslaget framför sig att ett utlämningsavtal med Kina ska leda till att regimkritiker godtyckligt begärs ut för att sedan utsättas

för ett domstolssystem kontrollerat av den kommunistiska regimen. Ett system som fått kritik för påtvingade erkännanden, godtyckliga rättegångar och tortyr.

– Vi litar inte på Kina. Deras lagar och regler kan tillämpas godtyckligt och vi ser det redan i Hongkong, säger en av demonstranterna till the Guardian och pekar på de demokratiaktivister som deltog i paraplyrevolutionen 2014 och som nyligen blev dömda.

Men de massiva protesterna till trots – några signaler på att Hongkongs ledare Carrie Lam kommer att ge vika syns inte. Hon framhåller att lagen är nödvändig och att den inte kommer att påverka mänskliga rättigheter. Och om lagen går till omröstning kommer hon att få sin vilja igenom. Carrie Lam har stöd av en majoritet av lagstiftarna i Hongkong.

Samtidigt är hon alltmer impopulär. I demonstranternas ögon är hon en nickedocka som gör vad regimen i Peking vill.

Nu står hårt mot hårt. Demonstranterna hävdar att de inte kommer att ge sig.

– Carrie Lam har underskattat oss. Vi kommer inte låta henne komma undan med det här, säger en demonstrant till Reuters.

Och de har ett brett stöd. I söndags deltog enligt organisatorerna över en miljon i protester mot lagen. Här fanns exempelvis unga, gamla, professorer, affärsmän och advokater representerade.

Hongkongs tunga affärsidkare befärar att Hongkong ska få försämrat rykte och att investeringarna inte längre ska flöda till halvön som är ett av världens finansiella centrum. På onsdagen sjönk börsen i

Hongkong till följd av oron. Även USA och Storbritannien sluter upp i kritiken.

Men en titt i backspegeln ger demonstranterna dåliga odds att stoppa lagen. De långvariga protesterna 2014 visar att Hongkongs ledare inte viker sig för invändningar i första taget. Inget av de krav som demokrati rörelsen förde fram uppfyllades.

Och lagen har stöd i Kina. Visserligen förekommer knappt några rapporter om demonstrationerna i kinesiska medier alls. Men att regimen stöder lagen är den tydlig med.

– Allt som skadar Hongkongs välfärd och stabilitet är mot den allmänna opinionen i Hongkong, sade en talesperson för det kinesiska utrikesministeriet på onsdagen.

Marianne Björklund

Fakta. Flera har med sig paraplyer

Över en miljon Hongkongbor protesterade, enligt organisatörerna, i söndags mot ett lagförslag som ger Kina rätt att begära misstänkta brottslingar utlämnade.

Protesterna fortsatte på onsdagen när förslaget skulle diskuteras i den lagstiftande församlingen. Mötet fick skjutas upp.

Demonstranterna har sagt att de tänker protestera fram tills lagförslaget lagts ner.

Flera av dem har tagit med sig paraplyer, precis som vid "paraplyrevolutionen" 2014, för att skydda sig mot tårgas och pepparspray.

Michael Winiarski: För invånarna väntar inga - ljusa tider

TORSDAG 13 JUNI 2019

Analys.

Det finns egentligen inget som talar för att den miljonhövdade protesten i Hongkong utmanar maktpositionen för Kinas kommunistiska parti. Eller att diktaturen i Kina på allvar är hotad. Men

för invånarna i Hongkong väntar inga ljusa tider.

Även om Xi Jinping och de andra kinesiska ledarna sitter säkert är de ändå högst medvetna om att det som pågår i dessa dagar i Hongkong är de mest omfattande öppna protesterna i Kina sedan den 4 juni 1989, då en bred demokrati rörelse slogs ned i massakern på Himmelska fridens torg i Peking.

Landets dåvarande starke man Deng Xiaoping, som drev igenom ekonomiska reformer men motarbetade all politisk pluralism, betraktade demonstrationerna som ett verkligt hot mot landets kommunistiska system och partiets maktmonopol. Därmed måste de till varje pris krossas.

Priset blev också högt. Tusentals människor, exakt hur många är än i dag oklart, dödades.

4 juni 1989 kom att bli ett symboliskt datum på fler än ett sätt, och blev ett argument för att den historiska utvecklingen inte måste gå åt ett och samma håll överallt: Precis samma dag för 30 år sedan styrde det kommunistiska Polen in på en motsatt väg, när dess medborgare fick välja ett nytt parlament i ett nästan fritt val.

Snart följde Ungern, Östtyskland och de andra "folkdemokratierna" i östra Centraleuropa efter, och de kommunistiska enpartistaterna omstöptes till parlamentariska demokratier, på i stort sett fredlig väg.

Det fanns flera skäl till att det gick så; de europeiska ländernas hade demokratiska traditioner och de kommandoekonomiska systemen visade upp sin totala oduglighet. Det som till slut avgjorde var att Kremls järnnäve inte sattes in. Sovjetledaren

Michail Gorbatjov förklarade att invaderande ryska stridsvagnar inte längre skulle slå ned frihetslängtande folk i det sovjetiska imperiets periferi.

Kinas styrande parti valde, och väljer en annan väg. Ännu har protesterna i Hongkong inte nått den temperatur som kräver ett militärt ingripande. Så långt handlar det om kravallpolis, gummikulor, tårgas och pepparsprej.

Dessutom är protesterna, till skillnad från för 30 år sedan, i huvudsak lokalt Hongkongrelaterade. Med regeringens ord handlar det om att "täppa till kryphål i dess lagar". Eller med andra ord det som gör att Hongkong, som en särskild administrativ region inom Kina, ännu har kvar demokratiska fri- och rättigheter som förhindrar övergrepp och utvisningar till Fastlandskina.

Oroade Hongkongbor betraktar det som pågår som en oundviklig fortsättning på utvecklingen – och allt mer inskränkt demokrati – sedan den forna brittiska kolonin 1997 blev en del av Folkrepubliken Kina.

Den pessimistiska frågan är om det vi bevittnar är Hongkongs sista strid, eller om det ännu finns plats för den av Peking utlovade modellen ”ett land, två system”.

Michael Winiarski

”Alla vet att diskrimine- ringen av halva jordens befolkning är fel”

TORSDAG 13 JUNI 2019

Kvinnors rättigheter stod i fokus när Centerledaren Annie Lööf och MP-språkröret Isabella Lövin talade på årets Järvavecka.

Järvaveckan, ett slags miniatyr-Almedalen på Spånga IP i Stockholm, inleddes på onsdagen med omkring 4 000 besökare. Först ut av riksdagspartiernas ledare att ta plats på scenen var Centerpartiets Annie Lööf följt av Miljöpartiets Isabella Lövin. Båda partiledarna valde i sina tal att lägga stor vikt vid kvinnors rättigheter, i Sverige och runtom i världen. Lövin sa att hon i sin roll som biståndsminister har träffat många kvinnor som levt eller lever under hårt förtryck.

– Innerst inne vet alla att det är fel. Att det är moraliskt, logiskt och känslomässigt fel att halva jordens befolkning ska vara diskriminerad, sa hon i talet.

Lövin betonade vidare att det svenska samhället måste vara glasklart i budskapet att hedersförtryck är oacceptabelt.

– Det är en fråga som vi vet kan vara svår att komma åt. Det kan vara familjer och

stora grupper som kanske inte har lätt att anmäla varandra. Därför handlar det också om att prata om det och visa att attityden från det svenska samhället är att vi inte accepterar det.

Vilka åtgärder anser du är viktigast?

– Det handlar om kunskap i skolan, i socialtjänsten och hos kuratorer för att upptäcka de här strukturerna och då stödja flickor och pojkar. Steg ett är utbildning och att se till att det är en obligatorisk del av personalkompetensen, säger Lövin.

Centerledaren Annie Lööf anser att Sverige är snabbt att fördöma kvinnors situation i andra länder.

– Men problemet är att det är en verklighet för alltför många flickor och kvinnor också i Sverige. Under 2018 anmäldes 1 700 fall av grov kvinnofridskränkning, 37 procent av

kvinnorna mellan 16 och 24 år känner sig otrygga när de vistas ute sent, tusentals flickor och kvinnor får inte själva välja vem de ska gifta sig med, tvingas leva i skräck om de råkar bli kära i fel person, styrs kontrolleras och attackeras, sa hon från scenen.

Efter sitt tal säger Lööf att C och L tillsammans med regeringen i det januariavtal som slöts mellan de fyra partierna kommit överens om att stärka landets tjej- och kvinnojourer samt skärpa arbetet mot hedersrelaterat våld.

Båda partiledarna lyfte abortfrågan efter vårens debatt om abort både i USA och i Sverige.

Lövin kritiserade Krisdemokraternas tidigare EU-parlamentariker Lars Adaktusson. DN kunde tidigare i vår visa att han röstat nej till abort vid 22 av 28

tillfällen under hans tid som EU-parlamentariker.

– Jag kan bara konstatera att han var den enda svenska ledamoten som röstade på det sättet. Jag tycker inte KD har gett svar på varför. Det är uppseendeväckande, kvinnors rättigheter handlar också om att ha rätt att bestämma om man vill föda barn eller inte, säger Lövin.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se

Fakta. Pågår till söndag

Torsdag Vänsterpartiets ledare Jonas Sjöstedt och Kristdemokraternas Ebba Busch Thor.

Fredag Sverigedemokraternas ledare Jimmie Åkesson.

Lördag Socialdemokraternas partiledare och statsminister Stefan Löfven.

Söndag Moderaternas partiledare Ulf Kristersson.

400 gripna efter protest mot korrupt rättsväsende

TORSDAG 13 JUNI 2019

Över 400 personer greps i en demonstration för det fria ordet och rättssäkerheten i Moskva, däribland oppositionsledaren Aleksej Navalnyj. Många bars in i polisbussarna med våld. En så massiv polisinsats har inte setts i Moskva på flera år. Moskva.

Tjistyje Prudy är en lummig boulevard i centrala Moskva. Som gjord för att flanera på. Nu har den förvandlats till ett slagfält. Poliser i kravallutrustning fäller demonstranter till marken och bär in dem i bussar. Äldre damer klädda i högklackat och sommarklänning springer bredvid och skäller på poliserna, andra filmar med sina telefoner. Med jämna mellanrum ljuder knastriga rop ur megafoner att folk ska skingra sig.

Den 12 juni är Rysslands nationaldag och helgdag. Över tusen personer har samlats för att kräva ett oberoende rättssystem.

Minst 400 av dem grips, mitt bland flanerande Moskvabor som är ute för att njuta av ledigheten.

Dagen innan har husarresten för den undersökande journalisten Ivan Golunov hävts. Han greps i torsdags förra veckan och anklagades för droghandel. Golunov

tilläts inte sova på ett dygn och vittnade om misshandel när han satt häktad. Han hade enligt läkarutlåtande blåmärken vid revbenen, skråmor på bröstkorgen och misstänkt hjärnskakning.

Anklagelserna mot Golunov var uppenbart fabricerade – fotografierna på kokain hade inte tagits i hans bostad och enligt medicinska analyser har han själv inte använt droger. Hundratalsoberoende journalister i Ryssland satte i gång en omfattande kampanj. Efter fem dagar drog inrikesministeriet tillbaka alla anklagelser mot Golunov och husarresten hävdes tisdag kväll. Det var en enorm seger för det ryska civila samhället.

Den planerade demonstrationen för Golunov hölls i alla fall. Själv valde han att inte delta och demonstrationen hade inte fått tillstånd. Men författaren och

sovjetdissidenten Lev Rubinstein beslöt trots detta att gå ut på gatan.

– Vi får inte ge upp nu. Hundratalsofskyldiga personer sitter kvar i ryska fängelser, de ska frigges allihopa. Ivan var bara en av många, säger Rubinstein. Jag träffar honom när manifestationen precis inletts, innan polisen börjar gripa folk. Galina Morozova och Tatiana Studinikina är pensionärer som har gått ut för att protestera mot det godtyckliga rättsväsendet.

– Vem som helst kan råka ut för det här. Det räcker med att vara en obekväm person, eller så behöver polisen helt enkelt en syndabock. Då placerar de narkotika i din ficka och du kan få tjugo år i fängelse, säger Galina Morozova.

Demonstranterna hade planerat att hålla en manifestation utan tal eller slagord. Avsikten var att samlas fredligt och

därefter vandra till inrikesministeriet på Petrovkagatan. Det lyckades inte, eftersom polisen spärrade vägen och därefter började gripa folk. Över 400 personer greps, bland dem oppositionsledaren Aleksej Navalnyj. Hans nära medarbetare Leonid Volkov sitter just nu av ett femton dagar långt straff för att tidigare ha ordnat en olaglig demonstration.

Flera av de gripna var minderåriga och journalister. Myndigheterna signalerade mycket klart att om man var tvungen att backa i fallet Golunov, så betyder det inte att man kompromissar på andra håll. En så massiv polisinsats mot demonstranter har inte satts in på flera år i Moskva.

Få är förvånade. Att fallet Golunov är ett undantag har oberoende ryska journalister varit på det klara med från början.

– Processen mot Golunov är slut. Men processen mot ett laglöst system har bara

börjat. Bara när alla är lika inför lagen kan vi tala om seger, skriver den oberoende tidningen Vedomosti i en ledare.

Det ryska rättssystemet är dokumenterat korrupt. Många sitter fängslade för brott de inte har begått, eller inte har haft det fulla ansvaret för. Få har dömts på order av Kreml. Det är betydligt vanligare att potentater på längre nivå försöker tysta obekväma röster, vilket fallet Golunov var ett bra exempel på. Av allt att döma var det någon på lägre nivå som ville oskadliggöra honom.

Fallet Jurij Dmitrijev – historikern som kartlade massgravar och två gånger har gripits för pedofilbrott – är av en annan kaliber. Där är det uppenbarligt någon högre upp i hierarkin som vill tysta honom. Dmitrijev friades i sin första rättegång, men greps på nytt. Nu står han

för andra gången anklagad för uppenbart
fabricerade pedofilbrott.

Också Dmitrijev stöds av en mäktig civil
kampanj. Hur osannolikt det än verkar att
han frias en andra gång visar fallet
Golunov att allt är möjligt.

Men faktum kvarstår: inga enskilda segrar
avskaffar ett korrupt system.

Anna-Lena Laurén

Fakta. Förhandlade i timmar

Demonstrationen i Moskva sammankallades
ursprungligen för att stödja den då gripne ryska
journalisten Ivan Golunov. Den initierades av en
grupp oberoende journalister, bland annat Ilja
Azar, Marina Litvinovitj och Lev Parchomenko. De
förhandlade i flera timmar med Moskva stad om
tillstånd, men svaret blev nej.

I demonstrationen deltog cirka 1200 personer,
enligt polisen. Oberoende Echo Moskvys
journalister bedömer antalet till några tusen.

Inget "Fort Trump" – men fler USA- soldater till Polen

TORSDAG 13 JUNI 2019

Analys

**Donald Trump älskar som bekant att se
sitt namn på olika byggnader och
anläggningar runt om i världen. Men
försöket från Polens president Andrzej
Duda, på besök i Washington, att locka
USA-presidenten med att döpa en ny**

permanent amerikansk armébas i Polen till "Fort Trump" gick om intet.

In i det sista var det oklart om det skulle bli ett "Fort Trump", men detta begrepp nämndes över huvudtaget inte under de två presidenternas presskonferens i Vita huset. Förutsägelse om att det blir en "kvalitativ och kvantitativ" förstärkning av USA:s militära närvaro i Polen slog dock in. Men det blir det inte en permanent bas, något som Duda hade önskat.

Frågan avgjordes till slut under de två presidenternas möte i Vita huset under onsdagen: ytterligare omkring 1 000 amerikanska soldater stationeras i Polen, och de kommer att hämtas från USA:s kontingent i Tyskland.

USA har redan tidigare en militär närvaro i Polen, som sedan 1999 är medlem i Nato och utgör försvarsalliansens tyngsta utpost mot Ryssland. För närvarande finns

omkring 4 000 USA-soldater i Polen, bland annat en pansarbrigad, på "roterande" basis. Den stationerades i Polen efter Rysslands annektering av Krim 2014 och intervention i östra Ukraina, som ett led i Natos ambition att motstå ett ryskt hot från öster. På Natos toppmöte i Warszawa 2016 beslöts formellt om att alliansen skulle upprätta militär närvaro i Polen (USA) och de tre baltiska staterna Estland, Lettland och Litauen (Kanada, Tyskland och Storbritannien).

I Polen finns utöver pansarbrigaden amerikanskt stridsflyg stationerat i staden Lask, liksom en ett infanteriförband som vaktar gränsen mot den ryska enklaven Kaliningrad. I staden Redzikowo pågår arbete med att uppföra en missilförsvarsanläggning.

Ända sedan den polska högernationalistiska regeringen och

president Duda tillträdde 2015 har den försökt få en permanent USA-styrka stationerad i landet. Det var under Dudas möte med Trump i USA i september förra året, som han lade fram förslaget att namnge en ny militärbas efter den amerikanske presidenten. Utöver detta smickrande – men av många hånade – förslag utlovade president Duda ett polskt bidrag på 2 miljarder dollar för själva bygget av militärbasen.

Trump sade sig gilla idén och förklarade att han allvarligt skulle överväga den, men lovade ingenting.

Vita huset och försvarshögkvarteret Pentagon har tvekat om en permanent militärstyrka av ett antal orsaker, främst på grund av de säkerhetspolitiska följderna. Nu blir det alltså en truppförstärkning, men den kallas inte för ”permanent”.

För den polska högerregeringen handlar det mer om politisk symbolik än om faktiskt ökad säkerhet. Många polacker hyser oro för att den ryska dominansen – från den tsarryska och sovjetiska tiden – ska återkomma. Och de betraktar USA som en säkrare försäkring mot ett sådant scenario än internationella organisationer som EU eller Nato.

En permanent USA-bas skulle ge den i Europa allt mer isolerade polska regimen ökad legitimitet, och fungera som en motvikt mot EU, som kritiserat de senaste årens försök till nedmontering av demokratin i Polen.

Bryssel har särskilt kritiserat att den polska regeringen har rensat ut obekväma domare från författningsdomstolen och Högsta domstolen och ersatt chefer och journalister i public service-medierna med

personer som är obrottsligt lojala med det styrande partiet Lag och rättvisa (PIS). För Trump, som inte har mycket till övers för det europeiska samarbetet och delar mycket av den polska regeringens nationalkonservativa ideologi (i familjefrågor, migration och klimatpolitik), är det ytterligare ett plus att Polen hellre lutar sig mot USA än mot EU. Trump ser det också som positivt att Polen är redo att stå för en del av notan för en utökad amerikansk truppbasering; han brukar klaga över att USA bär en alltför stor del av bördan för Nato och att de europeiska länderna åker snålskjuts på USA:s bekostnad som medlemmar i försvarsalliansen. Polen ligger bra till hos Trump av ett annat skäl: landet gör av med 2 procent av sin bruttonationalprodukt på försvaret, vilket ligger bland de högsta andelarna i Nato

och stämmer med det mål som alliansen satte upp för alla länder 2014. Däremot ligger det ökade USA-engagemanget inte i linje med Trumps isolationistiska "America First"-tänkande, hans nedlåtande syn på Nato, hans ovillighet att spendera pengar på avlägsna konflikter och hans förkärlek för goda relationer med den ryske ledaren Vladimir Putin. I Moskva har man i åratal uttryckt oro för att Nato utvidgas allt närmare Rysslands gränser. En permanent USA-bas vid den ryska gränsen är ett ytterligare steg som lär betraktas som en provokation och ett hot mot såväl Ryssland som stabiliteten i Europa. En del bedömare menar att ett sådant beslut av Trump knappast kommer att leda till ökad förhandlingsvilja från Putins sida i den frusna konflikten i Ukraina eller

till att vara behjälplig i andra konflikter där USA har direkta intressen av en lösning; som Afghanistan, kärnvapenfrågan i Nordkorea och rustningskontrollen.

Michael Winiarski
ANNONS:

IS terrorcell ”Beatles” ångrar sig inför hot om dödsstraff

TORSDAG 13 JUNI 2019

Som medlemmar i IS terrorcell ”The Beatles” injagade de skräck och avsky. Och de spred mer än gärna filmer som visar tortyr och ritualmord på bakbundna försvarslösa fångar. Nu är de misstänkta IS-torterarna själva fängslade. En av dem Elshafee

Elsheikh, säger i en tv-intervju med CNN att han ångrar sig.

När IS "kalifat" var som mäktigast, under 2014 och 2015, kom vittnesmål från västerlänningar som kidnappats av terrorsekten i Syrien och lyckats förhandla sig fria. Flera av dem hade hållits på samma ställe, ett utdömt sjukhus utanför Aleppo. Den tidigare IS-gisslan gav skakande vittnesbörd om utdragen tortyr, skenavrättningar och sadistiska mord som filmades och spreds via webben. Allt utfört av bödlar som verkade finna nöje i vad de gjorde.

Fångvaktarna var alltid maskerade. Men fyra av dem, de mest brutala och hänsynslösa, utmärkte sig genom att tala engelska med utpräglad Londondialekt. I ett utslag av svart humor började fångarna kalla kvartetten för "The Beatles".

Brittisk underrättelsetjänst lyckades identifiera männen, via detaljer i de avrättningsvideor som de flitigt lade ut på nätet. Ledaren döptes av de brittiska - tabloiderna till "Jihadi John". Egentligen hette han Mohammed Emmwazi och var född i Kuwait men uppvuxen i London, dit han flyttat med sina föräldrar som sex-åring år 1994.

Redan i början av 2000-talet sökte sig Emmwazi till unga extremistiska muslimer som samlades i al-Manaarmoskén i Londonstadsdelen Notting Hill. Han var med att bilda ett nätverk, London Boys, vars medlemmar umgicks med planer på terrordåd. De kastades ut ur moskén men fortsatte propagera för sin våldstillvända lära via andra kanaler.

2012 for Emmwazi till Syrien för att slåss för IS. Där sammanstrålade han med de övriga i "The Beatles": Elshafee Elsheikh,

född i Sudan men uppvuxen i London, och den Londonfödde Alexandra Kotey, med föräldrar från Ghana respektive Cypern. Den fjärde medlemmen Aine Davis, har rötter i Gambia men är född i London. Den mest aktive i gruppen var ”Jihadi John”. Han poserar i de mest beryktade videoklippen, där knästående fångar får halsarna avskurna.

Bland hans offer fanns den amerikanske fotografen James Foley, som kidnappades i november 2012. Halshuggningen av Foley offentliggjordes i ett videoklipp i augusti 2014. Kort därefter släpptes klipp som visar hur Emmwazi skär halsen av de brittiska hjälparbetarna David Haines och Alan Henning.

Mohammed Emmwazi spårades upp av en drönare och dödades i IS ”huvudstad” Raqqa den 12 november 2015. Aine Davis lämnade ”kalifatet” via Turkiet och greps i

Istanbul den november 2015, misstänkt för att ha planerat ett terrordåd i staden. Han nekade till allt och kunde inte bindas till brott, men avtjänar för närvarande ett drygt sjuårigt fängelsestraff i Turkiet för medlemskap i terrororganisation. Elshafee Elsheikh och Alexandra Kotey greps av den USA-stödda styrkan SDF i ett kurdiskkontrollerat område i Syrien i februari 2018. De misstänks för att ha mördat och torterat kidnappade västerlänningar. Men själva nekar de, och säger att de bara medverkat i förhandlingar om lösesummor. I april, två månader efter gripandet, framträdde de i en tv-intervju i CNN. De är arroganta och påstridiga och hävdar sin rätt till en ”rättvis” rättegång i Storbritannien. ”Jag saknar fish and chips”, säger Kotey.

Men i den senaste intervjun med IS-terroristerna, som CNN visade på måndagen, har all självsäkerhet runnit av männen. Elshafee Elsheikh säger att hans engagemang i IS är ”hans livs misstag”. Kotey hävdar att han är oskyldig till mord och tortyr. ”Jag var en krigare”, säger han. Storbritannien vill inte ha med dem att göra. De bägge terroristerna berövades brittiskt medborgarskap redan år 2015. USA:s utrikesdepartement anklagar dem för att ha dödat och torterat amerikanska medborgare och vill ha dem utlämnade. I så fall riskerar de dödsstraff. En annan tänkbar möjlighet är att de förs till Irak och ställs inför rätta där. De senaste veckorna har en rad IS-terrorister av olika nationaliteter dömts till döden i Irak.

Erik Ohlsson

Bolsonaro kväver kulturen i Brasilien

TORSDAG 13 JUNI 2019

Brasiliens president Jair Bolsonaro har stängt kulturdepartementet och dragit in filmstödet. Den högerpopulistiska vågen har även censurerat konsten och minskat bidragen till litteraturen. Värst drabbat är Rio de Janeiro, Brasiliens kulturella huvudstad. Rio de Janeiro.

Brasiliens mest kända manliga porrstjärna är Alexandre Frota. Han har medverkat i ett tjugotal porrfilmer, varav den mest omtalade är James Bond-parodin ”00-Frota – Mannen med den gyllene pistolen”. I en av porrfilmerna är hans motpartner en transvestit. Alexandre Frota är också den modell som vikt ut sig flest gånger i det brasilianska gaymagasinet G Magazine. Fyra gånger på fem år. Med andra ord, han borde inte vara den som den homofoba högernationalisten Jair Bolsonaro söker till sitt parti.

För några år sedan var Alexandre Frota med om att bilda den högerextrema organisationen MBL, Movimento Brasil Livre (Rörelsen för ett fritt Brasilien) som ledde kampanjen att avsätta Brasiliens första kvinnliga president Dilma Rousseff. Rörelsen lyckades – och blev en av de viktigaste aktörerna i den

högerpopulistiska våg som sköljt över världens femte största land sedan dess. På något sätt uppstod tycke mellan Frota och Bolsonaro. Det gick så långt att Bolsonaro bjöd in den före detta porrskådisen att gå med i hans parti.

”Om du vill se mig som president, vill jag se dig som kulturminister”, sa Jair Bolsonaro under valkampanjen.

Budskapet var glasklart. Om Bolsonaro blev president skulle han inte prioritera kultur. Det blev värre. När Bolsonaro väl valdes lade han ned kulturdepartementet.

Frota blev en av partiets kongressledamöter och som tack för stödet lät Bolsonaro honom utse vem som skulle bli regeringens ordförande i filmutskottet. Frota utsåg sin kompis som skrivit en biografi om honom.

– Hela filmindustrin är paralyserad. Ingen får längre något filmstöd, säger Mariana

Marinho, delägare i produktionsbolaget Dona Rosa Filmes i Rio.

Hennes bolag brukar producera tre dokumentärer om året. I år blir det bara en. Den fick hon stöd till innan Bolsonaro fick makten.

– De andra filmerna ligger på is.

Hon sitter på utomhuskaféet till den privatägda kulturinstitutionen Instituto Moreira Salles. Apor klänger i träden.

– Bolsonaro har fått för sig att filmindustrin drivs av subversiva vänstermänniskor som lever på skattemedel. Han förstår inte att filmindustrin genererar pengar och jobb. För att övertyga presidenten har filmindustrins fackförbund gjort en video där de visar att den inhemska filmindustrin omsätter lika mycket pengar som landets läkemedelsindustri.

– Vi försöker gå bortom politiken och visa att det inte går att släcka ned filmindustrin. Förutom kulturell skada är det skadligt för ekonomin, menar Mariana Marinho.

Om Bolsonaro fortsätter sin attack lär det resultera i att Brasilien inte kan leva upp till de lagstadgade kvoterna för inhemsk film. När den amerikanska superhjältefilmen ”Avengers: Endgame” hade premiär i våras gick den upp på 2 702 biosalonger, en täckning på 92 procent av Brasiliens biosalonger. Detta trots att biograflagen säger att en filmpremiär endast får ha 30 procents täckning.

Bolsonaros politik, som säger sig vara nationalistisk, sätter alltså Disney/Marvel-produktioner framför inhemska.

– Vår filmindustri kvävs. Fortsätter det så här kommer det inom två år inte finnas

några brasilianska filmer, säger producenten Mariana Marinho. Inte bara filmindustrin har drabbats av Brasiliens högerpopulistiska sväng. Även bildkonstlivet lider. I miljonstaden Porto Alegre tvingades utställningen "Queermuseu" att stänga efter att Alexandre Frotas högerextrema organisation MBL kritiserat den för att vara respektlös mot katolska symboler och hylla pornografi, pedofili och tidelag. Att en före detta porrskådis hade moraliska synpunkter på en utställnings innehåll blev för mycket för det moderna konstmuseet MAR i Rio som bjöd in utställningen. Men det skulle straffa sig. MAR drivs av en privat stiftelse, men är beroende av kommunens stöd. Sedan tre år tillbaka är Rios borgmästare pingstpastorn Marcelo Crivella. Han spelade in en video som

spreds i sociala medier där han log när han vickade på fingret och sa: "Inte här." Det blev en politisk handling att se utställningen. Ett upprop för yttrandefriheten

- Jag blev förbannad och tänkte. Om MAR inte kan ha utställningen så öppnar jag upp våra lokaler, säger Fabio Szwarcwald. Han är chef för konsthögskolan EAV som ryms i ett palats från 1800-talet i Parque Lage, en av Rios tropiska parker. Skolan ägs av staten, men driften sköts av en konstförening.
- Vi är oberoende. Ingen kan censurera oss, säger 46-årige Fabio Szwarcwald. Skolan startade en insamlingskampanj som inom en månad nådde målet på 2,5 miljoner kronor. Det högsta belopp en crowdfundingkampanj fått i Brasilien. För att stå emot de väntade hatkampanjerna på nätet från MBL:s anhängare

kontrakterade konsthögskolan ett team som bemötte extremhögerens nätattacker. Det funkade.

– Jag fick bara ett tiotal hatmejl, berättar Fabio Szwarcwald.

Han tror att det även kan ha att göra med att han är en annorlunda konsthögskolechef.

– Jag kommer från finansvärlden. Jag har jobbat tjugo år på en investeringsbank. Jag är varken vänster eller homosexuell. Jag är en förmögen, judisk konstsamlare. Jag tror de såg mig som en av dem.

Utställningen slog publikrekord. 40 000 besökare på en månad. Köer på två timmar genom parken för att komma in.

– Det blev en politisk handling att se utställningen. Ett upprop för yttrandefriheten.

Fabio Szwarcwald fick även en kvarts miljon kronor från George Soros

organisation Open society till att arrangera debatter och konserter i samband med queerutställningen. Bland annat spelade Caetano Veloso, en av Brasiliens främsta artister, som varnade för att den censur han led av under militärdiktaturen är på väg tillbaka. I år har två konstutställningar censurerats av delstaten Rio de Janeiros guvernör, den före detta marinkårssoldaten Wilson Witzel, en av Bolsonaros främsta allierade.

– De verkar tro att vi behöver en pappa som uppfostrar oss. Vi har redan pappor. Vi behöver ingen som säger till oss vad vi får se och inte se.

En paradoxal följd av censuren kan bli att landets konstnärer vässar sin samhällskritik.

– Ibland behöver konst motstånd för att bli riktigt bra, menar Fabio Szwarcwald.

För sju år sedan startade litteraturfestivalen Festa Literária das Periferias, FLUP, (Förortens litterära fest). Namnet var en känga åt litteraturelitens festival FLIP som varje år arrangeras i den pittoreska kulturbyn Paraty i skärgården. Festivalen – som bland annat anordnats i favelan Cidade de Deus, känd från filmen ”Guds stad” – blev en succé. Tidigare har FLUP haft den brasilianska utvecklingsbanken BNDES som huvudsponsor, men sedan Bolsonaro bytt ut bankens chef har stödet till kulturen minskat med 40 procent. Antagligen blir det inga pengar i år.

– Vi har ännu inte fått något besked, säger festivalgeneralen Écio Salles.

Eftersom det är osäkert om festivalen, som ska hållas i oktober, får några pengar tänker arrangörerna flytta till det moderna konstmuseet MAR i hamnen. Det är både

billigare och säkrare. Efter att guvernören Wilson Witzel uppmanat polisen att skjuta för att döda, i stället för att gripa misstänkta kriminella, har krigen i favelorna blivit blodigare.

– Vi vågar inte vara i favelorna längre, säger Écio Salles.

Det finns en risk att stadens borgmästare förbjuder festivalen att vara på konstmuseet, eftersom FLUP i år kommer att hedra den avlidne, samhällskritiska rapparen Marcelo Yuka som velat legalisera marijuana.

– Allting kan hända. Vi lever i väldigt komplicerade tider, säger Écio Salles.

Det enda positiva han sett den senaste tiden är att fler unga, svarta kvinnor skriver litteratur.

– Kulturen kommer att klara sig. De som verkligen drabbas är de fattiga. Bolsonaros

åtstramningspolitik kommer att svälta dem.

Henrik Brandão Jönsson

Filmiska framgångar trots indraget stöd.

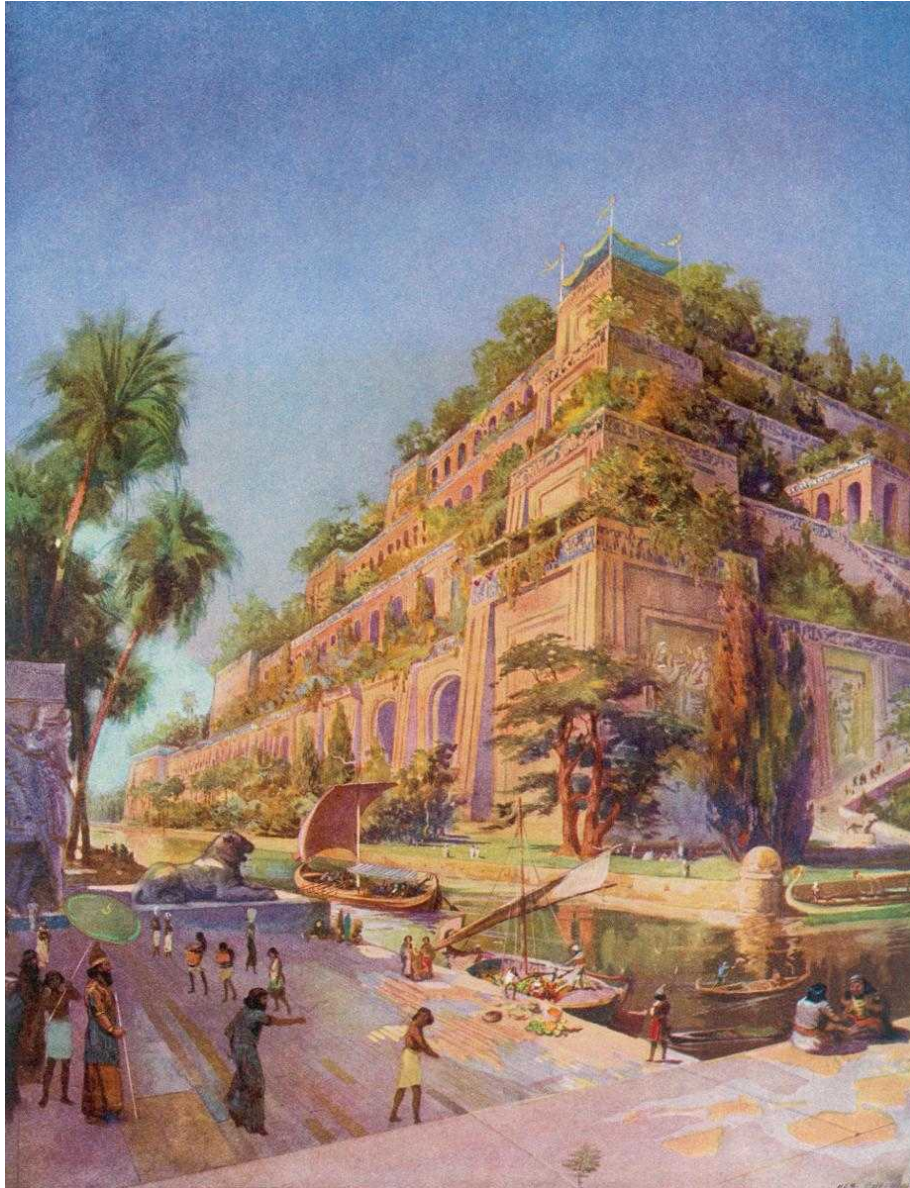
Det statliga oljebolaget Petrobras har varit en av de största sponsorerna till Brasiliens kulturliv, men har efter att Bolsonaro tillträtt slutat att stödja kulturen.

Landets största filmfestival Mostra São Paulo kommer inte att få något stöd i år.

Även den statliga sparbanken Caixa Econômico Federal har dragit in sitt stöd till filmfestivaler.

Det indragna filmstödet kommer just när brasiliansk film skördar stora framgångar utomlands. Vid Cannesfestivalen i år vann den brasilianske regissören Kleber Mendonça Filho juryns pris för "Bacurau" och landsmannen Karim Aïnouz fick pris för sin "The invisible life of Eurídice Gusmão".

Rik guide till antikens stordåd

TORSDAG 13 JUNI 2019

Allan Klynnes "Antikens sju underverk" är en rik och underhållande historia.

Underverken var ofta handfasta stenkonstruktioner och resta i en anda av storhetsvansinne. Maria Schottenius har roligt i de vackra ruinerna.

Allan Klynne

"Antikens sju underverk"

Natur & Kultur, 329 sidor

För er som på semestrarna brukar släpa era barn och er själva runt i gamla ruiner och på museer finns det nu en ny bok på svenska, som kan inspirera till nya stordåd i den vägen. "Antikens sju underverk" av Allan Klynne, fil dr. i antikens kultur och samhällsliv, dessutom reseledare och föreläsare.

Det som nu reducerats till antikens sju underverk kallades under antiken för världens sju underverk och var remarkabla byggnadsverk, oftast enorma i omfång.

Förutom pyramiderna i Giza har de storslagna minnesmärkena förintats eller förvandlats till ruiner. Förutom i ett fall – de hängande trädgårdarna i Babylon, om de nu fanns? – rör det sig om manifestationer i sten och marmor.

Innan Allan Klynne överhuvud taget släpper in oss bland underverken får vi en

nyttig lektion i längdmått. "Grekiska längdmått utgick från människokroppen" – från fingerbredd, aln, famn och fot.

Genom åren har dessa mått blandats och missuppfattats, vilket gör att det har varit omöjligt att exakt säga vilka mått

byggnaderna i verkligheten hade. Men med hjälp av arkeologiska utgrävningar kan man numera säga på ett ungefär.

Även om "världen" under antiken var begränsad och – förutom Babylon vid floden Eufrat och nära Tigris –

underverken låg utspridda runtom i västra Mindre Asien, var det inte många förunnat att under en livstid hinna uppleva dem alla.

Filon från Byzantion talar förmodligen av egen erfarenhet i "Om världens sju underverk" (300-talet e Kr) när han skriver:

”Enda sättet att uppfylla önsknigen att själv få se alla underverken är att fara kors och tvärs genom världen och slita ut sig av allt resande, och när du väl har gjort det kommer du att vara gammal och så gott som död.”

Även om det borde gå lite smidigare numera krävs det framförhållning och logistik för att lyckas. Det enda av dessa underverk jag har besökt är pyramiderna i Giza, i gassande sol utan skugga i sikte. Dessutom vandrade jag kräkfärdig i de varma, syrefattiga gångarna i pyramidens inre med turister framför och bakom. Det är absolut ingenting jag skulle vilja göra om, men det var värt det. Och bland alla magnifika konstruktioner är pyramiderna i mina ögon störst och vackrast.

Herodotos från Halikarnassos, ”historieskrivningen fader”, skriver i sitt

verk ”Historia” i början av 400-talet f Kr om ”märkvärdigheter” och sådant som ”är värt att beundra”, uttryck som senare gled över till att kallas underverk. Det är först på 100-talet f Kr som dokument med en lista över underverken kan dateras till, berättar Allan Klynne. Dels ett delvis förstört stycke papyrus som återanvänts i ett mumie-emballage. Dels en dikt, ett epigram, av Antipatros från Sidon på 100-talet f Kr. ”Jag har sett Babylon med murar breda som gator/Jag har sett Zeus vid floden Alpheios/Jag har sett Helios jättestatyn och de hängande trädgårdarna/Jag har även sett Nilens väldiga pyramider...” etcetera.

Antikens sju underverk är:

1. Pyramiderna
2. Babylons murar och hängande trädgårdar
3. Zeusstatyn i Olympia

4. Mausoleet i Halikarnassos
5. Artemistemplet i Efesos
6. Kolossen på Rhodos
7. Fyrtornet på Faros

Och varför sju?

Redan sumererna, som levde flera tusen år före vår tideräkning, delade in sina gudar i grupper om sju, en kalender som lever kvar även i vår sjudagarsvecka. "Talet sju stod för helhet och kosmisk ordning." Och Allan Klynne lägger ihop sju och sju i olika religiösa system. Gud skapade världen på sju dagar, judendomen har den sjuarmade ljusstaken, den katolska kyrkan räknar till sju dödssynder och sju sakrament, muslimerna ska vid pilgrimsfärden till Mecka gå sju varv runt Kaba.

Urvalsprinciperna för underverken kan diskuteras. Mest guld, mest elfenben, flest marmorskulpturer? Det berodde helt på grekerna, det var de som bestämde.

Egyptierna och perserna borde egentligen kvala in på fler, men vad "barbarerna", det vill säga icke-grekerna hade åstadkommit var inte lika intressant som det grekerna skapat. Klynne skriver: "Det verkar alltså som om kriterierna för ett underverk hängde tätt samman med grekiska, tekniska landvinningar under just de århundraden då grekerna utan konkurrens representerade Medelhavets ledande kultur."

Jag gillar Klynnes handfasta och lättsamma presentation av dessa byggnadsverk som ofta uppstått ur en kombination av storhetsvansinne och sten, som människor fraktat och släpat och huggit. Ibland är det en gud som ska äras, ibland är den en gudaförklarad människa, som med pyramiderna, "en turistmagnet som ingen av de andra underverken ens kommer i närheten av". Vi får veta en del

om förslagen till de ramper som kan ha använts till de 2,5 miljoner stenblock som sägs ha använts till Cheopspyramiden. Men riktigt hur det gick till att bygga dem vet uppenbarligen varken Klynne eller någon annan.

Beskrivningarna av Babylons hängande trädgårdar är de mest hänförande.

Problemet är bara att man inte säkert vet om de fanns. Herodotos har noggrant återgivit allt möjligt intressant i Babylon, bland annat Babels torn, men Klynne är kallsinnig. ”Återigen kan vi alltså bara konstatera att Herodotos siffror är helt uppåt väggarna” och kanske har de rätt som säger att ”merparten av det han säger inte går att lita på över huvud taget”.

Det tredje underverket, Zeusstatyn i Olympia på västra Peloponnesos i Grekland, var en enorm staty i elfenben där guden sitter på en rikt dekorerad tron.

Även där är anekdoterna om tillkomsthistorien osäkra, men Klynne tillskriver verket ”den olympiska andan”. Det gäller, skriver han ”att sträva mot perfektion och seger – att vara störst, bäst och vackrast”.

Jag hade för all del hört att de många brösten som hänger i klasar runt jaktgudinnan Artemis från Artemistemplet i Efesos (nu på Nationalmuseet i Neapel) kan vara avbildning av tjurtestiklar, men Klynne spinner vidare och reder ut begreppen. Fast kolossen på Rhodos, Helios, vet vi egentligen inte mycket om. Inte ens hur hög den var.

Det är roligt att få en guidad tur genom underverken. Även om gudarnas boningar har rasat och ruintolkningen snubblar i bevisföringen så får vi många riktigt bra historier på den steniga vägen.

Maria Schottenius

Federley tävlar om att leda liberala partigruppen i EU

FREDAG 14 JUNI 2019

Fredrick Federley (C) vill bli ordförande för den liberala partigruppen i EU-parlamentet. Tuffaste konkurrenten, Nathalie Loiseau från Macrons parti En Marche, har hoppat av efter arroganta uttalanden om sina partivänner. Bryssel

Fredrick Federley hoppas bli ordförande för Europaparlamentets liberala grupp, som tidigare hette Alde men precis bytt namn till Renew Europe, förnya Europa. Bland Renew Europes 108 ledemöter ingår svenska C och L.

– Ett antal delegationer inom gruppen har kommit till mig och vill att jag kandiderar, säger Fredrick Federley.

Varför bestämde du dig till slut för att vilja bli ordförande?

– Det är möjligheten att få vara en del i att formera den nya gruppen och göra förändringar under kommande mandatperiod. Det är en otrolig chans. Jag tror ingen i Sverige har haft den tidigare, säger han.

Federley vill försöka ena gruppen, öka tilliten och överbrygga de motsättningarna som finns. Partigrupperna i EU-parlamentet är betydligt mer spretiga än i

svenska riksdagen. Gamla Aldegruppen tillhörde dessutom en av de mest spretiga. – Det går inte att leverera någonting om du inte kan lägga upp alla 108 röster på bordet i en förhandling med andra grupper. Splittras Renew Europe i olika fraktioner kommer vi inte ha något att säga till om, framhåller Fredrick Federley. Som hans främsta konkurrenter om ordförandeposten har räknats fransyskan Nathalie Loiseau och nederländskan Sophie in 't Veld. På torsdagseftermiddagen hoppade Loiseau, tidigare EU-minister och president Emmanuel Macrons förlängda arm i Europaparlamentet, av sin kandidatur. Hon har tidigare ansetts som favorit. Just En Marches intåg i parlamentet med sina 21 ledamöter är nämligen en viktig förklaring till att liberala gruppen vuxit sig starkare.

Hennes stjärna började dala i takt med avslöjandena från ett så kallat bakgrundssamtal som hon haft med franska journalister. Det hon sade om sina partikamrater i Renew Europe läckte först ut i belgiska tidningen Le Soir och har sedan uppmärksammats i franska medier. Bland annat förklarade Nathalie Loiseau att nu var det hög tid för nya metoder, ny stadga och nytt ledarskap. Liberaler i Tyskland, Benelux och Norden måste rätta in sig i ledet eftersom basen i partigruppen är mindre nordisk. Dessutom attackerade hon sina medtävlare om ordförandeskapet. Sophie in 't Veld ”har förlorat alla sina slag” och att välja Fredrick Federley ”är som att ge nycklarna till tyska högern”. Till en början kallade Nathalie Loiseau rapporteringen för påhittad, men i takt

med att nya artiklar dykt upp tystnade hennes dementier.

– Att det kommer nya artiklar med fler detaljer gör att hon skadat sig själv väldigt mycket. Många undrar nu hur man agerar i Paris. Hon har inte stärkt sina odds, sade Federley till DN tidigare på torsdagen, innan det blev känt att hon hoppat av. På onsdag nästa vecka ska ordförande för Renew Europe väljas.

Även de övriga partigrupperna i Europaparlamentet håller på att välja sina företrädare. I den gröna gruppen blir MP:s Alice Bah Kuhnke vice ordförande. I EPP-gruppen, där M och KD ingår, kandiderade Tomas Tobé (M) att blir vice ordförande, men fick inte tillräckligt många röster. Partigrupperna där S, SD och V ingår har ännu inte valt sina företrädare.

Pia Gripenberg

Obama och Löfven möttes i Stockholm

FREDAG 14 JUNI 2019

USA:s förre president Barack Obama är i Stockholm för att tala på konferensen Brilliant minds. Under torsdagseftermiddagen passade han på att träffa statsminister Stefan Löfven (S).

Barack Obama är i Sverige för att tala på konferensen Brilliant minds, som grundades 2015 av Spotify-grundaren Daniel Ek och Arash "Ash" Pournouri, Aviciis tidigare manager. Syftet är enligt arrangörerna att föra samman kreativa personer och använda sig av svenska

värderingar för att uträtta ”stora saker tillsammans”.

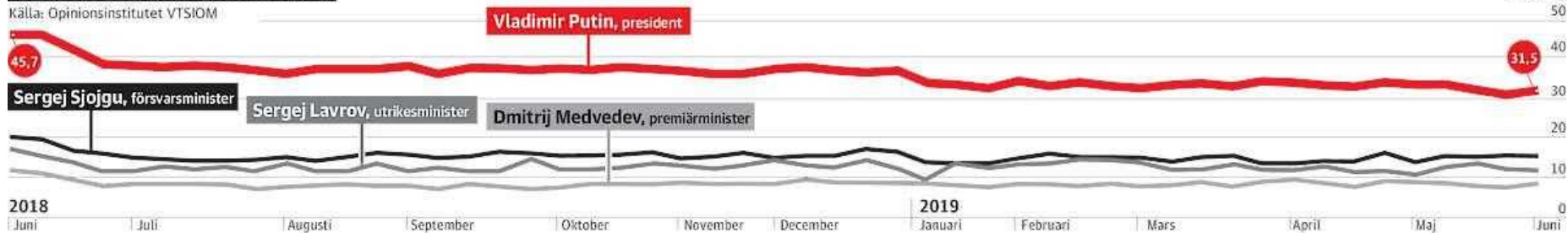
”Vi har träffats tidigare och jag är glad att vi fick ett tillfälle att träffas igen under hans besök i Stockholm”, skrev Stefan Löfven i sociala medier efter mötet med Barack Obama.

Konferensen avslutas på lördag. Bland årets talare finns Cristina Stenbeck, Greta Thunberg, Volvodirektören Bodil Eriksson och Snapchats grundare Evan Spiegel.

TT

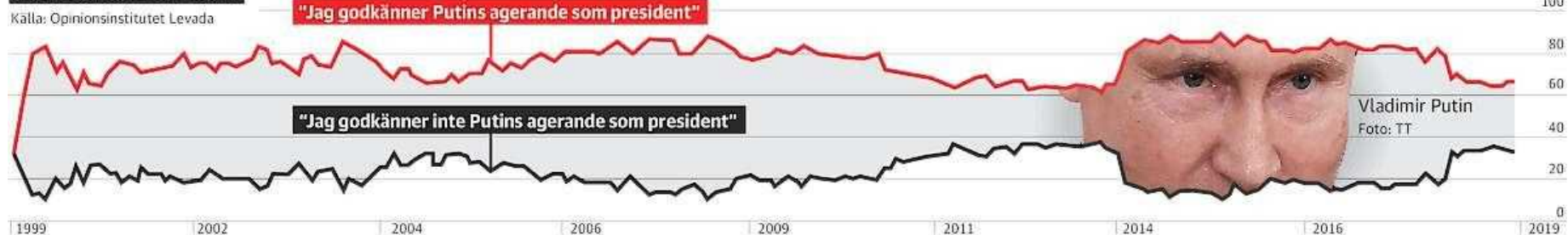
Förtroendet för ryska politiker

Källa: Opinionsinstitutet VTSIOM

Förtroendet för Putin

Källa: Opinionsinstitutet Levada

Moskva blommar för att missnöjet inte ska slå rot

FREDAG 14 JUNI 2019

Den ryska huvudstaden Moskva rustas upp för miljardbelopp. Det är viktigt för makthavarna att missnöjet inte slår rot i huvudstaden, centrum för alla revolutioner.

Oron i Kreml är inte utan skäl. Under det senaste halvåret har Putins opinionssiffror sjunkit som en sten. Moskva.

En av de viktigaste uppgifterna för den ryska presidentens stab är – förenklat uttryckt – att hålla ryssarna på gott humör.

Särskilt viktigt är att hålla Moskvabor på gott humör. Alla politiska revolutioner i Ryssland börjar i huvudstaden.

Under våren har ryska presidentens stab fått nyckeltal för att mäta sin effektivitet. Tre faktorer som ska mätas är bland annat hur effektivt man lyckas ”minska protestpotentialen” och öka den ”sociala optimismen”.

Prioritet nummer ett är Moskva. Kreml satsar enorma summor på att modernisera staden och på att göra livet bekvämare för invånarna. Resultatet syns.

– Förr var Moskva som en enda stor järnvägsstation. Nu har det blivit helt annorlunda. Bekvämt och komfortabelt. De kommunala transporterna fungerar.

Överallt har det blivit rent och snyggt, säger Anna Magdalina.

Hon har nyligen gått i pension och flyttade till Moskva för några år sedan. Vi träffar henne på Triumfnajatorget i centrala Moskva. Magdalina väntar på en väninna i en av de jättelika gungorna som har rests på torget – ett nytt inslag i den ryska huvudstadens gatubild. Ännu för tio år sedan var Moskva en stad med trasiga parkbänkar, överfulla bussar, skyhöga trottoarkanter och bilar parkerade var som helst. Några urbana rum för flanörer existerade inte. Cykelvägar hade ingen hört talas om. Moskva var en stad för bilar. I dag står hyrcykelstationerna tätt. Nya cykelvägar byggs över hela centrum och ramper för barnvagnar och cyklar finns i de flesta trappor. P-platserna är avgiftsbelagda och betalas via en app. Metron har nya, rymliga tågagnar,

bussarna har blivit dubbelt så långa och spärrarna i dem har avlägsnats för att minska trängseln.

– Moskvaborna har en gräddfil i jämförelse med resten av Ryssland. Bara vägbudgeten för Moskva är lika stor som Jekaterinburgs samlade skatteinkomster under ett år, säger journalisten Michail Fisjman i sitt veckomagasin ”I tak dalee” (Och så vidare) i den oberoende tv-kanalen Dozjd.

Att Kreml vill hålla Moskvaborna nöjda märks inte bara på infrastrukturen.

Dessutom erbjuds skådespel i form av en strid ström gratis kulturevenemang och festivaler.

Enligt Fisjman har strategin lyckats. Den senaste riktigt stora manifestationen mot Putinregimen hölls för två år sedan, den 26 mars 2017, då tiotusentals ryssar samtidigt demonstrerade över hela landet

mot korruptionen. Sedan dess har ett antal mindre demonstrationer hållits, men inga lika stora.

– Här finns inget protesthumör.

Borgmästaren Sergej Sobjanin fick över 70 procent i förra borgmästarvalet 2018. Allt är lugnt. Det är svårt att hitta något att bråka med makthavarna om, säger Fisjman.

Statsvetaren Jekaterina Schulmann håller inte med.

– Det pågår en massa mindre protester överallt i Moskva, främst demonstrationer mot byggen. Och de lyckas ofta. Titta på det stora rivningsprogrammet som infördes för två år sedan. Det blev jätteprotester och då reviderades lagen. Många kvarter har i tysthet avlägsnats från rivningslistan, konstaterar Schulmann, doktor i statsvetenskap på Ryska

presidentakademin för nationalekonomi och offentlig förvaltning.

I de ryska regionerna pågår ständiga konflikter mellan folket och beslutsfattare. Det senaste exemplet är Jekaterinburg, där stadsborna i över en månad har protesterat mot att ett kyrkbygge förstör deras park. Innan dess har folk i Archangelsktrakten i över ett halvår spärrat vägen för lastbilar och grävmaskiner som håller på att bygga en jättelik avstjälningsplats i Sjies.

I Jekaterinburg ser demonstranterna ut att stoppa bygget. Enligt Schulmann är det mycket möjligt att också sopaktivisterna i Archangelsktrakten avgår med segern, eftersom de lokala myndigheterna i trakten stöder demonstranterna.

– År 2017 protesterade Novosibirsk mot höjda kommunalavgifter. De höjdes inte. Petersburgarna protesterade mot att

Isakskyrkan skulle återlämnas till rysk-ortodoxa kyrkan – den tillhör fortfarande museiverket. Makthavarna backar när protesterna blir för starka, man vill inte ha alltför mycket konfrontation. På det planet är Ryssland ingen riktig diktatur. Men det betyder förstås inte att man inte skulle skingra demonstranterna med våld när det behövs, säger Schulmann.

Enligt henne är det viktigt för Kreml att folk ska förstå riskerna med att protestera. – Därför tar man ibland till repressiva metoder i varnande syfte. Youtube-filmer med polisvåld sprider sig snabbt på nätet. Det är mycket effektivt.

Men faktum kvarstår: Den ryska presidenten Vladimir Putin har problem. Han är van vid opinionssiffror på mellan 70 och 80 procent. Enligt den senaste undersökningen i mars i år av det oberoende opinionsinstitutet Levada var

andelen ryska medborgare som godkänner Putins arbete 64 procent.

Kremlojala opinionsinstitutet VTSIOM:s senaste undersökning, också från början av mars, är på nästan exakt samma nivå (64,3 procent).

Det är utmärkta siffror för vilken ledare som helst i ett demokratiskt land. Men för Putin, som har vant sig vid ett stöd på över 80 procent och som själv kan kontrollera hur han bevakas i alla de stora tv-kanalerna, är det knappast tillfredsställande.

Hans opinionssiffror har sjunkit stadigt ända sedan pensionsåldern höjdes i juni 2018. För några veckor sedan meddelade VTSIOM att förtroendet för Putin är det lägsta någonsin (31,7 procent) sedan institutet inledde sina mätningar år 2006. Ännu i fjol vid den här tiden var siffran 47,4 procent.

– Folk tror inte längre på att de kommer att få det bättre i framtiden. Inkomsterna har inte vuxit på fem år, säger Valerij Fedorov, som leder VSTIOM, till den oberoende tv-kanalen Dozjd.

Rysslands enda oberoende opinionsinstitut Levada har mätt Putins opinionssiffror ända sedan augusti 1999 då han blev tillförordnad premiärminister. Enligt institutets ledare Lev Gudkov är det i regionerna som missnöjet med Putin är som störst.

– Den största besvikelsen med Putinregimen finns ute i provinserna, på landsbygden och i fattiga småstäder. Den sortens missnöje är dock ofarligt för Putin, eftersom det sällan har potential att organisera sig och bli en politisk massrörelse, säger Gudkov, chef för Levada.

I de ryska provinserna är infrastrukturen, sjukvården och skolorna inte ens i närheten av Moskvanivå. Där finns heller inte lika effektiva offentliga arenor för att uttrycka missnöje som i huvudstaden.

Ett instrument för Putin att höja opinionssiffrorna över hela landet är antivästlig retorik. Varje gång Putin gör antivästliga uttalanden skjuter stödet i höjden, enligt Gudkov. Samtidigt vet alla i Ryssland hur korrupt den ryska regimen är.

– Folk kan inte undgå att se det. Men det är tabu att beskylla Putin personligen. I stället distanserar man sig från politiken. Mellan 55 och 60 procent av ryssarna säger att de på det hela taget är likgiltiga inför Putins politik. De är konformister. Det är på konformismen som Putinregimen vilar, säger Lev Gudkov.

I väst tror många att ryska folket, påverkat av all propaganda, tror blint på Putin. Lev Gudkov säger att det inte är så enkelt.

– Få ryssar tror att all propaganda som tv-kanalerna producerar är sann.

Propagandan har en annan uppgift – att påverka det undermedvetna. Man tror kanske inte på allt som sägs, men man påverkas av det i alla fall. I synnerhet av element som är bekanta från sovjettiden. Det gäller framför allt den antivästliga retoriken, uppfattningen att Ryssland är en omringad befästning som hotas av väst. Illusion och tröghet. Det är nyckelorden när Gudkov ska förklara varför stödet för Putin i Ryssland aldrig har legat under 60 procent är två.

– Alla sociologer vet att illusionen är det mest hållbara materialet av alla. Illusionen behöver aldrig någon bekräftelse. Folk tror för att de vill tro. Och det är många som

hoppas att Putin fortfarande ska få till stånd en likadan ekonomisk tillväxt som i början av sin presidentkarriär.

Trögheten är enligt Gudkov ett arv från sovjettiden.

– Från sovjettiden har vi kvar vår gamla tröghet. Man föredrar att vara passiv. Det är inte så att man gillar all propaganda om russofobi i väst. Poängen är att man inte ifrågasätter den.

På Triumfalnajatorget i Moskva säger sig Nikita Bragen, 19, vara medveten om att Putinregimen är korrupt.

– Men i Moskva har de i varje fall åstadkommit något för oss. Alla de här nya ställena där ungdomar kan träffas, bänkar att sitta på, fotbollsplaner. Jag gillar det. Jag vet att de stjälar, men det är svårt att veta hur det egentligen går till. Vi är åtminstone glada över att äntligen ha ställen där vi kan träffas.

Anna-Lena Laurén

Fakta. Annekteringen av Krim gav rekordstöd

Vladimir Putin utsågs till tillförordnad premiärminister i Ryssland i augusti 1999. Han lovade hårda tag i Tjetjenienkriget och i januari 2000 låg hans opinionssiffror på 84 procent efter att han hade besökt de ryska trupperna i Tjetjenien.

I mars 2000 valdes han till Rysslands president med 53,4 procent i första omgången.

Från 2005 och fram till den ekonomiska krisen 2008 växte Putins opinionssiffror stadigt. I september 2008 låg de på 88 procent. Därefter kom lågkonjunkturen. 2013 var siffrorna rekordlåga, 61 procent.

Efter annekteringen av Krim i mars 2014 sköt de i höjden. Rekordet var 89 procent i juni 2015.

Dela

Myndigheter stängda efter kaotiska demonstrationer

FREDAG 14 JUNI 2019

Ett chockat Hongkong vaknade på torsdagen efter de värsta våldsamheterna på länge. Delar av staden var lamslagen och många myndigheter hade stängt ned. Men ilskan bland demonstranterna pyr än. Peking.

– Ett utlämningsavtal med Kina blir dödsstöden för Hongkong, säger en av demonstranterna till DN.

En spöklik tystnad lade sig över stora delar av Hongkong efter onsdagens tumult då polis och demonstranter drabbade samman. Flaskor, paraplyer, ansiktsmasker och andra rester från dramatiken samlades ihop och många myndigheter stängde ned sin verksamhet. Samtidigt gick de flesta demonstranter hem eller till jobbet.

Men under ytan pyr fortfarande ilskan. Den nya lagen ses av många som början på att Hongkong helt införlivas i Kinas kommuniststyre.

– Jag är född och uppvuxen i Hongkong, jag vill inte att Hongkong dör under kommunistiskt direktstyre. Vi brukade vara den starkast lysande stjärnan i Asien, ett internationellt handels- och

affärscentrum. Men lågan har redan börjat falna efter att Kina tog över 1997, säger 25-åriga Timothy Lee, en av demonstranterna.

Om lagförslaget om att tillåta utlämning av misstänkta brottslingar till Kina går igenom ser han det som början på slutet för Hongkongs relativa självstyre. Något han och många andra kommer att motsätta sig in i det sista.

– Vi vägrar att bli ytterligare en av många städer i Kina, därför är vi emot lagen.

Onsdagens demonstrationer var de mest kaotiska som Hongkong upplevt på många år och polisen får kritik för att ha använt övervåld. Minst 72 personer tvingades till sjukhus och två uppges vara allvarligt skadade efter att kravallutrustad polis motat bort demonstranter med batonger, tårgas och gummikulor.

– Polisen utnyttjade en liten grupp demonstranternas våldsamma handlingar som anledning att använda överdrivet våld mot den stora majoriteten fredliga demonstranter, säger Man-Kei Tam, generalsekreterare för Amnesty International i Hongkong.

Timothy Lee räknar med nya protester när lagen behandlas nästa gång. När det sker är i dagsläget oklart.

– Jag tror att motståndet mot lagen kommer att fortsätta fram tills Carrie Lam drar tillbaka den.

Marianne Björklund

Nya attacker skärper redan explosivt läge

FREDAG 14 JUNI 2019

Analys

Vem ligger bakom torsdagens attacker på oljefartyg i Omanbukten?

Rökridåerna kring händelsen är på sätt och vis lika olycksbådande som om någon skyldig genast skulle kunna bindas vid angreppen.

Tidigt på torsdagen kom larm om att två oljetankfartyg, norskägda "Front Altair" och "Kokuka Courageous" från Japan, attackerats utanför Arabiska halvöns kust i höjd med sultanatet Oman. Fartygens

besättning kunde evakueras och trots skadorna kunde fartygen ta sig mot land. Ingen skyldig har kunnat bindas vid attackerna. Mönstret i angreppen tycks snarlika de som inträffade för ganska precis en månad sedan i samma område. Då, den 12 maj, utsattes fyra oljefartyg utanför Förenade Arabemiratens kust för sabotage. Representanter för de länder som äger fartygen – Norge, Förenade Arabemiraten och Saudiarabien – blev i förra veckan klara med en utredning om incidenterna. Rapporten visar att främmande föremål – förmodligen magnetiska sjöminor – fästs under fartygens vattenlinje och penetrerat det yttre skrovet. Utredarna pekar inte ut någon skyldig men konstaterar att endast ”en statlig aktör” har förmågan och resurser att genomföra dylika operationer.

USA-presidenten Donald Trumps säkerhetsrådgivare John Bolton har varit snabb att peka ut Iran.
– Vem annars skulle ha gjort det, frågade han sig vid ett besök i Förenade Arabemiraten i maj. Iran har dock frenetiskt förnekat att man skulle ha med händelserna att göra. Eftersom Iran och USA är på stark kollisionskurs har anklagelser och motanklagelser korsat varandra, liksom spekulationer om motiv för sabotagen och attackerna. Omanbukten och det närliggande Hormuzsundet är en av de känsligaste nervändarna för den globala oljemarknaden. Hormuzsundet kan liknas vid pipen där tankfartygen – i genomsnitt 14 per dygn – passerar från Saudiarabiens oljehamnar.

När den politiska spänningen ökat har Iran regelbundet hotat med att stänga av sundet och därmed stoppa oljetrafiken – och provocera fram ett militärt svar från ärkefienden USA. Lika programenligt har Iranvänliga debattörer hävdat USA-hökarnas intresse av att hetsa fram en iransk motreaktion som skulle ursäktas ett amerikanskt militärt anfall.

I vilket fall bidrar incidenterna till att ytterligare öka spänningen i regionen. På sätt och vis bidrar svårigheten att slå fast vem som ligger bakom till att göra läget än mer explosivt.

Erik Ohlsson

Dela

Förslaget om ärkerivalernas gemensamma valuta utskrattat

FREDAG 14 JUNI 2019

Jorden runt: Brasilien

När Brasiliens president Jair Bolsonaro var på statsbesök i Argentina förra veckan kom han med ett oväntat förslag – att de två länderna skapar en gemensam valuta. Något som genast utlöste skämt på sociala medier.

Rio de Janeiro.

Att Sydamerikas äldsta ärkerivaler skulle samsas om samma valuta blev genast ett hett ämne på sociala medier. Någon föreslog att valutan borde döpas till Peladona – en sammanslagning av ländernas fotbollsikoner Pelé och Maradona.

Idén blev extra rolig eftersom peladona är slang för amatörfotboll i Brasilien. Tanken var att Pelé skulle pryda 100-sedeln, Maradona 50-sedeln, Messi 20-sedeln, Ronaldo 10-sedeln, Ronaldinho 5-sedeln och Neymar 2-sedeln.

Argentinas och Brasiliens ekonomier är kända för att vara lika svajiga som formen på deras fotbollsstjärnor. För 30 år sedan hade Brasilien en hyperinflation på över 1 000 procent. Det gjorde att löntagarna tvingades rusa till matvaruhusen på lönedagen och hamstra. I slutet av

månaden var inte pengarna värda något. Krisen kulminerade med att den dåvarande presidenten konfiskerade medborgarnas besparingar.

Även Argentina drabbas regelbundet av valutakriser. Nyligen lånade Internationella valutafonden ut motsvarande 535 miljarder kronor för att hålla tangolandet Argentina flytande. Efter Bolsonaros utspel publicerades bilder med höga sedelbuntar på Twitter: ”Jag på väg till bageriet för att köpa bröd med den nya valutan”, skrev någon. En annan publicerade en video med en folkvagnsbuss och texten: ”Jag på väg till banken för att hämta ut mina besparingar innan de konfiskeras.”

Bolsonaro har fått mycket kritik för sitt utspel, men menar att hans förslag är seriöst. Argentinas ekonomi är i fritt fall efter att ha tappat 300 procent i värde

sedan affärsmannen Mauricio Macri blev president för snart fyra år sedan.

I oktober vill han bli omvald, men ligger illa till i opinionsundersökningarna. I stället leder den före detta presidenten, vänsterpopulisten Cristina Kirchner. Om hon vinner tror högerpopulisten Bolsonaro att Argentina kan bli ett nytt Venezuela. – Med en gemensam valuta sätter vi stopp för socialistäventyren i Sydamerika, sa han.

Macri hoppas att en gemensam valuta skulle stärka hans chanser att bli återvald. Han förstår inte att Bolsonaro försöker köpa upp Argentina för en billig peng.

Henrik Brandão Jönsson

Tre ute ur kampen om Tory-ledarskapet

FREDAG 14 JUNI 2019

Storbritannien. Tio förhoppningsfulla kandidater till uppdraget som ny ledare för det brittiska Konservativa partiet har nu krympt till sju efter den första interna partiomröstningen.

I toppen återfinns Boris Johnson som fick 71 röster mer än tvåan, utrikesminister Jeremy Hunt. Miljöministern Michael Gove tog tredjeplatsen i omröstningen. Samtliga 313 parlamentariker kan rösta och den eller de kandidater som inte får stöd av minst 16 partikollegor åker ur startfältet.

TT-AFP-Reuters

Identitet och demokrati ska samla ytterhögern

FREDAG 14 JUNI 2019

EU.

Förkortningen ID – för Identitet och demokrati – kommer att samla EU:s ytterhöger under den kommande mandatperioden i EU-parlamentet.

Den nya partigruppen har nu sjösatts med italienska regeringspartiet Lega, franska Nationell samling och tyska AFD som tyngsta bas. Italienaren Marco Zanni blir gruppledare.

Totalt får Identitet och demokrati 73 ledamöter från nio länder. Bland medlemspartierna finns Dansk folkeparti och Sannfinländarna, däremot inga svenskar.TT

Ambassad ber matkedja upphöra med bojkott

FREDAG 14 JUNI 2019

Brasiliens ambassad försöker övertala matkedjan Paradiset att upphöra med sin bojkott av brasilianska produkter. Ambassaden menar att jordbruket kanske inte använder alla de hundratals bekämpningsmedel som godkänts av president Bolsonaros regering.

I ett brev till Paradisets vd Johannes Cullberg påstår Brasiliens ambassad i

Stockholm att det finns ett par andra länder i världen som använder lika mycket, eller till och med mer bekämpningsmedel, än Brasilien.

Ambassaden hävdar att landet utsatts för en orättvis mediekampanj och skriver att ”nyheterna i många fall är baserade på åsikter som färgats av politiska agendor”.

– Jag tycker att ambassadens svar är komiskt. Jag undrar om de inser hur dumt det är att säga att man enligt sig själva faktiskt inte är värst i världen, säger Johannes Cullberg, vd för Paradiset.

Hans initiativ att sluta sälja brasilianska produkter har blivit en global nyhet. Den senaste veckan har intervjuer med honom delats nästan en halv miljon gånger i sociala medier i Europa och Brasilien.

– Jag är glad att vi lyckats röra runt i grytan, säger Johannes Cullberg till DN.

Han hoppas att bojkotten sprider sig och blir en modern variant av bojkotten av Sydafrikas apartheidregim.

– Nu gäller det våra barn och vår planet, säger han.

Den brasilianska ambassadens främsta argument är att länder som Kina, Japan och USA använder mer bekämpningsmedel per hektar odlad mark än Brasilien och därför bör inte endast brasilianska produkter bojkottas. Vad ambassaden bortser från är att antalet dödsoffer på grund av bekämpningsmedel är betydligt högre i Brasilien än i andra länder. Enligt ENSSER, European network of scientists for social and environmental responsibility, registrerades 4 208 fall av förgiftningsskador under 2016 i Brasilien. Samma år dog 355 personer till följd av olyckor med bekämpningsmedel i landets jordbruk.

”Jag hävdar att dessa siffror är långt ifrån acceptabla för mig och borde inte vara för någon”, skriver Johannes Cullberg i sitt svar till ambassaden.

Av de 169 bekämpningsmedel som Jair Bolsonaros regering godkänt fram till den 21 maj i år innehåller nästan hälften ämnen som organisationen Pesticide action network klassificerar som ”mycket farliga”. Av de medlen innehåller 24 produkter ämnen som EU har förbjudit. De svenska matkedjorna Ica, Coop och Axfood har bestämt sig för att inte ta del i bojkotten utan väntar på att EU beslutar om eventuella importstopp.

– Bojkotten kommer i stället att växa genom unga och engagerade personer som vill visa att de inte accepterar att några få ska få dra ner världen i ett svart hål, tror Johannes Cullberg.

En av de brasilianska produkter som använder mest bekämpningsmedel är apelsinjuice. En majoritet av den apelsinjuice som säljs i Sverige kommer från Brasilien.

Henrik Brandão Jönsson

Fakta. Bekämpningsmedel i Brasilien

En femtedel av världens användning av bekämpningsmedel sker i Brasilien. Under 2017 använde brasilianska jordbrukare 540 000 ton bekämpningsmedel till att odla bland annat sojabönor som används i många livsmedel. Sedan 2010 har användningen av bekämpningsmedel ökat med 50 procent i Brasilien.

Vågen av godkännande av tidigare förbjudna bekämpningsmedel inleddes efter att Brasiliens första kvinnliga president Dilma Rousseff avsattes 2016. Hon ersattes av vice presidenten Michel Temer som bjöd in högeroppositionen att styra Brasilien. Under sina två år vid makten hann Temers regering godkänna 1 270 pesticider i jordbruket.

Källa: Ibama, brasilianska naturskyddsverket

Här utvinns viktigaste batterimetallerna

Fem länderna som producerar mest.

Grafik: Martin Graden, Källa: Wikipedia

- Kobolt
- Nickel
- Litium

Kobolt

(1000-tals ton 2017)

- 1 **Kongo 64**
- 2 Ryssland 5,6
- 3 Australien 5,0
- 4 Kanada 4,3
- 5 Kuba 4,2

Nickel

(Prognos, 1000-tals ton 2019)

- 1 **Indonesien 560**
- 2 **Filippinerna 340**
- 3 Ryssland 210
- 3 Nya Kaledonien 210
- 4 Australien 170
- 5 Kanada 160

Litium

(1000-tals ton 2017)

- 1 **Australien 18,7**
- 2 **Chile 14,1**
- 3 Argentina 5,5
- 4 Kina 3,0
- 5 Zimbabwe 1,0

Northvolts vd tyst om råvarornas ursprung

FREDAG 14 JUNI 2019

Northvolts vd Peter Carlsson hävdar att bolaget har säkrat tillgången på de viktiga råvarorna till fabriken i Skellefteå, bland annat åtråvärda metaller. Men han hemlighåller - leverantörerna.

– På en marknad som expanderar så kraftigt är det viktigt att hålla på sin råvarustrategi.

Peter Carlsson sitter i ett mötesrum på Stockholmskontoret och tar en klunk vatten. Det är dagen efter att han landat ett av Sveriges hittills största industriprojekt: Den första etappen av Northvolts batterifabrik i Skellefteå. Den går lös på uppemot 16 miljarder kronor, ska stå klar 2021.

– Det har varit en intensiv process, det har svängt fram och tillbaka och varit mycket sena nätter.

Han skrattar till, säger att han inte vet om han vågar berätta.

– För två veckor satt vi och förhandlade med Volkswagen nere på deras huvudkontor i Wolfsburg till halv fem på natten, gick till hotellet och sov någon timme och så började vi förhandla igen nio på morgonen.

Företaget uppgav på onsdagen att man redan säkrat order för 13 miljarder dollar

fram till 2030 och att produktionen är utsåld fem år efter starten 2021.

Men vad är det egentligen ni har sålt, det finns ju inga riktiga batterier än?

– Vi har visat produktspecifikationer för kunderna och har visat hur vi kommer att jobba. De har testat våra tidiga produkter vi har arbetat upp ett förtroende. Nu är vi i färd med att själva validera riktiga battericeller på vårt labb i Västerås.

Det råder i dag ”batteribrist” som kommer att bli allt större i takt med elbilsboomen. Men det är även brist på de kritiska metaller till batterierna som nickel, litium och kobolt.

– Vi har säkrat försörjningen av råvaror och anrikningsverk för den första etappen i Skellefteå. Vi kommer inte att ta något från Kongo till den, säger Peter Carlsson. Men efter första etappen utesluter han inte Kongo, trots att batteribolag fått stor kritik

för att exempelvis kobolt tas från gruvor i Kongo med dokumenterade problem med miliser, barnarbete och dåliga arbetsvillkor.

– Jag kan inte säga att vi inte ska gå in i Kongo, men vi kommer aldrig att köpa från gruvor där det förekommer barnarbete. Vi kan säkerställa att vi köper på ett hållbart sätt genom att teckna kontrakt utan mellanhänder.

Med vilka har ni tecknat kontrakt?

– Jag skulle gärna vara transparent, men på en marknad med enorm expansion, blir det viktigt att hålla råvarustrategin hemlig. Men ni har ju redan säkrat kontrakten, vad är problemet?

– Ja, för den första etappen, men inte för den andra, som vi ju har bestämt att skynda på.

Den andra etappen innebär att bygga ut andra halvan av fabriken i Skellefteå upp

till 32 gigawattimmar, som motsvarar batterier till runt 420 000 bilar om året.

– Jag är mer orolig för nickel än för kobolt. Nickelinnehållet i batterierna ökar, det kan bli kritiskt med tillgången.

Han är öppen med att han gärna vill ha tillgång till gruvor närmare Skellefteåfabriken.

– Ja, det finns ju till exempel litium i Finland och i Bastuträsk i närheten av Skellefteå och det finns andra intressanta mineraler.

Hur resonerar du om det skulle bli stora miljöprotester?

– Vi kommer att behöva de här råmaterialen i klimatomställningen. Vi har världens bästa miljölagstiftning, så när vi utvinner de här materialen i vårt närområde görs det med den bästa tekniken.

Om en sameby tycker att en gruva är ett stort hinder för renskötseln, ska de ha rätt att säga nej?

– Jag vill inte gå in och kommentera den frågan. Den är alltför laddad. Där måste gruvbolagen hitta olika sätt för att samarbeta. Vi har i samband med etableringen i Skellefteå haft ett väldigt bra utbyte med samerna.

En stor riskfråga är vad som händer om det blir ett stort tekniskifte som skulle göra litiumjonbatterier obsoleta. Det pratas framför allt om en framtida övergång till en typ som kallas solid state-batteri.

– Då skulle vi behöva ändra och investera mer i fabriken. Men det är fortfarande långt kvar till verkligt genombrott för ny teknik.

Kina har kommit betydligt längre med batterifabriker än Europa, och det blev

också kinesiska CATL som nyligen blev en av leverantörerna till Geely-ägda Volvo Cars.

– Vi har haft en kontinuerlig dialog med Volvo, varför de valde som de gjorde får ni fråga dem om. Men vi stänger inga dörrar. De kinesiska bolagen är också statligt subventionerade. Men här är Peter Carlsson inte orolig.

– Råvaror köps på börsen och vi har en kostnadseffektiv produktion med billig energi och kan leverera den grönaste produkten på marknaden.

Han är heller inte orolig för Skellefteås geografiska läge.

– Transportkostnaden är i sammanhanget låg och vi kan nå hela Europa på 48 timmar med båt eller tåg.

Hans Strandberg

hans.strandberg@dn.se

Jonas Fröberg

jonas.froberg@dn.se

Fakta. Startade 2017

Northvolt startade våren 2017. Grundare är Peter Carlsson och Paolo Cerutti som båda varit toppdirektörer på elbilsbolaget Tesla. År 2018 fick man finansiering till en ett provlabb i Västerås.

Den 12 juni i år säkrades 16 miljarder kronor för halva fabrikskapaciteten i Skellefteå.

ANNONS:Så här navigerar du i Dagens Nyheter.

Italienska företag lider i krisen

FREDAG 14 JUNI 2019

En lång rad företag verksamma i Italien tvingas nu stänga eller långtidspermittera till följd av den ekonomiska krisen. Samtidigt riskerar landet att behöva betala höga böter till EU.

Rom.

Nyhetsmagasinet L'Espressos första sida är helt svart med en getinggul text som säger: "Italy game over." Ekonomin stagnerar i Italien och tillväxten har i åratal varit bland de lägsta inom hela EU. I

var tillväxten i ekonomin 0,9 procent, i dag ligger den på blygsamma 0,2 procent. Femstjärnornas populistiske ledare Luigi Di Maio har bråda dagar. Utanför ministeriet har det varit fullt av representanter från krisande företag. Stålverket Ilva i Syditalien med över 14 000 anställda har tvingats långtidspermittera 1 400 personer. Vitvaruföretaget Whirlpool vill stänga sin fabrik i Neapel. I så fall förlorar 430 personer sina jobb. Dessutom verkar hoppet redan vara ute för den stora grossistkedjan Mercatone Uno som försattes i konkurs den 25 maj. Därmed blev 1 860 personer utan jobb omedelbart. Nu har en andra omgång förhandlingar inletts mellan FCA (Fiat Chrysler Automobiles) och Renault. Något som Italien hoppas skall leda till ett omfattande

samarbete. Välbehövligt för Fiat som ännu inte har en enda hybridbil i produktion. Frankrike har köpt upp många lönsamma italienska företag; framför allt modehus och företag inom livsmedelsbranschen. Den italienska staten betalar en lång rad löpande utgifter med enorma förseningar. För att lösa detta problem ville staten introducera obligationer – i låga valörer 20, 50 och 100 euro – kallade ”Mini-bots” som nytt betalmedel. Ett slags monopolpengar.

Det skulle hjälpa italienarna, löd kommentaren från Legas Matteo Salvini, medan Europeiska centralbankens ledare, italienaren Mario Draghi, omedelbart underkände denna ekonomiska science fiction-saga.

Italien riskerar att behöva betala böter till EU eftersom budgetunderskottet

överstiger EU:s tillåtna gräns på tre procent av bruttonationalprodukten.

Budgetförhandlingarna med EU kommer att bli långa och tuffa för Italien.

Regeringen väntar med att utnämna ny EU-minister. Premiärminister Giuseppe Conte vill själv sköta förhandlingarna med EU-kommissionen för att vara säker på att de håller sig på en korrekt diplomatisk nivå.

Peter Loewe

loewepeter@gmail.com

Huawei ansöker om skydd

FREDAG 14 JUNI 2019

Huawei har ansökt om varumärkesskydd för det egna operativsystemet Hongmeng i nio europeiska länder efter att Google avbrutit kontrakt för att förse det kinesiska bolagets telefoner med det dominerande Android-systemet, rapporterar Reuters.

Direkt

Livsfarlig glidning mot krig

LÖRDAG 15 JUNI 2019

USA:s utrikesminister Mike Pompeo säger att amerikanska underrättelsetjänster är säkra på att Iran ligger bakom attackerna mot oljetankrar kring Persiska viken. Det ska därmed tas som sanning. Men Trumpadministrationen vägrade tro på samma källor när de sa att iranierna hade uppfyllt sina förpliktelser i kärnteknikavtalet från 2015. Egendomligt.

Att Iran verkligen är skyldigt till magnetminor och annat sabotage mot två fartyg i veckan och fyra i maj är inte alls otroligt. Regimen kan vilja hämnas för att landets ekonomi rasat ned i svår kris på grund av de skärpta amerikanska sanktioner som syftar till att helt strypa den livsviktiga oljeexporten. Och Revolutionsgardet har säkerligen förmågan att spränga saker.

Samtidigt finns det krafter i USA och Mellanöstern – säg Saudiarabien eller Israel – som kan vilja uppfinna en ursäkt för ett militärt angrepp mot Iran. Den suddiga video Pompeo hänvisar till är knappast hundra procentigt bevis för något alls.

De mest reaktionära mörkmännen i Iran har utnyttjat USA:s uppsägning av kärnteknikavtalet för att flytta fram sina positioner. Anrikningen av uran har satts i

gång igen. Om amerikanerna ändå vill knäcka teokratin ekonomiskt, vad är poängen med förhandlingar?

I Washington finns motsvarande splittring. Pompeo och den nationelle säkerhetsrådgivaren John Bolton förefaller redo att bomba Iran, helst i går. Andra hökar vill skicka 20 000 nya soldater till regionen. Mer sansade kretsar manar till återhållsamhet och undrar vad poängen egentligen är i den amerikanska Iranlinjen. Ett nytt storkrig i Mellanöstern, à la Irak? Inte blir det lätt att hitta stödtrupper för det, definitivt inte i Europa som håller fast vid avtalet som skulle frysa ayatollornas kärnvapenambitioner. Mellanöstern är som en enda stor oljetanker. Vildhjärnor kan få den att explodera.

Gunnar Jonsson
gunnar.jonsson@dn.se

Det mytomspunna guldet är ingenting jämfört med schweizer- francen

LÖRDAG 15 JUNI 2019

Guldets värde är ytterst grundat på en ren illusion. De verkligt förmögna föredrar en helt annan valuta.

Häromdagen städade jag mina skrivbordslådor och hittade en plåtask, väl inte öppnad på många år, som visade sig innehålla sedlar från min tid som korrespondent då varje stat höll sig med sin egen valuta.

Sedlarna var skrynkliga och helt värdelösa. De flesta från Östeuropa; med några betalades en gång i stater som numera inte ens existerar. Men inte heller de tyska mark jag fann i asken kan jag i dag köpa något för. I den fanns också två svenska femmor, även de värdelösa, om jag inte gick till Riksbanken och fyllde i diverse formulär. Så har det åtminstone berättats mig att man kan göra. I utbyte ersätter mig då den svenska skvalpvalutans förvaltare

med nya svenska pengar, men som från mina sedlar nu blivit till (ett) mynt. Två sedlar skilde sig från mängden: den ena var en amerikansk sedel på fem dollar, den andra en schweizisk på tio franc. Båda skrynkliga som alla de andra, men med skillnaden att de fortfarande går att använda. Och mer än så – i min tidiga ungdom kunde jag växla en svensk krona mot en schweizisk franc utan att lägga till särskilt många tioöringar. Jag bläddrade i min papperstidning (informationssamhällets motsvarighet till den schweiziska hårdvalutan) och hittade där dagens kurs: en (1) enda franc skulle i dag kosta mig nästan tio (10) kronor. Det fick mitt humör att från nyfikenhet växla till melankoli med ett lätt stänk av bitterhet. Ekonomer försäkrar oss gärna att en växelkurs bara är ett av många sätt att

mäta ekonomisk framgång på, att en hård valuta inte nödvändigtvis ger ett bättre överordnat resultat än den mjuka. Tro dem inte. I alla fall inte över längre sikt. Ty klart är att världen eftertraktar en valuta som på sikt inte bara förblir robust utan stiger i värde i förhållande till alla andra. Det borde till och med ekonomer förstå. Alla vill ha den. Pengar från hela världen bunkras därför i Schweiz och så stort är förtroendet för denna valuta att det inte ens sviktat sedan amerikanerna, följda av européerna, sett till att diskretion ersatts med transparens så att Schweiz inte längre kan låtsas som om utländskt och kanske obeskattat kapital inte fanns där. Ty förtroendet gäller schweizerfrancen i sig, inte så mycket hemliga nummerkonton eller överlägsen förmögenhetsförvaltning; en person med stor erfarenhet, och som borde veta, säger mig att det nästan alltid

är på växelkursen kunden tjänar sina pengar, att fiffigt dolda avgifter, kommissions- och transaktionskostnader ofta är skyhöga och förvaltarnas kompetens bara internationellt genomsnitt.

Ändå är schweizerfrancen en jättesuccé. Historiskt sett i klass med Coca-Cola eller Mercedes. Tillverkad i Schweiz kan den i både sin strikt fysiska som virtuella form uppfattas som landets allra mest framgångsrika produkt, en exportvara som också över tiden inte haft minsta problem med efterfrågan. Därvidlag liknar den guld utan att vara utsatt för guldets kraftiga prissvängningar, som riktigt förmöget folk till skillnad mot spekulanter ser som risk, inte som chans. På lång sikt är vi ju inte bara döda utan blir med åren också alltmer ängsligt försiktiga.

Och medan guldets värde ytterst är grundat på myt eller ren illusion backas francen upp av en hel del substans, ett schweiziskt näringsliv vars yttersta raison d'être är den egna valutans stabilitet, därför tvingas till en effektivitet och produktivitet som bara kan uppnås med en innovationstakt, rationalisering, automatisering och kostnadsjakt i största allmänhet som i andra länder förmodligen skulle väcka humanitära protester. Inte i Schweiz. Kanske kan man här tala om en förvärvad andra natur. Nu kan man fråga sig om Schweiz tillverkar vad världen efterfrågar eller om världen givit Schweiz i uppdrag att tillverka vad den anser sig behöva. Skillnaden är härfin och främst kanske filosofisk. Men med praktiska konsekvenser: Varje volatilt system behöver en säker hamn, en tillflyktsort

undan turbulenser och plötsliga skov. Den internationella valutamarknaden är ett sådant oroligt mobilt system med schweizerfrancen som sin fasta punkt. Är det inte egentligen finansvärlden som ytterst skapat den? Fast vem som här är beställare, vem leverantör, är inte helt lätt att säga. Förhållandet kan påminna om herre och tjänare i en commedia dell'arte, där den ursprungliga rollfördelningen med tiden blivit diffus och motsägelsefull. Vem befaller vem? Vem tjänar vem? Glömt sedan länge. Men hade denna valuta inte funnits, hade världen varit tvungen att uppfinna den. Och inget land lämpar sig som just Schweiz: ett land för litet för egna maktambitioner, redo att göra affär av sin obetydlighet, utan annan önskan än att få vara i fred, ett land lika pålitligt och oförvitligt som påvens schweizergarde utan riktiga vapen, eller eunucken i ett

harem. Med sin neutrala och torra saklighet den ideale förvaltaren av världsekonomins arkivmeter. Så kan Schweiz sägas vara dömt och kedjat till sin uppgift: att när allting bryter samman, se till att världens miljardärer har sitt på det torra.

Den uppgiften lär även i framtiden vara efterfrågad. Dock lär i en värld som gått under till och med schweizerfrancen vara tämligen värdelös.

Richard Swartz

richard.swartz@chello.at

Arktis is på väg mot bottennivå

LÖRDAG 15 JUNI 2019

Isen i Arktis har denna vecka legat på bottennivåer för den här tiden på året. Det är för tidigt att säga om ett absolut bottenrekord är på väg, men förhållandena liknar 2007, då isen var som näst minst hittills. "Vi måste ha ögonen på detta", säger chefen för USA:s isdatacenter.

Havsisen i Arktis har varit noggrant mätt med satellit sedan 1979. Under den perioden har isen aldrig haft en lika liten

utbredning vid den här tiden på året som de senaste dagarna.

I torsdags bredde isen ut sig 10,77 miljoner kvadratkilometer, vilket var 1,3 miljoner mindre än genomsnittet.

Det är ännu mycket osäkert om det blir något absolut bottenrekord i år. Årets allra minsta isutbredning inträffar normalt inte förrän i september månad.

Men med den hastighet isen minskat sedan i april flaggar forskare på det amerikanska isdatacentret NSIDC för att rekordet kan hotas.

Väderläget och isutvecklingen våren 2019 liknar dessutom motsvarande förhållanden våren 2007, ett känt år bland Arktis- och klimatforskare eftersom det dåvarande bottenrekordet då slogs med buller och bång (det slogs senare igen 2012, men 2007 års sommaris är fortfarande näst minst).

Särskilt Alaska har upplevt ovanligt varmt väder under våren. I mars låg temperaturen 11 grader över det normala. Vid nordkusten var det den 30 mars 22 grader varmare än normalt.

Berings sund var i stort sett isfritt när mars månad var slut. Vid den tiden på året ska isen där snarare vara som störst och ha en yta som motsvarar två gånger Sveriges yta. Berings sund-isen hade brutits sönder redan i januari efter en serie oväder med milda vindar i släptåg.

I maj och juni har temperaturöverskotten i Alaska inte varit lika exceptionella.

Arktis värms upp mer än områden längre söderut. Det innebär att temperaturkontrasten blir mindre, och forskare är alltmer säkra på att denna kontrast är en av de viktigaste drivkrafterna bakom jetströmmen, som i

sin tur driver på lågtrycken på våra breddgrader.

Anders Bolling

anders.bolling@dn.se

Paris tar krafttag mot stadens elsparkcyklar

LÖRDAG 15 JUNI 2019

DN i paris

Fler än 20 000 elsparkcyklar finns på Paris gator. Nu har borgmästaren Anne Hidalgo fått nog. Staden har börjat göra razzior, ta felparkerade elsparkcyklar i beslag och den som kör på trottoaren riskerar dryga böter.

Elsparkcyklarna är omstridda – som på så många andra platser i världen.

– Ta de där båda. Och sen kan du ta den som står där borta i hörnet, säger p-vakten Olivier och pekar.

Hans yngre kollega Sebastian fimar ciggen, lyfter upp den närmaste elsparkcykeln på axeln och vandrar iväg. När han tryckt in den i kommunens skåpbil ropar en äldre dam med krycka:
– Bravo!.

Inte alla är lika muntra. En medelålders man som glider förbi på en elsparkcykel gestikulerar upprört och säger:

– Detta är ju löjligt! Elsparkcykeln är det bästa som hänt i Paris trafik – och ni dödar den! Var ska vi parkera om inte på trottoaren? Ni får väl ordna parkeringsplatser, innan ni börjar trakassera oss!

Elsparkcykeln – eller ”la trottinette électrique” som den kallas på franska – väcker känslor. I år har den slagit igenom

på allvar i Paris, liksom i så många andra städer i världen.

Precis som i Sverige krävs det bara en app, ett telefonnummer och ett kreditkort – sen kan användaren svepa fram utmed Paris boulevarder eller längs med floden Seine, i stort sett ljudlöst och med vinden i håret. Paris är något av ett perfekt skyltfönster för de bolag som hyr ut elsparkcyklar.

Hittills har tolv operatörer etablerat sig i staden, bland dem jättarna Lime, Bird, Voi och Flash. Totalt rör det sig nu om fler än 20 000 fordon. Om ett par år kan antalet vara uppe i 40 000 i den franska huvudstaden.

Fordonen hämtas upp varje kväll, bolagen laddar dem och ser till att de finns utspridda på stan i gryningen.

Men elsparkcyklarna är omstridda. Antalet olyckor med frakturer på huvud och överkropp har ökat kraftigt de senaste

månaderna i Paris, och i måndags registrerades det första dödsfallet: en 25-årig man på elsparkcykel omkom efter att ha krockat med en lastbil i 18:e arrondissementet.

Samtidigt har slarvigt parkerade sparkcyklar blivit en vanlig syn, och många äldre och funktionshindrade protesterar mot att trottoarerna blockeras.

I mitten av maj blev Jérôme Coumet, kommunalråd i 13:e arrondissementet i Paris, den förste folkvalde politikern att slå larm. Coumet lade ut en video på sociala medier där han förklarade att han hädanefter tänkte låta beslagta alla elsparkcyklar i hans stadsdel som parkerats på trottoarer.

På bara ett par timmar hade filmen fått hundratusentals visningar och många uppmuntrande tillrop.

– Det var en reaktion på en urspårad situation. Någon ordning måste det ändå vara, säger han till DN.

Sedan dess har samordnade razzior börjat göras över hela staden. Parkeringsvakter beslagtar alla elsparkcyklar som inte parkerats i cykelställ eller på parkeringsplatser för motorcyklar.

Bolagen kan lösa ut sparkcyklarna för 30 euro styck – något som redan genererat 30 000 euro till kommunen. Om parkeringsvakterna ser någon som kör på trottoaren har de också rätt att dela ut böter: 135 euro (1 450 kronor) per förseelse.

Men Paris borgmästare Anne Hidalgo beskriver situationen som fortsatt ”anarkistisk”. I Frankrike saknas lagstiftning för ”motorfordon för personlig förflyttning” (EDPM), som inkluderar elektriska enhjulingar, skoterbrädor och

sparkcyklar. I förra veckan tog Hidalgo därför beslut om ytterligare åtgärder:

Ny maxhastighet på 20 kilometer i timmen för elsparkcyklar, 8 kilometer i timmen på gånggator.

Totalförbud i parker och grönområden.

En offentlig upphandling ska göras i höst och antalet operatörer bantas från dagens tolv till tre.

En nationell lag förbereds samtidigt i franska nationalförsamlingen, som ska träda i kraft i höst och följa Paris exempel. Men något hjälmkrav för vuxna blir det inte – det förslaget stoppades i veckan. Endast barn mellan 8 och 12 år ska tvingas bära hjälm (de som är yngre än 8 år ska inte få använda elsparkcyklar alls).

Under tiden fortsätter förändringen av gatulivet i Paris.

Utanför det anrika universitet Sorbonne kryssar den 19-åriga franskstudenten

Gemme Tomás fram på trottoaren med sin elsparkcykel.

– Det är otäckt att köra i trafiken, så jag håller mig här på trottoaren. Men det är verkligen fint att se Paris på det här viset när jag åker till skolan, säger Gemma, som till vardags bor i Barcelona.

Några meter bort står pensionärerna Jean Bret och Karin Crepat och blänger ilsket.

– Såna som hon kör mitt bland oss fotgängare, och ofta alldeles för fort – och så ställer de sparkcyklarna var som helst. Katastrof! säger Jean Bret.

Enligt en studie där 4 300 användare intervjuats är omkring 33 procent av elsparkcykelanvändarna i Paris utländska turister, medan 9 procent är franska turister.

Bolagen lyfter ofta fram att deras elsparkcyklar är miljövänligare än bilar. Men av användarna i Paris skulle nära

hälften ha promenerat om inte elsparkcykeln funnits. 29 procent svarade att alternativet för dem hade varit kollektivtrafik, 9 procent att de hade cyklat i stället, och bara 8 procent att de hade åkt bil.

Forskaren Jérôme Monnet menar att fenomenet ändå delvis drivs av att bilen sedan 20 år tillbaka försvagats som statussymbol för innerstadens medelklass.

– När medelklassens sökande efter alternativ till tunnelbana och bussar blandas med den nya delningsekonomin och teknologiska förändringar, då kan det gå snabbt. Det är svårt att veta om just elsparkcyklarna finns kvar om fem år – eller om de är borta då, säger Monnet, som är professor i geografi vid Université Paris-Est.

Är det inte riskabelt att reglera? Kan inte innovationstakten hämmas?

– Nej, tvärtom. Rätt regleringar kan stimulera innovation. Om man hade reglerat och satsat på eldrivna fordon redan för 20 år sedan hade detta kunnat gå snabbare, säger Jérôme Monnet.

En av de som tror på elsparkcykelns framtid är 28-årige Mahjoub Maireshe. Han kommer glidande mot DN över bron Saint-Michel vid Seine.

– Det är en så skön känsla. Och för mig är alternativet att sitta inträngd i en varm och trång buss eller tunnelbanevagn, säger Mahjoub, som studerar juridik.

Den 20 minuter långa resan kostar honom omkring 4 euro (45 kronor). Rätt dyrt, erkänner han.

– Jag skulle gärna se att kommunen erbjuder en prenumerationsmodell till ett bättre pris. Men att förbjuda hela idén är ju inte klokt. ”Free floating” är själva grejen – att man lätt kan hitta en

elsparkcykel när man behöver en, säger Mahjoub Maireshe, innan han klickar på ”avsluta resa”, tar en bild av elsparkcykeln och lämnar den på trottoaren.

Vem som hämtar upp den, det återstår att se.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Lockar många. Sparkcykeln förändrar stadsbilden runt om i världen...

LÖRDAG 15 JUNI 2019

Los Angeles

Los Angeles började tillåta elsparkcyklar i mars och de har redan förändrat

stadsmiljön drastiskt. Enligt stadens transportmyndighet genomfördes en dryg miljon resor bara under den första månaden. Staden fick mer än 1 200 klagomål de första veckorna, då elsparkcyklar ofta slängts i högar vid populära destinationer.

Men på sikt kan elskotarna förändra Los Angeles i grunden. Det är en bilberoende stad där allt fler unga försöker leva utan bil. Det är nu möjligt, tack vare en kombination av elsparkcyklar, utbyggd kollektivtrafik och appbaserade taxitjänster.

Martin Gelin

São Paulo

Efter många olyckor med elsparkcyklar har Brasiliens största stad, São Paulo, med 20 miljoner invånare, infört hjälmtvång och förbud mot trottoarkörning. Om trafikanten bryter mot förbudet väntar

böter på mellan 50 och 250 kronor. Det märkliga är dock att det inte är användaren som bötfälls, utan bolaget som hyrt ut elsparkcykeln. ”Vi gör som med biluthyrningsfirmorna. Om de inte följer våra regler bötfäller vi. Om bolaget sedan skickar boten vidare till användaren är upp till bolaget”, säger borgmästaren Bruno Covas.

Henrik Brandao Jönsson

Peking

El-mopeder, cyklar, bilar, trehjulingar. I Pekings trafikgytter förekommer allehanda transportmedel – men inga elektriska sparkcyklar.

Förklaringen är att de förbjöds i Peking och Shanghai redan för tre år sedan då Kina genomgick den debatt som nu pågår i Sverige och på andra håll. Elektriska sparkcyklar och Segways ansågs helt enkelt för osäkra och de som numera

framför dessa riskerar böter. Ett problem var att många av sparkcyklarna kom upp i högre hastigheter än tillåtna 20 kilometer i timmen.

Marianne Björklund

Bryssel

Åtminstone sex olika firmor hyr ut ”les trotinettes” i Bryssel. Hittills har de styrande politikerna sluppit högljudda krav om att begränsa tillgången. Detta beroende på att regelverket hur elsparkcyklarna får användas är tydligare än i Paris.

Största problemet är parkeringarna.

Staden ska därför införa zoner där det är förbjudet att lämna cykeln. Ansvariga företaget måste inom 24 timmar flytta på den, annars väntar böter.

Utöver sparkcyklarna finns sedan slutet av april även elcyklar som lanserats av Uber.

Nu i juni väntas en nederländsk firma
börja hyra ut elmopeder.

Pia Gripenberg

Tel Aviv

Tel Aviv är en stad med små avstånd,
förfärliga trafikstockningar, bra klimat och
en tekniktillvänd befolkning.

Allt detta är omständigheter som gjort
elsparkcyklarna till en jättesuccé. Men
knappt ett år efter att de första
sparkcyklarna började rulla på Tel Aviv-
gatorna har det kommit missljud i den
tidigare unisona hyllningskören.

Det talas om överetablering – minst fem
olika företag slåss om en ganska liten
marknad – och kaos på trottoarerna. Tel
Avivs styrande införde nyligen regler som
hotar sparkcykelaktörerna med dryga
böter om de inte håller efter sina fordon.

Erik Ohlsson

Moskva

I Moskva har de vanliga, bendrivna
sparkcyklarna varit populära i flera år.

Moskvaborna gillar transportmedlet
eftersom det går smidigt att ta med sig ner
i metron eller i bussen.

När elsparkcyklarna introducerades blev
sparkcykeln ett rent transportmedel.

Många i förstäderna har börjat använda
elsparkcykeln för att pendla till jobbet. De
kör förbi bilköerna och slipper
trafikstockningarna, ett stort problem i
den ryska huvudstaden. Efter att kinesiska
elsparkcyklar som går upp till 90
kilometer i timmen har börjat säljas kräver
Moskva stadsfullmäktige att den här
sortens snabba elsparkcyklar förbjuds.

Hyrsparkcyklar, med sin begränsning på
20 kilometer i timmen, betraktas inte som
ett lika stort problem. Något hjälmtvång är
inte under planering.

Anna-Lena Laurén

Rom

Elsparkcyklar är ovanliga i den italienska huvudstaden. I stället är det de elektriska enhjulingarna som är den stora nyheten. Det är en 45 centimeter hög rund skiva med gummidäck och fotstöd och väger inte mer än elva kilo. Detta transportmedel blev lagligt så sent som 4 juni, men har cirkulerat ett tag. Går i 24 km i timmen. Svårt att hitta ett mer livsfarligt sätt att förflytta sig i Roms trafik med ojämna gator.

Scootern är annars den stora klassikern i Rom. Nu blir de elektriska allt vanligare. Vissa uthyrare ger en extrahjälm. ”Det kan ju hända att du träffar någon under färden”, säger uthyraren leende.

Peter Loewe

Stockholm

Ungefär 2000 elsparkcyklar finns i Stockholm där fyra olika företag slåss om

kunderna. Debatten går het om både cyklarnas korta livslängd (cirka två månader i snitt enligt studier) och trafiksäkerhetsfrågorna.

Enligt en Demoskopmätning från mars i år är 41 procent av de tillfrågade positiva medan 54 procent uppger att de är negativa till elsparkcyklarna.

Debatten gäller även hur elsparkcyklarna ska definieras, som cykel eller moped. Det kan bland annat få betydelse för försäkringsersättning vid olyckor.

DN

Michael Winiarski: USA saknar strategi för att hantera Iran

LÖRDAG 15 JUNI 2019

Sedan den amerikanske utrikesministern officiellt har pekat ut Iran som skyldigt till de nya sprängdåden mot två oljefartyg i Omanbukten har spänningen i Mellanöstern ökat ytterligare. USA är illa tvunget att vidta

motåtgärder, men president Donald Trump vill knappast starta ett nytt storkrig.

Den stora frågan just nu är vad denna ovissa utveckling kommer att leda till, i det komplexa geopolitiska spel som området kring Persiska viken och den arabiska halvön är en central del av.

Det handlar till en del om en kamp om inflytande mellan de två grenarna av islam, shia och sunni. Det handlar om kontroll över regionens fossila naturrikedomar, men också om det politiska inflytandet i flera instabila och krigsdrabbade länder, som Syrien, Bahrain, Libanon, Irak och Jemen.

Det handlar slutligen om kontrollen över världens viktigaste farled för olja.

I dessa konflikter står på ena sidan USA, Israel, Saudiarabien och några andra sunniarabiska gulfstater. På den andra står

det shiamuslimska Iran, som står mer isolerat, men har stöd – om än inte ovillkorligt – av Kina och Ryssland. Redan när de två tankfartygen, ett japanskt och ett norskägt, attackerades med ett slags minor tidigare i veckan pekade USA på Iran som skyldiga till sprängdåden. Ledarna i Teheran tillbakavisade bestämt USA:s anklagelser. Under natten till fredagen släppte den amerikanska militärens Central Command en video som sägs visa hur personal från det iranska Revolutionsgardet, en ideologiskt hårdför elitstyrka, tar ner en odetonerad mina från fartygssidan på Kokuka Courageous, den japanska tankbåten. Beskrivningen av vad som har inträffat är diametralt motsatt från Washington och Teheran. Enligt USA-militären hämtade iranierna den oexploderade minan tio timmar efter

sprängningarna på de två tankbåtarna, och fem timmar efter att en amerikansk jagare hade evakuerat de 21 besättningsmännen på det japanska fartyget. Utrikesminister Mike Pompeo förklarade att dessa ”oprovocerade attacker utgör ett klart hot mot internationell fred och säkerhet”. En talesman för Irans utrikesministerium hävdade för sin del att det var iranierna som undsatte besättningen på de angripna tankbåtarna. Utrikesministern Javad Zarif skrev på Twitter att USA:s anklagelser saknar en strimma av bevis och är en del av en ”sabotagediplomati” som drivs av den amerikanske säkerhetsrådgivare John Bolton, Israel premiärminister Benjamin Netanyahu, Saudiarabiens kronprins Mohammed bin Salman och Abu Dhabis kronprins Mohammed bin Sayed. Andra iranska företrädare har gått ännu längre och hävdar att sprängdåden kan vara en

provokation som Teherans fiender ligger bakom för att få USA att ta till hårdare tag mot Iran. Om det är Iran som ligger bakom, vilket de flesta bedömare i Washington är ganska ense om, handlar det om en delikat balansgång för prästregimen i Teheran.

Ett syfte är i så fall sannolikt att uppvisa Irans förmåga att paralysera en stor del av världens oljetransporter – 30 procent av all världens råolja passerar där. Men det måste samtidigt göras på ett sådant sätt att det inte lämnar sådana spår efter förövarna att USA är tvingat att slå tillbaka militärt.

Till bilden hör att iranska företrädare tidigare har hotat att blockera Hormuzsundet – Persiska vikens utlopp. Det skedde sedan USA i april skärpte sanktionerna mot Irans oljeexport, och det fick till följd att Iran ökade

anrikningsgraden på landets uran, i strid mot det internationella kärnenergiavtalet (som Trump skrotade förra året för USA:s del).

Dessutom har några av Irans allierade ökat sina angrepp på USA:s bundsförvanter i regionen. Huthierna i Jemen har beskjutit oljeledningar och en flygplats i Saudi-arabien. Efter en serie liknande attacker mot oljetankrar i maj sände USA ett hangarfartyg till Persiska viken. Trump skrev hotfullt på Twitter: ”Om Iran vill ha en strid, kommer det att bli det officiella slutet på Iran. Hota aldrig USA igen!”

Frågan är nu närmast hur Trump kommer att hantera den nya situationen. Hittills har reaktionen från Vita huset varit relativt avvaktande, vilket sannolikt avspeglar de motsättningar som råder inom administrationen; hökarna, med säkerhetsrådgivaren John Bolton i

spetsen, vill gå hårt fram, medan Trumps egna instinkter snarare är att hålla sig utanför nya militära engagemang.

Problemet är att USA saknar en genomtänkt strategi, eller strategi över huvud taget, för hur Iran ska hanteras. Är det regimförändring, som fallet var i Irak? Det förnekar USA. Men sedan Trump tillträdde har allt bara handlat om att öka pressen på Iran, men ingen diplomati. Den fromma förhoppningen har varit att ayatollorna ska komma krypande och ge USA allt det ber om; inte bara att de trappar ner kärnteknologiprogrammet (som Barack Obama fick dem att gå med på), utan att de även ska ge upp alla sina regionala ambitioner och sluta stödja sina allierade i Mellanöstern (Bashar al-Assad, Hamas, Hizbollah med flera).

Det är knappast sannolikt att Iran gör det med den nuvarande regimen intakt.

Michael Winiarski

Assangemålet en rysare för pressfriheten

LÖRDAG 15 JUNI 2019

När USA ber Storbritannien lämna ut Wikileaksgrundaren Julian Assange är frågan om han gjort sig skyldig till dataintrång och aktivt spioneri – eller bara låtit publicera läckt material. Om det rör sig om det senare kan rättsprocessen bli en rysare för pressfriheten.

USA:s justitiedepartement vill få Assange utlämnad för att ställa honom inför rätta på 18 punkter. Bland annat för att ha uppmuntrat visselblåsaren Chelsea

Manning att läcka dokument. Men även för dataintrång – genom att knäcka lösenord till försvarsdepartementets datasystem.

– Jag har inte knäckt något lösenord, protesterade Assange via videolänk på fredagen, då han ställdes mot USA:s ombud.

Storbritanniens inrikesminister Sajid Javid har gett grönt ljus för utlämningen, men eftersom det rör sig om politiska brott måste den prövas rättsligt. Det kommer att ske i februari nästa år, beslutade domstolen.

Redan nu står det dock klart vilken USA:s strategi är: att hävda att Assange inte är journalist – utan en kriminell aktivist, med band till främmande makt.

Om det brittiska rättsväsendet till slut godkänner utlämningen kan det leda till risker för pressfriheten i USA, varnar

människorättsaktivister. Särskilt om åklagarna inte har tillräckliga bevis mot Assange för dataintrång eller spionage mot annan stat.

En av de amerikanska lagar som Assange anses ha brutit mot, "Espionage Act", förbjuder publicering av statshemligheter och gör inte någon skillnad mellan journalister och andra.

Om USA:s högsta domstol vid en prövning slår fast att denna lag från 1917 står över press- och yttrandefriheten i USA:s grundlag, kan det öppna för att även grävande journalister ställs inför rätta för publicering av hemligstämplade dokument.

En sådan prövning har aldrig tidigare gjorts. Men Trumpadministrationen tycks nu tro att den kan vinna mot Assange genom att utmåla honom och Wikileaks som aktivister. Den brittiska oppositionen

protesterar mot kraven på utlämning, och många väntar nu otåligt på svenska myndigheter. Om våldtäktsmisstankarna mot Assange leder till en svensk begäran om utlämning skulle den kunna få företräde. I så fall kan det bli Sverige som tvingas hantera en amerikansk begäran om utlämning.

Berlins nya stadsslott kan gå samma öde till mötes som skandalflygplatsen

LÖRDAG 15 JUNI 2019

Till hösten skulle Berlins nya prestigebygge, det återuppbyggda stadsslottet, slå upp portarna. Men kort före invigningen har öppningen fått

skjutas på framtiden. Berlinborna fruktar att slottet kan gå samma öde till mötes som den nya storflygplatsen, som sju år efter den planerade invigningen fortfarande inte är färdigbyggd.

Återuppbyggnaden av Berlins stadsslott är det största och dyraste kulturprojektet i huvudstaden sedan återföringen. Det jättelika bygget mitt i Berlin skulle sätta staden på kartan och locka turister från hela världen. Invigningen var planerad till november i år, lagom till att det gått 250 år sedan forskaren Alexander von Humboldt föddes. Det är han som har fått ge namn åt den nygamla byggnaden.

Men det gick inte som planerat. Det gör sällan det när Berlin tar sig för stora byggprojekt.

På onsdagen kallade byggledningen till en hastigt sammankallad presskonferens för

att meddela att invigningen skjuts på framtiden. Orsaken är brister i bland annat brandskyddet och problem med klimatanläggningarna.

Låter det bekant? Även i en annan del av Berlin kämpar de ansvariga för bygget av Berlins nya storflygplats mot klockan.

Den toppmoderna flygplatsen BER skulle ha öppnat för sju år sedan men är fortfarande inte färdigbyggd. Även där är orsaken bland annat brister i brandskyddet och få tror att löftet om att flygplatsen ska öppna för trafik i oktober 2020 kommer att hållas. De ansvariga för slottsbygget har inte meddelat något nytt datum för invigning.

I Berlins lokaltidningar spekuleras det i om slottet är på väg att gå samma öde till mötes som flygplatsen. En pinsam långkörare som slukar skattepengar,

tålamod och knäcker huvudstadens anseende.

Fakta. I ruiner efter kriget

Berlins stadsslott har anor från 1400-talet och har sedan dess raserats och byggts upp i flera omgångar. I slutet av andra världskriget lades slottet i ruiner och 1950 lät den östtyska regimen spränga resterna som blev kvar.

Efter återföreningen fattades beslut om att låta bygga upp slottet i sin gamla prakt. Det första spadtaget togs 2013. Kostnaderna beräknas till omkring 600 miljoner euro, motsvarande omkring 6 miljarder kronor. En stor del av summan finansieras genom privata donationer.

Den nya byggnaden är delvis en kopia av det gamla slottet och kommer bland annat innehålla museiverksamhet.

Dela

Nordiska högerpopulis- ter överger Sverigedemo- kraterna

LÖRDAG 15 JUNI 2019

Bryssel. Sannfinländarna och Dansk folkeparti överger Sverigedemokraterna i EU-parlamentet. Grannländernas högerpopulister byter partigrupp och ansluter sig till Le Pens och Salvinis grupp som får namnet Identitet och demokrati, ID.

SD tänker inte följa efter, enligt EU-parlamentarikern Charlie Weimers.

SD:s partigrupp ECR var under förra mandatperioden tredje största gruppen i Europaparlamentet och klart störst av dem på högerkanten. Men bakslaget i EU-valet för brittiska Tories, som ingår i ECR, i kombination med stora framgångar för främst italienska Lega, Matteo Salvinis parti, ritar om spelplanen.

Marine Le Pen, partiledare för franska Nationell samling, talade om historiska vingslag när hon presenterade den nya högernationella gruppen ID i veckan.

Basen utgörs av hennes tidigare partigrupp ENF och växer från 36 ledamöter till 73. Dessutom har partier från tre nya länder, Danmark, Estland och Finland, anslutit sig. Sannfinländarnas Jussi Halla-aho säger till Yle att man inte vill göra samma misstag som 2014, då

nationalistiska och EU-kritiska partierna splittrades i många olika grupper.

– Vi är fortfarande en minoritet, men vi är en större minoritet än någonsin tidigare, säger Halla-aho, rapporterar Reuters. Den nya gruppen har som mål att samla så många EU-kritiska och högerpopulistiska partier som möjligt.

Är det aktuellt för Sverigedemokraterna att ansluta sig?

– Inte alls, säger EU-parlamentarikern Charlie Weimers till DN.

Han ser flera områden där SD och nya gruppen ID har skiljda åsikter och nämner synen på Ryssland liksom ekonomiska frågor.

– Vi är ett frihandelsvänligt parti. Bilden jag har av ID är att så är verkligen inte alltid fallet där.

Charlie Weimers konstaterar även att ID har betydligt färre nationella delegationer

än ECR, som har partier från 15 länder i sin grupp, samt att ID helt domineras av Frankrike och Italien.

– Vi vill bygga vidare på det vi har påbörjat i ECR. Sannfinländarna och Dansk folkeparti är naturligtvis välkomna tillbaka om de vill, säger Charlie Weimers.

ID blir nu parlamentets femte största grupp, strax efter den Gröna. ECR halkar därmed ner till sjätte plats.

Vad betyder det för inflytandet?

– I reda tal har vi i nuläget bara minskat med omkring tio ledamöter. Jag tror inte det får särskilt stor betydelse. Vi kommer att kunna fortsätta få igenom vår politik på centrala områden.

Charlie Weimers räknar till exempel med att kunna samarbeta med ID och EPP (M:s och KD:s grupp) när det gäller EU:s yttre gräns. Och med liberala gruppen Alde och EPP när det gäller handel.

Men nedgraderingen innebär ändå att Sverigedemokraternas partigrupp får mindre talartid i kammaren och chanserna minskar att få bra positioner i de olika utskotten.

Pia Gripenberg

Fakta. Identity and democracy (ID)

Partierna som bildar den nya gruppen är franska Nationell samling, italienska Lega, tyska AFD, österrikiska FPÖ, belgiska Vlaams Belang, tjeckiska SPD, estniska Ekre, Dansk Folkeparti och Sannfinländarna. Totalt ingår 73 ledamöter från de nio länderna. Italien och Frankrike står för 50 av ledamöterna.

EU-parlamentet har totalt 751 ledamöter. De största partigrupperna efter EU-valet 2019 är EPP (konservativa, kristdemokrater) med 179 mandat, Socialdemokrater 153 mandat och liberala gruppen Renew Europe (tidigare Alde) med 108 mandat. SD:s partigrupp ECR väntas få cirka 60 ledamöter.

Ryska myndigheter vill luckra upp skydd för massgravar

LÖRDAG 15 JUNI 2019

Moskva. En massgrav blir sevärdhet. Myndigheterna i ryska Karelen vill att Sandarmoch, där minst 7 600 Stalinoffer ligger begravda, inte längre ska vara ett historiskt minnesmärke. Det innebär att skyddet mot

utgrävningar och byggprojekt luckras upp.

– Det finns ingen anledning att göra Sandarmoch till en sevärdhet. I dag är stället ett historiskt minnesmärke, och det har fungerat bra. Det finns inga sakliga skäl för att försvaga skyddet, säger Natalja Samover.

Hon är historiker vid Sacharovcentret och expert på juridiken kring minnesmärken. Sandarmoch är en av de största dokumenterade massgravarna i Ryssland. Den upptäcktes år 1997 av lokalhistorikern Jurij Dmitrijev och blev ett historiskt minnesmärke dit anhöriga vallfärdar för att minnas sina döda. Det ligger i ryska Karelen, ett hundratal kilometer norr om Petrozavodsk. Det är ett skogsparti i en sandmo där minst 7 600, troligen 9 000 personer, ligger begravda.

Det här stället vill alltså myndigheterna i ryska Karelen nu göra till en sevärdhet. Dmitrijev själv sitter häktad, anklagad för pedofilbrott. Det är andra gången han ställs inför denna uppenbart fabricerade anklagelse – förra gången friades han i april 2019 efter en omfattande kampanj där författare, musiker och kulturpersonligheter deltog. I juni samma år greps han på nytt. Några månader senare satte ryska Militärhistoriska sällskapet igång nya utgrävningar i Sandarmoch. Målet var att bekräfta en teori av historieprofessor Sergej Verigin vid Petrozavodsk universitet. Den går ut på att det i själva verket är finska armén som har låtit begrava ryska krigsfångar i Sandarmoch under andra världskriget. Teorin avvisas på rak arm i en DN-intervju med Antti Kujala, docent vid Helsingfors

universitet och Finlands främsta expert på sovjetiska krigsfångar. Enligt honom är det så gott som uteslutet att finska armén skulle ha gjort sig besväret att transportera kropparna till Sandarmoch, som låg långt från fånglägren och nära fronten. Dessutom går siffrorna inte ihop – Finland sköt totalt ca 1 200 krigsfångar enligt Kujalas beräkningar, men i Sandarmoch ligger upp till 9 000 människor begravda. När ryska Militärhistoriska sällskapet i höstas höll en presskonferens om resultatet av utgrävningarna kunde de inte presentera ett enda bevis på sin teori. I början av veckan höll sällskapet en ny presskonferens, där man meddelade att utgrävningarna fortsätter. Några nya bevis presenterades inte, men enligt Verigin hade kropparna som hittats haft kläder och filtstövlar på sig, vilket skulle tyda på att det inte var NKVD som

sköt dem. NKVD var Sovjetunionens säkerhets- och underrättelsetjänst.

– Struntprat! säger Natalja Samover.

NKVD sköt folk med kläderna på. Det vet alla som har sysslat med att gräva ut massgravar. Militärhistoriska sällskapet arbetar utan att följa några vetenskapliga principer och de har inte lagt fram ett enda bevis. Allt verkar handla om att så tvivel – kanske det inte är sant att Stalins offer begravdes där?

Så länge Sandarmoch är ett historiskt minnesmärke är området skyddat. Om stället byter status till sevärdhet blir det mycket lättare för Militärhistoriska sällskapet att göra fler utgrävningar.

Enligt Jan Ratjinskij, som är ordförande för människorättsorganisationen

International Memorial, är de utdragna utgrävningarna framför allt ett tecken på en sak:

– De har inte hittat något som bekräftar deras teori. Men de vill inte erkänna att de hade fel.

1997 upptäcktes massgravar efter Stalinoffer i Sandarmoch.

Anna-Lena Laurén

Hundratusentals strejkar för lika lön

LÖRDAG 15 JUNI 2019

Schweiz. Över hela Schweiz har hundratusentals kvinnor gått ut i strejk för lika lön och deltagit i demonstrationer i flera städer. Den landsomfattande protesten genomfördes på dagen 28 år efter en liknande strejk 1991, som samlade en halv miljon kvinnor.

TT-Reuters

Journalister hotas med fängelse

LÖRDAG 15 JUNI 2019

Turkiet. Två journalister från medieföretaget Bloomberg riskerar upp till fem års fängelse i Turkiet för sin rapportering om landets ekonomi förra året. Åklagare hävdar att en artikel som reportrarna skrev i samband med att den turkiska liran dök i värde hotade Turkiets ekonomiska stabilitet.

– Vi fördömer den juridiska processen mot våra reportrar, som gett en korrekt rapportering om händelser med nyhetsvärde. Vi står bakom dem och de har vårt fulla stöd, säger John Micklethwait, chef för Bloomberg.

Ytterligare 50 journalister kommer att ställas inför rätta för rapportering om valutakrisen förra året, enligt turkiska medier.

TT-AFP

EU utreder finansiering av tunnel

LÖRDAG 15 JUNI 2019

Danmark. Finansieringen av ett tunnelprojekt mellan Danmark och Tyskland ska utredas av EU. Projektet har tidigare fått lånegarantier av den danska staten, men efter ett beslut av EU-domstolen upphävdes garantierna i slutet av förra året.

Det är förutsättningarna för de danska lånen som EU nu ska undersöka, meddelar Margrethe Vestager, EU:s kommissionär för konkurrensfrågor. Tunneln är tänkt att förbinda den danska ön Lolland med det tyska fastlandet via Fehmarn Bält.

TT-Reuters

Ny vändning – regeringen avgår

LÖRDAG 15 JUNI 2019

Moldavien. Efter flera månader av låsningar tilltog spänningarna i Moldavien förra veckan när landets två största oppositionspartier – Rysslandsvänliga Socialistpartiet och den liberala, EU-vänliga ACUM-koalitionen – ingick ett otippat samarbete och bildade en ny regering.

Den sittande regeringen tog strid om makten under en omvälvande vecka, men väljer nu att träda tillbaka.

– Vi kommer att gå i opposition, säger Vladimir Cebotari, vice ledare för regerande Demokratiska partiet, i ett tv-framträdande.

Det låsta politiska läget uppstod efter valet i februari, där ingen fick majoritet.

– Jag har ett meddelande till hela världen: Moldavien är äntligen fritt, säger ACUM-ledaren Maia Sandu, som blir Moldaviens åttonde premiärminister på sex år.

TT-AFP-Reuters

Kinajätten ska plocka upp svenska företag

LÖRDAG 15 JUNI 2019

Det kinesiska e-handelsimperiet är på Sverigebesök, men inte för att locka potentiella nätshoppare.

Högst på Alibabas önskelista är att nå små och medelstora företag som vill rida på Kinas växande hälsotrend.

Kinesiska Alibaba är på jakt efter svenska butiker till sin e-galleria Tmall. Bilden av det friska landet i väst ska få kineserna att

shoppa hälsoprodukter, hoppas bolagets Nordenchef David Lloyd.

För svensken är kopplingen till e-handelsjätten Alibaba förmodligen oftast via sajten Aliexpress som vänder sig till privatpersoner. Miljontals varor i alla tänkbara kategorier som beställs från leverantörer Kina, ofta till betydligt lägre priser än vad som går att hitta i Sverige. Om det är knallemarknaden så är Tmall den ordnade gallerian med mer etablerade varumärken. Återförsäljarna är fortfarande under en och samma webbplats på Tmall, men de har sin egen avdelning.

Det är där man hoppas kunna få in fler svenska återförsäljare. Större spelare som klädföretaget H&M och klocksäljaren Daniel Wellington är redan med sedan tidigare – nu ska man rikta in sig på att

hjälpa små och medelstora företag att nå kineserna.

– Det var det Jack Ma ville när han grundade företaget. Han ville ha ett stort techföretag som kunde hjälpa småföretag världen över, säger David Lloyd.

Han vill inte prata om specifika företag han ska träffa, men ett område som är extra intressant är hälsa och välmående.

– Det är ett stort fokus kring det i Kina nu och jag tror att Sverige framstår mycket som ett land där du har ett hälsosamt liv.

Vi kommer att leta efter företag som speglar den typen av image och hoppas kunna hjälpa dem se möjligheterna i Kina, säger David Lloyd.

För att förstå vitsen med att finnas på en plattform i stället för att sälja via sin egen hemsida måste man förstå kinesernas shoppingbeteende, förklarar han.

– Shopping i Europa och Storbritannien är ganska funktionell. Man söker efter det man vill ha och man går till sajten där man vet att det finns. Det är inte så kineser shoppar.

I Kina har man ett mer plattformsbaserat shoppingbeteende och man vill ha allting under samma tak. Kineserna har också en helt annan inställning till shoppingen.

Ingen annanstans är shopping och underhållning så integrerat som i Kina, menar Lloyd.

– När en kines handlar i telefonen ser man inte sällan personen bara skrolla och skrolla genom oändliga flöden, säger han och demonstrerar med ett intensivt svepande pekfinger över sin egen telefon. Genomsnittsanvändaren i Kina återvänder till någon av Alibabas sajter omkring sju gånger per dag. Totalt har de över 650 miljoner aktiva användare.

– Jag kan inte lova ett svenskt företag 650 miljoner nya kunder, men åtminstone ett par miljoner skulle kunna vara möjligt och då är det bra, säger David Lloyd.

Alibaba målas ofta upp som ett kinesiskt Amazon i storlek och bolaget växer fortfarande extremt snabbt. Men det är inte utan att någon är missnöjd.

Anställda i flera av landets techföretag har under våren visat missnöje i sociala medier över det så kallade ”996-schemat”. De tycker det är för mycket att arbeta från nio på morgonen till nio på kvällen, sex dagar i veckan.

Men Jack Ma har tagit modellen i försvar. ”Om du går in i Alibaba ska du förbereda dig på att arbeta tolv timmar om dagen. Varför har du annars kommit till Alibaba?”, ska han ha sagt enligt tidningen The Guardian.

Andreas Lindberg

andreas.lindberg@dn.se

Fakta. Alibaba Group

Engelskläraren Jack Ma har tack vare sitt företag Alibaba blivit Kinas rikaste man, och en av världens dollarmiljardärer.

Företaget bildade han hösten 1999 tillsammans med 18 andra grundare.

Det började som en form av nätgrossist. Efter några år nådde företaget en miljon användare och Taobao lanserades, en marknadsplats för försäljning mellan privatpersoner och mindre företag.

Senare tillkom Tmall för premiumshopping och Aliexpress för direktexport till utländska konsumenter.

I dag omsätter hela Alibaba Group över 50 miljarder dollar och har mer än 650 miljoner aktiva användare.

Bolagets notering på USA-börsen 2014 inbringade 25 miljarder dollar och slog alla tidigare rekord.

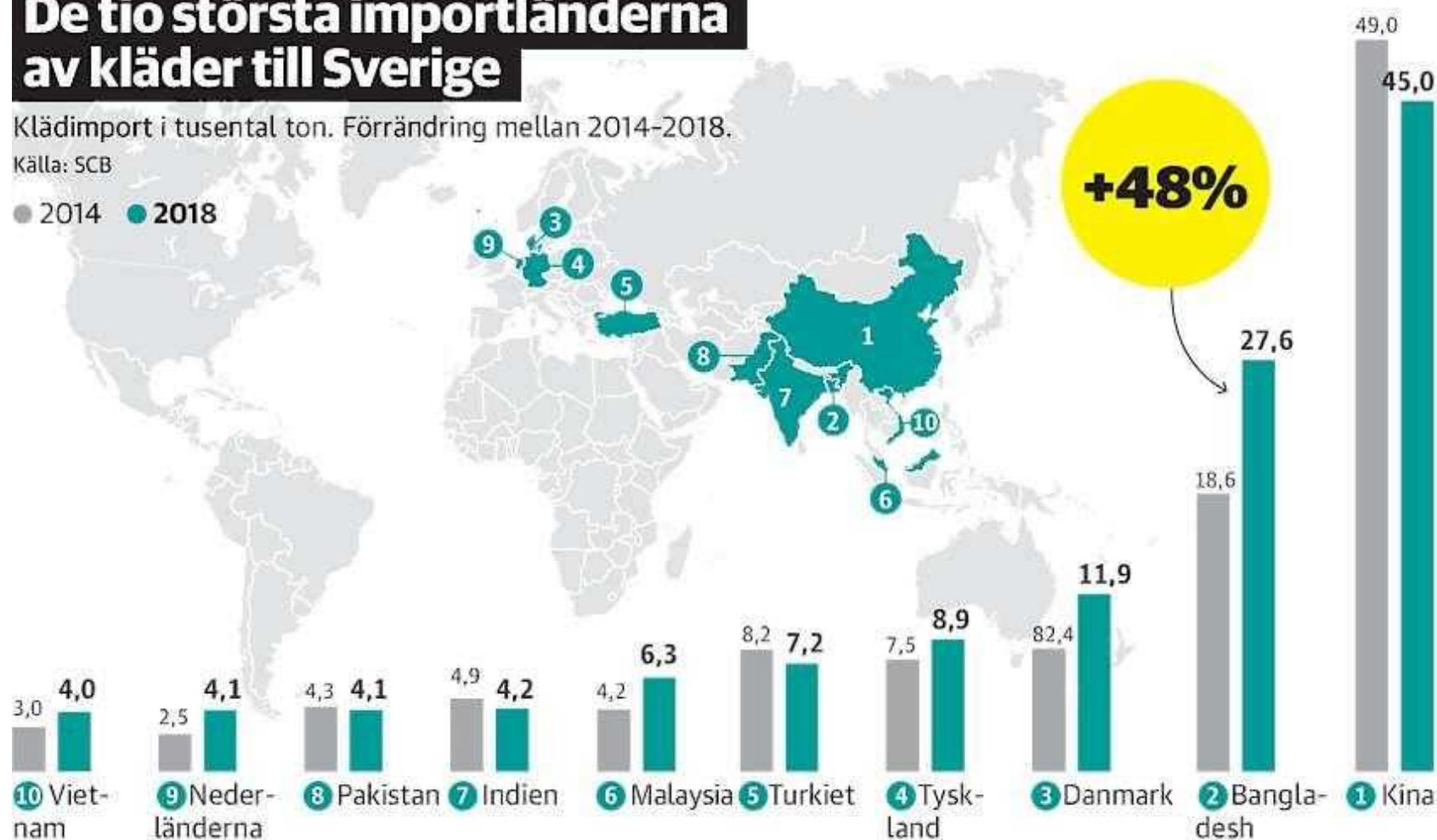
Källor: Alibaba, Bloomberg.

De tio största importländerna av kläder till Sverige

Klädimport i tusental ton. Förändring mellan 2014-2018.

Källa: SCB

● 2014 ● 2018

Textilarbetare jobbar för 2,50 kronor i timmen

LÖRDAG 15 JUNI 2019

Många av textilarbetarna i Bangladesh tjänar 2,50 kronor i timmen. Tusen arbetare som krävt mer har nyligen avskedats.

Samtidigt låter svenska modeföretag mer kläder än någonsin sys där – importen har ökat med nära 50 procent.

De senaste fem åren har svenska modeföretags import av kläder från Bangladesh ökat med 48 procent enligt statistik från SCB.

Babul Akhter, generalsekreterare för Bangladesh Garment and Industrial Workers Federation, är i Sverige för att vädja till Kappahl, MQ och HM-ägare om att ställa krav för textilarbetarnas villkor. – Arbetarnas löner går inte att leva på, säger han.

The Guardian avslöjade i januari att en t-shirt med ett ”Spice Girls”-tryck som sålts av en brittisk kampanj för jämställdhet, tillverkats av arbetare i Bangladesh som tjänar 4 kronor i timmen.

Arbetarna i fabrikerna som syr kläderna får oftast inte mer än den lagstadgade minimilönen på 894 kronor i månaden – en lön som enligt internationella

beräkningar är mindre än hälften än vad som går att leva på i landet.

– Minmilönen går inte att klara sig på och många arbetar 10–12 timmar per dag, 6-7 dagar i veckan, säger Babul Akhter.

Det innebär att timlönen kan bli så låg som 2,50 kronor.

Akhter är generalsekreterare för en sammanslutning av 53 fackföreningar som organiserar textilarbetare. Under veckan har han träffat företrädare för klädföretag som Kappahl och MQ. Han har även träffat fyra banker som är viktiga ägare i HM – världens största köpare från Bangladesh – för att prata om situationen. När den åtta våningar höga fabriken Rana Plaza i Dhaka kollapsade i april 2013 dog över tusen personer. Katastrofen kom att kallas det dödliga priset för mode. I efterdyningarna uppmärksammades arbetarnas förhållanden och vissa

förbättrades. Globala modebolag fick fram ett avtal för ökad byggnads- och brandsäkerhet – som efter ett nytt domslut ska upplösas nästa år.

– Arbetet med att förbättra villkoren för arbetarna går för långsamt, säger Babul Akhter.

Många som ansluter sig till fack eller kräver bättre lön och villkor förföljs, hotas eller avskedas, beskriver han. Han tar ett nyligt exempel från i vårvintras då 14 fackligt aktiva sades upp från en av HM:s underleverantörer.

Nära 12 000 textilarbetare sades upp utan rättslig grund efter att de protesterat för högre löner kring årsskiftet, enligt amerikanska Workers Rights Consortium. HM har bekräftat att antalet uppsagda textilarbetare hos deras fabriker uppgår till över 2 000. HM har nära 300 underleverantörer i landet.

Enligt Babul Akhter har få bland de svenska bolagens fabriker fackförening. Men han upplever att han fått positiv respons bland företagen och ägarna han nu mött.

– Problemet är att de inte vet tillräckligt om vad som händer i Bangladesh just nu, så jag berättade. De verkar vara angelägna om att förbättra sig.

HM-gruppen skriver i ett mejl:

”Vi förstår och sympatiserar med textilarbetarnas frustration över lönesituationen. HM-gruppen arbetar aktivt för att skapa bra arbetsvillkor och förbättrade löner i textilproducerande länder, så även i Bangladesh. Det är inte bara vår skyldighet och vårt ansvar, utan är affärskritiskt för oss. Men bestående och konkreta förbättringar kräver att vi tillsammans med andra varumärken och

aktörer skapar en stabil grund att stå på – något som tar tid”.

HM uppger att man följt FN:s och det globala fackförbundets råd om att möjliggöra förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter och en bra dialog mellan textilarbetare och ledning på textilfabrikerna.

Kappahls hållbarhetschef Fredrika Klarén skriver i ett mejl att bolaget arbetar för att ”säkerställa att vi bidrar till att de olika frågorna utvecklas i rätt riktning i de länder och hos de leverantörer vi väljer att samarbeta med.”

”Vi ser att vi genom vår närvaro som köpare i Bangladesh bidrar till att skapa arbetstillfällen och bidrar genom vårt arbete till en hållbar utveckling för landet. På fabriksgolvet ställer vi som köpare tydliga krav och våra hållbarhetsutvecklare har en löpande dialog och uppföljning

kring frågor som exempelvis ersättning, arbetstid och klimatet för social dialog på arbetsplatsen”.

MQ:s hållbarhetsavdelning skriver i ett mejl att man ökat ordervärdet i Bangladesh ”eftersom våra leverantörer har utvecklats inom flera områden och vi har kunnat placera fler produktgrupper i landet.”

För att ”säkerställa mänskliga rättigheter görs sociala revisioner hos alla leverantörer i Bangladesh med kontinuerlig uppföljning och förbättringsarbete”.

MQ lyfter att bolaget är medlem i organisationen BSCI som tryckt på för högre minimilöner.

”Bangladesh är det leverantörsland där gapet mellan verklig lön och levnadslön är störst. Samtliga av våra leverantörer i Bangladesh har deltagit i BSCI:s

utbildning gällande löner med mål att öka dialog och minska gapet mellan faktisk lön och levnadslön.”

Maria Sjödin på svenska organisationen Fair Action lyfter att svenska modeföretag har ett tungt inflytande och därmed stort ansvar.

– Företagens vinster får inte ske på bekostnad av sömmerskornas hälsa och möjlighet att bestämma över sitt eget liv.

Lisa Röstlund

lisa.rostlund@dn.se

Mycket kvar att lösa för eurobudgeten

LÖRDAG 15 JUNI 2019

EU vandrar långsamt fram mot sin nya eurobudget – som bara är ett ”instrument”.

Trots långa förhandlingar återstår mycket att utreda.

Konturerna för ett budgetinstrument är klara, konstaterar EU:s finanskommissionär Pierre Moscovici på en presskonferens i Luxemburg på fredagsmorgonen efter ännu en nattmangling med EU-ländernas finansministrar.

Det som EU-jargongen nu kallar för Bicc – budgetinstrumentet för konkurrenskraft och konvergens – ska kunna användas för både strukturreformer och offentliga investeringar och vara öppet för alla euroländer.

Moscovici försöker att låta positiv.

– Låt oss inte underskatta symboliken.

Historien kommer kanske att minnas den här natten, säger finanskommissionären – även om det är tydligt att han gärna hade kommit längre.

– Vissa vill säga att glaset är halvtomt.

Andra att det är halvfullt. Det finns mycket kvar att göra och vi har bara tagit små steg, säger Moscovici.

Fortfarande återstår flera av de tyngsta frågorna att avgöra, inte minst hur mycket pengar ”instrumentet” ska innehålla och varifrån pengarna ska tas.

Mario Centeno, mötesordförande för euroländernas finansministrar, är tydlig med att allt inte är färdigt.

– När vi talar om en budget så är storleken av betydelse – och det kommer att avgöras av ledarna senare i år. Diskussionerna har varit breda, men mer arbete krävs för att slå fast lämpliga finansieringskällor, säger Centeno.

Närmast bollas frågan vidare till det toppmöte som euroländernas stats- och regeringschefer håller i Bryssel nästa fredag, i samband med ordinarie EU-toppmöte. Då får Frankrikes president Emmanuel Macron ytterligare en chans att försöka pressa på för eurobudgeten, som han länge talat sig varm för.

Hans finansminister Bruno Le Maire vill gärna få de nattliga diskussionerna att framstå som en succé.

– Vi har i natt gjort vad vi siktade på: vi har skapat en verklig budget för eurozonen. För första gången kommer vi som ett sammanhängande block kunna tänka på framtiden och koordinera vår ekonomiska politik, sade Le Maire till nyhetsbyrån AFP.

TT

Årets amerikanska forskning och framsteg

LÖRDAG 15 JUNI 2019

Så här års kommer bokenkatalogerna från de amerikanska universiteten. Det är alltid intressant att läsa av samtiden utifrån katalogernas mest exponerade titlar. Förra säsongen var det till exempel mycket bin på tapeten; bin och arabvärlden.

I år skyltar University of California med en bok om artificiellt kött och matens framtid

över huvudtaget. En annan studie handlar om ätstörningar, en tredje om jordgubbsindustrins utmaningar.

Princeton pushar för ekonomen Robert Shillers bok om hur virala berättelser kan leda till ekonomiska skred, men satsar också – liksom Columbia – på böcker om mänskliga rättigheter i nationalismens era, kvinnokamp och allmän revolt. MIT har också en bok om kött men tonvikten ligger på framtidsförhoppningar och – utmaningar.

Särskilt frestande är rymdarkeologen Alice Gormans (även kallad Dr Space Junk) ämnesöversikt, samt Daniel Oberhaus optimistiska introduktion till utomjordiska språk.

Jonas Thente

jonas.thente@dn.se

Här är Japans vapen för att ta OS-guld: En svensk med en pinne

LÖRDAG 15 JUNI 2019

Världens mest avancerade vetenskapliga centrum för elitidrottsmän finns i Tokyo.

Det saknades bara en sak i satsningen för att få de efterlängtnade medaljerna i Tokyo-OS: En svensk.

Fysiologen Magnus Kjellberg har bytt den svenska OS-stjärnan Sarah Sjöström mot japanska simmare.

Om drygt ett år gäller det. Då avgörs sommar-OS i Tokyo för andra gången. Den japanska olympiska kommittén har satt upp ett mål på rekordmånga guldmedaljer, 30 stycken. Detta ska ske inom många grenar, även de två mest prestigefyllda idrotterna i sommar-OS: friidrott och simning.

Så var det inte när sommar-OS gick första gången i Tokyo. Den 10 oktober 1964 sprang Yoshinori Sakai in på Olympia-stadion i Tokyo med den olympiska facklan. Den 19-årige 400-meterslöparen var född den 6 augusti 1945, samma dag som atombomben fälldes över Hiroshima. Tokyo-OS var ett skyltfönster för det moderna Japan. Mindre än två decennier efter andra världskrigets slut var landet

återuppbyggt, även om minnet av atombomberna som skördat över 200 000 dödsoffer i Hiroshima och Nagasaki präglade spelen.

Samma år tändes en låga i fredsparken i Hiroshima. Den lågan brinner fortfarande. Den ska släckas först när några atomvapen inte längre finns på jorden.

När spelen avslutades hade Japan tagit 16 guld, 5 silver och 8 brons och hamnat på tredje plats i medaljligan efter USA och Sovjet. Av de 29 medaljerna kom de allra flesta i gymnastik, i de lättaste klasserna i brottning, i den nya OS-grenen judo och i tyngdlyftning – grenar där japanernas fysiska storlek inte innebar någon nackdel, utan i vissa fall en fördel.

I friidrotten och simningen fick Japan däremot nöja sig med två brons: ett i maraton och ett i lagkappen på 4x100 meter frisim.

Sedan dess har mycket hänt. Och det är nu, 55 år senare, som Magnus Kjellberg kommer in i bilden.

När Tokyo-OS ägde rum 1964 var han sju år. Simning och vatten stod inte högt i kurs hos pojken som växte upp i Markaryd i de småländska skogarna.

– När jag var liten vägrade jag att bada och simma. Jag tyckte det var för kallt. Men jag intresserade mig ändå för simning på många sätt. Varför vet jag faktiskt inte.

En sommar kom en kusin på besök.

– Hon tog mig till simhallen. Sedan jag lärt mig fortsatte jag att simma.

Själv var han en ”väldigt medioker” simmare. Men intresset för sporten var desto större. Kanske var Magnus Kjellberg den ende elvaåring som prenumererade på Swimming World Magazine, en prestigefull tidskrift om simning avsedd för elitsimmare, tränare och ledare.

– Jag har fortfarande gamla nummer kvar av den.

Efter att ha utbildat sig till idrottslärare och varit simtränare i olika klubbar tog han 2007–2008 som ansvarig för forskning och utveckling inom simning i Svenska olympiska kommittén ett initiativ till att ändra inriktning.

Men när arbetet några år senare mynnade ut i Nationellt elitcenter på Eriksdalsbadet för världsstjärnan Sarah Sjöström och de andra svenska landslagssimmarna var resurserna begränsade.

– Det startade inte på den nivå som jag bedömde att man behövde göra, säger han. I samma veva hörde Japanska simförbundet av sig. Koji Ueno, tidigare huvudtränare och numera vice ordförande i Japanska simförbundet, och den nuvarande huvudtränaren Norimasa Hirai

bad honom att flytta till Tokyo för att internationalisera japansk simning.

Sex år senare sitter vi i JISS – Japan institute of sports sciences – som är ett statligt finansierat OS-centrum för det allra senaste inom teknik och vetenskap. I en glasmonter i entrén ligger facklorna från vinterspelen i Sapporo 1972 och Nagano 1998.

Från Tokyo-OS 1964 finns några av medaljerna som Japan tog och den röda OS-klädseln som bars av de japanska olympierna under invigningsceremonin. När DN – tillsammans med Magnus Kjellberg – tas emot av centrumets chef Yasuyuki Kubo är det första gången som dörren öppnas för utländska journalister. Han visar något ovanligt runt och ger några exempel på vad som troligen är världens mest avancerade teknikcentrum för sport.

Först får vi se ett gym, stort som en halv ishall. DN-fotografen Jonas Lindkvist ombeds vänligen men bestämt att bara ta bilder när inga idrottsmän syns.

Därefter: en jättelik lokal anpassad enbart för den nya OS-grenen klättring. Två parallella klätterväggar i OS-storlek har byggts upp. I en ände av salen finns tiotals olika greppträningsredskap. Två manliga klättrare ser ut att mäta spänst mot en tv-skärm.

Vi passerar en läkarmottagning enbart öppen för elitidrottarna, därefter landets anti-dopningsbyrå och kommer till slut till en gigantisk friidrottshall med inbyggda kameror och elektronik i golvet. Från våningen ovanför dånar ljudet av tyngdlyftare som släpper skivstängerna mot golvet.

– Det är starka killar där uppe, konstaterar Yasuyuki Kubo på något bruten engelska.

Till slut tar han oss till några av de utrustningsmässigt mest avancerade rummen. I en sal som påminner om ett sjukhus står en kroppsskanner som används för att exakt jämföra de bästa idrottarnas muskelutveckling. Man ställer sig och blir avfotograferad rakt igenom i helfigur, precis som på vissa flygplatser. I ett annat rum kan lufttryck, temperatur och luftfuktighet ställas in så att en maratonlöpare till exempel kan träna i den hetta som väntas under maratonloppen nästa sommar.

Så ni anpassar idrottsutövarna till ett varmare klimat?

– Naturligtvis!

Omkring 180 personer arbetar på det sportvetenskapliga centrumet. Av dessa är ett hundratal forskare och andra experter. Men hur stor årsbudgeten är vill Yasuyuki Kubo inte berätta.

– Det är hemligt, svarar han på japanska och förtydligar på engelska: "Top secret." Yasuyuki Kubo tycker att målet på 30 guldmedaljer som den olympiska kommittén satt är högt ställt.

– Det kan bli svårt. Men jag tror att vi kan klara det.

Han ser sitt centrum som det mest avancerade i världen. Många enskilda delar kan man hitta på andra håll, som i Kina och USA, men sammansättningen och storleken på resurserna är enligt honom unik.

– Vi stöttar eliten i alla olympiska grenar, både sommar- och vinteridrottare. Hit kan de komma och sova över och träna under några dagar eller veckor. Allt finns här för dem.

Några enstaka utlänningar har arbetat på centrumet sedan starten 2001. Det ska

vara särskilda skäl om en icke-japan ska få förtroendet.

– Många av simmarna ville ha Magnus, så därför anställde vi honom, berättar Yasuyuki Kubo och ler brett mot Magnus som sitter i andra änden av rummet. Magnus Kjellberg arbetar i en simnation som under de senaste decennierna tagit stora kliv internationellt.

– Vi japaner är ofta fysiskt mindre i storlek. Tekniken i de olika simsätten har blivit vårt sätt att kunna konkurrera internationellt, säger Sayaka Muramatsu, teknisk direktör i Japanska simförbundet. I början på 2000-talet talades det om det japanska bröstsimundret. Dess främste företrädare är Kosuke Kitajima, som vann dubbla OS-guld både i Aten 2004 och Peking 2008.

Den fyrfaldige OS-mästarens tränare Norimasa Hirai är numera huvudtränare

för det japanska landslaget. DN träffar honom på en av många 50-metersbassänger i Tokyo som enbart används för simträning. Blandningen av motionssimmare och elit som man ser i svenska simhallar förekommer inte här. Varje simmare tränar på en egen bana. På en av dem tränar det största kvinnliga OS-hoppet, Yui Ohashi. Hon toppar världsrankingen på 400 meter medley. Men den allra största kvinnliga stjärnan saknas. I början av året kom ett bakslag när det stora guldhoppet Rikako Ikee drabbades av blodcancer. Den 18-åriga simmerskan, som såg ut att bli det svåraste hindret för Sarah Sjöström på 100 meter fjärilsim, är inlagd på sjukhus.

– Det blir mycket svårt för henne att kunna delta nästa år. Men vi hoppas på OS 2024, säger Norimasa Hirai som räknar bort henne när han räknar upp sina hopp

om japanska OS-guldmedaljer i bassängen.

Vid sidan om Yui Ohashi är landslagscoachens största guldhopp Ippei Watanabe som toppar världsrankingen på 200 meter bröstsim på herrsidan och därmed för arvet av superstjärnan Kosuke Kitajima vidare.

Watanabe är både världsrekordhållare och innehavare av det olympiska rekordet på 200 meter bröstsim som han satte i semifinalen i OS i Rio för tre år sedan. I finalen blev han sexa. Nu vill han ha revansch på hemmaplan.

– Jag hoppas och tror att jag kan ta guld och slå mitt eget världsrekord, säger han när han sitter på bassängkanten efter ett av dagens två träningspass.

Intill går Magnus Kjellberg med en egen uppfinning i jakten på den perfekta simtekniken: ett spö med en Go pro-

kamera längst ner. Men den kan han filma simmarna underifrån genom att gå längs kanten i samma takt som simmarna tar sig fram. Bilderna blir bättre än de fasta kameror som finns i OS-centrumets bassäng.

– Vi kan se våra egna simtag så att vi själva kan fundera på vad vi gör rätt och fel. Det är till stor hjälp. Magnus är den viktigaste personen för det japanska landslaget, säger Ippei Watanabe.

Som de yngre simmarna med internationell erfarenhet förstår han engelska, men talar helst japanska. I kommunikationen mellan den 1,93 långa Watanabe och den nästan lika långa Magnus Kjellberg blir det en blandning av engelska, japanska, kroppsspråk – och rörliga bilder på datorn eller i mobilen.

– Med mobilerna filmar simmarna ibland varandra. Det är ofta ett väldigt bra hjälpmedel, säger Magnus Kjellberg. Simning är en idrottsgren känd för att ständigt slå rekord. Segertiden på herrarnas 400 meter löpning förbättrades med knappt 5 procent mellan OS 1964 och 2016, medan motsvarande förbättring på 100 meter frisim är 11 procent.

Och ännu större är förbättringen på 200 meter bröstsim: hela 14 procent.

Utvecklingen av människans förmåga att snabbare ta sig fram i vatten är inte över, även om rekordutvecklingen stannade till 2010 när de så kallade superdräkterna förbjöds.

– Bröstsimmet är mest komplicerat. Det är störst toppar i kraftutveckling, och därför kan man göra de största misstagen i bröstsimmet. Det är också störst variation i hastighet, vilket öppnar stora möjligheter

för toppprestationer när man väl hittar sin personliga tajmning genom idogt teknikarbete, säger Magnus Kjellberg. Ippei Watanabe, vars världsrekord är 2.06,67, tror att det inom en inte alltför snar framtid kommer vara möjligt att simma 200 meter bröstsim i 50-metersbassäng under 2.05.

– Det handlar om att hålla samma fart under ett helt lopp. Då är det fullt möjligt, tror 22-åringen som kan ha många år framför sig i världseliten.

De bästa japanska simmarna är heltidsproffs. Ippei Watanabe tränar i en badmössa med arbetsgivaren Toyotas logotyp. Bilföretaget ger honom lön varje månad, men han behöver inte jobba. I stället slipar han på de tekniska detaljerna som ska ge honom OS-guld på hemmaplan nästa sommar. För DN visar

hur han lärt sig en unik kropphållning: en ”superstreamline”.

Han lyfter skuldrorna ett hack högre än alla andra för att bli ännu mer pilformad i vattnet, något som ökar hastigheten i vattnet efter starter och vändningar och vinner tid. Magnus Kjellberg ler roat och nickar uppmuntrande.

– Jag försöker förklara helhetsbegreppet och den process som krävs för att utveckla sig. Sedan handlar det till syvende och sist om att de aktiva tar sitt ansvar.

Redan i unga år tas talanger till det sportvetenskapliga centrumet. De yngsta simmarna är åtta nio år när de kommer dit på sitt första läger.

– Det görs inte alls på det här sättet någon annan stans i världen. Det är en fokuserad högprestationsmiljö, säger Magnus Kjellberg.

Han ser sitt internationella kontaktnät och en utveckling av sprintgrenarna som sina främsta bidrag till japansk simning. Det handlar inte minst om distanserna 50 och 100 meter, som Japan hittills haft minst framgångar i.

— Den tekniska utvecklingen pekar på att atleter med kroppskontroll kan omdefiniera vad vi tror är möjligt att prestera. I Japan har jag mött många simmare i olika åldrar med väldigt god kroppskontroll och många tränare med starkt sinne för detaljer och detaljkrav. Under några dagar på min och fotografen Jonas Lindkvists stipendieresa från Japanstiftelsen guidar han oss runt bland skyskraporna i världens största stad. I idrottsshorts och t-shirt ser han ut som något av en främmande fågel bland kostymklädda japaner med trådlösa hörlurar i öronen, på väg hem efter ännu

en lång arbetsdag. På fötterna har han bekväma löparskor. Ibland går han i flera timmar, det personliga rekordet på en dag är ett par mil.

Han håller kontakt med svensk simning, bland annat med Sarah Sjöström och hennes tränare Johan Wallberg, gift med Therese Alshammar som fortfarande har världsrekordet på 50 meter fjärilsim i 25-metersbassäng. Johan Wallberg är också chef för Nationellt elitcenter i Stockholm. Men Magnus Kjellbergs arbetsgivare är japansk. Och uppdraget är att få fram medaljer till hemma-OS i Tokyo.

Hur kommer det att kännas för dig om Japan vinner guld i simningen, men inte Sverige?

— Det blir lite delat, förstås ...

Målet har satts av den japanska olympiska kommittén till inte mindre än 30 guldmedaljer. Det är en rejäl höjning från

det hittills bästa resultatet i Aten 2004 med 16 guld. Bara USA och Kina ska komma före, hoppas OS-kommittén. Det viktigaste verktyget för att för första gången nå positionen som sportslig stormakt är det stora vetenskapliga centrum som Magnus Kjellberg är en av få utlänningar som arbetar på.

Utanför byggs ytterligare två liknande komplex. Det enda invigs inom kort. Ett 20-tal tunnelbanestationer därifrån pågår ett ännu större byggprojekt. Där byggs den nya olympiastadion på samma plats som den numera rivna OS-arenan från 1964.

Även den här gången blir sommarspelen en symbol för vad Japan kan åstadkomma efter en katastrof. Drygt åtta år har gått sedan jordbävningen, tsunamin och kärnkraftshaveriet i Fukushima som inträffade den 11 mars 2011. Cirka 19 000

människor dog i jordbävningen och ytterligare nästan 16 000 i tsunamin. Som symbol för det nya hållbara OS har elektronik samlats in för att alla medaljer i guld, silver och brons ska göras av återvunnen metall.

Ett nytt Japan ska visa upp sig för världen – igen.

Mats J Larsson

matsj.larsson@dn.se

**Magnus
Kjellberg**

Ålder: 62 år.

Yrke: Sedan 2013 anställd på Japan institute of sports sciences med uppgift att förbättra den internationella prestationen av simmare med teknik och träningsupplägg. Kontraktet sträcker sig över sommar-OS i Tokyo den 24 juli–9 augusti nästa år.

Utbildning: Idrottslärare och kurser i medicin, fysiologi, biomedicin och forskningsmetodik.

Yrkesbakgrund: Fysiolog, biomekaniker och ansvarig för forskning och utveckling för

Svenska olympiska kommittén och Svenska Simförbundet. Har arbetat med OS-simmare sedan 1992 och på heltid inför Peking-OS 2008 och

London 2012.

Klubbar som simtränare: Växjö, Danderyd, Spårvägen och Tureberg.

Övrigt: Har tillbringat omkring 450 dagar på höghöjds läger. Äter inte kött, men älskar fisk.

**”Om jag inte
skolstrejkat
hade jag
kunnat få A i
alla ämnen”**

SÖNDAG 16 JUNI 2019

Under sitt skolar har niondeklassaren Greta Thunberg satt vuxenvärlden i gungning.

Men trots att de senaste två terminerna har fått henne att tala med starkare röst, känner hon sig maktlös.

– Så länge utsläppen ökar har vi inte uppnått någonting.

Basketplanens linjer har oavsiktligt blivit till en avgränsning för skolavslutningens gäster, av någon anledning trängs alla innanför dem. Fjärdeklassarna står på den tillfälliga scenen och klämmer i till Laleh-låten "Goliat". Föräldrar filmar, fotar. Ler. Alla fryser. Det är avslutning på Kringla-skolan i Södertälje och längst bak, precis innanför kortlinjen till vänster, står en av världens mest inflytelserika personer. När fotograf Roger Turesson och jag träffar Greta Thunberg den här dagen, är det en annan Greta än den vi mötte tidigt förra hösten.

Då: En tystlåten, närmast inåtvänd femtonåring som under långa stunder satt ensam med en bok under fredagarnas strejker.

Nu: En ung kvinna med stadigare blick, som enbart tar internationella möten med personer på statschefers nivå. Under året har hon talat inför parlamentsledamöter i Storbritannien och Italien. Fått stående ovationer vid ett tal i Europaparlamentets miljöutskott och hyllats efter sina tal på FN:s klimatkonferens och vid världsekonomiskt forum i Davos. Hon har mobiliserat flera världsomspännande strejker för klimatet, nominerats till Nobels fredspris, uppmuntrats av Påven – och hyllats av Dalai Lama och Barack Obama. Hennes följarskara på Instagram har gått från några få – till nästan två miljoner. Dessutom har hon genomgått en omvälvande personlig förändring. – Innan jag började strejka var jag väldigt blyg. Jag pratade inte med folk som jag inte absolut behövde prata med. I skolan

var jag helt tyst. Jag var väldigt nördig, satt själv och läste böcker, artiklar och studier. Om man hade träffat mig för några år sedan, skulle man nog ha uppfattat mig som väldigt konstig, säger hon.

Och nu då?

– Jag är samma person fast jag har mognat lite. Och jag har blivit världsvan. Förut hade jag en ätstörning, jag kunde bara äta vissa saker, vid vissa tidpunkter, på vissa sätt. Nu kan jag äta nästan vad som helst, bara det är veganskt. Och nu pratar jag med människor. Jag småpratar fortfarande inte, om jag inte måste, men jag pratar i intervjuer, om jag ska hålla tal eller om det är något viktigt möte. Allt började måndagen den 20 augusti. De första tre veckorna strejkade Greta Thunberg på heltid och dagarna före präglades av noggranna förberedelser.

Hon tillverkade skylten av spillträ. Målade vit bakgrund, stora svarta bokstäver. Och så skrev hon flygblad med fakta som hon ”nördat ner sig rätt rejält i”.

– På fredagen före var det upprop i skolan. Då berättade jag för några lärare vad jag tänkte göra. De blev väl ... lite oroliga.

○ ○ ○

Ett skolår är över. Greta Thunberg har inte längre skolplikt. Men vad har egentligen förändrats under skolstrejkens första tio månader?

Det var höstlov när hon ändrade beskrivningen av sig själv på sin Twitter-profil. Från ”15-årig klimaträddare med aspergers”. Nu stod det i stället: ”15 year old climate activist with Asperger”.

– Från att ha varit ett svenskt fenomen blev strejkerna ett internationellt

fenomen, så jag bytte till engelska, säger Greta Thunberg.

Det var i direkt anslutning till Londonresan, den hon och pappa Svante gjorde över lovet för att hon skulle tala vid den allra första samlingen för en då nystartad rörelse – Extinction rebellion. Väl på plats på Parliament square visade sig den sprakande högtalaren vara anpassad för arrangörernas dittills närmast skrikande talare. Greta Thunberg hade svag röst, ingen hörde henne.

Arrangörerna löste problemet: den då 15-åriga aktivisten ombads att hålla sitt tal i korta meningar, med pauser. Det hundratal åhörare som stod närmast upprepade meningarna – en i taget – i kör. De höll talet tillsammans.

Runt om i världen hade unga människor nu börjat göra som hon; sätta sig utanför sina lokala parlament. Och strejka från

skolan. Men ännu var rörelsen liten, tio – kanske femton – länder. Den plats där rörelsen växte snabbast var Australien, där strejkade tusentals barn och unga redan i november.

Ariadne Vromen är professor i politisk sociologi vid University of Sydney. Hon har länge forskat om bland annat sociala folkrörelser och ungas engagemang. Hon ser en våg av mer radikalt miljöengagemang.

– Extinction rebellion som nu sprids till olika länder är ett tydligt exempel. Också här i Australien finns nu mer radikalt engagemang, bland annat en ny form av vegansk aktivism. I grunden handlar det om människor som är frustrerade över hur långsam politiken är. Frågan är hur störda politikerna och de politiska institutionerna behöver bli, innan de också måste svara, säger hon.

Greta Thunbergs strejkrörelse har inte samma radikala drag, menar Ariadne Vromen. Men det hänger ihop.

– Rörelser som Extinction rebellion har vuxit ur det som Greta och andra gör. Alla dessa aktiviteter är relaterade till varandra, säger hon.

Också Erik Amnå har länge forskat kring ungas ideella engagemang, i vintras pensionerades han från rollen som professor i statskunskap vid Örebro universitet.

– Greta Thunbergs sätt att angripa det här problemet passar klimatfrågans karaktär. Det finns en vaghet i debatten, en allmän oro kring problemet men samtidigt en vilshenhet inför medlen. Det hon gör är att både ingå i – och förkroppsliga – en oro. Hon tar våra känslor på sina späda axlar och bär in dem i offentligheten. Det blir en enorm symbolisk kraft, säger han.

○ ○ ○

Det var egentligen matteprov den här första måndagen i december. Men Greta Thunberg fick göra det en annan dag. I stället höll hon den här måndagen ett anförande vid FN:s klimatomöte COP24 i polska Katowice. På stolen intill: FN:s generalsekreterare António Guterres.

– Katowice var en viktig brytpunkt under det här året. Speciellt när jag senare höll mitt tal i plenum. Det var då jag blev känd på riktigt, säger Greta Thunberg.

Att hon har givits möjlighet att hålla tal i olika politiska församlingar, ger strejkrörelsen verklig politisk legitimitet, menar den australiska forskaren Ariadne Vromen.

– Det är mer än symboliskt att hon har en röst i särskilt mäktiga institutioner. Hon har blivit inbjuden att tala inför makthavare. Väl där har hon också varit

redo att säga sanningen. På så sätt har hon fått ett erkännande, inte bara för sig själv – utan för hela frågan.

Knappt två månader efter FN:s klimatförhandlingar i Katowice möttes Greta Thunberg av ett stort medieuppbåd när hon klev av tåget i schweiziska Davos. Hon skulle stanna i två dagar. När klockan närmade sig tio den andra kvällen var Greta Thunberg stressad.

– Pappa sade att jag skulle gå och lägga mig men jag var inte nöjd med det tal jag hade skrivit. Det behövde något kraftfullt. Jag minns att jag var så frustrerad över att vuxna alltid pratade om att de skulle ge oss unga hopp, i stället för att säga som det är. Så talet fick handla om det.

På Världsekonomiskt forum samlades näringslivstoppar och politiker från hela världen. Greta Thunberg talade under ett lunchmöte.

– Vi är på väg mot en katastrof ... Och nu är inte tid för artigt tal eller att fokusera på vad vi får eller inte får säga. Nu är tid för att tala klarspråk, sade hon.

– Vi måste förändra nästan allting i våra nuvarande samhällen. Ju större ditt ekologiska fotavtryck är, desto större är din moraliska skyldighet. Ju större din plattform är, desto större är ditt ansvar. Och så slutklämmen, som fått vingar långt utanför mötesrummet i de schweiziska Alperna:

– Jag vill inte att ni ska vara hoppfulla. Jag vill att ni får panik. Jag vill att ni ska känna skräcken jag känner varje dag. Och sen vill jag att ni ska agera. Jag vill att ni ska agera som ni skulle i en kris. Jag vill att ni ska agera som om ert hus stod i lågor. För det gör det.

Kanske kan budskapet förändra de stora företagen inifrån. Eller på sikt ta genvägen via konsumenternas marknadsmakt.

– Jag tror att den unga strejkrörelsen har gjort det mer uppenbart för människor att deras val spelar roll. Den effekten har nog varit större i det avseendet än på företagen direkt. Kanske kan människor till och med vara beredda att betala lite mer för klimatneutrala produkter, säger Maria Sunér Fleming, ansvarig för klimatfrågor på Svenskt Näringsliv.

○ ○ ○

Det var påsklov när Greta Thunberg var tillbaka i den brittiska huvudstaden för ett tal inför en grupp ledamöter i parlamentet.

– Är mikrofonen verkligen på?

Politikerna hummade jakande. Greta Thunberg hördes ordentligt, men hon undrade fortfarande.

– Hörde ni mig?

Ledamöterna blev tydligare, sade ”yes” i kör. Ändå ställde sextonåringen i talarstolen en fråga till.

– Är min engelska okej?

Nu närmast vrålade åhörarna, ”YES!”.

Greta Thunberg:

– För jag börjar undra ... De senaste sex månaderna har jag rest runt i Europa. Hundratals timmar med tåg, elbil och buss. Jag har upprepat de här livsnödvändiga orden igen och igen. Men ingen verkar prata om det. Och inget har förändrats. Sanningen är att utsläppen fortfarande ökar.

174 dagar hade gått sedan det tystlåtna talet på Parliament square. Den här Greta Thunberg tog ut svängarna, vågade sig på en ironisk ton och kunde närmast beskrivas som kaxig. Den personliga utveckling hon har genomgått kan vara svår att greppa.

– För några veckor sedan läste jag min dagbok som jag skrev för kanske två, tre år sedan, säger hon i dag.

– Och jag var så olycklig på något sätt. Det var ingenting som hände. Om jag hade lyckats ta mig utanför dörren och gå till mataffären var det någonting som jag skrev i dagboken och var stolt över att jag hade gjort.

I september, när strejken fortfarande var färsk, bytte Greta Thunberg skola. Från en skola för barn med speciella behov, till en ”vanlig” skola. Vid sidan av den förändring som följt av hennes engagemang i klimatfrågan, har den nya skolan betytt mycket för henne.

Vad tänkte du när du läste den där dagboken?

– Jag tänkte att även om man bortser från allt det här med aktivismen och kändisskapet, så är livet som jag har nu

något jag bara hade kunnat drömma om för ett eller två år sedan.

○ ○ ○

När Labourledaren Jeremy Corbyn tog till orda inför sina parlamentskollegor i London den 1 maj i år, hade det gått drygt en vecka sedan han träffade Greta Thunberg, i samband med hennes tal i underhuset.

– I dag, herr talman, måste den här kammaren utropa ett miljö- och klimatnödläge. Vi har ingen tid att förlora, sade Corbyn.

Han fortsatte, berättade att han några veckor tidigare hade blivit djupt berörd av de skolstrejkande barn som då befunnit sig utanför parlamentsbyggnaden.

– För någon i min generation var det inspirerande – men det gjorde mig också ödmjuk – att barnen kände att de behövde lämna skolan för att lära oss vuxna en läxa.

Förslaget gick igenom. Som första parlament i världen utropade det brittiska ett nationellt klimatnödläge. Kort därefter följde Irland. I Skottland hade landets försteminister redan tidigare ensam utropat ett nationellt klimatnödläge och på många håll i världen, på både lokal och nationell nivå, är frågan uppe på agendan. Nödläget har en symbolisk funktion, och innebär inga konkreta förändringar. Men i samband med deklARATIONerna höjdes krav i respektive land på konkreta politiska åtgärder: bland dem att Storbritannien ska nå noll i nettoutsläpp av växthusgaser år 2050. Något som nu väntas bli lag i landet. I Finland har regeringen gått ut och lovat motsvarande nollmål, redan till 2035. Ändå är det långt kvar.

– I Parisavtalet finns en mekanism som kallas nationella klimatplaner, där länderna informerar varandra om vad de

tänker göra i sitt eget land de närmaste åren. Forskare har summerat ihop de befintliga klimatplanerna; de pekar på ungefär 3 graders global temperaturhöjning, säger klimatprofessorn Markku Rummukainen, som representerar Sverige i FN:s klimatpanel IPCC.

Målet i Parisavtalet: att hålla uppvärmningen åtminstone under 2 grader. Helst under 1,5.

Det är effekterna som räknas, säger Greta Thunberg. Även om hon är stolt över att hennes rörelse har varit med och förändrat debattklimatet.

– Man måste se det från ett större perspektiv – och det är att utsläppen fortfarande inte minskar. Så därför har vi enligt mig inte uppnått någonting, säger hon.

EU-valet 2019 förde med sig en grön våg i flera europeiska länder. I Tyskland dubblerades stödet för miljöpartiet De gröna – bland väljare under 30 år blev det största parti. I Danmark var klimatfrågan stor i EU-valet – och för första gången någonsin den viktigaste frågan när landet parlamentsröstade bara tio dagar därefter. Resultatet i Europaparlamentsvalet ledde till en diskussion i många europeiska medier – om en så kallad ”Greta-effekt”. Men också kritik har följt Greta Thunberg under de tio månader som har gått sedan hon började strejka. Det har ofta handlat om annat än hennes budskap, som när KD-politikern Sara Skyttemedal i en intervju med Aftonbladet strax före EU-valet sa:

- Som tidigare ungdomsförbundsordförande har jag full respekt för hennes starka engagemang. Sedan tycker jag väl att det är lite

problematiskt när man framställer henne som en expert, hon är fortfarande ett barn. Men ibland har kritiken också handlat om politik. Efter att Thunberg hade kallat den tyska kolkraftspolitiken för ”absurd” svarade generalsekreteraren för partiet CDU, Paul Ziemiak, på Twitter: ”Inte ett ord om arbetsplatser, energisäkerhet, ekonomisk nytta. Endast ren ideologi. Stackars Greta!”

Röster har också höjts också för att få Greta Thunberg att redogöra för hur det krav hon ställer – att Sverige ska leva upp till sina förpliktelser i Parisavtalet – ska nås.

Du presenterar inte konkreta förslag. Varför inte?

- För att, för det första, det är inte mitt jobb. Jag är inte forskare, jag har inte den rätta utbildningen till att ge konkreta förslag. Det enda jag säger är att vi måste

lyssna på forskningen. För det andra: för att det inte finns några konkreta lösningar som kommer fixa allt inom det här systemet. Om vi skulle göra vad utsläppsminskningarna kräver att vi gör, då skulle hela vårt samhälle rasa samman. Det krävs ett nytt system.

– Visst, man kan sätta upp solceller – vilket är jättebra. Man kan åka med tåg – vilket är jättebra. Man kan bli vegan – vilket är jättebra. Man kan göra en massa politiska reformer som är jättebra. Men det löser inte allt. Vi kan inte längre fokusera på enskilda specifika lösningar, på enskilda specifika problem. Vi måste se helheten.

Skulle inte chansen för verkliga effekter öka med konkreta förslag?

– Kanske. Jag vet inte. Men jag tycker att det är inte ... Vi barn ska inte behöva göra det. Det ska de vuxna göra. Och de som

har utbildningen till att göra det. Man kan inte sätta sitt hopp till att barnen ska ta fram förslag på hur vi ska rädda världen.

○ ○ ○

Utsläppen av växthusgaser i atmosfären ökar.

Samtidigt: Donald Trumps regering försöker begränsa forskningen om klimatförändringarna. Det politiska styret i Brasilien skyndar på den katastrofala skövlingen av regnskogen i Amazonas. Och den sittande regeringen i Australien – vars premiärminister för ett par år sedan tog fram en kolbit i parlamentets talarstol, sade ”det här är kol, bli inte rädda” och fortsatte med ett brandtal till fossila bränslen – fick förnyat förtroende i valet i maj.

– Det finns en hotbild. Klimatförändringen är en stor, verklig och viktig fråga. Och om vi inte minskar utsläppen, får vi tacklas

med en lång rad konsekvenser, säger klimatprofessorn Markku Rummukainen. Det handlar om att temperaturen stiger, isar smälter, havsnivån stiger, säger han. Men också att det som tidigare har varit ovanligt, till exempel intensiva värmeböljor och skyfall, blir allt vanligare. Att förändringarna sker över lång tid är en utmaning på flera sätt.

– Man ser inte verkan av förändringarna omgående, du som individ märker inte direkt att det blir mer koldioxid i luften. Och samtidigt kommer många av de här förändringarna att fortsätta finnas kvar under en mycket lång tid efter att utsläppen har minskat ner till noll.

De senaste åren har Markku Rummukainen samtidigt kunnat se en annan, mer positiv, förändring.

– Medvetenheten har ökat hos allt fler och man har lyckats göra framsteg både i de

internationella klimatförhandlingarna och i många länder och samhällen. Ett exempel på en konkret positiv förändring är att förnybar energi på riktigt har blivit konkurrenskraftig.

Vad krävs för att nå målen vi själva har satt upp?

– Det måste bli mer synligt vad utsläppen kostar, den påverkan de har på klimatet och därmed på naturen och oss. Och med tanke på hur övergripande klimatfrågan är, behöver mer eller mindre alla politiska – och andra – beslut som fattas, vara förenliga med klimatmålen. Det handlar om en utveckling som gynnar alla, både äldre och yngre. Världen över. Självklart är det inte ungdomarna ensamma som ska lösa klimatfrågan.

○ ○ ○

Niorna klamrar sig fast vid varandra. Avslutningen är över men ingen vill gå

hem. De går planlöst omkring på gården bakom skolans matsal, kramar en kompis. Sedan en annan. Många gråter. I handen: varsitt vitt A3-kuvert, förnamnet handskrivet utanpå. Slutbetyget. Greta Thunberg kramas också, mer hjärtligt än hon brukar. När vi tar skydd från vinden och sätter oss på en bänk i en av skolans korridorer, berättar hon att hon grät när hon sade hej då till sina lärare. Sedan öppnar hon sitt betygskuvert. Fnissar till lite, leendet håller i sig länge.

– Bild: A. Biologi: A. Engelska: A. Fysik: A. Geografi: A. Hem- och konsumentkunskap: B. Historia: A. Idrott och hälsa: B. Kemi: A. Matematik: A. Moderna språk, franska: A. Musik: A. Religionskunskap: A. Samhällskunskap: A. Slöjd: A. Svenska: B. Teknik: A.

Är du nöjd?

– Jag har verkligen kämpat för att få de här betygen. Om jag inte hade skolstrejkat och rest iväg så mycket så hade jag kunnat få A i alla ämnen. Men det var det värt. Nu väntar ett sabbatsår. Målet är, till att börja med, att delta i två stora FN-möten om klimatet. Ett i New York och ett i Santiago. Ännu kvarstår viss logistik, eftersom Greta Thunberg inte flyger. Hur ser du på din egen framtid på lite längre sikt?

– Jag får se var jag hamnar och vad som händer. Men jag kommer försöka vara där jag känner mig som mest behövd. Försöka göra skillnad. Det bästa vore ju om jag inte behövde göra det här med klimatet längre, för det skulle betyda att allt var löst. Men så kommer det inte bli. Det här kommer att bli viktigare och större med tiden. Vi lämnar korridoren, skåpen och bänkarna. Går ut på den nu öde

skolgården, där de yngre barnens hjärtligt framförda "Laleh"-låt klingade för en stund sedan. Texten: *Vi ska ta över, vi ska ta över världen. Vi ska bli stora, vi ska bli mäktiga. Och vi ska göra jorden hel.*

När Greta Thunberg går över basketplanen för sista gången frågar jag hur det känns.

– Lite sorgligt.

Alexandra Urisman Otto

alexandra.urisman@dn.se

Fakta. Greta Thunberg

Klimataktivist som "skolstrejkar" för klimatet.

Är 16 år, fyller 17 år i januari 2020.

Bor tillsammans med pappa Svante Thunberg, mamma Malena Ernman, lillasyster Beata Thunberg och hundarna Moses och Roxy i centrala Stockholm.

Tar nu ett sabbatsår för att fortsätta klimatarbetet - i Amerika.

Har snart två miljoner följare på Instagram. Utsågs i april till en av världens 100 mest inflytelserika personer av tidskriften Time.

Fyra lärjungar. Därför strejkar de i Gretas anda

Sedan Greta Thunberg började skolstrejka för klimatet den 20 augusti förra året, har allt fler gjort som hon. Här berättar några av världens "mini-Gretor" om varför de strejkar – och vad Gretas rörelse har betytt för dem.

Siobhan Sutton, 15 år Perth, Australien:

Vi strejkar för att visa regeringen att vi behöver klimatåtgärder nu. De senaste nio månaderna har varit avgörande för miljörörelsen, med den kanske största mobiliseringen någonsin av unga människor som gör något för klimatet.

Arsjak Makitjan, 24 år Moskva, Ryssland:

Det är märkligt att det Greta gjorde i Sverige ändrade mitt liv. Efter att jag började med enmansdemonstrationer har jag förändrats. Och jag uppfattar det som att det även ändrade situationen i Ryssland.

Bob Matovu, 17 år Kampala, Uganda:
Jag strejkar på grund av regeringens passivitet kring den ekologiska kollapsen som har lett till klimatkrisen. Den här rörelsen har hjälpt mig se att jag kan skapa förändring i mitt samhälle.

Howey Ou, 16 år Guilin, Kina:
Kina är landet med störst befolkning och de största koldioxidutsläppen i världen. Vi måste göra någonting nu för att landet ska ta sitt ansvar. Gretas rörelse innebär att någon har börjat och det är inte jag. Jag måste börja nu.

Effekten av biståndet syns från rymden

SÖNDAG 16 JUNI 2019

Sverige gav bistånd till Kambodja i nästan 20 år. Satellitbilder visar vilken effekt hjälpen haft, och att goda resultat kan nås även i mycket utsatta områden.

Ordet *seila* betyder grundsten på khmer.

Det är också namnet på ett program som svenska Sida och andra

biståndsorganisationer drog i gång i

Kambodja 1996. Målet var att

återuppbygga människors förtroende för lokala myndigheter och minska

fattigdomen i det svårt sargade landet.

I nästa vecka kommer två rapporter från Expertgruppen för biståndsanalys om vilken effekt Sveriges bistånd till landet har haft.

– Vi ser att man kan få till positiva förändringar även på de värst utsatta platserna, säger Ariel BenYishay, ekonom vid forskningsuniversitetet William & Mary i Williamsburg i Virginia i USA. Under röda khmerernas skräckvälde på 1970-talet tvångsförflyttades miljontals kambodjaner till arbetsläger på landsbygden, och 1,7 miljoner människor dog av det hårda arbetet, svält, tortyr och i massavrättningar. Vietnam invaderade landet och hjälpte till att tillsätta en ny regering 1979, men stridigheter fortsatte in på 90-talet, många civila drevs på flykt, och lokala myndigheter slutade i praktiken att fungera. Utöver allt mänskligt lidande skadades också människors förtroende för

offentliga institutioner och myndigheter allvarligt.

Att utvärdera om och hur program som Seila och andra biståndsprojekt har fungerat kan vara mycket svårt.

– Vanligen finns inga grupper att jämföra med. Då kan man se vad som hänt på de platser där biståndet har hjälpt, men ofta missar man bredare trender som ändå pågår i landet och som kan påverka befolkningen, säger Ariel BenYishay. Utvärderingen är också ofta både kostsam och tidskrävande. Forskare kan behöva förlita sig på stickprov, djupintervjuer, enkäter och frågeformulär, eller slumpmässigt välja några byar och samhällen som ska få hjälp och sedan jämföra utvecklingen där med hur det har gått i grannbyarna där invånarna fått klara sig på egen hand.

Men bistånd kan ha så påtagliga konsekvenser att de till och med är synliga från rymden. Ariel BenYishay och hans medarbetare använder satellitbilder som visar ljus om natten som ett mått på välbstånd och utveckling.

– En fördel är att data redan finns, och dessutom för långa tidsperioder. De nattbilder vi har går tillbaka ända till början av 90-talet, säger han.

Satellitbilderna ger forskarna möjlighet att följa förändringar år från år.

– Och eftersom samma data finns för hela jordklotet kan vi identifiera andra platser med liknande utveckling av nattljus att använda som referenspunkter.

Biståndet till Kambodja passar ovanligt bra att utvärdera med satelliter.

– Det är en riktigt stor fördel när vi undersöker en så långvarig insats. Vi har ju data för flera decennier. Med andra

metoder kanske vi kan följa utvecklingen under några år i början, men nu kan vi se vad som händer 10, 15 år efter att projektet har avslutats. Det gör metoden så spännande, säger Ariel BenYishay.

En annan fördel är att data kan användas retrospektivt.

– En grundlig utvärdering måste i vanliga fall göras samtidigt som projektet pågår, och svaret kommer först tre eller fem år senare. Här kan vi gå tillbaka i tiden och göra det i efterhand.

Lampor som lyser om natten kan visa att det finns tillgång till elektricitet och att ekonomin har blivit bättre, men det behöver inte säga något om människors verkliga levnadsförhållanden. Ariel BenYishay och hans medarbetare kombinerar därför alltid satellitbilderna med andra mått på fattigdom och välbstånd.

– Vi har tillgång till officiella data från kambodjanska myndigheter, och de visar att förändringarna vi ser i nattljus hänger ihop med minskad spädbarnsdödlighet. Så fler barn överlever efter att projekten som Sverige och andra biståndsgivare har finansierat har trätt i kraft, säger han. Många insatser har handlat om att satsa på lokal infrastruktur och bygga bättre vägar. Att spädbarnsdödligheten minskar är ett tecken på att förändringarna verkligen har kommit civilbefolkningen till godo.

Forskargruppen på William & Mary har använt satellitdata för många olika utvärderingar, i bland annat Afghanistan, Gaza och Västbanken, och Brasilien. I Kambodja har bilderna av nattljus varit särskilt användbara.

– Vi kan ju jämföra med hur det såg ut i början av 90-talet, innan biståndet

började. Då vi vet hur väl förändringar i nattljuset hänger ihop med förändrad barnadödlighet, utbildning och hushållens tillgångar berättar bilderna en rik och detaljerad historia. Det blir extra tydligt på en plats som Kambodja, där man har gått från inget eller mycket lite ljus och elektrifiering till rimliga nivåer, men där man ändå inte är så utvecklad att allt är upplyst överallt, säger Ariel BenYishay. Han och hans medarbetare gjorde en del oväntade upptäckter, framför allt när de undersökte de delar av landet som varit extra utsatta för våld under röda khmererna, och för amerikanska bombningar innan dess.

– Vi väntade oss att infrastrukturprojekt, som när man bygger en väg i en by eller stad i avlägsna delar av landet, bara hjälper om det finns ett fungerande lokalt styre på plats. Annars riskerar pengarna

att gå till fel saker, eller bara gå till vägen utanför den lokala byledarens hus. Men historien satellitbilderna berättade var den motsatta.

– Några av de största effekterna fann vi på platser med det sämsta styret, och som varit hårdast drabbade både under röda khmererna och under bombningskampanjerna dessförinnan, säger Ariel BenYishay.

Där finns lärdomar att dra för framtida biståndsprojekt, menar han.

– Det visar att vi inte behöver ägna årtal och massvis med pengar åt att få till ett fungerande styre innan vi kan börja bygga saker som förbättrar infrastrukturen och får ner transportkostnaderna för människor. I stället kan vi börja där, och använda det som en grundsten – precis som namnet på biståndsprogrammet – för att bygga starkare samhällen.

Ariel BenYishay är glad över samarbetet med Expertgruppen för biståndsanalys, och uppskattar Sveriges sätt att ge bistånd.

– Många bidragsgivare har korta tidsramar och kommer in snabbt men försvinner sedan, och växlar mellan vilka sektorer de arbetar med. Sida har gjort ett mycket bättre jobb, och varit tydliga med att nu kommer vi att vara i Kambodja och Etiopien och stanna här, och arbeta med dessa specifika områden, i årtionden i vissa fall. Det är beundransvärt, men det ger också stora utmaningar för utvärderingen av projekt. Men det är fint att kunna dokumentera vad ett konsekvent och principfast tillvägagångssätt leder till.

Maria Gunther

maria.gunther@dn.se

Fakta. Seminarium om resultaten av bistånd till Kambodja

Expertgruppen för biståndsanalys presenterar resultaten av utvärderingen av 20 års bistånd till Kambodja.

Tid: Tisdag 18 Jun 2019, klockan 13.30.

Plats: Hörsalen, Medelhavsmuseet, Fredsgatan 2, Stockholm.

Anmälan: eba.se/seminars/tjugo-ar-av-bistand-till-kambodja-vilka-ar-resultaten/

Karin Bojs: Så klipper du till en bättre bebis

SÖNDAG 16 JUNI 2019

Gensaxen Crispr kan vara den största uppfinning som världen har upplevt de senaste tio åren. Frågan är var den etiska gränsen ska gå. Får man klippa till nya bebisar? Eller åtminstone nya grönsaker?

Som svenskar kan vi känna oss stolta över att en stor del av den forskning som ledde fram till Crispr utvecklades i Umeå av en ung fransyska vid namn Emmanuelle Charpentier.

Möjligen kan vi också känna oss besvikna över att den svenska läkemedelsindustrin och bioteknikindustrin helt missade hennes arbete. När det stora genombrottet kom med en artikel i Science 2012 blev Emmanuelle Charpentier rekryterad till Tyskland, där nu merparten av hennes forskning bedrivs.

Redan 2015 fick Charpentier och hennes amerikanska samarbetspartner Jennifer Doudna amerikanska Breakthroughpriset på tre miljoner dollar per person. Förra året fick duon Kavlipriset, tillsammans med litauern Virginijus Siksnys. För att nämna ett par av alla utmärkelser som har haglat över dem.

Svenska Nobelpriskommittén har hittills avvaktat, möjligen på grund av en hätsk patentstrid som har rasat mellan Charpentier och Doudna på ena sidan, och amerikanen Feng Zhang på den andra.

Stora pengar är inblandade, för potentialen är enorm. Crisprtekniken innebär helt nya möjligheter att ändra på gener, med mycket större precision än konventionellt avelsarbete och de senaste årtiondenas GMO-teknik.

Med ny teknik följer förstås etiska diskussioner.

Förra sommaren beslöt EU-domstolen att Crispr ska omgärdas av samma stränga regelverk som äldre generationers GMO, trots att tekniken är så annorlunda. Det opponerar sig stora delar av forskningsvärlden emot. Bland annat skrev sex rektorer för svenska universitet en debattartikel här i DN i höstas. De påtalar att EU-domstolens utslag innebär att det inte blir några kommersiellt odlade Crispr-grödor i EU, och att vi därmed blockerar möjligheter att få fram grödor som är resistenta mot sjukdomar, som tål

torka, som kan ge mer effektiva biobränslen och har andra fördelar. Ett par månader senare tog den etiska debatten en annan vändning – som passar bättre för mediernas dramaturgi. En forskare från Kina, He Jiankui, påstod på en internationell forskarkonferens i Hongkong att han hade Crisprbehandlat två nyfödda tvillingflickor. Flickorna fick artistnamnen Lulu och Nana och blev förstås hett mediestoff över hela världen. Så gott som alla seriösa aktörer har tagit avstånd från He Jiankuis agerande. För det första har han inte publicerat sina rön i någon vetenskaplig tidskrift, så det finns bara hans egna uttalanden att gå på. Han säger att flickornas far var smittad av hiv, och att han har ändrat en gen som gör flickorna mer motståndskraftiga mot detta virus.

Dock är risken liten att hiv överförs från far till barn, och det finns andra väl beprövade metoder att skydda nyfödda barn mot hiv.

Och genvarianten i fråga, som kallas CCR- $\Delta 32$, kan mycket väl öka flickornas risk för förtida död. En studie på 400 000 briter som nyligen publicerades i Nature, visar att även om genvarianten skyddar mot hiv, verkar den höja risken för att dö av andra orsaker med över 20 procent.

Gener fungerar ofta så, de har både fördelar och nackdelar.

Många enskilda forskare och vetenskapliga paneler har lagt tid och möda på att förklara vilken jättedålig idé det är att i nuläget Crisprbehandla mänskliga embryon. Ändå poppar nu upp en ny aktör, en ryss vid namn Denis Rebrikov, och meddelar att han också tänker göra Crisprbebisar. Han säger sig vilja förändra samma gen

som kinesen He Jiankui, men i stället behandla barn till hiv-drabbade mödrar. Rebrikov arbetar som molekylärbiolog på en stor fertilitetsklinik i Moskva och har troligen de tekniska kunskaper som krävs. Enligt de flesta bedömare är han för tidigt ute och pressar de etiska gränserna alldeles för hårt.

Men det stora problemet med Crisprbebisar är att de vulgariserar debatten. Barn som Lulu och Nana får oss att missa vilka etiska gränser vi egentligen borde diskutera.

Karin Bojs
vetenskap@dn.se

Folkhemmet imponerar på Sydkoreas president

SÖNDAG 16 JUNI 2019

Statsminister Stefan Löfven (S) tog emot Sydkoreas president Moon Jae-In i ett soldränkt Saltsjöbaden under lördagen. Efter ett kortare samtal i hotellträdgården fortsatte de båda diskutera bakom stängda dörrar innan de höll en gemensam presskonferens.

Statsbesöken under presidentens Nordenturné innehåller officiellt främst samtal kring handel och tillväxt. Men i

praktiken är det svårt att kringgå Nordkorea och relationen mellan de båda länderna.

– Vi måste fortsätta arbetet för en fredlig lösning, vi får aldrig, aldrig ge upp den tanken. Moon har visat starkt ledarskap.

Nu måste vi uppehålla momentum i processen, sade Stefan Löfven.

Som ett resultat av statsbesöket ingår Näringsdepartementet två samförståndsavtal med sydkoreanska motparter.

DN

Efter Lams besked – nu väntar fler strider för Hongkongborn a

SÖNDAG 16 JUNI 2019

Analys

Trycket från den inhemska befolkningen och omvärlden blev till sist för stort. Hongkongs ledare Carrie

Lam lägger det kontroversiella lagförslaget om utlämning av misstänkta brottslingar till Kina på is. Men det här var inte Hongkongbornas sista strid. Kina ökar successivt kontrollen.

Peking.

De massiva demonstrationerna, den spända atmosfären, kritiken från omvärlden och våldet blev till sist för mycket. Trots att Hongkongs ledare Carrie Lam under hela veckan inte visat några tecken på att backa, så gjorde hon just det på lördagen.

Hon gick visserligen inte demonstranterna helt till mötes och drog tillbaka lagförslaget om att tillåta utlämning av misstänkta brottslingar till Kina. Men hon skjuter på det på obestämd framtid. När frågan kan komma att behandlas igen kunde hon inte svara på, inte ens om det

kommer ske innan hennes mandattid går ut 2022.

Förmodligen påverkades Carrie Lam av att Hongkong står inför nya demonstrationer på söndagen. Hon vill för allt i världen inte att onsdagens scener när tångasröken låg tät mellan skyskraporna upprepas.

Även Hongkongs rykte som ett av världens största finans- och affärscentrum står på spel. Bland kritikerna till lagen finns inte bara studenter och människorättsaktivister. Här finns också de kostymklädda från Hongkongs livliga finanskvarter som oroar sig för att ryktet som ett av affärs- och finanscentrum ska försvagas.

Till det kommer advokater som dömer ut Kina som rättsstat, busschaufförer, småföretagare, hemmafruar. Motståndet har varit massivt. Förra söndagen

protesterade över en miljon människor, enligt organisatörerna.

De litar inte på Kinas rättsväsende och pekar på att domstolarna är styrda av Kommunistpartiet, att det förekommer framtvingade erkännanden i tv och tortyr. Och de tror inte på Carrie Lams försäkran att lagen inte skulle gälla politiskt oliktankande eller de som förföljs på grund av sin religion.

Nu säger Carrie Lam att hon ska lyssna mer på åsikter från olika delar av samhället innan hon lägger fram lagförslaget på nytt.

Men i mångas ögon lyssnar Carrie Lam mest på vad kommunistledningen i Kina säger. Innan hon gav lördagens besked ska hon enligt rapporter ha träffat Kinas vice premiärminister Han Zheng i Shenzhen. Carrie Lam bekräftade aldrig mötet. Men Kina, som stöder lagen, meddelade på

lördagen att man förstår och respekterar beslutet.

Att Kina har allt mer inflytande över vad som händer i Hongkong råder det inget tvivel om. För många var lagförslaget bara ytterligare ett bevis på att Peking tar allt mer tar kontroll över staden.

Arrangemanget ”ett land, två system” som slogs fast när Hongkong lämnades över till Kina 1997 är på väg att urholkas i deras ögon.

Den principen inbegriper att Hongkong vid överlämnandet från Storbritannien skulle behålla ett oberoende domstolsväsende och flera friheter som yttrandefrihet.

Nu ser man med oro på hur Hongkongs oberoende är på väg urholkas, att muren mellan de två systemen är på väg att rivas ned och att Hongkong bara blir en miljonstad av många i Kina. De upplever

redan en förändrad stad där yttrandefriheten inte längre är lika självklar.

Flera regimkritiska bokförläggare har exempelvis plötsligt försvunnit. Exempel på det är den svenske medborgaren Gui Minhai som försvann under en semester i Thailand och sitter frihetsberövad sedan 2015. Gui Minhais bokförlag hade sitt säte i Hongkong. Motståndare till regimen i Peking har allt svårare att göra sina röster hörda. Förra året förbjöds ett parti som förespråkar ett självständigt Hongkong. Här finns också en oro för att internationella företag och banker som har Hongkong som bas för affärer i Asien tar sitt pick och pack och söker sig någon annanstans. I Hongkong har de känt sig trygga med att ha sin verksamhet, förvissade om oberoende domstolar. Risker är också att Hongkongbor, många

har företags- och familjeband i USA, Kanada och Europa, väljer att flytta om luften blir för tunn att andas. Därmed skulle Hongkong tappa både kompetens och konkurrenskraft.

Än så länge är dock Hongkong något annat än Fastlandskina. Där skulle demonstrationer som de den senaste veckan aldrig ha varit möjliga. Och lördagens besked visar att folket har möjlighet att påverka. På söndag väntas nya protester. Om lika många kommer efter lördagens besked är oklart.

Men mycket talar för att invånarna får fler anledningar till att uppröras framöver. Kina lär fortsätta öka sin kontroll över Hongkongborna som kommer slåss med näbbar och klor för sina friheter.

I Kina har medierna berättat knapphändigt om händelserna i Hongkong. Men man har varit tydlig med

att Kina stödjer lagen. Kinas talesman i utrikesfrågor, Geng Shuang, sade i ett uttalande på lördagen att Hongkongs speciella status är intakt.

Hongkongs siste brittiska guvernör, Chris Patten, är inte lika säker.

– Det är ett förslag, eller ett lagpaket, som är ett enormt slag mot rättsväsendet, mot Hongkongs stabilitet och säkerhet, mot Hongkongs position som ett stort internationellt handelscentrum.

Marianne Björklund

Dela

Erik Esbjörnsson: I Sudan är revolutionens färg fridfullt blå

SÖNDAG 16 JUNI 2019

Analys

Våldet mot försvarslösa civilpersoner i Sudan har väckt bestörtning över hela Afrika. I solidaritet med demonstranterna på Khartoums gator, har människor långt utanför Sudans

gränser färgsatt sina profiler i sociala medier med en särskild blå nyans. Färgen härleds till en 26-årig ingenjör som dödades av regimen styrkor i början av juni.

Den röda fanan har sedan medeltiden förknippats med revolt och revolution – ”vi är redo att strida till döden” – men under den pågående krisen i Sudan är det en fridfull ljusblå nyans som gett färg åt upproret. Åtminstone på sociala medier tvärs över Afrika, där folk i tusental har ändrat sina profilbilder i sympati för de försvarslösa demonstranterna som med risk för livet står upp mot regimen.

Hashtaggen #BlueforSudan ligger i topp på Twitter.

Det var i början av juni som medlemmar ur den paramilitära styrkan Rapid Support Forces, RSF, gick lös på gatorna i huvudstaden Khartoum och dödade över

hundra demonstranter som höjt rösten mot det militära övergångsråd som har makten i landet sedan diktatorn Omar al-Bashirs sorti i april.

I en intervju med New York Times säger ledaren för RSF, general Mohamed ”Hemeti” Hamdan att det urskillningslösa våldet motiverats av ”outsägliga provokationer” från demonstranternas håll, en förklaring som få utanför den brutala ledarens innersta krets accepterar. Ett stort antal kvinnor våldtogs och många lik ska ha dumpats i Nilen i ett försök att dölja övergreppens omfång. De två huvudgrenarna av världens längsta flod – Vita och Blå Nilen – flyter samman i Khartoum bara ett stenkast från den plats som varit centrum för det senaste halvårets protester.

Men den blå färgen har inget med floden att göra utan härleds till Mohamed Mattar,

en 26-årig ingenjör som ska ha dödats den 3 juni. Mattar försökte skydda två kvinnor i samband med skingrandet av en folkmassa när han föll offer för kulorna. Hans nära vänner och familjemedlemmar bad sina vänner att byta profilbild till den blå cirkel som Mattar själv hade på sin Instagramprofil och nu har den tusenfaldigats och blivit symbol för omvärldens engagemang för människorna i Sudan.

Eller brist på engagemang. För det finns en underliggande kritik i den spontana kampanjen som vänder sig mot ”selektiv empati”. En jämförelse mellan krisen i Khartoum och sorgen efter branden i Notre Dame har blivit vitt spridd på sociala medier.

Det är annars vanligare att uppkopplade afrikaner vänder sig mot vad som uppfattas som en negativ mediebild av

Afrika som fokuserar på elände och lidande. Men med krisen i Sudan ser vi något av ett trendbrott i och med att folk nu kräver att övergreppen och våldet ska lyftas högre upp på den internationella agendan.

Frågan är om denna panafrikanska uppslutning, som drivs av kommunikationsrevolutionen på kontinenten, kan sprida sig till maktens boningar. Sudan befinner sig i ett vägskäl där det värsta tänkbara scenariot är ett inbördeskrig som kan bli mycket svårlöst. Det finns fortfarande en möjlighet att demokratin får fäste. Men då krävs att även regionens politiker bekänner färg och visar ett större engagemang än de har gjort hittills.

Erik Esbjörnsson

erikesbjornsson@gmail.com

Dannebrogen fyller 800 år

SÖNDAG 16 JUNI 2019

Danmark. Korståg, krigsanda och en hjälpande hand från Gud. Den danska flaggan, Dannebrogen, har en spektakulär historia. På lördagen fyllde den 800 år – och är bland de äldsta flaggorna i världen. Den nationella symbolen firades under lördagen på flera håll. Bland annat åkte Drottning Margrethe med kungaskeppet, som är uppkallat efter just Dannebrog, till Estland för att fira flaggan – och segern i ett slag mot just esterna år 1219 anført av kung Valdemar.

Den 15 juni kallas Valdemarsdag i Danmark.

TT-Ritzau

Ärkebiskop höll mässa i Notre- Dame

SÖNDAG 16 JUNI 2019

Frankrike. Två månader efter branden i Notre-Dame hölls den första gudstjänsten i katedralen i Paris. Av säkerhetsskäl blev ceremonin liten med runt 30 personer där ungefär hälften tillhörde prästerskapet. Deltagarna bar hjälm. Dessutom hade ett säkerhetsnät spänts upp för att hindra nedfallande föremål.

– Branden som härjade byggnaden den 15 april har frammanat en våg av känslor, inte bara från de troende, sade ärkebiskop Michel Aupetit i sin predikan. TT-AFP

Torskfiske förbjuds i Oslofjorden

SÖNDAG 16 JUNI 2019

Norge. Torskbeståndet i Oslofjorden är hotat. För att bygga upp beståndet igen har ett fiskeförbud på torsk införts från Telemark till svenska gränsen.

– Jag är bekymrad över det låga beståndet av kusttorsk. Därför att det viktigt att vi nu tillsammans bidrar till att bygga upp det igen, säger fiskeminister Harald T Nesvik (Fremskrittspartiet) till nyhetsbyrån NTB. Fritidsfisket är en av orsakerna till att beståndet minskat kraftigt de senaste åren. Det kommer dock fortfarande vara möjligt för fritidsfiskare att fiska så länge de släpper tillbaka torsken.

TT-NTB

Minst 45 döda i strider i Syrien

SÖNDAG 16 JUNI 2019

Syrien. Minst 45 personer, varav tio civila och 35 stridande, har dödats i sammandrabbningar och luftanfall i nordvästra Syrien, enligt det brittiskbaserade oppositionella Syriska människorättsobservatoriet (SOHR). 26 av de döda var regimtrogna stridande.

Upptäckningen kom efter att Rysslandsstödda regimstyrkor försökte återta två byar som jihadisterna och rebeller tog kontrollen över tidigare i juni.

Nio jihadisterna och rebeller dödades i lördagens luftangrepp.

Den syriska regimen och Ryssland har sedan slutet av april ökat bombningarna i regionen och över 360 civila har mist livet i striderna, enligt SOHR. TT-AFP

Indien trappar upp handelskonflikten

SÖNDAG 16 JUNI 2019

Indien höjer importtullarna på flera amerikanska varor sedan USA förra veckan slopat handelslättnader för Indien.

Höjningen, som bland annat gäller äpplen, valnötter, linser och mandel, träder i kraft med omedelbar verkan.

Vid sidan av USA:s handelskonflikt med Kina håller även handelsrelationen med

Indien, som är världens sjätte största ekonomi, på att försämrats.

Redan förra sommaren hotade Indien med att införa ökade avgifter på varor från USA sedan landet drabbats av USA:s högre tullar på stål och aluminium. Beslutet sköts upp flera gånger på grund av pågående handelssamtal mellan länderna. Beskedet från finansministeriet i New Delhi på lördagen är ett svar på president Donald Trumps utspel förra veckan om att landet inte längre får vara med i USA:s förmånligare handelssystem GSP. Enligt president Trump beror det på att Indiens ekonomi nu är så utvecklad att landet inte längre uppfyller kriteriet för att ta del av förmånen, skriver Reuters.

Förmånen, som upphörde den 5 juni, innebär att Indien tullfritt kunde exportera varor till ett värde av 50 miljarder kronor till USA.

De höjda tullarna på sammanlagt 28 produkter träder i kraft under söndagen. Indien är den näst största köparen av amerikanska äpplen, som nu beläggs med tullar på 70 procent. Förra året köpte Indien mandlar från USA till ett värde av fem miljarder kronor.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Huawei stämmer Verizon

SÖNDAG 16 JUNI 2019

Telekombolaget Huawei, som hamnat i centrum för handelskonflikten mellan USA och Kina, kräver amerikanska Verizon på över 1 miljard dollar i ersättning för 230 fall av påstådda patentintrång, rapporterar Reuters. Patenten rör utrustning inom nätverk, ett område där Huawei konkurrerar med Ericsson och Nokia. Representanter för Verizon och Huawei möttes i förra veckan i New York för att diskutera det kinesiska bolagets krav samt

huruvida Verizon nyttjar utrustning som gör intrång på Huaweis patent. Kraven på Verizon om att ”lösa patentlicensfrågan” har varit på bordet sedan i februari, då Huaweis patentchef bekräftade för Wall Street Journal att bolaget vill ha ersättning från över 20 amerikanska mobiloperatörer via telekombolaget. Vissa techbolag och operatörer har fått propåer från Huawei.

Direkt

Svindlande vacker vandring i väst

SÖNDAG 16 JUNI 2019

Vårt grannland är ett av världens vackraste länder. Med fjordar, berg, glaciärer och hav är Norge perfekt för en aktiv semester med vandring, kajakpaddling, cykling och båtturer.

Ålesund ligger omringat av berg, fjordar, broar och underjordiska tunnlar. Det är inte så konstigt att staden efter en omröstning i Dagbladet blev utsedd till Norges vackraste stad. 418 trappsteg i stadens centrum leder upp till en fjällstuga på berget Aksla. Här kan man äta lunch

ackompanjerad av en makalös utsikt över fjorden och alla kryssningsfartyg som lägger till i hamnen.

Strax utanför Ålesund har en underjordisk tunnel byggts till ön Giske som har en lång sandstrand med kritvit sand och under Giskesundet leder en annan tunnel ut till ön Godøya där Alnes fyr ligger. Från fyren har man utsikt över den lilla byn, havet och en fin sandstrand som ligger i en bukt. Från Ålesund kan man också vandra upp till Sockertoppen eller cykla ut till stadens inlopp där Slinningsbålet ligger. Kring midsommar firas här Sankt Hans (Johannes Döparen på svenska) med en stor fest. Ett torn av staplade lastpallar byggs upp för att sedan brännas ner. 2016 var tornet 42 meter högt och ett rekord sattes som hamnade i Guinness rekordbok.

1904 brann nästan alla Ålesunds hus ner och 10 000 människor blev hemlösa, men med hjälp av arbetare som kom från när och fjärran byggdes staden snabbt upp igen. De unga arkitekterna som ritade husen var influerade av dåtidens nationalromantiska idéer.

Från askan byggdes staden upp igen i den populära arkitekturen, jugend med alla sina torn, små detaljer och färgstarka utsmyckningar. I ett vackert gammalt apotek i den gamla delen av Ålesund ligger Jugendstilsenteret. Här finns gamla möbler i jugendstil, och man kan göra ett besök i museets tidsmaskin som tar en tillbaka ända till den katastrofala branden som förstörde hela staden. Nära museet ligger den djupa hamnen där gigantiska kryssningsfartyg lägger till, och i den inre hamnen kan man hyra kajak. Vi sätter på oss flytvästar, kliver ner i kajakerna och

paddlar förbi alla båtar och de vackra gamla lagerhusen som ligger i den skyddade hamnen.

Längst ute vid inloppet till hamnen står den röda lilla fyren Molja som har ett litet och mycket speciellt hotellrum alla romantiska par. I närheten kommer räkfiskarna in till kajen tidigt på morgonen för att sälja sin pinfärska fångst i stora litermått.

– Här i hamnen ligger också en berömd glasskiosk som säljer Norges godaste glass. På helgerna brukar det vara långa köer med alla som vill smaka Ålesunds berömda mjukglass, berättar Bente Saxon som arbetar med kryssningsbåtar på turistbyrån.

Staden blev rik på torskfisket, och redan 1824 exporterades torkad och saltad klippfisk till hela världen. Tio år senare kunde det ligga 20–30 spanska segelfartyg

i hamnen som alla väntade på att lasta skeppen fulla med klippfisk. Ett av de gamla lagerhusen nere i hamnen inhyser stadens fiskemuseum. Här kan man läsa allt om fiskets betydelse för Ålesund och även få smaka på fiskleveroljan. Över 90 procent av all klippfisk kommer från Ålesund som sedan exporteras till hela världen, berättar en av skyltarna. Innan vägen byggdes var båten det viktigaste kommunikationsmedlet längs fjorden. Fortfarande går båtar till de små samhällena som ligger längs den över tre mil långa fjordkusten. Förr i tiden rodde man längs Hjørundfjorden, men numera går turbåtarna ända ut till Øye där Hotel Union Øye ligger. Det anrika gamla hotellet i trä byggdes 1891, och hit kom dåtidens alla kungligheter, äventyrare och författare. Kaiser Wilhelm, kung Oscar,

prinsessan Victoria, Karen Blixen, sir Arthur Conan Doyle, Edward Grieg, Henrik Ibsen, Roald Amundsen och Knut Hamsun är bara några av alla kända personer som genom åren har bott här på hotellet. Även den svenska kungafamiljen har bott här, och ett rum är uppkallat efter drottning Silvia. En snirklig trappa i mörkt trä leder upp till den andra våningen där rummen är individuellt inredda med himmelssängar och gamla möbler. All personal går klädda i tidstypiska kläder, och de rum som inte är bokade för natten står öppna så att man kan kika in i alla de mysiga rummen. Gästerna på hotellet kan även låna cyklar och göra en cykeltur genom Norangsdalen. Vid Lyngstoylvatnet kan man på botten av sjön se kvarlämningarna från en farm. Under en lavin för mer än 100 år sedan bildades här en damm.

Från Ålesund leder slingriga vägar över fjordar och genom tunnlar till Loen som ligger några timmar bort i Nordland. I den vackra kvällssolen kommer vi fram till den nybyggda skyliften som öppnades i Loen förra året. Det är en av världens brantaste skyliftar som på fem minuter stiger till 1 011 meter. Uppe på berget Hoven är utsikten över Jostedalsbreen nationalpark mäktig över fjordar, berg, och långt nere i dalen syns byn Loen. På toppen av berget finns också en restaurang där folk kan ta en drink i solen. Här hinner vi njuta av solnedgången innan det är dags att ta skyliften tillbaka ner i dalen.

Nästa dag skiner solen och ett stort gäng norrmän har samlats utanför Loen Active. Här startar vandringen och klättringen längs en Via Ferrataled (en led i brant terräng där framkomligheten underlättats genom dragnig av vajer och, ibland,

placering av konstgjorda steg och grepp) upp till toppen av berget. Vi börjar med att sätta på oss selar, karbinhakar och hjälmar innan vandringen kan börja.

Vi är ett stort gäng som långsamt börjar gå uppför berget, och vid en bäck stannar vi till för att fylla på rent vatten. Vid en skogsstig en bit uppe i bergen börjar klättringen på riktigt, och vi hakar fast karbinhakarna i en stålvajer som är fastsatt i berget. Sakta klättrar vi uppåt, och vid varje bult flyttas karbinhakarna en och en i taget.

– Alla från 10–12 år kan klättra och nyligen hade vi en 80-årig dam som klättrade leden, berättar guiden Thomas Riis.

Svetten lackar i den varma solen, och det skulle behövas lite mer armstyrka för att kunna dra sig uppför bergssidan. Det är brant och vissa partier är lite svårare.

– Sätt upp benet här, säger guiden Thomas Riis och ber mig att böja upp benet i en helt omöjlig vinkel ...

Vi är en stor grupp denna soliga dag, och vid lite svårare partier blir det kö med utmärkta tillfällen att prata lite och fotografera den vidunderliga utsikten.

– Vi träffas och gör dagsvandringar en gång i veckan, men vi har aldrig klättrat någon Via Ferrataled tidigare, berättar Elin Madell som är ute på helgtur tillsammans med ett tjejgäng från Bergen. Det börjar kännas i musklerna, och på avstånd ser jag äntligen hängbron som ska ta oss över ravinen. Väl framme vid hängbron spänner jag fast båda karbinhakarna i en vajer ovanför och går på den smala hängbron över ravinen. Om man inte är höjdrädd så får man en hisnande utsikt över berg och fjord.

På andra sidan bron tar vi en liten lunchpaus innan det är dags att ta sig upp för ett tufft överhäng. Klättrar en bit till innan det dyker upp en ny bro som bara består av en tjock stålvajer uppspänd över ravinen. Jag tar mod till mig och kopplar en karbinhake på var sida om vajern. Man går på en tjock lina av stål, och man måste sätta en fot framför den andra, eller gå i sidled på ställinan. Vajern gungar en hel del i vinden, och fjärilarna i magen börjar fladdra innan jag har tagit mig över ravinen. Om man inte vill utmana sig själv så går det att välja en väg runt vajerbron. På andra sidan ravinen träffar jag på ett gäng nepaleser som arbetar med att bygga en stentrappa i bergen.

Svettig når jag toppen, och i den heta sommarvärmen smakar den lokala ölen extra gott. Glaciärvattnet nere i dalen lyser

lockande turkost, och många svalkar sig i fjorden.

Smala, slingriga vägar leder mot Brikdalsbreen som är en av de många grenarna av den stora nationalparken Jostedalsbreen. Vid en restaurang och en stor souvenirbutik tar vägen slut, och härifrån går små öppna bilar i ett litet biltåg upp till glaciären.

Den sista biten får vi gå och vi kommer fram till en glaciärsjö där isflaken flyter runt i det kalla vattnet framför glaciären. På vägen tillbaka träffar vi på Per Briksdal, vars familj äger gården där restaurangen och souvenirbutiken nu ligger.

– Min gammelmormor var ensamstående med tre barn, och när hon skulle föda min pappa så fick hon gå över isen tre dagar i förväg, berättar Per Briksdal på vägen tillbaka.

Från Loen och Stryn kan man fortsätta vidare över de höga snöklädda bergspassen, och ner i den vackra Geirangerfjorden dit alla kryssningsfartyg vallfärdar. Från en utsiktsplats ovanför Geirangerfjorden samlas turister från hela världen för att njuta av utsikten. Härifrån går Ørnevegen med sina skarpa hårnålskurvor upp i bergen på väg mot Eidsdal och byn Valldal som måste ha Norges godaste jordgubbar. En färja tar oss till Linge och nu kommer vi in på den berömda serpentinvägen Trollstigen med sina skarpa kurvor som slingrar sig förbi höga porlande vattenfall.

För oss är det tyvärr dags att lämna de vackra vyerna för denna gång, och det är mycket svårt att slita sig från naturen som är så rörande vacker.

Hélène Lundgren

Se & göra

1 Kajakpaddling i Ålesund

Från den inre hamnen i Ålesund kan man göra guidade kajakpaddlingar eller hyra kajak samt SUP för att paddla längs kusten. Det går även att hyra olika sorts cyklar.

Notenesgata 3

www.uteguiden.com

2 Loen Skylift

På fem minuter kommer man upp till berget Hoven 1 011 meter över havet med utsikt över fjorden, fjällen och Jostedalsbreens nationalpark. Det finns en restaurang och bar häruppe.

www.loenskylift.no

3 Via Ferrata

Loen Active har guidade klättringar på Via Ferrataleden upp till berget Hoven samt uthyrning av utrustning och mountaincyklar.

www.loenactive.no

4 Briksdalsbreen

Upp till Briksdalsglaciären kan man vandra eller ta ett litet biltåg.

www.olderdalen-skysslag.com

5 Glaciärvandring

Juni–augusti arrangerar Briksdalsadventure guidade glaciärvandringar på Tystigbreen vid Strynefjellet. Mötesplats i Stryn.

www.briksdaladventure.com

6 Jugendstilsentret i Ålesund

Ligger i Ålesund i ett vackert gammalt apotek från 1907 och är centrum för jugendstilen.

Apotekergata 16

www.jugendstilsenteret.no

Äta & dricka

7 Sjøbua Fiskrestaurang

Ålesunds bästa fiskrestaurang ligger fint i den inre hamnen. Här serveras fisk och skaldjur från närområdet.

Brunholmsgatan 1A

<https://sjoebua.no/>

8 Maki Brosundet

En fiskrestaurang som baserar sin smakmeny på dagens fångst och säsongens lokala varor.

Apotekergata 5, Ålesund

www.brosundet.no

Bo bra

9 Hotel Brosundet

Ligger i ett gammalt handelshus för klippfisk och är designat av den kända arkitektfirman Snøhetta.

Apotekergata 5, Ålesund

www.brosundet.no

10 Hotel Union Øye

Ett anrikt charmigt hotell från 1891 där alla kungligheter och kända personer bodde förr i tiden.

Øye, Norangsfjorden

www.unionoye.no

11 Hotel Loenfjord

Ett större hotell som ligger vackert vid fjorden med många rum samt trevlig personal.

www.loenfjord.no

12 Stryn Hotel

Ligger smidigt vid vägen och serverar middagsbufféer.

www.strynhotel.no

Resfakta.

Res hit: Tåg från Stockholm till Åndalsnes därefter buss till Ålesund.

Norwegian och SAS flyger från Stockholm till Oslo och vidare till Ålesund.

Det går tåg från Oslo till Dombås och vidare med Raumabanan till Åndalsnes. Därifrån buss till Ålesund. *www.vy.no*

Det finns även buss från Oslo till Ålesund *www.nettbuss.no*

En annan färdväg är tåg till Bergen och båtresa med Hurtigruten till Ålesund.

www.hurtigrutenresan.se

Koldioxidutsläpp: Flyg Stockholm-Ålesund cirka 239 kg per person, tur och retur, inklusive höghöjdseffekt. (För beräkningsmetod se

www.klimatsmartsemester.se)

Bästa tiden: Vår, sommar och höst.

Tidsskillnad: Ingen.

Språk: Norska.

Valuta: Norska kronor, 1 sek = 0,88 nok.

Prisnivå: Dyrare än i Sverige. En middag kostar cirka 400 kronor.

Ta dig runt: Hyrbil för största flexibilitet eller buss.

Bra att veta: På vintern stängs ibland vägarna uppe i bergspassen.

Läs mer: www.visitnorway.se/resmal/fjord-norge, <https://no.fjordnorway.com>, www.nordfjord.no och www.visitaalesund.com

Hongkongbor inte nöjda – kräver Carrie Lams avgång

MÅNDAG 17 JUNI 2019

Hongkongbornas ilska och protestlust har inte avtagit, på söndagen fylldes återigen gatorna med demonstranter, enligt arrangörerna upp mot två miljoner.

Efter flera timmars protester kom en ursäkt från den impopulära ledaren Carrie Lam. Det är tveksamt om

kritikerna godtar den – de kräver hennes avgång.

DN:s Marianne Björklund svarar på fyra frågor om konflikten.

1 Ett hav av svartklädda människor tågade genom Hongkongs gator på söndagen i en ny massdemonstration.

Varför protesterar de, lagen som de var upprörda över har ju lagts på is?

Demonstranterna är inte nöjda. De litar inte på Hongkongs ledare Carrie Lam och misstänker att hon åter kommer att lägga fram lagförslaget, som innebär att brottsmisstänkta kan utlämnas till Kina. Över huvud taget har Carrie Lams popularitet dalat till bottenivåer. Hon får inte bara kritik för hur lagförslaget har behandlats, utan någon som helst hänsyn till den allmänna opinionen. Också hennes bryska avfärdande av den gångna veckans

stora demonstrationer väcker Hongkongbornas ilska.

I onsdags upplevde Hongkong de värsta våldsamheter staden varit med om på många år. Carrie Lam kommenterade att orsaken till våldet är organiserade ”upprorsmakare”. Det är på tvärs med demonstranternas bild. De anser att polisen med batonger, tårgas, gummikulor och pepparspray har använt övervåld för att skingra i huvudsak fredliga demonstranter. Över 70 personer skadades.

På söndagen hade flera demonstranter plakat med budskap i stil med ”skjut inte, jag är Hongkongbo” eller ”inte en upprorsmakare” för att visa att de känner sig hotade av polisen. Att Carrie Lam benämnt demonstranter som upprorsmakare gör också att de riskerar

att straffas rättsligt, straffet kan bli upp till 10 år.

En del i söndagens demonstrationer var krav på att släppa de demonstranter som häktades i onsdags. Många höll också vita blommor i handen för att hedra den man som dog i protesterna efter att ha fallit ner från en hög byggnad när han skulle fästa en banderoll med texten ”ingen utlämning till Kina”. Mannen hyllas nu som något av en martyr.

Stämmer uppgifterna från arrangörerna att två miljoner människor demonstrerade, innebär det att nästan var tredje Hongkongbo var ute på gatorna. Men enligt polisen var antalet demonstranter 338 000, skriver flera medier.

2 Många i protestleden krävde att Hongkongs högsta politiska ledare Carrie Lam avgår, hur sannolikt är det?

Carrie Lam är tydligt pressad och känner att hennes tid som högsta ledare i Hongkong kan gå mot sitt slut. Efter att tidigare ha avfärdat demonstrationerna som organiserade av ”upprorsmakare” gjorde hon på söndagen något av en pudel. I ett uttalande ber hon om ursäkt till allmänheten och lovar att ”uppriktigt och ödmjukt” ta emot kritiken. Nu heter det att åsikterna har uttryckts på ett fredligt sätt. Däremot gavs inte det besked som demonstranterna vill – att lagförslaget dras tillbaka helt och hållet.

Carrie Lams har uppenbarligen saknat fingertoppskänsla. Nu verkar hon vädja till allmänheten om att få en ny chans. Men avgörande för om hon kan sitta kvar är hur regimen i Peking agerar. Hittills har den kommunistiska ledningen ställt sig bakom henne. Ledningen i Peking kan dock långt ifrån vara tillfredsställd med de

kaosartade scener och massiva protester som utspelat sig. Om inte Carrie Lam lyckas lugna ner stämningen kan det hända att man tar sin hand ifrån henne.

3 Hur reagerar Kina på protesterna mot lagen om ett utlämningsavtal?

Kina accepterade och respekterade i ett uttalande lördagens beslut att lägga lagen på is. Både Carrie Lam och ledningen i Kina har hela tiden sagt att Peking inte har något med lagen att göra. Samtidigt har Kommunistpartiet i Peking varit tydligt med att man stödjer den.

Däremot är det i stort sett tyst om massdemonstrationerna i kinesiska medier. Protesterna i Hongkong blockeras i sociala medier och utländska tv-kanaler blir svarta när inslag om dem sänds.

Undantaget är några ledarartiklar i statligt kontrollerade medier som anklagar

utländska krafter för att ligga bakom protesterna.

Det värsta som ledningen i Peking kan tänka sig är att människor i Kina inspireras av demonstrationerna i Hongkong och själva organiserar protester. För dem är stabilitet prioritet ett. Hur känslig kommunistregimen är mot proteströrelser visar det faktum att ett av ledmotiven i protesterna, sången "Do you hear the people sing" ur musikalen Les Misérables, har blockerats i kinesiska musiktjänster.

För Kina är den politiska krisen i Hongkong ovälkommen. Landet har redan ett pågående handelskrig med USA, en avtagande ekonomisk tillväxt och spänningar i Sydkinesiska sjön att hantera. Samtidigt är det faktum att lagen, i alla fall tillfälligt, dragits tillbaka ett av de största

bakslagen för den kinesiska ledaren Xi Jinping.

4 Kommer protesterna att fortsätta?

Demonstranterna har sagt att de tänker fortsätta protestera fram tills lagen har dragits tillbaka helt. Och Hongkongborna har tidigare visat att de är uthålliga.

Paraplyrevolutionen 2014, som krävde ökade demokratiska rättigheter, pågick i månader. Men den gången ledde inte demonstrationerna till några förändringar alls.

Den kommande utvecklingen beror mycket på Kina, som har tagit ett allt fastare grepp om Hongkong de senaste åren. Troligast är att utvecklingen fortsätter i den riktningen när protesterna börjar lägga sig. Hongkong fick löfte om viss autonomi vid överlämningen från Storbritannien 1997.

Den speciella status som Hongkong har som en del av Kina – ett land, två system – gäller dock bara i 50 år och Kina har redan börjat nagga på en del av friheterna i Hongkong.

Marianne Björklund

Ovaccinerade barn portas från skolor

MÅNDAG 17 JUNI 2019

Myndigheterna i USA tar till allt mer drastiska metoder för att kväsa det pågående utbrottet av mässling, med hittills över 1 000 sjukdomsfall i landet. I New York har möjligheten att neka vaccinering av religiösa skäl tagits bort. I vissa områden har böter införts för ovaccinerade, och i andra förbjuds de att gå i skola och delta i sommarläger.

Det var med hänvisning till att det rör sig om hälsonödläge som New Yorks

borgmästare häromdagen skrev på lagen som tar bort möjligheten att slippa vaccinera sig på grund av religiös övertygelse. New York är en av ett fåtal stater som inte tillåter undantaget, och skälet är att mässlingen spritts i New York framför allt i kretsar med ortodoxa judar, som tidigare kunde neka vaccinering av sina barn i skolan. Även i Californien, Arizona, West Virginia, Mississippi och Maine är det förbjudet att vägra att vaccinera sig med hänvisning till religion, skriver New York Times.

Antalet fall av mässling i USA är det högsta sedan 1992, de flesta i New York och i stadsdelen Brooklyn. År 2000 trodde man att mässling inte längre fanns i USA. Mässlingsutbrottet startade i oktober och sedan dess har myndigheterna i New York City och i Rockland County delat ut sammanlagt 50 000 doser vaccin, men

ännu har inte spridningen stoppats. Nu vidtar myndigheterna drastiska åtgärder, i Rockland County är ovaccinerade barn bannlysta från både skolor och sommarläger, enligt SVT. I New York-stadsdelen Williamsburg riskerar man motsvarande omkring 10 000 kronor i böter om man ertappas att vara ovaccinerad.

Man vill uppnå en vaccineringsgrad av minst 95 procent, eftersom det anses ge en samhällsskyddande effekt. Nu är den i många områden i genomsnitt 93 procent, vilket anses för lågt. Men det finns skolor där majoriteten av eleverna inte är vaccinerade. New York Times har i ett reportage från en Waldorfskola i Chestnut Ridge konstaterat att 60 procent av eleverna där inte hade skydd mot mässling i slutet av förra året. Föräldrar till barnen menar att man kan klara sig utan att bli

smittad genom att äta papaya. De hävdar att myndigheterna och läkarna mörkar bieffekter av vaccinationer.

Juan Flores

juan.flores@dn.se

Ny fas i kriget när Israel bombade syrisk radarstation

MÅNDAG 17 JUNI 2019

Analys

En israelisk flygattack mot radaranläggningen Tel al-Hara i sydvästra Syrien markerar en ny fas i kriget. Iranstödda milismän befann sig på radaranläggningen trots ryska löften

till Israel om att hålla dessa borta från israeliska gränsområden.

Det är inte klart om all elektronisk utrustning på berget Tel al-Hara förstördes, eller om det primära syftet var att påminna de syriska och ryska ledningarna om deras löften till Israel att hålla Iran ifrån gränsområdet.

Efter bombningarna riktade premiärminister Benjamin Netanyahu en skarp varning till Iran och dess allierade miliser att inte korsa de "röda linjer" som drogs upp i höstas då reguljära syriska styrkor återtog kontrollen över Tel al-Hara.

Tel al-Hara är en utslocknad vulkan som reser sig dramatiskt över högslätten öster om den Israel-hållna delen av Golan-höjderna. Dess topp är en idealisk utsiktspunkt för den som vill studera

lufttrafiken över norra Israel och avlyssna israeliska radiokommunikationer.

När Assad-regimens styrkor övergav ställningen hösten 2015 togs den över av Nusra-fronten, terrororganisationen al-Qaidas syriska gren. Terroristerna publicerade då kopior av dokument på persiska som de funnit på basen.

För Israels del var detta en välkommen förändring. Al-Qaida är Irans och den syriska regimens svurne fiende.

Hösten 2018, då iranska och syriska styrkor bröt igenom de syriska rebellernas linjer i området, förhandlade ryska medlare fram ett avtal som sedan godkändes av Netanyahu och Vladimir Putin: de syriska rebellerna fick fritt avtåg till Idlibenklaven i norra Syrien, och Ryssland garanterade att iranska och Iran-trogna enheter skulle hållas utanför

områdena utmed Syriens gräns mot Jordanien och Israel.

Israel har en längre tid klagat över att de Iran-trogna styrkorna i Syrien "bäddats in" på syriska baser, i avsikt att kamouflera deras närvaro i landet. Detta gäller framför allt den libanesiska Hizbollah-milisen som enligt israeliska uppgifter bär syriska arméuniformer.

Det som utspelas i södra Syrien är en sidoaspekt av det invecklade maktspel som just nu pågår i regionen, med det på nytt uppblossande syriska inbördeskriget kring Idlib i norra Syrien och den amerikansk-iranska spänningen kring Persiska Viken. Om en vecka skall Israels, USA:s och Rysslands nationella säkerhetsrådgivare träffas i Jerusalem, enligt vissa gissningar för att förhandla om syriska frågor och om Irans verksamhet i Syrien.

Irans infiltrationer och interventioner pågår sedan många år i en rad av regionens länder. Ritningarna för sådana operationer görs inte upp på av den iranska generalstaben och inte heller i samråd med den Högste ledaren ayatollah Khamenei, utan av det iranska revolutionsgardet.

Gardet är inte, som den reguljära iranska armén, statens lydiga redskap. Det liknar mer en alternativ stat, med sin egen dagordning, sina egna intressen, sina egna strategiska bedömningar och emellanåt också sin egen utrikespolitik.

Gång på gång har gardets befälhavare ställt den högste ledaren inför fullbordat faktum och knuffat Irans regionala politik i militant och äventyrlig riktning. Ayatollah Khamenei kan säga till gardet på skarpen: "Ställ inte till något på Golan, vi

vill inte ge Donald Trump vatten på hans kvarn just nu”.

Då blir han åtlydd. Men han har inte tid och framför allt inte makt nog att göra sig åtlydd på alla punkter varje dag. Gardet är en av regimen grundpelare, det är dess brutala milis Basij som skall skjuta skarpt mot civila den dag detta behövs.

Gardets starke man Qasem Soleimani, som lett den iranska insatsen i Syrien under hela inbördeskriget, är dessutom en person med stort ideologiskt inflytande över Khamenei. Soleimani har visat upprepade gånger att hans styrkor inte går att flytta på med diplomati och avtal.

Ibland, efter särskilt häftiga israeliska bombningar, flyttar gardet sina förband till andra syriska baser.

Men det evakuerar inga ställningar godvilligt någonstans i Syrien – vad den

iranske presidenten Rouhani än lovar Vladimir Putin.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

Fakta. Israel stödde lokala motståndsrörelser

Under det syriska kriget stödde Israel flera lokala motståndsrörelser i områdena närmast gränsen.

Alla dess rörelser har upplösts och dess medlemmar återgått till civilt liv.

Men det förmodas att många av dem fortsätter att fungera som Israels ögon och öron på den syriska sidan, och rapporterar om väpnade främmande styrkors verksamhet.

Under inbördeskriget vårdades flera tusen sårade syrier på israeliska sjukhus – bland dem också stridande jihadister – och stora hjälpsändningar av israeliska livsmedel hjälpte civila syrier att överleva under striderna 2018.

Saudiarabien anklagar Iran för tankeråd

MÅNDAG 17 JUNI 2019

Saudiarabiens ledare ansluter sig till USA och pekar ut Iran för sprängattentaten mot två tankfartyg. Samtidigt uppmanar Arabförbundets ledare iranierna att "byta kurs".

Saudiarabien anklagar Iran för att ligga bakom sprängdåden mot två tankfartyg i Omanbukten i torsdags. Kronprins Mohammed bin Salman, landets de facto-ledare, säger att Saudiarabien inte tvekar att tackla hot riktade mot landet.

Saudiarabien är Irans ärkerival och en av USA:s främsta allierade i Mellanöstern. Även USA och Storbritannien har pekat ut Iran som skyldigt till dåden. Den amerikanska militären har för det syftet presenterat en suddig video som sägs visa hur iranska revolutionsgardister försöker avlägsna en odetonerad magnetmina ur skrovet på ett av de attackerade fartygen. – Vi vill inte ha krig i regionen ... men vi tvekar inte att hantera varje hot som riktas mot vårt folk, vår suveränitet, vår territoriella integritet och våra vitala intressen, säger Mohammed bin Salman till den panarabiska tidningen Asharq al-Awsat, refererad av bland andra BBC. Sprängningarna skedde medan Japans premiärminister Shinzo Abe var på besök i Teheran, och ett av de utsatta fartygen var japanskt.

– Den iranska regimen respekterade inte den japanska premiärministerns besök i Teheran, säger bin Salman.

Tidigare har den saudiska energiministern Khalid al-Falih sagt att det krävs ett ”snabbt och beslutsamt svar på hotet” mot energiförsörjningen och konsumenternas förtroende efter attackerna. Samtidigt uppmanar Arabförbundets ordförande Ahmed Aboul Gheit iranierna att byta kurs.

– Min uppmaning till mina iranska bröder: Var försiktiga och byt kurs, för ni driver alla mot en konfrontation, och ingen skulle vara säker om den inträffar, säger han enligt Asharq al-Awsat. Iran förnekar all skuld till attackerna mot de båda fartygen. För en månad sedan utsattes fyra andra tankfartyg för liknande sprängattentat i området.

Anders Bolling
anders.bolling@dn.se

Strömavbrott släckte ljuset i flera länder

MÅNDAG 17 JUNI 2019

Argentina/Uruguay. Ett omfattande strömavbrott lade på söndagen nästan hela Argentina och Uruguay samt delar av grannländerna Brasilien och Chile i mörker.

Omkring 48 miljoner människor drabbades och i Argentina fick ett lokalval genomföras i skenet av stearinljus. Avbrottet inträffade några minuter efter 07 på morgonen lokal tid, innan solen hunnit gå upp. Fyra timmar senare började elen så sakta komma tillbaka.

Enligt det argentinska energidepartementet orsakades avbrottet av ett oväder som slog ut strömförsörjningen från två kraftverksdammar; Yacyretá mellan Argentina och Paraguay och Salto Grande-dammen mellan Argentina och Uruguay. När strömförsörjningen upphörde påverkades också det övriga elnätet i såväl Argentina som Uruguay. Sent på söndagen erkände regeringen i Argentina att det gått ett larm i samband med att strömmen bröts från vattenkraftverken men att ingen tagit notis om larmet, skriver den argentinska tidningen Clarín. Söndagens avbrott var det största i landets historia.

Clas Svahn

Små donatorer betalar Notre-Dame

MÅNDAG 17 JUNI 2019

Frankrike. Efter branden i Notre-Dame strömmade löften om pengar till återuppbyggandet in. Men än så länge har inte de franska miljardärerna betalat vad de lovat, skriver AP på Twitter. I stället är det små donationer från privatpersoner som betalat lönerna för de ungefär 150 personer som sedan branden dagligen jobbat med återuppbyggandet. Bland de som lovat stora belopp till katedralens återuppbyggande är den franska miljardären Bernard Arnault,

ägare till bland annat modehuset Louis Vuitton, och miljardären Francois Pinault. De har sagt att de ska skänka 200 miljoner euro, respektive 100 miljoner euro, till arbetet.

TT

Kampanjen som aldrig tar slut

TISDAG 18 JUNI 2019

Det är svårt att inte tycka att den är överflödig: Donald Trumps kampanjkickoff på tisdagen. Inför jublande anhängare i Orlando, Florida, ska resan mot ytterligare en mandatperiod inledas.

Trump's presidentskap är ju i praktiken en enda lång valrörelse, en kavalkad av uppseendeväckande utspel.

Begreppet den ”permanent kampanjen” myntades av den amerikanske journalisten Sidney Blumenthal redan på 1970-talet. Det fångade faktumet att gränsen mellan att försöka vinna politiska uppdrag och att utöva dem höll på att suddas ut.

Det gick inte att få något gjort utan konstant stöd i opinionen. För att kunna regera krävdes därför en permanent kampanj. Jimmy Carter, Ronald Reagan och Bill Clinton fortsatte att omge sig med konsulter och pr-makare efter att de flyttat in i Vita huset.

Donald Trump har dock tagit det hela ett steg längre. Kampanjandet syftar inte till att göra regerandet möjligt. Det har förvandlats till ett självändamål. Nya lagar och förordningar är inte kärnan i presidentens politik. Den kretsar i stället kring vilda utfall och grandiosa tillkännagivanden. Helst på Twitter.

Krigsförklaringen – bildligt talat – mot såväl Mexiko som latinamerikanska invandrare häromveckan följde manuset till punkt och pricka. Trump hotade grannlandet med tullar och tuffa åtgärder om man inte täppte till gränsen. Sedan utropade han sig dramatiskt till segrare och drog tillbaka tullhotet. Utan att särskilt mycket ändrats alls.

Beteendet är kanske inte så konstigt. Donald Trumps – och varje populists – löfte går trots allt inte ut på att lösa riktiga problem. Det handlar i stället, som Mattias Svensson konstaterade på dessa sidor tidigare i våras (26/4), om att ”jävlas med grupper som hans väljare ogillar”. Det görs enklast genom en permanent kampanj, inte genom att leverera sakpolitik.

Martin Liby Troein

martin.liby-troein@dn.se

Nu börjar striden om vem som ska bli president 2021

TISDAG 18 JUNI 2019

Donald Trumps officiella kampanj för att bli omvald drar i gång i kväll. 17 månader av ideologiska fajter, sakpolitiska utspel och personangrepp väntar.

Men hur populär är egentligen Trump? DN:s korrespondent Martin Gelin listar

tre faktorer som talar för honom – och tre som talar emot.

Donald Trump inleder sin presidentkampanj i Florida i kväll, tisdag. Demokraternas första tv-debatt för primärvalet äger också rum i Florida, den 26 juni. Det innebär att kampanjerna för presidentvalet 2020 nu officiellt sparkar i gång.

Poängen med att analysera utgångsläget inför valet redan nu är inte att gissa vem som kommer att vinna, utan att bättre förstå de strategiska beslut som kampanjerna börjar fatta.

Synen på Donald Trump som en president som antingen är i underläge eller överläge kommer att påverka otaliga taktiska beslut under det kommande året, inte minst när det gäller Demokraternas egna funderingar över vem som är en lämplig motståndare.

Tre faktorer som talar för Donald Trump

1. Sittande presidenter blir ofta omvalda i en stark ekonomi.

På Donald Trumps kampanjmöten de senaste månaderna har hans anhängare ofta synts i t-tröjor med texten "The economy is doing great". Det är Trumps egna kampanjorganisationer som tryckt och sålt dessa tröjor, men det är också ett påstående som är relativt korrekt.

Tillväxten har varit hygglig i USA de senaste åren, arbetslösheten är rekordlåg, börserna har – trots viss turbulens – slagit nya rekord i princip varje kvartal under Trumps tid i Vita huset.

Sittande presidenter har alltid en hyfsad chans att bli omvalda, men i synnerhet under goda ekonomiska förhållanden.

Flera analyser av statsvetare har visat ett tydligt samband mellan tillväxt och den

sittande presidentens väljarstöd. Generellt räcker det med drygt 1 procents tillväxt för att en president ska bli omvald.

Enligt en analys av statsvetaren Alan Abramowitz bör Trump betraktas som favorit om tillväxten är kring 2 procent nästa år, medan han är i knappt underläge om tillväxten håller sig kring 1 procent, förutsatt att hans förtroendesiffror i övrigt är oförändrade.

En presidentkandidat behöver 270 elektorsröster för att vinna och

Abramowitz modell förutser att Trump kan få mellan 263 och 283 elektorsröster, om den rådande tillväxten håller i sig. En prognos som enbart bygger på historiska data över ekonomin pekar alltså på ett oerhört jämnt val.

I en rad andra statistiska modeller som beräknar den sittande presidentens vinstchanser i förhållande till ekonomiska

förhållanden vinner Trump i samtliga fall. Här behövs dock en asterisk: enligt samma modeller skulle Trump i valet 2016 ha fått omkring 54 procent av rösterna, men han fick bara 48 procent.

Det förklaras, enligt dessa analyser, av Trumps personliga impopularitet. Han underpresterar alltså kraftigt i förhållande till det väljarstöd han borde få enligt de ekonomiska omständigheterna.

Även om den starka ekonomin alltså, enligt historiska modeller, talar för en självklar seger för den sittande presidenten, innebär Trumps personliga impopularitet att hans automatiska övertag minskar.

2. Trump har lojala partikamrater.

En verklig styrka hos Trump är hans stabila popularitet i det egna partiet. I Gallups regelbundna mätningar av Trumps väljarstöd bland amerikaner som

kallar sig republikaner har Trump legat stadigt kring 90 procent, vilket är oerhört högt. Även om enstaka, perifera republikaner hotar med att utmana Trump i ett primärval riskerar han i princip ingen intern opposition.

Att Trump är så populär bland republikaner beror inte bara på blind lojalitet, utan snarare på att han faktiskt levererat en ordentlig mängd sakpolitiska segrar: Han har tillsatt två domare i Högsta domstolen på livstid, genomfört gigantiska skattesänkningar som främst gynnat stora företag och höginkomsttagare, bidragit till en landsomfattande reträtt för aborträttigheter och tagit hårdare tag mot invandringen, vilket befast hans väljarstöd bland högerpopulister och vita nationalisterna.

3. Oppositionen är splittrad

Till sist har Trump ytterligare en faktor som talar för honom: att Demokraterna är splittrade. Även om de lyckades mobilisera en historisk våg av väljarstöd i mellanårsvalet förra året har de inte lyckats ena partiet bakom en kandidat inför nästa val.

I stället är det i nuläget 23 etablerade kandidater som ställer upp i partiets primärval. De representerar en minst sagt spretig ideologisk palett, där det finns gott om utrymme för konflikter. Mycket tyder på att den som slutligen vinner nomineringen kommer att behöva tampas med samma interna stridigheter som skadade Hillary Clintons kampanj 2016, inte minst om kandidaten skulle bli Joe Biden.

Han har redan mött svallvågor av kritik från progressiva debattörer och partiets vänsterflank. Även Elizabeth Warren kan

få svårt att ena partiet. Den vänsterradikala tidskriften Jacobin ägnar i princip hela sitt senaste nummer åt att förklara varför Bernie Sanders-väljare inte bör acceptera Elizabeth Warren som kandidat, trots att de sakpolitiskt står varandra nära.

Skulle Sanders själv vinna kan han i sin tur räkna med problem med att nå partiets mer moderata mittenväljare, såväl som kvinnor och svarta väljare som stödde Clinton 2016.

Tre faktorer som talar mot Donald Trump

1. Han är impopulär för att vara sittande president.

Trump's främsta svaghet är att en majoritet av amerikanerna helt enkelt inte gillar honom. Hans förtroendesiffror, antalet amerikaner som säger att de gillar honom, har legat stadigt kring 40 procent de

senaste två åren. Att Trump är omtyckt bland lojala republikaner räcker inte för att vinna 50 procent av rösterna, eller 270 elektorsröster. Han måste öka sitt väljarstöd, inte bara tillfredsställa dem som redan stöder honom. Som de ekonomiska modellerna (se grafik) visar är det just Trumps personliga impopularitet som gör honom så sårbar, trots den starka ekonomin.

2. Stödet har sjunkit i rostbältet. Mer specifikt har Trump förlorat mycket väljarstöd i det så kallade rostbältet, delstaterna i norra USA. Det var där Trump överraskade genom att besegra Hillary Clinton 2016, med minimal marginal. I de tre delstater som avgjorde valet då, Michigan, Wisconsin och Pennsylvania, har han tappat ungefär var sjätte väljare sedan i januari 2017. Värst ser det ut i Wisconsin, där det 2017 var 47

procent som var positiva till Trump och 41 procent som var negativa. Nu är det 55 procent som är negativa och 42 procent som är positiva.

I sju delstater där Donald Trump vann i det förra presidentvalet är det nu en majoritet som säger att de har en negativ bild av presidenten: Arizona, Iowa, Michigan, North Carolina, Ohio, Pennsylvania och Wisconsin. Listan över de "swing states", vågmästardelstater, där Trump förlorat väsentligt väljarstöd sedan han tillträdde som president är betydligt längre. I alla dessa 14 delstater har Trump nu negativa förtroendesiffror, det vill säga att det är fler som ogillar honom än som gillar honom. Trump kan mycket väl vinna i flera av dessa delstater, men då måste han kraftigt förbättra sitt stöd.

Utöver detta finns även en rad tidiga mätningar som visar förvånansvärt stort underläge mellan Trump och samtliga kandidater för Demokraterna. Dessa extremt tidiga opinionsmätningar ska tas med en rejäl nypa salt. Men de är relevanta för att de visar hur svagt stödet för Trump själv är. I samtliga mätningar, oavsett motståndare, ligger hans stöd på 39–42 procent.

Mycket kommer att hända under de 17 månader som återstår till valet, men det är en uppförsbacke för Trump att övertyga ytterligare 6–7 procent av väljare att rösta på honom om de inte redan gillar honom. Trump har själv avfärdat alla dessa negativa mätningar som nonsens, men häromveckan läckte även Trumps egna, interna mätningar ut och de visar lika negativa siffror.

Återigen är det värt att påminna om att dessa mätningar inte kan ses som prognoser för ett val som ligger långt fram i tiden, men de påverkar redan i dag strategiska beslut.

Trump's kampanj har exempelvis redan påbörjat förflyttningar av resurser från rostbältet till en rad nya delstater, under förevändningen att de vill "expandera" listan över delstater som de tävlar om. Men det kan lika gärna betraktas som ett aningen nervöst försök att hitta nya delstater där Trump kan vinna, eftersom han förlorat så mycket popularitet i rostbältet. Han satsar på traditionellt demokratiska fästen som Oregon, New Mexico och Minnesota och kan mycket väl vinna där, men då måste han åstadkomma ett gigantiskt opinionsskifte, samtidigt som Demokraterna måste upprepa samma misstag igen.

3. Demokraterna gjorde ett starkt resultat 2018.

En annan ljusglimt för Demokraterna är den stora segern i mellanårsvalet i fjol, då de vann det nationella röstantalet med en marginal på nästan tio miljoner väljare. Det visade att Demokraterna i opposition mot Trump lyckats mobilisera stora mängder väljare som stannat hemma i tidigare val. Dessa väljare kommer sannolikt att dyka upp i vallokalerna igen nästa år.

Enligt statistiksajten 538:s analytiska modell har Demokraterna ett rejält övertag i valet till kongressen även nästa år – just nu med 46 procent mot 40 procent för Republikanerna. Opinionsvindarna måste helt enkelt vända för att Trump ska kunna nå upp till de nästan 50 procent som han kommer att behöva för att bli omvald.

Ytterligare en osäkerhetsfaktor för Trump är just ekonomin. De senaste kvartalssiffrorna i USA var förvånansvärt svaga, i synnerhet när det gäller antalet nya jobb. I Mellanvästern och rostbältet har handelskriget med Kina fått märkbara konsekvenser för ekonomin. Trumps skattreform har varit en guldgruva för stora företag och höginkomsttagare i USA, men den breda medelklassen har inte tjänat på den.

I budgeten för nästa år föreslår Trump gigantiska nedskärningar i de mest populära bidragsprogrammen, Medicare, Medicaid och Social Security. Samtidigt säger amerikanerna, i mätning efter mätning, att de vill skydda just dessa bidragssystem och tvärtom se ett starkare socialt skyddsnät.

2016 hade Demokraterna svårt att vinna väljare som oroade sig för sådana

nedskränningar, eftersom många av dem inte litade på Hillary Clinton. Nu tyder mycket på att de kommer att nominera en kandidat som betraktas som mer trovärdig när det gäller ekonomisk rättviseretik.

Martin Gelin

En groda kan kosta Johnson premiärministerposten

TISDAG 18 JUNI 2019

När Boris Johnson tar plats i BBC:s tv-debatt mellan de kvarvarande kandidaterna till partiledarposten i Tories i dag, tisdag, håller hans kampanjstab andan. Johnson kan snart vara premiärminister – så länge han inte låter en alltför stor groda hoppa ur sin mun.

Först var de tio. Nu är det bara sex kvar.

Kampen om partiledarposten i det konservativa regeringspartiet har börjat hetta till, och i det brittiska underhusets korridorer surrar det av rykten om vem som kommer att rösta på vem i utslagsomröstningen, den andra i ordningen i partigruppen.

I den första fick förre utrikesministern Boris Johnson stöd av 114 av Tories ledamöter, långt före de närmaste utmanarna Jeremy Hunt (43) och Michael Gove (37).

Den gulhåriga Boris Johnson har länge varit partimedlemmarnas favorit att efterträda Theresa May, men hans hand har stärkts ytterligare av rivstarten i utslagsomröstningarna.

I söndagens tv-debatt i Channel 4 valde Johnson att utebli helt, eftersom han ansåg att det inte var värt att debattera

mot de övriga förrän åtminstone en utmanare till sållats bort.

”Chicken Boris” (fege Boris) blev den hätska reaktionen på Daily Mirrors förstasida, och i debatten pekade Jeremy Hunt anklagande mot Johnsons tomma stol och sade:

– Vi har talat om Brexit i 25 minuter nu, och var är Boris? Om hans kampanjstab inte låter honom debattera med fem ganska vänliga kollegor, hur ska han då klara sig mot 27 europeiska länder? Han borde ha varit här för att svara på den frågan.

Boris Johnson har lovat att delta i BBC:s tv-debatt på tisdagskvällen. Håller han det löftet lär hans kampanj inte lida så stor skada av att hans stol stod tom i söndags. Värre är det med det han kan tänkas säga. Mannen med de oväntade formuleringarna, den folkliga humorn och

de inte alltid så diplomatiska in- och utfallen, har en förmåga att låta grodor hoppa ur sin mun. Det är också det hans utmanare hoppas på.

Men Boris Johnson har närmast öppet mål denna gång. Regeringschefer i Dublin, Paris och andra europeiska städer må ta sig för pannan när de hör hans krav på att nödlösningen om Nordirland ska skrotas i utträdesavtalet, hans utspel om att hålla inne pengarna som britterna lovat EU som del av skilsmässouppgårelsen, eller hotet om att lämna EU utan avtal den 31 oktober.

Men i brittiska Tories är Boris Johnson fullt normal.

Förre Brexitministern Dominic Raab går betydligt längre och hotar med att ajournera parlamentet för att kunna tvinga igenom en avtalslös Brexit.

Det som talar för Boris Johnson är att han, å ena sidan, kan räkna med brexitörfalangens stöd, utan att i förväg behöva utlova kontroversiella och demokratiskt tveksamma åtgärder av det slaget, och, å andra sidan, att han är känd som pragmatisk efter åren som borgmästare i det utpräglat liberala London.

Många ledamöter i Tories hoppas att han ska lägga sig i mittfåran i partiet vad gäller den ekonomiska och sociala politiken, när EU-utträdet väl är avklarat.

Theresa Mays efterträdare ska vara utsedd i veckan som inleds den 22 juli.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

Fakta. Så väljs Toryledaren

Tio kandidater till partiledarposten i regeringspartiet Tories har redan hyvlats ned till

sex, och antalet ska minskas ytterligare av partigruppen tills bara två återstår.

I tisdagens utslagsomröstning diskvalificeras den som kommer sist, liksom alla kandidater som får färre än 33 röster.

Den 19–20 juni hålls ytterligare utslagsomröstningar.

Tories partimedlemmar ska slutligen få välja mellan de båda finalisterna genom poströstande. Resultatet offentliggörs i slutet av juli.

Xi Jinping i möte med Kim Jong-Un

TISDAG 18 JUNI 2019

Den kinesiska presidenten Xi Jinping reser till Nordkorea för att träffa Kim Jong-Un i slutet av veckan. Det är första gången på 14 år som en kinesisk ledare gör ett officiellt besök i landet. Peking.

Xi Jinping har enligt en talesman för Kommunistpartiet blivit inbjuden att besöka den nordkoreanske ledaren på torsdag och fredag. Resan kommer i ett läge där förhandlingarna mellan USA och Nordkorea om kärnvapennedrustning på

den koreanska halvön har gått i stå efter Donald Trumps och Kim Jong-Uns misslyckade möte i Hanoi tidigare i år. De kom inte överens om i vilken takt nedrustningen ska ske och USA håller kvar sina ekonomiska sanktioner gentemot Nordkorea.

Kina är en av Nordkoreas få allierade, men relationen mellan länderna har försämrats de senaste åren sedan Kina backade USA och gick med på tuffa ekonomiska sanktioner mot Nordkorea för att pressa landet att göra sig av med sitt kärnvapenprogram. Mötet kommer enligt Kinas tv-station CCTV att försöka nå framsteg i den koreanska halvöns politiska situation och Xi Jinping hoppas kunna bidra till en återgång till samtalen om nedrustning.

Kim Jong-Un har besökt Kina fyra gånger sedan mars 2018, enligt CCTV. I år är det

70 år sedan de två länderna etablerade en diplomatisk relation.

Marianne Björklund

Dela

Ex-presidenten Mursi död under rättegång

TISDAG 18 JUNI 2019

Egyptens tidigare president Muhammad Mursi dog i samband med en domstolsförhandling på måndagen där han stod åtalad för spioneri, rapporterar Reuters, som citerar statlig egyptisk tv. Mursi, som framträdde inför domstolen från en gallerförsedd bur, hade bett domaren om att få tala.

Strax efter att han talat färdigt insjuknade han.

Under ett händelserikt år stod Muhammad Mursi i fokus för omvärldens andlösa uppmärksamhet. Från sin upphöjelse till president sommaren 2012 till sitt blodiga fall ett år senare symboliserade den tillbakadragne ingenjören två dramatiska förlopp: Först Muslimska brödrskapets demokratiska erövring av makten i arabvärldens viktigaste land; sedan brödrskapets förvandling till förföljd paria i Egypten och alla regionens stater.

Brödrskapet, al-Ikhwan, spelade en undanskymd roll under de dramatiska veckorna våren 2011, då miljoner offervilliga egyptier satte punkt för Hosni Mubaraks trettioåriga diktatur. Men det blev bröderna som skördade frukterna under den demokratiska process som

följde, först med segern i parlamentsvalen 2011 och sedan i presidentvalet 2012.

Brödraskapets bägge främsta ledargestalter kunde inte ställa upp i presidentvalet, och den relativt okände Mursi hamnade plötsligt i rampljuset. Hans uppgift var inte avundsvärd: han tvingades överlägga med det avskydda Israels ledare, han tvingades acceptera hårda tag mot sina fränder Hamas i Gaza, och han famlade desperat efter sätt att rycka upp de förväntansfulla massornas levnadsstandard. Vad han än tog sig för möttes han av hån och mördande kritik från något håll.

I november 2012 gav Mursi sig själv extraordinära befogenheter. Han drev igenom en ny författning som gynnade brödraskapet och väckte indignation både hos de liberaler som satt skinnet på spel under revolutionen och hos det militära

etablissemanget. Oron och missnöjet med Mursi svetsade samman alla brödraskapets motståndare och gjorde honom till måltavla för allt häftigare medieattacker.

Som så ofta i världshistorien blev Mursis baneman just den som han anförtrott sin säkerhet. Strax efter att han tillträtt utnämnde Mursi underrättelsegeneralen Abdulfattah al-Sisi till ny ÖB. I början av juli 2013 ledde al-Sisi en statskupp mot Mursi, som fängslades jämte hela brödraskapets ledarskikt. Sedan dess har Mursi rannsakats i en oupphörlig serie rättegångar, där dödsstraff avkunnats var gång men aldrig verkstälts.

Brödraskapet, som tolererades på vissa villkor under Mubarak, är i dag bannlyst och brännmärkt som terroristorganisation. Allt samröre med bröderna, och även med

dess bägge sponsorer, Turkiet och Qatar, är livsfarligt.

Att Mursi, klämd mellan brödrskapets fiender och dess ideologer, började reducera och islamisera Egyptens unga demokrati är ett faktum. Det är också ett faktum att den regim som avlöste hans har utvecklats till ett av samtidens mer svårartade skräckvälden.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

Nu läggs krutet på att avsätta Carrie Lam

TISDAG 18 JUNI 2019

Protesterna i Hongkong visar inga tecken på att ge vika. Nu riktar demonstranterna in sig på att få bort den politiska ledaren Carrie Lam. Hennes ursäkt kom för sent och var alldeles för tam, anser de.

Efter den enorma manifestationen under söndagen då enligt organisatörerna runt två miljoner, 30 procent av befolkningen, fyllde Hongkongs gator och torg återgick Hongkong till någon sorts normalitet under måndagen. Men kritiken mot den

politiska ledningen har långt ifrån upphört och ett hundratal demonstranter stod fortsatt kvar utanför regeringsbyggnaden. Efter att lagen om utlämningsavtal med Kina har skjutits på obestämd framtid har demonstrationerna skiftat fokus. Nu läggs krutet på att avsätta den högsta politiska ledaren Carrie Lam.

Att Lam på söndagen efter att demonstrationerna pågått i sex timmar, ovanligt nog, gjorde en halv pudel räcker inte för dem. För sent och alldeles för lamt, i deras ögon.

De ser i Carrie Lam en ledare som inte alls står upp för befolkningen. Längre avfärdade hon envist deras invändningar utan att visa någon som helst förståelse. Trots den stora uppslutningen i motstånd har Lam tillbakavisat protesterna som resultatet av upprorsmakare.

Det har upprört den stora skaran fredliga demonstranter. De kräver att hon avgår, att hon tar avstånd från polisens i deras tycke övervåld, tar bort lagen från dagordningen för gott och friger de studenter som häktades när polis och demonstranter drabbade samman i onsdags.

Att Lam då kommer med en skriftlig ursäkt betyder ingenting i deras ögon. Hennes förtroende är redan förbrukat. Hon anklagas för att kallhamrat ha drivit på lagförslaget, helt utan att lyssna på opinionen.

Motståndet fick ytterligare eldunderstöd när aktivisten Joshua Wong släpptes på måndagen efter två månader i fängelse. Joshua Wong gick i täten för kraven på ökad frihet och demokrati under paraplyrevolutionen 2014 då demonstranter ockuperade gator och torg i 79 dagar. Nu

stegade Joshua Wong rakt in i tv-bolagens sändningar och anslöt sig till kravet att Lam avgår.

Centralregeringen i Kina har upprepade gånger sagt att de stöder Lam. Hur länge återstår dock att se. De kan inte se med blida ögon på utvecklingen i Hongkong, som de vill ska fortsätta vara ett finansiellt centrum. Kina har en plan att knyta Hongkong, Macau och nio andra städer i södra Kina närmare varandra. Här ska högteknologi, innovation och finansiella tjänster frodas i ett fruktsamt utbyte, är tanken.

Som inspiration står Silicon Valley i Kalifornien. Ett steg på vägen är bron som knyter samman Hongkong, Macau och den kinesiska staden Zhuhai och som invigdes förra året. Det är den längsta havsbron i världen och visar magnituden på satsningen. Om oron i Hongkong får

finansiella aktörer att lämna staden försämrats utsikterna för de högtflygande planerna.

Samtidigt är massdemonstrationerna en icke-händelse för Hongkongbornas 1,4 miljarder grannar i Fastlandskina. En del ledarartiklar har skrivits på temat att protesterna är styrda av utländska krafter. Men bilderna på massdemonstrationerna går fastlandskineserna förbi eftersom brandväggar hindrar bilderna från att spridas på nätet. Samtidigt censurerar sökmotorn Baidu inlägg som nämner Hongkong eller Hongkongs regering.

Marianne Björklund

Olagligt barnarbete i indisk kexfabrik

TISDAG 18 JUNI 2019

Indien. Indisk polis har efter ett tips räddat 27 barn som arbetade under olagliga förhållanden i en kexfabrik i staden Raipur.

– Pojkarna har sagt till oss att de jobbade från åtta på morgonen till åtta på kvällen med att paketera kex och sköta maskinerna, säger Kantanath Sinha vid barnavårdsmyndigheterna.

Kexföretaget, Parle Products, säger sig ha strikta regler när det gäller yngre anställda, att fabriken drivs av ett annat företag och att saken ska utredas.

TT-Reuters

EU kräver utredning av massdödandet i Sudan

TISDAG 18 JUNI 2019

Sudan. EU:s medlemsländer fördömer gemensamt attacken mot civila demonstranter i Sudan den 3 juni och vill ha ett omedelbart slut på allt våld mot civilbefolkningen. Enligt läkarorganisationer som står nära oppositionen dödades omkring 120 personer, medan det enligt myndigheterna var över 60.

”Alla brott och övergrepp mot de mänskliga rättigheterna måste utredas på ett oberoende och öppet sätt och förövarna måste ställas till svars”, förklaras i ett gemensamt uttalande efter måndagens utrikesministermöte i Luxemburg.

TT

”Fortsatt befolkningsökning hot mot klimat och miljö”

ONSDAG 19 JUNI 2019

DN. DEBATT 20190619

Jordens befolkning fortsätter öka. Det påverkar klimat, biologisk mångfald och livsmiljö. I Sahel-länderna, söder om Sahara, är befolkningsökningen som störst. Svaga regeringar, ofta med stor korruption förmår inte att hantera

de problem som uppstår. Regeringen bör ta upp befolkningsfrågan vid nästa möte mellan EU och Afrikanska unionen, skriver sju debattörer.

Enligt IPCC:s rapport från 2014 (5th Assessment) är ekonomisk tillväxt och människans befolkningsökning de viktigaste orsakerna till växande koldioxidutsläpp. Medan befolkningsökningen har varit relativt konstant under de senaste tre, fyra decennierna så har den ekonomiska tillväxten i världen vuxit starkt. Dessa båda faktorer motverkar insatserna för att med ny teknik reducera koldioxidutsläpp.

Växande ansträngningar görs för att begränsa koldioxidutsläppen genom olika avtal, till exempel Parisavtalet 2015 (COP21) men hittills ingenting för att ens uppmärksamma befolkningsökningens betydelse. På samma sätt uppmärksammar

Intergovernmental science-policy platform on biodiversity and ecosystem services (IPBES) nu som en ödesfråga den stora och accelererande minskningen av den biologiska mångfalden i världen. Omkring en miljon arter är hotade. Avskogning, jordbruk, fiske, klimatförändringar och miljöförstöring anges som orsaker.

Återigen är det människans, som kollektiv, ökande konsumtion och ökande behov av odlingsbar mark och råvaror som är orsaken. Och, det mänskliga kollektivet ökar hela tiden. FN beräknar att jordens befolkning ökar med cirka 83 miljoner varje år eller 228 000 människor om dagen.

Redan 1985 skrev FN:s Kommission för miljö och utveckling i en rapport:

”Befolkningsutvecklingen kan inte fortsätta i nuvarande takt. Den begränsar redan många regeringars förmåga att ge

utbildning, hälsovård och livsmedel och inte minst deras förmåga att höja levnadsstandarden.” Jordens befolkning var då cirka 4,8 miljarder. Den har nu, på 30 år, vuxit till 7,7 miljarder och förväntas öka till mer än 9 miljarder 2050. Är det alls sannolikt att detta kan ske utan att fortsatt allvarligt skada klimatet, vår livsuppehållande miljö och utan att överexploatera de naturresurser som vi behöver, med svält, krig och umbäranden som följd i utsatta länder?

Prognoser tyder på att jordens befolkning planar ut vid cirka 11 miljarder människor vid nästa sekelskifte (2100). Men nog skulle det vara bra om antalet planade ut redan innan vi blivit så många. Vågar någon tro att naturresurserna ska räcka till ytterligare tre till fyra miljarder människor (i EU är vi 513 miljoner), att vi kan sluta att avverka jordens skogar, att vi kan

begränsa utfiskningen av haven, att den odlingsbara marken räcker till, att pollinatörer finns för grödorna, att vatten finns att dricka och så vidare. Vågar vi tro att vi kan klara klimatmålen med en sådan befolkningsökning?

Bedömningen att befolkningsökningen planar ut grundar sig mycket på att Kinas och Europas befolkningar förväntas minska (med 400 respektive 100 miljoner) till nästa sekelskifte. Afrikas befolkning beräknas i stället fortsätta öka med 3 miljarder från dagens 1,3 till 4,3 miljarder människor och fortsatt utsätta världsdelen svaga och fattiga länder för stora ansträngningar.

Nyligen uppmärksammade den tyska tidningen *Der Spiegel* dessa problem med tre fokus: Bangladesh, Indien och Sahelländerna söder om Sahara. Just i Sahel (länderna i den halvtorra gränzonen i

Afrika söder om Sahara och norr om de mer bördiga områdena söderut) är befolkningsökningen som allra störst. Nu finns där cirka 140 miljoner människor som beräknas växa till 300 miljoner år 2050 (Nigeria oräknat). Svaga regeringar, ofta med stor korruption förmår inte att hantera de problem som uppstår.

Uppodling av ny mark med bevattning har gjort att viktiga vattenreservoarer (till exempel Tchadsjön) torkar ut och att de grödor som odlas inte räcker till. Olika extremistgrupper etablerar sig nu starkare i Sahelområdet.

1 I ett stort reportage och på ledarplats i The Economist 4 maj 2019 beskrivs hur över 5 000 människor har dödats av jihadistgrupper i Sahelområdet bara de senaste månaderna. Och förödelsen sprider sig och underblåser redan

existerande konflikter. Mycket pekar på att ett nytt jihadistiskt kalifat håller på att bildas i området. Mark Lowcock, som är ansvarig för FN:s katastrofhjälp, säger att Sahel är deras stora bekymmer.

Peter Maurer, ordförande i Röda Korsets internationella kommitté, säger att konflikter och klimatförändringar tvingar stora grupper av migranter bort från Sahel. Den 4 februari hade Erik Ohlsson ett djupare reportage i denna tidning om orsakerna till varför unga människor söker sig till terrorsektorer och extrema religiösa rörelser. Han intervjuade Malin Herwig (UNDP) som berättade att de känner sig maktlösa, marginaliserade och utan framtidshopp. Många upplever inte att man kan lita på polisen eller att rättsväsendet är korrupt och utövar brutalt och urskillningslöst våld.

Nyligen har Egyptens största statistikbyrå, Centrala myndigheten för offentlig mobilisering och statistik (Capmas), uttalat att befolkningsboomen utgör ett hot mot den nationella säkerheten och till och med är allvarligare än inhemsk terrorism!

Men görs då ingenting? Vilka erfarenheter finns? Bangladesh och Pakistan hade nästan samma befolkningsstorlek år 1980 (cirka 80 miljoner).

Sedan dess har Bangladesh genomfört ett av världens mest effektiva frivilliga familjeplaneringsprogram. Bangladeshs familjeplaneringsprogram har gjort anmärkningsvärda framsteg under de senaste trettio åren på grund av det starka politiska engagemanget, det innovativa programmet, samarbetet mellan offentliga och frivilliga organisationer och engagemanget av tjänstemän på fältnivå.

Motsvarande program i Pakistan har varit betydligt svagare och saknat framför allt regeringens engagemang. Detta gör att befolkningen i Pakistan växer mycket mer (nu 189 miljoner) än i Bangladesh (nu 161 miljoner) och år 2100 beräknas Pakistans befolkning vara dubbelt så stor som den i Bangladesh. Såvitt bekant för oss finns inga liknande statsstödda program i Afrika för att stödja familjeplanering, med mera. Vi har lärt oss förknippa namn som Afghanistan, Irak, Syrien, Jemen och Rwanda med krigshärddar, död, svält och umbäranden och där olika terrorfalanger strider mot varandra. Samtliga dessa länder är länder med mycket stark befolkningsökning. Sannolikheten är stor att nu nya namn kommer att fogas till listan: Mali, Niger, Burkina Faso, Nigeria, Centralafrikanska republiken, Tchad, Sudan och Sydsudan. Möjligheten att

hindra att tragedierna upprepas i dessa länder är av stor betydelse både för säkerheten i området och i Europa. Vi föreslår att regeringen förbereder sig noga och för upp befolkningsfrågan som en av huvudfrågorna vid nästa möte mellan EU och Afrikanska unionen.

Lars Arvid Boisen, författare och konsult
Lars-Göran Engfeldt, fd ambassadör, utrikes- och miljödepartementet
Börje Eriksson, leg läkare, miljödebattör
Lars M Nilsson, docent ekologi, Lunds universitet
Karl-Erik Norrman, ambassadör,
generalsekreterare European Cultural Parliament
Erik Solbu, miljökonsult
Carl Wahren, statsvetare, arbetar med befolkningsfrågor och hållbar utveckling inom FN, OECD, SIDA och IPPF

Samira, Maria, Sanna och Helena – här är de svenska IS- kvinnorna som är kvar i Syrien

ONSDAG 19 JUNI 2019

Samira studerade för att kunna få en internationell karriär. Maria gifte sig redan i högstadiet. Sanna lämnade sin

dotter för att åka till Syrien. Helena valde bort ett välordnat liv i Göteborg. DN har kartlagt kvinnor som åkte från Sverige till terrorsekten Islamiska staten och nu sitter fast med sina barn i syriska flyktingläger.

– Många av dem är fortfarande hårdföra IS-anhängare, säger psykologen Yassin Ekdahl som har följt IS-kvinnorna.

Samira, 30, den skötsamma studenten Samira gjorde inte mycket väsen av sig under skoltiden.

Hennes jämnåriga bror var utåtriktad, glad, och hade gott om kompisar i den sydsvenska stad där syskonen växte upp. Hemmet var muslimskt, men inte på något strikt sätt, åtminstone inte som klasskompisarna uppfattade det.

Brodern bröt med islam innan han gick ut från gymnasiet. Samira drack inte alkohol, fastade under ramadan och var inte med

på de stora festerna. Hon var inte utanför, klasskamraterna var inbjudande, men hon valde att inte umgås med någon utanför skoltid. Studierna var viktiga och Samira talade om att bli läkare.

På bilderna från studenten skrattar Samira så att båda tandraderna blottas mot kameran. Studentmössan sitter ovanpå hennes beige hijab. Bara några veckor senare ska hon åka till Egypten och gifta sig.

Kurdiska myndigheter har för DN:s räkning tagit fram listor över svenska kvinnor och barn som befinner sig i läger i norra Syrien. Med hjälp av dem har DN lyckats kartlägga flera av kvinnorna som sitter fast med sina barn i al-Hol och Camp Roj, två läger för IS-mammor och deras barn i nordöstra Syrien. Sammanlagt finns där 25 vuxna svenska kvinnor och 57 barn, såvitt DN kunnat utröna. Vi har lyckats

bekräfta identiteten på 12 av de vuxna kvinnorna.

Namnen har några gemensamma nämnare. Ekonomiska svårigheter i familjen. Betalningsanmärkningar. Bistånd från socialtjänsten. De allra flesta har avregistrerats från folkbokföringen, vilket är en tidskrävande process och innebär att de lämnade Sverige för flera år sedan.

Innan dess har de lämnat få spår efter sig. I den mån att de fortfarande finns i sociala medier är kontona sedan länge vilande. Det finns stora individuella skillnader hos kvinnorna som DN har kartlagt. De har olika bakgrund, kommer från olika delar av Sverige. Några är från storstäder, andra kommer från mindre orter. Någon har hoppat av skolan redan i åttan, andra har skött sina studier med noggrannhet.

I dag är Samira 30 år och sitter fast i al-Hol-lägrät tillsammans med sina tre barn, alla under sju år, och sin 18-åriga lillasyster Anna.

Systrarna har flera syskon som är kvar i Sverige och som lever sekulärt. De läser på universitet, bor med sina pojk- eller flickvänner och skiljer inte ut sig på något särskilt sätt – utöver att deras systrar nu befinner sig hos Islamiska statens anhängare.

För Samira gick vägen till IS via en 15 år äldre, svenskbosnisk man. Vi kallar honom Nico. Fram tills att han och Samira träffades var det ingen som såg honom som religiös över huvud taget. – Han är inte uppväxt med religionen. Tyvärr är det ofta de som sedan googlar själva och går på en massa propaganda. Plötsligt var han ”religiös – utropstecken!” och började prata om ”den enda

räddningen för muslimerna”, säger en företrädare för en av Norrköpings muslimska församlingar.

Säkerhetspolisen kände till att Nico var på väg till IS innan någon annan hade en aning, säger företrädaren. Och en dag var Nico bara borta. Han, Samira och deras då två små barn.

Att Samira skulle ansluta sig till IS är inte enbart överraskande, säger en person som kände henne i gymnasiet. Hon uppfattade Samira som en person lätt att förleda.

– Hon var rotlös, som man blir när man har föräldrar från olika länder. Sverige är inte ett välkomnande land, det är svårt att integreras, även om ens ena förälder är svensk.

Andra håller inte med. Samira gick ett studieintensivt program på gymnasiet, ett program som marknadsförs som förberedande för en internationell karriär.

Hon uppfattades, liksom sina skolkamrater, som studiemotiverad. Hon pratade sällan om annat än skolarbete.

– Hon gifte sig direkt efter gymnasiet och flyttade till Egypten. Men hon kände sig inte hemma där heller, rotlösheten var lika stor. Så de flyttade hem igen. Det hade kanske varit bättre om hon hade stannat, säger en som kände henne.

Äktenskapet som Samira ingick när hon var i 20-årsåldern varade bara i två år. Och det var någon gång därefter hon fick kontakt med Nico och flyttade många mil hemifrån, till hans hemstad Norrköping. Där står hon fortfarande som folkbokförd. Nico, däremot, är avregistrerad som utvandrad. Det finns uppgifter om att han har dödats i Syrien.

Nico är långt ifrån den enda IS-resenären som Säkerhetspolisen har haft koll på.

Maria, 27, gifte sig som fjortonåring

I samma läger som Samira finns också 27-åriga Maria från Göteborg. Maria kom till Sverige år 2000. Några år senare gifte hon sig muslimskt, trots att hon ännu inte hade gått klart högstadiet. Officiellt i Sverige registrerades äktenskapet först efter att Maria blivit myndig. Hennes första barn föddes när hon var 16.

Maria har varit på Säkerhetspolisens radar tidigare. Hennes exmake åtalades 2010 för stämpling till terroristbrott efter att ha haft samröre med terrorgruppen al-Shabaab i Somalia. Han fälldes i tingsrätten och friades i hovrätten.

I förundersökningen finns flera förhör med Maria, som då var 18 år. Hon berättar att hon hoppade av skolan när hon gick i åttan eftersom hon inte trivdes. När hon började täcka sitt ansikte så "blev det jobbigt med vännerna" i skolan, står det i Säkerhetspolisens förhör.

Maria säger i förhören från 2010 att hon och exmaken åkte till Somalia för att hon skulle kunna träffa sin pappa. Han bor i Eritrea, men enligt Maria kunde de inte träffas där – eftersom kvinnor inte går klädda i burka i Eritrea, enligt förundersökningen.

Marias dåvarande man åtalades, dömdes och friades tillsammans med Guled, en man som är känd som Järvafältets främsta IS-rekryterare.

– Han har rekryterat en stor del av de kvinnor från Stockholm som i dag finns kvar i Syrien. De var sammanlagt tretton unga kvinnor som åkte, samt fyra fem män, säger Yassin Ekdahl, psykolog som tidigare arbetade för regeringens samordnare mot våldsbejakande extremism.

Rekryteraren Guled växte upp i Växjö och flyttade sedan till Rinkeby i Stockholm.

Han ska ha dödats i Syrien 2017, enligt den granskande webbplatsen Doku. Men hans barndomsvän från Växjö, Abdullahi, lever. Han sitter just nu fängslad i Syrien efter att ha tillfångatagits av kurdiska styrkor i vintras. Abdullahi har från fängelset intervjuats av SVT och Sveriges Radio, och sagt att han vill komma hem till Sverige.

I intervjuer har Abdullahi hävdat att han var ambulansförare hos IS, och att han ”levde familjeliv” i IS-huvudstaden Raqqa. Men även Abdullahi har varit på Säpos radar långt innan han reste till Syrien för att ansluta sig till IS, på grund av flera kopplingar till terrorism. Lägenheten i Rinkeby som han delade med barndomsvännen Guled var full av terrorpropaganda, enligt en förundersökning från 2010.

I Syrien har Abdullahi gift sig flera gånger med svenskor.

Sanna, 30, lämnade sin dotter i Sverige. Han har två barn tillsammans med 30-åriga Sanna, en annan av kvinnorna DN har lyckats identifiera från listorna över svenskar, som lämnade Sverige 2013 för att ansluta sig till IS.

Sanna lämnade inte bara landet, utan också sin dotter. Hennes exmake fick ensam vårdnad om dottern efter att förgäves ha försökt få kontakt med Sanna i månader.

Sanna och Abdullahi fick även ett tredje barn under tiden hos IS. Det yngsta har avlidit. När kurdiska styrkor grep IS-medlemmarna separerades männen från kvinnorna. Abdullahi sitter i fängelse, medan Sanna och de andra IS-svenskorna och deras barn hålls instängda i läger.

Många svenskar inom IS har under kriget hållit ihop och stridit tillsammans. När svenska manliga IS-terrorister har dödats har deras fruar ofta gift sig med en annan svensk man i IS, för att hålla ihop den svenska gruppen (inom IS har det varit tillåtet att ha upp till fyra fruar).

Men mot slutet av kriget har männen inte räckt till. I den delvis engelskspråkiga sammanställning över kvinnor och barn som DN har fått från lägermyndigheterna är kolumnen för civilstånd enahanda:

”Widow” (änka), står det efter nästan alla svenska kvinnor. 21 av 25 av de svenska kvinnorna i al-Hol och Camp Roj uppges vara änkor.

I al-Hol-lägre, där de flesta IS-svenskorna lever, är den humanitära situationen desperat. 73 000 människor lever i det överbefolkade lägre. 65 procent av invånarna är barn. När DN besökte al-Hol

i april dog flera barn dagligen av undernäring och sjukdomar, och begravdes i omärkta gravar utanför lägre. I lägre finns mat, men många IS-anhängare och deras barn var utmärglade och i uselt skick när de kom dit i vintras och i våras, och har haft svårt att äta upp sig och tillfriskna. I den del där svenskorna lever med sina barn, tillsammans med tusentals andra utländska IS-kvinnor, är fortfarande IS människofientliga ideologi norm.

– Jag tror att många av de svenska kvinnorna fortfarande är hardcore IS-anhängare, säger psykologen Yassin Ekdahl, som har kontakt med ett stort antal anhöriga.

Han har pratat med svenska föräldrar som ibland lyckas tala med eller skicka meddelanden till sina vuxna döttrar i al-Hol. Samtidigt har DN haft kontakt med

flera anhöriga som är djupt oroade för sina barn och barnbarn. De får rapporter om uppeldade tält, skrämda barn, sjukdomar och nattliga räder från lägervakter som skjuter med automatvapen.

Sjukvårdspersonal från Röda halvmånen, som står för vården i lägret, får inte röra sig i lägret på egen hand – det anses för farligt. De får hjälp av lägrets polisstyrka att hämta personer som ska undersökas.

Helena, 26, från ett välbeställt

Göteborgshem

En av dem som hämtats för undersökning är Helena, en 26-årig kvinna från

Göteborg. Hon är enligt flera rapporter väldigt sjuk i al-Hol. Hon är utmärglad och plågas av ständiga diarréer, enligt hennes pappa som DN talat med.

Pappan och mamman var för drygt en månad sedan i Syrien, tillsammans med ett team från Göteborgs-Posten. De

hoppades få ta hem henne och barnbarnen, men de kurdiska myndigheterna sa nej. Däremot fick de kort träffa sin dotter och de två barnbarn som de aldrig tidigare mött.

– Vår dotter såg ut som ett skelett och orkade knappt gå. Jag är orolig för hur det ska bli när hettan kommer i sommar, säger pappan.

Helena växte upp i ett välbeställt hem i Göteborg. På gymnasiets medieprogram var Helena en utåtriktad tjej som gillade att dansa.

Efter studentexamen märkte vänner och familj att Helena förändrades. Hon sökte sig till islam, lärde känna muslimer som hon tyckte verkade ha en trygghet i livet som hon saknat.

Helena omfamnade snabbt en sträng tolkning av islam, började täcka sitt ansikte och slutade på jobbet som

värdinna på ett hotell i Göteborg eftersom hon inte kunde arbeta heltäckt där.

Föräldrarna blev oroliga, men Helena vände sig mot dem. Hon gifte sig med en man, Ali, som hösten 2013 skulle resa till Syrien för att ansluta sig till IS. Helena, nu gravid, reste efter honom.

Några månader senare dog Ali efter att ha sårats i strid. I Syrien gifte Helena om sig med en svensksomalisk IS-man. Hon blev gravid och födde sitt andra barn. Även Helenas andra make dog i strid, när Helena var gravid med parets andra och hennes eget tredje barn. Det tredje barnet, en son, föddes runt nyåret 2018, men dog bara några månader gammal.

Vid det här laget var IS framgångsdagar över. Terrorgruppen höll på att förlora kriget, och Helena och de andra i IS jagades från by till by. Det blev svårt att hitta mat, och IS-terroristerna och deras

barn började svälta. Helenas föräldrar hemma i Göteborg fick signaler om att hon ville lämna terrorgruppen. De fick kontakt med en flyktingsmugglare som eventuellt skulle kunna hjälpa till, men försöket misslyckades.

I IS sista motståndsficka i Syrien blev Helena utöver sina egna barn ansvarig för sina sju gudbarn: syskonen Skråmo, vars föräldrar Amanda Gonzales och Michael Skråmo dödats när en bred militär koalition försökte slå ut det sista av terrorgruppens motstånd.

I dag är Skråmobarnen hemma i Sverige, omhändertagna av myndigheter. Kvar i Syrien finns barnen till Samira, Anna, Maria, Sanna, Helena och andra unga kvinnor från olika delar av Sverige som anslöt sig till en av de grymmaste terrorrörelser som världen skådat.

Enligt psykologen Yassin Ekdahl kommer flera av IS-kvinnorna från dysfunktionella familjer.

– De har ofta varit hårt hållna hemma. En del har växt upp med misshandel, andra har fått klara sig själva och tagit hand om sina småsyskon när föräldrarna varit frånvarande.

Att resa till IS har i vissa fall blivit kvinnornas sätt att slå sig fria från sina familjer, menar Ekdahl.

– Några av dem har blivit förälskade i radikala killar, gift sig med dem och följt med utan att initialt fundera särskilt mycket på vad IS egentligen handlade om. Att kvinnorna stannat kvar så länge hos terrorsekten är inget bra tecken.

– Om de kommer hem kommer det att krävas stora insatser för att avradikalisera dem, säger Yassin Ekdahl.

Samtliga namn på IS-kvinnor och IS-män är fingerade.

Emma Bouvin

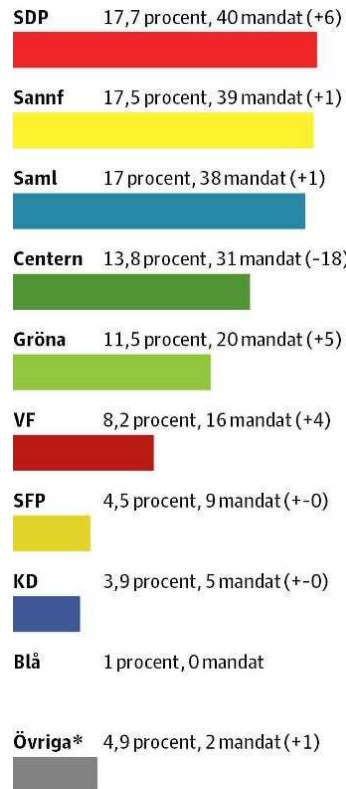
emma.bouvin@dn.se

Niklas Orrenius

niklas.orrenius@dn.se

Valresultatet i Finland

Valet hölls den 19 april 2019.
(Förändring jämfört med valet
2015 inom parentes.)

Källa: HBL, Yle

* Harry "Hjallis" Harkimo från rörelsen Liike nyt (Rörelse nu), grundad i april 2018.
Mats Löfström, representerar Ålands valkrets

Finlands nya statsminister Antti Rinne: Det är viktigt att förstå svenska

ONSDAG 19 JUNI 2019

Med socialdemokraten Antti Rinne har Finland fått en statsminister som värnar om svenska språket.

Han beskriver den nytilträdde regeringens språksatsningar som ett motmedel mot främlingsfientlighet.

– Jag vill säga till finländare att det är viktigt att kunna tala och förstå svenska, säger han.

Det var på Sveriges nationaldag den 6 juni som Finland fick en ny, socialdemokratiskt ledd koalitionsregering. Några av nyheterna i det omfattande regeringsprogrammet var satsningar på tvåspråkigheten. Bland annat ska regeringen stärka båda nationalspråken i undervisningen i skolorna.

Regeringen har också som mål att det ska vara obligatoriskt med ett andra inhemskt språk – svenska eller finska – i studentexamen. Så var det tidigare, men kravet på att skriva examen på båda nationella språken slopades 2005.

– Vi har två nationella språk. Men det finns svenskspråkiga finländare som inte kan tala finska och det finns finskspråkiga finländare som inte förstår svenska. Jag hoppas att situationen blir bättre när det gäller de här nationella språkfrågorna, säger Antti Rinne till Dagens Nyheter i samband med sitt första Stockholmsbesök som statsminister.

Han väljer själv att genomföra intervjun på svenska, även om han får be medarbetarna om hjälp med översättning av ett och annat ord.

– När jag var ung bodde jag i Lovisa som är ett svenskspråkigt område, och det var ännu mer svenskspråkigt på den tiden. Nästan alla mina kompisar var svenskspråkiga. Det var ett andra modersmål för mig på den tiden. Jag har glömt ord sedan dess, för att jag inte

använder svenska varje dag. Men det är mycket viktigt för mig, berättar han. Svenskans status har länge vållat het debatt i Finland. I den förra centerhögerregeringen drev regeringspartiet Sannfinländarna på för försök med att ersätta den obligatoriska skolsvenskan med undervisning i andra språk.

Socialdemokraten Antti Rinne, som nu bildat en fempartiregering med bland andra liberala Svenska folkpartiet, tycker att det finns olyckliga undertoner i språkdebatten.

– Bakom den här diskussionen finns samma sak som etnisk rädsla. Man värderar finska och finskspråkiga finländare som bättre än svenskspråkiga finländare. Det är inte bra. Det är inte ett samhälle som jag vill utveckla, säger han.

– Jag vill säga till finländarna att det är mycket viktigt med samarbetet i Norden och det är viktigt att kunna tala och förstå svenska. För unga människor är det bäst att läsa så mycket språk som möjligt och svenskan är det andra nationella språket för finländare.

Det är en tradition att nya statsministrar i Finland och Sverige besöker varandra så fort som möjligt, men Antti Rinne hann faktiskt en tur till Estland först.

– Det var en tidtabellfråga, förklarade han på tisdagens gemensamma presskonferens med Stefan Löfven.

Denna var en uppvisning i goda relationer: Precis som Stefan Löfven har Antti Rinne rötter i fackföreningsrörelsen. Det är inte bara två partikamrater utan också två vänner sedan kanske femton år tillbaka som tar plats för Sverige och Finland på toppmötena i Europeiska rådet.

– Våra länders relationer är naturligtvis bra oavsett politisk ledning. Men nu blir det faktiskt fler socialdemokratiska ledare i de nordiska länderna och i EU. Det är viktigt inte minst för möjligheten att kunna bygga starka samhällen där klyftorna minskar och jobben blir fler, sa statsminister Stefan Löfven på pressträffen.

Det blir en rivstart i det nya nordiska samarbetet: Redan den 1 juli övertar Finland ordförandeskapet i EU.

Och faktum är att Rinne och Löfven kan få sällskap av ytterligare en partikamrat på EU-toppmötena. Efter folketingsvalet i Danmark har Socialdemokraterna med partiledaren Mette Frederiksen i spetsen inlett förhandlingar om regeringsmakten. Om planerna går i lås får Norden tre socialdemokratiska statsministrar i EU – precis som under perioden 1996–2001 när

Göran Persson, Paavo Lipponen och Poul Nyrup Rasmussen var regeringschefer i Sverige, Finland och Danmark.

– Det är olika saker som påverkar situationen i olika länder. När det gäller Finland så har vi arbetat med hållbar utveckling sedan partikongressen 2017. Via det arbetet har vi styrt samhällsdiskussionen i Finland under det här sista året. Det har inneburit att tilliten mellan människor har ökat, säger Antti Rinne till Dagens Nyheter.

Den röda vågen i Norden bygger mer på förmåga att bygga koalitioner i mitten än på stora valframgångar. I riksdagsvalet i april blev finländska Socialdemokraterna, SDP, med knapp marginal största parti före Sannfinländarna.

– Jag ser att vi måste förstärka den politik som ger hopp och framtidstro till människorna. Det är mycket viktigt för

globaliseringen har påverkat vanliga människors liv på det sättet att de är rädda för framtiden. Vi måste ändra den situationen så att de inte är rädda, säger Antti Rinne.

Den nordiska enigheten i Europa ska inte överdrivas – eurolandet Finland är berett att överföra mer makt till EU på flera punkter. Men det finns definitivt frågor som förenar.

– Det finns gemensamma uppfattningar att det är viktigt att förstärka utbildning och unga människors situation. Vi är eniga i miljöfrågorna inom de nordiska socialdemokraterna. Och vi är mycket, mycket kraftigt emot den här utvecklingen som hotar rättsstaten och demokratin i Europa, säger Antti Rinne.

Både Finland och Sverige vill använda EU-budgeten som påtryckningsmedel när

medlemsstater som Ungern och Polen bryter mot rättsstatens principer.

– Jag tror att vi är eniga om att EU-medlemmar som inte följer rättsstatsprinciperna inte kan få det finansiella stöd via Europa som de har nu för tiden. Det är en viktig fråga för alla nordiska socialdemokrater. Och inte bara socialdemokraterna, utan också Sverige och Finland, säger Antti Rinne.

Precis som partikamraten Löfven brukar han beskrivas som en politiker som klarar sig bättre vid förhandlingsbordet än i tv-debatterna. Han tog över partiledarskapet för de finländska socialdemokraterna SDP våren 2014, efter att ha utmanat den dåvarande partiordföranden Jutta Urpilainen på partikongressen.

Riksdagsvalet 2015 blev en besvikelse: Socialdemokraterna blev bara fjärde största parti och hamnade utanför

regeringen. Upptakten till valkampanjen 2019 gick inte heller som planerat. Under julse mestern i Spanien insjuknade Antti Rinne i allvarlig lunginflammation, med sjukhussjuka, hjärtoperation och en två månader lång sjukskrivning som följd. När han mådde som sämst kunde han bara röra handlederna. Han återvände till valrörelsen i mars, och bedyrade att han var frisk nog att leda landet. ”Jag klarar av uppdraget, det kan jag garantera. Men ingen av oss vet så klart när vi dör”, lød den lakoniska kommentaren från S-ledaren till tidningen Ilta-Sanomat. Framgången för Socialdemokraterna blev mindre än väntat i riksdagsvalet i april. Men Antti Rinne kunde inleda förhandlingar om makten – enligt finsk tradition med sikte på en bred koalition med Centern, De gröna, liberala Svenska folkpartiet och Vänsterförbundet.

I början av juni presenterades det utförliga regeringsprogrammet, med omfattande satsningar på utbildning, skola och klimatpolitik.

Planen är att Finland ska vara koldioxid-neutralt år 2035.

EU:s kommande långtidsstrategi för klimatet står också högt på agendan när Finland får ordförandeskapet i EU vid halvårsskiftet.

– Unga människor i världen är mycket, mycket oroad över den globala uppvärmningen. Vi måste ha åtgärder som stoppar uppvärmningen vid 1,5 grader. Europa behöver vara koldioxidneutralt år 2050. Vi kör hårt mot det målet, säger Antti Rinne.

I den svenska EU-valrörelsen var det en het debatt om kärnkraftens vara eller inte vara. I Finland pågår redan en mycket dyrbar utbyggnad. Till skillnad från sina

svenska partikamrater ser Antti Rinne kärnkraften som en del av lösningen på klimatproblemet.

– Det är en viktig del. Det behövs energi och elektricitet för att växa hållbart, säger han.

Under ordförandeskapet väntar också besvärliga förhandlingar om EU:s långtidsbudget.

Finland vill att unionen ska öronmärka en större andel till klimatrelaterade åtgärder. Men statsminister Antti Rinne låter det vara osagt om EU också behöver större resurser för klimatomställningen.

– Det inte är en lätt fråga att öka EU-budgeten när Storbritannien lämnar, säger han.

Karin Eriksson

Statsministern är känd för sin baconpasta

Namn: Antti Rinne.

Född: 1962. Uppvuxen i Lovisa och Hyvinge.

Familj: Gift med Heta Ravolainen-Rinne. Barn och barnbarn från tidigare äktenskap. Bosatt i Mäntsälä nordost om Helsingfors.

Bakgrund: Har arbetat inom sågverk och transport. Utbildad jurist. Ordförande i flera fackförbund 2002–2014, senast tjänstemannafacket Pro.

Politisk karriär: Partiledare för socialdemokratiska SDP från 2014. Finansminister i en blå-röd koalitionsregering 2014–2015. Statsminister i regeringen Rinne från juni 2019.

Fritidsintressen: Trivs bäst ute till havs.

Matlagningsroad, känd för ett familjerecept på en kaloristinn baconpasta. Äter numera dock mer vegetariskt av klimatskäl.

Fakta. Finlands nya regering

Den 6 juni 2019 tillträdde republiken Finlands 75:e regering.

Den är en koalition av Socialdemokraterna, Centern, Gröna förbundet, Vänsterförbundet och Svenska folkpartiet.

Regeringsprogrammet innehåller satsningar på utbildning, minskade klyftor och klimatet. Finland

ska bland annat bli koldioxidneutralt till år 2035. Finansieringen bygger på ett högt satt sysselsättningsmål.

Snart tre S-regeringar i Norden

Sverige och Finland har i dag S-ledda koalitionsregeringar.

Danmark höll val så sent som i början av juni, och just nu förhandlar Socialdemokraternas partiledare Mette Frederiksen om stöd för en S-regering.

Norge styrs av en högerregering med fyra partier under Erna Solberg. På Island leds regeringen av Katrín Jakobsdóttir från Vänsterpartiet de Gröna i en regnbågskoalition med Självständighetspartiet och Framstegspartiet.

Dela

Tveksamt om Carrie Lams ursäkt räcker

ONSDAG 19 JUNI 2019

Peking. En känslösam Carrie Lam, Hongkongs högsta politiska ledare, bad på tisdagen ”uppriktigt” om ursäkt för hur hon hanterat det kritiserade lagförslaget om utlämningsavtal med Fastlandskina. Frågan är om Lams plötsliga ånger räcker – Hongkongs demonstranter har fått upp ångan.

Carrie Lam verkar till sist ha insett att hon upprört de breda folklagen i Hongkong när hon pressat på för att skynda igenom en lag som tillåter utlämning av misstänkta brottslingar till Fastlandskina.

Från att tidigare fördömt protesterna som verk av upprorsmakare tycks hon nu ha förstått att de har haft stöd från alla delar av samhället i Hongkong, där medborgarna är alltmer oroliga för att förlora de friheter som man fick löfte om att behålla i 50 år när Hongkong lämnades över till Kina.

Med sprucken stämma och klädd i vitt bad Carrie Lam på tisdagen om ursäkt och lovade

bättring. Hon ska lyssna mer på folket och sade sig förstå deras missnöje.

Men det är tveksamt om demonstranterna godtar hennes ånger. De saknar fortfarande ett tydligt besked om att lagförslaget dras tillbaka helt och hållet och de efterlyser ett löfte från Carrie Lam om att de studenter som häktades onsdags när polis och demonstranter drabbade samman släpps fria.

Timothy Lee, en demonstrant, skriver i ett mejl till DN att Carrie Lams ursäkt inte räcker. Och han tror många av de nästan två miljoner som protesterade i söndags delar hans åsikt.

Att ursäkten kommer så sent gör att dess uppriktighet ifrågasätts. Redan förra söndagen fylldes Hongkongs gator av massdemonstrationer, likadant i onsdags. Ändå fortsatte Carrie Lam framhärda i att lagförslaget ska drivas igenom, för att täppa till kryphål för brottslingar i Hongkong.

Hur många som deltar i de planerade protesterna kommande söndag blir ett första tecken på hur lyckosamt Carrie Lams ångerfulla

uppträdande på tisdagen var. Ny energi har injicerats i proteströrelsen sedan Joshua Wong, en av ledarna under Paraplyrevolutionen, släpptes ur fängelse i måndags. Wong kan bli den ledare som har saknats i protesterna mot lagen. Och han fortsätter att kräva Carrie Lams avgång.

Marianne Björklund

USA trappar upp militära närvaron i Mellanöstern

ONSDAG 19 JUNI 2019

USA skickar ytterligare tusen soldater till Mellanöstern med hänvisning till Irans "fientliga beteende". Samtidigt hotar Iran med att öka produktionen av låganrikat uran om inte Ryssland, Storbritannien, Frankrike, Kina och Tyskland hjälper landet att mildra de amerikanska sanktionerna.

Teheran förklarade på måndagen att man trappar upp produktionen av låganrikat uran till en takt som gör att man inom tio dagar kommer att passera den tillåtna lagergränsen – 300 kilo – enligt kärnenergiavtalet med omvärlden.

Enligt avtalet får Iran också ha 130 ton tungt vatten i lager. Även den gränsen ser landet nu ut att vara på väg att passera.

Iran menar att mycket av detta ska exporteras till andra länder, men enligt USA:s president Donald Trump kan det komma att användas till att ta fram iranska kärnvapen.

Den ökade produktionen sker samtidigt som spänningen mellan USA och Iran ökar efter de senaste veckornas attacker på tankfartyg i Persiska viken och dess närområde.

USA säger sig vara säkert på att Iran ligger bakom attackerna och anser sig ha

bildbevis för detta. Iran förnekar all inblandning.

Men alla är inte övertygade. Av de länder som fortfarande står bakom kärnenergiavtalet är det endast Storbritannien som sagt sig vara säkra på att Iran ligger bakom attentaten mot fartygen.

Den tillförordnade amerikanska försvarsministern Patrick Shanahan tillkännager nu att ytterligare 1 000 amerikanska soldater plus andra militära resurser skickas till området vid Persiska viken. Sedan tidigare fanns ett beslut från i maj om att skicka 1 500 soldater till Mellanöstern.

Kina och Ryssland har reagerat negativt på den amerikanska truppförstärkningen. Kinas utrikesminister Wang Yi sade på tisdagen att USA riskerar att öppna en Pandoras ask genom beslutet att skicka

trupper och Rysslands vice utrikesminister Sergej Ryabkov varnade för att beslutet kan destabilisera regionen och gav stöd till Iran då han uppmanade övriga världen att åter se till så att Iran kan exportera sin olja.

Försvarsminister Shanahan förklarar å sin sida att USA ”inte söker konflikt med Iran”.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

Anders Bolling

anders.bolling@dn.se

Erik de la Reguera: Rory Stewart en oväntad utmanare till Boris Johnson

ONSDAG 19 JUNI 2019

Nu återstår bara fem kandidater i kampen om vem som ska efterträda Theresa May som Tories partiledare.

Uppstickaren Rory Stewart är kvar i leken, något som gör partiledarvalet oväntat politiskt laddat.

Förre utrikesministern Boris Johnson fick som väntat flest röster i den andra utslagsomröstningen på tisdagen.

126 av de sammanlagt 313 konservativa ledamöterna i Tories partigrupp i underhuset röstade på Johnson, som fortsatt är storfavorit till att efterträda Theresa May senare i sommar.

Men bakom Boris Johnson har det skett något intressant.

Den ende av de kvarvarande kandidaterna som uttryckligen utesluter en avtalslös Brexit, biståndsministern Rory Stewart, håller sig kvar i startfältet efter att ha lyckats samla stöd från 37 ledamöter - (minimum var 33).

Samtidigt blev förre Brexitministern Dominic Raab utslagen. Raab hade

profilerat sig som en hårdför brexitör och hotat med att ajournera parlamentet om det inte låter Storbritannien lämna EU utan avtal den 31 oktober.

Detta förslag har väckt vrede i oppositionen och visst obehag i det egna partiet, där inte minst Rory Stewart kritiserat det för att vara ”odemokratiskt”. Att Raab nu får kliva av banan före Stewart, får ses som en seger för den mer liberala, EU-vänliga falangen.

Därmed inte sagt att Rory Stewart utgör ett allvarligt hot mot Boris Johnson – inte än, åtminstone. Inte heller har en ”hård”, avtalslös Brexit blivit mindre sannolik. Boris Johnson har gång på gång hotat med en sådan, om inte EU ger efter för britternas krav.

Flera av de andra kvarvarande kandidaterna säger sig också vara beredda att ta den ekonomiska smällen som väntas

vid en avtalslös Brexit – om än med ”tungt hjärta”, som Jeremy Hunt uttryckt det.

Resonemanget lyder ungefär som följer: om inte nästa premiärminister tar Storbritannien ut ur EU snabbt, kommer Nigel Farages högerpopulistiska Brexitpartiet krossa Tories i nästa val. Men Rory Stewarts framgångar visar att Tories fortsatt är djupt splittrat om Brexit, och att ett avtalslöst EU-utträde inte kommer att ske utan motstånd. Stewart har avfärdat att sitta i en regering som genomför en avtalslös Brexit, och kritiserar sina medtävlare för bristande realism när de tror sig kunna pressa EU till eftergifter.

I stället föreslår Stewart en ”medborgarförsamling” som ska få i uppdrag att ta fram en lösning på Brexitknuten.

– För hur ska ni kunna få igenom en ”no deal” utan parlamentets stöd? frågade Rory Stewart sina medtävlare retoriskt i tisdagens tv-debatt, där han för första gången stod öga mot öga med Boris Johnson.

Stewarts mjuka, lyssnande framtoning – om än med det självsäkra överklassmanér som han lärt sig på privatskolor som Eton – har tillsammans med det relativt EU-vänliga, liberala budskapet och en lite mystisk bakgrund som brittisk underrättelseofficer för MI6 (i bland annat Afghanistan) gjort honom till den stora snackisen i Tories partiledarval.

I dag, onsdag, hålls nästa - utslagsomröstning och då kan Stewart mycket väl slås ut.

Men han har redan förändrat tonen och innehållet i debatten i den konservativa

kampen om partiledar- och premiärministerposten.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Fakta.

I dag, onsdag, hålls ytterligare en utslagsomröstning i Tories partigrupp. Kandidaterna är Boris Johnson, Jeremy Hunt, Michael Gove, Sajid Javid och Rory Stewart. Den som kommer sist diskvalificeras, liksom alla kandidater som får färre än 33 röster. På torsdag hålls en till utslagsomröstning, om det krävs för att få ned antalet till max två. Tories 160 000 partimedlemmar ska slutligen få välja mellan de båda finalisterna. Resultatet offentliggörs i slutet av juli.

Ex-president Mursi begravd i tysthet

ONSDAG 19 JUNI 2019

Egyptens ex-president Mohammed Mursi, som avled hastigt och oväntat på måndagen, begravdes i tysthet på tisdagen i Kairo. Nu höjs kritiska röster mot den omänskliga behandlingen av Mursi under hans tid i fängelse.

Presidentbegravningar brukar vara uppmärksammade och storslagna händelser. Men den 67-årige Mursi, som störtades av militären sommaren 2013 och tillbringat huvuddelen av tiden därefter i

en fängelsecell, fick en obemärkt jordafärd.

Tisdagens upplaga av Al-Ahram, Egyptens största och viktigaste tidning, hade inte en rad om Mursis frånfälle på sin förstasida. Bara Mursis närmaste, hustrun Naglaa och de fem vuxna barnen, var närvarande när den tidigare presidenten på tisdagen fördes till sista vilan vid en gravplats i Kairostadsdelen Nasr City. Mohammed Mursi hade uttryckt önskan om att begravas i sin hemstad El Adwah i Nildeltat, men det vägrade de lokala myndigheterna.

Mursi, som var medlem i den numera terrorstämplade organisationen Muslimiska brödrskapet, var inblandad i en rad rättsprocesser. Han dog mitt under en domstolsförhandling där han stod åtalad för spioneri.

På tisdagen riktade människorättsorganisationen Human Rights Watch (HRW) hård kritik mot de egyptiska myndigheterna för behandlingen av Mursi. "Egyptens nuvarande regering bär skulden för Mursis död, på grund av deras ovilja att ge honom medicinsk vård och grundläggande rättigheter", skriver HRW i ett uttalande.

Mursi led av diabetes och nedsatt njur- och leverfunktion. Trots detta nekades hans anhöriga att föra in mediciner till honom i fängelset, där han hölls isolerad i upp till 23 timmar per dygn, enligt HRW.

Ex-presidenten hade vid upprepade tillfällen svimmat på grund av sin dåliga hälsa under rättsgångsförhandlingar.

Egyptens riksåklagare Nabil Sadek sade att Mursi var död när han ankom till sjukhuset och att hans kropp inte visade några yttre tecken på skador.

Erik Ohlsson

Fakta. Mohammed Mursi

Mohammed Mursi lanserades 2012 som presidentkandidat för Frihets- och rättvisepartiet, Muslimska brödraskapets politiska gren. Valet följde på Hosni Mubaraks avgång 2011, efter den arabiska vårens folkuppror.

Mursi vann valet och blev därmed Egyptens första demokratiskt valda president. Sommaren 2013 avsattes han av militären.

Under landets nye ledare Abdelfattah al-Sisi ställdes Mursi inför rätta. 2015 dömdes Mursi till döden, men domen drogs senare tillbaka. Mursi avtjänade vid sin död ett mångårigt fängelsestraff efter flera andra domar.

Trumps minister hoppas av

ONSDAG 19 JUNI 2019

USA. Den tillförordnade amerikanska försvarsministern Patrick Shanahan beslutade på tisdagskvällen att inte gå vidare och få senatens godkännande för att bli USA:s nästa försvarsminister.

Shanahans besked kom bara timmar efter det att han beslutat skicka ytterligare 1 000 amerikanska soldater till området kring Persiska viken. Nu tvingas USA byta försvarsminister mitt under en konflikt med Iran.

Shanahan har genomfört en rad beslut som ligger i linje med president Trumps - politik och kommer nu att ersättas av ännu en tillförordnad försvarsminister –

arméchefen Mark Esper, som tar över redan på fredag.

DN

Europas äldsta har dött – blev 116 år

ONSDAG 19 JUNI 2019

Italien. Giuseppina Robucci, Europas äldsta och världens näst äldsta person, har avlidit. 116-åringen somnade in i sitt föräldrahem i Poggio Imperiale i den sydliga italienska regionen Apulien. Enligt tidningen La Repubblica , som beskriver Robucci som ”syndikalist och arbetare”, lämnar hon efter sig fem barn, nio barnbarn och 16 barnbarnsbarn. ”Vi är ledsna, men samtidigt hedrade över att ha haft henne som medborgare”, lyder ett uttalande från stadens borgmästare.

Giuseppina Robucci, även kallad ”Nonna Peppa”, föddes den 20 mars 1903.

TT

Trump och Xi möts i Japan

ONSDAG 19 JUNI 2019

USA:s president Donald Trump bekräftar nu att han och Kinas president Xi Jinping ska träffas i samband med G20-mötet Japan i nästa vecka.

Trump skriver på Twitter att han och Xi haft ett ”mycket bra” samtal på telefon och att de båda ländernas förhandlingsgrupper ska inleda samtal redan före mötet.

Det har en tid spekulerats i om de båda presidenterna ska träffas enskilt i samband med G20-mötet men några klara besked har inte kommit.

Efter Trumps bekräftelse steg oljepriserna och kurserna stärktes på New York-börsen, lyfta av hopp om att USA och Kina

ska kunna nå en lösning i handelskonflikten.

TT

Danskarna har skapat en svart marknad för lakrits

TORSDAG 20 JUNI 2019

Tanken är förledande enkel och har upprepats av många debattörer som velat profilera sig i hälsofrågor: Höj skatten på socker så kommer folk att äta mer hälsosamt och må bättre. Danmark illustrerar varför politiker bör motstå frestelsen att nalla i våra gottpåsar.

Människor beter sig nämligen inte som tänkt. När Danmark 2009 införde ambitiösa fett- och sockerskatter valde en försvarlig del av familjerna att spara in på frukt- och grönsaksköp. Hälsovinsterna uteblev. Skatterna blev dessutom en byråkratisk mardröm att införa och avgränsa, och i stället för att utökas som tänkt så avskaffades de flesta. Sockerskatten på godis blev kvar, och orsakar fortfarande magknip för den glupska danska staten. Ungefär 40 procent av vad danska konsumenter betalar för en laglig chokladkaka är sockerskatt och moms. Alltså handlar danskarna allt färre beskattade chokladkakor och godisbitar. I gengäld ökar handeln i Sverige och Tyskland. Förra året hade 87 procent av de danska resenärerna handlat godis på sina utlandsresor, och vid sådan handel passar man gärna på att plocka lite extra.

Dessutom poppar nya butiker upp som godissvampar ur jorden, som erbjuder självplock av billigt godis. En del i den affärskedjan avslöjades i går av SVT (19/6). Inspektörer i Malmö har hittat uppemot 100 ton godis som antingen är för gammalt eller förfalskat och försett med nya märkningar. Det är sådant godis som skattefritt säljs i de danska godisbutikerna, uppskattningsvis var fjärde godisbit. Beslagen är bara toppen av ett godisberg.

Det är med höga punktskatter på sådant folk vill ha som med förbud, då säljs snart illegal kola i gathörnen. Danskarna har lyckats göra lakrits till en del av den svarta marknaden. Bängen måste nu tråla efter salta sillar, ta piratpengar i beslag och jaga salta bomber i stället för riktiga.

Gammalt och ommärkt godis är till råga på allt ett värre hälsoproblem, särskilt för

allergiker som inte längre kan lita på innehållsdeklarationen.

Danskarna äter inte mindre godis, utan mer. Godisskatten har bara lett till att de äter billigare godis av lägre kvalitet. De blir feta trots sockerskatten. Dessutom blir den organiserade brottsligheten fet av sockerskatten.

Ändå framhärdar en del i sin tro att liknande skatter vore hälsosamma för Sverige. De tenderar att vara oemottagliga för liberala argument som att människor borde få bestämma själva vad de äter och dricker. Frågan är hur hårt de kan blunda för sockerskattens allt annat än söta resultat.

Mattias Svensson
mattias.svensson@dn.se

Juncker ger bränsle åt sina motståndare

TORSDAG 20 JUNI 2019

Bryssel. Han har rufsat kvinnor i håret, klappat om politiska ledare så att de nästan ramlat omkull och svarat i mobiltelefonen under viktiga presskonferenser. EU-kommissionens ordförande Jean-Claude Juncker har gjort avtryck under sina fem år på posten. Men kanske inte alltid som han tänkt.

Tysklands förbundskansler Angela Merkel och EU-kommissionens ordförande Jean-Claude Juncker är jämngamla. Båda fyller

65 i år. Det är svårt att tro när man ser dem tillsammans.

När Angela Merkel anländer till EU:s toppmöten går hon med målmedvetna steg fram till väntande reportrar och berättar, tämligen uttryckslöst och entonigt, vad stats- och regeringscheferna ska diskutera. När Jean-Claude Juncker gör entré kan det mesta hända. Som att han kallar Ungerns Viktor Orbán för diktator och ger honom en mild örfil. Eller rufsar medarbetaren Pernilla Sjölin i håret. Jean-Claude Juncker är en spelevink och påminner ibland om en excentrisk äldre farbror som beter sig klumpigt på släktmiddagen.

Skillnaden är att Juncker är frontfigur för 32 000 anställda i EU-kommissionen som ska verka för 510 miljoner invånare i Europeiska unionen.

Junckers beteende underblåser ryktet om att han har alkoholproblem och ger bränsle åt politiska motståndare. När han varnade för Italiens budgetunderskott, och påminde om att EU precis lämnat grekiska krisen bakom sig, fick han mothugg av Italiens högernationalistiska inrikesminister Matteo Salvini.

– Jag samtalar bara med nyktra personer som inte gör jämförelser som leder helt fel, sade Salvini.

Men handelskommissionär Cecilia Malmström blir upprörd över påståendena om drickandet när hon får frågan av DN:

– Jag har aldrig sett honom berusad. Jag vet att han stundtals har svåra smärtor från en gammal ischias, vacklar till och har svårt att gå. Fångas det på film och läggs ut på Youtube – ”titta han är berusad” – är det djupt orättvist. Jag vet att han lider något fruktansvärt av det, säger hon.

Nu har han bara några månader kvar med sin kommission. DN har därför gått igenom vad Jean-Claude Juncker lovade när han tillträdde. Och vad som hände. I sitt öppningsanförande i EU-parlamentet i juli 2014, där han växlade mellan franska, tyska och engelska, redogjorde han för sitt program. I svenska versionen kan man läsa om de tio områden som Juncker ville prioritera, som jobb och tillväxt, ett handelsavtal med USA, en ny migrationspolitik och så vidare.

I sitt tal lovade Juncker att hans EU-kommission inte ska lägga sig i småsaker, utan koncentrera sig på de stora frågorna. Samt att hans kommission ska vara politisk. Mycket politisk, till och med. – Problemet är att ingen förstår vad en politisk kommission betyder. I en akut kris, som för euron och Grekland 2015, kan det ses som bra. Då betyder det att du

är aktiv och ser till EU:s intresse och sammanhållning, säger Maria Demertzis, biträdande chef på tankesmedjan Bruegel i Bryssel.

I andra sammanhang, som i diskussion med medlemsländerna om hur de lever upp till EU:s budgetregler, kan en sådan kommission kritiseras för att vara oförutsägbar och behandla medlemsstater olika, resonerar hon.

Maria Demertzis anser att Junckers kommission gjort en hel del bra för att stabilisera EU och för Europas plats i världen.

– Det är lätt att glömma bort att det 2015 var en grekisk kris. Där spelade kommissionen en avgörande roll, säger hon.

Hon framhåller även två andra saker:

– Klimatavtalet i Paris 2015 etablerade EU som global ledare på miljöområdet. Jag

hoppas att nästa kommission fortsätter med det.

– Det andra området är GDPR. Där tror jag EU kommer att sätta världsstandarden för den privata integriteten, säger Maria Demertzis.

GDPR en typisk EU-akronym. Bakom bokstäverna döljer sig en lagstiftning om grundläggande personliga rättigheter i en digitaliserad värld.

1989 skadades Jean-Claude Juncker allvarligt i en trafikolycka. Han låg nedsövd i tre veckor och fick tillbringa ett halvår i rullstol. Sedan dess har han problem med vänster ben, får emellanåt kramper och äter smärtstillande läkemedel.

Dessutom har han känningar av njursten och ischias. Det sistnämnda angavs som förklaring när Juncker stapplade extra vingligt vid ett Natomöte 2018.

I samband med ett EU-möte pratade jag med en fransk journalist om Juncker. Journalisten var irriterad på brittiska och tyska medier ”som bara bryr sig om drickandet”.

– Varför skriver de inte mer om att han uppenbarligen är smart och extremt skicklig. Titta bara på hur han hanterat Trump!

En av Junckers främsta insatser är ett möte i Vita huset i juli 2018. I luften låg att president Trump skulle införa tullar på europeiska bilar, sätta flera miljoner EU-jobb på spel och riskera ett fullskaligt handelskrig.

Jean-Claude Juncker kindpussades inte med Donald Trump, på inrådan av sin fru, men lovade att EU skulle handla mer amerikanska varor, som sojabönor. Ett märkligt löfte eftersom EU är en

marknadsekonomi. Juncker kan inte besluta vad europeiska företag ska köpa. Men eftersom Kina lagt strafftullar på amerikanska sojabönor uppstod ett överflöd på världsmarknaden och priserna sjönk, vilket EU:s tjänstemän räknat ut.

Sedan mötet har EU:s import av amerikanska sojabönor ökat kraftigt.

– Juncker åkte till mötet med Trump utan trumf på hand, men han spelade sina svaga kort väldigt väl, säger en EU-diplomat.

Bakom Junckers skickligheter står främst Martin Selmayr. En berättelse om Juncker kan inte skrivas utan att nämna Selmayr. För hans skull satte Juncker sin position på spel i en av de smutsigaste skandalerna senaste åren.

Tysken Martin Selmayr var Junckers kampanjchef i EU-valet 2014. Selmayr är avskydd av många. Han kallas Monstret i

Berlaymont, namnet på EU-kommissionens huvudbyggnad, för sin hänsynslösa stil, sitt intrigmakande och sin extrema arbetskapacitet.

Den 21 februari 2018 befordrades Selmayr till vice generalsekreterare för EU-kommissionen. Det jobbet hade han i endast i några minuter. För plötsligt förtidspensionerade sig den 61-åriga nederländaren som var generalsekretare. Voilà, Selmayr tog över och blev EU:s högsta tjänsteman.

EU-parlamentet rasade över kuppen. Men Juncker hotade att avgå om inte Selmayr fick vara kvar. EU:s ombudsman kritiserade senare skarpt tillsättningen för att den skadat kommissionens anseende. Hösten 2015 vände sig Jean-Claude Juncker till statsminister Stefan Löfven och undrade ”Var finns Allan Larsson nu? Han ska vara här på måndag!”. Juncker

behövde en rådgivare till arbetet med sociala rättigheter i EU. Där passade tidigare finansministern Allan Larsson (S) in.

De två arbetade ihop i ett halvår i slutet av 90-talet när Larsson var generaldirektör i EU-kommissionen för sysselsättning. Luxemburg var ordförandeland med Juncker som premiärminister.

– Juncker vill att EU även ska stå för sociala rättigheter. Han är kristdemokrat, men inte i svensk mening. Och bland kristdemokrater i Europa står han till vänster. Hans pappa var facklig ledare för stålarbetare i Luxemburg, berättar Allan Larsson.

Allan Larsson blev särskild rådgivare åt Junckerkommissionen i arbetet med den sociala pelaren. Den handlar om lika möjligheter och tillgång till

arbetsmarknaden, rättvisa arbetsvillkor samt social trygghet och integration.

Dokumentet för sociala pelaren skrevs under vid ett EU-toppmöte i Göteborg 2017. Enda gången som Jean-Claude Juncker varit i Sverige under sin tid som kommissionsordförande.

När EU-kommissionen sammanfattar vad den lyckats bäst med toppas listan av Junckerfonden. Den är en investeringsfond och kommissionens ekonomiska flaggskepp. Hittills har fonden investerat cirka 400 miljarder euro, över 4000 miljarder kronor, i små- och medelstora företag, i infrastrukturprojekt, klimatvänlig energi och så vidare.

Allan Larsson framhåller att Junckerfonden framgång beror på att den samspelas med Europeiska centralbanken. När banken bytte åtstramningspolitik mot

expansion har det bidragit till EU-ländernas tillväxt och jobbskapande.

Utifrån Jean-Claude Junckers tal när han tillträdde kan man räkna in ett antal misslyckanden. Det finns inget handelsavtal med USA (men med Kanada och Japan). EU-länderna har inte enat sig om asylpolitiken. Dessutom har väljarna i ett land röstat för att lämna unionen.

– Sett ur EU:s synvinkel har Brexit hittills hanterats väldigt bra, men vi har inte sett slutresultatet än, varnar Maria Demertzis på tankesmedjan Bruegel.

När det gäller migrationspolitiken tycker hon inte att kommissionen ska belastas.

– Den har gjort vad den kunnat och framför allt stärkt EU:s yttre gräns. Det var länderna som inte kunde enas, säger Maria Demertzis.

När nordiska nyhetsbyråer förra månaden intervjuade Jean-Claude Juncker kom frågan om alkoholkonsumtion upp.

– Jag har sagt så många gånger att jag inte har något problem med alkohol. Dumma journalister ställer alltid samma fråga, fräste Juncker, som sedan inte kunde låta bli att tangera ämnet när han pratade om Brexit.

– Om man sitter på den här posten – full eller inte – så måste man handskas med verkligheten. Och verkligheten nu är att de (Storbritannien) har sagt att de ska lämna. Intervjun avslutades på typiskt Junckermanér med kindpussande.

Tyska Der Spiegel skrev i ett reportage i vintras om Juncker: ”Under de månader som Der Spiegel tillbringade med att regelbundet observera Juncker, följa med honom på resor, möta honom och ha korta

telefonsamtal visade han inga tecken på problem”.

Från den 1 november ska en ny kommission finnas på plats. Då kan Juncker rufsa folk i håret så mycket han vill, utan att någon bryr sig. Därmed är det bara att ta fram ordboken för luxemburgska och säga Hej då: Äddi, Jean-Claude Juncker!

Pia Gripenberg

Fakta. Pappan slogs på östfronten

Jean-Claude Juncker föddes 1954 i Redange, Luxemburg. Pappa Joseph var fackligt aktiv stålverksarbetare som hade slagits på östfronten, en av över 10000 luxemburgare som tvångsrekryterades av nazisterna.

Jean-Claude utbildade sig till jurist vid universitetet i Strasbourg. Gifte sig 1979 med Christiane Frising.

Han aktiverade sig tidigt i kristdemokratiska partiet CSV i Luxemburg.

Blev arbetsmarknadsminister 1985, finansminister 1989-2009, premiärminister 1995–2013.
Ordförande för eurogruppen 2005–2013.
2014-2019 ordförande för EU-kommissionen.

Fakta. EU:s regering

Kommissionen består av 28 kommissionärer, en från varje medlemsland, med ansvar för olika områden som transporter, handel, ekonomi och så vidare.

Den kallas ibland "EU:s regering" och är den EU-institution som lägger lagförslag som sedan diskuteras och godkänns av medlemsstaterna i ministerrådet och av EU-parlamentet.

Nuvarande mandatperiod löper ut den 31 oktober.

På EU-toppmötet i dag inleds diskussioner om vem som ska bli kommissionsordförande.

Prognosen är att det finns hyfsade chanser att ledarna kan ena sig om ett namn. De som nämns är Manfred Weber, Tyskland, Margrethe Vestager, Danmark, Frans Timmermans, Nederländerna, och Michel Barnier, Frankrike.

Tre saker EU-kommissionen drivit igenom:

1 Förbjudit tio engångsprodukter i plast, som sugrör, bestick och tallrikar.

2 Fått bort mobiloperatörernas roamingavgifter inom EU.

3 Inrättat en europeisk åklagarmyndighet, Eppo, som hittills 22 medlemsstater deltar i.

Tre saker EU-kommissionen inte lyckats driva igenom:

1 Infört gemensam bolagsskatt och skatt på finansiella transaktioner.

2 Få Polen och Ungern att fullt ut respektera rättsstatens grundläggande principer.

3 Fördjupat den ekonomiska och monetära unionen.

Dela

Ryssland fortsätter - blåneka om MH17 – men det blir allt svårare

TORSDAG 20 JUNI 2019

Analys

Det tog över fyrtio år för Sovjetunionen att erkänna massakern på polacker i Katyn år 1940.

Det kan ta minst lika länge för Ryssland att erkänna att man sköt ner MH17-planet över Ukraina den 17 juli 2014. Men nu behöver omvärlden inte längre tvivla på hur det har gått till.

Fyra personer blir internationellt efterlysta för att stå bakom MH17-katastrofen: Igor Girkin (Strelkov), Sergej Dubinskij, Oleg Pulatov och Leonid Chartjenko. De anklagas för mord.

Alla är ryska medborgare, förutom Chartjenko som är ukrainare. De holländska åklagarmyndigheterna drar dem inför rätta efter att den internationella

undersökningskommissionen JIT (Joint Investigation Team) har pekat ut dem.

– Det finns inga bevis för att de har hållit i avtryckaren. Men enligt holländsk lag är den som organiserar ett brott lika skyldig

som utföraren, säger Fred Westerbeke på JIT:s presskonferens.

De misstänkta gömmer sig i Ryssland och kommer inte att ses i någon europeisk rättssal i första taget. Men bevisbördan är nu så överväldigande att frågan om vem som sköt ner passagerarplanet i praktiken kan betraktas som besvarad. Det var ryska officerare och underrättelseofficerare.

Igor Girkin, vars nom de guerre är Strelkov, är en rysk FSB-officer som ledde ockupationen av Slovjansk. Han har själv berättat om hur det gick till i en DN-intervju.

Sergej Dubinskij ledde underrättelseverksamheten i den så kallade Donetskrepubliken. Det var han som enligt Bellingcats uppgifter beordrade fram luftvärnsroboten och organiserade dess transport från och tillbaka till Ryssland.

Oleg Pulatov var hög officer inom samma underrättelsetjänst (i praktiken en del av ryska GRU), liksom Leonid Chartjenko, som arbetade för separatisternas underrättelsetjänst i Donetsk.

Bara en rysk politisk regim som inte har smutsat ner sig i ett meningslöst krig i Ukraina kan erkänna hur det har gått till. Därför kommer det att ta år innan Ryssland slutar blåneka. Till sist blir man dock sannolikt tvungen.

Anna-Lena Laurén

Bittert när Trump inleder valkampanj

TORSDAG 20 JUNI 2019

Trots fullsatt arena, stort medieuppbåd och politiska triumfer i bagaget präglades upptakten av Donald Trumps valkampanj inför 2020 av gamla konflikter.

Historiskt låg arbetslöshet. Ett hundratal tillsatta domare. Avreglerade industrier och skattelättnader för företag och höginkomsttagare.

Nog har Trump uträttat tillräckligt under två och ett halvt år för att kunna driva en konservativ presidentkampanj baserad på en del infriade löften. Hans slogan inför valet 2020 är "Keep America Great", vilket antyder att landet är på väg åt rätt håll i hans ögon.

Presidenten skröt visserligen en del under tisdagskvällen. Men de politiska triumferna var ändå sekundära. Upptakten i Orlando var mestadels bitter när det kom till innehållet, även om tonen var uppsluppen. Han gick på om den nu avslutade Muellerutredningen, som han kallade för en illegal häxjakt iscensatt av "18 ilskna demokrater". Han tyckte synd om Brett Kavanaugh, som sedan länge tagit plats i Högsta domstolen. Trump attackerade journalisterna för att vara "fake news", trots att 100-tals internationella och nationella reportrar

rest dit beredda att lyssna till varje ord han hade att säga.

Så mycket står klart: även om Trump nu är president, och kontrollerar hela det republikanska etablissemangen, tänker han fortfarande kampanja som det vore 2016 och han var en politisk underdog från Manhattan. Hans auktoritära nationalism fungerar inte utan verkliga eller inbillade fiender. Finns det ingen konflikt måste han iscensätta en.

Sju gånger nämnde Trump Hillary Clintons namn under tisdagskvällen. Clinton kandiderar inte i valet 2020. Det hindrade inte publiken från att stämma upp i den gamla slagdängan "Lås in henne!".

Mest applåder under kvällen fick Sarah Huckabee Sanders, den avgående pressekreteraren. Hon är knappast den viktigaste politikern i Trumps regering,

särskilt inte i valet 2020, men en av de mest synliga på tv under de gångna åren, där hon snoppat av reportrar i direktsändning, farit med osanning otaliga gånger och slutat med traditionen med dagliga presskonferenser.

Arenan i centrala Orlando var nästan fullsatt. Många besökare påminde om typiska kärnväljare: vita, medelålders amerikaner i Trumpkepsar. På väg in i arenan passerade jag ett grabbgång på trottoaren utanför en bar. De slängde en flaska mot två förbipasserade kvinnor som höll i varsin ballong som föreställde Trump som jättebebis.

Andra besökare påminde om att Trumprörelsen är spretigare än sitt rykte. På läktaren satt jag bredvid en kvinnlig bildlärare i skotsktrutig kjol och glasögon, som glädde sig över att hon skymtat en regnbågsflagga i publikhavet vid scenen.

Bakom oss tjoade ett gäng latinamerikaner. Walter Brown, en 28-åring som invandrade från Venezuela som tioåring, hyllade Trump för hans förmåga att få utländska stater till förhandlingsbordet. Att Mexiko mobiliserat trupp vid gränsen – möjligen skrämt av Trumps hot om tullar om inte landet hejdar flödet av flyktingar från Centralamerika - kallade Brown för ”en seger” för USA.

– Flyktingar ska få komma hit, men genom det ordnade system som jag själv tvingades igenom, sade han.

Walter Browns flickvän Cassandra Turner, en 26-åring med mamma från Puerto Rico och pappa från Kuba, röstade på Trump 2016. Och har inte ångrat sig.

– Jag är främst på jakt efter autenticitet, sade hon. Om jag upplever att det en politiker säger på scenen är äkta spelar det

inte så stor roll vad jag tycker om själva policyförslaget.

Även om Trumpregeringen hade slagit på stora trumman inför talet på tisdagskvällen var det egentligen vardag.

Trump har hållit ett 60-tal

kampanjframträdanden sedan han intog

Vita huset. Opinionsmätningar, även

Trumpregeringens egna, visar att han

ligger efter Demokraternas ledande

kandidat Joe Biden i flera potentiellt

avgörande stater. Trots det dominerar

Trump fortfarande medierna. På tv-

kanalerna CNN, Fox news och MSNBC

nämndes Trumps namn dubbelt så många

gångar som de 23 demokratiska

kandidaterna tillsammans under maj

månad, enligt Washington Post.

För att upprätthålla den dominansen

tänker Trump uppenbarligen försöka

kopiera valrörelsen 2016. Men något av chockeffekten har samtidigt gått förlorad.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

Dödshjälp lagligt i australisk delstat

TORSDAG 20 JUNI 2019

Australien. Dödshjälp har blivit lagligt i delstaten Victoria i sydöstra Australien. Vuxna kroniskt sjuka med upp till ett år kvar att leva kan nu ansöka om tillstånd att få avsluta sina liv.

Det är den första delstaten i Australien som inför en liknande lagändring.

TT-AFP

Nicolas Sarkozy ska ställs inför rätta

TORSDAG 20 JUNI 2019

Frankrike. Frankrikes expresident Nicolas Sarkozy har förlorat sitt sista möjliga överklagande och ska därför ställas inför rätta för misstankar om maktmissbruk och korruption.

Sarkozy, president 2007–2012, anklagas för att tillsammans med hans tidigare advokat Thierry Herzog ha konspirerat om att erbjuda den tidigare domaren Gilbert Azibert ett välbetalt jobb i Monaco i utbyte mot insiderinformation om ett annat korruptionsmål mot Sarkozy, om illegal finansiering av presidentvalkampanjen 2007. TT-AFP

Margaret Thatcher – hård som flinta

TORSDAG 20 JUNI 2019

Av en slump fick jag nyligen möjlighet att se BBC:s dokumentärserie "Margaret Thatcher: A very british revolution". Det är ett personporträtt i fem timslånga avsnitt - sista delen visades på brittisk tv tidigare i veckan - som jag bara förutsätter att SVT redan har köpt in. Det rör sig, trots allt, om vår frostnupna samtids själva genesis. Även om serien kommer med få, om ens några, riktiga nyheter skrapar den någorlunda på Thatchers till synes

sprickfria fasad. Här finns en hel hopar gamla medarbetare och journalister som småskvallrar jovialiskt om hur det gick till bakom kulisserna. Av allt att döma fanns det en människa bakom masken och som åtminstone glimtvis tittade fram. Pratade man om hennes uppväxt kunde hon bli både tårögd och sentimental.

Femte avsnittet går för övrigt att se helt separat. Thatchers sista dagar som hybrisanstucken premiärminister – övergiven av alla hon trodde att kunde lita på – är som ett antikt ödesdrama.

Johan Hilton

Johan Hilton

johan.hilton@dn.se

Einsteinmanus skänkt till museum

TORSDAG 20 JUNI 2019

Ett unikt manuskript, handskrivet av Albert Einstein, daterat den 22 november 1922, donerades på tisdagen vid en liten ceremoni till Nobelprismuseet.

Donatorn, affärsmannen Per Taube överlämnade det tvåsidiga manuset symboliskt inför kamerorna till museichefen Erika Lanner medan de museibesökande turisterna undrade vad som pågick.

– Jag kunde inte motstå att köpa det och se till att det kom till sitt rätta hem, förklarade Per Taube.

Manuset, som innehåller en variant av den allmänna relativitetsteorin, inköptes för 1,2 miljoner kronor på Stockholms auktionsverk för ett halvår sedan. Det är det första som Albert Einstein fick publicerat efter att han i mitten på november 1922 fått telegram om att han 1921 tilldelats Nobelpriset i fysik.

För övrigt var Albert Einstein så övertygad om att han skulle komma att få Nobelpriset att han hade testamenterat bort hela prissumman till sin frånskilda hustru redan innan han fick beskedet.

Lars Epstein

Malmström överglänser Trump

FREDAG 21 JUNI 2019

Den mäktigaste svensken i världen heter Cecilia Malmström. Hon är handelskommissionär och håller på att lyckas med något storartat: att knyta ihop ett frihandelsavtal mellan EU och Brasilien, Argentina, Uruguay och Paraguay, de fyra länderna i den latinamerikanska tullunionen Mercosur. I dag handlas det för ungefär 45 miljarder euro årligen i båda riktningarna. EU

räknar med en fördubblad export av varor och en ökning med två tredjedelar på tjänstesidan. Går förhandlingarna i lås kan européerna sälja fler bilar och köpa billigare kyckling, nötkött och socker, men livsmedelshandeln blir tyvärr inte helt fri, utan får en del kvoter och tullar.

Frihandelsavtalet skulle bli det största EU någonsin rott i land, sett till folkmängd och ekonomiska fördelar. Det ekonomiska värdet skulle bli fyra gånger större än frihandelsavtalen mellan EU och Japan respektive Kanada tillsammans – två stora nationer som Cecilia Malmström också signerat överenskommelser med under de senaste åren.

Det är inte kattskit. Samarbetena har betydande ekonomiska och politiska implikationer. Alla parter vinner på handel och avtalsförhandlingarna visar att det går att bygga relationer med respekt, till gagn

för vanliga människor i en tid när den liberala världsordningen är hotad.

Världen skälver av kraftmätningen mellan USA och Kina. The Economist beskriver läget som en ny typ av kallt krig, som slår hårt mot öppenhet, förtrolighet och tillväxt.

Kina är Mercosurs största handelspartner och diktaturen lurar i vassen för att nå världsherravälde. President Donald Trump är på god väg att slå sönder Pax Americana med sin inåtvända och oförutsägbara politik. Murar mot Mittens rike och Mexiko har blivit hans signum, och han har skrinlagt det transatlantiska handelsavtalet, TTIP. EU:s handelskommissionär överglänser USA:s president i grenen globalt ledarskap.

Sofia Nerbrand

sofia.nerbrand@dn.se

Finalisterna är klara – och Boris Johnson är storfavorit

FREDAG 21 JUNI 2019

Finalisterna i Tories partiledarval är klara: storfavoriten Boris Johnson ställs mot utrikesminister Jeremy Hunt. Nu ska partimedlemmarna få avgöra saken – om inte Hunt kastar in handduken i sista stund, vill säga.
London

Fem utslagsomröstningar krävdes innan Tories partigrupp i parlamentet slutligen

kunde enas om två finalister i kampen om partiledarposten.

I onsdags åkte den liberale biståndsministern Rory Stewart ut, på torsdagsmorgonen var det inrikesminister Sajid Javids tur att lämna tävlingen, och i den sista och avgörande omröstningen på torsdagskvällen fick miljöminister Michael Gove slutligen finna sig slagen.

”Naturligtvis är jag besviken”, twittrade Michael Gove, som bara var tre röster från att säkra en finalplats, trots ett besvärande avslöjande om att han brukat kokain vid flera tillfällen under 1990-talet.

Boris Johnson fick stöd av 160 av de totalt 313 ledamöterna i Tories, utrikesminister Jeremy Hunt 77 röster och Gove stannade på 75.

Den bland partimedlemmarna populäre, men också omstridde Boris Johnson är nu

närmare än någonsin sitt mål att bli partiledare.

Under förutsättning att Jeremy Hunt inte väljer att kasta in handduken – något Andrea Leadsom gjorde när bara hon och Theresa May var kvar som finalister för snart tre år sedan – måste Johnson dock först övertyga medlemmarna om att han inte bara är värdig förtroendet att leda det konservativa partiet, utan också att bli Storbritanniens premiärminister.

I veckan som inleds den 8 juli skickas valsedlar ut till de 160 000 medlemmarna i Tories, som de sedan kan använda för att poströsta på en av de båda finalisterna. Hunt beskriver sig som ”underdog”, väl medveten om att de mätningar som gjorts ger Boris Johnson en stor ledning i opinionen i partiet.

Men så är medlemmarna i Tories heller inte vilka briter som helst. Enligt

statsvetarprofessorn Tim Bale är 70 procent av dem män, 86 procent tillhör över- eller medelklass, medelåldern är 57 år och hälften har för vana att läsa The Telegraph (där Boris Johnson har en stående kolumn) eller Daily Mail.

Anmärkningsvärt nog röstade 59 procent av Tories medlemmar inte på det egna partiet i EU-valet, utan på Nigel Farages högerpopulistiska Brexitpartiet, enligt en ny opinionsmätning.

Den stora frågan i kampanjen har därför inte oväntat varit Brexit och hur Tories ska kunna undvika att krossas av Brexitpartiet frammarsch i nästa ordinarie val.

Gång på gång har Boris Johnson upprepat att briterna måste vara beredda att lämna EU den 31 oktober, och att han kan acceptera en oordnad, avtalslös Brexit om inte EU ger efter för briternas krav på eftergifter.

Även Jeremy Hunt har för avsikt att hota EU med en avtalslös Brexit, om än med ”tungt hjärta”, som han uttryckt det. Hunt röstade för att stanna i EU i folkomröstningen 2016 och anses egentligen stå ganska nära Theresa Mays linje i partiet, något som gör att den hårdföra brexitörfalangen minst sagt misstänksam.

Däremot har Hunt starkt stöd bland de medlemmar som är fokuserade på näringslivsfrågor och oroade för den ekonomiska kris som en del ekonomer fruktar kan utlösas av ett oordnat utträde. Vem segraren blir kommer att offentliggöras i veckan som inleds den 22 juli. Följderna av valet kommer att märkas av långt bortom Storbritanniens gränser.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Fakta. De två kandidaterna

Boris Johnson

Tre styrkor:

- + Har starkast stöd just nu, såväl bland konservativa ledamöter som bland gräsrotter.
- + Många i Tories verkar anse att det enda som kan stoppa högerpopulisten Nigel Farages frammarsch är en annan högerpopulist.
- + Har brexitörfalangen på sin sida, men också rykte om sig att vara pragmatiker efter åren som Londons borgmästare.

Tre svagheter:

- Har en förmåga att vara plump och oförsiktig med vad han säger, vilket lett till en rad pinsamheter, inte minst när han var utrikesminister.
- Ökänd i Bryssel som inkompetent och otillförlitlig. Försvårar nya förhandlingar med EU.

- Avskydd i oppositionen. Lär få svårt att åstadkomma blocköverskridande uppgörelser.

Jeremy Hunt

Tre styrkor:

+ Är en respekterad och erfaren utrikesminister, och kompetent diplomat – vilket står i skarp kontrast till Boris Johnson.

+ Har ett resonerande, mindre högerpopulistiskt tonläge än Johnson, något som tilltalar mer liberalt sinnade Tories.

+ Lyfter gärna fram sin bakgrund som företagsledare.

Tre svagheter:

- Röstade för att stanna i EU i folkomröstningen 2016 och har svagt stöd i brexitörfalangen.

- Hans lojalitet mot Theresa May, som uppges ha fått hans kritiker i partiet att (inte så lite manschauvinistiskt) kalla honom "Theresa-in-trousers" (Theresa i byxor) internt.

- Kan ibland ge ett lite byråkratiskt intryck och har svårt att matcha Johnsons humoristiska infall.

Anna-Lena Laurén: Putins heta linje inte längre så het

FREDAG 21 JUNI 2019

I fyra timmar och tio minuter svarade Putin på folkets frågor under sitt telefonväkteri i går, torsdag. Sedan 2001 har han årligen hållit sin heta linje enligt samma koncept. Men nu börjar maskineriet hosta.

Resten av världen förlorar på sanktionerna mot Ryssland. Amerikanska politiker

försöker vinna fördelar på Rysslands bekostnad. Korruptionen minskar. Inflationen är låg.

Under sin tv-sända frågestund med allmänheten kom Putin inte med något nytt. Han fortsatte sin vanliga linje där han lyfter fram utvald statistik som smickrar Ryssland, relativiserar problemen och beskyller väst för antirysk inställning.

– Det amerikanska etablissemang
använder Ryssland som ett instrument för att vinna egna fördelar. De hindrar presidenten från att förbättra våra relationer, trots att han vill det, sade Putin. Två gånger om året gör han den här sortens shower. Den ena gången är under ”heta linjen” där medborgare får ringa Putin, den andra på en gigantisk årlig presskonferens, där lokala och regionala medier prioriteras.

Målet är att skapa en image av Putin som nära folket, en president som vågar svara på frågor från vem som helst. Det behöver Putin för tillfället mer än någonsin, i en situation där opinionssiffrorna rasar. Men eftersom frågeställarna är filtrerade och svaren börjar bli alltmer förutsägbara förlorar instrumentet för varje år i tyngd. Fallet med Ivan Golunov, grävande journalist som anklagades för innehav av narkotika i ett uppenbart fabricerat fall, kommenterade Putin så här:

– Det stämmer att 26 procent av alla som sitter i fängelse har begått narkotikabrott. Men vi kan inte liberalisera vår narkotikalagstiftning, eftersom det handlar om ett allvarligt hot mot vårt land. Putin nämnde inte Golunov vid namn utan kallade honom ”den där journalisten”. Han kommenterade heller inte att polisen

rutinmässigt placerar narkotika i fickorna på personer de vill tysta.

Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj kallade Putin ”en begåvad person”.

– Jag kommer ihåg hans framträdanden, de var kul. Men det som pågår nu är inte en komedi utan en tragedi. Han vägrar tala med ledarna för (de ryskstödda utbrytarrepublikerna) Donetsk- och Luhanskrepubliken. Det behövs politisk vilja, sade Putin.

Han berättade också en personlig liten historia, vilket Putin gillar att göra då och då.

– Varför är jag så hövlig? Jag har visserligen växt upp på gatan, men det var en Leningradgata. Jag har inte tröttnat på att vara president, annars hade jag inte ställt upp för nyval.

Anna-Lena Laurén

Ryska barn är hos sin babusjka hela sommaren

FREDAG 21 JUNI 2019

Sommarlovet har börjat och i Sverige river föräldrarna sitt hår – var ska man lämna barnen? Ryska föräldrar funderar inte. Barnen sänds ut till datjan till mormor eller farmor. Forskarna säger att systemet är en kvarleva från ett sovjetiskt matriarkat. Hundlokorna är midjehöga. Stigen ned till vattnet väl upptrampad. Dammen ligger

spegelblank, omgiven av solgula svärdslior.

Svetten rinner längs ryggraden. Det är stekhett trots att juni månad knappt har börjat. Vid horisonten tornar molnväggen upp sig.

Sexåriga Jevgenija doppar tån i vattnet.

– Jag vågar inte gå i, mormor.

– Klart du vågar! Du kan ju redan simma. Natalja Petrykina slår ut med handen i en uppmuntrande gest. Jevgenija, kallad Zjenja, ler. Hon vet att hennes mormor tror på henne.

Tillsammans med sin tolvåriga bror Stepan knuffar Zjenja ut en liten katamaran. De trampar en tur kring dammen medan mormor står på bryggan och övervakar det hela.

Vintertid bor Zjenja med sin bror och föräldrar i en lägenhet i Moskva. I slutet av maj flyttar hon ut till den lilla byn

Uspenskoje ett fyrtiotal kilometer väster om Moskva. Där tillbringar hon hela sommaren. Ibland bor hon hos sina föräldrar i deras datja, ibland hos mormor.

Roligast är det att bo med mormor.

– Man får vara som man vill. Mormor ropar inte hela tiden att man ska komma in och äta, eller att man ska göra en massa saker, säger Zjenja.

Miljoner ryska barn skickas ut till mor- eller farföräldrarna på datjan – den ryska sommarstugan – varje sommar. Det är en tradition som grundlades under sovjettiden, då det var vanligt att bägge föräldrarna jobbade och barnet måste placeras någonstans. Dessutom fanns inte alltid garantier för att föräldrarna fick ta ut sin semester sommartid.

– Å ena sidan hade staten principiellt sett ansvaret för varje medborgare från vaggan

till graven. Därför ordnades en massa pionjirläger – ibland kunde barnen tillbringa hela sommaren på läger. Å andra sidan ledde de hårda sovjetiska arbetsförhållandena till att den äldre generationen blev väldigt viktig när det gällde fostran av barnen, säger Jekaterina Schulmann. Hon är doktor i statsvetenskap på Ryska presidentakademin för nationalekonomi och offentlig förvaltning.

Enligt Schulmann skapade det sovjetiska systemet i praktiken ett matriarkat.

– Kvinnan och hennes avkomma betraktades i Sovjetunionen som kärnfamiljen. En familj bestod av barn, mor och *babusjka* (mormor eller farmor). En ensamstående kvinna var inte utan man – hon var utan mormor eller farmor. Matriarkatet var så utbrett att man inte ens reflekterade över det.

Detta matriarkat lever fortfarande kvar i dagens Ryssland. I Natalja Petrykinas kök samlas fyra generationer: mormorsmor Tatiana Gitseleva, mormor Natalja, mamma Jekaterina Filatova och barnbarnen Jevgenija och Stepan Filatov. Natalja bor med sin mamma i det gula trähuset. I en grön villa på granntomten bor dottern Jekaterina med sin familj. Barnen springer fram och tillbaka mellan husen, som är omgivna av gräsmattor, utomhuskök och trädgårdsodlingar. Barnens pappa är just nu på jobb i Moskva. Jekaterina har precis återvänt från en resa till Gdansk i Polen på tu man hand med sin man. Under tiden bodde barnen hos mormor.

– Min man och jag tycker om att resa bara vi två. Barnen är inte så intresserade av att titta på städer, men vi gillar det. Och de har ingenting emot att stanna på datjan.

Speciellt Zjenja älskar att vara hos mormor, säger Jekaterina.

En nyckelfråga i sammanhanget är vad mormor själv tycker. I Sverige är det inte ovanligt med mor- och farföräldrar som inte har tid med sina barnbarn. Men i Ryssland finns det fortfarande ett socialt tryck på den äldre generationen. De förväntas helt enkelt ställa upp.

– Det är en social norm hos oss: Den äldre generationen ska vilja umgås med barnbarnen. Dessutom är det en statussymbol att ha goda relationer till sina barnbarn, att delta i fostran av dem, säger Jekaterina Schulmann.

Natasja Petrykina tycker inte att det är något problem att ha barnbarnen boende hos sig.

– Jag tycker inte alls det är jobbigt att ha Zjenja och Stepan. Det är annorlunda när det är bara vi, friare. Jag sysselsätter dem

inte lika mycket som föräldrarna, de får själva ta ansvar för vad de gör. Och jag vaktar inte på dem jämt, de tillbringar mycket tid med kompisarna. Det är bara när de ska bada som jag alltid är med och övervakar, säger Natalja.

– Du tillåter barnen mycket mer än jag, konstaterar hennes dotter retsamt.

– Det kan jag inte hålla med om! Eller okej, de får äta lite mer godis hos mig, svarar Natalja.

Hon är 56 år gammal, pensionerad men extraknäcker då och då som barnvakt och lokalvårdare. Hennes dotter Jekaterina har valt att stanna hemma med barnen. Av den anledningen upplever hon det också som oproblematiskt att lämna dem hos sin mamma och resa bort med sin man.

– Jag tillbringar så mycket tid med barnen i alla fall. Vi är tillsammans jämt under skolarbetet. Nu när vi är på datjan håller jag

koll på att Stepan inte sitter för ofta framför en skärm. Han måste läsa tio sidor i en bok varje morgon och tio sidor varje kväll för att få använda surfplattan.

Stepan har fått en lista från skolan på böcker han ska läsa över sommaren.

Jekaterina visar mig titlarna. Ett trettiotal verk, noveller och romaner, av bland annat Tjechov, Turgenjev, Lermontov, Schiller och Göthe.

– Jag tvingar honom inte att läsa alltsammans. Men jag vill att han åtminstone ska ta sig igenom en del av listan, säger Jekaterina.

Enligt Jekaterina Schulmann är uppfattningen att föräldrar inte bara ska klä och föda sina barn utan även umgås med dem relativt ny i Ryssland.

– Det var först i början av 2000-talet som man började satsa på så kallad kvalitetstid med sina barn. Innan dess fanns inte

samma uppfattning om att föräldrar och barn ska ha kul tillsammans. Barn tillbringade också mycket tid ensamma, utan övervakning. I dag satsar ryska föräldrar på sina barn på ett helt annat sätt.

Samtidigt är det enligt Schulman fortfarande många som inte litar på förskolor eller sommarläger. De vill hellre att barnen ska vara hos mor- och farföräldrar.

Det är Natalja Petrykina glad över.
– Om jag inte jobbade själv skulle jag ta hand om barnbarnen ännu mer. Jag tycker inte det är tungt alls. De vet att det är jag som bestämmer. Fast ibland lyckas de förstås övertala mig till alla möjliga påhitt.

Anna-Lena Laurén

Fakta.

I Ryssland har skolbarnen ett tre månader långt sommarlov – vanligtvis från den 1 juni till den 1 september. Dessutom har barnen en veckas höstlov, ett nästan tre veckor långt jullov och en dryg veckas lov under våren.

Enligt ryska Trädgårdsodlarunionens uppskattning finns det mellan 17 och 20 miljoner datjatomter i Ryssland. Det verkliga antalet datjor är större, eftersom alla inte är registrerade.

Ordet "datja" kommer från verbet "davat", att ge. Datjaepoken inleddes i början av 1700-talet när Peter den store började donera palats utanför Sankt Petersburg till sina underlydande som tack för trogen tjänst. Så småningom började även den borgerliga klassen skaffa sig sommarhus. Under sovjettiden var det vanligt att författare, akademiker och högre tjänstemän fick gratis datjatomter.

Kommersant

Xi Jinping första kinesiska ledaren i Nordkorea på 14 år

FREDAG 21 JUNI 2019

Peking. När Kinas president Xi Jinping landade i Nordkorea på torsdagen var det första gången på 14 år som en kinesisk ledare gjorde ett officiellt besök i landet.

Samtalen mellan honom och Nordkoreas diktator Kim Jong-Un väntas handla om ökat samarbete och markerar att det är 70 år sedan de två länderna inledde diplomatiska relationer. Men även den heta frågan om Nordkoreas

kärnvapenprogram förväntades komma upp på dagordningen.

Förhandlingarna om en avveckling av kärnvapen i Nordkorea gick i stå efter ett misslyckat möte mellan Kim Jong-Un och USA:s president Donald Trump i Hanoi tidigare i år. Nu hoppas Xi Jinping kunna dra nytta av Kinas långvariga band med Nordkorea och åter väcka liv i frågan.

Marianne Björklund

Trump: Iran gjorde ett stort misstag!

FREDAG 21 JUNI 2019

Iran. Revolutionsgardet i Iran har skjutit ned en amerikansk drönare och uppger att

den befunnit sig över Iran. USA bekräftar att en av landets drönare skjutits ned, men hävdar att den befann sig i internationellt luftrum.

”Iran gjorde ett mycket stort misstag!”, skriver president Donald Trump på Twitter.

Den amerikansktilverdade drönaren av typen Global Hawk träffades med en projektil ”efter att ha inkräktat på iranskt luftrum” över vattnen i provinsen Hormuzgan, skriver revolutionsgardet i ett uttalande.

TT-Reuters

Över 100 döda i strider i Syrien

FREDAG 21 JUNI 2019

Syrien. I samband med den syriska regimens offensiv i landets nordvästra delar har över 100 stridande dödats de senaste dagarna.

Under torsdagen dödades också 15 civila i regimens attacker, enligt det oppositionella Syriska människorättsobservatoriet (SOHR).

De flesta av de dödade stridande, 75, tillhörde olika jihadistgrupper medan minst 29 av de döda är regeringssoldater, enligt SOHR som bevakar kriget från London.

TT-AFP

**Jag vill komma
överens med
Ryssland, och det
tror jag vi kommer
att bli. Jag vill
komma överens
med Kina, och det
tror jag vi kommer
att bli.**

FREDAG 21 JUNI 2019

USA:s president Donald Trump apropå att han ska ha möten med både sin ryske motsvarighet Vladimir Putin och med Kinas Xi Jinping under G20- mötet i Japan nästa vecka.

TT-Reuters

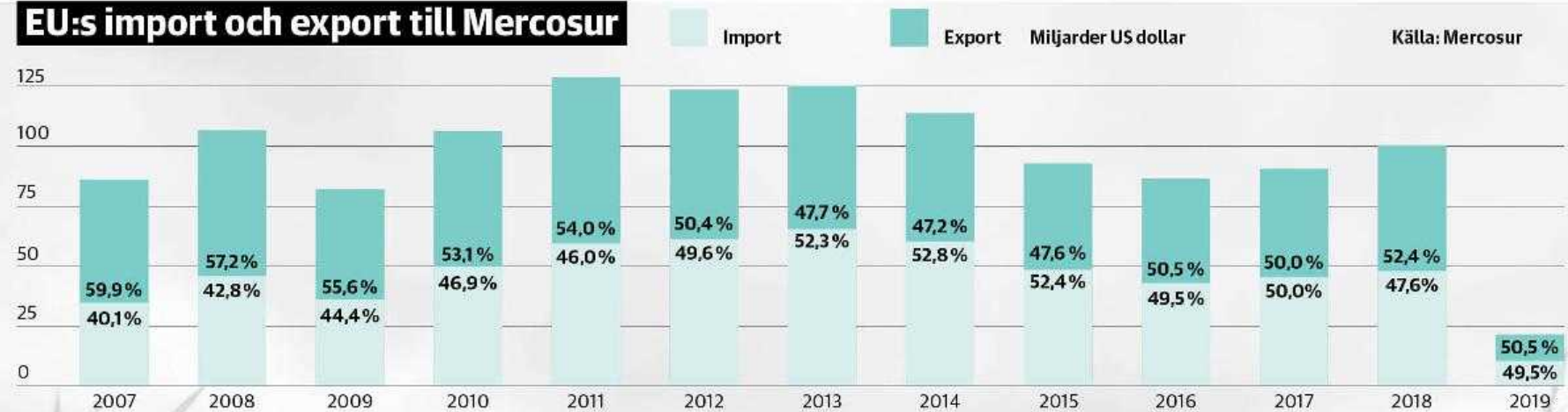
44 döda i indisk busskrasch

FREDAG 21 JUNI 2019

Indien. Minst 44 personer dödades och 35 skadades när en buss på torsdagen störtade ner i en 150 meter djup ravin i den indiska delstaten Himachal Pradesh. Området ligger i de västra delarna av Himalaya och är känt för sina smala och slingrande bergsvägar.

TT-AFP

EU:s import och export till Mercosur

En traktor sår soja i Brasilien.

Foto: Lotta Härdelin

Kritiserat handelsavtal med Sydamerika nära

FREDAG 21 JUNI 2019

EU är på väg att sluta sitt största handelsavtal hittills. Redan nästa vecka kan uppgörelsen bli klar med fyra länder i Sydamerika i Mercosur-gruppen.

Men avtalet är ifrågasatt. Delar av EU-kretsen tvekar och över 300 miljö- och

människorättsorganisationer vill stoppa förhandlingarna.

Chefsförhandlare från Mercosur (Argentina, Brasilien, Paraguay och Uruguay) har precis anlänt till Bryssel för att försöka slutföra förhandlingarna med EU om världens största frihandelsavtal. I ekonomiskt värde skulle det bli fyra gånger större än EU:s två avtal med Kanada och Japan tillsammans, enligt handelskommissionär Cecilia Malmström. Ett avtal skulle kunna bli klart redan nästa vecka, enligt uppgifter i medier i Sydamerika.

– Vi får se. Nu är vi väldigt nära att bli klara med ett avtal, men jag det har trott även tidigare, säger Cecilia Malmström. När EU och Mercosur ett avtal är det en bedrift. Förhandlingarna har nämligen pågått i 20 år. Under långa tider har dock samtalen legat nere. Men när Argentina

fick ny regering 2015 börja förhandlingarna röra på sig igen. Till det kommer att Brasiliens kontroversiella president Jair Bolsonaro, som tillträdde vid årsskiftet, har öppnat upp landets ekonomi för reformer, framhåller Cecilia Malmström.

Men under Bolsonaros tid har landet också monterat ned skyddet för regnskogen och även godkänt en mängd nya bekämpningsmedel för jordbruket. Det sistnämnda fick livsmedelsföretaget Paradiset, med fyra butiker i Stockholmsområdet, att börja bojkotta varor från Brasilien.

President Bolsonaro sade också under sin valkampanj att Brasilien skulle lämna klimatavtalet som slöts i Paris 2015. Hur påverkar det förhandlingarna att Bolsonaro hotat lämna Parisavtalet?

– Vi sluter inget avtal om han gör så. Men sedan han blev vald säger han inte längre så. Tvärtom, flera av hans ministrar har bekräftat offentligt och till mig att de inte har avsikt att lämna Parisavtalet, säger hon.

Många frivilligorganisationer, främst inom miljöområdet, är kritiska till handelsavtalet. De lyfter bland annat fram just hur Brasilien ökat sin skogsskövling. Nyligen krävde över 300 organisationer att handelsförhandlingarna stoppas. Cecilia Malmström säger att EU-kommissionen är medveten om oron, men att kommande avtalet ska innehålla formuleringar runt miljö och skogsskövling.

Förhandlingarna är även ifrågasatta internt. Härom dagen skickade ledarna för fyra medlemsstater: Belgien, Frankrike, Irland och Polen ett brev till EU-

kommissionen där de uttryckte sina farhågor för hur ett handelsavtal slår mot de egna jordbrukarna.

De är särskilt oroliga över att mer sydamerikanska köttprodukter kommer att exporteras till EU. Just jordbruksvaror är de allra knepigaste områdena att göra upp runt.

EU vill till exempel skydda regionala varumärken, så kallade geografiska indikatorer, som parmesanost, parmaskinka, fetaost och champagne, men samtidigt kunna sälja mer mejerivaror. Hur kommer ett avtal med Mercosur att påverka jobben och konsumenterna i Europa?

– Vi gör en sådan utredning parallellt, men den är inte klar än. Jag tror utredningen kan bli klar senare i höst när ett ratificeringsarbete påbörjas, säger Cecilia Malmström.

Ratificering betyder att alla EU:s medlemsstater slutligen ska godkänna avtalet.

Cecilia Malmström lyfter fram att Brasiliens marknad är tämligen sluten.

– Även om svenska företag har funnits där i ett 30-tal år kan de vittna om att marknaden är reglerad och tuff. Öppnar den upp för tjänster, varor och offentlig upphandling som är fantasiska möjligheter som inget annat land i världen har, säger hon.

Pia Gripenberg

Kina vill bygga 30 nya kärnkraftverk utomlands

FREDAG 21 JUNI 2019

Kina avser under de närmaste åren att genomföra en kraftig utlandsexpansion inom kärnenergi för att möjliggöra energiförsörjningen till det så kallade sidenvägsprojektet.

Projektet är ett infrastrukturprogram som ska koppla ihop Kina med viktiga handelspartner till land och till sjöss.

Den första etappen av ett kärnkraftsbygge i Pakistan färdigställs nu under överinseende av kinesiska ingenjörer. Det är bara första steget i planen att bygga totalt 30 nya kärnkraftverk utanför Kina de närmaste tio åren, enligt uttalanden från industrikällor för Reuters.

– Det här är en statlig strategi. Nukleär export kommer bidra till att optimera vår export och befria kapacitet som behövs för tillverkning av högkvalitetsprodukter inrikes, sade Wang Shoujun, kommittéledamot i Kinas konsultativa politiska folkkonferens, enligt branschmediet BJX.

41 av de nationer som täcks av infrastrukturprojektet, som är det i särklass största i modern tid, har redan tillgång till kärnenergiprogram eller har planer på att utveckla sådana. Sidenvägen är planerad att dras genom Centralasien,

via länder som Kirgizistan, Uzbekistan, Azerbajdzjan, Afghanistan, Iran, Armenien samt länder i Östeuropa. Efter att projektet färdigställts ska det vara möjligt att färdas med snabbtåg från London till östra Kina.

Via sjövägar inkluderas också länder som Indonesien, Sri Lanka, Indien, Bangladesh, länder på Arabiska halvön samt flera afrikanska nationer.

Kinesiska bolag har utvecklat en mängd olika kärnreaktorer, bland annat typen Hualong One som byggs för en livstid om 60 år utifrån en franskbaserad design. Ett program för att lansera Hualong One internationellt öppnades för tre år sedan. Kinas inrikeskapacitet av kärnkraft är knappt 43 gigawatt från 46 olika reaktorer. Ytterligare 11 reaktorer är under byggnation, vilka väntas ge ett tillskott om

lika många gigawatt vid färdigställandet. I plan finns reaktorer med 36 gigawatt. Den totala energiåtgången i Kina på ett år är drygt 290 terawattimmar. Kärnenergin stod 2018 för 4,2 procent av behovet.

Direkt

Den brittiska basräntan oförändrad

FREDAG 21 JUNI 2019

Den brittiska centralbanken lämnade basräntan oförändrad på 0,75 procent efter det penningpolitiska mötet på torsdagen.

Den så kallade bas- eller interventionsräntan är Bank of Englands utlåningsränta till penningmarknaden och dess främsta styrmedel.

Senast Bank of England justerade basräntan var den 2 augusti 2018, då den höjdes med 25 punkter till 0,75 procent.

Bank of England meddelade även att centralbanken lämnar målet för tillgångsköp oförändrat till 435 miljarder pund, liksom målet att köpa företagsobligationer för 10 miljarder pund. Väntat var oförändrade nivåer.

BOE skriver att inkommande data har kommit in i stort sett i linje med prognoserna i majrapporten, men att nedåtriskerna mot tillväxten nu ökat. Globalt sett har handelsspänningarna ökat. Inhemskt har den upplevda sannolikheten för en ”no deal”-brexit ökat.

Direkt

Erdogan: Styrräntan ”oacceptabel”

FREDAG 21 JUNI 2019

Den turkiska centralbankens styrränta på 24 procent är ”oacceptabel”. Turkiet behöver vända den nuvarande räntepolitiken och räntorna komma ner. Det sade Turkiets president Recep Tayyip Erdogan till journalister på torsdagen, rapporterar Reuters och Bloomberg News. Han sade också att inflationen kommer att bromsa om räntorna sänks.

Presidenten sade vidare att Turkiet kommer att slå tillbaka mot varje sanktion från USA efter att Turkiet köpt ett robotförsvarssystem till landets luftvärn från Ryssland. Direkt

USA uppges utreda Deutsche Bank

FREDAG 21 JUNI 2019

Myndigheter i USA utreder om den tyska storbanken Deutsche Bank har brutit mot lagar mot penningtvätt, rapporterar tidningen New York Times med hänvisning till sju anonyma källor. Deutsche Bank-aktien sjönk med 1,2 procent på Frankfurtbörsen efter uppgiften.

Utredningen rör bland annat hanteringen av en internutredning som anställda i banken tagit fram över misstänkta transaktioner, vissa med koppling till

president Donald Trumps svärson och rådgivare Jared Kushner.

Flera andra banker utreds också för att ha varit inblandade i den misstänkta härvan. En talesperson för Deutsche Bank ville inte kommentera uppgifterna i tidningen, men tillade att banken samarbetar med behöriga utredningar som genomförs. Tidigare i juni har senatorer från Demokraterna i USA begärt att USA:s centralbank Federal Reserve utreder Deutsche Banks relation till Trump och Jared Kushner.

TT-Reuters

Norska kronan steg i värde

FREDAG 21 JUNI 2019

Den norska kronan steg sedan Norges centralbank höjt sin styrränta med 0,25 procentenheter till 1,25 procent.

Centralbankschefen Øystein Olsen flaggar samtidigt för en höjning till senare i år.

Den norska kronan stärktes efter beskedet och blir ett öre dyrare jämfört med den svenska kronan och tangerar på 1:10 den högsta kursen i år. I början av 2018 var den norska och svenska kronan lika mycket värda.

TT-NTB

Ledare: Den smeksamma ryska revolutionen lär dröja

LÖRDAG 22 JUNI 2019

Ryssland är en gåta inlindad i ett mysterium inuti en hemlighet, det sade redan Winston Churchill för 80 år sedan. Och nog stämmer det, än i dag. Det är

svårt för omvärlden att förstå sig på detta land. Det är något... annat.

Gammalt och vackert, rikt på kultur, på historia. Stort. Och hotfullt. Det är också gärna så Ryssland vill uppfattas utåt. Det vill inte vara förstått och älskat. Det vill vara en nyckfull jätte, en oregerlig björn, som kan tänkas göra lite vad som helst: ta Georgien, Krim och Ukraina, leka med andra nationers luftrum, bistå i en presidentvalskampanj i USA och försätta hela maktapparaten i gungning, mörda sina motståndare utomlands.

Det är också i mångt och mycket från Ryssland de moderna trollen kommer, de som ger sig in i andra länders politik och fejkar nyheter, hetsar än mot det ena, än mot det andra, skapar och riktar drev, sår tvivel.

Desinformera, destabilisera, skapa förvirring, det är president Vladimir

Putins melodi. Propagandan är en rysk docka inuti en rysk docka inuti en rysk docka. De enda som lider mer av detta än omvärlden är den ryska befolkningen själv. Regimen är stängd och sträng, auktoritär. Den har aldrig litat på sina medborgare. Och de litar inte på den. Många av dem har redan sett en stat med stort S, Sovjet, kollapsa. De vet att det är möjligt. Pussy Riot har satt fingret på just precis detta, på sprickorna i den grå betongmuren. De är ett spretigt konstnärskollektiv som bildades 2011, och har bland annat tagit sig in på modevisningar för att protestera mot sexism, genomfört aktioner i tunnelbanan där de kramat poliser, och sprungit in under VM-finalen i fotboll. Men mest kända är de för att fyra av deras kvinnliga medlemmar år 2012 intog altaret i Kristi frälsare katedral i Moskva. De stod

på denna heliga plats, där kvinnor inte får vara, och riktade sig till jungfru Maria i en punkbön: Fräls oss ifrån Putin! Två av kvinnorna dömdes till två års fängelse i straffkoloni, men frigavs efter bara ett år. Det skedde inte för Vladimir Putins goda hjärtas skull, utan för att det blivit besvärligt att hålla dem inspärrade. Vanligt folk protesterade. Omvärlden protesterade. Kändisar uttryckte sitt stöd. Ögonen var hela tiden vända mot Ryssland, och det blev för mycket till slut. I en intervju med Dagens Nyheter kommenterar Nadja Tolokonnikova den senaste tidens allt brutalare stämning, hon är optimistisk, verkar betrakta den som ett tecken på svaghet. Och hon vill ha "en smeksam revolution", säger hon. Man kan frestas att tro att den snart är här. Sprickorna är trots allt många. Förutom uppmärksamheten kring Pussy

Riot har också den undersökande journalisten Ivan Golunov väckt stort engagemang. Hans fall var typiskt: Han misshagade myndigheterna med sina reportage om korruption, anklagades för att ha handlat med droger – något ska man ju formellt sägas ha gjort – och spärrades in.

Rättsövergreppet var så uppenbart att till och med de annars regimtrogna ryska tidningarna protesterade. Och nu har Ivan Golunov släppts. Ännu en spricka i muren. Men när man tittar på dessa sprickor är det lätt att glömma själva muren, alla de hundratala andra som sitter fängslade på politiska grunder.

Så är det med Ryssland. Kreml, vrider sig olustigt i strålkastarljuset. Regimen vill förbli en gåta, ingen ska känna sig säker på något. Bara ett ska man veta, och det är att den inte skyr några medel. Den smeksamma revolutionen lär dröja länge än. DN 22/6 2019

Det räckte inte att vara känd

LÖRDAG 22 JUNI 2019

Utrensning – i gamla uppslagsböcker syftade det på Sovjet och hände i Moskva. En partiman försvann och så var det inte mer med det.

Det förekommer förstås inte i dag. Ändå dök ordet upp när jag hörde att Lars Adaktusson ska lämna sina uppdrag i KD:s ledning. Eget beslut, javisst, men efter att ha talat med valberedningen.

Lars Adaktussons synd är att han tolkade partiets riktlinjer om subsidiaritet bokstavligt. Och – än värre – att detta uppdagades. För det nuvarande KD vill

absolut inte förknippas med abortmotstånd, det borde partiets vice ordförande ha förstått.

Som KD agerar andra partier numera rätt ofta. Ja, samma dag uteslöt SD fyra ledamöter i Stockholm från partiet. I förra veckan gjorde just KD detsamma med en kommunfullmäktig i Danderyd. Somliga stannar som vildar, andra knycker på nacken och går till nya uppgifter, som EU-parlamentarikerna Cecilia Wikström och Anna Maria Corazza Bildt.

Det gamla maktpartiet S har genom åren varit noga med att hålla rent, ideologiskt rent, förr åt vänster, nu åt höger. Men sällan väckte det någon större uppmärksamhet.

Annorlunda nu. Hur kommer det sig? Egot tar större plats. Det är mer av ”här är jag och ger er glans” än av ”här är jag som

gärna vill bidra och lära mig politiken från grunden”.

När ett bekant namn snabbt omsätts i bättre opinionssiffror och när det mesta av politiskt arbete sker på mediescenen blir det inte tillfälle till den politiska nötning som behövs för att hålla ihop ett parti och förmedla politiskt omdöme.

Politiken som show kräver rollinnehavare och dramatiska konflikter, blir de för dramatiska måste någon bort. Och det snabbt. Att ha en fråga uppe till diskussion för länge kan förstöra hela stycket. Det gäller både partiledartillsättningar och regeringsbildningar. Historien fastnar i publikens minne. Det kommer inte Lars Adaktusson att göra.

Barbro Hedvall

barbro.hedvall@dn.se

Trump stoppade anfallet med tio minuters varsel

LÖRDAG 22 JUNI 2019

Tio minuter innan USA skulle attackera militära mål i Iran beslutade Donald Trump att stoppa flyganfallen.

Konflikten mellan länderna har eskalerat kraftigt sedan Iran sköt ner en amerikansk drönare. Trump är omgiven

av rådgivare som länge har förespråkat ett krig med Iran.

De amerikanska stridsflygplanen var redan på väg mot Iran när Donald Trump i sista stund valde att stoppa anfallet, enligt New York Times. Han ska ha godkänt ett anfall mot militära anläggningar som vedergällning för att Iran i torsdags sköt ner en amerikansk militärdrönare. Men Trump hävdar själv att han ångrade sig i sista stund, när han fick veta att attacken kunde orsaka omkring 150 dödsfall. Han ska ha stoppat det planerade anfallet bara tio minuter före att det skulle ha ägt rum. I Washington betraktades Irans attack mot en obemannad amerikansk drönare som en provokation som ledde till omedelbara krav på militär respons. Donald Trump är omgiven av rådgivare som länge har förespråkat ett krig med Iran.

Utrikesminister Mike Pompeo, den säkerhetspolitiska rådgivaren John Bolton och senatoren Lindsey Graham, som under året ställt sig allt närmare Trump, har längre varit tre av de högsta rösterna i Washington för militära ingrepp mot Iran. Graham skrev på Twitter efter veckans attack på en amerikansk drönare:

”Det enda Iran och andra skurkregimer förstår sig på är Styrka och Smärta.”

Men än så länge verkar Trump avvakta. Han valde att beskriva Irans attack på drönaren som ett personligt misstag, snarare än en medveten militär strategi från landet. Trump har sagt att han drar gränsen för en attack vid ett förlorat amerikanskt liv.

– Skulle vi haft en person i drönaren skulle det ha gjort en väldigt, väldigt stor skillnad, sade Trump under en pressträff.

Trump's agerande får hård kritik från diplomater och veteraner i USA:s utrikespolitik, som hävdar att det är hans administrations egna provokationer som lett till den eskalerande konflikten.

”Allt Trump har gjort när det gäller Iran under de senaste två åren har fört oss närmare krig. Vi och de grupper som stödde Iran-avtalet har varit emot varenda en av dessa eskalerande handlingar”, skriver Trita Parsi, grundare av National Iranian American Council, i en kommentar på Twitter.

Ett krig med Iran skulle kunna bli ett kolossalt projekt med oerhörda humanitära kostnader, enligt experter som följt ländernas konflikt. Det skulle inte minst gå diametralt emot den utrikespolitiska vision som Trump lade fram som kandidat, om ett USA som drog

sig tillbaka från internationella åtaganden och krig.

– Jag vill att vi ska ut från alla dessa ändlösa krig, sade han nyligen.

Samtidigt har Trump tidigare visat sig redo att överge personliga löften när de går emot rådgivare och det konservativa etablissemang i Washington. Förra året beordrade Trump en attack på Syrien, med hänvisning till att de använt kemiska vapen.

Nu hävdar Trump att han förespråkar hårdare press på Iran, genom bland annat utökade sanktioner som skadar landets ekonomi. Just dessa metoder för att sätta press på Iran kan dock öka risken för krig.

– Trump är på kollisionskurs med sig själv. Han säger att han förespråkar maximal press och att han är emot militärt ingripande med Iran, men båda sakerna kan inte stämma för det ena kan lätt leda

till det andra, säger Rob Malley på Crisis Group, en organisation som arbetar för diplomatiska lösningar, till New York Times.

Demokraterna i kongressen är enade i motståndet till krig. Chuck Schumer, talman för demokraterna i senaten, varnade Trump för att fortsätta agera impulsivt gentemot Iran.

– Presidenten kanske inte vill inleda ett krig men vi är oroliga att han och hans administration snubblar in i ett krig.

Flygningar stoppas

USA:s flygmyndighet Federal Aviation Administration (FAA) förbjöd i torsdags amerikanska flygbolag att flyga över Hormuzsundet och Omanbukten.

Ordern kom efter att en amerikansk Global Hawk-drönare skjutits ned av Iran i området. Flera civila flyg fanns i närheten vid tillfället, enligt den amerikanska myndigheten. TT

Kinesiska presidenten uppmuntrar Nordkoreas diktator att nedrusta

LÖRDAG 22 JUNI 2019

Analys

**Peking. Ööverbinnerlig vänskap och
blodsband. Mötet mellan Nordkoreas
diktator Kim Jong-Un och dem**

**kinesiske presidenten Xi Jinping
flödade av symbolik. Xi Jinping
uppmuntrade också Nordkorea till
ekonomiska reformer och erbjöd sig att
samordna samtal om
kärnvapennedrustning mellan USA och
Nordkorea.**

Xi Jinping välkomnades med pompa och
ståt i Nordkoreas huvudstad Pyongyang
när han som den förste kinesiska ledaren
på 14 år anlände för ett officiellt besök i
torsdags. Enligt den kinesiska tv-kanalen
CCTV stod 250 000 nordkoreaner längs
med vägen från flygplatsen och jublade
när Xi Jinping och Nordkoreas ledare Kim
Jong-Un for förbi, ståendes i en limousine,
och vinkade åt folkmassorna.

Inga internationella journalister fick visum
för att bevaka mötet på plats. Men enligt
de rapporter som kablats ut i
nordkoreanska och kinesiska

statskontrollerade medier stod bland annat Nordkoreas kärnvapenprogram på dagordningen.

Det har spekulerats i att tidpunkten för Xi Jinpings besök i Pyongyang inte är en slump. I slutet av nästa vecka träffas Xi Jinping och den amerikanska presidenten Donald Trump vid G20-mötet i Osaka, Japan. Där skulle Xi Jinping kunna använda en öppning i kärnvapenförhandlingarna som ett trumfkort i försöken att få ett slut på handelskriget med USA, har en del hävdats. Från kinesiskt håll har dock de som resonerar på det viset avfärdats för att "övertänka".

Men något behöver hända om Donald Trump och Kim Jong-Un ska få till ett tredje toppmöte. Efter att Donald Trump för första gången träffat Kim Jong-Un och sagt att han "blev kär" i den

nordkoreanske ledaren fanns vissa förhoppningar om att Nordkorea ska börja avveckla sina kärnvapen. Men när Trump och Kim Jong-Un möttes en andra gång, i Hanoi, tidigare i år kollapsade samtalen om nedrustning. Kim Jong-Un hade hoppats på en lättnad i de FN-ledda ekonomiska sanktionerna om Nordkorea nedrustar gradvis, Trump kräver total kärnvapenavrustning innan det blir aktuellt.

Enligt rapporter i kinesiska medier ska Xi Jinping vid mötet i Pyongyang ha sagt att världen hoppas att Nordkorea och USA kan föra framgångsrika samtal. Han prisade samtidigt de ansträngningar som Kim Jong-Un redan har gjort och erbjöd sig att koordinera ett samarbete mellan Nordkorea och "relevanta parter", det vill säga USA och Sydkorea.

Samtidigt är det oklart hur allvarlig Kim Jong-Un är i frågan om att nedrusta. För honom är kärnvapen en garant för att behålla makten, och en förutsättning för att resten av världen ens ska bry sig om Nordkorea. Å andra sidan vill han bli av med de FN-ledda ekonomiska sanktionerna mot landet, vars syfte är att pressa fram en nedrustning. Ekonomin vacklar, till det kommer dessutom att torka lett till den sämsta skörden på tio år. Mat har blivit en bristvara och Nordkorea är beroende av humanitärt bistånd från Kina. FN varnar för att 40 procent av befolkningen kommer att lida av matbrist fram till nästa skörd.

Kina och Nordkorea är gamla allierade och under mötet i Pyongyang flödade symboliken. Det talades om blodsbanden mellan länderna som stod på samma sida i Koreakriget i början av 1950-talet och Xi

Jinping la en krans vid "fredstornet" som hedrar de som dog i kriget.

Xi Jinping uppmuntrade också Nordkorea att fortsätta öppna sin ekonomi. För Kina är det viktigt att Nordkoreas ekonomi inte kollapsar. Det skulle kunna leda till regional instabilitet och att flyktingar strömmar in i Kina.

På senare tid har det gnisslat i relationen mellan länderna sedan Kina ställde sig bakom de FN-ledda sanktionerna. Kina är Nordkoreas största handelspartner och sanktionerna har haft stor inverkan på landets ekonomi. Enligt officiell statistik krympte Kinas import från Nordkorea med 88 procent förra året.

Marianne Björklund

Upplagt för nytt fiasko vid nästa toppmöte

LÖRDAG 22 JUNI 2019

Analys

Bryssel. Midsommaren blev ett fiasko för EU:s stats- och regeringschefer. Och just nu är det svårt att se hur de ska lyckas hitta en ny kommissionsordförande till nästa toppmöte den 30 juni.

Många pusselbitar måste falla på plats för att hitta Jean-Claude Junckers efterträdare.

När 28 stats- och regeringschefer på småtimmarna på midsommarafton lämnade EU-högkvarteret i Bryssel var det uppenbart dels hur oense de är om vem som ska bli kommissionsordförande, dels under vilka förutsättningar den personen ska utses.

Utgångspunkten många timmar tidigare var att tre namn var aktuella: danska liberalen Margrethe Vestager, nederländska socialdemokraten Frans Timmermans och tyska kristdemokraten Manfred Weber.

De tre har varit så kallade toppkandidater. Modellen innebär att utgången av EU-valet i maj ska påverka vem av dem som kan få jobbet. I valet av slutlig kandidat

ska "hänsyn tas" till valutgången, som formuleringen lyder.

Manfred Webers tolkning är att han är rätt person eftersom hans partigrupp EPP, där M och KD ingår, fick flest röster i valet.

Margrethe Vestager och Frans

Timmermans anser sig båda kallade eftersom de anser att de har

förutsättningar att skapa en majoritet inom parlamentet för sin kandidatur.

Ingen vill nämligen ha Weber, utöver EPP-ledamöterna. Det har den liberala och den socialdemokratiska gruppen sagt rakt ut till Weber.

Han lyssnar inte på detta. I stället är hans förhoppning att stats- och regeringschefer som tillhör EPP, till exempel mäktiga Angela Merkel, ska trumfa igenom Weber vid ett toppmöte med stats- och regeringscheferna. Men motståndet är

kompakt, där nästan lika mäktiga Emmanuel Macron är härförare.

Ordföranden för EU-kommissionen utses i ett samspel mellan de 28 medlemsstaterna och parlamentet. Formellt är det stats- och regeringscheferna som vid ett toppmöte nominerar en kandidat. Den personen ska sedan godkännas av parlamentet. Det är alltså ingen idé för de 28 att hitta ett namn som parlamentet säger nej till.

När ledarna på torsdagsnatten lämnade mötet för några timmars sömn var de inte ens överens om hur detta dilemma ska hanteras.

Frankrikes Emmanuel Macron, som aldrig gillat systemet med så kallade spetskandidater, ansåg att de tre namnen nu var borta från bordet. I stället är det bara att börja på ny kula med nya namn för att kunna komma vidare.

Få andra var lika kategoriska. Angela Merkel svarade till exempel undvikande om hon var redo att släppa sitt stöd för Weber och i förlängningen idén med spetskandidater. I stället talade hon allmänt om att ledarna står inför stora utmaningar.

Merkel var dock tydlig med att hon under inga villkor vill ha en kris med parlamentet. Att bråka om namn är en sak. Att börja bråka mellan EU-institutionerna är en annan, och allvarigare, fråga. Ledamöterna i EU-parlamentet är splittrade när det gäller frågan om spetskandidatmodellen. Men företrädare för EPP, socialdemokrater, liksom den allt större gröna gruppen, framhåller att de verkligen värnar modellen.

Men då måste parlamentet enas om vem en majoritet av de 751 ledamöterna kan stödja. Så gjorde man för fem år sedan när

Jean-Claude Juncker (EPP) valdes. Denna gång ser det ut att krävas att ledamöterna i EPP-gruppen ger upp Weber och lägger sina röster på Vestager eller Timmermans. Att få till en sådan jätteförflyttning innan toppmötet den 30 juni är knepigt.

En lösning är att ge Weber den nästan lika fina posten – talman för parlamentet. Men då släpper EPP i väg en av de viktiga pusselbitarna i det pussel som ska läggas när flera toppjobb ska fördelas. En EPP:are som talman öppnar för att en liberal eller socialdemokrat får bli kommissionsordförande.

Därmed har vi ett spel där alla sitter och väntar på vem som ska ta första steget för att lösa knutarna. Sådant riskerar att dra ut på tiden. Långt över den 30 juni.

Pia Gripenberg

Så skapade Youtube en högerextremist

LÖRDAG 22 JUNI 2019

Caleb Cain hade hoppat av högskolan och vände sig till Youtube för vägledning. Snart blev han indragen i ett högerextremt universum. Han tittade på tusentals videoklipp fyllda med konspirationsteorier, kvinnohat och rasism.

– Jag blev hjärntvättad, säger han.

Martinsburg, West Virginia.

Caleb Cain drar fram en Glockpistol ur sitt bälte, tar ut magasinet och slänger båda på köksbänken.

– Jag köpte den här efter att jag hade blivit dödshotad, säger han.

Hoten, berättar Cain, kommer från höger troll som respons på en video han lagt upp på Youtube några dagar tidigare. I videon berättar han om hur han, efter att ha hoppat av högskolan och varit osäker på sin plats i världen, sugits in i ett nätverk med personer med högerextrema åsikter på Youtube.

– Jag föll ner i ett högerextremt hål, säger han i videon.

Cain, som är 26 år gammal, tog nyligen avstånd från högerextremismen, då hade det gått nästan fem år sedan han upptäckte den. Han har nu blivit en uttalad kritiker av rörelsen.

Cain är märkt av erfarenheten av att ha blivit radikaliserad av det han kallar en ”decentraliserad sekt” med högerextrema Youtubepersonligheter. De övertygade

honom om att den västerländska civilisationen är hotad av muslimska invandrare och kulturmarxister, att medfödda IQ-skillnader förklarar skillnader mellan raser och att feminism är en farlig ideologi.

– Jag föll bara längre och längre ner, det som lockade var känslan av gemenskap. Jag blev hjärntvättad, säger han.

○ ○ ○

Under de år jag har rapporterat om internetkultur har jag hört otaliga versioner av Cains berättelse: En ung man utan mål, ofta vit, ofta intresserad av tv-spel, besöker Youtube för att få vägledning eller distraktion och blir förförd av gemenskapen bland högerextrema anhängare.

En del av de unga männen upptäcker de högerextrema klippen av misstag, andra letar upp dem. Vissa går hela vägen till

nynazism, medan andra stannar vid mildare former av intolerans.

Den gemensamma nämnaren i många av de här berättelserna är Youtube och dess rekommendationsalgoritm, mjukvaran som styr vilka klipp som syns på användarens skärm och i deras ”se nästa”-fält i anslutning till den video som spelas. Material som föreslås av algoritmen ligger bakom mer än 70 procent av all den tid som besökare tillbringar på sajten.

Bakom radikaliseringsen av unga män ligger en komplex blandning av känslomässiga, ekonomiska och politiska orsaker och många av dem har ingenting med sociala medier att göra. Men kritiker och forskare säger att Youtube oavsiktligt har skapat en farlig ingång till extremism genom att kombinera två saker: en företagsmodell som gynnar provocativa klipp genom exponering och

annonspengar, och en algoritm som leder användare vidare till fler klipp via personaliserade rekommendationer.

– Det finns ett spektrum på Youtube mellan det mer normala – med människor som Walter Cronkite och Carl Sagan – och ”Crazytown”, där det extrema pågår, säger Tristan Harris, en tidigare designetiker hos Google, Youtubes moderbolag.

– Om jag är Youtube och vill att någon ska titta mer kommer jag alltid att styra den personen mot ”Crazytown”.

Under de senaste åren har sociala medieföretag försökt tackla tillväxten av extremism på sina plattformar. Många av dem har förbjudit en handfull högerextrema influerare och konspirationsteoretiker, inklusive Alex Jones och Infowars. Många aktörer har försökt begränsa spridningen av politisk desinformation.

Youtube, vars regler förbjuder hatiskt språk och trakasserier, har i flera år haft en ”låt gå”-attityd till tillämpningen av reglerna. Nyligen offentliggjorde bolaget att man uppdaterar sin policy och förbjuder klipp som innehåller nynazism, vit makt och andra intoleranta idéer. Bolaget sade också att det höll på att förändra sin rekommendationsalgoritm för att minska spridningen av desinformation och konspirationsteorier. Med två miljarder aktiva användare varje månad, som tillsammans laddar upp mer än 500 timmar video varje minut, beräknas Youtube ha den näst högsta trafiken av alla internetsidor, endast slagen av Google. Enligt Pew research center använder 94 procent av alla amerikaner mellan 18 och 24 år Youtube, en högre procentandel än någon annan onlineprodukt.

Utåt sett är Youtube, som många andra bolag i Silicon Valley, liberalt i sin företagspolitik. Man sponsrar prideparader och hyllar rörelser som står för mångfald. Företagets vd stod bakom Hillary Clinton i presidentvalet 2016. President Donald Trump och andra konservativa hävdar å andra sidan att Youtube och andra sociala medier är partiska och missgynnar högeråsikter. Som bevis på detta hänvisar de till den typ av förbud som offentliggjordes av Youtube nyligen.

I själva verket har Youtube varit en skänk från ovan för extrema anhängare från alla politiska läger. Plattformen har gjort det möjligt för dem att nå ut med sina åsikter till en mainstreampublik. Kommentatorer som en gång sågs som obskyra har med hjälp av plattformen kunnat bygga lukrativa mediebolag.

Youtube har också varit ett användbart rekryteringsverktyg för högerextrema grupper. Bellingcat, en granskande nyhetssajt, har analyserat meddelanden från högerextrema chattforum och upptäckt att Youtube sades vara den vanligaste anledningen till att medlemmar ”tagit det röda pillret” – internetslang för att gå över till högerextrema åsikter. En europeisk forskningsgrupp, Vox-Pol, gjorde en separat analys av nästan 30 000 Twitterkonton kopplade till alternativhögern. De fann att kontona länkade till Youtube oftare än till någon annan sajt.

Youtube har kunnat flyga under radarn eftersom ingen, tills nyligen, såg det som en plats där radikaliserings pågick. Det säger Becca Lewis, som studerar onlineextremism för den ideella organisationen Data & society.

– Men det är på Youtube som unga människor får sin information och underhållning, och det är ett utrymme där det visas politiskt innehåll som, ibland öppet, propagerar för vit makt.

○ ○ ○

Jag besöker Cain i West Virginia efter att ha sett det Youtubeklipp där han tog avstånd från extremhögern. Vi tillbringar timmar med att diskutera hans radikaliserings. För att backa upp sin minnesbild har han laddat ner hela sin Youtubehistorik, en logg med mer än 12 000 videoklipp och mer än 2 500 sökord sedan 2015.

Intervjuerna och den data han laddat ner målar upp en bild av en desillusionerad ung man, en internetbaserad grupp högerreaktionärer och en kraftfull algoritm som lärt sig att koppla ihop de båda. Datan visar att Youtube kan ha

spelat en roll i att styra Cain, och andra unga män som honom, mot högerextremismens marginaler.

Den tyder också på att Youtube skulle ha möjlighet att styra dem åt helt andra håll. Cain fascinerades av internetkultur från tidig ålder. Som tonåring surfade han på 4Chan som kan liknas vid en laglös anslagstavla online. Han spelade onlinespel med sina vänner och slukade videoklipp där ämnen som Guds existens debatterades. Internet var en flykt. Cain växte upp i det postindustriella Appalacherna och uppfostrades av sina konservativa, kristna morföräldrar. Han var smart, men blyg och socialt tafatt, och karvade under gymnasietiden ut en identitet som alternativ. Han gick på ett community college, men hoppade av efter tre terminer.

Pank och deprimerad lovade han sig själv att styra upp sitt liv. Han började leta efter hjälp på samma ställe som han letade efter allt annat: Youtube.

En dag i slutet av 2014 rekommenderade Youtube honom en självhjälpsvideo av Stefan Molyneux, en kanadensisk pratshowsvärd och självutnämnd filosof. Liksom Cain hade Molyneux haft en svår barndom, och han pratade om att ta sig igenom utmaningar genom självförbättring. Han verkade smart och passionerad och brottades med stora frågor som fri vilja, tillsammans med praktiska råd om ämnen som dejtning och jobbintervjuer.

Molyneux, som kallar sig själv "anarkokapitalist" hade också en politisk agenda. Han var en mansrättsförespråkare som sade att feminism var en form av socialism och att en progressiv

könsrollspolitik höll tillbaka unga män. Han publicerade konservativa kommentarer om popkultur och nyhetshändelser. Han förklarade varför Disneys "Frost" var en metafor för kvinnlig fåfänga, och varför dödsskjutningarna av en vit polis och en obeväpnad svart tonåring var ett bevis på farorna med "rapkulturen".

Cain var en liberal som brydde sig om social rättvisa. Han oroade sig för välfärdsklyftor och trodde på klimatförändringar. Men han tyckte att Molyneuxs häftiga kritik var fascinerande, även när han inte höll med.

– Han var villig att ta upp unga mäns frågor på ett direkt sätt, och på ett sätt som jag aldrig hört tidigare, säger Cain.

Under 2015 och 2016, när Cain dök djupare in i sina Youtuberekommendationer, upptäckte

han ett universum av högerkonton. Över tid tittade han på dussintals klipp av Steven Crowder, en konservativ komiker, och Paul Joseph Watson, en högervriden konspirationsteoretiker som i flera år förbjudits av Facebook. Han blev hänförd av Lauren Southern, en kanadensisk högerextrem aktivist, som han började referera till som sin "fashy bae" eller "fascistflamma".

De här personerna var inte alla skrikiga brandtalare. De var underhållare, och byggde sin publik med hjälp av satiriska sketcher, debatter och intervjuer med likasinnade. Vissa av dem var en del av alternativhögern, en lös sammanslutning av Trumpanhängare som bäddade in sin vita nationalism mellan lager av internetsarkasm. Andra såg sig själva som "alt-light" eller helt enkelt anti-progressiva.

De här aktörerna var aktiva på Facebook och Twitter också. Men Youtube var deras högkvarter, och platsen där de kunde tjäna sin brödföda genom att sälja saker och få en del av intäkterna från de annonser som syntes i anslutning till deras klipp.

Få hade några öppna band till etablissemangets konservativa grupper, och det var inte mycket snack om skattesänkningar eller handelspolitik i deras kanaler. I stället pratade de om saker som yttrandefrihet och antifeminism, och porträtterade sig själva som sanningssägande rebeller i strid mot humorlösa "krigare för social rättvisa". Deras videoklipp kändes som avsnitt i en lång såpopera, med en konstant ström av nya hjältar och skurkar.

För Cain kändes allt det här som förbjuden kunskap – som att han bara genom att

titta på några Youtubeklipp fått tillträde till en exklusiv klubb.

– När jag hittade det här kändes det som att jag jagade obekväma sanningar. Det kändes som att det gav mig makt, respekt och auktoritet, berättar han.

○ ○ ○

Om alienering var en av ingredienserna i Cains radikaliserings, och övertygande anhängare som Molyneux en annan, var den tredje en serie produktionsbeslut som Youtube tog med början 2012.

I mars det året gjorde Youtubes ingenjörer en uppdatering av sajtens rekommendationsalgoritm. I åratal hade algoritmen programmerats för att maximera antalet visningar, genom att visa användare videoklipp som det var troligt att de skulle klicka på. Men innehållsskaparna hade lärt sig att använda det systemet, och ökade antalet

visningar genom att ladda upp videoklipp med överdrivna rubriker eller suggestiva startbilder.

För att hantera detta offentliggjorde Youtubes chefer att rekommendationsalgoritmen skulle ge mer tyngd till hur länge människor tittade, snarare än antalet visningar av klipp. På det sättet skulle skaparna bli uppmuntrade att ladda upp klipp som användarna såg till slutet. Användarna å sin sida skulle bli nöjdare och Youtube skulle kunna visa dem fler annonser.

Idén lönade sig. Inom några veckor efter algoritmförändringen rapporterade bolaget att medelvisningstiden höjts, trots att antalet visningar sjönk. Enligt en rapport från 2017 växte Youtubes visningstid med 50 procent per år under tre år.

En månad efter algoritmförändringen ändrade Youtube sina regler och började tillåta alla videoskapare att lägga annonser i sina klipp och därmed få en del av inkomsten. Tidigare hade endast populära kanaler som kontrollerats av Youtube kunnat visa annonser.

Ingen av dessa förändringar hade som mål att främja högerextremism, och Youtubes algoritm hade ingen inbyggd preferens för extremt politiskt innehåll. Den behandlade en vit nationalistisk monolog på samma sätt som en Ariana Grande-cover eller som en guide till hur man dekorerar en kaka. Men de högerextrema var redan väl förberedda för att tjäna på förändringarna. Många innehållsskapare på högerkanten gjorde redan långa videoessäer, eller laddade upp videoversioner av sina poddar. Deras skarpa budskap var mer engagerande än mildare sådana. Och nu

när de kunde tjäna pengar på sina klipp hade de ett ekonomiskt incitament att lägga ut så mycket material som möjligt. En del progressiva Youtubekanaler blomstrade också mellan 2012 och 2016, men de överskuggades av högerfalangens kanaler. De utvecklade en intuitiv känsla för hur Youtubes plattform fungerade, och kunde bättre ta sig in i den växande vågen av högerpopulism.

”Jag är inte säker på att vänstern förstår hur monumentalt slagna de blir på Youtube,” twittrade konspirationsteoretikern Watson 2017. Flera nuvarande och tidigare anställda vid Youtube, som endast vill uttala sig anonymt eftersom de skrivit på sekretessavtal, säger att företagets chefer var besatta av det ökande engagemanget under de här åren. Cheferna tänkte sällan på huruvida algoritmerna drev på

spridningen av extremt och hatiskt politiskt innehåll.

År 2015 började en grupp från Google Brain, Googles lovprisade AI-division, bygga om Youtubes rekommendationssystem kring neutrala nätverk, en typ av AI som härmar den mänskliga hjärnan. I en intervju med The Verge 2017 sade en Youtubechef att den nya algoritmen kunde ta användarna djupare in i plattformen genom att räkna ut "näraliggande kopplingar" mellan klipp. Kopplingar som en människa aldrig skulle ha identifierat.

Den nya algoritmen fungerade bra, men den var inte perfekt. Ett problem, enligt flera av de tidigare och nuvarande Youtubeanställda, var att AI:n tenderade att kategorisera in användarna i specifika nischer. De rekommenderades sedan klipp

som liknade dem som de redan tittat på. I slutändan blev användarna uttråkade.

Google Brains utvecklare undrade om de kunde få Youtubeanvändarna att fortsätta vara engagerade under längre tid genom att styra dem till nya delar av Youtube, i stället för att mata dem med deras redan existerande intressen. De började testa en ny algoritm som byggde på en annan typ av AI, så kallad förstärkningsinlärning.

Denna nya AI, som kallas Reinforce, var en typ av beroendemaskin. Den designades för att maximera användarnas engagemang över tid genom att förutsäga vilka rekommendationer som skulle vidga deras smak och få dem att se inte bara ytterligare en video, utan flera.

Reinforce var en stor framgång. I en föreläsning vid en AI-konferens i februari sade Minmin Chen, en Google Brain-forskare, att det var Youtubes mest

framgångsrika lansering på två år. Visningarna över hela sajten gick upp med nästan 1 procent, en förändring som, enligt henne, på en så stor plattform som Youtube kunde innebära miljoner fler timmar i daglig visningstid och miljontals dollar i ökade annonsintäkter varje år. Hon lade till att den nya algoritmen redan hade börjat förändra användarnas beteende.

– Vi kan verkligen leda användarna till en ny typ av innehåll, snarare än att rekommendera sådant som de känner till, sade Chen.

Efter att ha sett en inspelning av Chens föreläsning bekräftade en talesperson för Youtube att bolaget använde förstärkningsinläring i sina rekommendationssystem. Men han bestred hennes uppgift om att det var Youtubes mest framgångsrika förändring

på två år. Han lade till att förstärkningsinläring skulle göra rekommendationerna mer exakta, genom att neutralisera systemets gynnande av populärt innehåll.

Men Youtubes förändringar spelade återigen högerextrema innehållskapare i händerna. Många av dem var redan specialiserade på att göra klipp som introducerade tittarna för nya åsikter. De visste att en video där någon pratade om vänstervridning i "Star wars: The force awakens" skulle kunna få filmnördar att svälja det röda pillret, medan en gamer som orerade om feminism medan han spelade "Call of duty" skulle kunna väcka politiskt intresserade gamers. Och nu ville Youtubes algoritm gynna den typen av genreöverskridande material.

Youtubes rekommendationssystem är inte ristat i sten. Bolaget gör många mindre

förändringar varje år, och har redan introducerat en version av algoritmen som aktiveras efter större nyhetshändelser, för att främja klipp från ”auktoriserade källor” framför konspirationsteorier och politiskt innehåll. Bolaget offentliggjorde nyligen att man skulle bygga ut metoden så att en person som sett en rad konspirationsteoriklipp i stället styrs mot klipp från auktoriserade nyhetskällor. Man sade också att en förändring i januari som skulle reducera spridningen av klipp som ligger ”på gränsen” hade resulterat i märkbart mindre trafik till denna typ av klipp.

I intervjuer har ansvariga på Youtube förnekat att rekommendationsalgoritmen styrt användare till mer extremt innehåll. Bolagets interna tester har, enligt dem, visat precis det motsatta – att användare som vanligtvis tittar på extrema videor,

rekommenderas klipp som förmedlar en mer sansad synvinkel. De ville dock inte dela med sig av datan eller ge specifika exempel på användare som visats mer moderata klipp efter att ha tittat på mer extrema videoklipp.

De ansvariga tryckte dock på att Youtube förstått att man hade ansvar för att tackla desinformation och extremistiskt innehåll.

– Vi har haft en bra utveckling, men vårt arbete är inte klart och vi kommer att fortsätta att göra förbättringar under året, sade Youtubes talesperson Farshaad Shadloo, i ett uttalande.

○ ○ ○

Natten den 8 november 2017 var Cains transformation klar.

Han tillbringade mycket av den natten med att titta på klipp som visade Clintons anhängare gråtandes efter att valet vunnits

av Trump. Hans Youtubehistorik visar att han klockan 1:41 på morgonen, precis innan han gick och la sig, satte på en direktsändning som leddes av Crowder med rubriken "TRUMP VINNER!"

– Det kändes som ett punkrockögonblick, nästan som att gå på gymnasiet igen, säger Cain.

Det året hade Cains Youtubekonsumtion ökat lavinartat. Han fick ett jobb där han packade kartonger på ett möbellager. Där kunde han lyssna på poddar och titta på klipp från sina favoriter på Youtube hela dagarna. Han somnade till Youtubeklipp på nätterna, med sin telefon uppställd mot en kudde. Han tittade på nästan 4 000 Youtubevideoklipp under 2016, mer än dubbelt så många som han tittat på året innan.

Det var inte alla klipp som var politiska. Cains historik visar att han letade upp

klipp om sina andra intressen, inklusive bilar, musik och kryptovalutahandel. Men den största delen av hans mediekonsumtion kom från högerextrema kanaler. Och efter valet började han utforska delar av Youtube där det finns en mer radikal grupp av avsändare.

De här personerna gömde inte sina rasistiska och antisemitiska åsikter bakom sarkastiska "mem", och de pratade inte med kodord. En kanal som drivs av Jared Taylor, redaktör för det vita nationalistiska magasinet American Renaissance, lade upp klipp med rubriker som "Flyktinginvasionen är Europas självmord". Andra lade upp intervjuer med vit makt-förespråkare som Richard Spencer och David Duke.

Cain köpte aldrig högerextremisternas mest extrema åsikter, som Förintelseförnekelse eller behovet av en vit

etnostat, säger han. Ändå sipprade den högerextrema ideologin in i hans vardagsliv. Han började referera till sig själv som en "tradkon" – en traditionell konservativ, som brydde sig om gammaldags könsnormer. Han dejtade en evangeliskt kristen kvinna och bråkade med sina liberala vänner.

– Det var ganska sorgligt, säger Zelda Wait, en vän till Cain från gymnasiet.

– Jag tänkte bara: "Wow, vad hände? Hur blev du sådan här?"

En del av Cains favoriter på Youtube började också förändra sin politik.

Särskilt Molyneux verkade dra sig mer åt höger. Han blev fixerad av "rasrealism", ett av vit makt-anhängarnas favoritämnen, och var med i Infowars för att diskutera sitt motstånd mot multikulturalism med Alex Jones. Han bjöd in högerextrema frontfigurer till sin kanal, inklusive Taylor

från American Reinassance och Brittany Pettibone, en självutnämnd "amerikansk nationalist" som främjade konspirationsteorin om "Pizzagate".

När Molyneux stöttade vita nationalister fortsatte hans Youtubekanal att växa. I dag har han fler än 900 000 prenumeranter, och hans klipp har setts nästan 300 miljoner gånger. Förra året åkte han och Southern, Cains "fascistflamma", på en gemensam föreläsningsturné i Australien och Nya Zeeland. Under turnén kritiserade de islam och diskuterade vad de såg som faran med icke-vit invandring.

I mars, efter att en vit nationalistisk gärningsman dödat 50 muslimer i två moskéer i Christchurch, Nya Zeeland, distanserade Molyneux och Southern sig från våldet, och kallade gärningsmannen för en vänstervriden "ekoterrorist". De sa

att kopplingen mellan skjutningen och högerextrem retorik var ”helt galen”. Varken Molyneux eller Southern har velat kommentera. Dagen efter min förfrågan laddade Molyneux upp ett videoklipp med rubriken ”Ett öppet brev till etablissemangets reportrar”, där han förnekade att han främjat hat och våld. Han sade där att människor kallar honom extremist för att kunna ”förtala idéer utan att behöva hantera kontentan av dessa idéer”.

Efter att sociala medie-plattformar har förbjudit högerextrema aktivister på grund av hatiskt språkbruk, trakasserier och andra skadliga beteenden har Molyneux och Southern blivit högljudda talespersoner för yttrandefrihet. De fördömer det de kallar sociala medie-bolagens överdrivna censur.

– Om man förbjuder eller förstör människors lagstadgade yttrandefrihet, är det som att man har att göra med en skallerorm. Man skär av skallran, men man skär inte av huvudet, sade Molyneux i en video.

Under 2018, nästan fyra år efter att Cain hade börjat titta på högervridna Youtubeklipp började en ny sorts klipp synas i hans rekommendationer. De här klippen hade gjorts av politiska vänsteranhängare, men de härmade estetiken i högerns klipp, ända ner till de stridbara rubrikerna och det hånande användandet av ord som ”trigger” och ”snöflinga”.

En video visade en debatt om invandring mellan Southern och Steven Bonnell, en liberal youtubare som är känd som Destiny. Cain tittade på videon för att heja

på Southern, men han var motvilligt tvungen att erkänna att Bonnell vann. Cain hittade också klipp som skapats av Natalie Wynn, en tidigare akademisk filosof som går under namnet Contrapoints. Wynn klädde sig i utsmyckade kostymer och gjorde dragshowliknande uppträdanden där hon förklarade varför västerländsk kultur inte är under attack från invandrare, eller varför ras är en social konstruktion. Till skillnad från de flesta progressiva innehållskapare som Cain sett rikta in sig på högern, var Bonnell och Wynn roliga och engagerande. De talade Youtubes modersmål, och de blev inte förfärade av högerextrema idéer. I stället himlade de med ögonen och fick idéerna att verka ytliga och osofistikerade.

– Jag upptäckte att högermänniskorna använde gammaldags reaktionär politik

och förpackade den som punkrock, berättar Wynn.

– Ett av mina mål var att ta bort spänningen i det.

När Cain först såg de här klippen förkastade han dem som vänsterpropaganda. Men ju mer han såg, desto mer började han undra om människor som Wynn kunde ha en poäng. Hennes klipp var övertygande i sitt användande av forskning och källhänvisningar för att motbevisa de tankegångar från högern som han tidigare tagit till sig.

– Jag fortsatte att titta på mer och mer sådant innehåll. Jag sympatiserade med och kände empati för henne, och märkte att, wow, hon vet verkligen vad hon pratar om, säger Cain.

Wynn och Bonnell var en del av en ny grupp youtubare som försökte bygga en

motvikt till Youtubes högerextrema flank. Gruppen kallar sig Breadtube, en referens till vänsteranarkisten Pjotr Kropotkins bok ”Kampen om brödet” från 1892. Gruppen inkluderar personer som Oliver Thorn, en brittisk filosof som är värd för kanalen Philosophytube, där han lägger upp videoklipp om ämnen som transfobi, rasism och marxistisk ekonomi.

Kärnan i Breadtubes strategi är en typ av kapning av algoritmerna. Genom att prata om många av de ämnen som de högerextrema innehållsmakarna pratar om – och ibland genom att svara direkt på deras videoklipp – kan vänsterns youtubare få sina klipp rekommenderade till samma publik.

– Natalie och Destiny byggde en bro över till min sida, säger Cain.

– Och innehållet var intressant och fängslande nog att få mig att gå över den.

Breadtube är fortfarande litet. Wynn, den mest framstående personen i rörelsen, har 615 000 följare, en bråkdel av publiken hos de största profilerna på högerkanten.

– Tyvärr fick alternativhögern ett stort försprång när det gäller att nå vita män, säger Emerican Johnson, en youtubare som driver vänsterkanalen Non-Compete.

– Vi kom för sent till festen. Men jag tror att vi kan bygga ett narrativ som kommer kunna stå starkt mot alternativhögerns narrativ.

Efter skjutningarna i Nya Zeeland bestämde sig Cain för att försöka hjälpa till. Han startade nyligen sin egen Youtubekanal – Faraday Speaks, en hyllning till 1900-talsvetenskapsmannen Michael Faraday. Där pratar han om politik och nyhetshändelser från ett vänsterperspektiv.

Han vill visa unga män en väg bort från högerextremismen innan den leder till mer nationalistiskt våld.

– Man måste nå människor på deras nivå, och en del av det är att använda vass humor och mem, säger han.

– Man måste ha empati med dem, och sedan måste man ge dem utrymme att tänka om.

Kort efter att hans första video laddats upp började Cain få hot från alternativhöger troll på 4Chan. En av dem kallade honom för förrädare och gjorde en referens till att han skulle hängas. Det var då han köpte sitt vapen. För flera veckor sedan flyttade han från West Virginia och han arbetar nu på ett nytt jobb medan han utvecklar sin Youtubekanal.

Det mest överraskande med Cains nya liv är hur det på ytan är så likt hans gamla. Han tittar fortfarande på dussintals

Youtubevideoklipp varje dag, och han tar fasta på sina favoriters ord. Det är fortfarande ibland svårt att se var Youtubealgoritmen slutar och Cains personlighet börjar.

Det borde kanske inte förvåna. Vår politiska kultur är i dag byggd runt föränderliga internetplattformar. Det är därför lika lätt att byta politisk hemvist som det är att byta frisyra. Det är möjligt att sårbara unga män som Cain kommer att försvinna från de radikala grupperna när de växer upp och hittar en annan stabilitet. Det är också möjligt att den här typen av polarisering kommer att finnas kvar när politiska fraktioner vinner respektive förlorar dragningskraft online.

Mot slutet av vår intervju säger jag till Cain att jag tycker att det är underligt att han framgångsrikt tagit sig ur högerhålet på Youtube, bara för att hoppa in i ett

annat hål: vänsterns. Jag frågar om han har funderat på att minska sin konsumtion av klipp, och i stället återskapa några av sina riktiga relationer.

Han tvekar, och ser något förvirrad ut. Med alla sina problem är Youtube fortfarande den plats där politiska slag utkämpas och vinns, säger han. Att lämna plattformen skulle i stort sett innebära att överge debatten.

Men han håller med om att han borde tänka kritiskt kring vilka klipp han tittar på.

– Youtube är den plattform där man ska vara för att få ut sitt budskap. Men jag har lärt mig att man inte kan använda Youtube och tro att man får något slags utbildning, för det får man inte, säger Cain.

Kevin Roose
New York Times

Ariana Grande är en amerikansk Grammybelönad sångerska, låtskrivare och skådespelare. Den 22 maj 2017 genomförde en självmordsbombare ett attentat vid Manchester arena efter en konsert med Ariana Grande och 22 människor dödades.

Mem: Bild, fraser, filmer eller koncept som sprids via sociala medier. Har i regel en humoristisk eller sarkastisk underton och återanvänds med variationer tills de blir etablerade, stående skämt.

Inför presidentvalet 2016 spreds konspirationsteorin "Pizzagate" om att ett antal restauranger i USA och medlemmar i Demokratiska partiet, bland annat Hillary Clinton, skulle vara kopplade till en pedofilring.

Trump anklagas för våldtäkt av journalist

LÖRDAG 22 JUNI 2019

USA. En kvinnlig journalist anklagar

USA:s president Donald Trump för att ha våldtagit henne för 23 år sedan.

Anklagelsen från E. Jean Carroll framförs i ett utdrag ur en ny bok och publiceras i New York Magazine.

Enligt Carroll ska Trump ha förgripit sig på henne i ett omklädningsrum på varuhuset Bergdorf Goodman på Manhattan.

Vita huset avvisar anklagelserna.

– Det här är en fullständigt falsk och orealistisk historia som fått spridning 25 år efter att den påstås ha ägt rum, och är framtagen endast för att ställa presidenten i dålig dager, säger en talesperson för Vita huset.

DN

Poliser ryckte ut till Boris Johnsons hem

LÖRDAG 22 JUNI 2019

Storbritannien. Brittisk polis kallades natten mot lördag till den lägenhet som politikern Boris Johnson delar med sin sambo i London, rapporterar The Guardian. Johnson är favorittippad att bli partiledare för Konservativa partiet. Grannar till paret hade hört skrik och stök i lägenheten. En av dem uppger att Johnsons sambo hördes skrika ”släpp mig” och ”ut ur min lägenhet”. Efter att ha knackat på dörren utan respons tillkallade grannarna polis, som

lämnade platsen efter att paret försäkrat dem om att läget var under kontroll. Ingen kommentar till händelsen har lämnats av Johnson eller hans stab.

TT

Asiens rikaste man vill bygga digitalt imperium

LÖRDAG 22 JUNI 2019

Asiens rikaste man Mukesh Ambani har siktet inställt på att ta kommandot över näthandeln i Indien och skapa ett digitalt imperium med Amazon som förebild.

Den indiske affärsmannen är god för nästan 500 miljarder kronor. Ambanis -privatbostad är med sina 27 våningar en av världens mest påkostade. För ett

halvår sedan spenderade han en miljard på dotterns bröllop.

Mukesh Ambani är känd för hårda nypor i affärsvärlden. Tyngdpunkten i hans konglomerat Reliance Industries är olja och gas, men när Mukesh Ambani är på väg att byta inriktning är det många andra företag som förlorat stora marknadsandelar. Ambanis storsatsning på mobiltelefoni för några år sedan har skakat om hela den indiska telekommarknaden.

Genom att locka kunder med gratis samtal och och fri mobilsurf har Mukesh Ambani sålt mer än 300 miljoner abonnemang. Han har lyckats slå ut sin bror Anil Ambanis företag Reliance Communications, som under många varit en av de dominerande aktörerna på marknaden.

Under våren har Reliance Jio fått i snitt 15 miljoner nya kunder i månaden.

Företagets telefonmodeller har fått gott betyg.

I januari stod det klart att Mukesh Ambani siktar högre. Han vill utveckla mobilsatsningen till en digital plattform för näthandel. Ambani har köpt upp en av Indiens största bredbands- och kabel-tv-företag och slutit avtal med butikskedjor och leverantörer. Jämförelser med Amazons ledare Jeff Bezos är obligatoriska när Ambanis nya vision beskrivs.

Till Finacial Times säger analytikern Satish Meena att oljemagnaten Mukesh Ambani försöker att helt ta kontroll över de indiska hushållens konsumtion.
– Han vill skapa ett ekosystem med tjänster för data, telefoni och detaljhandel, säger Satish Meena.

Framtidsutsikterna för näthandel i det folkrika Indien med 1,3 miljarder invånare är enorma. Det finns få länder i världen där den digitala revolutionen varit mer omfattande. De senaste tre åren har antalet internetanvändare ökat från 125 miljoner till mer än en halv miljard.

Antalet nya abonnemang ökar med 16 miljoner i månaden, de flesta kopplade till mobiltelefoner. Mer än 300 miljoner indier har tillgång till smarta telefoner, totalt finns det mer än en miljard mobiltelefon abonnemang i Indien.

62-åriga Mukesh Ambani är den 13:e rikaste personen i världen, enligt Forbes årliga sammanställning som toppas av Jeff Bezos och Bill Gates. I Asien är Ambani ohotad etta. I Indiens ekonomiska hjärta Bombay, där mer än tio miljoner människor lever i slumområden, väcker Ambanis spektakulära privatbostad en del

upprörda känslor. Andra fascineras över den ogenerade uppvisningen av välstånd. Antilia Buliding på Altamount Road i södra Bombay har 27 våningar och kostade en miljard dollar att bygga, nästan tio miljarder kronor i dagens penningvärde. 600 anställda håller i gång huset, där affärsmagnaten bor tillsammans med frun Nita Ambani, som leder en välgörenhetsstiftelse och äger Indiens mest framgångsrika cricketlag Mumbai Indians, och sin 85-åriga mamma Kokilaben Ambani. De två sönerna och dottern är utflugna.

Tjugosjuvåningsbyggnaden har tre helikopterplattor på taket och ett underjordiskt garage i flera våningsplan med plats för nästan 200 bilar. Mukesh Ambanis egen bilflotta är värd tiotals miljoner kronor. I huset finns balsal, spa-anläggning, teater, ett hinduiskt tempel

samt mängder av gästrum. ”Ett modernt hem med ett indiskt hjärta”, sa Nita Ambani när hon visade upp bostaden för Vanity Fair för några år sedan. Köket är helvegetariskt och det serveras ingen alkohol på Ambanis bjudningar. I Indien är storslagna bröllop det kanske bästa sättet för de rika och kända att överglänsa varandra. Mukesh Ambani höjde ribban flera nivåer när han gifte bort sin enda dotter Isha i december förra året. Bröllopgästerna, däribland de amerikanska politikerna Hillary Clinton och John Kerry, flögs mellan fester vid Comosjön i Italien, ett sagopalats i Udaipur i Rajasthan och Bombay, där själva vigseln ägde rum. Prislappen uppges ha varit nästan en miljard kronor, men då ingick en show av Beyoncé. Indiska medier har räknat ut att bröllopet är det mest påkostade i världen

sedan prins Charles gifte sig med Diana för 38 år sedan.

Under flera årtionden har Mukesh Ambanis framfart i affärsvärlden kantas av en dramatisk rivalitet med den två år yngre brodern Anil Ambani. Maktkampen har skapat många rubriker i det personfixerade indiska näringslivet. Anil Ambani har stämt sin bror Mukesh för ärekränkning och också anklagat honom för att brutit mot en överenskommelse att leverera gas till ett nybyggt kraftverk. Mukesh Ambani lyckades också blockera en sammanslagning mellan Anil Ambanis telekombolag och och det sydafrikanska företaget MTN.

Familjeimperiet Reliance grundades 1966 av brödernas pappa Dhirubhai Ambani som en mindre textilindustri. Under de kommande årtiondena utvecklades Reliance till ett konglomerat med många

olika inriktningar, vilket är vanligt bland de stora indiska företagsgrupperna.

Familjeägda Tata är ett annat exempel. När Ambani den äldre dog 2002 ärvde sönerna Reliance, men hade svårt för att samarbeta. Efter några år av hårda ord och spänd stämning trädde mamman Kokilaben Ambani in och såg till så att koncernen delades upp mellan bröderna. Anil Ambanis drog vinstlotten när hans Reliance Communication fick ta över flera enheter med stor tillväxtpotential som telekom, strömförsörjning och finansverksamhet. Mukesh Ambanis tillgångar fanns i petroleumindustrin. Från början var också Anil Ambani den mest framgångsrika av bröderna och nådde som högst till sjätte plats på Forbes lista över världens rikaste 2008. Nu är rollerna ombytta och för Anil Ambani har

de senaste årens utveckling varit förnedrande.

I våras var Anil Ambanis telekomföretag nära att gå i konkurs. Själv höll han på att hamna i fängelse sedan han misslyckats med att följa ett domstolsbeslut om att betala en skuld till Ericssons indiska enhet på mer 700 miljoner kronor.

I mars, bara några dagar innan tidsfristen gick ut, meddelade Ericsson att företaget fått betalt för den stora underhållsaffären från 2014 med ränta och allt. Dagen efter gjorde Anil Ambani ett oväntat uttalande där han tackade Mukesh för ”att ha stått vid hans sida i dessa svåra tider”. Anil Ambani sade också att han var glad för att familjen ”kunnat lägga det förflutna bakom oss”.

Enligt uppgifter i indiska medier var det mamman Kokilaben Ambani som övertalat Mukesh att betala skulden för att

förhindra att familjens namn solkades av ett fängelsestraff. Eftersom båda bröderna förknippas med namnet Reliance är det en trolig förklaring. Mukesh Ambani har själv inte kommenterat sitt agerande.

När Mukesh Ambani i maj köpte den klassiska brittiska leksaksbutikskedjan Hamleys med anor från 1700-talet kopplades det ihop med Reliance Jios kommande satsning på närhandel. Sedan tidigare äger Ambani de brittiska modehusen Burberry och Paul Smith. Båda bröderna Ambani har mycket goda relationer med Indiens hindunationalistiska premiärminister Narendra Modi. Det finns flera upphandlingar där Mukesh och Anil Ambani anses ha gynnats av sina band med landets ledare.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Fakta. Hela familjen involverad i företaget

Nita Ambani. Mukesh Ambanis fru, rankas som en av de mest inflytelserika kvinnorna i det indiska näringslivet. Hon sitter med i styrelsen för Reliance Industries. Nita Ambani har grundat och driver den filantropiska stiftelsen Ambani Foundation. Hon äger Indiens mest framgångsrika cricketlag Mumbai Indians och är medlem av Internationella Olympiska kommittén.

Isha Ambani. 27-åriga Isha Ambani är mest känd för sitt spektakulära bröllop med affärsmannen Anand Piramal, men även hon förekommer i Forbes listor över affärsvärldens mest inflytelserika. Hon är utbildad vid Stanford och Yale och sedan flera år involverad i familjens affärsimperium.

Akash Ambani. Tvilling med Isha, är också utbildad i USA. Han är strategisk chef för Mukesh Ambanis mobiltelefonsatsning Reliance Rio. I våras gifte han sig med dottern till en av Indiens rikaste diamanthandlare. Akash Ambani är delägare i cricketlaget Mumbai Indians.

Anant Ambani. Anant Ambani, 24 år, håller en betydligt lägre profil än sina syskon. Han är utbildad vid Brown University i USA och involverad i familjeföretaget.

53 fackligt aktiva mördades förra året runt om i världen

LÖRDAG 22 JUNI 2019

Allt fler länder inskränker arbetstagares rättigheter och i fjol mördades 53 personer för sitt fackliga engagemang, visar en rapport från världsfacket IFS. – För många människor runt om i världen ser det på ren svenska för

jävligt ut, säger LO-basen Karl-Petter Thorwaldson.

Antalet länder som kränker rätten att organisera sig fackligt ökade från 92 år 2017 till 107 i fjol. Och antalet länder där det förekommer massgripanden av arbetstagare har stigit från 59 till 64. Samtidigt minskade antalet länder där arbetstagare utsatts för våld från 65 till 52, och något fler länder respekterade strejkrätten.

Det visar en årlig sammanställning över mänskliga rättigheter i arbetslivet från Internationella fackliga samorganisationen (IFS). Världsfacket IFS samlar 331 centralorganisationer – däribland svenska LO, TCO och Saco – i 163 länder, vilka tillsammans representerar 208 miljoner arbetstagare.

De allra värsta länderna för fackligt aktiva och arbetstagare hamnar på IFS svarta

lista. Årets upplaga är nästan identisk med den från närmast föregående år, med undantaget att Brasilien och Zimbabwe tar plats i stället för Egypten och Kambodja. I Brasilien har situationen förvärrats genom nya lagar stiftade av högerpresidenten Jair Bolsonaro och i Zimbabwe har repressionen ökat sedan fackföreningsrörelsen tagit tåten i protesterna mot regeringens ekonomiska politik.

Allra farligast är det att vara fackligt aktiv i Colombia. Av de totalt 53 som mördades under 2018 var hela 35 hemmahörande i det latinamerikanska landet, en kraftig ökning från 19 mördade år 2017.

13 av de mördade var lärare och 10 var verksamma i jordbrukssektorn. IFS konstaterar i sin rapport att straffriheten är utbredd och att ”fackligt aktiva och

deras familjer lever under konstant dödshot.

LO-basen Karl Petter Thorwaldsson, som även är vice ordförande i IFS, säger att rapporten trots enstaka ljusglimtar tecknar en mörk bild.

– För många människor runt om i världen ser det på ren svenska för jävligt ut. Som privatperson tar man en stor risk genom att vara fackligt aktiv och slåss för sin rätt till ett bättre arbetsliv. Vi ser flera länder som går åt kapitalt fel håll.

Tillsammans med centralorganisationerna TCO och Saco uppmanar LO nu regeringen att stärka det fackliga biståndet.

– Vi har sett goda resultat. Det stärker inte bara fackliga rättigheter utan motverkar korruption och är bra för tillväxten.

TT

Fakta. De tio värsta länderna för fackligt aktiva

Algeriet, Bangladesh, Brasilien, Colombia,
Filippinerna, Guatemala, Kazakstan,
Saudiarabien, Turkiet Zimbabwe.

Källa: IFS

Dela

Usla villkor på svenskars favoritresmål

LÖRDAG 22 JUNI 2019

Flera av svenskarnas mest populära resmål tillhör de allra värsta länderna när det gäller arbetstagares rättigheter. Det visar en genomgång från nätverket Schysst resande.

Nätverket, där bland andra Unionen samt Hotell- och restaurangfacket ingår, har jämfört svenskarnas 35 vanligaste resmål med Internationella fackliga samorganisationens index över de sämsta länderna för arbetstagare. Tio av destinationerna får bottenbetyget ”ingen

garanti för arbetares rättigheter”. Det är Colombia, Egypten, Filippinerna, Förenade Arabemiraten, Grekland, Hongkong, Indonesien, Kina, Thailand och Turkiet.

Helena Myrman, projektledare på Schysst resande, betonar att nätverket inte uppmanar till bojkott av dessa resmål.

– Nej, turismen och de inkomster den ger är väldigt viktig för de här länderna. Men reseföretagen har ett särskilt ansvar för sina anställda på de här destinationerna. Däremot kan enskilda bidra till att väcka uppmärksamhet kring frågorna.

TT

53 fackligt aktiva mördades förra året runt om i världen

LÖRDAG 22 JUNI 2019

Allt fler länder inskränker arbetstagares rättigheter och i fjol mördades 53 personer för sitt fackliga engagemang, visar en rapport från världsfacket IFS.

– För många människor runt om i världen ser det på ren svenska för

jävligt ut, säger LO-basen Karl-Petter Thorwaldson.

Antalet länder som kränker rätten att organisera sig fackligt ökade från 92 år 2017 till 107 i fjol. Och antalet länder där det förekommer massgripanden av arbetstagare har stigit från 59 till 64. Samtidigt minskade antalet länder där arbetstagare utsatts för våld från 65 till 52, och något fler länder respekterade strejkrätten.

Det visar en årlig sammanställning över mänskliga rättigheter i arbetslivet från Internationella fackliga samorganisationen (IFS). Världsfacket IFS samlar 331 centralorganisationer – däribland svenska LO, TCO och Saco – i 163 länder, vilka tillsammans representerar 208 miljoner arbetstagare.

De allra värsta länderna för fackligt aktiva och arbetstagare hamnar på IFS svarta

lista. Årets upplaga är nästan identisk med den från närmast föregående år, med undantaget att Brasilien och Zimbabwe tar plats i stället för Egypten och Kambodja. I Brasilien har situationen förvärrats genom nya lagar stiftade av högerpresidenten Jair Bolsonaro och i Zimbabwe har repressionen ökat sedan fackföreningsrörelsen tagit täten i protesterna mot regeringens ekonomiska politik.

Allra farligast är det att vara fackligt aktiv i Colombia. Av de totalt 53 som mördades under 2018 var hela 35 hemmahörande i det latinamerikanska landet, en kraftig ökning från 19 mördade år 2017.

13 av de mördade var lärare och 10 var verksamma i jordbrukssektorn. IFS konstaterar i sin rapport att straffriheten är utbredd och att ”fackligt aktiva och

deras familjer lever under konstant dödshot.

LO-basen Karl Petter Thorwaldsson, som även är vice ordförande i IFS, säger att rapporten trots enstaka ljusglimtar tecknar en mörk bild.

– För många människor runt om i världen ser det på ren svenska för jävligt ut. Som privatperson tar man en stor risk genom att vara fackligt aktiv och slåss för sin rätt till ett bättre arbetsliv. Vi ser flera länder som går åt kapitalt fel håll.

Tillsammans med centralorganisationerna TCO och Saco uppmanar LO nu regeringen att stärka det fackliga biståndet.

– Vi har sett goda resultat. Det stärker inte bara fackliga rättigheter utan motverkar korruption och är bra för tillväxten.

TT

Fakta. De tio värsta länderna för fackligt aktiva

Algeriet, Bangladesh, Brasilien, Colombia, Filippinerna, Guatemala, Kazakstan, Saudiarabien, Turkiet Zimbabwe.
Källa: IFS

”Låt FN:s klimatkonferens införa global koldioxidskatt”

SÖNDAG 23 JUNI 2019

DN. DEBATT 20190623

Det behöver inte vara smärtsamt och svårt att hejda klimatkatastrofen. Det kan tvärtom vara ganska enkelt. Men då måste en koldioxidskatt sättas främst på dagordningen för FN:s klimatkonferenser. Skatten ska inte ge FN beskattningsrätt, utan varje enskilt land ska ges kontroll över

skatteinkomsterna, skriver nationalekonomen Mats Persson.

”Gör någonting!” säger Greta Thunberg. Hennes uppmaning reser tre frågor som måste besvaras: Vad ska vi göra? Vem ska göra det? Och hur ska åtgärderna utformas, så att de blir politiskt acceptabla – även för populister och klimatförnekare? Vad gäller den första frågan måste vi minska utsläppen av växthusgaser, och då främst koldioxid (koldioxid). Alla ekonomer är eniga om att detta kan åstadkommas genom en global skatt på koldioxidutsläpp på mellan 100 och 200 dollar per ton. Då får konsumenterna incitament att efterfråga klimatsmarta varor och tjänster, och företagen får incitament att tillgodose denna efterfrågan. Visst är det bra om bilbranschen och flygindustrin frivilligt försöker utveckla bränslesnåla motorer –

men det finns ingenting som skyndar på den tekniska utvecklingen så som skarpa ekonomiska incitament.

Den andra frågan är mer komplicerad. Redan i dag har flera länder infört en koldioxidskatt, bland annat Sverige. Men nu måste vi samlas kring en global skatt som ska läggas ovanpå existerande skatter. Vem ska åstadkomma detta?

Här i Europa tänker vi nog i första hand på EU. Men EU fungerar tyvärr inte i detta fall, av två skäl. För det första är EU alldeles för litet; det står för bara 10 procent av världens koldioxidutsläpp. För det andra vill nog inte många människor ge EU en egen beskattningsrätt.

Lösningen finns i stället i form av FN:s årliga klimatkonferenser. Dessa, som har organiserats i en rad städer (till exempel Köpenhamn, Paris, och senast Katowice i Polen) omfattar praktiskt alla världens

länder och har varje år blivit en besvikelse. Man har utfärdat vackra deklARATIONER, och till intet förpliktigande löften – och sedan har inget hänt. Det senaste mötet är ett tydligt exempel; i Katowice var tanken att man skulle ge konkret form åt löfterna från Paris-mötet 2015. Men därav blev intet, och delegaterna åkte besvikna hem igen (utom delegaterna från de kol- och oljeproducerande länderna, som nog var nöjda med icke-resultatet).

Orsaken till FN-konferensernas impotens är enkel: deras dagordningar är illa utformade. De går ut på att man ska komma överens om kvantitativa nedskärningar av koldioxidutsläppen, av formen "Land A ska minska sina utsläpp med x procent (eller y ton) de närmaste åren, och land B ska minska sina utsläpp med z procent". Men inget land gillar kvantitativa nedskärningar. Varje land

brukar därför ställa upp flera argument mot varför just "vårt land" ska skära ner så mycket: "Vi är så fattiga" eller "Vi har redan tidigare skurit ner så mycket" eller "Vår regering kommer att förlora makten till en populistisk opposition".

Därför har klimatkonferenserna inte skapat några resultat. Vi måste nu göra om deras dagordningar. I stället för allmänna löften om kvantitativa nedskärningar bör konferenserna samla länderna kring en koldioxidskatt. En sådan skatt innebär inte att FN får en egen beskattningsrätt; skatten ska administreras av varje enskilt land, och de enskilda regeringarna får därmed själva kontroll över skatteinkomsterna.

I själva verket är detta en av finesserna med en koldioxidskatt som kan göra den politiskt genomförbar. FN-konferenserna kommer därigenom att förvandlas från en

impotent diskussionsklubb till ett forum för skarpa beslut – och dessutom beslut som ligger i varje enskilt lands intresse. Förmodligen kommer de oljeproducerande länderna att rösta mot en koldioxidskatt – men det gör ingenting eftersom oljeproducenterna ändå är ganska få, och alla oljekonsumerande länder faktiskt har incitament att införa skatten.

Vi kommer här in på den tredje frågan av dem som nämndes inledningsvis: Hur ska den nödvändiga åtgärden utformas för att bli politiskt acceptabel för regeringar som måste ta hänsyn till (eller själva består av) populisterna och klimatförnekarna?

Antag att ett enskilt land inför en skatt på 100 dollar per ton koldioxid. Det motsvarar ungefär 2,50 kronor per liter bensin. Då skulle bensinpriset gå upp med

2,50 kronor och locka ut protesterande "gula västar" på gatorna.

Men om i stället alla länder inför en koldioxidskatt blir det annorlunda. Då kommer världsmarknadspriset på olja att falla. Exakt hur mycket det faller beror på den långsiktiga priskänsligheten hos utbud och efterfrågan. Antag för enkelhets skull att världsmarknadspriset faller med halva skattebeloppet, det vill säga med 1,25 kronor. Prishöjningen för konsumenterna blir därför bara hälften av skatten: 1,25 kronor. Samtidigt får staten in 2,50 kronor per liter. Hur går det ihop?

Svaret är att konsumenterna står för hälften av ökningen i statens skatteinkomster, medan oljeproducenterna tvingas stå för den andra hälften i form av ett lägre världsmarknadspris. Om vi antar att en genomsnittlig person köper 1000 liter bensin per år får staten in 2500

kronor per person i genomsnitt. Men eftersom priset för konsumenterna bara ökar med 1,25 kronor blir den årliga merkostnaden för konsumenterna "bara" 1 250 kronor, vid oförändrad konsumtion. (Motsvarande kalkyler kan enkelt göras med hänsyn till att prishöjningen efter en tid får efterfrågad kvantitet att minska, och för andra fossila bränslen, till exempel kol).

Vad ska nu staten göra med dessa nya inkomster? Det är här man kan se att en global koldioxidskatt är politiskt genomförbar.

Ett svar är att staten helt enkelt betalar tillbaka pengarna i form av en klumpsumma på 2 500 kronor per capita. Kostnaden av skatten är alltså 1 250 kronor i genomsnitt, men inkomsten blir 2 500. Det låter nästan för bra för att vara sant. Och blir inte effekten helt

omintetgjord då, om konsumenterna får tillbaka pengarna med råge?

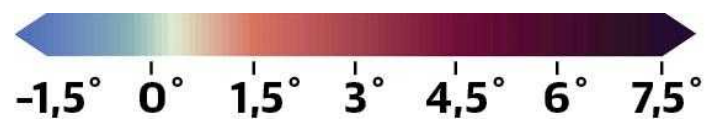
Nej, inte alls. Skatten höjer relativpriset på bensin för konsumenterna, vilket lockar till bränslebesparingar och ökad efterfrågan på mer bränslesnåla fordon. Och det gäller även om konsumenterna får ett stort inkomsttillskott i form av en klumpsumma på 2 500 kronor. Om staten alltså använder de ökade skatteinkomsterna till att kompensera konsumenterna får vi fortfarande en klimatvinst.

Sedan behöver naturligtvis inte staten välja att betala tillbaka pengarna. Något land kanske hellre använder dem till att lindra budgetunderskottet, eller satsar dem på utbildning och välfärd. Ett tredje land kanske använder pengarna till en militär upprustning, ett fjärde till att bygga en mur mot Mexiko. Exempelen visar hur

en skatt kan te sig ännu mer lockande än om den bara betalades tillbaka (med råge) till konsumenterna som en klumpsumma. Och det gäller oavsett om länderna i fråga är demokratier eller diktaturer, och oavsett om de styrs av klimatmedvetna politiker eller av klimatförnekare. De ekonomiska incitamenten är helt enkelt så starka att praktiskt taget alla regeringar skulle kunna lockas med.

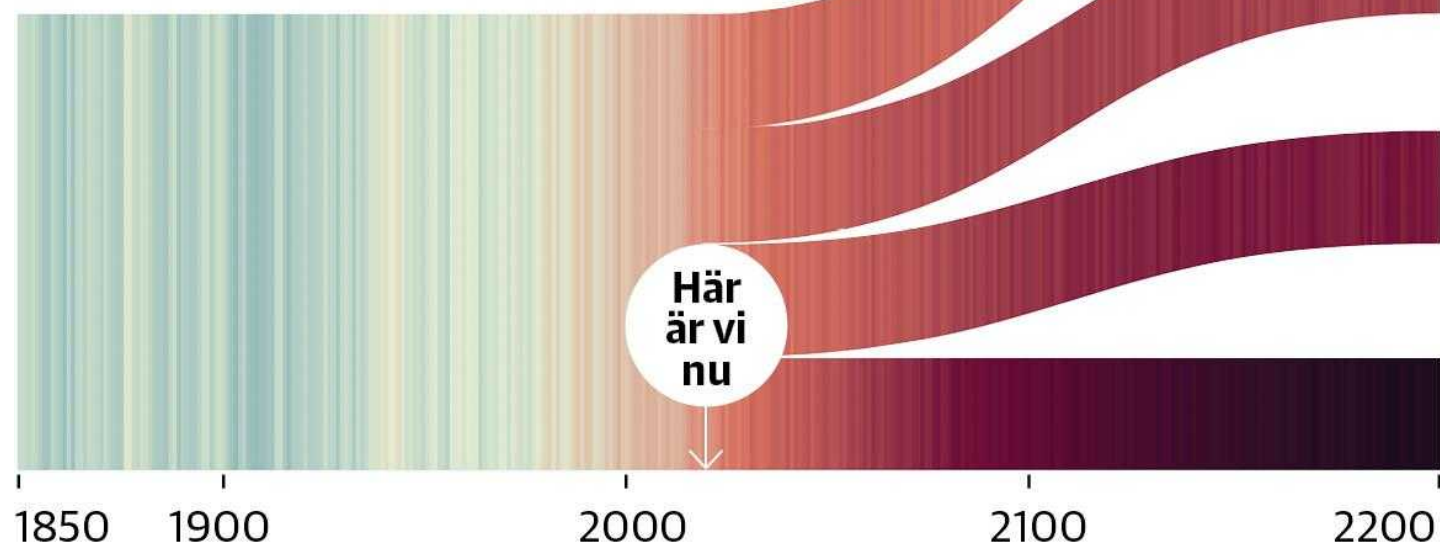
Det behöver inte vara smärtsamt och svårt att hejda klimatkatastrofen. Det kan tvärtom vara ganska enkelt. Men då måste en koldioxidskatt sättas främst på dagordningen för FN:s klimatkonferenser.

Mats Persson, professor i nationalekonomi vid Institutet för internationell ekonomi, Stockholms universitet, ledamot av Kungl. Vetenskapsakademien och av Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien

Jordens medeltemperatur 1850-2200 för fyra olika utsläppsscenarioer. Det högst upp visar utvecklingen om världen börjar minska sina utsläpp omgående. I nuläget ser det ut som att vi är på väg mot det värsta scenariet, det längst ner.

Bild: Alexander Radtke, efter Ed Hawkins idé

Karin Bojs: Med röda ränder blir klimatet tydligt

SÖNDAG 23 JUNI 2019

Inte konstigt att många människor i Sverige fortfarande inte förstår vad som händer med klimatet, när informationen från myndigheter är så undermålig.

Ta till exempel Skogsstyrelsen. I deras "Grundbok för skogsbrukare" med utgivningsår 2013 berättas om den så

kallade värmeperioden för 7 000–4 000 år sedan. "Täta lövblandskogar med stort inslag av ek, hassel, ask, alm, lind med flera uppträdde långt upp till Norrland", står det. Helt korrekt. Men några rader längre ner hävdar boken att därefter har "klimatet aldrig kommit i närheten av de gynnsamma förhållanden som rådde under varmetiden".

Inte ett ord om att vi är tillbaka där nu. Den som planterar en skog planerar för hundra år framåt, och det är anmärkningsvärt att en myndighet som styr svenskt skogsbruk inte kan ge tydligare information.

Men folket på Skogsstyrelsen kanske hämtar sin information från SMHI, och där är det inte lätt att hänga med.

Den som försöker navigera på SMHI:s hemsida hittar snart sidan

"Dygnsmedeltemperatures avvikelse från

det normala”. Snygg grafik, tydliga kartor på Sverige. Problemet är bara att med ”det normala” menas i just detta sammanhang genomsnittet för åren 1961–1990.

Ännu värre blir det om man vill veta hur klimatet förväntas bli under resten av 2000-talet. De sidorna är rörigare, och här jämför SMHI plötsligt med perioden 1971–2000.

Politiska diskussioner utgår nästan alltid från temperaturer som rådde i slutet av 1800-talet, vid det som kallas ”förindustriell tid”, innan människors utsläpp av växthusgaser hade kommit i gång på allvar. Då måste man plussa på någon halv grad till SMHI:s uppfattning av ”det normala”.

I det så kallade Parisavtalet, som Sverige och de flesta andra länder har undertecknat, förbinder vi oss att begränsa oss till 2 graders uppvärmning, och helst

bara 1,5 grad. Jämfört med förindustriell tid.

Världen har redan blivit ungefär 1 grad varmare. Det är ett faktum. Ju längre norrut, desto starkare slår uppvärmningen, och Sverige har blivit ungefär 2 grader varmare.

En som till skillnad från Skogsstyrelsen och SMHI verkligen kan kommunicera om klimatet är den brittiske forskaren Ed Hawkins i Reading. Enkelt och genialiskt visualiserar han vad som händer genom att låta grader representeras av ränder i olika färger.

Häromdagen lanserade han tjänsten #showyourstripes. Där kan man få fram ränder för olika platser på jorden. Till exempel Sverige, från 1901 till 2018. Och Stockholm, som har en av världens längsta temperaturserier, med ränder från år 1756 till 2018.

Den tyske ingenjören Alexander Radtke har tagit Hawkins idé ett steg vidare. Han visar med ränder hur klimatet kommer att utvecklas det kommande seklet.

Det finns fyra olika vägar att gå. De har krångliga namn, baserat på hur många watt solens instrålning kommer att förstärkas.

I klartext betyder det lägsta, som kallas RCP2,6, att världen börjar minska sina utsläpp omgående. Med all respekt för Parisavtalet och förhoppningar om en snabb omställning – det scenariot är osannolikt.

Just nu befinner vi oss snarare på väg mot det högsta scenariot, som kallas RCP8,5.

Men även om vi väljer det tämligen optimistiska mellanscenariet RCP4,5 får vi räkna med 3, 4, 5 grader varmare i Sverige i slutet av seklet.

Det kunde Skogsstyrelsen och SMHI gärna vara mer tydliga med.

Karin Bojs
vetenskap@dn.se

50 år sedan klivet som förändrade världen

SÖNDAG 23 JUNI 2019

Månlandningen för 50 år sedan blev avgörande för teknikutvecklingen, miljörörelsen, vår kunskap om solsystemet och vår syn på oss själva. Inom åtta år kan den första europeiska astronauten landa på månen.

”Vi väljer att åka till månen under det här decenniet”, sa president John F Kennedy i ett tal i Houston den 12 september 1962,

”inte för att det är lätt utan för att det är svårt. Utmaningen är en vi är villiga att anta, en vi inte vill skjuta upp och en vi tänker vinna.”

Han fick rätt. Före 1960-talets slut, den 20 juli 1969, landade Apollo 11 på månen och Neil Armstrong tog sitt stora kliv för mänskligheten.

– På många sätt var det ögonblicket som definierade 1900-talet, säger Markus Landgraf, arkitekturanalytiker vid avdelningen för utforskning av rymden med människor och robotar vid den europeiska rymdstyrelsen Esa.

Händelsen för 50 år sedan är förstas en av de största bedrifterna i mänsklighetens historia.

– Vilken den viktigaste betydelsen var beror på vem du frågar, säger Markus Landgraf.

För forskare är det all ny kunskap vi fått.

– Det mesta vi vet om solsystemet vet vi tack vare Apollo-projektet. De tog med sig 382 kg sten från månen, och månsten är ett otroligt arkiv över 4,2 miljarder års utveckling av solsystemet.

Eftersom jorden är en så föränderlig planet är stenar och mineraler som finns här betydligt yngre.

– En typisk sten på jorden är en halv miljard år gammal. Stenarna på månen är tio gånger så gamla, och innehåller en okänd historia som vi geologiskt inte kan finna på jorden, säger Markus Landgraf. En ingenjör eller tekniker skulle framhålla hur viktig månlandningen var för teknikutvecklingen.

– Mycket av 1900-talets teknik härrör faktiskt från Apollo på ett eller annat sätt. Datorerna är det tydligaste exemplet. De snabbaste datorerna på 60-talet byggde på så kallade elektronrör, en

vakuumbehållare i glas med elektriska ledare i.

– Men de gick inte att ha ombord på en raket eftersom rören skulle skaka sönder. Halvledartekniken var redan känd, men månraketerna behövde bättre, kraftfullare och snabbare halvledardatorer än de som fanns.

– Det bildades ett konsortium som fick namnet Intel. Och i dag använder de flesta av oss mikroprocessorer från Intel. Silicon Valley är en följd av Apolloprogrammet, säger Markus Landgraf.

Människans steg på månen hade också existentiell betydelse.

– En miljövän skulle säga att det ändrade vår syn på jorden. När vi fick se bilden av det bräckliga klotet i rymdens mörker sparkade det i gång människors tankar om miljön och hur vi behandlar vår planet, och att vi borde göra det bättre.

Även för filosofer är månlandningen ett avgörande ögonblick.

– För dem var Apollo ett stort steg, eftersom människorna på jorden plötsligt började tänka på sin roll i kosmos, och vad meningen är med att vara en människa i ett universum som är så stort när vi bara finns på den där lilla blå pricken, säger Markus Landgraf.

En del av stenarna som Apollo-astronauterna tog med hem till jorden har legat förseglade i lufttäta behållare sedan dess. Tidigare i vår meddelade den amerikanska rymdstyrelsen Nasa att forskare ska få undersöka några av dem under nästa år.

– Det kom hundratals prover som skickades till massvis av forskare. Men vi har fortfarande prover kvar som vi har sparat till framtida generationer, i väntan på att tekniken ska utvecklas och bättre

undersökningar bli möjliga, säger Sarah Noble, senior månforskare vid Nasas högkvarter i Washington DC.

Bland mycket annat har månstenarna gett astronomerna en metod för att mäta ålder.

– Vi använder mängden kratrar för att se hur gammal en himlakropp är jämfört med andra. Men då har vi bara deras relativa ålder. Tack vare stenarna från månen kan vi nu översätta det till absoluta tal, säger Sarah Noble.

En av de riktigt överraskande upptäckterna gjordes för ett decennium sedan, när forskare fann vatten i månprover.

– Under Apolloeran ansåg vi att månen var helt torr. Men för tio år sedan hade vi fått så känslig utrustning att vi kunde bevisa att där verkligen finns vatten. Det revolutionerade vår syn på månen och hur den bildades, säger Sarah Noble.

De flesta Apolloastronauterna var stridspiloter eller ingenjörer, men alla fick en grundläggande utbildning i geologi för att bättre kunna välja ut intressanta stenar att ta med hem. Harrison "Jack" Schmitt på Apollo 17, den senaste bemannade månlandaren, hade emellertid doktorerat i geologi vid Harvarduniversitetet.

– Att lära en ingenjör geologi är inte det samma som att ha en utbildad geolog som kan skapa sina egna hypoteser. De övriga gjorde vad de hade blivit tränade att göra, medan Jack Schmitt hade möjlighet att arbeta som forskare på månens yta, säger Markus Landgraf.

Det märks också på stenarna Jack Schmitt tog med sig hem, menar han.

– En del av dem var verkligen spännande. Det är ju så vi gör naturvetenskap bäst: i ett samtal med naturen.

Jack Schmitt och Apollo 17 landade i december 1972. Sedan dess har månen fått besök av många satelliter, rymdsonder, landare och robotfordon från Nasa, Esa, Sovjet, Japan, Kina, Indien och Israel. Men det är alltså 47 år sedan en människa var där.

– Det berodde mer på politik än på teknik. Forskare har alltid varit fascinerade av månen, så det var inte bristande intresse utan brist på politiskt stöd, säger Markus Landgraf.

Nasa och Esa planerar nu tillsammans med ryska, japanska och kanadensiska rymdstyrelserna Lunar orbital platform-gateway, en rymdstation i bana runt månen, som ska vara en utgångspunkt och tankstation för framtida månlandningar.

– Det är på väg att hända mycket snart. Jag tror att vi kan ha en europeisk

astronaut på månen inom åtta år, säger

Markus Landgraf.

Maria Gunther

maria.gunther@dn.se

Myndigheter- nas ingripande kan slå tillbaka

SÖNDAG 23 JUNI 2019

Analys

Istanbul. Harmen över att borgmästarvalet i Istanbul görs om på söndagen har svetsat samman oppositionen i Turkiet som få frågor under regeringspartiet AKP:s långa styre, skriver DN:s korrespondent Nathan Shachar.

Vid valet i mars förlorade AKP makten i Istanbul efter att ha styrt staden i 25 år. Resultatet ogiltigförklarades.

Söndagens repetition av borgmästarvalet i Istanbul har blivit en mardröm för den turkiska regimen, som vädrar ett nytt nederlag, ännu mer generande än den första omgången den 31 mars. Den gången besegrade oppositionskandidaten Ekrem Imamoglu regeringspartiet AKP:s Binali Yildirim med knapp marginal, men valet ogiltigförklarades.

Affären har splittrat regimen svårt, både när det gällde diskvalificeringen av Imamoglu och ifråga om taktiken inför denna omgång. Valets kuriösa efterspel, då valmyndighetens chef tvingades fuskstämpla resultatet och avgick i protest, har tilldragit sig ett väldigt medieintresse och saboterat Turkiets febrila ansträngningar att stabilisera sin valuta och återvinna investerares förtroende. President Recep Tayyip Erdogan insåg tidigt de riskerna med att "stjäla" valet

från oppositionspartiet CHP. Han rekommenderade de sina att svälja förtretet och acceptera Imamoglus seger. Men hans allierade, högerextrema MHP:s Devlet Bahceli, drev tillsammans med mäktiga krafter bakom kulisserna fram omvalet, vars datum valdes för att missgynna CHP. Den 23 juni är Istanbuls stora delar av medelklass i regel på semester, normalt en fördel för AKP:s kandidat.

Men det är möjligt att interventionen uppnått motsatt resultat. Harmen över regimen agerande har svetsat samman oppositionen som få frågor under AKP:s långa styre. Väljare har satt en ära i att stanna i stan och resebyråer hjälper folk att flytta sina bokningar gratis. Som det ser ut just nu måste Yildirim vinna valet, annars hamnar regimen i en extremt svår belägenhet. Skall man underkänna ännu

en oppositionsseger eller erkänna att regimen mist sin förmåga att diktera det politiska förloppet?

Varken Erdogan eller Bahceli deltar i kampanjen, trots att den senare lovat att göra allt för att bärga segern. De håller sig borta för att inte förknippas med ännu ett nederlag. Det som gjort hela dramat så farligt för makthavarna är att alltihop utspelas mot bakgrund av ekonomins kräftgång. Turkietforskaren Halil Karaveli vid Silk Road Institute menar att vi befinner oss vid ett historiskt vägskäl:

– Den turkiska staten har alltid månat om borgarklassens intressen. Staten och medelklassen har haft en gemensam fiende – vänstern. Men i dag har statens och näringslivets intressen kolliderat. Staten agerar plötsligt i strid med näringslivets intressen, när den sätter relationen till USA på spel med ryska

missilköp och när den skrämmer bort västliga investerare.

Regimens kandidat Binali Yildirim, Erdogan-lojalist och tidigare premiärminister, har under kampanjspurten försökt rycka upp AKP:s image hos landets kurder. Det pro-kurdiska HDP-partiets fängslade ledare Selahattin Demirtas avgjorde mars-valen då han beslöt att inte nominera egna borgmästarkandidater och uppmanade de sina att rösta på CHP:s kandidater överlag. Resultatet blev AKP-förluster i en lång rad städer, bland dem huvudstaden Ankara, och en tankeställare för regimen: Om de kurdiska väljarna blir tungan på vågen och faller AKP:s kandidater i kommunvalen så kan de göra detsamma i nästa presidentval.

Erdogan, som haft många kurdiska väljare och länge förhandlade med den

terroriststämplade kurdiska PKK-gerillan, skulle helst vilja lappa ihop sina och AKP:s relationer till dem, men för högerextremisterna i politiken och i generalstaben är blotta tanken på eftergifter till kurderna utesluten.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

Fakta. Hade styrt i 25 år

I Istanbuls borgmästarval i slutet av mars vann oppositionspartiet CHP:s kandidat Ekrem Imamoglu över AKP:s kandidat Binali Yildirim. AKP förlorade därmed makten i staden efter att ha styrt den i 25 år.

Högsta valkommissionen meddelade den 6 maj att valet måste göras om. Motivet som gavs var att alla lokalarbetare inte var offentliganställda och att vissa dokument med resultat inte var underskrivna.

Häxjakten drev Suheyl till Småland: ”Erdogan struntar i omvärlden”

SÖNDAG 23 JUNI 2019

**Borgmästarvalet i Istanbul fick ”fel”
resultat. Nu ska det göras om.**

**President Erdogans beslut är ännu ett
tecken på Turkiets auktoritära styre, där**

hundratusentals fängslats eller drivits i landsflykt. DN har träffat Suheyl Ozcelik som fått en fristad i Smålands skogar.

– Jag har haft sådan tur, säger 34-årige Suheyl Ozcelik där han står utanför familjens hyrda hus i en skogsglänta i Småland.

Han kom till Sverige för snart två år sedan, med status från FN som politisk flykting. Här väntade familjen: hustrun Meryem och parets två små barn. Suheyl Ozcelik undgick med en hårsnäv att bli arresterad av den turkiska säkerhetstjänsten och kastad i fängelse. Hans far var inte lika lyckosam: Ismet Ozcelik greps på oklara grunder och har nu suttit 26 månader i fängelse.

Familjen Ozcelik är bara några av de flera hundratusen turkar som drabbats av de utrensningar som president Recep Tayyip Erdogan drog i gång omedelbart efter det

misslyckade kuppförsöket i Turkiet den 15 juli 2016.

Det är inte klarlagt vem eller vilka som ligger bakom kuppförsöket. Men president Erdogan pekade snabbt ut imamen Fetullah Gülen, som är bosatt i USA.

Anhängare till Gülen skulle ha konspirerat fram kupplanerna, enligt Erdogan.

Presidenten inledde omedelbart en häxjakt på påstådda supportrar till Gülens nätverk. Förföljelserna pågår fortfarande och har fått enorma konsekvenser för turkiskt samhällsliv.

Under de snart tre år som gått sedan kuppförsöket har över 77 000 människor gripits, anklagade för att ha varit med om att försöka störta Erdogans regim.

Omkring 150 000 offentligt anställda har avskedats från sina jobb, och över 30 000 turkiska medborgare har ansökt om

politisk asyl utomlands. Över 200 massmedier har stängts ned. Och det finns inga tecken på att utrensningarna kommer att avstanna. I förra veckan arresterades 249 anställda och före detta anställda vid utrikesdepartementet, anklagade för medverkan i kuppförsöket. Så sent som i tisdags beordrade den turkiska regeringen att 128 personer inom militären ska gripas, misstänkta för kopplingar till Gülenrörelsen.

Far och son Ozelik, Ismet och Suheyli, har bägge en bakgrund som lärare.

– Visst sympatiserar vi med Gülenrörelsen, men det gör oss inte till terrorister, säger Suheyli Ozelik.

Han beskriver rörelsen som ett löst sammansatt nätverk baserat på Fetullah Gülen's övertygelse om nödvändigheten av bra skolor, en idé som Gülen spritt långt

utanför Turkiets gränser. Det finns så kallade Gülen-skolor världen över.

– Rörelsen är sunnimuslimsk men undervisningen är sekulär och det förekommer inget missionerande eller försök att vinna själar, understryker Suheyli Ozelik och fortsätter:

– Föreställningen om att koppla ihop Gülen med terrorverksamhet är befängd. Hans idéer baseras ju helt och hållet på icke-våld.

Suheyli Ozeliks beskrivning skulle kunna uppfattas som tillrättalagd och partisk eftersom han själv omfattas av Gülen's idévärld. Men i uppfattningen att utpekade Gülenanhängare gripits och spärrats in godtyckligt har han stöd av ledande människorättsorganisationer och av FN. I slutet av maj slog FN:s människorättsråd nämligen fast att fängslandet av Ismet Ozelik saknar laglig grund.

Den nu 60-årige Ismet Ozceliks väg till en turkisk fängelsecell påbörjades strax efter kuppförsöket sommaren 2016. Han tjänstgjorde vid Mevlanauniversitetet i den turkiska miljonstaden Konya. Men skolan, som var knuten till Gülens verksamhet, tvingades stänga. Ismet Ozcelik stod plötsligt utan jobb.

Vid den tiden arbetade sonen Suheyl på en Gülenskola i Malaysias huvudstad Kuala Lumpur. Ismet Ozcelik beslöt att lämna Turkiet, tillsammans med sin fru och unga dotter. Han anslöt till sonen i Malaysia. Men den turkiska regeringen tänkte inte låta honom komma undan, berättar Suheyl:

– Min pappa blev gripen i en razzia mot vårt hem i Kuala Lumpur den 13 december 2016. Civilklädda personer som inte ville identifiera sig trängde sig in. De sade att de agerade på uppdrag av malaysiska

myndigheter eftersom min fars visum gått ut. Jag greps också.

Efter några veckor släpptes far och son mot borgen, och ansökte om flyktingstatus hos FN:s flyktingkommissariat (UNHCR). Vilket beviljades för alla medlemmar i familjen Ozcelik.

– Trots det greps min pappa på nytt, i maj 2017, och deporterades till Turkiet, säger Suheyl.

Ungefär samtidigt hade familjen fått klartecken av FN att söka skydd i tredje land, i detta fall Sverige. Ismet Ozceliks fru Hatice, (Suheyls styvmor), parets dotter Fatima samt Suheyls hustru och deras två barn sattes på ett plan till Sverige. Suheyl Ozceliks pass kvarhölls av myndigheterna i Malaysia, men i augusti 2017 kunde han återförenas med sin utvidgade familj i huset i Småland.

Hans far Ismet sitter i fängelse i Denizli i sydvästra Turkiet. Enligt den information som Suheyl Ozcelik fått har pappan dömts till sju och ett halvt år i fängelse.

– Men allt är väldigt oklart. Vi har inte sett några dokument från rättsprocessen och vet egentligen inte vad han anklagas för. Suheyl Ozcelik uttrycker flera gånger sin tacksamhet till Sverige som gett honom och hans familj en fristad. Lantlivet andas idyll. Koltrastar och starar kvillrar utanför husknuten. Fågelsången blandas av kackel från familjens hönshus som står i ett hörn av tomten.

Ozcelik har lärt sig nästan felfri svenska under sina knappt två år i landet. Han har ett tillfälligt jobb som servicepersonal på ett sjukhus, och siktar på att ta sin lärarlegitimation innan årets slut. Han säger att han inte är rädd för Erdogans långa arm i Sverige – ”ni har ju en

rättsstat”. Samtidigt vill han inte att det av reportaget ska framgå var i Småland han bor med sin familj.

Men den yttre harmonin och de hoppfulla framtidsplanerna störs av pappans fängelsevistelse och ovissheten om vad som ska hända i hemlandet Turkiet.

– Utvecklingen är väldigt oroande, och det handlar inte bara om manipulationen av resultatet i borgmästarvalet i Istanbul. Rättsstatens principer har satts ur spel, förtrycket och förföljelserna bara ökar i omfattning, säger Suheyl Ozcelik.

– Allt har blivit oförutsägbart, det finns inga klara linjer för vad man får göra eller inte göra. Folk blir nervösa och rädda. Många av mina landsflyktiga vänner törs inte längre kritisera Erdogan. Jag förstår dem på sätt och vis – men om inte vi talar om vad som händer inne i Turkiet, vem

ska då göra det, nu när nästan alla massmedier kontrolleras av staten?
Vad tror du om framtiden för Turkiet?

– På kortare sikt är jag pessimistisk.
Erdogan har nästan inget annat val än att fortsätta sin icke-demokratiska väg, svarar Suheyl Ozcelik.

– På längre sikt tror jag att det kan bli förändringar, som förhoppningsvis genomförs utan våld. Turkiets ekonomi är illa ute. Valutan flödar ut ur landet och omvärlden drar sig för att investera. Det kan betyda att missnöjet sprider sig inom samhällsgrupper som just nu är nöjda med Erdogan och som inte bryr sig så mycket om inskränkningarna i fri- och rättigheter, säger Suheyl Ozcelik.

Erik Ohlsson

Grundad av den före detta imamen Fetullah Gülen (född 1941), ett icke medlemsbaserat nätverk på

muslimsk grund som lockat turkiska intellektuella, som lärare, journalister och advokater.

Rörelsen var tidigare allierad med Erdogan. Men i december 2013, då Gülentrogna poliser och åklagare avslöjade svår korruption i Erdogans närhet råkade rörelsen i onåd.

Tusentals poliser, åklagare och journalister med band till Fethullah Gülen har rensats ut och många av dem har dömts till långa straff. Gülen, sedan 1999 bosatt i USA, har av Erdogan pekats ut som anstiftare till kuppförsöket i juli 2016.

Anna-Lena Laurén: - Löfvens engelska ger - Putin en fördel

SÖNDAG 23 JUNI 2019

Moskva. Vilka språk talar stats- och regeringschefer när de träffas? I motsats till vad många svenskar tror är det inte alltid comme il faut att tala engelska.

I april träffade Sveriges statsminister Stefan Löfven för första gången Rysslands president Vladimir Putin på Arktiskt forum i Sankt Petersburg. Han hade tolk med sig.

Principen när det gäller professionell tolkning är att man tolkar från sitt modersmål. Löfvens svenska tolk hade som uppgift att tolka från svenska, men Löfven valde ändå att tala engelska.

Det var under handskakningsceremonin, medan pressen var närvarande. När den svenska och ryska delegationen drog sig tillbaka bakom lyckta dörrar försvann engelskan. Då var det svenska och ryska som gällde.

Nyligen blev Löfven JO-anmäld av Språkförsvaret (ett partipolitiskt obundet nätverk som jobbar för att stärka det svenska språket) eftersom han hade talat engelska i EU-parlamentet i stället för

svenska. I EU-parlamentet finns en hel armé yrkeskunniga simultantolkare vars uppgift är att säkerställa att EU:s 24 officiella språk alltid är gångbara. Löfven prioriterade i stället att bli förstodd direkt av så många som möjligt.

Att Löfven JO-anmälades har många orsaker. En är att EU-parlamentet som institution är tänkt att motsvara EU:s politiska, språkliga och etniska mångfald. Svenskan är ett officiellt EU-språk. Men detta blir en tom princip om svenskar (och svenskspråkiga finländare) inte bryr sig om att tala det.

När stats- eller regeringschefer från två länder möts och förhandlar på hög nivå talar var och en sitt eget språk av andra skäl. Skäl nummer ett är jämställdhet, nummer två är precision. Bägge parter ska ha möjlighet att uttrycka sig på sitt modersmål. Då minimerar man också

risken för missförstånd – att någon säger fel på grund av att hon eller han har missförstått vad ett ord betyder.

Svenskars reflexmässiga tendens att överskatta sin egen engelska gör att många inte förstår den här problematiken. Då kan man bara påminna om vilken skandal BP:s ordförande Carl-Henric Svanberg ställde till med efter oljekatastrofen i Mexikanska bukten 2010.

– We care about the small people, förkunnade Svanberg. Han blev utskrattad i veckor, eftersom ”small people” på engelska inte är samma sak som att tala om den lilla människan på svenska. Det låter snarare som om man talade om kortväxta personer.

Att Löfven talade engelska när han träffade Putin inför pressen var ett praktiskt val. Enligt källor på regeringskansliet ville han helt enkelt

underlätta förståelsen för rysk och internationell press. Dessutom var det bara inför pressen, de bilaterala förhandlingarna sköttes på svenska. Ändå förbryllades jag. Löfven var där för att träffa Putin, inte oss journalister (som aldrig får ställa några frågor under dessa handskakningstillfällen, bara titta på). Internationella medier är inte intresserade av Löfvens hälsningsfraser till Putin, de enda som var på plats var en handfull svenska och ryska medier. De sistnämnda lyssnar alltid på tolkarna. Att Angela Merkel (som kan ryska), Emmanuel Macron eller Sauli Niinistö i dessa situationer skulle tala något annat än tyska, franska respektive finska finns inte på kartan. Däremot talar de engelska med Putin under informella samtal, förutom Merkel som talar tyska eftersom det är Putins starkaste främmande språk.

Språket man väljer under inofficiellt småprat är något helt annat än det man talar utåt.

Putin, som kan engelska, brydde sig naturligtvis inte om att besvara Löfvens initiativ. Han hälsade på sitt modersmål. Det skapade en konstig diskrepans i hela situationen. Och den var inte till Löfvens fördel.

Han gav intrycket av att inte riktigt veta hur det brukar gå till.

Anna-Lena Laurén

Trump påminner Iran om möjlighet att anfalla

SÖNDAG 23 JUNI 2019

Iran/USA. Efter att USA:s president Donald Trump i en intervju med NBC News varnat Iran för att den amerikanska militären har förmågan att ”utplåna” landet svarar Iran: En väpnad konflikt skulle få allvarliga konsekvenser för amerikanska intressen i regionen, enligt Abolfazi Shekarchi, brigadgeneral och talesperson för militärens generalstab. – Att skjuta en enda kula mot Iran kommer att sätta USA:s och dess allierades intressen i brand, säger

Shekarchi till den iranska nyhetsbyrån Tasnim.

TT-AFP-Reuters

Påstådd USA- spion avrättad i Iran

SÖNDAG 23 JUNI 2019

Iran. Iran har avrättat en tidigare anställd vid försvarsdepartementet, anklagad för att ha spionerat för USA:s räkning, rapporterar den statliga nyhetsbyrån Irib.

Mannen, som arbetade på departementets luftfartsenhet fram till för nio år sedan,

dömdes till döden i en militärdomstol sedan dokument och spionutrustning påträffats i hans hem, uppger Irib. Han avrättades i ett fängelse i Karaj väster om huvudstaden Teheran.

Relationen mellan Iran och USA har varit spänd sedan den islamiska revolutionen 1979, men varit särskilt ansträngd under de senaste veckorna efter det att USA anklagat Iran för att ligga bakom attacker mot oljetankrar i Persiska viken och Omanbukten. Iran har tillbakavisat anklagelserna.

Nyligen sköt Iran ned ett amerikanskt obemannat flygplan i ett område som Iran anser är iranskt och USA anser är internationellt luftrum.

Iran är det land i världen som verkställer flest dödsstraff efter Kina, enligt människorättsorganisationen Amnesty.

TT-Reuters

Upproret som startade hbtq-frigörelsen i USA

SÖNDAG 23 JUNI 2019

För femtio år sedan slog polisen till mot gaybaren Stonewall Inn. Det blev början på kravaller som pågick i fyra dygn och slutade med New Yorks första prideparad och en ny fas i USA:s frigörelse för hbtq-personer. DN har - träffat Mark Segal, som var med under den tumultartade natten den 28 juni 1969.

**– Vi gav världen gay pride, säger han.
New York.**

Mark Segal hade kommit till Stonewall Inn för att dansa. Han hade flyttat till New York fem veckor tidigare, i maj 1969, i hopp om att hitta en ny social gemenskap på gaybarerna i Greenwich Village. Som en blyg och kortväxt 18-åring kände han sig vilsen bland de världsvana och självsäkra Manhattanborna, men på Stonewall Inn hittade han sin oas.

På det lilla dansgolvet längst in i baren trängdes latinamerikanska drag queens, transpersoner från Harlem, unga sexarbetare som tagit en paus från gatulivet vid Times square, äldre lesbiska kvinnor och familjefäder i kostym, som inte kommit ut till sina familjer eller kanske ens för sig själva, men som i alla fall vågade unna sig en kväll på dansgolvet.

– Det var en trygg och öppen miljö på Stonewall. Jag var ung och visste väl inte riktigt vad jag var ute efter där, så jag gick mest dit för att dansa, säger Mark Segal när vi träffas i New York, femtio år senare. Natten till lördagen den 28 juni 1969 stod den 18-årige Mark Segal på barens dansgolv. Han minns att han dansade till Fifth Dimensions euforiska "Let the sunshine in", som blivit känd i musikalen "Hair", när lamporna i lokalen plötsligt tändes och polisen stormade in. Sådana razzior hade blivit en trist, regelbunden rutin på Stonewall Inn, så ingen blev särskilt förvånad. Korrupta poliser från kvarteret hade som vana att hälsa på med jämna mellanrum för att stöka runt lite, trakassera de homosexuella gästerna och gå därifrån med en rejäl bunt dollarsedlar från barkassan, som en underförstådd

muta för att de skulle tillåta baren att fortsätta ha öppet.

Men den här natten slutade polisens razzia inte som vanligt. De hade inte kommit under de lugna timmarna i början av kvällen, som de brukade göra, utan runt midnatt när det var proppfullt på baren. De arresterade flera bartendrar, under förevändningen att de sålt alkohol utan licens, såväl som flera av gästerna, som ansågs bryta mot de strikta klädlagarna i New York, som på den tiden förbjöd män från att klä sig i det som betraktades som kvinnokläder.

Den brokiga skara som dansat och druckit drinkar på Stonewall Inn samlades snart utanför baren på Christopher Street. De flesta välkammade familjefäder smet hem så snabbt de kunde, i hopp om att undvika trubbel. Kvar blev framför allt svarta drag queens och transpersoner som Marsha P

Johnson och Sylvia Rivera och en samling unga män, som Mark Segal och Martin Boyce, som var relativt vana vid konflikter med den lokala polisen.

Våldsamheterna eskalerade snabbt. En Stonewallgäst började kasta små mynt på poliserna medan hon ropade: "Vill ni ta våra pengar? Okej, här får ni!" Miss Major, en svart transperson som slogs ned brutalt av polisen den kvällen, mindes i en senare intervju: "När jag tänker tillbaka på kvällen minns jag framför allt misshandeln."

Stonewallgästerna var alldeles för vana vid att behandlas illa av den lokala polisen. Men den här kvällen fick de nog. De röt ifrån mot polisen och kravaller bröt ut. – För mig var det mest en chans att äntligen få säga ifrån. Jag minns att jag klev ut i gatan och skrek: "Jag är gay!" berättar Mark Segal. Det hade jag aldrig

gjort förut. Ingen gjorde det. Många andra som var där verkade omedelbart inse att det här kunde bli något stort, att det var en unik chans att ena de olika grupperna som fanns där.

Under fyra dygn pågick protesterna utanför Stonewall Inn. Mark Segal och ett par andra Stonewallgäster hade själv spridit ryktet om demonstrationerna genom att gå runt i kvarteren och skriva med krita på trottoaren, dåtidens sociala medier: ”Kom till vår demonstration på Stonewall.”

Folkhavet vid Stonewall blev så stort att nyhetsmedierna inte kunde ignorera det. Village Voice, en inflytelserik veckotidning på den tiden, hade sin redaktion i samma kvarter som Stonewall Inn och var relativt sympatiskt inställd till protesterna.

I Mark Segals memoarer, ”And then I danced”, skildrar han Stonewallkvällen:

”Alla vi som var vid Stonewall hade en sak gemensamt: förtrycket av att växa upp i en värld som krävde att vi höll tyst om vilka vi var. Den tystnaden upphörde med Stonewall.”

Segals vän Martin Boyce, som också bibehållit en nyckelroll i den amerikanska hbtq-rörelsen sedan dess, har sagt att kravallerna blev ett utlopp för enorma mängder av uppdämd frustration.

– Smärtan, ilskan, frustrationen, förnedringen, de konstanta trakasserierna, det ständiga kaoset som det skapade i våra liv. Det här var en chans att få utlopp för allt det. Du behövde inte skada en polis, du behövde inte skada någon alls. Du ville bara skrika ut det, säger Boyce i en intervju med New York Times.

Sylvia Rivera, som senare blev en berömd aktivist för transpersoners rättigheter i USA, var en av de första som insåg vilken

politisk sprängkraft som fanns i protesterna vid Stonewall. Hon hade varit aktiv i den svarta medborgarrättsrörelsen och i antikrigsrörelsen och tog med sig de erfarenheterna till gay rights-rörelsen.

”Mitt revolutionära blod kokade redan. Det var så mycket uppdämd vrede”, sade hon i en intervju senare.

Enligt Mark Segal var det viktigaste som Stonewallprotesterna åstadkom att det enade alla de olika grupperna i hbtq-rörelsen mot en gemensam fiende; det homofoba etablissemangen.

– Historieskrivningen om Stonewall och gayrights-rörelsens födelse ignorerar ofta de som var där och all aktivism som skedde det första året. Det var svarta, drag queens, lesbiska, vita gaymän, alla jobbade tillsammans och det hade aldrig hänt tidigare. Det var polisen som lyckades ena oss, säger Mark Segal.

När vi träffas är Segal framför allt mån om att poängtera hur mycket de inspirerades av de radikala politiska vindarna som blåste över landet 1969.

– Vi hade sett medborgarrättsrörelsens protester, vi hade sett hur feminister organiserade sig, vi hade sett antikrigsrörelsens demonstrationer. Nu var det vår tur, säger han.

Ingen visste förstås då att de fyra nätterna utanför Stonewall Inn skulle bli historiska. Men kravallerna blev början på en ny fas för den organiserade hbtq-rörelsen i USA, som under de kommande decennierna skulle sätta stor prägel på den politiska utvecklingen i landet.

– Hbtq-aktivismen innan Stonewall var decentraliserad och mestadels lokal. Det hade varit enstaka protester i Philadelphia och San Francisco, men Stonewall blev den första protesten som fick

landsomfattande uppmärksamhet, till stor del tack vare att den ägde rum i New York, där alla medierna finns. Det innebar att lokala aktivister över hela USA fick upp ögonen för protesterna. Stonewall gjorde hbtq-personer i USA synliga för första gången. De insåg att de var betydligt fler än de tidigare hade trott, säger Sasha Issenberg, författare till, "The engagement", en kommande bok om hbtq-rörelsen i USA.

• • •

För den som blickar tillbaka nostalgiskt på det sena 1960-talet som en tid av öppenhet, tolerans och sexuell frigörelse kan det vara värt att minnas hur restriktivt och intolerant USA var då. Sedan 1952 klassificerades homosexualitet som en mentalsjukdom av American Psychiatric Association och fortfarande 1969 kunde du bli arresterad om du bar kläder som inte

uppfyllde luddiga krav på "lämplighet för ditt kön". För en man kunde det räcka med att bära en blus eller läppstift.

Transpersoner som hängde på nedre Manhattan blev misshandlade så ofta att många slutade ha på sig högklackat, "så att det blev lättare att springa från polisen", som den då 21-årige Martin Boyce uttryckte det. De få hbtq-personer som var politiskt aktiva tvingades ofta vara anonyma eller använda kodord för sin verksamhet, annars riskerade de att förlora sina jobb, och det fanns inte heller något lagligt skydd mot sådan diskriminering.

En ljummen sommareftermiddag i början av juni träffar jag Mark Segal utanför New Yorks stadsbibliotek på Femte avenyn. Där pågår en ambitiös utställning om Stonewallkravallerna och de efterföljande årens gryende hbtq-aktivism i New York.

Mark Segal är själv med på många fotografier. Trots att han nu är 68 år gammal rusar han ivrigt upp för bibliotekets trappor, i hopp om att få se bilderna på alla gamla vänner.

Så fort han får syn på utställningen pekar han på ett stort foto som visar den allra första prideparaden i New York i juni 1970, på årsdagen av Stonewallkravallerna.

– Det här är min ungdom, säger han och gestikulerar mot paraden.

På en bild ser vi mycket riktigt Mark Segal själv. Tillsammans med tre andra unga killar håller han i en stor banderoll som hyllar homosexualitet. Det är 1970 och han har precis fyllt 19. Bredvid bilden hänger en affisch för New Yorks allra första prideparad, som han var med om att ordna.

– Det var vi som gav världen gay pride, säger Mark Segal.

Strax efter Stonewallkravallerna var Mark Segal med och startade Gay Liberation Front. Det var långt ifrån den första organisationen i USA för homosexuellas rättigheter, men Gay Liberation Front fick mer uppmärksamhet än de äldre, mer välkända organisationerna. Enligt Mark Segal själv beror det på att de var så tydligt förankrade i den bredare vänstervågen som svepte över USA i början av 1970-talet. Under ett år växte organisationen från ett par hundra personer till tusentals aktivister. På gay pride-paraden i New York nästa år deltog 15 000 personer. Den amerikanska gay rights-rörelsen fick snabbt globala svallvågor. Den första svenska - pridedemonstrationen ägde rum i Örebro den 15 maj 1971, ordnad av lokala

föreningen Gay Power Club. I USA var det tidiga 1970-talet en period av mobilisering och organisering för hbtq-aktivister, som skulle bära frukt många år senare.

På stadsbibliotekets utställning tittar Mark Segal förtjust och kanske lite sentimentalt på de gamla aktivistkompisarnas unga, hoppfulla ansikten i början av 1970-talet. Utställningen heter "Love and resistance", kärlek och motstånd. Den visar inte bara demonstrationer och politiska möten, utan även intima bilder på kärleksfulla par, i skarven mellan 1960-talet och 70-talet, när nästan ingenting var lagligt för USA:s hbtq-personer, men allting verkade vara möjligt.

Mark Segal pekar på bilderna och drömmer sig tillbaka.

– Åh, där är Jason! Där är Diego. Wow, och där är Barbara. Ohmygod, Barbara, hon hatade mig.

Han skrattar självironiskt. Bilden visar Barbara Gittings, en berömd hbtq-aktivist som var med och startade USA:s första lesbiska rättighetsorganisation, Daughters of Bilitis, i slutet av 1950-talet.

– Vi var lite för radikala för hennes smak.

Vi var som Black Panthers och hon var mer som Martin Luther King, säger han, i en hänvisning till den klassiska schismen mellan radikala aktivister och mer moderata ledare i den svarta medborgarrättsrörelsen på 1960-talet.

Barbara Gittings var en av många lite äldre hbtq-personer som förespråkade en mer pragmatisk, gradvis förändring än Segal. Hennes aktivism fokuserade framför allt på juridiska processer och var bland annat drivande bakom kampen för att få American Psychiatric Association att sluta klassificera homosexualitet som en

mentalsjukdom, en strid hon till slut vann 1972.

Mark Segal pekar på ett foto på en annan-tidig gay rights-organisation, Mattachine Society. På bilden har ett dussintal aktivister från Mattachine samlats på den anrika gaybaren Julius, ett stenkast från Stonewall Inn. De är klädda i eleganta, gräddvita kostymer och har gått fram till bartendern, med ett gäng journalister och fotografer i anhang, för att säga: "Jag är homosexuell och jag skulle vilja beställa en Martini". Bartendern tvingades då neka dem, eftersom det var olagligt att servera öppet homosexuella i barer på New York på 1960-talet. Det klassificerades juridiskt som "oordning". Målet med Mattachine Societys fredliga aktioner var att peka på det absurda med lagstiftningen, på samma sätt som medborgarrättsrörelsen i den amerikanska södern gjorde så kallade "sit-

ins" på restauranger och kaféer för att belysa det absurda med segregationen.

• • •

När det gäller framstegen för hbtq-rättigheter i USA gick allt väldigt långsamt väldigt länge. Sen gick allt väldigt snabbt. 2005 var det fortfarande en klar majoritet av amerikaner som var emot enkönade äktenskap. Tio år senare röstade Högsta domstolen, trots en konservativ majoritet, för domslutet Obergefell v Hodges, som i praktiken legaliserade gayäktenskap över hela USA.

När Barack Obama svors in som president för andra gången 2013 blev han den första presidenten i USA:s historia som hyllade hbtq-rättigheter, i ett tal där han beskrev den amerikanska historiens båge från "Seneca falls till Selma till Stonewall", där Seneca Falls fick stå som referens för kampen för kvinnlig rösträtt, Selma för

medborgarrättsrörelsen och Stonewall för hbtq-rättigheter.

Strax därpå utsåg Obama Stonewall till landets första federala monument för hbtq-personers rättigheter. Den här sommaren beslutade staden New York att upprätta en staty över Marsha P Johnson och Sylvia Rivera, de två berömda aktivisterna för transpersoners rättigheter, på Christopher Street, runt hörnet från Stonewall Inn. Enligt borgmästaren Bill de Blasio blir det USA:s första officiella monument tillägnat transpersoner.

Pridefestivalen i New York har, som i de flesta storstäder, blivit en gigantisk folkfest och ett kommersiellt jippo, med hundratals storföretag som tampas om att få synas. De lever inte alltid som de lär. Dussintals företag som sponsrat årets pride-evenemang och låter regnbågsflaggor pryda butiksfasader och

hemsidor (exempelvis Comcast och General Electric) har samtidigt donerat miljonsummor till politiker som arbetar mot hbtq-rättigheter.

Baren Stonewall Inn finns fortfarande kvar, men har i dag kanske blivit något av en turistfälla, med möhippor och busslaster av besökare som hoppas få en glimt av det autentiska gamla gaylivet i New York. Popstjärnan Taylor Swift gästade nyligen baren för ett oannonserat framträdande, där hon lanserade en ny låt som hyllar i princip alla rikskända hbtq-personer i USA. Det är på samma gång en symbol för en bredare acceptans för hbtq-personer och ett långt kliv från de radikala rötterna som Mark Segal, Sylvia Rivera och andra aktivisterna vid Stonewall en gång representerade.

– Många av aktivisterna då skulle nog ha blivit riktigt chockade om de fick höra att

två av de främsta politiska framgångarna för hbtq-rörelsen, 50 år senare, var att få tillträde till två av USA:s mest konservativa institutioner, äktenskap och militären, säger Sasha Issenberg. Samtidigt attraherar Stonewall Inn fortfarande en liten skara stammisar och flera av veteranerna i personalen har varit med sedan begynnelsen. Den 12 juni besöker jag Stonewall Inn i samband med en minnesceremoni för massakern på en gayklubb i Orlando tre år tidigare. Där dödades 49 personer i ett attentat som påminde om att hotbilden för hbtq-personer i USA knappast avtagit. Ett hundtal personer står utanför baren i solnedgången och många gråter under minnesstunden. I folkvimlet utanför träffar jag Mike Moskowitz, en ortodox rabbin som besöker Stonewall för första gången. Han har nyligen blivit New Yorks

första ortodoxa rabbin som tar offentlig ställning för transpersoners rättigheter.

– Jag har kommit hit för att stå upp mot våldet och intoleransen. Det är första gången jag är på en gaybar, säger han. Han pekar upp mot den gamla neonskylten.

– Det är en ära att få vara här. Stonewall är en helig plats.

Martin Gelin

I dagens Turkiet stryps det fria ordet redan i tankefasen

SÖNDAG 23 JUNI 2019

I dag är det borgmästarval i Istanbul. I mars förlorade president Erdogans AKP i staden, men förlusten ogiltigförklarades. I Turkiet är fake news och despoti det nya normala. Esref Okumus ger absurda inblickar i dagens diktaturbygge.

George Orwells fantasirike bleknar i jämförelse med president Recep Tayyip Erdogans Turkiet, där falska nyheter är det nya normala. Folket har i val efter val röstat fram en regim som har avskaffat yttrandefriheten. Vad som står på spel nu är tystnadsfriheten.

Tystnaden kriminaliserades redan när den moderna turkiska staten grundades på 1920- talet, då samtliga oppositionella tidningar i landet förbjöds. Men bland de fängslade tidningsmakarna fanns även en del kända regimvänliga redaktörer.

Chefredaktören för Istanbultidningen Tanin, var en av dessa. Han var helt säker på att det rörde sig om ett misstag när han ställdes inför rätta.

”Jag har inte skrivit något”, sade han till domaren.

”Det är just därför du är här”, svarade domaren. ”Varför har du inte skrivit något

till regeringens försvar under dessa svåra tider?”

Han dömdes till livstids förvisning i en liten håla vid Svartahavskusten.

Hundra år senare ställs två parlamentsledamöter från kurdiska partiet HDP inför rätta för att ha suttit tysta under ett regimkritiskt tal. Erdogans regim har berikat tyranniets ordförråd med en rad nya begrepp. ”Tystnadsfrihetsbrott” och ”den fria tystnaden” är nya synonymer till yttrandefrihetsbrott och det fria ordet. Liksom till strafflagens paragrafer om ”tankefrihet” och ”tankebrott”, som en påminnelse om att det är staten som bestämmer vilka tankar medborgaren ska tillåtas att tänka. Och att det fria ordet ska strypas redan i tankefasen.

Den fruktade tystnaden har i dagens Turkiet lett till en explosion av hyllningskörer i medierna, som alltmer

påminner om de stående ovationerna vid Josef Stalins favoritföreställningar på Bolsjojteatern. Det sägs att det alltid stod en svart bil parkerad utanför teatern vid dessa tillfällen. Den som blev först med att sluta applådera kördes i väg till säkerhetspolisens högkvarter.

Den som slutar hylla Erdogan får vara redo att hamna i finkan, fly landet eller i bästa fall bli av med jobbet. Det är precis vad som hänt minst 50 000 politiska fångar och över 150 000 tjänstemän, akademiker, journalister, advokater, domare och politiker.

En tv-reporter som rapporterar från en vallokal säger ”här leder vi” med en jublande min. ”Vi”-et står för Erdogans maktparti AKP. I en annan ledande tv-kanal vädjar en gammal man i Syrienkurdiska staden Afrin till turkiska regeringen att dra tillbaka sina jihadister

som bosätter sig i invånarnas hem och konfiskerar deras egendom. I textöversättningen byts ”jihadister” mot ”kurdisk milis”.

I den största nyhetskanalen, CNN-türk, tvingas det sekulära oppositionspartiet CHP:s borgmästarkandidat i Istanbul räkna upp sina förfäder i flera led för att bevisa att han är renrasig turk och helmuslim. Ihärdiga rykten från regeringen hävdar nämligen att han har grekiska rötter.

Det är några exempel på förfalskningar i grövsta laget, som ingen har tagit tillbaka eller rättat, vilket bara kan tolkas på ett sätt: Fake news är det nya normala i dagens Turkiet.

Erdogan har också lyckats inta en av det fria ordets sista motståndsfickor, lilla dagstidningen Cumhuriyet, där 15 anställda dömdes till mellan två och åtta

års fängelse för samröre med terroristorganisationer förra året.

Konkret bestod ”samröret” bland annat av att journalisterna beställt pizza från en krog, anlitat en golvfirma och hyrt en semesterbostad, vars ägare haft kopplingar till personer som i sin tur påstods ha samröre med exilpredikanten Fethullah Gülen, hjärnan bakom den misslyckade statskuppen sommaren 2016, enligt Erdogan.

Tidningen anklagades också för att ha sänt ”subliminala” budskap till kuppmakarna. Ett begrepp som lånas från reklamvärlden och som går ut på att individens beslut kan påverkas genom omedveten varseblivning. Ungefär som att en Coca-Cola-skylt som blinkar förbi i ett gatuhörn i filmen får oss att köpa just den drycken i pausen.

Men när tidningsledningen inte gav vika trots de långa fängelsestraffen gjorde

Erdogan gemensam sak med en grupp nationalisterna på tidningen. Dessa vittnade mot sina kollegor i en domstol som avsatte den liberala styrelsen.

Nationalisterna tog över tidningen och de dömda journalisterna fick gå.

Brottsrubriceringen ”subliminal påverkan” dök upp första gången i ett mål mot författaren och journalisten Ahmet Altan. Han dömdes till livstids fängelse i fjol.

Altan och journalisterna på Cumhuriyet fick avslag i högsta instans, författningsdomstolen, på internationella pressfrihetsdagen den 3 maj. Samma dag tilldelades turkspråkiga Fox tv, president Donald Trumps favoritkanal, det årliga yttrandefrihetspriset.

Erdogans främsta verktyg mot självständiga medier är dock inte de ständiga åtalshoten som många tror, utan snarare ägarstrukturen i mediebranschen.

Så gott som samtliga medieägare har intressen i flera branscher och ingen har medier som sin huvudsakliga verksamhet. Därmed är de också mycket beroende av att få offentliga uppdrag.

Lagen om offentliga upphandlingar har ändrats 186 gånger, ungefär en gång i månaden, under de senaste femton åren. Allt för att anpassa lagen till den tänkta anbudsgivaren.

Utan offentliga anbud kan inga medieägare överleva i Turkiet och bara de medier som låter sig bli hunsade till lydnad kan räkna med sådana anbud. Tystnaden gäller även Erdogans egna. Mitt under valvakan avbröt den statliga nyhetsbyrån Anadolu sin direktsända rapportering av valresultaten i Istanbul ”av tekniska skäl”. Rapporteringen togs upp först elva timmar senare. Under natten tapetserades Istanbul med gigantiska

porträtt av Erdogan och hans borgmästarkandidat, där de tackade Istanbul för valsegern.

Men på morgonen stod det klart att det var oppositionens kandidat som vunnit valet och att rapporteringen hade stoppats i samma ögonblick som detta blev klart, eftersom ingen vågade gå ut med de nya siffrorna. Presidenten var inte nådig. Han flyttade genast nyhetsbyrån till sitt palats och slog fast att valmyndigheten bör utlysa omval ”om den vill rentvå sig”.

Ingen valmyndighet med självbevarelsedrift skulle våga trotsa en närmast maktfullkomlig president som både är statschef, regeringschef, partichef, överbefälhavare och högsta chef för samtliga statliga verk och bolag. Dessutom får han utfärda egna lagar, så kallade presidentdekret, vid sidan av lagstiftande parlamentet. Det har jämförts med Adolf

Hitlers ”fullmaktslag”. Genom den kunde han förbjuda all opposition och lägga grunden för den nazistiska enpartidiktaturen.

Erdogan utlyser inga val som han inte är säker på att vinna. Det var vad som inträffade även efter parlamentsvalet 2015, då hans AKP för första gången förlorade egen majoritet i parlamentet. Bakom valförlusten låg då, som nu, HDP:s cirka sju miljoner kurdiska väljare, varav 1,3 miljoner i Istanbul.

Den gången räddades Erdogan av PKK. Erdogan utmanade de kurdiska gerillaledarna till en kraftmätning i ett dussin städer, där upp till 80 procent av väljarna röstat mot honom. PKK-ledarna tackade ja till utmaningen och började barrikadera sina styrkor mitt i städerna. Armén bombade hela stadsdelar till ruiner under de så kallade ”barrikadkrigen”,

vilket gav Erdogan möjligheten att mobilisera turkiska väljare och vinna tillbaka den egna majoriteten i nyvalet samma år.

PKK däremot har varken lyckats förklara vad som låg bakom det sällsynt obegåvade och avskyvärda självmordsdraget, eller bett kurderna om ursäkt för att ha orsakat det värsta blodbadet i sin snart halvsekelånga historia.

Kurderna kommer att rösta på oppositionens borgmästarkandidat i omvalet i dag söndag oavsett vem denne är. Det kan förklaras med historien om byäldstens val mellan två viner. Han smakar bara på det ena vinet och pekar på den oöppnade flaskan som vinnare. Du har ju inte ens smakat vinet, protesterar församlingen. Nej, svarar byäldsten, men det kan inte finnas ett värre vin än det jag just smakat.

Det är dock ingen garanti att borgmästaren får sitta kvar.

88 folkvalda borgmästare av totalt 112 i de kurdiska kommunerna avsattes under förra mandatperioden. Mer än hälften av dem sitter i fängelse.

Esref Okumus är journalist och har följt turkisk politik under många år.

Esref Okumus

- 1 Kotor och Kotorbukten
 - 2 Perast
 - 3 Cetinje
 - 4 Sveti Stefan
 - 5 Budva
 - 6 Skadar-sjön och vindistrikten
 - 7 Montenegros inland
- Biogradsjön
- Ostrog
- Tara canyon
- Njegosmausoleet

Montenegro – charmigt och storslaget

SÖNDAG 23 JUNI 2019

Montenegro är det lilla landet på Balkan som utmanar Kroatien med en mäktig kust och genuin känsla. Här sjuder det av nya spännande upplevelser.

Jag sitter storögd i en taxi som rusar fram längs en väg som tycks hänga utanpå bergsidan. Bergslandskapet vandrar ända fram till havet och mellan de lummigt gröna branterna långt där nere syns små kurviga stränder.

– Sådana berg har inte våra grannländer, säger taxichauffören med illa dold stolthet.

Montenegro, som ligger som en pusselbit mellan Kroatien och Albanien, har verkligen den avgjort mest dramatiska kusten längs Adriatiska havet. Montenegro är dessutom billigare än sin mer etablerade granne Kroatien och mindre exploaterad. Även om Montenegro försöker ändra på detta så snabbt det går. Många hotell byggs kring Budva, den största badorten i Montenegro.

Vid samhället Durmani svänger taxin inåt land trots att de tusen meter höga bergen ser helt omöjliga ut att ta sig över. Men Sozinatunneln gör färden enkel. På 20 minuter har vi passerat rakt genom bergskedjan och på andra sidan öppnar sig en annan slags värld, en värld av vatten och vin.

Vi kör in i vinodlarregionen som omsluter den enorma Skadarsjön, Balkanregionens största insjö. Den lilla staden Virpazar

ligger nästan ute i sjön, omgiven av en mosaik av våtmarker och vattenvägar. Sjön krymper och utvidgas med 150 kvadratkilometer beroende på årstid. Allt kring Virpazar verkar halvsjunket och inbäddat i intensiv grönska. Två fotbollsmål står ute i ett träsk med vassruggar. Konformade bergstoppar grupperar sig runt staden på landsidan. Från Virpazar promenerar jag bort till den lilla vingården Cermeniza.

Jag tas emot av Nemanja Durisic, sonson i den familj som äger Cermeniza. Han berättar att trakten runt Virpazar har smeknamnet Kalifornien. Solen, vattnet och den otroliga bördigheten är anledningen.

– Området räknas också som Montenegros historiska vagga, förklarar Nemanja. Det är härifrån som ursprunget till vår nation kommer.

Familjen Durisic och Cermeniza är en minimal vinproducent. Endast sju åtta tunnor, eller 2 000 liter vin, produceras varje år. Deras vin blev år 2013 prisbelönt som Montenegros allra bästa. En tunna behåller familjen för egen konsumtion. Resten dricker gästerna på vingården upp. Inget säljs på marknaden. Varför inte göra mer vin och tjäna pengar?

– Farfar säger bestämt nej. Skulle vi utöka vore vi tvungna att kompromissa med kvaliteten.

Vinet man framställer är en Vranac, gjord på en av världens äldsta vindruvor och något av en nationalklenod för Montenegro.

– Det är en korsning mellan två ännu äldre druvor; Lisicina och Kratosija, som brukar kallas fadern och modern till Vranac. Vi odlar alla tre sorterna, säger Nemanja.

Nu kommer farfar Marko. Eftersom han inte talar ett ord engelska tolkar sonsonen. Han berättar att han är 85 år och kände sig trött och färdig med livet för några år sedan. Men när gårdens lilla hotell blev klart levde Marko upp.

– Nu vill jag leva i minst 50 år till, säger han och ler. Det är så roligt att träffa våra gäster.

Jag ber Nemanja översätta att en fråga, hur umgås Marko med gästerna utan att kunna engelska?

– Mitt vin kommunicerar bra utan engelska. Och det är väl också dags att lära mig några ord, säger Marko.

De bjuder på gårdens vin som har en fyllighet som påminner om betydligt mer kända italienska viner. Cermeniza gör också rakije, den montegrinska motsvarigheten till grappa. Dessutom framställer Marko en egen rakije på

granatäpple, vars klarröda blommor lyser lite överallt på gården.

– Farfars livsdevis är att börja dagen med en rakije på morgonen, då blir man aldrig sjuk, säger Nemanja.

Marko delar med sig av sina bästa odlarknep. Som att inte ge vatten till druvorna sista månaden innan skörd.

Detta i syfte att behålla sockerhalten som annars sjunker.

– Men ger du inte vatten på två månader dör plantorna, det kan bli 40–45 grader varmt här.

Marko beskär vinstockarna hårt. Bara de finaste druvorna får vara kvar. Han planterar också körsbärsträd och persikoträd nära odlingarna. Det påverkar smaken på varsitt sätt.

– Sedan blandar vi druvorna med varandra. Vinet blir bäst så.

Gårdens hotell sköts med samma kompromisslösa inställning som vinet. Alla hus är murade på traditionellt sätt med stenar som slipats för hand för att passa varandra.

Samma tänkande gäller också maten till gästerna. Det skulle vara enklast att köpa grönsaker på marknaden, men all odlad mat skördas i stället i den egna trädgården.

– Säger vi att maten är lokalt odlad utan kemikalier, så ska vi veta det helt säkert. Då är man ärlig, säger Marko.

Jag vandrar åter till Virpazar, där ett litet tåg går tillbaka till kusten genom en annan bergstunnel och plöjer fram genom snår av sommarblomster.

Anders Pihl

7 tips för semestern i Montenegro

1 Medelhavets djupaste fjord: Kotor och - Kotorbukten

Kotorbukten är den mest dramatiska delen av Montenegros kust. Här går havet in genom en slingrande dalgång som ser ut som en norsk praktfjord transporterad ner till Medelhavet. Palmerna och de ortodoxa kapellen längs bergsidorna är den största skillnaden.

Längs in i fjorden finns staden Kotor som har en världsarvlistad stadskärna som omsluts av en intakt stadsmur. Ovanför stadsmuren klättrar fler medeltida förvarsverk uppför nästan lodräta bergsidor vilket får staden att likna en filmkuliss. Kotor är en populär kryssningshamn tack vare att den djupa fjorden tillåter stora fartyg att ankra. Missa inte Koters strandpromenad med små sandstränder och barer nära vattnet. Hitta hit: Cirka två mil från Budva.

2 Med bästa läget i bukten: Perast

Bara tio minuter med bil från Kotor ligger staden Perast. Trots att staden är liten kryllar den av historiska byggnader, bland annat finns 16 kyrkor och 14 renässanspalats. I byn intill kan man dessutom se resterna av en romersk villa med bevarade mosaikgolv. Utanför Perast ligger de två små öarna S:t Georg (Sveti Djordje) och Our Lady of the Rocks (Gospa od Škrpjela). Öarna har var sin kyrka. S:t Georg är biskopens privata ö. Our Lady of the Rocks är populär för båtturbesök. Ön har skapats genom att troende människor i århundraden slängt stenar kring en liten klippa med en madonnabild. Till slut fanns tillräckligt med land för att bygga öns kyrka och ön expanderar än i dag.

Hitta hit: Tio minuter med bil från Kotor. Our Lady of the Rocks nås med täta båtturer från Perast.

3 Tidlös charm i den tidigare huvudstaden: Cetinje

Även om Podgorica i dag är Montenegros huvudstad har gamla huvudstaden Cetinje historiskt och kulturellt varit mer betydelsefull. Ett bevis är att den montenegrinske presidenten ännu har sitt säte här. Det finns seriösa planer på att i framtiden återge Cetinje statusen som riktig huvudstad. Till dess kan vi besökare njuta av en småstad vars gator och torg är kantade med kaféer, uteserveringar och konstgallerier. Efter sin tid som världens minsta huvudstad år 1878-1914 har Cetinje kvar många vackra konsulatbyggnader och i utkanten av staden finns Cetinjeklostret där munkar fortfarande lever och verkar.

Hitta hit: 15 kilometer från Budva och 22 kilometer från huvudstaden Podgorica. Det går bussar eller så hyr man bil.

4 Livet på lyxön: Sveti Stefan

En liten ö ett par hundra meter ut i havet strax söder om Budva. Den upptas helt av en by från 1400-talet med bland annat fyra kyrkor. Under kommunisttiden flyttade man öns befolkning och gjorde om byn till ett lyxhotell där dåtidens kändisar hängde, till exempel Elizabeth Taylor, Sophia Loren och Ingemar Stenmark.

I dag har den exklusiva lyxresortkedjan Aman tagit över och renoverat alla hus. Sveti Stefan går att besöka två gånger dagligen med guideade visningar. Övriga tider är ön reserverad för öns hotellgäster. Det duger annars gott att sätta sig på restaurangen Olive på fastlandet med utsikt över Sveti Stefan.

Hitta hit: Inom synhåll från Budva, cirka 6 kilometer bort. Täta bussturer från Budva eller taxi.

5 Ett Dubrovnik i miniatyr: Budva

Populäraste badorten längs montenegrinska rivieran heter Budva. Stadens historiska kärna ser ut som ett Dubrovnik i miniatyr. Budva har gott om stränder mitt inne i staden och ett brett utbud av restauranger, klubbar och kaféer. Ändå känns staden påtagligt lugn och familjevänlig. På många platser undrar man vart alla bilar tagit vägen. Strax utanför ligger den berömda stranden Jaz, där såväl Rolling Stones som Madonna haft konserter. På en bergstopp tronar också klubben Top Hill som utsetts till världens bästa nattklubb. Här kan man dansa tills morgonen gryr över Adriatiska havet. Dock är den endast öppen under juli och augusti. Hitta hit: Huvudort på kusten, cirka 18 kilometer från den internationella flygplatsen i Tivat.

6 En värld av vatten, vin och fåglar:
Skadarsjön och vindistrikten

Skadarsjön är den största insjön i hela Balkanregionen och delas mellan Montenegro och Albanien. Storleken varierar dramatiskt beroende på årstid. Längs sjöns stränder finns många små byar. Traktens vingårdar erbjuder ofta boende, inte sällan med pool, och där mat och vin långt över genomsnittet ingår. Att göra en båttur på sjön är mycket populärt, liksom att vandra och cykla. Fågelskådare har en högtidsstund i en av Europas mest artrika fågelmarker. Hitta hit: Skadarsjön nås från kusten genom Sozinatunneln eller med tåg till Virpazar från Bar. Även från huvudstaden Podgorica går det buss och tåg.

7Montenegros mäktiga inland: Tararavinen, klostret i Ostrog och Njegosmausoleet
Tararavinen är åtta mil lång och upptill 1 300 meter djup, vilket gör den till världens näst största ravin efter Grand Canyon i USA. Berömd är den 154 meter långa bro som gör

ett språng över ravinen och Tarafloden. Forsränning genom ravinen är en höjdpunkt här. I den närliggande nationalparken Biogradska Gora finns den säregna glaciärsjön Biograd inbäddad i en 500 år gammal urskog.

I Ostrog finns ett märkligt kloster byggt direkt inne i en fördjupning av en bergvägg.

Njegosmausoleet är uppförd på en smal bergsrygg i nationalparken Lovcen, härifrån har man utsikt över landets vildaste bergstrakter.

Hitta hit: Alla tre utflyktsmålen når man enklast med hyrbil eller via en arrangerad busstur från till exempel Budva.

Nemanja Durisic inspekterar ett granat-äppleträd.

Resa hit: Tåg från Stockholm till huvudstaden Podgorica i Montenegro innebär cirka fem byten.

Reguljärflyg med Norwegian, charter med till exempel Ving, TUI och Apollo.

Bästa tiden: Typiskt medelhavsklimat med mycket hög solfaktor vid kusten vår, sommar och höst. Regn och blåst under vintern.

Tidsskillnad: Ingen.

Språk: Montenegrinska, ett slaviskt språk släkt med serbiska. Man använder både ett latinskt och ett kyrilliskt alfabet. Engelska talas mer eller mindre av alla utom av äldre.

Valuta: Euro.

Prisnivå: Ett av de billigaste länderna på Balkanhalvön. Även om priserna stiger markant på turistorter som Budva under högsäsong ligger de ändå lite under Västeuropas och Kroatiens.

Ta dig runt: Förutom hyrbil har alla orter vid kusten billiga bussförbindelser. Taxi är också prisvärt för kortare sträckor, men du måste komma överens med föraren om priset.

Mellan vissa orter, som Bar och Virpazar,

finns tåg vilket är billigare och snabbare än buss.

Bra att veta: På montenegrinska, det inhemska språket, heter landet Crna Gora. Crna Gora betyder svarta berget.

Montenegro är den italienska översättningen av samma namn.

Läs mer: www.visit-montenegro.com

www.alltommontenegro.se

<http://cermeniza.me>

Trump vill hota motståndaren till ödmjukhet

MÅNDAG 24 JUNI 2019

Analys

Iran varnar för att en upptrappad militär konflikt skulle sprida sig "okontrollerat" i Mellanöstern och riskera "amerikanska liv". President Trump säger att han inte har "bråttom" att ta militären i bruk.

På måndagen inför USA nya ekonomiska sanktioner mot det hårt pressade Iran.

New York

På hemmaplan har Trumps motstridiga handlade gentemot Iran utlöst en akut diskussion om vad som egentligen är innebörden av "America first", presidentens nationalistiska koncept i utrikespolitiken.

Debatten förs mellan olika läger inne i regeringen, och mellan rådgivare på Fox News, där två av tv-kanalens ledande opinionsbildare, båda nära förbundsförvanter till Trump, nått två diametralt olika ståndpunkter kring Iran. Högerpopulisten Tucker Carlsson, som sänder varje vardagskväll mellan 20 och 21, har sagt till Trump att han kommer att förlora presidentvalet 2020 om han attackerar Iran. Sean Hannity, som sänder timmen efter Carlsson på Fox, har däremot ekat utrikesministern Mike Pompeos och säkerhetsrådgivaren John Boltons linje, där kärnan är att Trump

måste svara på Irans provokationer med bombningar.

Trump kandiderade till Vita huset och vann kanske delvis tack vare en rätt konsekvent kritik av Irakkriget. Han lovade att avsluta USA:s evighetsoperationer i Mellanöstern och har visat att han är beredd att offra kvalificerad personal – som förre försvarsministern Jim Mattis – för att försöka kalla hem amerikanska soldater och köra över råd från Pentagon.

Samtidigt har Trump som hjärteprojekt att dra sig ur företrädarens internationella avtal. All form av diplomati som luktar Obama måste upphävas. Kärnavtalet med Iran, som USA lämnade i fjol, var en av Obamas och utrikesministern John Kerrys triumfer.

Trump vill ogärna starta nya krig men hotar gärna med våld i en förhoppning om

att tvinga motståndaren till ödmjukhet. Trump vill alltid förhandla från en "position av styrka", sade hans kampanjchef Marc Lotter när jag intervjuade honom häromdagen. Trump växlar mellan öppna hot och hastiga reträtter. I torsdags kväll ställde han in en militär attack tio minuter innan den var tänkt att dra igång, eftersom han insåg att 150 iranier riskerade att dö på kuppen. Många kommentatorer i USA oroade sig över Trumps vankelmod men själv var presidenten nöjd med tillvägagångssättet. På lördagen meddelade Trump att militären står redo men att han själv inte har "bråttom" att ta den i bruk. Samtidigt omger sig Trump med rådgivare som har långt mindre pragmatisk inställning till Mellanöstern än han själv. Utrikesministern Mike Pompeo är en av Trumpregeringens mest långlivade

ministrar och tillsammans med John Bolton den ledande ideologen bakom den nuvarande Mellanösternpolitiken. Pompeo, som tillhör den evangelikala kristna rörelsen och som gjort politisk karriär genom den högerpopulistiska Tea Party-rörelsen, har en delvis teologisk syn på tillvägagångssättet gentemot Iran. Pompeos uppgift, som han definierar den, är att rädda Israels existens undan hot från fientliga grannländer. När Pompeo besökte Jerusalem i mars undrade en kristen tv-kanal om han manövrerade i Mellanöstern med Bibeln som guide. Intervjuaren hänvisade specifikt till ett avsnitt om en drottning som räddar det judiska folket undan en massaker från en ställföreträdande persisk kung. Kan man betrakta Donald Trump som den samtida inkarnationen av denna drottning? Pompeo bekräftade att det var

möjligt. Utrikesministern uppfattar det som om att Gud har ett finger med i spelet. Uppgiften att säkra Israels existens kommer från Gud.

Mike Pompeo tillträdde som utrikesminister med en lista på tolv krav som Iran måste uppfylla för att USA ska lyfta sanktionerna mot landet. Men den kravlistan betraktar Iran som omöjlig och i praktiken som ett självmord. Alla diplomatiska samtal mellan länderna har brutit samman. Den iranska ekonomin är pressad, inflationen skyhögt.

Iran har svarat på krisen på ett sätt som bekräftar Pompeos och Boltons bild av läget. På söndagen sade en högt uppsatt iransk militär till nyhetsbyrån Fars att en väpnad konflikt mellan USA och Iran skulle sprida sig ”okontrollerat” i regionen. Att inget land skulle förmå kontrollera den och att amerikanska liv skulle sväva i fara.

”Den amerikanska regeringen måste agera ansvarsfullt för att skydda amerikanska soldaters liv”, meddelade generalen.

Å ena sidan verkar Trump nu belåten över att ha ställt in ett anfall i sista sekund, vilket visar att han bestämmer. Å andra sidan jämför vissa hökar honom nu med Obama, som hotade med krig mot Syrien med sedan lät bli, med stöd från kongressen. Frågan är hur Trump nu bäst manifesterar sin självständighet. Världen håller andan.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

”Iran har inte jaktlicens i Mellanöstern”

MÅNDAG 24 JUNI 2019

Missta inte USA:s hittills försiktiga linje mot Iran för svaghet, varnar USA:s nationella säkerhetsrådgivare John Bolton.

– Ingen har beviljat dem jaktlicens i Mellanöstern, säger han apropå att Iran misstänks ha skjutit ned en amerikansk drönare.

Uttalandet kom på söndagen, i ett möte med Israels premiärminister Benjamin Netanyahu i Jerusalem.

Bara några dagar tidigare hade Trump stoppat ett vedergällningsanfall mot militära anläggningar i Iran med tio minuters varsel efter att ha först gett klartecken åt militären.

Att det inte blev något anfall ska inte ses som ett tecken på svaghet, menar Bolton, utan har i stället att göra med ”försiktighet och diskretion” från USA:s sida. Han säger också att militära insatser mot Iran fortfarande är ett alternativ.

Konflikten mellan USA och Iran har trappats upp efter den senaste tidens händelser som bland annat involverar sprängdåd mot två tankfartyg i Omanbukten. Både Saudiarabien och USA har anklagat Iran för att ligga bakom dessa attentat, men Iran nekar.

När Iran sedan sköt ner en amerikansk drönare ledde det till att president Trump godkände ett anfall mot iranska mål som

vedergällning, enligt New York Times. Orsaken till att dessa anfall drogs tillbaka var, enligt presidenten, att antalet potentiella dödsfall inte stod i proportion till en nedskjuten obemannad drönare. Teheran hävdar att drönaren som sköts ner flög i iranskt luftrum, medan USA påstår att den ska ha befunnit sig över internationellt vatten.

– Ingen har beviljat dem jaktlicens i Mellanöstern, säger John Bolton.

Under mötet med Netanyahu upprepade Bolton också Trumps budskap om att USA:s militär är ”återuppbyggd, ny och redo att sätta igång”, och att ”svidande” nya sanktioner kommer att införas på måndagen.

Förra veckan meddelade Teheran att man trappar upp produktionen av låganrikat uran till en sådan nivå att det överstiger den överenskommelse som slöts 2015

mellan Iran och flera andra länder – ett avtal som USA dragit sig ur.

– Iran får aldrig ha kärnvapen. Inte mot USA, och inte mot världen, säger John Bolton.

Netanyahu, som precis som Trump framfört kritik mot Iranavtalet, har inte mycket till övers för dem som insisterar på att det skulle leda till positiva följder, som att Iran fokuserar på att förbättra landets ekonomi.

– Det rakt motsatta har hänt. Iran använder hundra miljarder dollar till att finansiera imperiebyggen, inte nationsbyggen, säger Netanyahu.

Enligt Netanyahu innebär det att Iran ”stampar på” och ”slukar” stat efter stat i Mellanöstern, och pekar på Irans aktioner i Syrien, Jemen och Irak, och mot Saudiarabien och Israel.

– Faktum är att det som är nytt för oss som lever i Mellanöstern inte är att Iran anfaller sina grannar, utan att Iran tack vare USA:s förlamande sanktioner möter en pressad ekonomi utan motstycke som ett resultat av sina aggressioner. Vidare säger Netanyahu att han är ”nöjd” med Trumps besked på lördagen att ”pressen kommer att fortsätta samt öka” på Iran.

Alexander Kuronen

Borgmästarvalet blev en stjärnsmäll för Erdogan

MÅNDAG 24 JUNI 2019

Analys

Söndagens förlust i Istanbuls lokalval är president Erdogans svåraste motgång under hans tid vid makten. Regimens beslut att ogiltigförklara borgmästarvalet i våras och tvinga fram ett nyval kommer att gå till historien som ett av de mest praktfulla politiska självmålen någonsin.

– Vi ska vända ett nytt blad, vi alla i det här landet: turkar, kurder, syrianer, armenier, tjerkeser! Det här är en stor lycka för oss alla!

Det utbrast oppositionskandidaten Ekrem Imamoğlu på söndagen efter sin storseger i Istanbuls borgmästarval över regimens kandidat, AKP:s Binali Yildirim. Resultatet var den svåraste motgång president Recep Tayyip Erdogan och hans parti noterat under sina 17 år vid makten.

Imamoglu och hans parti CHP ställde i borgmästarvalets första omgång den 31 mars upp under parollen ”Allt kommer att ordna sig!”. Det såg ut som om han fått rätt, för vid midnatt den gången gick han om sin motståndare och allt tydde på att regimen mist sitt viktigaste fäste och landets ekonomiska motor.

Men just som Imamoğlu passerat sin motståndare på mållinjen slutade

direktrapporteringen från räkningen och staden och landet hamnade i limbo, som varade i flera veckor – tills regimen beslutat sig för att underkänna resultatet och utlysa omval.

President Erdogan, som förstod att en ”stöld” av valet skulle kosta honom och AKP anseende både i landet och ute i världen, ville erkänna CHP:s seger. Men regimens andra krafter, i synnerhet högerextrema MHP:s ledare Devlet Bahçeli, tvingade fram ett nyval under åberopande av valfusk som oppositionen skulle ha lyckats arrangera trots sin maktlöshet i alla de organ som ansvarar för valproceduren.

Omvalsbeslutet kommer att gå till historien som ett av de mest praktfulla politiska självmålen någonsin. Från det knappa underläget på 14 000 röster i mars rasade AKP:s kandidat. Skillnaden mellan

Imamoğlu och Yildirim, Erdogan-lojalist och tidigare premiärminister, blev nu kring 780 000 röster, en stjärnsmäll både för presidenten och hans regim.

Till råga på nesan utspelades drabbningen inte på jämn spelplan, utan i en terräng som komponerats speciellt för att missgynna Imamoğlu. Under den förra kampanjen, inför mars-valet, syntes Imamoğlu knappt i tv. Den sista självständiga kanalen, CNN-Turk togs över av regimen i höstas. Men häromveckan, då regimen statistiker visade att de odemokratiska manövrerna skadat AKP, nickade man från högsta ort bifall till en tv-debatt mellan kandidaterna. Snarare än att attackera sin motståndare vände sig Imamoğlu till värdarna i studion:
– Nu äntligen får jag komma i tv? Varför först nu? Erkänn att ni haft order att inte släppa fram mig!

De stackars tv-journalisterna kunde inget svara – men inga tittare behövde höra svaret, de visste. Den scenen gav Imamoğlu mer vind i ryggen än all AKP-kandidatens gratisreklam i medier och på husfasader. Inte bara oppositionsväljare mådde illa av alla handikapp Imamoğlu belades med. Rekorddeltagandet på över 84 procent bestod bland annat av AKP-väljare som bytte sida, något mycket oroväckande för regimen del. Den ”auktoritära demokratins” ideologer brukar hävda att den som vinner ett val sedan har en öppen check att göra vad den vill, eftersom ”folket” skrivit under på detta. Alla Erdogans och AKP:s ommöbleringar i rättssystemet, pressen och på universiteten har ursäktats med att detta i någon mening är ett uttryck för folkviljan. Men om Erdogans enastående folktycke inte längre räcker till för att

vinna val ens då motståndaren har händerna bakbundna – vad ska man då hitta på? Ska demokratin då avskaffas, även formellt?

2023, under den turkiska republikens hundraårsfestligheter, hålls nästa presidentval. Om Imamoğlu lyckas som borgmästare är det givet att han ställer upp. Han är säkert för klok för att ta ut några framgångar i förskott – det skulle förvåna om regeringen och finansministern, Erdogans svärson, inte satte käppar i hjulet för nykomlingen. Men Imamoglu har också trumf på hand. Han kommer att kunna avslöja mycket om regimens gemytliga relationer till byggmagnater och andra entreprenörer som späckt den historiska staden med onödiga och illa omtyckta skyskrapor. Och han kan låta bli att göra det.

Den globalisering AKP genomfört har gjort landet sårbart. Det tål inte längre hur mycken odemokratisk misshandel som helst, då blir lån dyrare, valutan svagare och obligationer utan köpare. Landets mycket dynamiska nya företagarklass i det inre av landet har gynnats under AKP och uppmuntrats att söka marknader och finansiering utomlands.

Väljer AKP att föra landet ännu längre i auktoritär riktning riskerar man att fjärma flera sådana viktiga stödtrupper inom landet – för att inte tala om reaktionen i USA och Europa, där klimatet redan är bistert för regimens del.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Press på Johnson att förklara gräl

MÅNDAG 24 JUNI 2019

Pressen ökar på Boris Johnson att förklara varför polisen i fredags kallades till hans lägenhet efter att grannar larmat om ett högljutt bråk. – Faktum är att polisen ryckte ut. Du säger inte bara "inga kommentarer". Det antyder att du har något att dölja, säger den mångårige ministern Malcolm Rifkind till BBC.

Brittiska medier har de senaste dagarna präglats av nyheten om att polis på fredagsmorgonen larmades till den

lägenhet som Boris Johnson delar med sin sambo. Orsaken var ett högljutt gräl. Polisen lämnade platsen utan åtgärd. Men frågor om incidenten fortsätter att förfölja Johnson. Storfavoriten till Toryledarskapet, som hellre vill tala om sina politiska ambitioner, pressades på lördagen i samband med en utfrågning inför partikollegorna. Flera gånger undvek han att svara på frågor om lägenhetsgrälet. – Jag tror inte att folk är intresserade av att höra om den sortens grejer, sade han. Nu engagerar sig även Johnsons motståndare Jeremy Hunt i diskussionen. I en intervju med Sky News säger Hunt att Johnson "måste visa att han kan svara på svåra frågor". – Det här är en urvalsprocess för att bli Storbritanniens premiärminister. Om Boris vägrar svara på frågor från medier, vägrar delta i debatter så tänker folk

naturligtvis: ”vem kommer vi egentligen att få som premiärminister?”, säger Hunt. Han tillägger dock att ”det som händer i folks privatliv faktiskt angår just dem”. Handelsministern Liam Fox, som stödjer Hunt, säger till BBC att det vore enklare för Johnson att ”helt enkelt ge en förklaring”.

Även den mångårige ministern Malcolm Rifkind kommenterar grälet för BBC. Han pekar på faktumet att polisen var på besök och att man inte kan svara ”inga kommentarer” på frågor om en sådan händelse.

– Det antyder att du har något att dölja, säger Rifkind.

Lägenhetsgrälet tycks även ha gjort avtryck på Johnsons stöd i opinionen. En undersökning från tidningen Mail on Sunday visar att andelen Toryväljare som föredrar Johnson framför Hunt sjunkit

sedan händelsen, och att Johnson minskat sin ledning från 27 till 11 procentenheter. Huruvida lägenhetsgrälet ligger Johnson i fatet eller ej avgörs dock på allvar först i slutet av juli. Då kommer världen att få reda på vem som axlar Theresa Mays mantel, efter att Tories 160 000 medlemmar fått säga sitt.

Alexander Kuronen

Oppositionen vann Istanbul – ännu en gång

MÅNDAG 24 JUNI 2019

Oppositionspartiet CHP:s kandidat Ekrem Imamoglu har säkrat segern i borgmästarvalet i Istanbul, när omkring 99 procent av valsedlarna räknats. Regeringspartiet AKP:s kandidat erkänner sig besegrad.

Det sekulära Republikanska folkpartiet (CHP) har 54 procent av rösterna medan regeringspartiet AKP:s kandidat Binali Yildirim samlar ihop endast 45 procent. Oppositionssegraren Imamoglu har under sin kampanj beskrivit omvalet som ett test

av turkisk demokrati. Redan den 31 mars vann han borgmästarvalet i Istanbul, en seger som ogiltigförklarades.

– Det var inte en enstaka grupp eller ett parti, utan hela Istanbul och Turkiet som vann det här valet, säger han enligt AFP efter den nya segern.

Imamoglu beskriver händelsen som ”en nystart” för Istanbul, och säger att han är angelägen om att presentera sina planer gällande staden för Recep Tayyip Erdogan.

– Herr president, jag är redo att samarbeta med dig. Jag meddelar härmed min önskan att träffa dig så snart som möjligt, säger Imamoglu.

Imamoglu upprepade också slagorden från sin kampanj: ”Allt kommer att ordna sig.”

AKP:s kandidat Binali Yildirim har gratulerat sin motståndare och framfört förhoppningar om att Imamoglu ska göra ett bra jobb för Istanbul, rapporterar

Reuters. Yildirim säger också att borgmästarvalet i Istanbul har visat att demokratin i Turkiet ”fungerar perfekt”. Vid valet i mars segrade oppositionskandidaten Ekrem Imamoglu med 14 000 röster över Yildirim. Resultatet annullerades av regimen med motiveringen att det präglats av fusk och ”allvarlig korruption”. Ogiltigförklarandet av valresultatet upprörde oppositionen som kallade det politiskt motiverat, och anklagade valkommissionen för att gynna president Erdogan och hans parti AKP. Söndagens seger för CHP är en revansch. Denna gång vinner Imamoglu med omkring 700 000 rösters övervikt. Resultatet är en prestigeförlust för president Erdogan som tidigare sagt att ”den som vinner Istanbul vinner Turkiet”. Till det kommer också nesan i marsvalet,

då AKP förlorade makten i såväl huvudstaden Ankara som i den största staden Istanbul. I den sistnämnda har AKP styrt i 25 år. Nu är det i stället CHP som har makten i båda städerna.

Alexander Kuronen

Georgien är inte farligt för ryska turister

MÅNDAG 24 JUNI 2019

Analys

Ryska turister älskar Georgien. Nu säger Kreml att Georgien har blivit farligt för ryska medborgare, ett påstående som knappast håller för närmare granskning.

Georgien är ett attraktivt semester mål för den ryska medelklassen. Vinet, maten, klimatet och framför allt prisnivån har lett till att Georgien delvis har ersatt Turkiet som favoritdestination för de allt fattigare ryska medelinkomsttagarna.

Under de senaste åren har antalet ryska turister som besöker Georgien ökat kraftigt. I fjol var det 1,7 miljoner – en ökning med 22,4 procentenheter enligt nyhetsbyrån RIA. Återhämtningen sedan kriget i Georgien är massiv. Ryssarna är nu den tredje största turistgruppen i landet. Ingen särskild hotbild för just ryssar har förekommit i regionen.

Att Kreml nu beslutar att stoppa ryska flygbolag från att flyga till Georgien och uppmanar sina medborgare att undvika landet "av säkerhetsskäl" är ingenting annat än en politisk straffåtgärd. Med säkerhet har det mycket lite att göra. Kreml har tagit illa upp av demonstrationerna mot den ryska parlamentarikern Sergej Gavrilo. I slutet av veckan ställde han sig i talarstolen i georgiska parlamentet för att leda ett möte för ortodoxa parlamentariker,

Interparliamentary Assembly on Orthodoxy (IAO). Tusentals georgier protesterade mot att en parlamentariker för ett land som i praktiken ockuperar 20 procent av Georgien tillåts inta denna hedersplats. (Sedan kriget i Georgien 2008 kontrollerar Ryssland de georgiska utbrytarrepublikerna Abchazien och Sydossetien.)

Gavrilov blockerades från att återvända till mötet. Kreml reagerade med ryggraden. Ryska flygbolag uppmanades – i praktiken beordrades – att ställa in sina direkflyg till georgiska städer. Turisterna rekommenderas åka hem och resebyråerna avföra Georgien från sina listor.

Från den 8 juli drar Aeroflot, S7 och Uralskie avialinii in sina direkflyg till Tbilisi och Batumi. Det betyder stora

fördelar för Georgian Airways, som än så länge fortsätter flyga.

– Våra turister vill inte längre åka till Georgien och det är förstås ett hårt slag för den georgiska ekonomin, säger den ryska parlamentarikern Oleg Morozov.

Det är vad man kunde kalla en självuppfyllande profetia. Det är inte turisterna själva som inte längre vill åka till Georgien. Det är Kreml som hindrar dem.

Kreml har förut hotat med ”hårda slag” mot den georgiska ekonomin, till exempel när man stoppade vin- och mineralvattenexporten från Georgien. Resultatet var att den georgiska marknaden orienterade sig mot väst och att de georgiska vinerna fick betydligt bättre kvalitet.

Den ryska turisten Aleksej Kasjtjejev skriver i ett sarkastiskt inlägg på Facebook

från Batumi att han ”helt och fullt stöder vår visa regerings beslut”.

– Georgien är fullt av hotande faror. Man kan äta ihjäl sig på *chatjapuri* (georgiskt ostbröd), få pankreatit av *tjatja* (brännvin) och drunkna i havet efter för mycket vitt vin, skriver Kasjtjev i ett öppet inlägg som har gillats av över 21 000 personer.

I Kreml är man övertygade om att demonstrationerna har provocerats fram av den georgiska regeringen. Men bakgrunden till protesterna är den politik som Ryssland själv har fört i området.

Anna-Lena Laurén

Katrine Marçal: Jeremy Hunt ska försöka göra det omöjliga – besegra Boris Johnson

MÅNDAG 24 JUNI 2019

London. Att besegra Boris Johnson i kampen om att bli Storbritanniens nästa premiärminister tycks nästan omöjligt.

Jeremy Hunt är mannen som i alla fall ska försöka.

De två rivalerna har gett sig ut på en månadslång rundresa för att samla stöd inför Tories omröstning om vem som ska ta över efter Theresa May.

Nu återstår bara två kandidater till att ta över som konservativ partiledare: Boris Johnson och Jeremy Hunt. De har känt varandra länge. Sedan 1980-talets Oxford för att vara mer exakt. Jeremy Hunt läste filosofi, politik och ekonomi (en typisk examen för framtida politiker i Storbritannien) och Boris Johnson läste antik litteratur. Men Boris Johnson var den platinablonda alfahannen som hela universitetet pratade om. Jeremy Hunt var

en lång, betydligt mer konventionell amiralsson från Surrey.

Både Boris Johnson och Jeremy Hunt hade gått på fina privatskolor Eton (Boris Johnson) och Charterhouse (Jeremy Hunt). Men när den unge Boris Johnson blev arresterad för att ha kastat en krukväxt genom ett restaurangfönster verkar Jeremy Hunt ha tagit det lugnare. Han var ordförande för de konservativa studenterna vid universitet och Boris Johnson var ordförande för Oxford Union: universitets berömda debattklubb. Storbritanniens förre premiärminister David Cameron fanns också vid universitet dessa år: men han var inte särskilt intresserad av studentpolitik. Drygt tio år tidigare hade Theresa May träffat sin man Philip på ett diskotek anordnat av just Oxfords konservativa studentklubb.

Långt innan Jeremy Hunt var ordförande förstås.

Men det brittiska konservativa partiet är en liten värld.

Jeremy Hunt blev så småningom en av Theresa Mays mest lojala ministrar. I nästan sex år var han sjukvårdsminister och räddade hela den centralstyrda maskin som är det brittiska sjukvårdssystemet NHS. Sjukvårdsminister är ett jobb som man annars inte brukar bli särskilt långvarig på. Det beror just på att sjukvården i Storbritannien är så centralstyrd. Ministern hamnar därför i centrum av allt. Jeremy Hunt navigerade läkarstrejker, cyberattacker och Theresa Mays impopulära skatteförslag. Han gjorde sig känd som en person som klarade av svåra uppdrag. Redan vid Oxfords universitet var han en kompromissernas man som lyckades hålla

samman de konservativa studenterna trots Thatcherårens hårda ideologiska strider. Själv var han ingen särskilt ideologisk person.

Efter universitetet startade Jeremy Hunt företag med en kompis. Deras skapelse "Hotcourses" hjälpte studenter att hitta rätt kurs eller utbildning. Jeremy Hunt fick idén när han arbetade som engelsklärare i Japan och försäljningen av företaget gjorde så småningom Jeremy Hunt till den brittiska regeringens förmögnaste man. Runt 14 miljoner pund (ca 160 miljoner svenska kronor) sitter han på.

Boris Johnson som i hög grad har försörjt sig på sina böcker och sin journalistik kommer inte ens i närheten.

Det var efter att Boris Johnson under sedvanligt buller och bång avgick som utrikesminister 2018 som jobbet istället

gick till Jeremy Hunt. Under sin hittills korta tid som utrikesminister har Jeremy Hunt varit i hetluften för att ha försvarat Storbritanniens relation till Saudiarabien och för att ha jämfört EU med Sovjetunionen. Det senare uttalandet togs emot med förvåning. Jeremy Hunt kampanjade ju mot Brexit 2016. Men sedan dess har han ändrat sig. Idag är han för att Storbritannien ska lämna EU.

Det var EU-kommissionens "arrogans" och sätt att behandla britterna under förhandlingarna som fick Jeremy Hunt att byta uppfattning. Han säger sig nu vilja lösa Storbritanniens låsta Brexitsituation genom att förhandla fram en " trovärdig plan". Han påstår att han kan få EU att gå med på att omförhandla lösningen för den kontroversiella irländska gränsen. Men

inte särskilt mycket talar för att detta kommer att gå.

Jeremy Hunt kan tänka sig att i värsta fall låta Storbritannien krascha ut ur EU i oktober. Däremot vill han inte, likt Boris Johnson, garantera att Storbritannien kommer att lämna EU detta datum. Jeremy Hunt är överlag en mjukare brexitör.

Och det ser också ut som att han är chanslös.

Boris Johnson leder stort bland det konservativa partiets medlemmar. Det ser onekligen ut som att det kommer att bli han, och inte Jeremy Hunt, som blir premiärminister i slutet av juli. Men, heter det, mycket brukar hända under konservativa partiledarstrider. Både Margaret Thatcher, John Major och David Cameron var länge helt uträknade. Sedan gick de och blev partiledare ändå.

Jeremy Hunt hoppas på något liknande. Och eventuellt har han blivit bönhörd. Natten till i fredags kallades polis till lägenheten som Boris Johnson delar med sin nya flickvän i södra London. Paret hade enligt uppgifter ett så högljutt bråk att grannarna blev oroliga. En av grannarna spelade även av oklar anledning in skriken och smällarna som verkar komma från porslin eller dylikt som flyger i golvet.

Boris Johnsons kampanj har ägnat helgen åt att undvika frågor om incidenten. Men Boris Johnsons ofta kaotiska privatliv är hans största politiska svaghet.

Han behöver inte ytterligare en skandal. Kanske är det med andra ord ännu inte kört för Jeremy Hunt. Hunt hoppas på ett mirakel.

Eller i alla fall på ett riktigt fint jobb i Boris Johnsons regering.

Katrine Marçal
katrine.marcal@dn.se

Köpte 120 backar öl – i protest mot nazister

MÅNDAG 24 JUNI 2019

Det blev en torrlagd tillställning för en grupp nazister som skulle festa i tyska Ostritz.

Först tömde polisen alkoholförråden på festivalområdet. Sedan köpte orsborna upp all öl i det lokala snabbköpet i protest.

De omkring 500 besökarna på helgens högerextrema festival "Schild und

Schwert” i Ostritz fick klara sig utan öl, sedan invånare gått samman med ett nunnekloster i bygden och länsat hyllorna i den lokala matbutiken.

Sammanlagt 120 backar öl införskaffades för att säkerställa att festivaldeltagarna inte skulle kunna supa till det, enligt Der Spiegel. Redan i fredags konfiskerade polisen all öl inne på festivalområdet, sedan en domstol utfärdat alkoholförbud eftersom man befارade att risken för våldsamheter skulle öka i takt med berusningen.

Nazismen har hamnat i strålkastarljuset i Tyskland den senaste tiden efter mordet på en kristdemokratisk politiker som tagit ställning för flyktingars rättigheter. Den misstänkta gärningspersonen är en känd nazist och förbundskansler Angela Merkel har flaggat för hårdare tag mot högerextremister.

Även i fjol samlades nynazister i Ostritz, då för att fira Adolf Hitlers födelsedag. Tyska författningsskyddet räknar med att omkring 24 000 personer var aktiva i den högerextrema miljön i Tyskland i slutet av 2017, 6 000 av dem nazister.

TT

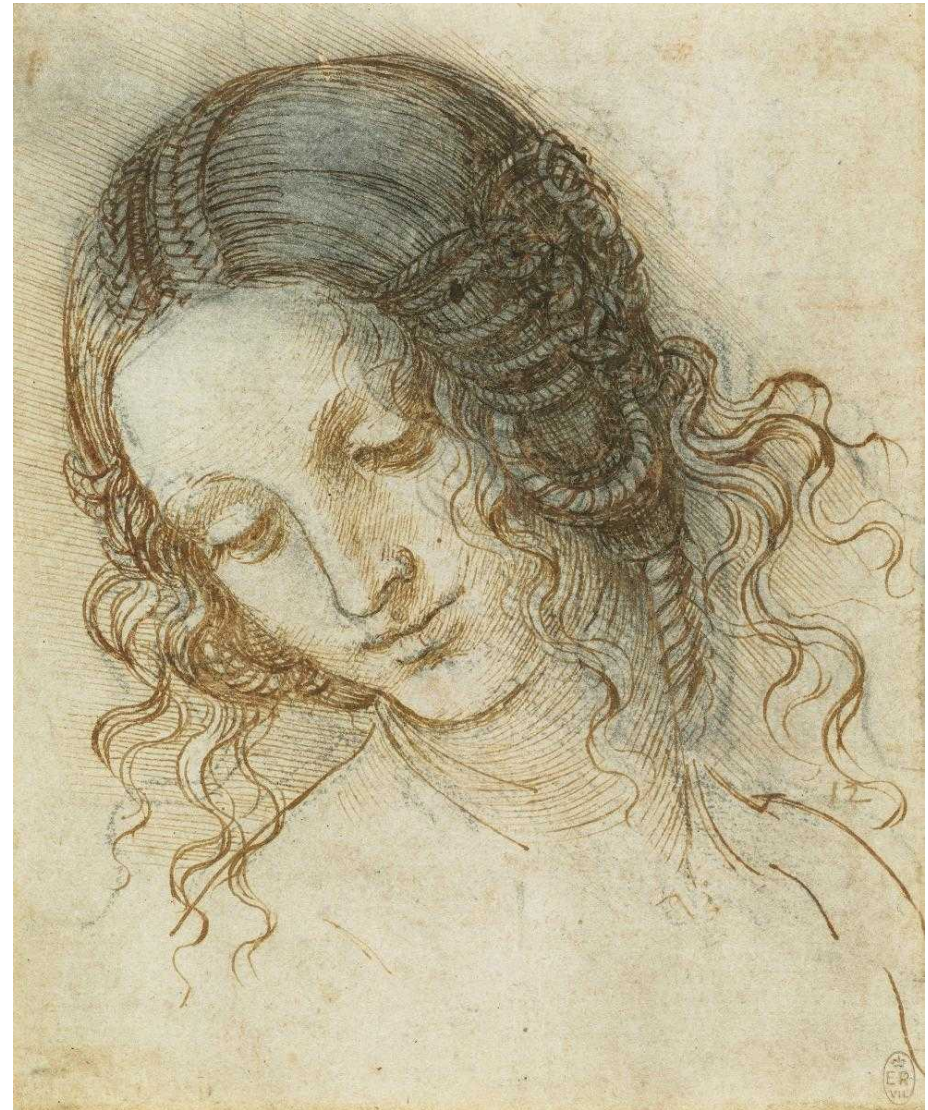
Priset på guld skjuter i höjden

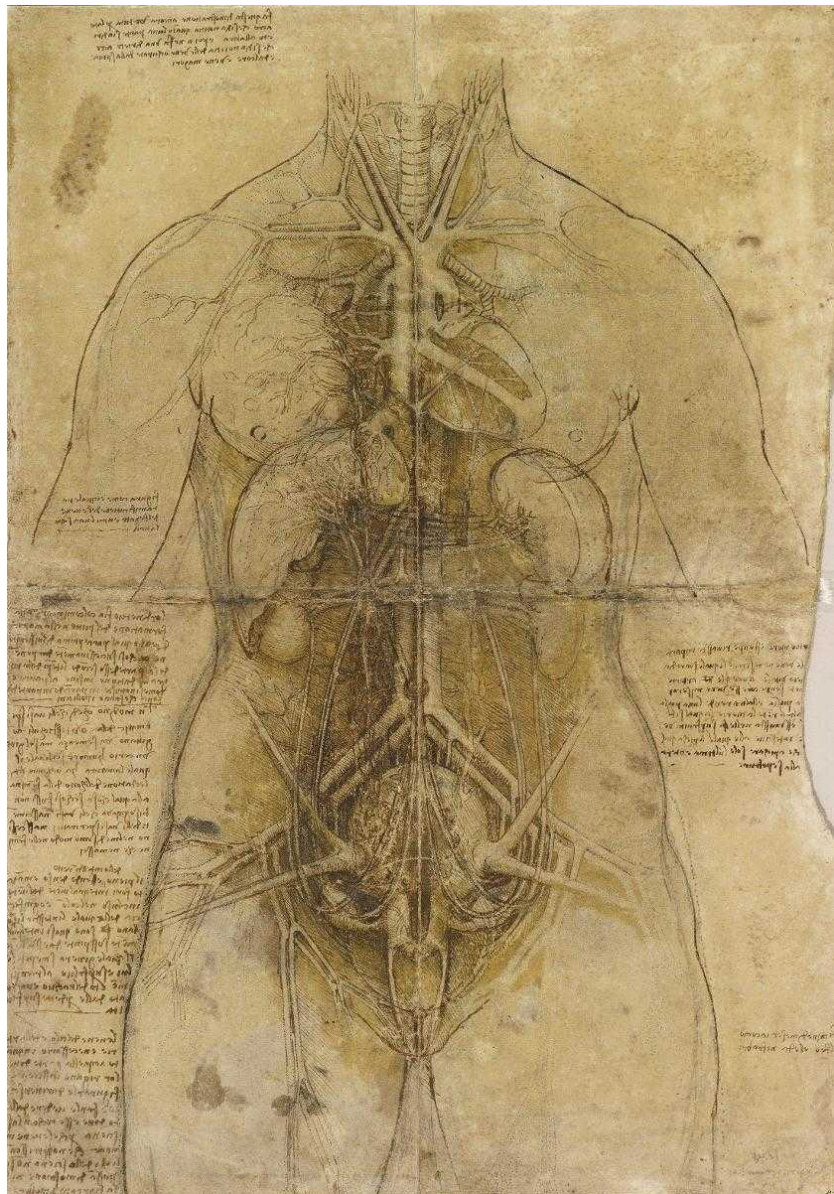
MÅNDAG 24 JUNI 2019

Guldpriset ligger och hovrar runt 1 400 dollar per uns. Det är det högsta priset sedan 2013.

Flera bidragande orsaker pekas ut till guldets uppgång. Som att den globala ekonomin bromsar in, att USA:s centralbank antytt att man kan sänka räntorna snart, samt ökade geopolitiska spänningar.

– Det faktum att världens centralbanker lättar penningpolitiken i allmänhet är väldigt stödjande för råvaror i allmänhet, särskilt guld, säger David Meger, metallhandelschef vid finansbolaget High Ridge Futures. TT-Reuters

Det bästa av mästaren Leonardo

MÅNDAG 24 JUNI 2019

Royal Collections unika samling av Leonardo da Vincis teckningar visas nu i London. Här ges en enastående bild av renässansmästarens vision och metodik. Det är i tecknandet vi kommer honom nära som människa och tänkare, skriver Dan Jönsson.

”Leonardo da Vinci: A Life In Drawing”

The Queen’s Gallery, Buckingham

Palace, London. Visas t o m 13/10

Alldeles mot slutet av sitt liv, i den franska exilen, började Leonardo da Vinci teckna

världens undergång. Apokalyptiska visioner av rasande stormfloder, berg som störtar ner i hav och river skogar, människor och hela städer med sig, fyller hans skissblock med kaos och mörker de där sista åren.

Och de kommer som en oväntad final i den utställning som nu till femhundraårsminnet av hans död visas på Buckingham Palace i London.

Annars har man ju sett det mesta, tycker man. De sprittande bilderna av lejon, drakar och andra djur fångade mitt i en rörelse; de minutiöst detaljerade landskapen; skisserna till krigsmaskinerna och maskeradkostymerna. De anatomiska studierna av människokroppens inre, så långt före sin tid.

Karikatyterna och de botaniska planscherna.

Men ändå inte riktigt så här.

Jubileumsutställningen visar tvåhundra teckningar ur den kungliga samling som annars finns på Windsor Castle. Dess totalt femhundra blad räddades till eftervärlden av Leonardos elev Francesco Melzi – som också tecknade det berömda profilporträtt av mästaren som pryder affisch och katalog. Efter Melzis död köptes de av skulptören Pompeo Leoni, som lät binda in dem, och boken hamnade så småningom alltså i det engelska kungahusets ägo.

I den här omfattningen har de inte visats på sextio år. Så Louvrens utställning i höst får ursäkta – det är hit till London man ska ta sig under jubileumsåret för att få en riktigt allsidig bild av Leonardos vision och metodik. Målningarna – det exklusiva fåtal som experterna bedömer vara äkta – har förstås sin särskilda fascination, men det

är i tecknandet vi kommer honom nära som människa och tänkare. Där testar han idéer, övar sig i att fånga ljusets och vattenrörelsernas flyktiga effekter, studerar muskelgruppernas uppbyggnad för att bättre kunna återge en kropp i rörelse.

Eller bara leker. Fantiserar, spekulerar. Ritar rebusar.

Här framträder ett konstnärstemperament i oavbruten, rastlös rörelse. Delvis av nyfiken läggning förstås; delvis av ekonomisk och politisk nödvändighet.

Under sitt sextiosjuåriga liv flackade Leonardo mellan furstehoven i Italien och Frankrike, där de invecklade och ständigt skiftande maktförhållandena gjorde honom till något av en politisk överlevare. Eller opportunist, om man så vill – de grymma krigsmaskinerna till exempel var något han började designa för att

marknadsföra sig hos den milanesiske fursten Ludovico Sforza, och när denne kastades ur sadeln av en fransk invasionsarmé firade de sin triumf genom att skjuta prick på Leonardos modell till en monumental ryttarstaty.

Men bara tio år senare var han tillbaka i Milano, i tjänst hos samma franska erövrare, för att återuppta arbetet med samma ryttarstaty. Nu med omvända politiska förtecken.

Sådana piruetter var, då som nu, ett pris konstnären fick betala för att få ägna sig åt sin forskning. Leonardos verk genomströmmas av en vilja att förstå varför saker och ting ser ut just som de gör, en strävan att ständigt förankra sina ingivelser i personliga observationer. Inte så att han var oberörd av samtida vidskepelser – tvärtom, i hans tidiga anatomiska teckningar exempelvis finns

gott om prov på tidsenliga missförstånd. Men ju mer han dissekerade och undersökte, desto mer kunde han rätta till, och dessa studier framstår i dag som en enastående bedrift. Även om det inom parentes nog är överdrivet att kalla dem ”banbrytande”, som prins Charles gör i sitt katalogförord. Leonardos anatomi förblev nämligen okänd fram till 1800-talet och fick alltså ingen vetenskapshistorisk betydelse över huvud taget.

De sena undergångsvisionerna känns, just mot den bakgrunden, så överraskande. De ser ut att stå för något annat – något besvärjande, mystiskt skådande. Tills man läser de spegelvända marginalanteckningarna och inser att det är med samma svala empiri Leonardo närmar sig även dessa bilder för att få dem rätt. Han redogör för molnens färg i relation till solljuset, diskuterar

reflektionens vinklar i den upprörda vattenytan.

Om domedagen kommer ska den åtminstone återges korrekt.

Dan Jönsson

kultur@dn.se

Ledare: Istanbul säger nej men Erdogan kommer att stanna

TISDAG 25 JUNI 2019

Borgmästarposten i Istanbul var Recep Tayyip Erdogans språngbräda. Nu har

Istanbulborna visat bort honom och hans parti. I söndags gick de man ur huse för att åter förklara att de inte ville ha Erdogans trogne utan oppositionens Ekrem Imamoglu, CHP.

De sade det redan i april men då med en måttlig övervikt på dryga tiotusen röster, nu fick Imamoglu en övervikt på mer än 700 000. Ett klart besked.

Varje väljare har förstås sina skäl, det går ändå att se gemensamma faktorer.

Ekonomi sackar till stor del till följd av Erdogans utrikespolitiska svängningar och kostnader för subventioner. Och så är det kurder. Istanbul anses vara världens största kurdiska stad. Och kurder är ingalunda vänner av regimen – för att använda ett milt uttryck.

Nu får det gamla sekulära, statsbärande CHP chansen att utveckla Istanbul som en mönsterenkla. Och för omvärlden

kommer det att bli ett prov på respekten för konstitution och valresultat.

Recep Tayyip Erdogans egen borgmästartid slutade i fängelse. Det var det sekulära Turkiets lagar som användes, man menade att Erdogan hotade just denna landets sekulära ordning.

Den domen accepterades inte av Erdogans folk. De slöt upp i nästa val och gav Erdogans nystartade parti AKP ett starkt stöd, och 2003 blev AKP regeringsparti. Resten är som det heter historia. Erdogan och hans AKP styr Turkiet och har kunnat ändra konstitutionen så att Erdogan nu är en direktvald president.

Den före detta utmanaren har förvandlats till auktoritär maktbevarare.

Administrationn har rensats efter kuppförsöket sommaren 2016, en kupp vars syfte och verkliga aktörer förblivit dolda. Tiotusentals statstjänstemän har

blivit av med sin försörjning och många dömts. Medier har likriktats, tidningar stängts, universitetsfolk anklagats och avskedats.

Detta har hittills inte rubbat de APK-trogna, men stödet har krympt. I ett försök att hitta nya allierade och framstå som den sanna värnaren av republiken Turkiet ligger sig Erdogan med högerextrema MHP. Ett drag han sannolikt ångrar i dag eftersom det var MHP som drev fram omvalet i Istanbul. Den första förlusten hade han möjligen kunnat spela ned – och till och med tagit poäng på sin demokratiska hållning. Men inte den här gången.

Så vad kommer att hända? Så många snubbeltrådar som möjligt för Imamoglu förstås. Men i övrigt? Den gamla regeln om att utrikesaktioner mobiliserar och leder folkets tankar åt rätt håll, lär komma

i bruk. Att göra Turkiet stort igen har länge varit Erdogans linje. Kriget i Syrien med dess flyktingströmmar har satt honom i överläge gentemot EU: Pengar – och jag håller gränsbommarna nere. Sedan tre år fungerar det men bommarna kan naturligtvis lyftas.

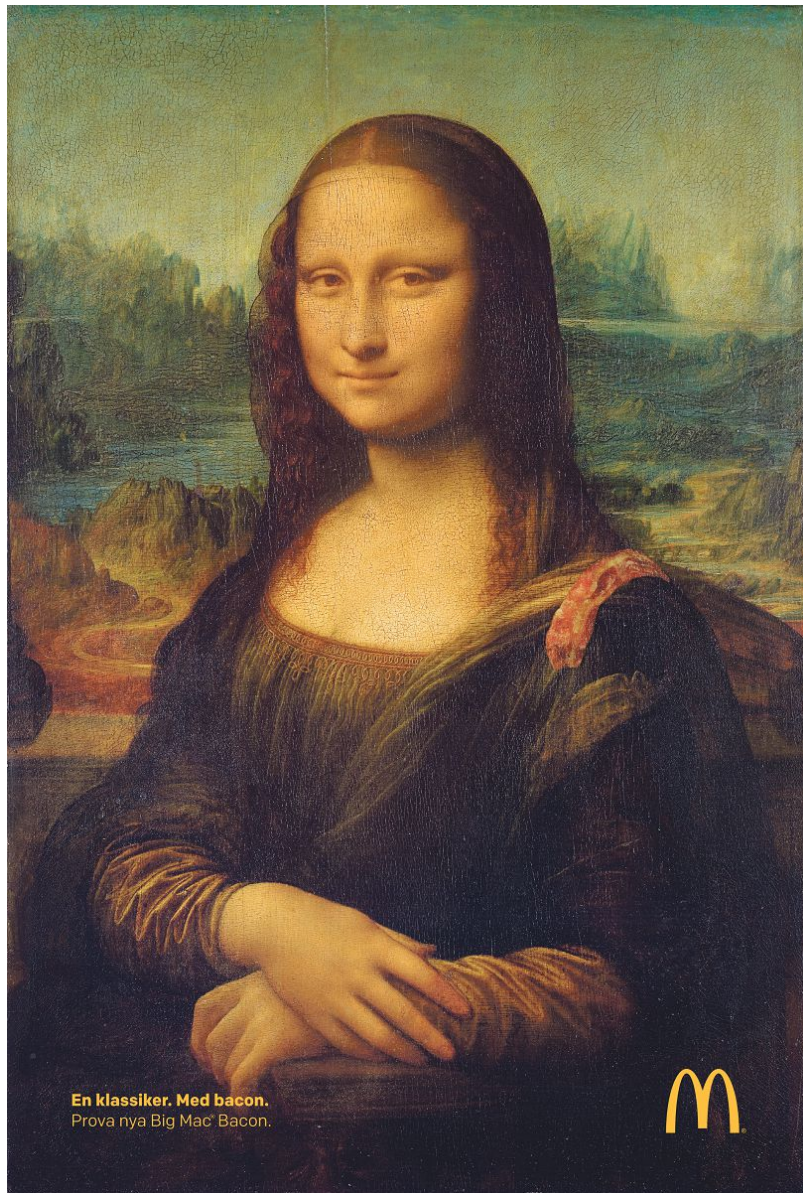
Mer överraskande och sannolikt mer hållfast är samförståndet med Ryssland, den gamla ärkefienden. Bägge får inflytande i det krigsdrabbade Mellanöstern. Här går det att flytta fram positionerna. Att få ryskt stöd för ett angrepp på kurderna är en given önskan. För ett allt kaxigare Ryssland, som ser USA trassla in sig rejält i oljeregionen, kan tillfället locka.

Sammanfattningsvis: Krigsriskerna som inte precis är obetydliga i området från Bosporen till Hormuzsundet är större i dag än före borgmästarvalet.

Att Erdogans egen ställning på allvar skulle vara hotad är däremot en feltolkning. Recep Tayyip Erdogan har under två decennier visat att han inte tappar taget, han har byggt ett parti och en maktställning med politiskt väderkorn och hänsynslöshet.

Även om han startade i Istanbul lär han inte komma att falla där.

DN 25/6 2019

Besvikelse i Åre efter OS- beskedet

TISDAG 25 JUNI 2019

Det blev inget OS. Ett besviket sus gick genom de samlade på röstvakan i Åre efter beskedet.

– Det var ju vår tur nu, säger Therese Sjölund, vd för företagarföreningen Åre Destination.

**– Vad ska man säga? undrar kommunfullmäktiges ordförande Peter Jansson (C).
Åre.**

– Man står och väntar på att få jubla och så blir det inget. Det känns snöpligt. Det hade varit kul, säger Peter Jansson. På hotell Åregården ett stenkast från torget i Åre höll den lokala företagarföreningen röstvaka. Beskedet om vinter-OS kablades ut från schweiziska Lausanne på storbilds-tv i en furuinklädd sidobyggnad till hotellet med högt i tak. Inför beskedet minglade Peter Jansson bland ett drygt hundratal som samlats – ortens näringslivstoppar, enstaka förbipasserande vandrare som slunkit in och Årebor i alla åldrar.

– Vill man ha förnyelse är det Åre man ska välja. Det är fantastiskt om vi skulle ta hem det här, sa Therese Sjölund, vd för Åre Destination. När beskedet kom suckades det ljudligt bland publiken.

– För lite mutpengar, utropade en ung man i keps.

– Det känns tråkigt. Jag trodde på det här. Det var ju vår tur nu. Vi hade ett annorlunda upplägg som kanske tillhör framtiden, så nu får vi blicka framåt, säger Therese Sjölund.

– Vi är bedrövade, säger Årebon Björn Hasselbom. Han sitter i ett hörn bredvid Elisabeth Thomasson, som kommit att tänka på sin mamma – som satt och hoppades 1994 men blev lika besviken då, när norska Lillehammer fick spelen.

– Mamma sa: ”Där försvann min chans”. Nu är det samma sak för mig. Jag är 72 år och det här var sista chansen att få uppleva ett OS. Åre klarar sig, vi är så stora och starka ändå, men det är lite trist för Sverige.

Flera som DN talade med i byn inför beskedet på måndagen var oroliga för hur ett OS skulle påverka Åre miljömässigt och ekonomiskt.

En man som vill vara anonym säger till DN att han är nöjd med att slippa OS.

– Det verkade råda något slags hysteri, att det var ”jätteviktigt för bygden” att OS kom till Åre, vilket jag och många med mig inte ser. De verkade fartblinda och jag tycker det är naivt att tro att IOK och näringsidkare skulle stå som garanter och att inga skattepengar skulle gå till detta. Ingen verkar se till de långsiktiga negativa effekterna på exempelvis miljön.

Lisa Röstlund

lisa.rostlund@dn.se

Erdogans förlust i Istanbul kan ge ny oppositions- front

TISDAG 25 JUNI 2019

Istanbul. De Istanbulbor som gick och lade sig för att sova på söndagskvällen hade det inte lätt. Bilarnas tutande,

fyrverkeriskotten och allsången fortsatte till gryningen.

Den oväntat stora segern för Ekram Imamoglu i borgmästarvalet kan vara början till en möjlig ny majoritet i turkisk politik.

En av de segerparoller som skanderades flitigast av den nye borgmästaren Ekrem Imamoglus anhängare var president Tayyip Erdogans ord: ”Den som vinner Istanbul vinner därmed Turkiet” – en sanning som torde ha stört även presidentens nattsömn.

På den gamla ångbåtsbryggan i Besiktas på Bosporens Europasida sjöng tusentals unga Zülfü Livanelis ballad ”Hämta litet solljus ur mörkret”. Den folkkäre trubaduren, som engagerat sig helhjärtat i Imamoglus långa kampanj, sade till DN: – I kväll ser ni alla de miljoner turkar som ignorerats av Västvärlden. Vi firar med

sång och dans – inte med gevärseld som andra partier efter sina segrar.

En annan symbol för det litterära Istanbul, Nobelpristagaren Orhan Pamuk, säger till DN att han är mycket lycklig över valresultatet.

Få turkar gör sig dock några illusioner om en molnfri framtid. Det politiska spelet har komplicerats över en natt och regimen måste rätt snart besluta sig för hur den skall lägga upp ritningarna.

Erdogan och Devlet Bahceli, högerextrema MHP:s patriark, ingick en pragmatisk allians sommaren 2015. Tillsammans har de bägge – jämte de mäktiga men anonyma säkerhetsintressen som aldrig går att bortse från – styrt landet som de behagat.

Men i april skar det sig ordentligt mellan dem. Efter Imamoglus knappa seger i borgmästarvalet den 31 mars ville Erdogan

acceptera resultatet. I stället för att övertala Erdogan privat och diskret höll Bahceli ett ilsket programtal, där han förkastade Erdogans ståndpunkt och slog fast att valet måste göras om.

Två dagar senare upprepade en moloken Erdogan Bahcelis ord och rörde därmed att styrkeförhållandena dem emellan rubbats till den senares fördel.

Men nu har Erdogan fått rätt och Bahceli fel. Omvalet var ett fiasko, dels genom oppositionens oväntat stora seger, dels för att det visat vägen mot en ny tänkbar majoritetsfront i turkisk politik:

Imamoglus CHP, det lilla högerpartiet Iyi, som är en utbrytarfraktion från Bahcelis MHP, samt det kurdiskt dominerade HDP. Erdogan ser nu hur Imamoglu glänser just i den gren där han själv excellerade i början av sin karriär: Han vinner stöd från

alla möjliga håll, från väljare ur helt olika läger.

Erdogan vill tillbaka dit, lappa ihop relationerna till de kurder och storstadsliberaler som stödde honom i början av hans bana. Han har ingen egen makt bortom och utöver sina stora valsegrar. Det är dessa segrar som givit stabilitet, förtroende och tillväxt åt landet, trots misshandeln av demokratin och rättsväsendet.

Erdogan är islamist, men han har alltid visat sig öppen för allianser med alla möjliga aktörer vid behov. Hans första impuls just nu är säkert att bryta med högerextremisterna och Bahceli – men Bahceli kommer inte att utan vidare ge Erdogan skilsmässa och frihet att på nytt fiska kurdiska och liberala röster.

Hur kan ett parti som har kring 10 procent av rösterna diktera villkoren för ett parti –

Erdogans AKP - som har närmare 40 procent av väljarna? Svaret på detta är inte givet, men det är ett faktum att Bahceli behandlat Erdogan som en underordnad under tumultet kring borgmästarvalet – och lyckats med det.

Den sekulära Bahceli, från det extrema MHP, gick samman med AKP just för att sätta stopp för närmandena till kurderna och förhandlingarna med deras rörelser. Det är inte alls säkert att det finns någon väg tillbaka för Erdogans del. Många kurder och liberaler är traumatiserade av de senaste årens massarresteringar av politiska ledare. Terroristanklagelserna, mediecensuren och de långa fängelsestraffen mot journalister har skapat ett samhällsklimat som inte går att skingra med några publikfriande beslut – gissningsvis ett frigivande av HDP-partiets fängslade ledning och av journalister.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

Fakta. Ekrem Imamoglu vann med 775 000 röster

I borgmästarvalet den 31 mars – som ogiltigförklarades av Turkiets valmyndigheter – vann Imamoglu med blott 13 000 röster.

Den här gången samlade han 54 procent av väljarstödet och 775 000 fler röster än regeringspartiet AKP:s kandidat Binali Yildirim. Ekrem Imamoglu är född 1970 i Trabzon vid Svartahavskusten. Han flyttade till Istanbul för att studera företagsekonomi.

2014 valdes han till kommunfullmäktiges ordförande i Istanbul-kommunen Beylikdüzü där han bland annat byggt ett kulturcentrum och ett bibliotek uppkallat efter författaren Yasar Kemal. Han och hans hustru Dilek har tre barn.

Dela

Nathan Shachar: Inga smutsiga kampanjer bet på Ekrem Imamoglu

TISDAG 25 JUNI 2019

Istanbul. Från och med måndagen styr Ekrem Imamoglu Istanbul – Europas största och mest kontrastrika stad. Den 49-årige affärsmannen har redan haft jobbet – ett par dagar i april innan den turkiska regimen beslöt sig för att upphäva borgmästarvalet den 31 mars och utlysa omval.

Därmed förvandlade den makthungriga regimen Imamoglu från en irriterande uppkomling till en verkligt farlig medtävlare. Beslutet att trola bort Imamoglus valseger var bara det första i en lång rad felslagna taktiska beslut. Ju mer smuts som kastades mot honom desto ljusare blev hans prognos.

När Erdogan drog paralleller mellan den försynte Imamoglu med Egyptens blodige diktator Abdulfattah al-Sisi, så stärkte det den utpekade. På fredagen, då regimen på ett eller annat sätt lyckades producera ett brev från den

fängslade kurdiske ledaren Abdullah Öcalan, där denne uppmanade kurder att inte rösta på Imamoglu, så förfelade det sitt syfte: Imamoglu ser ut att ha kammat hem ännu fler kurdiska röster i denna omgång.

I sociala medier har AKP:s aktivister tagit till den mest beprövade metoden här för att misstänkliggöra någon – att brännmärka personen som icke renrasig turk.

Imamoglu har anklagats för att i själva verket vara grek, en ättling till de så kallade pontiska grekerna, som dödades eller drevs bort under och efter första världskriget. Men denna sorts debattinlägg är mindre effektiva än förr – dagens turkar vet att de nästan alla härstammar från en rad olika Medelhavsfolk och att det urturkiska inslaget i deras genprofil är mycket litet.

Imamoglu har parerat alla dessa svinhugg utan att höja rösten och utan att returnera älskvärdheterna. I stället har han yttrat sig respektfullt om sina motståndare, om Erdogan och om hans

väljare – av vilka inte så få bytte sida på söndagen.

Han har talat uppskattande om högerextremisterna, om kurderna och om islam; om modernister och traditionalister. Om detta är slug demagogi eller en genuin förmåga att överbrygga klyftor återstår att se.

Nathan Shachar: Inga smutsiga kampanjer bet på Ekrem Imamoglu

TISDAG 25 JUNI 2019

Istanbul. Från och med måndagen styr Ekrem Imamoglu Istanbul – Europas största och mest kontrastrika stad. Den 49-årige affärsmannen har redan haft jobbet – ett par dagar i april innan den turkiska regimen beslöt sig för att upphäva borgmästarvalet den 31 mars och utlysa omval.

Därmed förvandlade den makthungriga regimen Imamoglu från en irriterande uppkomling till en verkligt farlig medtävlare. Beslutet att trola bort Imamoglus valseger var bara det första i en lång rad felslagna taktiska

beslut. Ju mer smuts som kastades mot honom desto ljusare blev hans prognos.

När Erdogan drog paralleller mellan den försynte Imamoglu med Egyptens blodige diktator Abdulfattah al-Sisi, så stärkte det den utpekade. På fredagen, då regimen på ett eller annat sätt lyckades producera ett brev från den fängslade kurdiske ledaren Abdullah Öcalan, där denne uppmanade kurder att inte rösta på Imamoglu, så förfelade det sitt syfte: Imamoglu ser ut att ha kammat hem ännu fler kurdiska röster i denna omgång.

I sociala medier har AKP:s aktivister tagit till den mest beprövade metoden här för att misstänkliggöra någon – att brännmärka personen som icke renrasig turk.

Imamoglu har anklagats för att i själva verket vara grek, en ättling till de så kallade pontiska grekerna, som dödades eller drevs bort under och efter första världskriget. Men denna sorts debattinlägg är mindre effektiva än förr – dagens turkar vet att de nästan alla härstammar från en rad olika Medelhavsfolk och att det

urturkiska inslaget i deras genprofil är mycket litet.

Imamoglu har parerat alla dessa svinhugg utan att höja rösten och utan att returnera älskvärdheterna. I stället har han yttrat sig respektfullt om sina motståndare, om Erdogan och om hans väljare – av vilka inte så få bytte sida på söndagen.

Han har talat uppskattande om högerextremisterna, om kurderna och om islam; om modernister och traditionalister. Om detta är slug demagogi eller en genuin förmåga att överbrygga klyftor återstår att se.

Paris inrättar ”kylrum” för äldre och utsatta

TISDAG 25 JUNI 2019

De kommande dagarna väntas temperaturer på uppemot 40 grader i Frankrike och flera länder i Sydeuropa. I Paris öppnar stadens ledning ”kylrum” i flera kommunbyggnader, tillfälliga utomhusbassänger inrättas och åtta badhus erbjuder nattliga bad.

Hettan kom tidigt till den franska huvudstaden i år, där den annars brukar dröja fram till mitten av juli.

Paris borgmästare Anne Hidalgo har höjt värmeberedskapen till den tredje larmnivån av maximalt fyra, och tillkännagett en rad åtgärder för att minska hälsoriskerna för äldre och andra utsatta grupper, inför en vecka då kvicksilvret väntas klättra uppemot 40-graderstreck.

Öppna "kylrum" ("salles rafraîchissantes") inrättas i många av kommunhusen i Paris olika arrondissement, för att kunna erbjuda en tillflyktsort under dagens hetaste timmar (rummen är öppna från klockan 14 till 18).

Tre tillfälliga utomhusbassänger inrättas i arbetarkvarter i staden, där invånarna ofta inte har råd eller möjlighet att ta sig ut på landet. 1 200 små vattenfontäner

installeras också och badhusen ska hålla öppet fram till klockan 22.30 på kvällarna, på ett rullande schema. Samtidigt öppnar kommunen Bassin de la Villette för utomhusbad.

Merparten av stadens parker ska hålla öppet hela natten, för att invånarna ska kunna ta svalkande nattliga promenader. Och ett särskilt journummer inrättas för dem som har frågor eller helt enkelt får panik av hettan.

Ingen fransk politiker vill ha på sitt samvete att de makabra scener som utspelade sig sommaren 2003 upprepas. Minnet av hur värmeböljan det året fick platserna att ta slut på stadens bårhus är fortfarande smärtsamt närvarande i Paris. Mellan 15 000 och 19 000 personer avled i Frankrike den sommaren, till följd av hettan.

Nu som då är de mest utsatta äldre som lever isolerat, men Frankrikes arbetsmarknadsminister Muriel Pénicaud manar också franska arbetsgivare att inte tvinga sina anställda att arbeta utomhus under brännande sol.

– Hälsan kommer alltid först.

Arbetsgivarna har ett ansvar för sina anställdas hälsa, och de måste förebygga problem genom att se till att anpassa arbetstiden efter hettan och ge sina anställda rätt utrustning. Vi kommer att hålla ett extra öga på byggindustrin, där riskerna är särskilt stora, sa Pénicaud till radiokanalen RTL i helgen.

Under tiden gör Parisborna vad de kan för att hålla sig svala. I helgen var det rusning efter fläktar här i huvudstaden; en del butiker rapporterar en ökning av försäljningen med nära 300 procent. Förra

året tog fläktarna slut på bara några dagar, till många svettiga fransmäns stora förtret. Men nu gick det inte att ta miste på lättnaden i ansiktet hos dem som fick tag på en av de eftertraktade, mekaniska vindskaparna.

Tisdagen ska, enligt prognoserna, bli den första riktigt heta dagen i Paris, med temperaturer på omkring 37 grader. Värmeböljan varar hela veckan och höga temperaturer väntas även i andra huvudstäder i Europa, som Madrid och Rom.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Italien. Soporna är det stora problemet

Den dåligt fungerande renhållningen är det stora problemet när temperaturen nu stiger i en storstad som Rom. I ytterområdena ligger stora mängder sopor på gatan. Läkare har varnat för att det finns en konkret risk för infektioner och epidemier.

Temperaturen förväntas ligga kvar på 35 grader i huvudstaden med en mycket hög luftfuktighet. En normal temperatur för slutet av juli men inte i juni. Risken finns att det blir en upprepning av sommaren 2017, då temperaturen gick upp till 40–42 grader under två veckor.

Tyskland. Polisen överväger att sätta in kanoner

Den tyska motsvarigheten till SMHI, Deutsche Wetterdienst, varnar för temperaturer uppemot 40 grader på flera håll i landet.

Högst temperaturer väntas på tisdagen och onsdagen, då het luft från Sahara drar in över Tyskland.

Människor uppmanas att dricka extra mycket vatten, hålla sig i skuggan och undvika fysisk aktivitet.

Samtidigt växer oron för nya skogsbränder. I Berlin överväger polisen att sätta in vattenkanoner mot den befarade torkan.

Georgien är inte farligt för ryska turister

TISDAG 25 JUNI 2019

Analys.

Moskva. Ryska turister älskar Georgien. Nu säger Kreml att Georgien har blivit farligt för ryska medborgare, ett påstående som knappast håller för närmare granskning.

Georgien är ett attraktivt semester mål för den ryska medelklassen. Vinet, maten, klimatet och framför allt prisnivån har lett till att Georgien delvis har ersatt Turkiet som favoritdestination för de allt fattigare ryska medelinkomsttagarna.

Under de senaste åren har antalet ryska turister som besöker Georgien ökat kraftigt. I fjol var det 1,7 miljoner – en ökning med 22,4 procent enligt nyhetsbyrån RIA. Återhämtningen sedan kriget i Georgien är massiv. Ryssarna är nu den tredje största turistgruppen i landet. Ingen särskild hotbild för just ryssar har förekommit i regionen.

Att Kreml nu beslutar att stoppa ryska flygbolag från att flyga till Georgien och uppmanar sina medborgare att undvika landet ”av säkerhetsskäl” är med andra ord en politisk straffåtgärd.

– Att flygen dras in är en tillfällig åtgärd. Så fort Georgien återfår sin icke-russofobiska inriktning kan vi titta över beslutet, säger Vladimir Putins presstalesman Dmitrij Peskov enligt den ryska nyhetsbyrån TASS.

Kreml har tagit illa upp av demonstrationerna mot den ryska parlamentarikern Sergej Gavrilo. I slutet av veckan ställde han sig i talarstolen i georgiska parlamentet för att leda ett möte för ortodoxa parlamentariker, Interparliamentary Assembly on Orthodoxy (IAO).

Tusentals georgier protesterade mot att en parlamentariker för ett land som i praktiken ockuperar 20 procent av Georgien tillåts inta denna hedersplats. (Sedan kriget i Georgien 2008 kontrollerar Ryssland de georgiska utbrytarrepublikerna Abchazien och Sydossetien.)

Gavrilo blockerades från att återvända till mötet. Kreml reagerade med ryggraden. Först ryska och därefter utländska flygbolag beordrades att ställa in sina direkflyg från ryska till georgiska städer. -

Turisterna rekommenderas åka hem och resebyråerna avföra Georgien från sina listor.

Från den 8 juli drar bland annat Aeroflot, S7 och Uralskie avialinii in sina direkflyg till Tbilisi och Batumi.

– Våra turister vill inte längre åka till Georgien och det är förstås ett hårt slag för den georgiska ekonomin, säger den ryska parlamentarikern Oleg Morozov.

Det är vad man kunde kalla en självuppfyllande profetia. Det är inte turisterna själva som inte längre vill åka till Georgien. Det är Kreml som hindrar dem.

Kreml har förut hotat med ”hårda slag” mot den georgiska ekonomin, till exempel när man stoppade vin- och mineralvattenimporten från Georgien. Resultatet var att den georgiska marknaden orienterade sig mot väst och

att de georgiska vinerna fick betydligt bättre kvalitet.

Nu säger de ryska hälsovårdsmyndigheterna mycket riktigt att kvaliteten på georgiskt vin har rasat. Den ryska turisten Aleksej Kasjtjejev skriver i ett sarkastiskt inlägg på Facebook från Batumi att han ”helt och fullt stöder vår visa regerings beslut”.

– Georgien är fullt av hotande faror. Man kan äta ihjäl sig på *chatjapuri* (georgiskt ostbröd), få pankreatit av *tjatja* (brännvin) och drunkna i havet efter för mycket vitt vin, skriver Kasjtjejev i ett öppet inlägg som har gillats av över 21 000 personer.

I Kreml är man övertygad om att demonstrationerna har provocerats fram av georgiska regeringen. Men bakgrunden till protesterna är den politik som Ryssland själv har fört i området.

Protesterna har också fått inrikespolitiska konsekvenser. Georgiska parlamentets största parti Georgiska drömmen lovar gå med på demonstranternas krav att ändra valsystemet.

I dag väljs 77 av parlamentets 150 ledamöter genom ett proportionella val och 75 i enmansvalkretsar där den som får över hälften av rösterna vinner.

Enmansvalkretsarna underlättar för till exempel rika affärsmän att bli invalda och anses i praktiken utgöra grogrund för korruption. Nu är planen att Georgien i nästa parlamentsval år 2020 helt och hållet ska övergå till ett proportionellt system.

Också i Ukraina kräver oppositionen att enmansvalkretsarna ska släppas.

Anna-Lena Laurén

Sanktioner mot Iran utökas

TISDAG 25 JUNI 2019

USA riktade på måndagen nya sanktioner mot landet och dess högsta ledare ayatolla Ali Khamenei. Fler amerikanska krigsfartyg har också anlänt till Persiska viken efter den upptrappade konflikten med Iran.

Strax före klockan 18 på måndagen skrev Donald Trump under ett beslut om nya sanktioner mot Iran. Den här gången riktade direkt mot landets högste ledare ayatolla Ali Khamenei och personer kring honom samt det iranska revolutionära gardet.

Enligt USA:s finansminister Steven Mnuchin kommer detta att låsa hundratal miljarder i tillgångar.

– Detta för att sanktionerna få största möjliga effekt, sa Mnuchin.

Enligt president Donald Trump kan de nya sanktionerna ses som ett svar på Irans nedskjutning av en amerikansk drönare men att de hade satts i verket även om nedskjutningen inte hade inträffat.

En rad av de personer som nu får sanktioner riktade mot sig är militärer som varit inblandade i den senaste veckans händelser i området kring Persiska viken.

– Vi kommer att fortsätta med sanktioner till dess att Iran slutar att stödja terrorism. Iran kommer heller aldrig att få kärnvapen, sa Trump när han läste upp beslutet.

Trump sa också att han ser fram emot den dag då sanktionerna kan lyftas och landet ”bli ett fredsälskande land”. Presidenten sa att USA gärna vill förhandla fram ett nytt kärnavtal med Iran.

Den amerikanska marinen uppgav på måndagen att krigsfartygen USS ”Boxer” tillsammans med USS ”John P. Murtha” och ”USS Harpers Ferry” hade anlänt till Persiska viken. Fartygen är specialiserade på att skydda och landsätta soldater och stridsfordon, samt ge eldunderstöd vid landsättningar. I området finns sedan tidigare bland annat hangarfartyget USS ”Abraham Lincoln”.

Tidigare under dagen anlände USA:s utrikesminister Mike Pompeo till Saudiarabien på ett hastigt sammankallat möte med kung Salman bin Abdul Aziz och kronprins Mohammed bin Salman.

Samtidigt varnade Iran att man inte kommer att tveka att på nytt skjuta ned amerikanska drönare.

USA har också föreslagit en internationell styrka som ska skydda handelsfartyg som rör sig i området, skriver The Guardian.

Juan Flores

juan.flores@dn.se

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

Politiker död efter kuppförsök

TISDAG 25 JUNI 2019

Etiopien. Helgens kuppförsök i den etiopiska regionen Amhara nära huvudstaden Addis Abeba har skördat ytterligare ett dödsoffer. Regionens justitieminister Migbaru Kebede har avlidit av de skottskador han fick då han attackerades i lördags, rapporterar etiopiska tv-bolaget EBC.

Även regionens högste politiske ledare Ambachew Mekonnen och hans rådgivare dödades i samband med kuppförsöket. Premiärminister Abiy Ahmed lägger skulden på Amharas säkerhetschef, som nyligen släpptes efter nära tio års fängelse för ett annat kuppförsök 2009. TT-AFP

Nya sanktioner riktade mot Irans högste ledare

TISDAG 25 JUNI 2019

Iran/USA. USA riktade på måndagen nya sanktioner mot Iran. Den här gången riktas sanktionerna direkt mot landets högste ledare ayatolla Ali Khamenei och personer kring honom samt det iranska revolutionära gardet. Enligt USA:s finansminister Steven Mnuchin kommer detta att låsa hundratals miljarder i tillgångar.

– Detta för att sanktionerna ska få största möjliga effekt, sa Mnuchin.

Enligt president Donald Trump ska de nya sanktionerna ses som ett svar på Irans nedskjutning av en amerikansk drönare i förra veckan. En rad av de personer som nu får sanktioner riktade mot sig är militärer som varit inblandade i den senaste veckans händelser i området i och kring Persiska viken.

Clas Svahn

När det gäller debatter så är han en fegis.

TISDAG 25 JUNI 2019

Boris Johnsons rival i kampen om partiledarposten i engelska Tories, Jeremy Hunt, anser att Johnson är en fegis. Det är väldigt respektlöst att säga att man inte kommer att delta i några dueller under de två veckorna som partimedlemmarna har chansen att möta oss innan de ska rösta, tycker Hunt.

TT-Reuters

Saudiarabiens kvinnliga - bilister en guldgruva

TISDAG 25 JUNI 2019

Ett år har gått sedan de första kvinnliga bilisterna rullade ut på Saudiarabiens gator. Då lyftes det förbud mot kvinnliga bilförare som har rått i decennier. I ett år har bilindustrin skurit guld med täljkniv tack vare denna helt nya målgrupp.

När saudiarabiska kvinnor tilläts köra bil uppstod en ny målgrupp för många

företag. Bara några dagar efter att körförbudet hävdes tog Saudiarabiens första körskola för kvinnor emot 165 000 ansökningar från kvinnor som ville lära sig köra bil, rapporterar Financial Times. Kvinnornas efterfrågan på färdmedel har översköljt bilindustrin. Nya marknadsföringsstrategier har utvecklats och produktionen går för högvarv. Fortsätter utvecklingen som den har börjat beräknas 20 procent av kvinnorna i Saudiarabien äga en bil år 2020. Det blir över tre miljoner nya bilägare, alla i behov av försäkringsbolag, verkstäder och liknande. Volkswagen var bland de första att starta en bilklubb för kvinnor. Därefter följde så kallade "showrooms" för kvinnor och bilhjälpcenter med endast kvinnliga anställda. Kritiker och kvinnorrättsaktivister har menat att denna

marknadsföringsstrategi spär på Saudiarabiens utbredda könssegregation. Ur ett ekonomiskt perspektiv har dock resultaten varit mycket goda. Beslutet att legalisera kvinnliga bilförare ses av många som ett steg i kronprins Mohammed bin Salmans sociala liberaliseringskampanj. Saudiarabien självt hävdar att det är en del i kungarikets ekonomiska reformplan "Vision 2030". Planen syftar bland annat till att få ut fler kvinnor i arbetslivet, något som nu möjliggörs av deras ökade rörlighet som bilister. Nu planerar kungariket att starta en inhemsk bilindustri. Förhoppningen är att kunna attrahera utländska investeringar, öka exporten, skapa jobbtillfällen och bidra till den ekonomiska diversifieringen. Allt detta är punkter i "Vision 2030".

Utländska bilproducenter med säte i Saudiarabien har ökat sin produktion drastiskt under de senaste tolv månaderna. För att möta en stigande efterfrågan på material satsar landet på att erbjuda bland annat aluminium, gummi, plast och olja, som kungariket har i överflöd, till konkurrenskraftiga priser. Enligt Messe Frankfurt Middle East, världens största handelskongress, är Saudiarabien Gulfregionens största bilmarknad. Rapporter från 2017 visar att dess intäkter då låg på hela 7,1 miljarder dollar.

Redan innan kvinnorna tilläts köra bil beräknades denna siffra komma att stiga till 8,9 miljarder till 2021. I och med kvinnornas inträde på bilmarknaden lär intäkterna växa markant.

Nicholas Nilsson

Partisterna krattar manegen när clownen blir cirkusdirektör

ONSDAG 26 JUNI 2019

Den rufsige rabulisten Boris Johnson kandiderar till jobbet som ledare för Tory-partiet, och ser ut att få det när rekryteringsprocessen om en knapp

månad avslutas med en medlemsomröstning.

Johnson har ett förflutet som journalist och skriver fortfarande regelbundet kolumner i konservativa Daily Telegraph. De referenser hans tidigare chefredaktör, Max Hastings, i helgen gav honom i The Guardian är inte en jobbsökandes önskedröm.

”Man kan diskutera om han är en skurk eller bara en kanalje, men det finns inte mycket utrymme för diskussion om hans moraliska bankrutt, grundad på förakt för sanningen”, skrev Hastings. Den sammanfattande domen blev ”utterly unfit to be prime minister”.

Men premiärminister är just vad Boris Johnson blir, om eller snarare när, Tories har valt honom till partiledare. Det innebär att en man som gjort karriär på mer eller mindre underhållande lögn får

ett avgörande inflytande inte bara på Storbritanniens utan på hela Europas framtid. Clownen befordras till cirkusdirektör. Det blir Johnson som ska ”leverera” Brexit, något han tycks ta med samma ro som handlade det om att leverera pizzor. Det irländska gränsproblemet, det som kanske mer än något annat blev Theresa Mays fall? Äsch, det fixar vi efter den 31 oktober, förklarade Johnson i veckan för BBC. Hur? Ingen vet. Det finns uppenbara likheter mellan Donald Trump och Boris Johnson, och då inte bara fäblessen för okonventionella frisyrier. Men det finns också skillnader. Trump kan trots allt göra anspråk på att vara folkvald. Johnson får nycklarna till Downing Street av sitt parti. Eller som tidningen Economists kolumnist Bagehot formulerade det i en av flera häpet indignerade analyser av fenomenen Tories

och Boris Johnson: "Ödet för ett land med 66 miljoner, ett land som befinner sig mitt uppe i en av sina svåraste perioder sedan andra världskriget, kommer att avgöras av 124 000 partimedlemmar."

Det kan man tycka är märkligt. Men det förekommer ju att politiker kommer till makt och härlighet med betydligt smalare mandat, räknat i huvuden: en partistyreelse, lika många ombud som ryms i en kongresshall och så vidare. Att åtminstone alla medlemmar i det regerande partiet får rösta fram toppnamnet bör nog ändå ses som ett demokratiskt framsteg.

Problemet är ett annat: Vi lever i en tid och en politisk kultur som i ovanligt hög grad gynnar två särintressen: 1) Karriärpartisterna. 2) De i anden brinnande. Båda kategorierna tenderar att prioritera ner allmänintresset, det vill säga

frågan om vilket inflytande en blivande partiledare kommer att ha på samhällsutvecklingen i stort, till förmån för egenintresset: omsorgen om de egna uppdragen eller den egna stora "saken". Sjunkande partipolitisk aktivitet i breda befolkningsgrupper har givit både funktionärer och troende aktivister allt större svängrum. Ibland ställs de mot varandra. Paradexemplet är brittiska Labour där digitalt mobiliserade vänsterpopulister har kört över partiets parlamentsledamöter och gjort den grånade halvtidsdemonstranten Jeremy Corbyn till ledare och premiärministerkandidat. Ibland sammanfaller de två varianterna av partister. Tories är ett avskräckande exempel. Brexit-fiaskot har gjort partiets framtid osäker. Då kan det vara frestande att satsa på den förmodat säljbara, någon

man tror kan "gå genom rutan" och säga något uppseendeväckande under promenaden, någon som Boris Johnson. Samtidigt är Tories ett parti med en stark falang av fanatiker, fundamentalister för vilka saken är allt, inte bara Brexit eller döden utan Brexit och döden om så skulle vara. Boris Johnson är deras man.

I en av kolumnerna lyfter Bagehot fram en studie från Queen Mary University i London som visar att Johnsons supportrar är "en marginalgrupp i en marginalgrupp: 85 procent är för en no-deal jämfört med 66 procent av partimedlemmarna generellt och 25 procent av befolkningen. Det är inte svansen som viftar hunden, det är svanstippen".

Delar av resonemanget ovan går att tillämpa på ett svenskt krisparti som på fredag får en ny partiledare. Frågan är bara vad som är "saken" för Liberalerna.
Per Svensson per.svensson@dn.se

Demokraterna som vill slå ut Donald Trump

ONSDAG 26 JUNI 2019

Presidentvalet 2020. Rekordmånga demokrater tävlar om att få utmana Donald Trump i presidentvalet nästa år. Den här veckan möts 20 av dem i de första två tv-debatterna.

Bill de Blasio, 58 år

Progressiv borgmästare i New York som nyss blev omvald med god marginal. Hans kandidatur har väckt frågetecken då många skulle föredra att de Blasio fokuserade på att lösa akuta problem på hemmaplan, som den struliga

tunnelbanan. Är dock väldigt omtyckt bland New Yorks svarta väljare.

Tim Ryan, 45 år

Kongressledamot från Ohio vars främsta kampanjbudskap är att han kan hjälpa Demokraterna att vinna tillbaka arbetarväljare i rostbältet. Tim Ryan representerar fabriksstäderna Youngstown och Akron och är mycket populär bland fackförbund.

Julian Castro, 44 år

Färgstark latinamerikansk demokrat från Texas, som ställt sig i högljudd opposition till Trumps invandringspolitik. Populär bland demokrater i Texas, men får betraktas som något av en lättviktare med sin begränsade erfarenhet. Kanske kan vi se hans kampanj som en kandidatur till vicepresident.

Cory Booker, 50 år

Karismatisk senator från New Jersey som briljerar i konsten att hålla patosfyllda tal i protest mot Donald Trump. Högljudd röst i debatten om invandringspolitik och antirasism, men vänsterdemokrater är skeptiska till Bookers relationer med lobbyister och Wall Street. Har halkat efter i opinionsmätningar.

Elizabeth Warren, 70 år

Progressiv senator från Massachusetts som har presenterat det i särklass mest ambitiösa sakpolitiska programmet av kandidaterna. Warren har en unik trovärdighet när det gäller ekonomiska rättvisefrågor och har under sommaren haft medvind i opinionsmätningar, där hon ofta seglat förbi Bernie Sanders.

Beto O'Rourke, 46 år

Den tvålfagre Texasdemokraten blev ett nationellt fenomen då han utmanade Ted Cruz om en senatsplats förra året. Han

förlorade, men väckte entusiasm i hela Texas. Hans presidentkampanj har däremot präglats av strategiska snedsteg och många i Texas vill hellre att han ställer upp i senatsvalet nästa år.

Amy Klobuchar, 59 år

Populär senator från Minnesota som hoppas hjälpa Demokraterna att vinna tillbaka stöd från landsbygdens vita medelklass, i rostbältet och mellanvästern. En av många moderata mittendemokrater som inte tycks engagera de mer progressiva demokrater som är mest aktiva i primärvalet.

Tulsi Gabbard, 38 år

Kontroversiell kongressledamot från Hawaii som var en av Bernie Sanders mest lojala vapendragare 2016. Ideologiskt står hon för en märklig cocktail av stöd för auktoritära regimer, islamofoba uttalanden och radikal vänsterpolitik. Lär

sticka ut i den första debatten, då hon sällan följer partilinjen.

Jay Inslee, 68 år

Guvernör i delstaten Washington som verkar ställa upp mest för att lyfta sin hjärtefråga: klimatkrisen. Inslee har det i särklass mest ambitiösa klimatpolitiska programmet av de 24 kandidaterna och kan nog tänkas ta över energi- eller miljödepartementet om en demokrat skulle vinna nästa år.

John Delaney, 56 år

Kongressledamot från Maryland som förespråkar en marknadsliberal mittenpolitik, i en tid då partiets kärnväljare generellt kräver en vänsterorienterad ekonomisk politik. Delaney verkar lägga allt krut på att göra ett starkt resultat på landsbygden i Iowa, där han redan verkar ha bosatt sig.

Marianne Williamson, 66 år

Oprah Winfreys andliga rådgivare och en populär inspirationstalare i USA.

Williamson är mest känd för den sorts inspirerande aforismer som vi ofta ser på bildekaler eller i e-postsignaturer och lär krydda den första debatten med välformulerade fraser, men hon har i princip ingen chans att bli kandidat.

John Hickenlooper, 67 år

Före detta guvernör i Colorado där han blev känd som en folkkär excentriker, förespråkade legalisering av marijuana och drev ett eget ölbryggeri. Sakpolitiskt är han en näringslivsorienterad mittendemokrat som försöker tämja partiets vänstersväng.

Andrew Yang, 44 år

Teknikentreprenör från Silicon Valley som lite oväntat har blivit ett fenomen i sociala

medier under våren. Ytterligare en demokrat som främst verkar ställa upp för att få tala om en enda fråga. I detta fall: medborgarlön.

Pete Buttigieg, 37 år

”Mayor Pete” från South Bend, Indiana, är primärvalets mest oväntade fenomen. En ung, värtalig, öppet homosexuell kandidat, med erfarenhet från såväl militären som konsultfirman McKinsey. Har charmat många demokrater med sin vänliga, idealistiska framtoning.

Joe Biden, 76 år

Den tidigare vicepresidenten har seglat fram som en ledare i tidiga opinionsmätningar, men får ständiga attacker från partiets vänsterflank. Lär få kritik i debatten för sina retoriska snedsteg under våren och en rad kontroversiella politiska kompromisser. Bidens ledning

innebär att han har mest att förlora på debatterna.

Bernie Sanders, 77 år

Senatören från Vermont har lyckats flytta hela den politiska debatten i USA åt vänster. Frågor som han varit relativt ensam om att lyfta, som allmän sjukvård, har blivit självklara debattämnen för Demokraterna. Till skillnad från 2016 har Sanders nu konkurrens från flera vänsterdemokrater.

Kamala Harris, 54 år

Tidigare justitieminister i Kalifornien och delstatens första svarta kvinna i senaten. Har en av de mest välsmorda kampanjmaskinerna. Har starkt stöd bland svarta väljare. Kan skadas av den ideologiska splittringen i partiet, då många på vänsterkanten avfärdar henne som en etablissemangspolitiker.

Kirsten Gillibrand, 52 år

Senator från New York som länge förknippades med partiets mittfåra, men som under valkampanjen har rört sig tydligt åt vänster. Prioriterar feministiska hjärtefrågor, som aborträttigheter och arbetsplatsdiskriminering. Lär försöka få i gång en debatt med Joe Biden.

Michael Bennet, 54 år

Senator från Colorado vars politiska framtoning präglas av en sällsynt kombination av politiskt patos och pragmatisk mittenpolitik. Har som många andra mittendemokrater haft svårt att nå ut med sitt budskap, men är en stark retoriker som lär försöka sticka ut under debatten.

Eric Swalwell, 38 år

Kongressledamot från norra Kalifornien som kandiderar i princip enbart för att

lyfta vapenfrågan i den nationella debatten. Swalwell förespråkar betydligt hårdare regleringar av vapen och hoppas stärka sin nationella profil med kampanjen.

Martin Gelin

Fakta. Då sänds tv-debatterna

Torsdag 27 juni klockan 03.00 svensk tid hålls den första debatten med tio av de 20 deltagarna.

Fredag 28 Klockan 03.00 svensk tid hålls den andra debatten med övriga tio deltagare.

Fakta. Rekordmånga kandidater

24 demokrater ställer upp i partiets primärval. Fyra kandidater kvalificerade sig inte för tv-debatterna:

Seth Moulton, Steve Bullock, Mike Gravel och Wayne Messam.

Primärvalet börjar i februari 2020.

Martin Gelin: Splittrade demokrater riskerar att slita isär partiet

ONSDAG 26 JUNI 2019

New York. Det historiskt breda startfältet med fler än 20 kandidater speglar den energi och entusiasm

Demokraterna känner inför presidentvalet 2020. Men debatterna lär även visa partiets ideologiska splittring mellan vänsterflanken och traditionella demokrater.

Demokraternas vänsterflank kommer att gå till hårda attacker mot den tidigare vicepresidenten Joe Biden, som har en klar ledning i tidiga opinionsmätningar. Biden är väldigt populär bland partiets kärnväljare, men samtidigt möter han dagligen hård kritik från vänsterdemokrater och progressiva debattörer.

Dynamiken påminner en del om Hillary Clintons kampanj 2016, där hon hade starkt stöd bland trogna demokrater, men också fick utstå oavbruten kritik för att hon tillhörde Washingtons gamla etablissemang.

Biden sticker även ut för att han är den kandidat som går till flest angrepp mot Donald Trump. Medan de andra demokraterna främst fokuserar på sakpolitiska detaljer, eller personliga berättelser, har Biden ägnat sin kampanj åt rasande attacker på Trump, vilket verkar gå hem bland kärnväljarna. Bidens budskap är att USA:s framtid som demokrati står på spel i nästa val. Många demokrater är oroliga över att de interna angreppen på Biden skadar partiets chanser att bilda en enad front mot Trump.

– Demokraterna kommer att slå Trump om de gör honom till valets huvudfråga. Men om de i stället sliter isär varandra riskerar det att minska valdeltagandet. Det här är den mest polariserande, impopulära republikanska presidenten någonsin så det är politiskt tjänstefel att attackera

varandra i stället för att attackera honom, säger demokraten Steve Israel inför debatten.

Splittringen mellan vänsterdemokrater och traditionella demokrater speglar även en skillnad i synen på Trump. Joe Biden beskriver ofta Trump som en historisk parentes och ett tillfälligt avbrott i USA:s politiska utveckling mot ett bättre och mer rättvist land.

Vänsterdemokraterna Bernie Sanders och Elizabeth Warren ser däremot Trump som ett symptom för djupare problem i USA, som de hoppas ta itu med på andra sätt än de Republikanerna förespråkar. Medan Biden i princip säger att vi måste rösta bort Trump så att allt kan bli som vanligt igen, säger Warren och Sanders att det ”vanliga” USA inte heller var hållbart. Sakpolitiskt lär den här konflikten även speglas i debatten om sjukvården. Sju

demokrater, bland annat Sanders och Warren, förespråkar Medicare for all, en expansion av det statliga sjukvårdsprogrammet Medicare. Tolv kandidater, däribland Biden, förespråkar en mer gradvis förändring av sjukvårdssystemet, genom att erbjuda en statlig sjukförsäkring som alternativ till de privata försäkringarna. Både Warren och Sanders har kritiserat detta som en ”halvmesyr”.

Martin Gelin

Miljöaktivister ställs inför rätta i Istanbul

ONSDAG 26 JUNI 2019

Rättsprocessen mot turkiska miljöaktivister som demonstrerade för att rädda Geziparken 2013 har nu inletts i Silivrifängelset utanför Istanbul. President Erdogan hävdar att aktivisterna finansierades av den "kände ungerske juden George Soros". Istanbul.

Det var i maj 2013 som ett byggprojekt strax intill Taksimtorget i Istanbul hotade den minimala parken, ett av ytterst få grönområden på stadens europeiska sida.

Demonstrationer mot bygget inleddes först i liten skala, men strax med väldiga folkmassor både kring parken och i övriga turkiska städer. Polisen gav demonstranterna mycket hårda bandage, men upploppen skakade regimen som lade byggplanerna på is. Dramat blev en brytpunkt i Erdogans relationer till sekulära och moderna turkar. En stor del av städernas borgerlighet hade dittills i honom sett en god kraft, som reducerat militärens vetorätt över turkisk politik. Men för den dåvarande premiärministern var protesterna en utmaning mot hans regim och han stämplade deltagarna som statsfiender.

Det är denna uppfattning som ligger till grund för åtalet, där aktivisterna sägs ha försökt "störta regeringen". Den mest prominente bland de åtalade, affärsmannen och filantropen Osman

Kavala, är "Turkiets röde Soros" med Erdogans ord. Amnesty international, som bevakar rättegången, kallar alla åtalspunkterna mot honom och de övriga för "rena fantasier".

För Erdogans regim, som slickar såren efter söndagens förkrossande valnederlag i Istanbul, är rättegången en het potatis. Både Erdogan, inrikespolitiskt, och Turkiet, internationellt, är mycket måna om att inte skärpa motsättningar just nu; dels för att inte bryta helt med Turkiets medelklass och liberaler och dels för att inte utlösa ett nytt ras för den turkiska liran som stabiliserats något på sistone, men fortfarande vacklar på randen av en avgrund.

Å andra sidan har Erdogan och hans talesmän tagit i så häftigt i sina bedömningar av miljödemonstranterna som landsförrädare, att friande eller

lindriga domar skulle uppfattas som ett svaghetstecken. Liksom i fråga om de andra vägskäl Erdogan befinner sig vid just nu, så rör det sig om ett val mellan två mycket olustiga alternativ.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

Dåligt väder hotar fransk honungsskörd

ONSDAG 26 JUNI 2019

Frankrike. Ogynnsam väderlek har lett till en ovanligt skral inledning på den franska honungssäsongen. Nu slår biodlare larm. ”Det finns inget att äta i kuporna, biodlarna måste mata bina med sirap så att de inte ska dö av hunger”, skriver jordbruksfacket Modéf i ett uttalande. Hittills i har biodlarna skördat mindre än normalt. Skälet är den bistra vintern som skadat akacieträden, följd av en regnig vår och extrem sommarvärme.

TT-AFP

Ny brittisk premiärminister utses den 23 juli

ONSDAG 26 JUNI 2019

Storbritannien. Vem som blir näste brittiske premiärminister avgörs den 23 juli. Det bekräftade det brittiska konservativa partiet Tories på tisdagen. För knappt en vecka sedan blev det klart att antingen Boris Johnson eller Jeremy Hunt kommer att efterträda Theresa May och bli Storbritanniens näste premiärminister. Insamlingen av Tories cirka 160 000 medlemsröster ska avslutas den 22 juli. Enligt opinionsmätningarna är Boris Johnson storfavorit. **Jonas Desai**

EU-domstolen: Polens tvångspensionering av domare strider mot EU- rätten

ONSDAG 26 JUNI 2019

Polen. EU-domstolen har beslutat att en polsk lag som sänker pensionsåldern för domare i Högsta domstolen från 67 till 65 år strider mot EU:s principer om rättsväsendets oberoende.

Den polska lagen, som infördes våren 2018, innebär att 27 av 72 domare i Högsta domstolen skulle tvingas att gå i pension. Regeringspartiet Lag och rättvisa (PIS) motiverade lagen med att korrupta domare från kommunisttiden måste bort. EU-kommissionen ansåg i stället att åtgärden var ett sätt att urholka rättsväsendets oberoende och stämde i höstas Polen inför EU-domstolen. Den beordrade kort därefter Polen att avbryta tvångspensioneringarna. Landet gick domstolen delvis till mötes och lät de pensionerade domarna återgå i tjänst. Polens utrikesminister Jacek Czaputowicz säger till Radio Poland att EU-domstolens senaste utslag inte får ”någon praktisk betydelse”.

Pia Gripenberg

Trump har gjort psykoanalysen great igen

ONSDAG 26 JUNI 2019

En värld i existentiell kris kallar förstås på doktor Freud. Många har också använt hans teorier för att förstå högerextremismens framgångar. Hur besvarar man politiskt självskadebeteende? Leonidas Aretakis pejar väljarnas dunkla begär.

Energimyndigheten i USA prisade den 29 maj rekordexporten av "frihetsgas",

syftandes på naturgas, som de menar är fullsmockad med "molekyler av amerikansk frihet".

Detta påminner om när "frihetspommes" lanserades som svar på att Frankrike inte medverkade i Irakkriget. Men först med att sälja giftpinnar i låda som frihet var influerarnas gudfader Edward Bernays, som via begreppet "frihetsfacklor" på 1930-talet fick kvinnor att se rökning som en del av frigörelsen.

Edward Bernays älskade att påpeka att han var Sigmund Freuds systerson. Och släktbanden mellan psykoanalys och pengar märks än i dag, som när otrygga anställningsformer framställs som frigörande. "Anställ dig själv!" uppmanar en hurtig plansch i Stockholms tunnelbana, medan en bolsjevikiskt influerad affisch för en bokföringstjänst

manar till "revolution för alla småföretagare".

Enligt denna märkliga analogi är betald semester att jämföra med livegenskap under tsar Nikolaj II. Ett utopiskt löfte vågar de sig dock på: "Noll ångest." Marknadsföringen vilar alltså ännu tungt på psykoanalysens lärdomar. Företagen vet att de inte säljer produkter, utan drömmar. Då finns inte råd med tjusiga tankar om att konsumenter vet sitt eget bästa, och därför är bäst förtjänta av faktablad.

I tider av kollektivt självskadebeteende som klimatförnekelse och högerpopulism, kan väl ingen förneka psykoanalysens centrala antagande: att människan har irrationella drivkrafter som hon inte helt känner till.

En värld i existentiell kris kallar förstås på doktor Freud.

Det är därför två av de intellektuella med störst genomslag utanför akademien, filosofen Slavoj Žižek och psykologen Jordan Peterson, hämtar inspiration i psykoanalysen.

Den förra är vänster, upplysningsman, samt försöker med Jacques Lacan förklara hur vi kan veta en sak ("jorden går under"/"konsumtion gör mig inte lycklig") men göra en annan ("lunka på"/"shoppa"). Den senare är höger, lagd åt mystik, och förklarar med Carl Jungs lära om arketyper att vi blir deppiga om samhället inte låter vårt nedärvda mörker komma till uttryck.

Den 21 april rök de ihop i vad som marknadsfördes som "århundradets debatt" i Toronto, och på nätet gick svartplåtarna för närmare tre tusen spänn. Inte ens Jordan Petersons fans verkade nöjda med hur uselt påläst han var, men

ämnet – lycka, kapitalism och kommunism – satte samtiden rätt i den freudianska schäslongen.

En sak var de överens om: att liberalismen gör oss en otjänst genom att framställa det som att vi lever i en meritokrati, samtidigt som pengar och status är så ojämnt fördelade. För om inte systemet är skyldigt, kan den som är misslyckad bara rikta hatet mot sig själv. Och när det inte hjälper, mot andra.

Inte underligt att besvär av ängslan, oro eller ångest bland unga, enligt SCB:s årliga undersökning av levnadsförhållanden, har ökat från 9 till 36 procent mellan 1980 och 2017. Även The Economist kände oro, men inför debatten: "Idéerna som florerar nu kan bli definierande för det närmsta tidevarvet av politisk ideologi." (22/3.) Men hur kan en behandlingsform som utan subventioner är en överklasslyx,

rymma en samhällsteori som väger in allas intressen?

I "On psychoanalysis and violence" (Routledge, 2018), redigerad av Stockholmsbaserade psykoanalytikern Vanessa Sinclair, skriver Judith Butler om hur första världskriget fick Sigmund Freud att intressera sig för hur omvärlden samverkar med våra inre liv.

Innan dess var han i grunden en humanistisk liberal. Enligt lustprincipen, Eros, strävar vi efter maximal njutning och noll smärta. Samhällen skapar vi enligt samma princip av egenintresse, för gemensamt skydd.

Men kriget fyllde hans soffa med veteraner som tvångsmässigt återupplevde plågsamma minnen från slagfältet. Freud kunde inte se hur detta skulle stilla deras lust, och lade därför till en motsatt princip, Thanatos. Färden mot lycka är som bekant

skumpig, så i hemlighet längtar vi också efter den "oceaniska känslan" av att åter vara ett med universum. Ett tillstånd även känt som döden.

Ur idén om dödsdriften sprang enligt Butler en samhällsteori, då Freud såg att vi blev mer benägna att bejaka vårt inre mörker i en folkhop. Genom starka bilder och repetitiva budskap kunde en passionerad ledare väcka massans undermedvetna längtan efter att styras, och den som ser andra sugas in ger också lättare upp sin kritiska inre kompass. Därför har många använt Freud för att förstå högerpopulismens framgångar. Den brittiska psykoanalytikern Stephen Grosz har exempelvis skrivit att problemet med faktakollar är att den fräckhet med vilken Trump ljuger etablissemangen i ansiktet, för hans väljare snarast är en lockelse. (Financial Times, 11/1 2019.)

Nog behövs en mental djuphavsfärd för att förstå varför en majoritet av konservativa väljare i Storbritannien hellre ser att Nordirland (59 procent) och Skottland (63 procent) blir självständiga än att landet stannar i Europeiska Unionen. Eller att den brittiska ekonomin lider "betydande skada" (61 procent). Samt hellre ser att det konservativa partiets "går under" (54 procent, Yougov, 18/6.) Eller för den delen att var fjärde LO-medlem i höstas röstade på Sverigedemokraterna, som vill sänka skatten för höginkomsttagare, luckra upp anställningsskyddet och minska kommunstödet.

Situationen påminner om när Eminem i mobbarmanifestet "I'm back" säger åt en angripare att sänka pistolen: "Vilken nytta ska den göra mot en man som stryper sig själv?"

Så hur besvarar man politiskt självskadebeteende? Inte genom att fortsätta mobba i varje fall, genom att avfärda nyhögerens väljare som känsloslav. Liberala psykoanalytiker har rentav gjort det till en sport att fjärrdiagnosticera Donald Trump som "malign narcissist" och "paranoid schizofren".

Men att inte förstå vilket grundläggande behov han fyller, och rentav uppleva Sverigedemokraternas framgångar eller Brexit som trauman, är endast möjligt om man levde i illusionen att det postpolitiska tillstånd som föregick dem kunde vara för evigt; en tid där konflikterna om ekonomin antogs vara över, och där politikerna samlades i mitten för att tävla om vem som är klokast teknokrat.

Freud skriver i "Drömtydning" att omedveten materia inte kan förstöras, och

som alla psykoanalytiker kan rabbla i sömnen försvinner konflikter därför inte när de förträngs. De återvänder i annan form, i detta fall som ett massuppror. För om partierna är överens, och om åsikter framställs som expertutlåtanden, finns inget annat att revoltera mot än systemet självt.

Högerpopulismens löfte antas ofta vara en hård farsa som styr upp skiten, men snarare handlar den om en nostalgisk längtan efter mammas tutte – ett inbillat urtillstånd där man kan slicka sig mätt och släppa alla hämningar, utan pekpinnar som politisk korrekthet och klimatforskning.

Ett behov som är barnsligt, men därför också allmänmänskligt.

Som Judith Butler skriver var Sigmund Freud inte säker på hur våra dunklare begär ska stävjas. Ofta hoppas han på

kärlekens roll i formandet av hållbara sociala band, men ibland påpekar han dess hotfulla underton: om du lämnar mig/oss så måste du dö. Då verkar han i stället hoppas på nya överjag i form av kloka samhällsinstitutioner.

Kanske står då hoppet till de rörelser som pläderar för återhållsamhet, inför rovdriften på naturen, hatet mot främlingen, eller strävan att äga mer än grannen. Greta Thunbergs fototurné med manliga stjärnpolitiker är, i sin brist på politiskt innehåll, det kanske tydligaste ropet efter en förälder som tar ansvar. Inget fel med det, så länge den också kan erbjuda en trygg famn.

Leonidas Aretakis

leonidas.aretakis@dn.se

Drömmen om ett vackert, vilt och fritt land i norr

ONSDAG 26 JUNI 2019

Efter Brexitbeslutet har bilden av ett vilt och vackert och fritt land i norr blivit allt mer populär. Under sommaren spåras och speglas det rutigt romantiska Skottland på Edinburghs nationalmuseum.

Säckpipor, kiltar, tartan, vild och vacker natur och hjältehistorier. Det är den romantiska föreställningen som världen

har av Skottland, en turistbild som fortsätter att locka miljontals besökare. Men hur sann är den egentligen?

Det utforskas på årets stora utställning på National Museum i Edinburgh, "Wild and Majestic: Romantic Visions of Scotland", som öppnar den 26 juni.

– Det är en omtvistad, komplex och fascinerande bild av Skottland som växte fram på 1700-talet och som har återskapats många gånger om, säger Patrick Watt, curator för utställningen, som är extra aktuell i dessa Brexittider. Majoriteten av den skotska befolkningen röstade för att fortsatt vara en del av EU och Storbritanniens beslut om utträdet har inneburit att skottarnas självständighetslängtan intensifierats – vilket förmodligen är en bidragande orsak till de senaste årens uppsving för kilten och säckpipan.

Utställningen "Wild and majestic" tar sin början 1746, med Slaget vid Culloden, och slutar 1901 då drottning Victoria dör. För jakobiterna, anhängare av Stuart-ätten, blev nederlaget vid Culloden den slutgiltiga förlusten. Samma år införde engelsmännen, som varit i union med Skottland sedan 1707, den så kallade "Dress Act". Lagen som var i bruk i fyra decennier innebar att ingen av manligt kön fick bära kilt eller tartan – om de inte var militärer. Allt som var utmärkande för högländare skulle utrotas.

– De inte bara såg annorlunda ut, de klädde sig och talade annorlunda och deras musik lät annorlunda, säger Patrick Watt.

Enligt Watt sågs högländare länge som barbarer, bestialiska vildar. Soldater från det skotska höglandet blev dock högst eftersökta av den brittiska armén.

– Högländare ansågs vara naturligt skickliga krigare och i samma veva som de värvades att strida för unionen vände också krigslyckan uppåt för engelsmännen.

Den högländsklädde soldaten är än i dag en symbol för det Brittiska imperiet. Hur det gick till skildras med tavlor och andra föremål på utställningen.

När James Macphersons diktverk "Ossians sånger" kom ut på 1760-talet blåste de romantiska vindarna på allvar över det skotska höglandet och ut över Europa. Diktaren påstod sig ha samlat gamla ballader som han nedtecknat och sedan översatt. En hel del av berättelserna lär han ha hittat på själv men det förminskar inte betydelsen av "Ossians sånger".

Många reste till Skottland för att själva få se platserna som Macpherson skildrade.

Många andra författare, konstnärer och musiker lät sig också inspireras till verk om den dramatiska, överjordiska skönheten som gick att finna där.

Snart vallfärdade turister från hela världen till det skotska höglandet och till öarna, likt hundratusentals gör i dag. Bland annat med anledning av den framgångsrika tv-serien "Outlander", baserad på amerikanska Diana Gabaldons bästsäljande böcker med Skottland som skådeplats.

Men den författare som varit mest central i skapandet av den romantiska bilden är Sir Walter Scott (1771–1832). Han var också med och "regisserade" George IV:s berömda besök i Skottland 1822, då kungen red in i Edinburgh i full tartan-mundering.

George IV var den första kungligheten på 150 år som hade kommit till Skottland

men det var drottning Victoria som gjorde det till sitt.

– Hon läste mycket Walter Scott, berättar Patrick Watt:

– Drottning Victoria kom till Skottland första gången som turist 1842. Både hon och prins Albert blev så förtjusta att de gjorde det skotska slottet Balmoral till sitt permanenta residens.

Med inspiration från Scotts romaner skapade hon ett högländsideal. Slottet var överdådigt inrett med tartan; gardiner, soffor, kuddar och mattor – i princip allt var skotskrutigt.

– Den romantiserade bilden av Skottland är naturligtvis överdriven, men den bygger på verklighet; ursprunglig skotsk identitet och traditioner. Och Skottlands bitvis mycket blodiga historia har gett upphov till klassiska hjältehistorier, som

förknippats med den vilda, vackra naturen.

Charlotta E Lindell Utställningen.

”Wild and Majestic: Romantic Visions of Scotland” visas på National Museum i Edinburgh 26/6–10/11.

Titeln är hämtad från Byrons poem ”Lachin y Gair” 1807, på skotsk galeiska. Ett språk som parallellt med engelska ”talas” utställningen igenom.

Över 300 föremål ställs ut. Representerade är bland andra J M W Turner, Robert Burns, John Knox, William och Dorothy Wordsworth.

Ledare: Sverige, ett utvalt mål för diktaturens propaganda

TORSDAG 27 JUNI 2019

Sverige utsätts sedan början av 2018 för en unik och märklig propagandakampanj från kinesiska myndigheter och den kinesiska ambassaden. Det konstaterar Utrikespolitiska institutet i sin översikt

”China’s propaganda campaign in Sweden, 2018–2019”.

Den kinesiska ambassadören i Sverige, Gui Congyou, har bland annat attackerat journalister som Jojje Olsson och samhällsdebattörer som Kurdo Baksi, ofta med förklenande personomdömen.

Sannolikt för att de har uppmärksammat kidnappningen och fängslandet av den svenske förläggaren Gui Minhui.

Till detta kommer den märkliga incidenten med de kinesiska turister som i september förra året fick avvisas från ett hotell där de dykt upp ett dygn innan de bokat rum och vägrat lämna lobbyn. På en film från avvisningen framgår att turisterna överdriver fall och ropar om brutalitet som vore de Ronaldo på jakt efter en frispark.

Kinesiska myndigheter och statskontrollerade medier har därefter skruvat överdrifterna några varv till.

Granskningar av kommunistregimens kränkningar av mänskliga rättigheter har ofta mötts av detta slags ”jamen ni då”-taktik. Konstruerade händelser lyfts fram som ska föreställa liknande övergrepp från svensk sida, en diplomati hämtad från sandlådan.

Författarna till UI-rapporten konstaterar att den aggressiva taktiken snarare ökat svenska mediers kritiska granskning av Kinas agerande och människorättsbrott. Inte heller verkar utspelen påverka handel eller turism mellan våra länder. De lutar därför åt slutsatsen att ambassadören personligen ligger bakom strategin. De bisarra incidenterna är dock inte förbehållna Sverige. Förra året ställde Kong Linlin från statliga kinesiska tv-kanalen CCTV till en palaver på Torypartiets stämma i Storbritannien genom att störa ett seminarium om den

krympande friheten i Hongkong. När hon avvisades triggade detta ett narrativ om inskränkt pressfrihet från kinesiskt håll, vilket eskalerade till en diplomatisk konflikt.

Tyranniet begär förtroende och det gäller att inte vara naiv när den stora diktaturen tar till brösttoner kring småsaker. Att ge efter eller tystna kan verka bekvämt för stunden, men kommer bara att rendera fler och mer långtgående krav.

Den svenska regeringens agerande är i detta ljus ett stort bekymmer. Fängslandet av Gui Minhai och rättighetskränkningar och förtryck i Kina har förbigåtts med tystnad och flatthet i utrikespolitiska deklARATIONER. Behandlingen av Minhais dotter Angela Gui har pendlat mellan styvmoderlig och direkt skandalartad, med brottsmisstankar mot dåvarande Kinaambassadören Anna Lindstedt.

Gång på gång har regeringen, UD och svenska myndigheter valt undfallenhet och eftergifter mot diktaturen.

Kinas aggressiva propagandautspel har satt Sverige i världens strålkastarljus. Våra val kan också komma att bli andras. Därför är det av största vikt att regeringen byter strategi, och liksom medierna och civilsamhället blir en pålitlig röst för demokrati och mänskliga rättigheter – också gentemot Kina.

Det bör betonas att konflikten inte står mellan länder, utan mellan idéer och styrelseskick. Även kineser förtjänar att leva i frihet och demokrati, inte bara i Hongkong och i Taiwan. Det var för detta som studenter dog på Himmelska Fridens torg den 4 juni 1989 – och hur kommunistdiktaturen än försöker sopa igen de digitala spåren av sina övergrepp ska studenternas kamp inte glömmas. Deras kamp är också vår.

DN 26/6 2019

EU:s anständiga medlemsstater måste inrätta en human flyktingmottag- ning

TORSDAG 27 JUNI 2019

Låt Ungern och Polen betala dyrt för att slippa vara med. Den utdragna striden om unionens havererade asylpolitik får omänskliga följder på Medelhavet.

Det senaste flyktingdramat på Medelhavet visar att kampen om EU:s asylpolitik måste få ett slut.

Italien har åter vägrat att ta emot ett fartyg med människor som har räddats från att drunkna utanför Libyen. Några gravida kvinnor och andra särskilt skyddsbehövande har fått lämna båten, men i skrivande stund vet övriga inte när, om eller var de får komma i land.

Uttorkade och uttröttade män, kvinnor och barn används alltså som brickor i ett alltmer cyniskt politiskt spel om EU:s asylpolitik. Det har pågått sedan förra sommaren, när Italien stängde landets hamnar för frivilligorganisationernas fartyg.

Sedan dess har nästan alla räddningsbåtar lämnat Medelhavet. För närvarande finns bara tyska Sea Watch kvar, men den senaste räddningsaktionen kanske blir den sista. Italien hotar att beslagta båten och straffa organisationen med dryga böter. Inrikesminister Matteo Salvini skyller som vanligt på alla andra. Den här gången anser han att nödsituationen är Nederländernas fel, eftersom Sea Watch fartyg är registrerat där.

Salvini är en kallhamrad och skicklig förhandlare. ”Vi anklagar Nederländerna och EU för att män och kvinnor lider på Sea Watch”, deklarerade han häromdagen. De stängda italienska hamnarna ska fungera avskräckande för människor på flykt och visa övriga EU att Italien har fått nog.

Problemet är att han har en poäng. Det är förstås orimligt att bara Italien – och

Grekland, Malta och Spanien – ska ta emot människor som lyckas ta sig till EU över Medelhavet.

Under årtal har Dublinförordningens regler om ”första asylland” varit ett märkligt system. EU-länderna vid Medelhavet har protesterat, om och om igen.

När övriga inte lyssnade började de strunta i att registrera alla som ville ansöka om asyl och i stället låta flyktingar och migranter åka vidare till andra EU-länder. När staterna längre norrut därför stängde sina gränser fick det politiska följderna i Italien.

Främlingsfientliga Legas hårdföra budskap slog igenom och Salvinis valframgångar kan alltså delvis ses som ett resultat av EU:s havererade asylpolitik. Det är ännu ett skäl för att unionen måste ta sig samman.

Eftersom EU har gemensamma yttre gränser borde naturligtvis också flyktingmottagningen vara gemensam, men Sverige och andra anständiga EU-länder måste nu strunta i Polen och andra vägrarstater. De är trots allt inte så många. Det har länge talats om att en ”koalition av villiga länder” skulle kunna gå samman och ta emot asylsökande människor.

Redan hösten 2015 föreslog Tyskland att sådan grupp skulle gå i täten och visa vad gemensamt ansvar för asylmottagningen innebär i praktiken, men den gången sade Sverige nej.

Efter fyra års fruktlösa förhandlingar är det dags att byta spår. Frågan är om det ens är önskvärt att tvinga skyddsbehövande människor till Polen och andra länder som har utvecklat ett iskallt och statligt styrt flyktingmotstånd.

På något sätt måste den inhumana oredan på Medelhavet få ett slut. EU:s ledare kanske önskar sig en värld utan asylsökande människor och migranter, men de kommer inte undan verkligheten. Avtalen med Turkiet och Libyens kustbevakning har förvisso gjort det betydligt svårare att ta sig över östra och centrala Medelhavet. Antalet människor som lyckas ta sig till EU har minskat mycket kraftigt, men desperata människor hittar nya flyktvägar och nya konflikter förändrar flyktingströmmarna. Det kommer fortfarande människor över havet.

Sedan årets början har ungefär 30 000 anlänt med båt till länderna kring Medelhavet och 10 000 av dem har sökt sig till Spanien. För närvarande ökar antalet asylansökningar mest från

människor som kommer från Venezuela och Colombia.

EU behöver alltså snarast en flyktingmottagning värd namnet. Låt därför vägrarländerna betala dyrt för att slippa vara med. Upprätta sedan ett förbund av EU-stater som frivilligt tar emot människor som behöver skydd. Om många delar på ansvaret blir det inte särskilt tungt att bära.

Enklast är antagligen att ge generösa EU-bidrag till stater som deltar, och på så sätt minska flödet av EU-pengar till övriga. Det vore också rimligt, men är säkert krångligare, att dra ned på andra bidrag till medlemsstater som struntar i EU:s gemensamma åtaganden.

En stor majoritet av EU:s medlemsländer skulle antagligen gå med, vilket skulle sätta press på de få som säger nej. Hur länge skulle till exempel vänskapen mellan

Viktor Orbán och Matteo Salvini hålla om Ungern fortsätter att vägra? Det vore intressant att se.

På något sätt måste den utdragna striden om EU:s asylpolitik avgöras. I avsaknad av gemensamma, fungerande EU-regler skickas nödlidande människor fram och tillbaka över Medelhavet. Djungelns lag tagit över och de allra svagaste hamnar i kläm. Så kan det inte fortsätta.

Annika Ström Melin är journalist och fristående kolumnist i Dagens Nyheter.

Annika Ström Melin

Drunknad tvååring väcker ny debatt om migranter i USA

TORSDAG 27 JUNI 2019

**USA håller flyktingbarn från
Centralamerika inlåsta under
omänskliga villkor. De är smutsiga,**

hungriga och frusna. En bild som visar en pappa och hans tvååriga dotter som dött i floden Rio Grande vid gränsen till USA väcker starka reaktioner.

Flickan, som snart skulle fylla två, har försökt ta skydd under pappans t-shirt och lagt sin arm om honom. Båda har sina ansikten i vattnet. Hennes blöja putar i ett par rödrosa byxor.

Oscar Alberto Martínez Ramírez och Valeria kom från El Salvador. Förra veckan nådde familjen den mexikanska staden Matamoros, som gränsar mot Texas. Deras mål var USA. Men den internationella bron var stängd under måndagen, när de planerade att söka asyl. De valde floden. Oscar simmade över med Valeria och ställde henne på den amerikanska sidan. Han återvände för att hjälpa sin hustru, enligt uppgifter förmedlade i New York Times. Valeria blev

rädd och hoppade i efter sin pappa. Han återvände till henne och stoppade henne under sin t-shirt. De drogs med i det strömma vattnet.

Drunkningsolyckan är den senaste i en rad händelser som väcker liv i debatten om flyktingsströmmen från Centralamerika, och USA:s mottagande av människorna som försöker ta sig in i landet.

I söndags hittade den amerikanska gränspolisen en mamma i 20-årsåldern tillsammans med tre barn. Alla fyra – två var spädbarn – döda. Kropparna låg intill floden Rio Grande i närheten av gränsstaden McAllen i södra Texas.

Myndigheter tror att flyktingarna dött av uttorkning på grund av hettan som är ovanligt stark i år. Förra onsdagen var det över 42 grader varmt i området. Staden varnar för att leka eller arbeta utomhus i längre perioder.

Men inte heller inomhus är det säkert. Den 17 juni uppmärksammades ett flyktingläger för barn i Clint strax sydost om gränsstaden El Paso i Texas. Ett tiotal jurister – några verksamma vid USA:s mest prominenta lärosäten – fick efter en juridisk tvist tillåtelse att besöka gränsstationen i Clint. Inne i lägret fann man över 300 barn, från fem månader till 17 år gamla, merparten från Guatemala, El Salvador och Honduras.

Juristerna chockerades över villkoren i lägret. Barnen bor trångt, var smutsiga, hungriga, frusna. De har inte tillgång till tandborste, tandkräm eller tvål. Det stinker i lägret. Enligt vissa intervjuer – juristerna talade med ett 60-tal barn – släcker lägervakterna inte lamporna om natten. Merparten av barnen får två filtar – den amerikanska militärens grova variant – för att slippa sova direkt på

cementgolvet. Men vissa tilldelas bara en filt och måste då sova direkt på golvet, om de vill kunna använda sin filt som täcke. I brist på närvarande vuxna har små barn börjat ta hand om bebisar, en sådan ställföreträdande förälder är så ung som åtta år. Många barn har smutsiga kläder, samma som de flytt i. Vissa barn har varit i lägret i uppåt en månad, trots att de egentligen bara får vara där i 72 timmar. Detta enligt vittnesmål från juristerna i New York Times och tidskriften New Yorker.

Barnen har skilts från föräldrarna vid gränsen eller kommit ensamma för att söka upp anhöriga i USA. Vissa spädbarn befinner sig tillsammans med sina tonårsföräldrar. Barnen bor i celler. Några berättar för juristerna att de får gå ut varje dag men att de sällan har ork nog att göra

det. Flera är eller har varit sjuka i influensa. Löss sprids.

Barnen är hungriga. Vissa vaknar under natten av hunger. De får samma näringsfattiga matpaket varje dag.

Havregryn till frukost, nudlar till lunch, upptinad burrito till middag.

Upptäckten av lägret i Clint skedde ett år efter att det uppdagats att amerikanska myndigheter hade börjat dela på barn och föräldrar vid gränsen. Familjedelningarna väckte internationella protester och verkade upphöra. Men fortfarande har amerikanska journalister och jurister begränsad insyn i flyktinglägren och villkoren vid gränsen. Den demokratiska kongressledamoten Alexandria Ocasio-Cortez har liknat utrymmena vid koncentrationsläger, vilket väckt protester bland republikaner, som menar att hon förringar Förintelsen. Samma debatt

omgärdade fjolårets upptäckt av familjeseparationer.

Det kommer många centralamerikanska flyktingar till USA. Under maj månad nådde 132 887 personer den södra gränsen, en ökning från 99 304 under april. Ibland kommer småbarn ensamma: i april hittades en gråtande treåring i ett majsält med namn och telefonnummer skrivet på sina skor.

När juristerna berättade för amerikanska medier om villkoren i lägret i Clint flyttades 249 barn till andra lokaler i trakten. Men under tisdagen återvände myndigheterna med 100 barn till lägret, trots att inga nya resurser tillkommit, enligt New York Times. På tisdagen stod det klart att chefen för gränsmyndigheten, The Customs and Border Protection agency, kommer att lämna sitt jobb i juli. Det är oklart om det beror på de

uppdagade villkoren i lägret, men beskedet kom alltså strax efter att juristerna slagit larm.

I ett telefonsamtal med journalister har personal i lägren sagt att bilden som återgivits i medierna är överdriven – att barnen har möjlighet att duscha och obegränsat med tilltugg – ”snacks”.

Men det är inte första gången som visseblåsare slår larm. I maj varnade överinspektören vid departementet för inrikes säkerhet om ett överfullt läger för vuxna flyktingar i El Paso, där 900 personer befann sig i lokaler anpassade för 125. I en cell anpassad för 35 personer trängdes 155 personer.

På tisdagskvällen klubbade representanthuset – styrt av Demokraterna – igenom ett stödpaket på 4,5 miljarder dollar som ska gå till

humanitärt stöd för flyktingar vid södra gränsen.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

Fakta. Flyktinginvandringen

President Trump har lovat sina väljare att minska flyktinginvandringen men har hittills misslyckats. Under maj månad nådde 132 887 personer den södra gränsen, en ökning från 99 304 under april. Men nu finns det tecken på att tillströmningen minskar något – under hot om handelstullar från USA har Mexiko stationerat vakter vid landets södra gräns. Merparten av de som söker asyl i södra USA kommer från Centralamerika. USA vill inte släppa in de asylsökande i landet, vilket har gjort att läger vid gränsen blivit överbefolkade. Den 17 juni slog jurister larm om levnadsvillkoren i ett läger för barn i Clint, Texas.

Martin Gelin: Trump bär ansvaret för en humanitär katastrof vid gränsen

TORSDAG 27 JUNI 2019

Analys.

**New York. Tvååringar får klara sig utan
blöjor. Femåringar har inte fått duscha**

**på en månad. Läkare som besökt
USA:s flyktinglägen för barn beskriver
det som tortyr. Barnens
levnadsförhållanden måste betraktas
som det logiska slutresultatet på
Donald Trumps kärva
invandringspolitik.**

De alarmerande rapporterna från USA:s flyktingläger för barn har väckt en landsomfattande kritikstorm mot Donald Trumps administration, mot gränsmyndigheterna och mot ICE, den kontroversiella statliga byrå som ansvarar för att gripa och utvisa papperslösa.

– Det är inhumant. Det är inget jag någonsin trodde att jag skulle få se i USA, säger juristen Warren Binford till USA:s nationella radiokanal NPR.

Oavsett om epoken Donald Trump i USA kommer att pågå i fyra eller åtta år, kommer barnen som burats in i dessa

fängelseliknande flyktingläger att etsa sig fast som ett bestående minne av Trumps tid i Vita huset.

Trump började sin valkampanj 2015 med att demonisera latinamerikanska migranter som våldtäktsmän och brottslingar. Att få stopp på invandringen har sedan dess varit hans mest konsekventa politiska budskap, oavsett om det ska ske genom att bygga en påkostad gränsmur, genom satsningar på utökad gränsbevakning eller genom att försöka avskräcka migranter med allt tuffare behandling.

Det var Trumps administration som förra året införde det han kallar ”nolltolerans” vid gränsen, vilket bland annat innebär en ny regel för att splittra asylsökande familjer, vilket resulterat i att tusentals barn, ofta i spädbarnsåldern, slitits från sina föräldrar vid gränsen.

Det beräknas nu ta minst två år för familjerna att återförenas. Det yngsta barnet som tagits från föräldrarna vid gränsen var fyra månader gammalt. Flera barn har även dött i flyktinglägren.

Under turbulensen kring gränsen mot Mexiko i vintras sköt den amerikanska gränspolisen tårgasbomber mot asylsökande barnfamiljer. Bilderna på mammor med små barn i blöjor som förtvivlat flyr från fallande tårgasbomber är starka dokument av Donald Trumps invandringspolitik.

Journalister i USA får sällan själva besöka migranternas fängelseliknande flyktingläger vid gränsen, så de nya rapporterna om den rådande humanitära krisen kommer från en rad erfarna jurister, knutna till flera av USA:s mest respekterade universitet. Elora Mukherjee, direktör för ett institut för invandrares

rättigheter vid Columbia Law School, är en av de jurister som nyligen besökt det mest skandalomsusade flyktinglägret för barn, i Clint, Texas.

Mukherjee och fem andra jurister gjorde intervjuer med 60 av barnen i Clint för sin rapport. Barnen har inte fått tandborstar, tandkräm, tvål eller tillgång till dusch, förnödenheter som anses grundläggande på de flesta fängelser världen över. När en representant från Trumpadministrationen, Sarah Fabian, ställdes till svars för detta i veckan sade hon att hon inte ansåg att det var nödvändigt med tandborstar och duschar för barnen.

Trumpadministrationen har även överklagat ett tidigare domslut som kräver att barnen ska få just tandborstar, tandkräm, tvål, duschar och ställt en rad andra grundläggande hälsokrav för byggnaderna. Efter mediernas

uppmärksamhet om förhållandena i fängelserna har tusentals amerikaner försökt skicka blöjor, tvålar, mat och kläder till barnen. Men fängelserna har vägrat ta emot dessa paket, enligt lokala nyhetsrapporter i Texas.

Vid ett fängelse i McAllen, Texas, träffade juristerna på besök en 17-årig flicka från Guatemala, med ett nyfött barn som var täckt av smuts, enligt juristerna. En av dem gav mamman pappersservetter för att torka av bebisens, som inte hade fått duscha eller badas.

Enligt Trumps kritiker är grymheten mot familjerna och barnen själva poängen. Trump hoppas därmed signalera till potentiella migranter att USA inte är ett land som kommer att välkomna dem, utan tvärtom behandla dem som grova brottslingar. Han hoppas även signalera till sina kärnväljare, som gång på gång

säger att invandring är den allra viktigaste politiska frågan i dagens USA, att han fortsätter ta extremt hårda tag mot migrationen vid den mexikanska gränsen. Om målet är att avskräcka migranter från att komma till USA så är bilden på den döda Oscar Alberto Martínez Ramírez och hans tvååriga dotter Valeria vid Rio Grandes strand redan ett bevis för att det inte fungerar.

Martin Gelin

M kräver svar om ryska sanktioner

TORSDAG 27 JUNI 2019

Moderaterna vill att regeringen klargör sin hållning till sanktioner mot Ryssland. Orsaken är att en S-ledamot ställt sig bakom att Ryssland får tillbaka rösträtten i Europarådet. – Det här är allvarligt och innebär att bilden av enighet nu splittras, säger Hans Wallmark (M).

Natten mot tisdag beslutade Europarådet för mänskliga rättigheter att Ryssland återigen ska få rösträtt i församlingen. Rösträtten drogs in efter annekteringen av Krim 2014 och Ryssland har därefter slutat betala sin medlemsavgift och hotat att lämna rådet.

När rådet genomförde omröstningen röstade fyra av fem svenska ledamöter mot att Ryssland skulle återfå sin rösträtt. En av de socialdemokratiska ledamöterna stödde förslaget, som klubbades med bred majoritet med röstsiffrorna 118–62.

Argumentationen från dem som ville ge Ryssland rösträtten åter har varit att det är bättre att ha ryssarna med än att de ställer sig utanför. Ryska människorätsorganisationer ska också ha tryckt på för att Ryssland ska vara kvar som medlem så att ryssarna kan ställas till svars när det begås brott mot de mänskliga rättigheterna.

Moderaternas ledamot i Europarådet röstade nej till att Ryssland skulle återfå rösträtten och partiets utrikespolitiska talesperson Hans Wallmark är besviken på att Socialdemokraternas representant inte gjorde samma sak.

Han menar att det funnits en bred samsyn mellan svenska partier om att hålla en stram linje mot Ryssland efter annekteringen av Krim.

– Det här är allvarligt och innebär att bilden av enighet nu splittras. Givet att en socialdemokratisk ledamot röstade på det här viset så ligger det ett väldigt tungt ansvar på regeringen att berätta vad som är linjen, säger Hans Wallmark.

Han tycker att regeringen nu måste förklara hur den står i frågan om sanktioner mot Ryssland.

– Ända sedan annekteringen av Krim har det funnits en stor och bred uppslutning i Sverige bakom Ukraina. Om detta är den socialdemokratiska uppfattningen så har man skapat en stor spricka inom det här utrikespolitiska området, säger Hans Wallmark.

Regeringen understryker att parlamentarikerna i Europarådet själva tar ansvar för hur de röstar och att Sverige hela tiden haft uppfattningen att frågan om rösträtten måste avgöras av den parlamentariska församlingen. Enligt utrikesminister Margot Wallström (S) finns det inget samband mellan hur S-ledamoten röstade i Europarådet och hur regeringen ser på sanktioner mot Ryssland.

– Nej, det förändrar inte regeringens hållning till sanktionerna. Det finns en samsyn inom EU om att sanktionerna mot Ryssland ska finnas kvar så länge som anledningarna till att de infördes består, kommenterar Margot Wallström.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Fakta. 47 medlemsstater

Europarådet är en mellanstatlig samarbetsorganisation med 47 medlemmar, som har i uppgift att värna om mänskliga rättigheter och medborgarnas rättsskydd.

Rådets parlamentariska församling består av omkring 300 lagstiftare. Det kan inte fatta beslut som binder medlemsstater men det kan ge rekommendationer - gällande mänskliga rättigheter och - demokrati.

Den svenska delegationen till Europarådet består av tolv riksdagsledamöter, som väljs till uppdragen av riksdagen – sex - ordinarie ledamöter varav en ordförande och en vice ordförande, samt sex suppleanter.

Kinesisk medborgare fortsatt anhållen

TORSDAG 27 JUNI 2019

På onsdagen beslutade Solna tingsrätt att den kinesiska medborgaren Qiao Jianjun ska vara fortsatt anhållen. Qiao släpptes ur häktet förra veckan sedan Sverige sagt nej till att utlämna honom till Kina. I måndags anhölls mannen på nytt efter att USA begärt honom utlämnad.

I Kina anklagas Qiao Jianjun för att ha förskingrat tiotals miljoner kronor från ett statligt företag. I USA ingår mannen i en utredning om grovt penningtvättsbrott.

Mia Holmgren

Ledande aktivist i Hongkong: Sverige måste ta ställning

TORSDAG 27 JUNI 2019

Sverige borde pressa på mer för Hongkongs rättigheter.

Det säger Joshua Wong, en av Hongkongs ledande demokrati-aktivister, till DN. På onsdagskvällen anslöt han sig till tusentals andra svartklädda Hongkongbor i nya

protester. Deras budskap till världens mäktigaste ledare inför G20-mötet i slutet av veckan: Slut upp bakom oss och försvara våra rättigheter.

”Befria Hongkong – demokrati nu!”

Frasen ekade mellan skyskraporna när ett hav av svartklädda människor fyllde Edinburgh place utanför Hongkongs stadshus på onsdagskvällen i en lugn protest som de hoppades skulle höras världen över. De numera obligatoriska paraplyerna delades ut och i takt med att folk anlände från jobbet fylldes gränderna återigen av demonstranter.

Efter över två veckor av protester har Hongkongborna fortfarande ångan uppe. På onsdagen riktade de sig till världens ledare inför G20-mötet i Osaka, Japan, på fredag och lördag. De vill ha deras stöd. – G20-ländernas ledare borde höja sina röster och försvara demokrati och

mänskliga rättigheter i Hongkong, säger Joshua Wong, en av de ledande demokratiaktivisterna under paraplyrevolutionen 2014, då Hongkongs invånare krävde mer demokrati och allmänna val.

DN träffar honom utanför Hongkongs Legislative council, där Hongkongs lagstiftare har sitt säte, före kvällens protester. Det har bara gått drygt en vecka sedan 22-åriga Joshua Wong släpptes ur fängelset, där han satt i över två månader för sina aktiviteter under paraplyrevolutionen. Nu har han kastats in i en ny proteströrelse.

– För fem år sedan ville vi ha fria val och mer demokrati. Det lyckades inte, men vi lovade att vi skulle komma tillbaka. Och det gjorde vi, nu med ännu större kraft. Det värmde mitt hjärta att miljontals

protesterat under min tid i fängelset, säger han.

Protesterna utlöstes av att Hongkongs ledare Carrie Lam i snabbt tempo försökte driva igenom en lag som tillåter utlämning av misstänkta brottslingar till Fastlands-kina. Upprörda Hongkongbor tog till gatorna i de största protesterna sedan Hongkong lämnades över till Kina från Storbritannien 1997. De litar inte på Kinas rättssystem, som lyder under Kommunistpartiet, och de befärar att en sådan lag skulle skicka politiskt oliktankande till godtyckliga rättegångar i Kina. Efter två stora demonstrationer, varav en blev våldsam, sköt Carrie Lam under förödmjukande former lagen på framtiden. Men det räcker inte, för motståndarna till lagen. Den ska raderas och aldrig mer komma tillbaka, är deras krav.

– Men att de sköt lagen på framtiden var en framgång. Aldrig tidigare har Kinas ledare Xi Jinping behövt kompromissa. Nu tvingades han göra det, säger Joshua Wong och prisar styrkan hos folket i Hongkong.

Nu uppmanar han världens ledare att ställa sig bakom regionens kamp för demokrati. Och han tycker att Sverige bör höja sin röst.

– Sverige borde göra mer. Vi vet att den svenske medborgaren och bokförläggaren Gui Minhai som var bosatt i Hongkong blev kidnappad i Thailand och nu sitter frihetsberövad i Kina. Med lagen om utlämning kan ännu fler som är motståndare till regimen hamna i Kinas fängelser, säger Joshua Wong.

Han uppmanar Sverige att göra ett uttalande mot lagen och tydligt stödja Hongkongs demokrati- och frihetskrav.

Under onsdagsmorgonen besökte aktivister samtliga G20-länders konsulat för att skicka med en vädjan om att de ska stödja Hongkongborna i deras krav på att lagförslaget ska kastas i papperskorgen. Uppmaningen kommer efter att Kinas utrikespolitiska talesperson Zhang Jun sagt att Kina inte tillåter diskussioner om Hongkong på G20-mötet. Det är en intern angelägenhet, enligt Kina.

Många av demonstranterna är unga. Under ytan gror en oro för framtiden och för att Hongkong ska bli en stad som andra i Kina. Hongkong fick vid överlämnandet från Storbritannien löftet att behålla bland annat ett oberoende rättsväsende, yttrandefrihet och demonstrationsfrihet i 50 år.

– Vi skulle få behålla våra friheter i 50 år. Nu har det bara gått drygt 20 år och vi ser redan begränsningar. Vi kan bara hålla

våra huvuden högt, hoppas och fortsätta bekämpa kommunismen, säger Mark Chiu, som är kock till vardags och deltar i onsdagens manifestation.

Joshua Wong räknar med att protesterna fortsätter. Inte minst tror han på stor uppslutning den 1 juli, då årsdagen infaller för när Storbritannien lämnade över Hongkong till Kina. Första målet är att lagen tas bort från skrivbordet. Nästa mål är fria val.

Han konstaterar att förra gången Hongkong gick till val förbjöds över 20 kandidater som propagerade för allmänna val. Nästa val hålls i oktober.

– Vad händer om till exempel jag själv ställer upp i valet i oktober, kommer Peking att förbjuda mig då? Och om de gör det, hur många kommer att protestera då? Han indikerar att det kan bli många.

– Hongkong är inte bara ett finansiellt centrum, det är också en proteststad, konstaterar han.

Flera vi träffar säger att de inser att de har att göra med mäktiga krafter – men att de vill göra allt i sin makt för att hindra att Kina tar större kontroll över Hongkong.

– Jag tror egentligen inte att vi kan vinna. Men vi måste ha hopp. Om Hongkong förändras och blir som resten av Kina tror jag inte att jag vill vara kvar här. Jag är väldigt orolig för min framtid, men vi måste försöka hejda utvecklingen så gott det går. Vi kan inte låta Kina göra vad som helst, säger 18-åriga Kate.

Marianne Björklund

Fakta. G20

G20-mötet äger rum i Osaka, Japan, mellan den 28 och 29 juni.

G20-länderna är en blandning av världens mest utvecklade länder och utvecklingsländer, som representerar två tredjedelar av världens befolkning, 85 procent av världens bnp och tre fjärdedelar av världshandeln.

Medlemmarna är Argentina, Australien, Brasilien, Frankrike, Indien, Indonesien, Italien, Japan, Kanada, Kina, Mexiko, Ryssland, Saudiarabien, Storbritannien, USA, Sydafrika, Sydkorea, Turkiet, Tyskland och EU.

Fakta. Finansiellt nav i Asien

Hongkong är ett av världens mest tätbefolkade områden med fler än 7 miljoner invånare. Under 1900-talet, när Hongkong ännu lydde under Storbritannien, utvecklades det till ett av världens största finansiella nav.

Styret över Hongkong överlämnades till Kina 1997. Den kommunistiska fastlandsregeringen meddelade att principen "ett land – två system" skulle gälla i 50 år, vilket innebär att Hongkong är delvis självstyrande med större press- och yttrandefrihet och en högre grad av öppen marknadsekonomi.

Peking ansvarar för regionens försvars- och utrikespolitik och har vetorätt när det gäller förändringar i det politiska systemet.

Under senare år har missnöjet med inskränkningar i Hongkongs system yttrat sig allt oftare. Paraplyrevolutionen 2014 demonstrerade mot att fastlandsregeringen beslutat om en särskild valberedning som fick avgöra vilka kandidater som får ställa upp i val. Detta organ infördes trots protesterna.

Källor: NE, The Guardian, AFP

Så lyckas Kina censurera nyheter om protesterna

TORSDAG 27 JUNI 2019

Med hjälp av sofistikerad artificiell intelligens, tiotusentals mänskliga moderatorer och strategisk spridning av vilseledande information försöker kinesiska staten stoppa all information om protesterna i Hongkong från att nå Fastlandskina.

Här är fyra av metoderna de använder. New York.

1. Artificiell intelligens

Staten har utvecklat system som snabbt läser av och upptäcker nyckelord för protesterna, och som även kan se i vilka sammanhang de förekommer. En lista på nyckelord som får ett inlägg att omedelbart censureras på kinesiska plattformar som Wechat och Weibo är "frihet", "Hongkong", "demokrati", "demonstration" och "protest", enligt nyhetssajten Quartz.

Allt mer sofistikerade censurverktyg känner även igen bilder från protesterna. Reportern Viola Zhou på Hongkong-baserade South China Morning Post har visat hur en vitt spridd bild, där en demonstrant besprutas med vattenkanoner, omedelbart censureras på kommunikationsplattformen Wechat. Men i olika tester där bilden manipulerats en

smula lyckas den, åtminstone tillfälligt, ta sig igenom censuren.

2. Tiotusentals mänskliga moderatorer

Staten har även rekryterat tiotusentals mänskliga moderatorer som arbetar med att försöka upptäcka försök att kringgå censuren. Detta arbete sker ofta på statligt kontrakterade företag.

Det är också vanligt att de största teknikplattformarna har statliga agenter på plats i sina högkvarter som håller koll på hur användare exempelvis försöker använda kodord för att komma undan censuren.

Det här skapar en ständig katt-och-råtta-situation mellan dissidenter och statens censorer, som försöker följa med i slang, kodord och satiriska uttryck. När kinesiska feminister häromåret försökte organisera en metoo-kampanj använde de kodorden ris och kanin, som på kinesiska uttalas

”mi” och ”to”. När censuren började blocka dessa inlägg bytte användarna ut kodorden mot emoji-bilder som visade en kanin och en skål med ris. Även dessa blev censurerade inom kort.

När Xi Jinping hösten 2017 kom med beskedet att han planerade att överge Kinas tidsbegränsade mandatperioder för sittande presidenter, så att han kan sitta kvar på livstid, började dissidenter sprida bilder på Nalle Puh med en burk honung och texten ”Hitta det du älskar och håll fast vid det”, som en satirisk metafor.

Wechat, Weibo och andra plattformar har sedan dess censurerat alla bilder på och referenser till Nalle Puh.

3. Vilseledande information

Kinesiska staten sprider även vilseledande information om protesterna där de påstår att de är orkestrerade av USA, Storbritannien och andra västländer, eller

att demonstranterna varit vilda, att det handlat om våldsamma upplopp av radikala separatister.

De tycks även tvinga offentliga personer i Hongkong som gått ut med stöd för protesterna att be om ursäkt eller dra tillbaka sitt stöd. Skådespelaren Charmaine Sheh, från Hongkong, klickade exempelvis ”gilla” på en Instagrambild av demonstrationerna. Någon började snart sprida en skärmbild som visade att hon gillat inlägget, på Weibo, Kinas motsvarighet till Twitter. Där uppstod en våg av kritik mot Sheh från regimvänliga kineser och Sheh tvingades gå ut med en ursäkt för att ha ”råkat” gilla bilden.

4. Förbud mot appar

När Instagram blev en viktig plattform för att dela bilder från demonstrationerna i Hongkong 2014, den så kallade paraplyrevolutionen, stängde Kina helt av

Instagram på fastlandet. Även Facebook, Twitter, Google och Youtube är förbjudna i Kina.

Under de senaste veckornas protester har den krypterade meddelandetjänsten Telegram varit viktig för demonstranter. Telegram är också förbjuden på Kinas fastland, men staten lär, i samarbete med Hongkongs myndigheter, ha försökt förhindra att den används under protesterna genom attacker mot plattformen som tycks ha gjort den omöjlig att använda, eller oerhört långsam.

Framför allt tycks den kinesiska statens övervakning av protesterna i sociala medier ha fått en avskräckande effekt på demonstranter och dissidenter i Hongkong. Många av nyckelfigurerna i demonstrationerna har sagt att de undviker att dela med sig av några inlägg

om demonstrationer i sociala medier, eftersom de tror att de kan riskera fängelsestraff för det.

Martin Gelin

”Cigarett eller elfel bakom branden”

TORSDAG 27 JUNI 2019

Frankrike. Det finns inga tecken på att branden i Notre-Dame för drygt två månader sedan var anlagd, enligt ett uttalande från Paris åklagarmyndighet på onsdagen.

Utredningen har hittills inte kunnat slå fast exakt vad det var som låg bakom eldsvådan. Men åklagaren nämner två möjliga förklaringar: En dåligt fimpad cigarett eller ett fel i elsystemet.

De preliminära slutsatserna om brandkatastrofen bygger på intervjuer med över hundra vittnen. TT

Invånare flyr efter vulkanutbrott

TORSDAG 27 JUNI 2019

Papua Nya Guinea. Vulkanen Ulawun i Papua Nya Guinea har fått ett utbrott och slungar lava högt upp i luften. Många bosatta i närheten har evakuerats.

Ulawun ligger i ögruppen Bismarckarkipelagen och anses vara en av världens farligaste vulkaner. En helikopterpilot som flugit nära kratern vittnar om lava som sprutar rakt uppåt, tillsammans med aska som har syns sedan i morse och färgat himlen svart. TT

Danska regeringsavtal et i hamn – nytt grepp på klimat och invandring

TORSDAG 27 JUNI 2019

Ett ambitiöst klimatprogram och en delvis ny inriktning i invandringspolitiken. Det är punkter som sticker ut i det nya

regeringsavtalet som den danska s-ledaren Mette Frederiksen lyckats förhandla fram med de tre stödpartierna i det röda blocket.

Efter det röda blockets seger i folketingsvalet den 5 juni har Socialdemokraternas partiledare Mette Frederiksen fört intensiva överläggningar med stödpartierna Socialistisk folkeparti, socialliberala Radikale Venstre och rødgröna Enhedslisten.

Många förutspådde att förhandlingarna skulle bli långdragna – och med danska mått mätt är 20 dagar mycket. Så lång tid har det inte tagit sedan valet 1988.

Sent på natten mot onsdagen kallade den kommande statsministern till presskonferens där hon meddelade att hon nu har majoritet att bilda en ny socialdemokratisk regering.

– Vi har en gemensam överenskommelse, som blir regeringens grund. Vi är eniga om många punkter, och de täcker fullt ut det arbete som regeringen nu ska ta tag i, förklarade hon lättat en timme in på onsdagsmorgonen.

”Rättfärdig riktning för Danmark” kallas det 18 sidor långa dokument, inte helt olikt det svenska januariavtalet, där de förhandlande partierna har definierat ett antal målsättningar som ska sätta kursen för dansk politik under de kommande åren.

Bland punkterna som sticker ut finns fyra stycken:

Ny syn på invandringspolitik

S gick till val på en stram linje, till stor del kopierad från högerpopulistiska Dansk folkeparti. Detta har varit en av de stora stötestenarna i förhandlingarna då de

andra partierna i det röda blocket krävt att man lättar på åtstramningarna.

I överenskommelsen slås det å ena sidan fast att gränskontrollerna ska vara kvar. Å andra sidan ska Danmark åter ta emot kvotflyktingar. Bland punkterna där partierna kommit överens finns även skrotade planer på att placera personer som inte kan utvisas på den isolerade ön Lindholm utanför Sydsjälland.

Den borgerliga regeringen införde flera kontroversiella lagar – som den så kallade smyckeslagen och handskakningslagen. Flera av lagarna har framför allt fungerat i avskräckande syfte, de har sällan tillämpats i praktiken.

– När det gäller invandringspolitiken har vi ersatt symbolpolitiken med sunt förnuft, konstaterar Morten Østergaard, partiledare för Radikale venstre.

Samtidigt finns viss tvetydighet i budskapet kring invandringspolitiken. I regeringsavtalet står det att politiken ska främja integration, samtidigt säger Mette Frederiksen att fokus fortsatt ligger på att skicka hem invandrare, enligt det ”paradigmskifte” som Dansk folkeparti tidigare drivit igenom.

DF:s före detta partiledare Pia Kjaersgaard menar att Mette Frederiksen bryter sitt tidigare löfte, och att Danmark nu har ökad invandring att vänta.

Ambitiöst klimatprogram

Drygt 60 procent av danskarna ansåg att klimatet var den viktigaste frågan inför valet.

Enligt regeringsavtalet införs bindande klimatmål som minskar utsläppen av växthusgaser med 70 procent senast 2030, jämfört med nivåerna 1990.

– Det är ett politiskt förslag, ett av de första i världen, som verkligen har gröna ambitioner, sade Frederiksen på onsdagens presskonferens och kallade sitt förslag för ”progressivt, rättvist, offensivt – och grönt”.

Som en del av klimatpolitiken ska det även bli stopp för försäljning av nya bensin- och dieselbilar från år 2030.

Danmark ska även bekämpa plastföroreningar genom höjda avgifter samt öka skyddet för dricksvattnet.

Satsning på sociala frågor

Planerna på att lägga ned

sjukvårdsregionerna i Danmark skrotas och det kommer att göras satsningar på ökad personaltäthet i förskolan.

Barnfattigdom är ett annat viktigt område där man vill införa ett särskilt bidrag till vissa, särskilt utsatta grupper.

Utmaning med finanserna

De röda partiernas regeringsförslag innehåller ingen detaljerad plan över hur innehållet ska finansieras och detta lär bli den största utmaningen framöver.

– Glömde de inte att snacka om hur räkningen ska betalas, kommenterar den avgående statsministern Lars Løkke Rasmussen syrligt på Twitter och kallar avtalet för en ”rödgrön önskelista” som både är ”ofinansierad och okonkret”.

Hanna Grosshög
riksnatverket@dn.se

Vattenkrisen kan torrlägga 21 städer

TORSDAG 27 JUNI 2019

Vattnet i den indiska mångmiljonstaden Chennai har tagit slut. Sjukhus ställer in operationer, skolor håller stängt och invånarna tvingas köa i många timmar vid tankbilar. Nästa år riskerar 21 storstäder i Indien att stå utan grundvatten, enligt en ny rapport.

Den senaste veckan har läget varit akut i Indiens sjätte största stad Chennai med 10 miljoner invånare. Tidiga morgnar köar hundratusentals människor i väntan på de hundratal tankbilar som förser staden med vatten.

Tilldelningen per familj är liten och de små ransomerna har lett till gräl och slagsmål. Människor som druckit eller lagat mat i förorenat vatten har blivit sjuka. Många skolor och restauranger hålls stängda. Sjukhusen genomför bara de nödvändigaste operationerna.

Vattenbaserade luftkonditioneringsanläggningar stängs av samtidigt som temperaturen ligger runt 40 grader.

De fyra sjöar som används som vattenreservoarer är nästan torrlagda, tre vattendrag lika så. Satellitbilder som jämför vattentillgången med förra året är visar hur allvarlig situationen är. Även om lätta monsunregn har fallit de senaste dagarna, kommer problemen att kvarstå under lång tid.

Den långvariga vattenkris som Indien upplever beskrivs av experter som den

värsta i landets historia.

Klimatförändringar med oförutsägbara monsunperioder, mindre regnmängder än normalt och hetta spelar in, men det främsta skälet är dåligt underhåll av vattentäcker och oreglerad användning.

I Chennais fall är en del av förklaringen att en stor våtmark i stadens utkant har bebyggts. Delstatens högsta domstol kritiserade förra veckan den politiska ledningen för att inte ha vidtagit åtgärder för att skydda vattentäckerna. Floderna i delstaten blir alltmer förorenade utan att något görs.

– Skyll inte på gud när det är människor som ligger bakom, sa domaren i samband med förhandlingen rapporterar Reuters. Vattenkrisen och den långvariga torkan får långtgående konsekvenser. Enligt en rapport från planeringsinstitutet NINI Ayog riskerar huvudstaden New Delhi och

20 andra storstäder med en sammanlagd befolkning på mer än 100 miljoner människor att stå helt utan grundvatten. Enligt studien drivs krisen på av jordbruket, som använder stora mängder av landets grundvattenreserv för att konstbevattna åkrarna.

– I mer än 60 procent av 17 000 grundvattenreservoarer som undersökts har nivån sjunkit jämfört med de senaste tio åren, säger Kishore Chandra Naik, som är chef för Indiens grundvattenmyndighet till Reuters.

Forskare menar att Indien snabbt måste utveckla metoder för att samla regnvatten för att bryta den nuvarande utvecklingen. Prognoser säger att mer än en halv miljard indier kan stå utan tillgång till rent vatten år 2030. Samtidigt har premiärminister Narendra Modi lovat att alla Indier ska ha rinnande vatten i sina hem inom fem år.

Mia Holmgren mia.holmgren@dn.se

Båda partierna lär försöka utnyttja Rysslandsutredarens vittnesmål

TORSDAG 27 JUNI 2019

Analys

**Washington. Rysslandsutredaren
Robert Mueller ska vittna inför**

kongressen och den amerikanska allmänheten den 17 juli.

Mueller meddelade i slutet av maj att han inte hade för avsikt att vittna eller över huvud taget säga något mer om sin 448 sidor långa rapport om Trumpkampanjens misstänkta rysskontakter. Men

Demokraterna i representanthuset har nu använt sin juridiska makt och tvingat Mueller till vittnesbåset genom en så kallad *subpoena*, en sorts stämning.

Mueller kommer höras av två utskott där det sitter såväl demokratiska som republikanska kongressledamöter. Förhören kommer sändas på tv för allmänheten.

Mueller kommer sannolikt att försöka uppträda så korrekt och nedtonat som han bara förmår. Men även en objektiv återgivning av själva texten i rapporten skulle kunna få stor politisk betydelse.

Rapporten har publicerats i bokform och blivit en storsäljare. Men merparten av den amerikanska befolkningen har inte läst den. Trump och hans justitieminister William Barr har sammanfattat innehållet på ett grovt förenklat sätt. En nykter redogörelse av Mueller i direktsänd tv skulle kunna ge en ny bild av innehållet, särskilt delen som handlar om hur Trump har försökt motarbeta Mueller.

Båda partier lär försöka utnyttja Muellers vittnesmål för egen vinning.

Republikanerna vill rentvå presidenten. Om det inte lyckas lär man försöka framställa Mueller som korrupt, en representant för en stat i staten.

Demokraterna är i dag oense om huruvida representanthuset bör inleda riks rätt mot Trump, ett försök att avsätta presidenten före nästa val. En del ledamöter och kommentatorer menar att det skulle vara

politiskt riskabelt eftersom ännu fler väljare skulle kunna fatta sympati för presidenten och uppfatta oppositionspartiet som grälsjukt och desperat. Ett vittnesmål från Mueller skulle kunna påverka folkopinionen. Trump beklagar Muellers kommande vittnesmål: "Presidential Harassment!", skriver han på Twitter. (Ungefär: "förföljelse/trakasserier av presidenten".)

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

Hettan slog till på kontinenten

TORSDAG 27 JUNI 2019

Berlin. Vissa svalkar sig i fontänerna, andra badar i floderna. Tyskarna letar desperat efter svalka sedan Sahara-värmen dragit in över landet. Under onsdagen noterades temperaturer på omkring 40 grader.

Värmerekord slogs på flera håll i Väst-europa under onsdagen, när en värmebölja från Nordafrika kulminerade. Senare i veckan kommer främst Spanien att stekas. Värmeböljan som svept upp från Nordafrika över de västra delarna av Europa fick en första kulmen på onsdagen.

De höga temperaturerna ökar risken för torka och bränder. På flera håll runt om i

Tyskland bekämpade räddningstjänsten
skogsbränder, bland annat i Grünewald i
västra Berlin.

Lina Lund

Anders Bolling

FN: Saudisk mordutredning brister

TORSDAG 27 JUNI 2019

Saudiarabien. Enligt FN:s särskilda
utredare Agnès Callamard har
Saudiarabien inte utrett vem det var som
beordrade mordet på journalisten Jamal
Khashoggi.

– Den utredning som saudiska myndig-
heter har gjort har misslyckats med att
granska beslutskedjan, sade hon till FN:s
råd för mänskliga rättigheter i Genève på
onsdagen.

Den regimkritiske journalisten Jamal
Khashoggi blev i fjol mördad inne på det

saudiska konsulatet i Istanbul. Enligt FN:s utredning finns det bevis på att Saudi-arabiens kronprins Mohammed bin Salman var inblandad.

TT-Reuters

Protester i Hongkong väcker hopp om revansch

TORSDAG 27 JUNI 2019

Massprotesterna mot Kina i Hongkong går emot de senaste årens trend om demokratins tillbakagång i världen.

Protesterna är tydligt antinationalistiska. Och de har global betydelse i sitt passionerade försvar för universella värden, skriver Johan Lagerkvist.

Demokratins ställning i världen har försvagats. Rapporten "Freedom in the World 2019" från organisationen Freedom House visar att tillbakagången, för trettonde året i rad, fortsätter. Utbrett politikerförakt och misstro mot etablerade eliter har möjliggjort för charlataner att vinna gehör för sina förenklade lösningar på de komplexa problem som överskrider nationsgränserna i dagens värld. Till sin hjälp har populisterna framgångsrikt utnyttjat Facebook och Twitter.

Ryggradslösa ledarskap har tillåtit hatpropaganda att förgifta det demokratiska samtalet.

Parallellt med utvecklingen inom demokratierna försöker auktoritära stater i dag aktivt influera dem. Men till exempel Kina siktar också in sig på grundpelarna i det internationella samfundet, som Förenta nationernas råd för mänskliga

rättigheter, utvecklingsorganet UNDP och FN:s plan Agenda 2030 för hållbar global utveckling. Målsättningen är att minska bruket av demokrati-ordet och omstöpa själva definitionen av mänskliga rättigheter.

Ett flagrant exempel på sådan påverkan av det öppna samtalet är den inställda sammankomsten för att hylla de universella mänskliga rättigheterna på Fotografiska i Stockholm den 13 maj. Det var efter kinesisk kritik mot att foton på Dalai Lama och konstnären Ai Weiwei figurerade i utställningen som hyllningstalen till FN:s universella deklaration fick skjutas på framtiden. Att diktaturers långa armar sträcker sig efter flyktingar och dissidenter i exil är inget nytt, men att de lyckas blockera samtal om frihet och rättigheter i etablerade demokratiska samhällen är en

alarmerande nyhet. Det förefaller som att de gamla demokratierna inte törs tala klarspråk gentemot diktaturen, vare sig det gäller vårt öppna samtal eller deras "interna angelägenheter". En sådan intern fråga är till exempel de pågående miljonprotesterna i den forna brittiska kolonin Hongkong.

Gatuprotesterna som inleddes där den 9 juni gäller en lag om utlämning av brottsmisstänkta från Hongkong till länder och områden med andra juridiska system, däribland Folkrepubliken Kina. Det låter som en teknikalitet. Men frågan är större än utlämning av radikala dissidenter eller entreprenörer som mutat någon partitjänsteman som fallit i onåd i Kina. Två miljoner människor tågar mellan Hongkongs skinande skyskrapor eftersom de är rädda för att deras yttrande- och mötesfrihet ska upphöra genom den

smygande integrationen med Kinas leninistiska partivälde.

Som "särskild administrativ region" lyder Hongkong sedan överlämnandet från Storbritannien 1997 under kinesisk suveränitet. Enligt överenskommelsen mellan Margaret Thatcher och Deng Xiaoping skulle formeln "ett land, två system" gälla i 50 år. Men precis som Peking i dag arbetar för att erodera de liberaldemokratiska normerna globalt, har man länge arbetat för att förändra normerna i Hongkong.

Redan 2003 pressade Peking på för att driva igenom hårdare säkerhetslagar. 2012 försökte man införa "moralisk och patriotisk undervisning" som lovordade kommunistpartiet men kritiserade demokratiska system.

Regimens strävanden samlade de första stora massdemonstrationerna och 2012

tvingade kritiken Hongkongs regering att skjuta upp genomförandet av en patriotism i skolplanen. Därefter övergick Peking till mer subtil påverkan av affärs-eliten, uppköp av massmedier och hot mot kritiska journalister. Men skadan var redan skedd.

Hongkongs civila samhälle mobiliserade för hårt motstånd mot "fastlandisering". Den påtvingade nationalismen från Peking fick motsatt effekt när studenterna blev antipatriotiska och började framföra krav på fullständiga demokratiska val av Hongkongs ledare. Att Peking vägrade ge upp kontrollen av den lagstiftande församlingen ledde 2014 fram till hela 79 dagar av oavbruten protest. Den blev känd som "paraplyrörelsen" efter havet av gula paraplyer som höjdes när demonstranter skyddade sig mot polisens tårgasgranater.

Regeringschefen CY Leung vägrade att ge efter för kraven och i efterspelet av konfrontationen ställdes aktivister inför rätta. Den robotlika kompromisslöshet som Leung uppvisade mot Hongkongs civila samhälle gav bestående ärr. Också tvärtemot Pekings intentioner har engagemanget för demokrati och autonomi därför ökat. Många ser i dag representativ demokrati som bästa försvar mot en infasning med Kinas politiska system. Under de senaste fem åren har striden pyrt i den lagstiftande församlingen, där unga ledamöter på grund av antinationalistiska motståndshandlingar tvingats lämna sina platser.

Det är mot denna bakgrund de senaste veckornas uppflammande gatuprotester ska tolkas. Visst finns rädsla för att medborgare skickas till de

partikontrollerade domstolarna i Folkrepubliken, men än mer handlar de om den smygande processen att göra Hongkong mer fastlandskinesiskt, stick i stäv med Deng Xiaopings löfte om ”ett land, två system”.

När Carrie Lam, Pekings handplockade ledare sedan 2016, avsåg att forcera igenom utlämningslagen trots månader av omfattande kritik, gav sig folk ut på gatorna igen. Efter att polisen den 12 juni på nytt avfyrade tårgas och gummikulor anslöt sig hela två miljoner invånare till protesten, som riktades direkt mot Lam. Men indirekt är det diktaturen Kina som är måltavla för denna massiva sociala proteströrelse.

Efter den historiskt stora manifestationen tvingades Lam att skjuta lagen på framtiden. Att Hongkongs ledare dragit tillbaka kontroversiella lagförslag har hänt

förut. Men att reträtten sker under Xi Jinpings hårda ledarskap är anmärkningsvärt. Frågan är hur diskussionerna går i Peking. Än så länge är Xi tystlåten om Hongkong. Att liksom 1989 i Peking stoppa demokrati-rörelsen med militärt våld torde vara uteslutet. De politiska och ekonomiska skadorna skulle bli mångfalt större 2019, såväl nationellt som internationellt. Det enda rimliga är att fortsätta bedriva ett lågintensivt utnötningskrig i Hongkongs domstolar och att begränsa spridningseffekter till provinsen Guangdong.

Men trots att protesten i Hongkong är så lokal – den syftar ju inte till att demokratisera hela Kina – är den samtidigt av global betydelse i sin starka passion för universella värden som representativ demokrati och mänskliga rättigheter. Och till skillnad från lokal

nationalistisk populism är den tydligt antinationalistisk. Samma engagemang genomsyrar den spirande sociala rättighetsrörelsen i USA och den internationella skolstrejken för ”klimatansvar” som Greta Thunberg har initierat. Dessa rörelser samlar också unga som tröttnat på att en demokratisk, socialt och ekologiskt hållbar värld tycks utom räckhåll med de strategier som används av de vuxna makthavarna.

Demonstrationerna i Hongkong går därför emot den dystra trenden om demokratins tillbakagång som redovisas i Freedom Houserapporten. Som del av en internationell ungdomsrevolt mot faktaförnekande antiglobalister och repressiva ledare är protesten vid randen av ett allt mäktigare Kina ett hoppingivande trendbrott.

Det visar att demokrati och liberala friheter är det bästa försvaret mot det auktoritära hotet. Ungdomarna påminner också den anpassliga och tystade vuxenvärlden om att detta försvar måste vara högröstat.

Johan Lagerkvist

Boris drar en vals och hotar sin gamle chefredaktör

TORSDAG 27 JUNI 2019

Ibland är det tid för klarspråk. Och vad författaren Max Hastings tycker om Boris Johnson kan man inte tvivla på efter att ha läst hans underhållande och förödande nedsabbling i The Guardian. Per Svenssons noterade den i en krönika (DN 25/6).

Hastings skriver att Johnson är moraliskt bankrutt, avskyr fakta och sanning, alltså

är helt opassande som brittisk premiärminister.

Veteranen Max Hastings var chefredaktör på konservativa The Daily Telegraph under 80-talet när Johnson var tidningens korrespondent i Bryssel. Hastings medger att Boris kunde vara en briljant underhållare, men han går över lik för att främja sina egna intressen och bryr sig inte ett skvatt om andras. Dessutom sägs han vara feg, säger alltid vad folk vill höra, och drar en annan vals när han möter nästa gång.

Hastings påstår att han har en rad meddelanden hemma i byrålådan där Boris hotar med ”förödande konsekvenser” om inte Hastings omedelbart slutar att kritisera honom offentligt. Glöm det, Sir.

Jan Eklund
jan.eklund@dn.se

Oskyldigt dömda för gruppvåldtäkt – nu har de fått upprättelse

TORSDAG 27 JUNI 2019

Den 18 april 1989 förändrades livet för alltid för fem tonårspojkar från Harlem. De greps och dömdes för en brutal våldtäkt i Central Park, ett fall som fick stor uppmärksamhet i medierna och Donald Trump att propagera för dödsstraff.

Det här är berättelsen om de fem pojkarna som blev kända som "The Central Park Five", hetsjakten på dem – och upprättelsen i form av en ny tv-serie.

En pojke sitter nedsjunken bakom ett skrivbord. Han har en rödvit tjocktröja på sig. Ser orolig ut. Framför honom står en burk Pepsi. Pojken gnuggar sina ögon ibland, benen skakar. Åklagaren Elisabeth Lederer ställer frågor. Ofta svarar han enstavigt, ibland med hela meningar.

– Vad gjorde du innan du gick till parken?

– Ingenting.

– Vem var du med?

– Med Lisa.

– Vad heter hon i efternamn?

– Jag vet inte.

– Vad gjorde ni?

– Ingenting.

Förhöret fortsätter i över en timme.

Pojken bakom skrivbordet heter Korey Wise. Han är 16 år gammal, men ska senare beskrivas som ”yngre än sin ålder”. Utfrågningen, som videofilmas, görs eftersom Korey Wise tillsammans med fyra andra pojkar är misstänkt för att ha våldtagit och grovt misshandlat en 28-årig kvinna på joggingtur i Central Park i centrala New York.

Det är i april 1989, och innan videobandet sätts på har Korey Wise suttit i långa förhör med utredarna. Ändå är han från början aldrig misstänkt för något brott, i stället följer han med som sällskap till sin barndomskompis Yusef Salaam när han tas in för förhör.

Men snart sitter Korey Wise själv i förhörsrummet.

Yusef Salaam beskriver senare hur han hör sin kompis bli slagen av poliserna i rummet bredvid. När Korey Wise senare

samma dag återigen gör ett filmat förhör säger han:

– Det här var min första våldtäkt. Det var första gången, och det kommer att bli min sista.

Förhöret avslutas med att förhørsledaren frågar Korey Wise varför han ändrat sin historia mellan förhören:

– Jag har tänkt på det, när poliserna slog mig och svor åt mig. Om jag inte ljugit från början hade jag säkert varit hemma nu, svarar han.

Men Korey Wise får inte gå hem. I stället får han stanna kvar i häktet, tills han döms till mellan fem och femton år i högriskfängelse.

”En ung kvinna, som var ute på sin vanliga joggingtur i Central Park, våldtogs, blev allvarligt slagen och lämnades medvetlös i en attack av så många som tolv

ungdomar, på vildsint framfart på onsdagskvällen.”

Så inleder New York Times sin rapportering om en brutal våldtäkt i Central Park vid tiotiden på kvällen den 19 april 2019. En 28-årig kvinna har blivit våldtagen, bunden, slagen och lämnad att dö. Klockan 01.30 hittas hon av några förbipasserande, svårt skadad. Hon tas till sjukhus – och kämpar länge för sitt liv. När hon vaknar ur koma minns hon ingenting av vad hon har utsatts för. Tidigare samma kväll har ett trettiotal ungdomar från stadsdelen Harlem träffats i Central Park. Flera av dem har kastat sten på bilar, trakasserat förbipasserande joggere, hemlösa och cyklister. Polisen förhör ett antal ungdomar om vad de gjort i parken den kvällen. Men när information kommer in om den brutala våldtäkten i närheten riktar utredarna in

sig på fem av de svarta och latinamerikanska ungdomar som varit på plats. Den yngsta är 13-årige Kevin Richardson, den äldste är 16-årige Korey Wise. De övriga är Raymond Santana, Yusef Salaam och Antron McCray. Efter att tonårspojkarna i flera dagar förhörts av polis, ofta utan sina föräldrar närvarande, erkänner de alla att de varit delaktiga i överfallet på joggaren. Och samtidigt som pojkarna förhörs påbörjas en massiv mediebevakning av fallet.

”Vargflocken och joggaren”, skriver en ledarskribent i New York Times i april 1989. Under månaderna som följer beskrivs de misstänkta pojkarna som ”blodtörstiga” och ”djur”. I en artikel i New York Daily beskrivs ungdomarnas framfart som ”grupper av blodtörstiga tonåringar från hyreslägenheter, galna av uttråkning

och ilska, som går runt på gatorna och får kickar av ultravåld”.

En kolumnist i tidningen New York Post, Peter Hamill, beskriver den värld de misstänkta kommer från som en värld av ”crack, ekonomiskt bistånd, skjutvapen, knivar och ignorans. En plats utan fäder. En plats där man slår ner, skadar, rånar, stampar på, våldtar. Fienden är rik. Fienden är vit”.

Vid brottsplatsen flockas filmteam och fotografer. Och rapporteringen är fylld av ödesmättad retorik.

I en avhandling från St John-universitetet i New York beskriver den tidigare journalisten och sociologen Natalie Byfield, som själv rapporterade kring fallet, hur bilden av de svarta och latinamerikanska tonåringarna mejslades fram i medierna.

Hon beskriver ett frossande i detaljer, som hur pojkarna i häktet sjöng en hiphoplåt tillsammans, och hur de aldrig bad om ursäkt för vad de gjort, trots de långa förhören. I ledartexter och kommentarer är orden mot pojkarna hårda. Den politiske kommentatorn, och senare Vita huset-rådgivaren, Patrick Buchanan, skriver i en kommentar 1989:

”Om den äldsta i vargflocken skulle åtalas, dömas och hängas i Central Park innan den 1 juni, och 13- och 14-åringarna skulle få sina kläder tagna, bli piskade och sedan skickas i fängelse, skulle parken kanske snart bli säker för kvinnor.”

Den 1 maj 1989 beslutar sig Donald Trump, som då är byggmagnat i staden, att ge sig in i debatten. Han betalar 85 000 dollar för en annons i flera av New Yorks största tidningar.

”Ta tillbaka dödsstraffet. Ta tillbaka vår polis!” är rubriken. Helsidesannonsen är undertecknad med hans namn och meningarna:

”Jag vill hata dessa rånare och mördare. De ska tvingas lida, och när de dödar ska de avrättas för sina brott. De måste bli exempel så att andra tänker länge och väl innan de utför ett brott eller en våldsgärning.”

Yusef Salaam, en av pojkarna, säger att Trumps retorik var startskottet för en ökad etnisk polarisering i New York efter Central Park-våldtäkten, och som gjorde att han och hans familj blev hotade.

– Vanliga medborgare blev manipulerade och började tro att vi var skyldiga, berättade han i en intervju med The Guardian 2016.

* * *

December 1990. Över ett och ett halvt år har gått sedan den ödesdigra aprilkvällen 1989 som skulle komma att förändra livet för fem tonårspojkar och den överfallna kvinna, Trisha Mieili.

I rättssalen i New York läser en domare upp domen i en av rättegångarna mot de fem pojkarna. Antron McCray, Yusef Salaam och Raymond Santana har redan dömts till ungdomsfängelse, trots brist på teknisk bevisning. I stället har deras filmade erkännanden blivit åklagarens trumfkort, även om de senare tagit tillbaka sina erkännanden och menar att de erkänt under tvång.

Nu är det Korey Wise, den äldste av de åtalade, och Kevin Richardson, den yngste, som ska få sina domar upplästa.

– Skyldig, säger domaren.

Pojkarna gråter och omfamnar varandra. - Kevin Richardsons mamma faller ihop och får föras till sjukhus.

Korey Wise blir den ende av pojkarna att dömas som vuxen. Han tas till högriskfängelset Riker's Island för att avtjäna ett fängelsestraff på mellan fem och femton år.

I rättssalen utbryter kaosartade scener. Jurymedlemmarna och åklagaren får eskorteras ut. Utanför har demonstranter från både medborgarorganisationer som menar att pojkarna är oskyldiga och kvinnorrättsgrupper, som vill att de ska dömas, samlats.

I tretton år anses pojkarna skyldiga till den brutala våldtäkten på joggaren i Central Park.

Så händer något.

Internen Matias Reyes råkar träffa Korey Wise i högriskfängelset utanför New York där de båda sitter. Han blir berörd av det faktum att Korey Wise sitter inne för ett brott han inte begått. För Matias Reyes vet att Korey Wise inte är gärningsmannen. Det är nämligen han själv som överfallit Trisha Meili i Central Park.

Vid tiden avtjänar Matias Reyes redan ett långt fängelsestraff för flera brutala våldtäkter i New York 1989. En av dem skedde i de norra delarna av Central Park bara dagar innan våldtäkten på Trisha Meili.

Reyes vänder sig till utredarna, och erkänner att han på egen hand ligger bakom våldtäkten. Efter hans erkännande och beskrivning av överfallet kan utredarna matcha hans dna med det som hittades på brottsplatsen.

– Först var jag rädd, men så kände jag att det definitivt var rätt sak att göra, berättar Matias Reyes för utredarna om varför han erkände brottet.

För de fem pojkarna som dömdes för brottet blir erkännandet en form av upprättelse. Och 12 år senare får de dela på 41 miljoner kronor i en förlikning. Trots frikännandet dröjer det många år innan de fem faktiskt får upprättelse i allmänhetens ögon.

Våren 2019. Publiken applåderar när fem män intar scenen hos Oprah Winfrey för att prata om hur de upplevt Ava DuVernays miniserie ”When they see us”, som handlar om deras tonår och hur de dömdes för ett brott de inte begått.

Antron McCray är märkbart berörd när han berättar hur han fortfarande lider av hur hans tonårstid rycktes ifrån honom.

– Jag är skadad. Jag behöver hjälp. Systemet förstörde så mycket i mig som inte kan repareras, säger han i intervjun. De fem numera frikända männen reser sig upp. De tar varandras armar i en segergest. Oprah Winfrey ropar att de nu inte längre ska kallas för ”The Central Park Five” utan i stället ”De rentvådda fem”. Publiken jublar.

Yusef Salaam säger att det är en tröst att fallet uppmärksammas, trots att det gått lång tid.

– När vi förklarades oskyldiga fanns ingen tsunami av medier där, som det fanns under de första veckorna efter att vi blev dömda. Rättssystemet säger att man är oskyldig tills motsatsen bevisats. Men om man är svart eller brun är man skyldig till man har bevisat sin oskuld, säger han till New York Times .

Redan år 2012 gjorde dokumentärfilmaren Ken Burns, tillsammans med sin dotter Sarah Burns, filmen "Central Park Five". Där gick de igenom många av de fel som begicks under utredningen och rättegången.

Flera journalister och historiker uttalar sig i dokumentären om hur dåtidens stämningar i New York gjorde att pojkarna ansågs skyldiga långt innan domen fallit.

Det var på 80-talet en stad med stora motsättningar, där våld och narkotikabruk hade skjutit i höjden och klass- och rasklyftorna var stora. Narrativet kring våldtäkten spelade på de konflikterna. De helsidesannonser som Donald Trump betalade för förstärkte allmänhetens syn på de misstänkta skuld.

– När Donald Trump gjorde sin helsides-annons och propagerade för dödsstraff satte han ett pris på våra huvuden. De

hade publicerat våra namn, våra telefonnummer och våra adresser i tidningarna. Tänk er skräcken i det, säger Yusef Salaam.

I dag håller Donald Trump fast vid annonsen. Under sin presidentkampanj sade han till CNN att förlikningen med pojkarna var fel, eftersom de erkänt. Ett uttalande som presidenten står fast vid även i dag.

– Det finns människor på båda sidor i den här frågan. De erkände att de var skyldiga, svarade presidenten.

Ava DuVernays dramatiserade miniserie är enligt Netflix tjänstens mest strömmade tv-serie hittills i USA.

"Föreställ er att jag trodde att världen inte bryr sig om svartas berättelser, vilket alltid har gjort mig ledsen. Så när Netflix meddelade mig att 23 miljoner hittills har sett #WhenTheySeeUs så grät jag",

kommenterade regissören nyheten på Twitter.

Uppmärksamheten kring serien har fått stora konsekvenser för flera av de som var inblandade i fallet för trettio år sedan. Linda Fairstein, som 1989 var chef för sexualbrottsdivisionen vid New York-polisen, var en av dem som försökte få de fem pojkarna dömda för våldtäkten. Hon har senare blivit en populär kriminalförfattare.

En namninsamling om att bojkotta Linda Fairstein har nu fått över 100 000 underskrifter. I maj 2019 sade hennes bokförlag upp sitt avtal med henne. Hon har avgått från flera förtroendeuppdrag, bland annat som styrelseledamot för en organisation som arbetar med att skydda brottsoffer.

Linda Fairstein säger att skildringen av hennes roll i fallet i serien är ”helt

felaktig”, och att hennes riktiga agerande beskrivs i dokument om fallet.

”Men det verkar inte uppenbart för dem som är delaktiga i den mobbmentalitet som dominerar sociala medier, eller för den oansvariga filmskaparen”, skriver hon i New York Daily.

Även huvudåklagaren Elisabeth Lederer har valt att avgå från sin roll som professor vid fakulteten för juridik vid Columbiauniversitetet i New York, på grund av kritik kring hennes roll i åtalet, eftersom hon trots avsaknad av teknisk bevisning valde att gå vidare med åtalet och bortse från det som talade emot pojkarnas skuld.

”På grund av den nya publiciteten efter Netflixs skildring av Central Park-fallet är det bäst att jag inte försöker förnya mitt uppdrag,” skrev Lederer själv i ett uttalande.

Även medierna rannsakar nu sin rapportering kring fallet.

Jim Dwyer, reporter för New York Times skriver i en artikel med rubriken ”Den verkliga historien om hur en stad i skräck brutaliserade Central Park Five” att han önskar att han varit mer skeptisk kring den information polisen gav medierna 1989.

”Jag önskar att jag skrikit, snarare än mumlat, de tvivel jag faktiskt uttryckte”, skriver han.

Kevin Richardson, som bara var 14 år när han dömdes för våldtäkten i Central Park, säger till New York Times att han länge varit arg.

– Men jag vill att alla ska få veta att vi är överlevare av det här, och vi vill inte se några nya Central Park Five. Vi vill inte se en ny Scottsboro Boys. Vi vill inte se en ny Emmett Till, säger han.

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

Det enda perversa var lagarna och polismakten

FREDAG 28 JUNI 2019

Lagen är perverterad! Och därmed är även statens polismakt perverterad! Lagen, säger jag, inte bara hindrad från att fylla sitt syfte, utan använd för totalt motsatta

syften. Lagen har blivit ett vapen för varje försyndelse. I stället för att hålla brottsligheten i schack, är lagen medskyldig till allt det onda den är satt att bestraffa.

Så inleds liberalen Frédéric Bastiats klassiska essä om vad som händer när lagen används för att hindra snarare än skydda varje individs frihet. Då perverteras lagen och tjänar motsatt syfte. Det finns många exempel på detta, men få så tydliga som polisrazzian mot baren Stonewall Inn i Greenwich Village i New York för 50 år sedan.

Även där homosexualitet hade avkriminaliserats sågs det fortfarande som en sjukdom. I bästa fall kunde majoritetssamhället ömka de homosexuella som olyckligt lottade och erbjuda vård och terapi – men att de skulle få gå till barer för att dansa, hängla och

dricka, det var förbjudet. För sådana barer medgavs inga serveringstillstånd.

Således drevs Stonewall Inn och andra nöjesställen för hbtq-publik av maffian, i en stad så stor och mångfacetterad att den kunde rymma ett parallellsamhälle för annan kärlek än den heterosexuella.

Därför sökte sig bögar, flator och transor till dessa kvarter och den frihet de kunde erbjuda.

De var perversa enligt lagens sätt att se på saken, och enligt de poliser som var kommenderade att utföra razzior mot nöjesställen för dessa avvikare. Men det enda perversa var lagarna som hindrade vuxna människor att leva ut sin kärlek i frihet.

När Stonewallbesökarna därför vände sig mot polisen, försvårade deras arbete, hånade dem och i vissa fall slog tillbaka, så hade de rätten på sin sida. Polisen var

angriparen. Som Jason Brennan konstaterar i boken "When all else fails" från förra året kan sådant motstånd, också mot ordningsmakten, vara legitimt i de sällsynta situationer när inget annat återstår.

Det var ändå genom att begagna sig av den liberala demokratins metoder som medborgare i ett fritt samhälle som förändringen kom till stånd.

Demonstrationståget genom samma kvarter en månad senare blev förlagan för årliga Pride-demonstrationer, och under decennierna sedan dess har lagen förändrats så att den också skyddar hbtq-personers fri- och rättigheter.

Det är en i många delar upplyftande historia om hur normer kan förändras till det bättre och toleransen öka för olika sätt att vara och leva. Denna dynamik är något av det vackraste med fria samhällen. Men

den bygger på insikten att inga samhällen är perfekta eller färdiga, att också demokratier måste våga konfrontera sina blinda fläckar, fördomar och moraliserande lagar.

Mattias Svensson

mattias.svensson@dn.se

Versaillesfreden kan lära makthavare hur man inte löser konflikter

FREDAG 28 JUNI 2019

För 100 år sedan i dag stod ett antal mogna män på terrassen vid slottet i Versailles och såg på hur vattenkonsterna i parken sprutade. Festligt, så var det också något att högtidlighålla: efter fem år av krig var freden undertecknad, Versaillesfreden.

Ett avtal som skulle göra slut på alla krig hoppades många, trodde färre och knappast herrarna på terrassen. De var segrarna i det stora kriget och efter ett halvår av förhandlingar hade de nått ett avtal, och det avtalet hade den besegrade fienden nu undertecknat.

Segrarna Storbritannien och Frankrike hade fått pengar (krigsskadestånd) och land (Alsace Lothringen). USA, som avgjort, fick Nationernas Förbund, en internationell konfliktlösningsmetod som skulle hindra nya våldshandlingar.

Så blev det inte, få internationella överenskommelser har så dåligt rykte som Versaillesfreden.

Ryktesspridningen och kritiken var omedelbar. Förloraren Tyskland var illa behandlat, förödmjukat och skulle svältas ut – det menade man också i segrarländerna. Där fruktade man revolution à la Ryssland och bolsjevikvälde. Eller så trodde man inte att den tyska avrustningen skulle hålla – vilket den heller inte gjorde.

Så där lät det bland politiker och i ledande tidningar. Men visst var människor lättade och förhoppningsfulla. Ransoneringar och dyrtid var över. Den fredsrörelse som fötts under kriget kände stöd. ”Aldrig mera krig”, lydde parollen.

De sociala förändringar som kriget medfört skulle bli bestående, hoppades man. Det gällde inte minst kvinnornas

situation. De hade kommit ut i arbetslivet i stora skaror, fått egna pengar, kunnat ställa krav på arbetsplats och barnpassning.

Och så hade de äntligen fått rösträtt, också i ett icke-krigförande land som Sverige. Kvinnorna hängde kvar i arbetsliv, segade fram i politiken men annars blev inte mycket som de drömde. Vi har facit och det berättar en mycket svart historia om fascism, kommunism, nazism och ett nytt, ännu värre krig.

Så varför påminna om Versailles? Det är ett exempel på hur god vilja till konfliktlösning blir till sin motsats. Varför blev det så? Vilka lärdomar kan vi få från herrarna i Paris?

Först: lämna inte den ena sidan utanför om ni vill att avtalet ska hålla. När de tre stora segrarmakterna var klara kallade de det besegrade Tyskland till Versailles,

pekade och sade skriv på. Inte avtal genom ultimatum alltså.

Sedan: låt inte hämnd bli en huvudsak.

Både landavträdelser och krigsskadestånd blev tunga för Tyskland utan att de gjorde Frankrike lugnt och Storbritannien tillfredsställt.

Det tredje: använd medlare, neutrala förhandlare. Konflikter har ofta ingen klar segrare eller en enda entydig aggressor. De inblandades intressen behöver redas ut.

Och det fjärde: sätt upp en kontroll. Avtal utan övervakning följs sällan. NF var en god tanke men just inte mer. Förenta Nationerna, FN, blev efter nästa krig en något robustare konstruktion men också den har tappat mycket kraft.

Allt detta är lätt att skriva men nästan omöjligt att se omsatt i verkligheten.

Varför? Ja, inte därför att konfliktparter inte har studerat Versaillesavtalet. Det

beror snarare av en annan omständighet som fanns i Versailles: stridsviljan finns kvar, och alltför många tycker sig ha intressen i uppgörelsen.

Tyskland var inte besegrat 1918, Frankrike trodde på nya angrepp från öster (och fick ju rätt). Det är lätt att dra parallell till vår tids uppgörelser mellan gerilla och stat i Colombia, Sri Lanka eller valfria parter i Mellanöstern, i Afghanistan och andra territorier med oklar suveränitet.

Och så tron på hot och ultimatum. Här räcker det med att hänvisa till den nuvarande regimen i Vita huset i Washington.

Ja, det är svårt att komma till annat än pessimistiska slutsatser när ämnet är Versailles. Så här efter ett sekel är konfliktlösning alltför ett diplomatiskt ideal. Inte mer.

Barbro Hedvall barbro.hedvall@dn.se

Sovjetminnen drar storpublik till ”Chernobyl”

FREDAG 28 JUNI 2019

I Ryssland tittar många på ”Chernobyl” för att återuppleva sovjetvardagen. Det omsorgsfulla arbetet med att få alla detaljer rätt hyllas i ryska sociala medier.

”Solrosfrön. Våra sovjetiska popcorn. Vårt vanligaste mellanmål, somliga blev beroende. Bara en sådan läcker liten detalj.”

Den ryskamerikanska hockeyjournalisten Slava Malamud twittrar lyriskt över alla detaljer som HBO-serien ”Chernobyl” har lyckats få med ur hans sovjetiska barndom. Det handlar inte bara om solrosfrön utan om teskedar, tennkoppar och svartbröd. Om vilka cigaretter som röks och bibliotekariernas frisyrrer, om järnstängerna som hade hängts upp ovanför de kommunala bostäderna för att torka tvätt, om sovjetiska klassrum och deras hopfällbara pulpeter som omöjliggjorde att man vickade på stolen. Malamud flyttade till USA som sjuttonåring. Han växte upp i dagens Transnistrien, en moldavisk utbrytarrepublik. Vissa mindre detaljer kritiseras för att inte stämma. I ryska sociala medier påpekar folk att husen i staden Pripjat har

plastinfattade balkonger. Sådana fanns inte på Sovjettiden.

Sovjetledaren Michail Gorbatsjov, i dag 88 år, säger att han aldrig gav order om att Valerij Legasov inte skulle få en statlig utmärkelse för sitt arbete. Legasov, en av huvudpersonerna i serien, ledde den vetenskapliga undersökningskommissionen. I serien blir han avsiktligt marginaliserad och utfryst av högsta sovjetledningen. Men nu säger Gorbatsjov till radiostationen Govorit Moskva att han aldrig stoppade Legasovs utmärkelse. Själv ligger Gorbatsjov tillfälligt intagen på sjukhus men lovar att han ska titta på serien så fort han får möjlighet. Den ryska nyhetssajten Babel har listat några av de scener där den svenska regissören Johan Renck har tagit sig konstnärliga friheter. Ett exempel är hur brandmännen behandlade de kokheta,

starkt radioaktiva grafitbitarna från det sprängda kärnkraftverket. En brandman börjar blöda okontrollerat då han tar bitar i händerna. I verkligheten sparkade brandmännen ner de radioaktiva grafitstyckena från taket. Det räddade inte deras liv, eftersom de saknade skyddsutrustning och strålningsnivån var dödlig.

Gruvarbetarna som kallades in från Tulaområdet och som arbetade nakna eftersom de inte fick några fläktar var verkliga. Men de arbetade inte nakna, och scenen där de smutsar ned energiministern med sina kolsvarta händer är helt och hållet påhittad. Däremot stämmer det att de med fara för sina egna liv gjorde en enorm insats för att stoppa en ny katastrof. Helikoptern som störtar över kärnkraftverket i serien fanns. Men den

störtade först i oktober samma år och gjorde det inte på grund av strålning, utan för att den fastnade i en lyftkran.

Anna-Lena Laurén

Fakta. Exempel på korrekta detaljer i "Chernobyl"

Tennkopparna (krujka)

Tändsticksaskarna

Den röka korven

Svartbrödet

Bilarnas nummerplåtar med KX-förkortningen för Kievdistriktet

Den filterlösa Meteor-cigarretten som Bacho (Fares Fares) röker

Städerskorna vid inomhusbassänger

Musse Pigg-kopiorna på lekplatser

Jaktgevären man sköt hundar med

Teskedarna

Dricksglasen

Torkställningarna för tvätt

Dela

Vilka var verklighetens huvudrollsinne havare i Tjernobyldram at?

FREDAG 28 JUNI 2019

Moskva. Vilka var de egentligen, huvudpersonerna i HBO:s serie "Chernobyl"? De utgjorde en blandning av yrkeskunniga vetenskapsmän,

självuppooffrande katastrofarbetare och partitrogna apparatjiker.

Valerij Legasov, ordförande för undersökningskommissionen (spelas av Jared Harris)

Valerij Legasov ledde undersökningskommissionen som skulle fastslå orsakerna till Tjernobylnkatastrofen. Han var doktor i kemi och vice direktör för Kurtjatov-institutet för kärnenergi. Legasov var känd för att föreläsa om säkerhet redan före Tjernobylolyckan och insisterade på att hela staden Pripjat skulle evakueras omedelbart efter katastrofen. (Sovjetmyndigheterna drog ut på evakueringen och den sattes inte i verket förrän 36 timmar senare.) Legasov verkade i ett system där manöverutrymmet var ytterst begränsat. Han gjorde inte uppror mot själva systemet, men allt tyder på att han inom

de givna ramarna gjorde sitt bästa för att åtminstone komma i närheten av sanningen. I augusti 1986 presenterade han en rapport på IAEA:s (International Atomic Energy Agency) särskilt inkallade möte i Wien. Rapporten fick beröm från det internationella samfundet.

I ett sovjetiskt nyhetsinslag från 1986 beskriver Legasov hur en reaktor är konstruerad och varför det är omöjligt att någonsin kunna ge hundra procentiga garantier för att ingen olycka sker. Han talar fritt och levande – Legasov agerade inte som en typisk *apparatjik*.

Valerij Legasov hängde sig den 27 april 1988, dagen innan han skulle presentera resultaten av sin undersökning om Tjernobylnkatastrofen.

Anatolij Djatlov, biträdande chefsingenjör (spelas av Paul Ritter)

Den biträdande chefsingenjören på Tjernobyl, Anatolij Djatlov, porträtteras i HBO-serien som en diabolisk, självsvåldig karriärst. Djatlov ledde säkerhetstestet på Tjernobyl som slutade i härdsmlta. Han dömdes till tio års fängelse för grova försummelser av säkerhetsföreskrifterna. I boken "Tjernobylskaja tetrad" (Tjernobylihäftet) beskrivs Djatlov av sina kollegor som opålitlig och otrevlig, en impopulär chef som uppträdde buffligt mot underordnade.

Ända till sin död höll Djatlov fast vid att problemet var den illa konstruerade reaktorn. Många experter håller med, trots att Djatlov knappast kan betraktas som utan skuld.

Djatlov hade ett hårt, på många sätt typiskt sovjetiskt liv. Han föddes vid floden Jenisej i Sibirien och kom från enkla omständigheter. Föräldrarna, som

var bönder, hade tvångsförflyttats till Sibirien. Djatlov rymde hemifrån vid 14 års ålder.

Han fick en stor stråldos under olyckan och satt bara av tre år av sitt straff. Djatlov dog år 1995, 64 år gammal. Innan dess hann han ge en lång tv-intervju, i dag utlagd på Youtube, där han än en gång bedyrar sin oskuld. Djatlov har också skrivit en bok vid namn "Tjernobyl. Kak eto bylo" (Tjernobyl. Som det var). Boken går att läsa på nätet, än så länge bara på ryska.

Aleksandr Akimov, skiftchef (spelas av Sam Troughton)

Aleksandr Akimov fungerade som arbetsledare på Tjernobyreaktorn natten till den 26 april 1986. Han gav operatören Toptunov order om att trycka på nödstoppsknappen AZ-5, som skulle

stänga av reaktorn men i stället ledde till att den började rusa och därefter exploderade. Akimov stannade kvar på sitt skift ända till morgonen och fick en dödlig strålningsdos. Både han och Toptunov sprang flera gånger upp till den sprängda reaktorn för att kontrollera hur det såg ut. Den gigantiska strålningsdosen fick dem att må illa och huden att färgas röd. När de gick av sitt arbetspass klockan 07.40 på morgonen var bägge i så dåligt skick att de knappt kunde tala.

Den 11 maj 1986 dog Akimov på ett sjukhus i Moskva. Ända till sin död ska han ha upprepat: ”Jag förstår inte. Vi gjorde allt rätt.”

Leonid Toptunov, operatör (spelas av Robert Emms)

Toptunov, utbildad ingenjör och reaktoroperatör, var bland de yngsta på

sitt skift. Det var han som tryckte på nödstoppsknappen klockan 01.23, vilket enligt instruktionerna skulle stänga ner reaktorn. I stället började den skena. Både han och Akimov fick en dödlig stråldos då de gick ut för att försöka öppna ventilerna och få kylvattnet att strömma in i reaktorn. Aleksej Breus, en av ingenjörerna som kom på jobbet morgonen efter olyckan, såg både Toptunov och Akimov när de gick av sitt skift. Han säger till BBC att de såg ut att må fruktansvärt illa.

– Bägge var alldeles bleka. Toptunov var bokstavligt talat vit i ansiktet. Senare mörknade hans hud och blev svart.

Toptunov dog på ett sjukhus i Moskva den 14 maj 1986. Han överlevde Akimov med tre dagar. Både Akimov och Toptunov tilldelades postumt Orden för tapperhet.

Boris Sjtjerbina (spelas av Stellan Skarsgård)

Boris Sjtjerbina var en sovjetisk partitjänsteman, en klassisk apparatjik. Han föddes i ukrainska Debaltseve och deltog i andra världskriget. Därefter gick han ut partiskolan och sändes till Sibirien där han bland annat ansvarade för bygget av vattenkraftverket Irkutsk vid floden Angara. Sedan arbetade han som högre partitjänsteman i flera sibiriska städer och hade framför allt utvecklingen av tung industri på sitt ansvar. År 1973–1984 var han minister med ansvar för byggprojekt inom gas- och oljeindustrin i Sovjetunionen.

År 1986 ledde han röjningsarbetet efter Tjernobylkatastrofen. Sjtjerbina anlände till olycksplatsen den 27 april, dagen efter olyckan. Han organiserade evakueringen av Pripjat och därefter av alla invånare

som bodde inom en radie av 30 kilometer från kraftverket. Apparatjiken var känd för sina hårda tag – ett inte ovanligt drag för höga sovjetiska partitjänstemän.

– Vore det i min makt skulle jag ha dig avrättad, sade Sjtjerbina till fabriksdirektören Viktor Brjuchanov, enligt dennes hustru Valentina i Komsomolskaja Pravda.

Sjtjerbina ledde även räddningsarbetet efter jordbävningen i Armenien 1988. Han fick en kraftig stråldos i Tjernobyl och dog 70 år gammal år 1990, sannolikt i förtid på grund av strålskadorna.

Vassilij Ignatenko (spelas av Adam Nagaitis)

Vassilij Ignatenko var en av brandmännen som först var på plats för att släcka elden efter att reaktorn hade exploderat. Han tog sig upp på taket, där brandmännen

sparkade ned heta grafitblock för att stoppa elden. Grafiten var dödligt radioaktiv och brandmännen hade ingen skyddsutrustning. Ingen hade talat om för dem vad som hade hänt. De visste inte att de utsatte sig för dödliga doser av strålning.

Ignatenko och de övriga männen blev uppsvullna och illamående samma morgon. Tjugoåtta män flögs till Moskva med specialplan. De första dagarna mådde Ignatenko bättre, en vanlig fas när man har fått en dödlig strålningsdos. Sedan försämrades hans tillstånd snabbt. I Svetlana Aleksijevitjs bok "Bön för Tjernobyl" berättar hustrun Ljudmila Ignatenko hur han placerades i en tryckkammare, bakom ett genomskinligt förhänge. Huden på armarna och benen började spricka och hela kroppen var täckt

av blåsor. Slemhinnorna lossnade. Han blev ett enda stort sår.

Ignatenko dog den 13 maj 1986, några veckor efter olyckan. Han begravdes i sin paraduniform, barfota eftersom fötterna var för uppsvullna för att passa in i några skor, och placerades i en lödd zinkkista. Graven ligger på Mitinskoje gravgård i Moskva.

Ljudmila Ignatenko (spelas av Jessie Buckley)

Ljudmila Ignatenko var nygift och väntade barn natten till den 26 april 1986 då hennes man Vassilij kallades till eldsvådan vid kärnkraftverket. I Svetlana Aleksijevitjs "Bön för Tjernobyl" berättar hon hur Vassilij sade till henne att hon skulle gå och lägga sig. Han skulle snart vara tillbaka.

Följande morgon skulle de åka och sätta potatis hos hans föräldrar. Vassilij återvände aldrig. Han flögs till Moskva utan att någon talade om det till Ljudmila. Läkarna ljög och sade att han hade blivit gasförgiftad.

Ljudmila Ignatenko tog sig till Moskva och mutade sig in på sjukhuset där hennes man låg. Efter det vek hon inte från hans sida. Hon fanns vid hans sida ända tills han dog i fruktansvärda plågor.

Några månader senare födde Ljudmila en flicka. Hon levde fyra timmar efter födseln. Fyra år senare fick hon en son, som överlevde och i dag är vuxen.

Den svenska dokumentärfilmaren Gunnar Bergdahl, som gjorde en film om Ljudmila, skriver i Aftonbladet att hon aldrig gett sin tillåtelse till HBO att berätta hennes historia. Enligt Bergdahl är hon nu belägrad av utländska journalister, trots

att hon inte vill ge några intervjuer om sin man.

Bergdahls film "Ljudmilas röst" finns utlagd på SVT Play.

Anna-Lena Laurén

Michael Winiarski: - Protesterna visar att Kina inte är så stabilt som många trodde

FREDAG 28 JUNI 2019

De senaste veckorna har Hongkong skakats av de största demonstrationerna i sin historia. Ingen vet hur det hela slutar, men för kommunistpartiets ledning i Peking är det en varning om det riskabla med att försöka strypa de återstående friheterna i den forna brittiska kolonin. För bara något år sedan såg det ut som om Xi Jinping, den kinesiska presidenten och ledaren för kommunistpartiet, var osårbar och omöjlig att rubba. Han hade skaffat sig närmast total kontroll över partiledningen och låtit partiet ändra Folkrepubliken Kinas författning, så att han i praktiken kan vara landets ledare på livstid.

ANNONS:

Xi gjorde också slut på de sista resterna av fastlandskinesernas politiska frihet; någon

oberoende press har inte existerat på länge, internet är hårt censurerat och övervakningen av medborgarna har blivit allt mer heltäckande.

Därutöver är ”Xi Jinpings tänkande” numera vägledande för hela Kinas utveckling – något som tidigare endast förärats diktatorerna Mao Zedong och Deng Xiaoping.

Men efter de senaste veckornas dramatiska protestutbrott i Hongkong ser situationen inte längre lika stabil ut. Kinas allt mer auktoritära ledare tvingades till en ovanlig eftergift via Pekings ståthållare Carrie Lam i Hongkong: Det lokala parlamentets behandling av den omstridda lag som skulle tillåta att brottsmisstänkta personer kan utlämnas från Hongkong till det kommunistiska Fastlandskina, skjuts upp på obestämd framtid. Och Carrie Lam

tog till den ovanliga åtgärden att be Hongkongs invånare om ursäkt.

Denna kovändning måste rimligen vara ett tecken på att Xi Jinpings maktställning inte är så orubblig som det har förefallit.

”Detta är ett nederlag för Xi, även om Peking framställer den som en taktisk reträtt”, kommenterade författaren Jude Blanchette, som har skrivit boken ”China’s New Red Guards”, i tidningen New York Times.

Inför det egna folket på fastlandet har det inte krävts så många förklaringar, eller bortförklaringar, av det enkla skälet att censuren är så hårt åtskruvad i alla medier och på internet att stora delar av befolkningen inte har kunnat ta del av någon större mängd information om turbulensen i Hongkong.

Men krisen i den forna brittiska kolonin, med de största folkmassor som någonsin

har marscherat genom stadens gator för att försvara sina återstående friheter, har blottlagt sprickor i diktaturens stålblanka fasad.

Xi Jinpings framtoning som en ledare med full kontroll över jätteriket har naggats i kanten, internt och i omvärlden.

– Jag tror att ledningen i Peking blev tagen på sängen av att protesterna var så omfattande och breda. Man fick en påminnelse om att man inte kan kväsa friheten hur som helst, säger Börje Ljunggren, erfaren Asienkännare och tidigare svensk ambassadör i Peking. Efter att Carrie Lam backade så mycket, tror inte Börje Ljunggren att hon kommer att försöka driva igenom lagen. Om det ändå skulle ske innebär det risker för Hongkongs ställning som handels- och finanscentrum.

De senaste årens maktförskjutning i den kinesiska toppen, från en tidigare epok då Kina hade olika varianter av ett mer kollektivt styre, till dagens enmansstyre, är ett av problemen. Xi Jinping kör i hög grad en enmansshow och det gör honom personligen mer exponerad för kritik, och att varje allvarligare kris hamnar vid hans fötter.

Just nu handlar det om Hongkong, som 22 år efter att Storbritannien planenligt överlämnade territoriet till Kina fortfarande åtnjuter en grad av fri- och rättigheter som de övriga medborgarna i Folkrepubliken bara kan drömma om. Enligt det avtal som reglerade överlämnandet av Hongkong från Storbritannien till Kina 1997 ska Pekings fulla kontroll över det delvis självstyrande territoriet vara fullbordat först 2047. Det är tydligt att Kinas kommunistledare

sedan en tid, på olika sätt försöker inskränka Hongkongs friheter och demokratiska rättigheter.

Det senaste exemplet är just försöket att införa den nya "utlämningslagen", som kritikerna hävdar skulle försätta demokratiaktivister och dissidenter i fara att överlämnas till fastlandet, där polis och domstolar gör exakt vad kommunistpartiet ger order om. Detta till skillnad från rättsväsendet i Hongkong, som i stora drag bygger på västerländska principer om oberoende domstolar.

Turbulensen i Hongkong kan försvåra och fördröja Pekings mål att inkorporera staden i Folkrepubliken. Även förhållandet till Taiwan, som internationellt sett är en del av Kina, kan påverkas. Ett så tydligt tecken på att Kinas löfte om "ett land, två system" inte är hållbart lär inte stärka de krafter i Taiwan som vill se en återförening

med Kina, utan snarast stärka de separatistiska krafterna där.

Oroligheterna i Hongkong är också en ovälkommen utveckling för Kinas internationella ställning. Xi Jinping ska träffa USA:s president Donald Trump i samband med G20-toppmötet i Osaka den 28–29 juni. Den infekterade handelskonflikten mellan Kina och USA står högt på dagordningen, men den amerikanska utrikesministern Mike Pompeo sade i söndags att Trump kan komma att ta upp frågan om Hongkong med Xi.

Detta motsätter sig Kina vars utrikespolitiska talesperson Zhang Jun häromdagen sade att Kina inte kommer att tillåta diskussioner om Hongkong på G20-mötet. Det är en intern angelägenhet, enligt Kina.

Det är inte det första bakslaget för Kinas image i världen. Sedan tidigare har Peking utsatts för hård kritik för den brutala behandlingen av den uiguriska folkgruppen i provinsen Xinjiang. Minst en miljon av regionens etniska uigurer, enligt vissa uppgifter är det upp till tre miljoner, har spärrats in i "omskolningsläger". Kinas regering förnekar att så är fallet, men enligt en FN-kommitté har Peking förvandlat uigurernas autonoma region till något som liknar ett massivt interneringsläger. Utöver detta har Kinas gigantiska projekt Belt and Road ("Nya Sidenvägen") fått kritik för att Peking med dess hjälp knyter fast ekonomiskt utsatta länder i en skuldfälla. Även den stora kinesiska telekoncernen Huawei har fått problem, sedan USA har anklagat bolaget för att vara ett verktyg för

den kinesiska regimen
spionageverksamhet.

– Kinas anseende är sämre än för ett år sedan. Med "Xis tänkande" har man fått en personkult som man trodde att Kina var vaccinerat mot, säger Börje Ljunggren. Han tror att Peking inte förutsåg krisen därför att man underskattade att den frihet som finns i Hongkong har kvaliteter som Xi inte förstår. Hongkong är visserligen inte en demokrati, i meningen att regeringen där utses i fria val. Men där finns pressfrihet och ett oberoende rättssystem. Regimen har inte det problemet på Fastlandskina. Där har partistaten snart total kontroll över medborgarna, som bland annat övervakas av 200 miljoner AI-kameror (för ansiktsigenkänning). Vad som närmast händer i Hongkong är svårt att förutspå. Snart har halva den 50-

åriga övergångstid som inleddes vid återlämnningen av Hongkong till Kina 1997 passerat.

– Att forcera Hongkongs integration i Folkrepubliken riskerar att skapa en motreaktion, vilket skedde med försöket att införa den nya lagen. Xi kan trycka till dem, men att strypa det öppna samhället där är riskabelt. Men på lite längre sikt är det pessimistiskt, säger Börje Ljunggren. Slagordet ”ett land, två system”, är sannolikt utdömt när övergångstiden närmar sig sitt slut 2047. Redan nu går trenden mot ”ett system”.

Men som den brittiske journalisten Gideon Rachman påpekar i Financial Times: Hongkongs egenartade roll inom Kina gör att striden om dess lagstiftning får en global betydelse. Om Hongkongs friheter kan försvaras, kommer det också att bidra till att det finns andningsutrymme för

liberala idéer inom den kinesiska staten. Och det är inte bara viktigt för kineserna, utan också för en värld som i allt högre grad påverkas av Kinas växande makt.

Michael Winiarski

Demokraternas kandidater undvek att tala om Trump

FREDAG 28 JUNI 2019

New York. Hälften av de tio på scenen nämnde inte alls president Trump vid den första tv-debatten mellan de totalt 20 demokrater som vill bli president. I stället försökte de lansera en positiv vision för ett annat USA, med detaljerad sakpolitik.

Det var förvånansvärt få demokrater som ville gå till direkt angrepp på Donald Trump under partiets första tv-debatt

inför primärvalet. Däremot fick presidentens sakpolitik svidande kritik. I synnerhet på två områden placerade sig kandidaterna på den ideologiskt motsatta sidan av Trump-administrationen. Det gällde ekonomin, där flera av kandidaterna gick till rasande angrepp mot de växande klyftorna, den rådande korruptionen i Washington och Trumps kontroversiella skattereform, som främst gynnat storföretag.

Men starkast var känslorna när de kritiserade Trumps invandringspolitik. Den 44-årige Texas-demokraten Julian Castro möttes av jubel för sina krav på att upphäva lagen som gör det kriminellt för papperslösa att korsa gränsen till USA. - Lagen formulerades under president George W Bush och innebär att papperslösa behandlas som grova brottslingar av gränspatrullerna.

Castro krävde att lagen ska upphävas och kritiserade de demokrater som inte håller med om det. Castro blev själv tårögd när han talade om den humanitära krisen vid gränsen och i synnerhet bilderna som visar pappan Oscar Alberto Martínez Ramírez med knappt tvååriga dottern Valeria, som drunknade i floden Rio Grande häromdagen efter att ha försökt fly till USA från El Salvador.

Den progressiva senatoren Elizabeth Warren hade med sin starka ställning i opinionsläget mest att förlora av de tio. Hon valde att hålla en relativt låg profil, men fick ändå flera av kvällens största applåder. Warren har byggt sin kampanj på att hon har mer ambitiösa och detaljerade sakpolitiska förslag än de andra. Hennes inofficiella slogan har blivit ”Jag har en plan för det”, och det verkade

gå hem i publiken i Miami, som jublade varje gång Warren nämnde denna fras. Hon skapade även en nyhet då hon för första gången tog ställning för att avsluta det privata sjukförsäkringssystemet i USA.

Tio demokrater deltog i debatten i Miami. Ytterligare tio kandidater möttes i den andra debatten natten till i dag, svensk tid. Den första debatten gav flera av de kandidater som hittills haft svårt att nå ut en chans att presentera sig för en nationell tv-publik. Senatorerna Amy Klobuchar och Cory Booker fick flera positiva reaktioner. Booker lyckades få tala mest, med nästan elva minuters talartid. Han talade även personligt om vikten av nya vapenlagar i USA.

Men Julian Castro var troligen den enda som verkligen fick nationellt genomslag, enligt Google Trends Twitterkonto ökade

sökningarna på Castro med 2 400 procent under debattens första timme.

Castros framgångar verkade ske på bekostnad av en annan karismatisk demokrat från Texas: Beto O'Rourke, som föreföll nervös och hade svårt att komma igen när hans svar ifrågasattes. Han velade i frågor om sjukvård och invandring, där partiet och dess kärnväljare har tagit ett tydligt kliv åt vänster.

Elefanten i rummet var Donald Trump. Hälften av kandidaterna nämnde honom inte alls. Det var tydligt att de hellre ville föra fram positiva visioner för framtiden. Mot slutet fick kandidaterna frågan om det största geopolitiska hotet mot USA. Svaren varierade mellan Iran, Kina, Ryssland och klimatkrisen. Washington-guvernören Jay Inslee var den enda som tycktes inse att frågan var som en smashboll att leverera till kärnväljarna. Han svarade "Donald Trump" och möttes av rungande jubel.

Martin Gelin

Flyktingöden slagträ i strid om pengar till gränsskydd

FREDAG 28 JUNI 2019

Washington. Vid månadsskiftet tar pengarna slut. Demokraterna hänvisar till fotografiet av en drunknad pappa och hans dotter i floden Rio Grande för att äska pengar till USA:s gränsmyndigheter. Demokrater och republikaner är oense om vem pengarna ska gå till.

Den unga pappa som drunknade i Rio Grande med sin tvååriga dotter Valeria innanför t-shirten hade sålt sin motorcykel och lånat pengar av släktingar för att kunna ta sig till USA från hemlandet El Salvador i Centralamerika.

De kom inte hela vägen fram. Familjen – Óscar Alberto Martínez Ramírez och hustrun Tania Vanessa Ávalos – hade rest genom Mexiko i två månader när de nådde Matamoros, en mexikansk stad som gränsar till Brownsville i Texas. Paret hade för avsikt att söka asyl i USA för att ge sin dotter bättre livsmöjligheter. Valeria beskrivs som en livlig flicka som älskade att leka med gosedjur och som tyckte om att kamma sina föräldrars hår.

Fotot av den döda pappan och dottern, taget av fotografen Julia Le Duc vid den mexikanska tidningen La Jornada, har väckt samma sorg och raseri i USA som

bilden av Alan Kurdi i Europa, den syriska flyktingpojke som hittades på en strand i Turkiet 2015.

”President Trump”, sade Demokraternas gruppleadare i senaten, Chuck Schumer, ”jag vill att du tittar på det här fotot. Detta är inte knarklangare. Eller dagdrivare eller kriminella”.

Kommentaren fälldes under diskussioner i kongressen på onsdagen om ett stödpaket till amerikanska gränsmyndigheter – avdelningen som ansvarar för flyktingar, Office of Refugee Resettlement, får slut på pengar i månadsskiftet.

Antalet barn som nått USA:s södra gräns har ökat med 60 procent från oktober till maj jämfört med samma period i fjol. Det rör sig om 51 000 minderåriga.

Konflikten i kongressen rör inte så mycket själva summan – omkring 4,6 miljarder dollar – som vem som ska få kontroll över

medlen. Representanthuset, där Demokraterna har majoritet, vill låta Centralamerikanska länder få ekonomiskt stöd.

Senaten, där Republikanerna styr, vill att myndigheten "Immigration and Customs Enforcement Agency" ska få kontroll över delar av summan. Men Demokraterna litar inte på den avdelningen. Ett flyktingläger i deras regi i staden Clint i Texas håller 100-tals barn inlåsta under primitiva omständigheter: barnen har vägrats tandkräm, tvål, rena kläder och ordentlig mat.

Partierna måste komma överens före den 4 juli, nationaldagen, då det officiella USA tar semester.

Donald Trump använder nu katastrofen för att bekräfta sina egna varningar. "Man måste täppa till kryphålen", sade han till reportrar i onsdags.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se

Värmerekorden slagna i flera länder

FREDAG 28 JUNI 2019

Europa. Värmerekorden slås just nu på löpande band i Europa. Aldrig tidigare, sedan mätningarna inleddes för 96 år sedan, har medeltemperaturen varit så hög i Frankrike i juni månad. Även i Tyskland har rekord slagits, och värmeböljans kulmen väntas nu i helgen.

I onsdags noterades en medeltemperatur på 34,9 grader för hela Frankrike, vilket är rekord för en enskild dag i juni månad. Det tidigare rekordet uppmättes den 30 juni 1952, då medeltemperaturen var 34,3

grader. Även i Tyskland, Tjeckien och Polen har rekord för juni månad slagits. Det tyska rekordet sattes i Cochen vid gränsen till Polen, där 38,5 grader uppmättes.

ANNONS:

Erik de la Reguera

**Ledare: Ett
viktigt
villkor för
fred och
samför-
stånd är i
fara**

LÖRDAG 29 JUNI 2019

När politiska ledare i efterhand tvär sina händer inför en oväntad eller oönskad samhällsutveckling brukar det heta att ”vi har varit naiva”. Det räcker inte för att beskriva hur världens politiska ledare hanterat handeln under decenniet sedan finanskrisen.

När de så kallade G20-länderna, finansministrar och centralbankschefer från 19 stora ekonomier samt EU, nu möts i Osaka skulle en ärlig bekännelse möjligen låta: ”Vi har ägnat oss åt att motarbeta och sabotera institutionerna för regelstyrd och gradvis liberaliserad handel, som varit avgörande för efterkrigstidens byggande av fred och välfärd.”

I tysthet har parterna övergivit sitt uttalade löfte från 2008 om att inte låta den ekonomiska krisen tjäna som ursäkt

för nya protektionistiska åtgärder. Redan 2013 konkurrerade 70 procent av världens export på marknader som fått nya handelshinder sedan finanskrisen, enligt analys från Global Trade Alert. G20-länderna har bara sedan de senast sammanträdde i Argentina 2017 infört handelsstörande åtgärder som påverkar handel för 1 150 miljarder dollar – och det innan handelskriget eskalerade mellan Kina och USA. Ett avblåst handelskrig mellan USA och Kina vore förvisso ett välkommet resultat av G20-mötet, men det krävs betydligt mer för att vända senare decenniers protektionistiska trend. Problemen varken börjar eller slutar med USA:s nuvarande president Donald Trump. Global Trade Alert har sedan 2008 konstaterat 348 ”jumboprotektionistiska” åtgärder, som var för sig påverkat handel för minst 10 miljarder dollar. Hela 14

länder har gjort sig skyldiga till fler än fem sådana. Trumpadministrationen står för sex stycken.

Donald Trump är dock värre än det mesta vi sett, och så länge han sitter vid makten hotas fundamentet för den regelbaserade handelsordningen. Trump har ansvarslöst nyttjat klausuler om säkerhetspolitiska hänsyn för att införa och hota med tullar på stål och aluminium, också mot allierade länder.

I våras menade administrationen rentav att bilimport utgjorde ett säkerhetspolitiskt hot – en argumentationskedja som byggde på att importen minskar utrymmet för inhemska biltillverkare att satsa på forskning och utveckling, vilket riskerar att påverka forskning relevant för landets säkerhet. Ekonomiskt bevandrade kommentatorer har bara kunnat skaka på huvudet. I bästa

fall ljuger Trumpadministrationen medvetet för att genomdriva en skamlöst merkantilistisk handelspolitik där import bekämpas med alla medel. I värsta fall är resonemanget kring bilimporten som säkerhetshot ett adekvat mått på administrationens paranoia och känsla av utsatthet.

För att verkligen underminera den regelstyrning som också ger mindre och fattigare medlemsländer en chans på världsmarknaden, vägrar den amerikanska administrationen sedan förra året att utse nya domare i

Världshandelsorganisationen, WTO. Fyra tjänster är vakanta, senare i år förfaller mandatet för två av tre kvarvarande domare och då kan inga konflikter längre avgöras.

Tjänstetillsättningar och institutioner för konflikthantering kan låta som

teknikaliteter, men det är på sådana teknikaliteter som världen under efterkrigstiden har byggt en ordning av handel, välstånd och tillit. En ordning byggd inte minst på minnet av och erfarenheten av vart förkrigstidens protektionism och ekonomiska nationalism förde världen. En ordning som nu är på väg att raderas.

DN 29/6 2019

Handelskriget handlar inte om tullar utan om vem som ska styra världen

LÖRDAG 29 JUNI 2019

Om morgondagens Kina inte kan erbjuda den välfärd som finns i Hongkong och Taiwan kommer efterfrågan på frihet att bli akut.

Konflikten mellan USA och Kina beskrivs som ett handelskrig: alltsammans skulle vara en fråga om plus och minus, om att köpa litet mer eller mindre av varandra. Men det är en grov förenkling, ett farligt politiskt önsketänkande. Denna konflikt handlar om vad som är långt viktigare: om militär och ekonomisk hegemoni, om säkerhet och om vem som ska dominera världen. Ytterst om frihet – om det öppna samhället och dess fiender, som Karl Popper en gång uttryckte det. Och för att studera vad som händer vid fronten i detta nya kalla krig lönar det sig bättre att följa vad som händer i Hongkong eller den Kinesiska sjön än att notera Trumps nya tullsatser eller vad de amerikanska

bönderna ska göra av sina sojabönor om kineserna inte köper dem.

Kina har världens största befolkning och är samtidigt en diktatur. Hur kan en sådan stat hållas samman och styras? Dagligen fungera som samhälle? Svaret är lika enkelt som illavarslande: Genom en kombination av ”repressiv tolerans”, en mobiliserande, mer eller mindre uttalad, chauvinism och framför allt de senaste decenniernas enastående ekonomiska tillväxt. Strängt taget är den regimens enda legitimitet. Hittills har detta fungerat, trots att massakern på Tiananmen för 30 år sedan visar hur bräcklig ordningen är.

Men för att legitimiteten inte ska ifrågasättas krävs en ständigt stigande levnadsstandard. En demokrati kan drabbas av sjunkande tillväxt, också över längre tid, varvid regeringen brukar falla.

En ny tar vid och folk drar åt svångremmen. Men i en diktatur står så mycket mer på spel. Vem eller vad ska där falla? Regimen? Det är åtminstone vad historieboken säger oss och denna dystra facit gör den kinesiska regimen nervös. Julius Caesar ville se feta och välkammade människor omkring sig som sov gott om natten. Han visste att sådana personer inte gör uppror. Regimen i Peking vet att kineserna är magra, hungriga (om inte av svält så på fortsatt framgång) och sover oroligt om natten. Och åtminstone bildligt talat föreskriver regimen frisyr och åt vilket håll alla hårstrån ska kmmas. Fast under denna uniformerade, skenbart harmoniska yta talar det mesta för att Kina är ett oroligt samhälle utan någon lösning på problemet med frihet. Med skarpa motsättningar mellan stad och land, mellan dem som har och inte har, mellan

nationer och religioner, anarkistiskt och stundtals kaotiskt, ett samhälle i rastlös rörelse som bara kan disciplineras med våld eller hot om våld – och genom att tillfredställa kinesernas glupska materiella aptit.

Så ersätts i dag friheten. Men skulle i morgondagens Kina efterfrågan på den välfärd Hongkong och Taiwan redan har inte uppfyllas, kan efterfrågan på den frihet man aldrig haft bli akut.

Kina försöker lösa sitt ekonomiska tillväxtproblem i global skala. Det har med landets storlek att göra, men gör det problematiskt för oss alla eftersom landet använder sig av den (fortfarande) liberala världsmarknaden samtidigt som man vid behov håller sig med helt egna regler. Den ”nya Sidenvägen” är ett groteskt planhushållningsprojekt, en enkelriktad

väg till förmån för varor, politik och ideologi *made in China*.

Målet tycks vara självhushållning och globala kinesiska monopol, i princip raka motsatsen till handelns själva väsen.

Utomlands är Kina för frihandel, men är själv en strikt protektionistisk stat. Landet stjälar utländsk know-how, respekterar inte copyright och patent, tvingar den som vill göra affärer i Kina till att dela med sig av just sådan kunskap. Skillnaden mellan så kallade privata och statliga företag är flytande och diffus; vid behov är statens intressen alltid överordnade.

Medan Washington rutinmässigt funderar på att slå sönder de stora jättarna i Silicon Valley, i konkurrensens, den ekonomiska effektivitetens och konsumenternas intresse, skulle Peking inte ens drömma om att göra det med ”privata” Huawei som

man i slutänden ändå kontrollerar och gärna skulle se växa sig ännu starkare.

Nu slår USA tillbaka. Ingen kan säga att det kommer som en överraskning. Länges – i decennier – såg man där vad som höll på att hända, men först Donald Trump har från obehag och ord gått till handling.

Bakom honom står den amerikanska opinionen och hela landets politiska etablissemang; åtminstone vad gäller hotet från Kina är nationen enad.

Denna politik (*decoupling*), där komplexa tillverkningskedjor kommer att lösas upp och det ömsesidiga beroendet mellan Kina och omvärlden ska minimeras, kommer att direkt påverka ekonomisk tillväxt och omfördelning i världen, men i första hand få politiska konsekvenser. Den som inte är för oss är emot oss. Välj mellan oss och Kina! Ställ in er i ledet! Ingen vill gärna, men alla kommer att tvingas, med stor

sannolikhet också av varje amerikansk president efter Trump.

Någon tredje ståndpunkt lär inte bli möjlig annat än till förödande ekonomiskt och politiskt pris. Ren självbevarelsedrift gör valet ”lätt”. Vem av oss vill leva i en kinesisk värld? Och då handlar det inte om att äta med pinnar, det skulle vi nog kunna vänja oss vid, utan om en värld där vår frihet är satt på undantag.

Richard Swartz

richard.swartz@chello.at

Efter värmerekord – nu flyr fransmännen hettan

LÖRDAG 29 JUNI 2019

Frankrikes nya värmerekord lyder 45,9 grader och uppmättes i Gallargues-le-Montueux på fredagen. Värmeböljan fortsätter och de fransmän som kan flyr undan hettan till den relativt svala kusten mot Engelska kanalen i

nordväst, där det "bara" är runt 30 grader.

Le Havre

"La canicule", värmeböljan, börjar gå fransmännen på nerverna nu. För att vara i juni – en månad som normalt sett inte ska bjuda på någon större hetta i Frankrike – har de senaste dagarnas värme varit minst sagt extrem.

– Det går inte att vara i Paris när det är så här, det är hemskt, outhärdligt! säger den 45-årige Steve Isidor, som är en av många Parisbor som flytt undan hettan till hamnstaden Le Havre.

Han arbetar som biljettförsäljare på ett museum, men bestämde sig för att ta ledigt på fredagen – och fly västerut.

– Min pojkvän och jag tog första tåget i morse, för att komma undan värmen. Det är så skönt, folk är trevligare här och det

fläktar ju rejält, säger han och blickar ut över stranden i Le Havre.

På fredagen gjordes den högsta temperaturnoteringen någonsin i Frankrike. Den kom i lilla Gallargues-le-Montueux i södra delen av landet, där 45,9 grader uppmättes.

Det tidigare rekordet, 44,1 grader, sattes inte långt därifrån, i Montpellier och Nîmes i augusti 2003, under den ökända värmebölja som det året krävde omkring 15 000 människoliv. Myndigheterna gör nu allt för att undvika en upprepning av tragedin.

I Paris har borgmästare Anne Hidalgo gett order om tillfälligt cirkulationsförbud för äldre bilar, särskilda "kylrum" har inrättats i kommunhus för äldre och funktionshindrade, tusentals vattenflaskor delas ut, luftfuktare och temporära

bassänger installeras, och många skolor har valt att hålla stängt.

Frankrikes transport- och infrastrukturminister Elisabeth Borne varnade dock på fredagen för att de som vill fly värmen i helgen kan stöta på obehagliga överraskningar på vägen.

– Alla som kan bör nu dra ned på resandet, både med bil och med tåg. Vår järnväg är helt enkelt inte byggd för den här sortens temperaturer, så det kan bli stora förseningar. Skenorna expanderar och materialen i tågen förändras. Det vi upplever är något unikt, sa Borne.

Det franska tågbolaget SNCF uppmanar äldre och svaga personer att ändra eller avboka sina biljetter om de planerar att färdas i helgen.

Men för Steve Isidor är det inte ett alternativ – han har bestämt sig för att ta

tåget tillbaka till stekheta Paris på lördagen.

– Det är ju Prideparad! Det blir tufft i år, men inte ens hettan kan få mig att missa den.

Omkring en halv miljon väntas delta i lördagens Prideparad – i omkring 36 graders värme. Arrangörerna uppger att extra sjukvårdsteam och hälsostationer ska finnas på plats.

Samtidigt noterar invånarna i hamnstaden Le Havre med viss förvåning att många av deras landsmän för en gångs skull föredrar kusten om Engelska kanalen i nordväst framför den Franska rivieran.

– Men även här har det ju blivit varmare på somrarna de senaste åren, säger den 64-årige Thierry Foulhoioux vid familjens strandhytt i Le Havre, där det då är 31 grader i skuggan.

– Om det sedan beror på den globala uppvärmningen – ja, vem vet? Men ofrånkomligen börjar man fundera på om det finns någon koppling, lägger han till.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

Dela

Flera har dött efter att ha drabbats av värmeslag

LÖRDAG 29 JUNI 2019

En 17-åring och en man i 80-årsåldern har avlidit av värmeslag i Spanien.

Även i Italien har två personer omkommit i vad som misstänks vara värmeslag.

Hettan på kontinenten har nått rekordnivåer på många håll. Frankrike, Italien, Schweiz och delar av Spanien har utfärdat varningar på högsta nivå.

Under fredagseftermiddagen uppmättes den högsta temperaturen i Frankrike sedan mätningarna började; 45,9 grader uppmättes i Gallargues-le-Montueux i den södra regionen Occitanien, enligt det franska meteorologiska institutet Météo-France. En del spår att en andra värmebölja med Saharaluft kommer efter. Värmen i Spanien har lett till en förödande skogsbrand i Katalonien och under natten till fredagen avled en 17-årig pojke av värmeslag i Cordoba. På torsdagen dog en äldre man i Valladolid.

Även i Italien har minst två personer avlidit på grund av hettan, båda äldre män. Det ena dödsfallet rör en hemlös man i Milano och det andra en man som anmäldes försvunnen efter att han gett sig ut på promenad i Ascoli Piceno.

Storbritannien plågas också av hetta på flera håll. Polisen i Manchester varnade

allmänheten om riskerna att svalka sig i vattendrag sedan en 12-årig flicka hittades drunknad i floden Irwell på torsdagskvällen.

– Med det varma vädret är det frestande att ge sig ut i vattnet för att kyla ner sig, men jag vill påminna alla om farorna att leka nära eller bada i floder, sjöar och vattenreservoarer, och jag skulle strängt avråda från det, säger kriminalinspektör Andrew Naismith enligt Sky News.

De höga temperaturerna är en följd av den stora värmevågen som just nu passerar över Centraleuropa.

Även i Sverige väntas värme. Uppåt 30 grader kommer temperaturen att nå i Svealand och Götaland under helgen. De rådande väderförhållandena innebär stor brandrisk.

– Eftersom södra landet inte får någon nederbörd heller i helgen så risken för

bränder i skog och mark är rentav extremt stor på sina håll. Den kommer att avta med regnet som väntas i nästa vecka, säger SMHI:s meteorolog Marcus Sjöstedt.

Fredrik Tano

fredrik.tano@dn.se

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

TT

Jannike Kihlberg: Extremväder och värmeböljor kommer bli vanligare

LÖRDAG 29 JUNI 2019

Fler och hetare värmeböljor är att vänta, enligt scenarierna för vad klimatförändringen innebär.

Den globala temperaturen är redan en grad högre än i slutet på 1800-talet – och det märks redan.

Värmeböljan som just nu får stora delar av Europa att flämta och också orsaka dödsfall är rekordtidig, vanligen kommer de på sensommaren. Orsaken är varma luftmassor från Afrika som tränger upp norrut och färgar väderkartorna röda. Frankrike, Tyskland, Polen och Tjeckien hör till de länder som de senaste dagarna har noterat de högsta junitemperaturerna sedan mätningarna inleddes.

Flera länder har gått ut med varningar för höga temperaturer. Frankrike, där 15 000 personer ansetts ha dött på grund av värmeböljan år 2003, har utfärdat en -

varning på högsta nivå för värmen i delar av landet. Skolor har stängts och vattenfontäner har installerats för att motverka uttorkning hos människor. I nordöstra Spanien rasar en stor skogsbrand.

Och även om det kanske inte känns så svettigt här hemma blir troligen juni både varmare och blötare än normalt i Sverige. På flera orter, exempelvis Jönköping, kan det bli värmerekord, enligt SMHI.

Den tidiga värmeböljan i Europa är ett tydligt exempel på vad som är att vänta med den klimatförändring som pågår. Enligt alla prognoser kommer värmeböljor och andra extremväder att bli allt vanligare i takt med att den globala temperaturen stiger. Europa kan förvänta sig fler rekordartade värmeböljor i framtiden, enligt klimatforskare i flera länder.

Redan i dag är den globala medeltemperaturen närmare en grad högre än under förindustriell tid i slutet på 1800-talet. Globalt är de senaste fyra åren, 2015 till och med 2018, de fyra varmaste åren som har uppmätts. Enligt klimatinstitutet i Potsdam har Europas fem hetaste somrar sedan 1500-talet alla inträffat under 2000-talet.

I en varmare värld blir också värmeböljorna allt varmare, det konstaterade experterna under förra årets rekordsommar.

Risken för extremt varmt väder i Europa, liknande det förra sommaren, har minst fördubblats till följd av den höjda globala medeltemperaturen, säger Len Shaffrey, klimatforskare vid universitetet i Reading i Storbritannien.

Värmeböljan i Europa är bara en av många i världen de senaste månaderna.

Australien, Indien, Pakistan och delar av Mellanöstern har haft extrem värme och torka. Även Grönland har haft en period med ovanligt höga temperaturer.

Vi lever i en pågående klimatförändring och redan vid dagens höjda medeltemperatur ökar risken för att människors hälsa påverkas och att dödligheten ökar på grund av till exempel värmeböljor.

Skogsbranden i nordöstra Spanien passar också in i de scenarier som finns. Enligt en rapport som forskare vid bland annat universitetet i Barcelona publicerade i den amerikanska nyhetstjänsten för vetenskapsartiklar Science Daily förra året förväntas skogsbränderna öka i Europa på grund av klimatförändringen. De beräknade inte hur stor ökningen skulle bli, men konstaterade att riskerna förväntas öka i Medelhavsområdet

sommartid under kommande årtionden och att ökad torka kommer att leda till mer omfattande bränder.

De rekordhöga temperaturerna i centrala Europa ska enligt prognoserna hålla i sig några dagar till – och sommaren har knappt börjat.

Jannike Kihlberg

jannike.kihlberg@dn.se

Därför skakas Sudan av upplopp – nya oroligheter väntas på söndag

LÖRDAG 29 JUNI 2019

Tiotusentals väntas i morgon gå ut på gatorna i Sudans huvudstad Khartoum för att demonstrera för demokratin och mot militärjuntan. De gör det med stor

risk för sina egna liv, bara veckor efter att över 100 personer brutalt dödades av regeringsmilisen RSF. Erik Esbjörnsson reder ut konflikten i Sudan.

1 Vad är det som händer i Sudan?

Frihetshungriga sudaneser laddar för en ny kraftmätning mot regeringen, efter att den folkliga revolten i början av juni tillfälligt slagits ned.

Den 3 juni löpte regeringstroagna miliser amok på huvudstaden Khartoums gator och piskade, våldtog och dödade ett stort antal obeväpnade demonstranter. Enligt en lokal läkarorganisation ska minst 118 personer ha dödades. Många lik dumpades i Nilen men trots försöken att dölja övergreppen har händelserna väckt globalt ramaskri. På sociala medier har en kampanj försökt rikta uppmärksamhet mot händelserna i Sudan. Invånarna själva har dock svårt att delta då internet via

mobilmasterna varit nedsläckt under den senaste månaden. Parallellt med kampen mellan demonstranter och regering pågår ett internt maktspel inom det militära övergångsrådet, mellan olika grenar av militären.

2 Vad är bakgrunden till detta?

Det senaste halvåret har landet genomgått politiska omvälvningar som startade i höstas med demonstrationer mot höjda livsmedelspriser och nådde en första kulmen den 11 april, då president Omar al-Bashir sattes i husarrest av sin egen militärledning och ersattes av ett militärt övergångsråd.

De nya ledarna har talat om fria val under två år – men demonstranterna anser sig inte ha tid att vänta så länge. De vill att majoriteten i övergångsrådet ska bestå av civilpersoner i stället för militärer. Men al-Bashirs gamla garde har visat sig ovilligt

att gå med på dessa krav. Inom det militära övergångsrådet finns en rad olika viljor som drar i olika riktningar vilket komplicerar förhandlingarna.

3 Vem är Omar al-Bashir?

I morgon, den 30 juni, är det exakt 30 år sedan han tog makten i en militärkupp. Den dåvarande överstelöjtnanten kastade ut tidigare premiärministern Sadiq al-Mahdi och skulle under de kommande tre decennierna styra Sudan med järnhand.

Al-Bashir visade sig vara en formidabel maktspelare som ställde inte bara folkgrupper utan även säkerhetsstyrkor mot varandra för att trygga sin egen överlevnad. I Darfur-provinsen gjorde den så kallade Janjaweed-milisen sig skyldig till massiva övergrepp mot civilbefolkningen vilket skulle få den internationella brottsmålsdomstolen ICC att eftersöka al-Bashir. Ungefär vid samma

tidpunkt, kring millennieskiftet, ska sudanesiska trupper ha dödat civila i södra delarna av landet, vilket uppmärksammats i utredningen mot topparna i det svenska oljebolaget Lundin Oil. Inbördeskriget i södra Sudan var ett av de längsta i Afrika. Det slutade i ett fredsavtal 2005 som banade väg för den sydsudanesiska självständigheten, som blev den största utmaningen för al-Bashir. I juli 2011 förlorade Sudan en yta motsvarande Frankrike till storleken. Området tillföll det nya landet Sydsudan. Elva miljoner människor gick sin egen väg och tog i flytten med sig lejonparten av oljetillgångarna, som varit viktiga för al-Bashir.

4 Vad var det som slutligen blev hans fall? Sudan och al-Bashir hade hjälpts av stora oljeintäkter och även om Sydsudan fortsatte att dela med sig av dessa, då

deras pipeline löpte genom Sudan, kom oljan mer oregelbundet på grund av ett nytt inbördeskrig i det nya landet (ett krig som till stor del beror på al-Bashirs destruktiva maktutövning på 1990-talet). När oljepriset kollapsade växte de ekonomiska utmaningarna. Samtidigt har befolkningen vuxit med runt 50 procent sedan millennieskiftet (Sydsudans befolkning borträknad).

Migrationen till Europa fick västerländska ledare att försiktigt närma sig den isolerade al-Bashir och samtal med valutafonden IMF ledde fram till en devalvering av valutan samtidigt som inflationen nått nivåer på 70 procent. Det var tredubblingen av priset på en limpa bröd som blev tuvan som välte vagnen.

5 Vilka är nyckelpersoner efter al-Bashirs sorti?

Landet styrs av ett militärt övergångsråd men al-Bashirs söndrande strategier har lämnat ett besvärligt arv. Huvudfokus ligger nu på general Mohamed Hamdan Dagalo, allmänt känd under smeknamnet Hemedti, som är ledare för den paramilitära milisen Rapid Support Forces, RSF, som består av samma ökända janjaweed-krigare som dödade hundratusentals civila i Darfur. Hemedti beskrivs som hänsynslös och han hävdar att det var civila demonstranter som provocerade fram våldsutbrottet i början av juni. En tolkning som han är ensam om.

På folkets sida finns inga direkta ledarfigurer, protesterna är mer av en kollektiv ansträngning. Två personer har dock fått symbolisera revolten; den 22-åriga studenten Alaa Salah som klättrade upp på ett biltak och ledde en allsång

under de sista flyende dagarna av al-Bashirs styre, samt Mohamed Mattar som dödades i början av juni. Det är den blå färgen på hans Instagram-profilbild som spridits över världen under de senaste veckorna.

6 Vilken roll spelar grannländerna och omvärlden?

Det står klart att Hemedti har starka kopplingar till Saudiarabien – hans RSF-milis har lånats ut till deras sida i kriget i Yemen – och de har makten att avgöra hans öde. Abiy Ahmed, premiärminister i grannlandet Etiopien, har gjort stora ansträngningar att försöka medla medan det är relativt tyst från andra länder i regionen.

Generellt befinner sig länderna på Afrikas horn och nordöstra Afrika i ett något förvirrat läge efter att en lång rad länder – Libyen, Egypten, Etiopien, Sydsudan för

att ta några exempel – redan genomgått eller befinner sig mitt i liknande politiska konvulsioner. Gamla allianser har ställts på ända och nya har inte hunnit bildas. EU, som i sina ansträngningar att stoppa migrationen anklagats för att indirekt eller direkt ha stöttat både al-Bashir och RSF, är mycket passivt bortom generella uttalanden till civilbefolkningens försvar.

7 Vad händer i morgon?

I morgon, då den fängslade al-Bashir hade planerat att fira sina 30 år på tronen, väntas tiotusentals demonstranter på nytt ge sig ut på gatorna i Khartoum i en manifestation som planerats i flera veckor. Det blir en viktig dag i händelseutvecklingen. Kommer demonstrationerna att nå samma omfattning som tidigare? Kommer Hemedti och hans trupper att behärska sig efter omvärldens protester, eller försöker

de på nytt att slå ned revolten? Söndagen blir en vägvisare för den omedelbara framtiden och möjligheterna för parterna att samlas kring förhandlingsbordet. Det är orealistiskt att tänka sig att en övergång till ett demokratiskt styre ska ske helt smärtfritt. Många konfliktytor som doldes under al-Bashirs starka styre har nu kommit i dagen (tänk Tito i Jugoslavien).

I värsta fall kan utvecklingen gå samma väg som i Libyen, den parallell som ligger närmast till hands. Ett sönderfall av centralmakten som följs av inbördeskrig skulle bli mycket svårt att hantera. Men olyckskorparna ska komma ihåg att det som händer i Sudan är en del av en bakomliggande positiv trend. För fem år sedan styrdes en fjärdedel av Afrikas stater av så kallade "dinosaurier" som vägrade att släppa taget. Sedan dess har den ena

regimen efter den andra fallit. I regionen återstår nu bara despoterna Isaias Afewerki i Eritrea, Yoweri Museveni i Uganda och Paul Kagame i Rwanda. Och de ser nog med viss oro på vad som sker runt hörnet.

Erik Esbjörnsson

erikesbjornsson@gmail.com

Fakta. Ofta krig

Sudan, en gång koloniserat av Storbritannien och Egypten, var tidigare Afrikas till ytan största land men delades 2011 då Sydsudan fick sin självständighet.

Trots stora oljetillgångar har landet genomgått en ekonomisk kris under senare år vilket till slut ledde till diktatorn Omar al-Bashirs fall.

Den 11 april sattes al-Bashir i husarrest av sina egna militärer, efter flera månader av fredliga protester i huvudstaden Khartoum och på andra håll i landet.

Sedan 1950-talet har det nästan alltid pågått flera inbördeskrig. Det har lett till att miljontals sudaneser lever som flyktingar i och utanför landet.

Alla utom Biden hänger med när demokraterna svänger åt vänster

LÖRDAG 29 JUNI 2019

Analys

Demokraterna har rört sig åt vänster sedan 2016. De flesta kandidaterna har följt med i den svängen, men inte Joe

Biden. Om han ska överleva Demokraternas primärval måste han börja ta itu med tuffa frågor om sitt förflutna.

New York.

Tidigare vicepresidenten Joe Biden hade mest att förlora på Demokraternas första debatter. Så förlorade han också. Han kunde inte alls hantera en attack från senatorn Kamala Harris och kan nu tvingas omvärdera sin kampanj.

Biden har under våren mötts av frenetiska attacker från Demokraternas vänsterflank, som anser att det är dags för nya, mer progressiva ledare. Hans främsta sårbarhet i primärvalet är att han under tre decennier i kongressen vräkt ur sig åsikter och politiska beslut som är oacceptabla bland yngre demokrater. Biden var säkert förberedd på frågor om detta, men han var inte redo för att de

skulle komma från Kamala Harris, som bakade in dem i en gripande personlig berättelse.

Hennes kritik av Bidens motstånd till ett kontroversiellt federalt system för att integrera skolor på 1970-talet skakade rejält om Biden och hans otydliga svar förvärrade problemet. Biden tycktes argumentera för att delstaterna själva bör avgöra frågor om integration, en åsikt som för miljoner svarta amerikaner för tankarna till segregationsåren. Konflikten speglar ett större dilemma för Biden. Demokraterna har som parti flyttat sig ordentligt åt vänster, men Biden verkar själv inte ha följt med.

Lyckas Biden ändå vinna primärvalet råder det inget tvivel om att Donald Trumps kampanj kommer att använda alla dessa kontroverser för att försöka minska valdeltagandet bland svarta amerikaner.

Det var precis så Trump kunde vinna i exempelvis Pennsylvania, Michigan och Florida senast. Kamala Harris är samtidigt själv ute på hal is, då hennes tid som åklagare i Kalifornien präglats av liknande kontroverser. Hon möter redan kritik från vänsterdemokrater och Black Lives Matter-rörelsen. Medan Bidens problem är från 1970-talet är Harris problem från 2000-talet. Risken är att dessa konflikter skapar sår i partiet som blir svåra att läka nästa år.

Harris får ändå ses som debattveckans stora vinnare, tillsammans med 44-årige Texas-demokraten Julian Castro. Han lyckades profilera sig som en kandidat med unik trovärdighet i migrationspolitiken, som lär förbli en nyckelfråga fram till valet. Elizabeth Warren och borgmästaren Pete Buttigieg

kan också känna sig nöjda med debatterna.

Överlag får Demokraternas debatter ses som bakslag för de tre män som först utmålades som favoriter i primärvalet: Joe Biden, Bernie Sanders och Beto O'Rourke. För Sanders är problemet dock mer angenämt. Till skillnad från Biden framstår han inte som förlegad, utan som om han varit före sin tid. Han har i fem år rest runt i USA och talat outtröttligt om vänsterfrågor som andra demokrater länge ignorerat. Nu har hans problemformuleringar blivit vedertagna. Nästan alla demokrater räckte upp handen på frågor om de stöder Sanders plan för allmän sjukvård. Det har fått den ironiska följden att Bernie Sanders själv inte längre sticker ut.

Martin Gelin

”En dag säger han någonting, nästa dag någonting annat. Jag tror att det saknas en moralisk princip.”

LÖRDAG 29 JUNI 2019

Den tibetanske andlige ledaren Dalai lama i en BBC-intervju om USA:s president Donald Trump.

El Salvador byter Taiwan mot Kina

LÖRDAG 29 JUNI 2019

El Salvador/Kina.

El Salvador är senaste land att bryta med Taiwan och i stället knyta närmare band till Kina.

– I dag har vi etablerat diplomatiska förbindelser med Kina, de är helt kompletta, säger president Nayib Bukele. I fjol klagade El Salvador på att USA minskat sitt bistånd sedan Donald Trump tillträdde. Parallellt har Kina ökat sina ansträngningar att knyta mindre länder närmare sig, bland annat har Costa Rica och Panama gått samma väg som nu El Salvador.

TT-AFP

Trump och Xis möte om handelskriget dominerar

LÖRDAG 29 JUNI 2019

Analys

En fråga överskuggar alla andra vid helgens G20-möte i Japan: handelskriget mellan USA och Kina. I dag, lördag, träffas Donald Trump och Kinas ledare Xi Jinping. Det mest troliga är att de kommer överens om vapenvila och återupptar samtalen.

Det är ett mäktigt forum, G20. Ekonomin i länderna som möts i Osaka, Japan, står för 80 procent av världens bnp. Och de har en rad tunga frågor att diskutera. Världens plastavfall, den ökade spänningen mellan Iran och USA och klimatförändringar, till exempel.

Men strålkastarljuset är riktat på en händelse: mötet mellan Kinas ledare Xi Jinping och USA:s president Donald Trump. Frågan alla ställer sig är: kommer de att kunna kyla av det upptrappade handelskriget? Eller till och med avbryta det helt?

Resten av världens länder, företag och konsumenter. Alla hoppas på en islossning eftersom konflikten i slutänden leder till högre kostnader och lägre global tillväxt. Vad är då chanserna? Utgången är högst oviss och marknaden har pendlat mellan hopp och förtvivlan inför mötet. Först

gladde sig de flesta åt att det ens blir av. Det var inte självklart i ett läge när stämningen mellan Kina och USA blivit allt frostigare. Inte minst har Kina upprörts över USA:s behandling av deras nationalklenod, telekomjätten Huawei. Senaste draget från USA var att förbjuda amerikanska företag att sälja komponenter till Huawei.

Men Xi Jinping och Donald Trump har tidigare visat att de har en viss personkemi. Senast de möttes, för sju månader sedan i Buenos Aires, ledde deras middag till en paus i handelskriget. Men när avtalet nästan var i hamn kollapsade samtalen igen. Relationen försämrades och båda parter skyllde på varandra. Inför mötet i Osaka har Donald Trump twittrat att Xi Jinping är en ”utmärkt person”. Det kan tolkas som att han försöker lappa ihop förhållandet. Enkelt

kommer det dock inte bli. Som i många andra förhållanden, ställer båda krav på varandra som den andra parten tycker är orimliga.

Inför mötet har det kommit uppgifter om att Xi Jinping kräver att USA släpper på förbudet för amerikanska företag att leverera till Huawei. Det är tveksamt om Trump går med på det. I hans ögon sysslar Huawei med spionage och han har inget intresse av att visa sig svag. Vad gäller den tuffa linjen mot Kina har han ett starkt stöd på hemmaplan. Och han behöver inte känna sig särskilt desperat. Den amerikanska ekonomin går i dagsläget bra och börserna har inte påverkats i någon högre grad av handelskriget. Också Kina har på senare tid förmedlat en bild av att man klarar sig även om USA straffar landet med tullar. Xi Jinping har hållit tal där han i vad som kan ses som en

förberedelse på en utdragen konflikt har pratat om "en ny lång marsch" som kan innebära umbäranden. Inom Kommunistpartiet finns misstankar om att USA:s agerande i grunden handlar om att man inte vill att Kina fortsätter att växa i den takt landet har gjort i årtionden. Att de två skulle komma överens och få ett slut på handelskriget vid ett lunchmöte är därför inte troligt. Men en hel del talar för att samtalen återupptas och att Donald Trump håller inne med hotet om att fullbelägga ytterligare kinesiska produkter (värda 300 miljarder dollar). För ju längre konflikten pågår desto allvarligare blir konsekvenserna. Och Trump vill förmodligen inte ha handelskriget på halsen inför valet nästa år. Dessutom har amerikanska bönders export till Kina kollapsat till följd av

konflikten och en hel del av dem har röstat på Trump.

Även Kinas ekonomi har påverkats av handelskriget. Exportföretag får snävre vinstmarginaler och en del företag flyttar tillverkning från Kina till andra asiatiska länder för att undvika tullarna.

Marianne Björklund
Dela

Handlade för 200 miljoner på Harrods – nu åtalas hon

LÖRDAG 29 JUNI 2019

Där här veckan inleddes en rättsprocess i London mot en kvinna från Azerbajdzjan som köpt dyra fastigheter och spenderat motsvarande 200 miljoner kronor på varuhuset Harrods.

Fallet är det första som prövas mot Storbritanniens nya penningtvättslag.

Penningtvättslagen, som antogs av parlamentet förra året, ger myndigheterna rätt att beslagta egendom från människor som inte kan visa varifrån deras förmögenhet kommer.

Zamira Hajiyeva från Azerbajdzjan ser ut att uppfylla kriterierna. Från september 2006 till juni 2016 satte hon sprätt på 16 miljoner pund, 200 miljoner kronor, på det exklusiva varuhuset Harrods i Knightbridge. 2009 köpte hon en lägenhet för 11,5 miljoner pund, mer än 140 miljoner kronor, några minuters promenad därifrån. Zamira Hajiyeva hyrde två parkeringsplatser i Harrods garage. Dessutom har hon köpt en golfbana nära Ascot.

Kvinnan använde sammanlagt 54 olika kontokort, varav 35 kan kopplas till den statliga bank i Azerbajdzjan där hennes man Jahangir Hajiyeve tidigare var chef.

Maken avtjänar just nu ett 15-årigt fängelsestraff för förskingring i hemlandet. Den brittsika utredningen mot Zamira Hajiyevea har pågått i mer än ett år. Hon bestrider alla anklagelser och har stämt den brittiska staten för att få tillbaka tillgångar som har frysts av myndigheterna. När rättegångsförhandlingen inleddes i måndags sa kvinnans advokat att det inte är olagligt att spendera mycket pengar, även om det kan vara stötande. Om Zamira Hajiyevea fälls riskerar hon utvisning till Azerbajdzjan. Rättsfallet handlar om lägenheten och golfbanan, som hon köpt via bolag i skatteparadis. Kan Zamira Hajiyevea inte redogöra för betalningarnas ursprung förlorar hon båda fastigheterna. Det som har blivit mest omskrivet är Zamira Hajiyevea intensiva shopping på

varuhuset Harrods. Domstolen har släppt listor på hennes inköp som är häpnadsväckande läsning. Den 20 juni 2008 handlade hon för 5,4 miljoner. Det mesta spenderades hos juveleraren Cartier, men hon köpte också underkläder för 12 000 kronor och ett modeplagg för nästan lika mycket. Några dagar senare spenderade hon 100 000 kronor på plagg från den israeliska designern Elie Tahari och senare samma vecka mer än 200 000 kronor på klockor. I butiken Bibbidi Bobbidi Boo som ägs av filmbolaget Disney satte trebarnsmamman Zamira Hajiyevea sprätt på 1,2 miljoner kronor vid ett tillfälle. Hon köpte leksaker för sammanlagt 3 miljoner kronor under tioårsperioden. Mest pengar spenderade Zamira Hajiyevea på smycken följt av designkläder, med det italienska märket Miu Miu som favorit,

och parfym. En udda utgiftspost är choklad för nästan 400 000 kronor. Enligt domstolen har 49 smycken ”med koppling till utredningen” beslagtagits hos auktionshuset Christie’s. Smyckena värderas till sammanlagt 5,5 miljoner kronor.

Harrods har fått frågor från brittiska medier om varför man inte reagerat på Zamira Hajiyeveva enorma konsumtion. Till BBC säger en talesperson för varuhuset att man ”samarbetat full ut” med utredningen. Enligt varuhuset är det en grundläggande princip att följa lagstiftningen mot penningtvätt.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Fakta. Den ny lagen

Penningtvättslagen Unexplained Wealth Orders från 2018 ger myndigheterna möjlighet att

beslagta egendom från människor som inte kan bevisa hur de fått sin förmögenhet.

Lagstiftningen är ett försök att förhindra att London blir en tillflyktsort för människor som lever på svarta pengar.

Ledare: Vassare vapen krävs för att försvara rättsstaten

SÖNDAG 30 JUNI 2019

EU står inte helt värnlös när regeringar i dess medlemsländer ger sig på demokratin. Den slutsatsen kan man dra efter att EU-domstolen i veckan slagit fast att Polen agerat rättsvidrigt när ett stort antal domare tvångspensionerades förra året. I en demokratisk rättsstat ska domstolarna nämligen vara oberoende av den lagstiftande och exekutiva makten. Domslutet får inga omedelbara konsekvenser. När EU-kommissionen drog Polen inför rätta reagerade regeringen visserligen först med att ilsket slå ifrån sig, men den böjde sig sedan och lät domarna återvända till sina positioner. Kommissionen valde dock att gå vidare, den ville visa att den hade juridiskt på fötterna. Tack och lov var det också så. Utslaget visar att unionen har ett verktyg för att bekämpa de regeringar som lagstiftningsvägen gröper ur rättsstat och

maktindelning. Problemet är att det inte är skarpt nog.

Fidesz i Ungern och PIS i Polen har genomfört en snabb och bred offensiv mot demokratiska institutioner. Att pröva varje utfall var för sig tar tid – Bryssels jurister skulle hela tiden ligga flera steg efter. Och när den ungerske premiärministern Viktor Orbán tagit kontroll över det privata medielandskapet har det inte gjorts med lagstiftning, utan genom att mobilisera statens resurser och närstående affärsmän. Det är inte självklart att EU-domstolen kan stoppa alla sådana manövrer.

På papperet utgör det som kallas artikel 7-förfarandet ett fullgott komplement. Genom det kan de andra EU-länderna ta ifrån ett land dess röst- och vetorätt i Europeiska rådet, vilket öppnar för att driva igenom ytterligare sanktioner.

Det hade fungerat utmärkt om det handlat om att endast ett land hade problem med demokratin. Men eftersom det kräver enighet kan de polska och ungerska regeringarna hålla varandra om ryggen. EU-kommissionen vill därför infoga ytterligare vapen i unionens arsenal. När långtidsbudgeten förhandlas fram i höst vill man inkludera möjligheten till ekonomiska sanktioner mot regeringar som ger sig på sina länders rättsstat, som det inte ska krävas konsensus för att genomföra.

Enligt den nya sanktionsmekanismen ska kommissionen kunna föreslå för Europeiska rådet att EU-bidrag fryser inne. Och om inte en majoritet röstar emot förslaget går det igenom. Ribban för att införa kännbara sanktioner sänks alltså drastiskt.

Självklart vill inte Ungern och Polen att långtidsbudgeten ska innehålla några sanktionsmöjligheter. Eftersom det krävs enighet för att den ska antas kan de också säga att så länge sådana föreslås blir det ingen budget alls.

Saken är bara den att de två länderna tillhör dem som får mest pengar från Bryssel. Och att länder som bryr sig om att stärka unionens möjligheter att värna rättsstat och demokrati – inklusive Sverige – betalar mest. Även de har i praktiken ett veto över långtidsbudgeten.

Det är inte de senare som borde blinka först.

Under söndagen träffas EU:s regeringschefer för att försöka enas om en ny kommissionsordförande. Det mesta tyder på att den borgerliga partigruppen EPP:s kandidat Manfred Weber då till slut får ge upp sina anspråk på posten.

Det vore för väl. Weber har som gruppledare i parlamentet tillhört Viktor Orbáns beskyddare. Kommissionen måste ledas av en person som inser vikten av att försvara rättsstaten i medlemsländerna. För att utföra det jobbet måste denna utrustas med rätt verktyg.

DN 30/6 2019

Dags att rusta för värmebölja

SÖNDAG 30 JUNI 2019

Kommer värmeböljor tätare numera? Och har detta samband med en allmän temperaturhöjning? Fler och fler forskare är benägna att svara ja. Vårt eget minne säger oss också att svensk sommar inte längre betyder att det mesta regnar bort. Det är rejält varmt nu. Frankrike har temperaturtoppar över 40 grader och här

hemma har juni bjudit flera dagar med runt 30 grader. Och det lär bli fler.

Dags att rusta för värmen alltså. Att den kan påverka barn, gamla och sjuka ödesdigert vet vi. En rad goda råd ges också för att lindra – dricka ofta, hålla sig i skuggan, söka luftdrag, inte anstränga sig hårt.

Men ihållande värme under längre perioder betyder att vi måste försöka anpassa hela samhället. Arbetsplatser, bostäder, kommunikationsmedel – allt är inrättat för mörker och kyla. Och för att ta vara på ljus och värme under den korta sommartiden.

Energisparprogram har gjort hus välisolerade med stora fönsterpartier som ofta inte går att öppna. Nu får vi tänka om, bygga skyddande arkader, installera värmesystem som kan konverteras till svalka.

Det kommer att behövas andra regler för temperaturen på arbetsplatserna, för miljön i skolor och på vårdhem. I dag hålls skolor stängda i Frankrike, utomhusevenemang blir inte av eller flyttas till sen kväll. Och man diskuterar uppluckrade klädkoder.

För en gångs skull är det befogat att använda ordet utmaning: För vinterlandet Sverige blir det just det. Att stänga värmen ute – när vi är fostrade att ta vara på sol och ljus. Att lära sig att ta på sig lätta, skylande kläder och huvudbonader när vi är inställda på att låta solen komma åt så mycket som möjligt av oss. Att till och med ta siesta under lunchtimmarna när vi vant oss vid att snabbt få i oss en sallad och en baguette i solen på närmaste uteservering. Det kommer att bli svettigt innan vi förstått hur vi måste tänka om.

Barbro Hedvallbarbro.hedvall@dn.se

Per Svensson: Vad vi kan lära oss av Babylon Berlin

SÖNDAG 30 JUNI 2019

Just nu tar kriminalkommissarien Gereon Rath och SVT oss med till Weimarrepublikens Berlin. Där kan vi lära oss en historisk läxa.

Det är 1 maj. De fattiga arbetarna i Wedding och Neukölln trotsar myndigheternas demonstrationsförbud och intar gatorna med röda fanor. Polisen går till motattack, sveper fram i pansarfordon och skjuter in mot hyreskaserner som de betraktar som nästen för "rödingar".

Kriminalkommissarierna Gereon Rath och Bruno Wolter blir vittne till hur två oskyldiga kvinnor skjuts ihjäl.

De dramatiska scenerna i tv-serien "Babylon Berlin" har brutal verklighetsbakgrund. De kommunistledda demonstrationerna i Berlin de första dagarna i maj 1929, och polisens våldsamma motoffensiv, har gått till historien som "Blutmai", blodiga maj. Sammandrabbningarna krävde 33 civila dödsoffer.

"Babylon Berlin" är byggd på en välresearchad svit kriminalromaner om den komplexe kommissarien Gereon Rath's balansgång i Weimarrepublikens Berlin, skrivna av den före detta journalisten Volker Kutscher. Men tv är en egen konstart, och liksom så många andra framgångsrika samtida serier utspelar sig också denna i en gränzon mellan realism och surrealism, mellan grå verklighet och kolorerade fantasier. På gatorna i arbetarkvarteren härskar kaos. Men på nattklubben Moka Efti, som har en verklig Weimarförlaga, är musikalkoreografin kung.

Symbiosen mellan historisk verklighet, dröm och mardröm är kongenial med berättelsens spelplats: Det sena 20-talets Berlin, huvudstad i Weimarrepubliken, en myllrande modern storstad, men i dag också myternas metropol: den radikala

undergångsdömnda dekadensens huvudstad. Babylon sekunderna före apokalypsen.

I en av tv-seriens många förlagor, Bob Fosses klassiska musikalfilm "Cabaret" sjunger en ung nazist med förföriskt vacker stämma "Der morgige Tag ist mein" i en biergarten. Det är förebudet. I "Babylon Berlin" iscensätts en sugande svart 20-talsrave på Moka Efti. I manskostym och olycksbådande mustasch betvingar den farliga Svetlana Sorokina massorna med profetian "Zu Asche, zu Staub", till aska, till stoft... Doch noch nicht jetzt, men inte än.

Det år "Babylon Berlin" utspelar sig, 1929, var Weimarrepubliken redan förlorad, framhöll den tyske kulturskribenten Thomas E Schmidt när han recenserade serien i Die Zeit i samband med att den premiärvisades hösten 2017. Republiken

hade "tvingats på knä" av dem som hatade den och sjabblats bort av dem som försvarade den, "det var en död i etapper, tydligt urskiljbar och inför publik".

Oräkneliga böcker och artiklar har de senaste åren skrivits om Weimarrepubliken. Bakgrunden är dagens hot mot demokratin; populismen, nynationalismen, trumpismen, putinismen. Gång på gång ställs frågan: Vad kan vi lära av Weimarrepublikens undergång? Men lika frekvent är det hånfulla avfärdandet av frågan: Nu kommer de dragande med 30-talet igen. Tror de verkligen på allvar att Hitler ska återuppstå?

Svaret på den sista frågan är nej. Det hindrar inte att det finns lärdomar att dra av historien. För några veckor sedan tog jag del av Axel och Margaret Ax:son Johnson-stiftelsens årliga

Engelsbergsseminarium. Temat var "applied history", tillämpad historia, det vill säga försök att med hjälp av historien bredda förståelsen av samtida politiska problem och konflikter, och i bästa fall också hitta lösningsmodeller. Stiftelsen driver ett projekt i disciplinen tillsammans med The Centre for grand strategy vid King's College i London och Forum on geopolitics i Cambridge. Också Harvard har ett "applied history project", under ledning av statsvetaren Graham Allison och den kände historikern och författaren Niall Ferguson, som båda medverkade som talare vid seminariet. En av de frågor Harvardprojektet ägnar sig åt är "Thukydides fälla", den efter den antike grekiske historikern uppkallade iakttagelsen att det finns mekanismer som tenderar att driva fram krig mellan en etablerad stormakt och en uppåttstigande

dito Av 16 sådana fall från de senaste 500 åren som studerats inbegriper 12 krig. Dagens rivaler är USA och Kina. Historien går aldrig i repris. Men precis som litteraturen bygger den på strukturer, konflikter och situationer som kan ta sig olika uttryck, men ändå kännas igen. Jag bläddrar i Der Spiegels historiemagasin, ett nummer ägnat fascismens frammarsch i 20- och 30-talets Europa. I inledningen till en av artiklarna påpekar skribenter att utfallet av riksdagsvalet i maj 1928 kunde ge intrycket att Tyskland var "en stabil demokrati". Socialdemokraterna blev största parti med 29,8 procent, följt av de högerkonservativa tysknationella med 14,2 procent och katolska Centrum med 12,1 procent. Nazisterna skrapade samman blygsamma 2,6 procent av rösterna.

Bara några år före maktövertagandet i januari 1933 kunde nazisterna avfärdas som ett gäng slagskämpar, farliga om man mötte dem i en mörk gränd, men annars maktlösa. Vad hände sedan? Den stora börskraschen hösten 1929 och den efterföljande bråddjupa depressionen är det enkla svaret. Vid valet sommaren 1932 var nazisterna störst med 37,4 procent. Den ekonomiska krisen var avgörande. Men det fanns en rad faktorer som bidrog till att ge den ett så kraftfullt och katastrofalt politiskt utslag. 1. Första världskrigets kvardröjande kollektiva trauman. 2. Demokratin var en nymodighet, inte som i dag norm. 3. Weimarrepublikens konstitution var skriven på ett sätt som gjorde det möjligt för presidenten att runda riksdagen och regera med undantagslagar. 4. En rad konservativa politiker lät sig styras mer av

egenintresse och motvilja mot vänstern än av omsorg om demokratin. 5. Vi har tillgång till nazismens och kommunismens facit. Det hade man inte 1929.

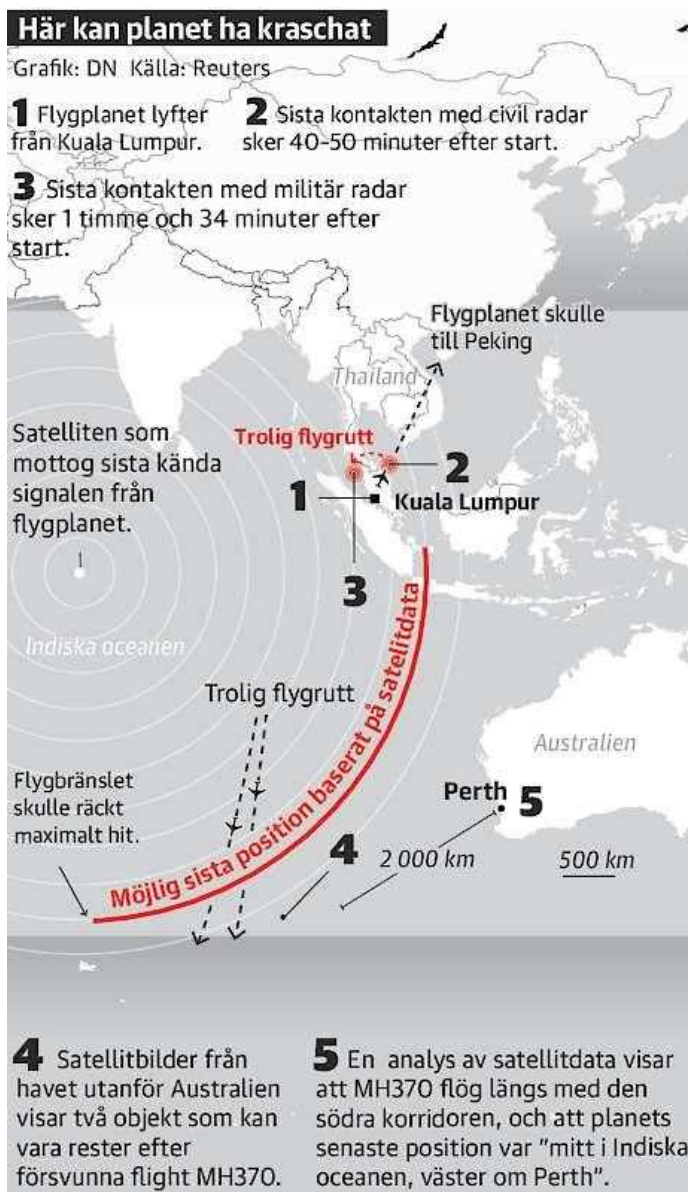
Weimarrepubliken var mot slutet av sitt liv, som Die Zeit-skribenten Thomas E Schmidt formulerar det, "en politisk organism utan immunförsvar".

Kan världen drabbas av en ny ekonomisk kollaps av 30-talstyp? Kanske inte. Men en fördjupad och intensifierad klimatkris med kollapsande system till följd? Inte omöjligt.

Det är då det blir livsviktigt att ha vårdat det demokratiska immunförsvaret, att ha lärt av Weimar.

Per Svensson

per.svensson@dn.se

Svaret på gåtan MH370 kan finnas i Malaysia

SÖNDAG 30 JUNI 2019

Det försvunna flygplanet. 00.42 på natten den 8 mars 2014 lyfte Malaysia Airlines flight MH370 från Kuala Lumpur med destination Peking. Några timmar senare var planet försvunnet. Ett av flyghistoriens största mysterier har fortfarande inte fått sin lösning. Men svaret på gåtan kanske inte ligger på havets botten.

Klockan hade passerat midnatt lokal tid och Malaysia Airlines flight MH370 mot Peking var försenad. När planet, ett Boeing 777-200ER, till slut lyfte hade klockan hunnit bli 00.42 och många av de 227 passagerarna hade sannolikt redan försökt att somna.

De två piloterna i cockpit hade helt olika bakgrund. 53-årige Zaharie Ahmad Shah var en av Malaysia Airlines mest erfarna piloter med över 18 000 flygtimmar bakom sig. Shah hade arbetat för flygbolaget sedan 1981. Vid sin sida hade han 27-årige Fariq Hamid och flighten till Peking skulle bli den sista han gjorde under sitt träningsprogram. Vid sin nästa flygning skulle han få sin examen. Men så skulle det inte bli. Efter att planet hade hållit sin kurs mot nordost och Vietnams kust hände något och Shah,

Hamid och de övriga tio i besättningen var plötsligt borta. Kanske för alltid.

De sista orden som hördes från MH370 kom från Zaharie Shah. Klockan 01.19 på morgonen hade han precis haft kontakt med flygledningen i Kuala Lumpur och därefter skulle kontakten tas över av flygledningen i Vietnam.

– Godnatt, Malaysia tre sju noll, sade Zaharie Shah.

Bara minuter senare försvann det stora passagerarplanet från radarn hos flygledningen i Kuala Lumpur.

Men på marken var det ingen som märkte vad som var på väg att hända. När det malaysiska planet försvann hade flygledarna ögonen på annat. Nya plan skulle ledas och på flygledningen i Kuala Lumpur var man övertygad om att Vietnam nu hade tagit över ansvaret.

Men MH370 var trots allt inte osynligt. Planet syntes ännu en stund på malaysisk militär radar.

Till slut försvann det även från den.

På några få minuter förändrades 239 människors liv för alltid.

Men trots tystnaden från MH370 fortsatte ett automatiskt system ombord att skicka små uppdateringar till en satellit högt över Indiska oceanen. Planet hade alltså inte störtat. Den sista signalen fångades upp av satelliten klockan 8.19 på morgonen lokal tid i Malaysia.

Då befann sig planet sannolikt över södra delen av Indiska oceanen. Kursen verkar då ha varit rakt mot Antarktis trots att bränslet inte räckte dit.

Data från satelliten visar att MH370 började röra sig nedåt. Snabbt. Fem gånger så snabbt som när ett plan går in för landning.

Av allt att döma slogs planet i miljoner bitar när det krossades mot havsytan.

Några av bitarna skulle senare flyta upp på ön Réunion utanför Afrikas östkust, 16 månader efter det att planet försvunnit.

Senare hittades ännu en del – med texten ”No step” – på en strand i Moçambique. I juni 2016 ytterligare delar, den här gången på Madagaskar. Sedan dess har ännu fler delar plockats upp på stränder längs Afrikas östkust.

Det var inte längre någon tvekan: MH370 hade flugit i timme efter timme för att slutligen krascha. Den som då satt vid spakarna verkar inte ha försökt att landa planet på vågorna.

Men vad som hänt ombord under planets sista sju timmar blev en gåta. Efter tre års fruktlöst sökande, till en kostnad av motsvarande 1,5 miljarder svenska kronor, avslutades sökinsatsen i södra Indiska

oceanen. Inte ett spår. Ett amerikanskt företag, Ocean Infinity, tog över men det skulle bara ta några månader innan det också skulle ge upp.

Kritiken mot de malaysiska myndigheterna har varit hård. För trots att de kände till att MH370 fortsatt skicka signaler till satelliten och att planet med största sannolikhet försvunnit i havet på väg mot Antarktis berättade man inget om detta. Något som gjorde att de första sökstyrkorna skickades till fel områden. Sökandet efter svaren har också riktats inåt. Mot dem som satt i cockpit och mot passagerarna. Och deras vänner. Hundratal personer kontrollerades. Utredningen, som genomfördes av den malaysiska polisen, hemligstämplades men läcktes och visade sig vara full av brister och uppgifter som inte förts vidare till de malaysiska utredarna.

En redogörelse av tidskriften The Atlantic visar hur myndigheterna i Malaysia försökt rädda sitt eget skinn. Inte för att man hade svaret på gåtan MH370 utan för att man var rädda att svaret skulle ställa dem i dålig dager. När den officiella rapporten slutligen kom, i juli 2018, gav den inget svar på gåtan.

Och, skriver tidskriften, det råder inte någon tvekan om att MH370:s försvinnande var planerat. Det som hände var inte en olycka. Och allt ägde rum mellan klockan 01.01 på morgonen och klockan 01.21. Under dessa 20 minuter rapporterade ett automatiskt system ombord hur själva flygplanet mådde. Inga läckor. Inga oväntade händelser. Allt gick som planerat – förutom att MH370 lämnat sin kurs och tagit en helt annan väg. När det stora Boeingplanet oväntat svängde åt väster, i stället för att fortsätta

rakt fram mot Vietnam, hade autopiloten satts ur spel och någon av de två piloterna flög planet för hand. Strax därpå stängdes stora delar av planets elektriska system av. Enligt The Atlantic steg planet sedan till 12 000 meters höjd samtidigt som trycket i kabinen stängdes av. Inom en kvart var alla ombord döda. De syrgasmasker som då hade fallit ned från taket gav inte längre någon luft.

Men i cockpit var situationen en annan. Här fanns flera syrgasmasker som var gjorda för att fungera i timmar.

På väg ut ur malaysiskt luftrum gick planet fortfarande att se på militär radar. Men utan att den malaysiska militären ingrep. Ett av många misstag under den första timmen. Trots att man kunde se ett okänt flygplan valde man att inte skicka upp några stridsflygplan för att identifiera det. Det okända radarekot fick flyga vidare.

Klockan 01.52 gjorde MH370 en vid sväng åt höger. Då befann sig planet något söder om Penang. Klockan 02.22 fångade det malaysiska flygvapnet upp den sista radarsignalen från passagerarplanet som några minuter senare vänder nästan rakt söder ut. Nu med alla ombord döda – utom en.

Bevisen, eller åtminstone indicierna, pekar mot kapten Zaharie Shah, skriver tidskriften.

Shah utmålades till en början som en mönsterpilot. Åtminstone utåt. När The Atlantic började undersöka Shahs bakgrund framträdde en helt annan bild. Hans fru hade precis flyttat från honom och de som kände honom beskrev Shah som ensam och ledsen. Sina lediga dagar väntade han på att åter få börja jobba. Redan i mars 2014 kunde Daily Mail avslöja att Shahs fru, Faizah Khanum

Mustafa Khan, berättat för utredare att de bådas äktenskap var på väg att ta slut och att Zaharie Shah vägrat att delta i äktenskapsrådgivning och att han slutat tala med sin fru veckorna före MH370:s försvinnande.

– Han drog sig tillbaka in i sitt skal, sade Faizah Khanum Mustafa Khan enligt Daily Mail.

Detta styrks nu av en pilotkollega som säger till The Atlantic att Shahs äktenskap var i spillror och att hans kollega inte mådde bra.

Och så är det frågan om hans flygsimulator.

När FBI undersökte Zaharie Shahs simulator, som han hade i sitt hem, hittade utredarna spåren efter en flygning som Shah lagt upp. En flygning som tog hans plan runt Indonesien och rakt söder ut för

att sluta i Indiska oceanen där bränslet tog slut.

Varför skulle en erfaren pilot träna på något sådant?

Svaret på de svåra frågorna pekar mot den 53-årige kaptenen. De omfattande utredningar som gjorts när det gäller varje passagerare och kabinpersonal har visat att ingen av dem hade en sådan bakgrund att utredarna ansåg att de skulle misstänkas. Utredningar genomförda av malaysiska och kinesiska myndigheter i samarbete med amerikanska FBI.

Och det kan ha hänt förut:

19 december 1997 – en kapten vid Singaporebolaget Silk Air ska enligt de amerikanska haveriutredarna ha kopplat bort den svarta lådan i cockpits inspelningsmöjlighet på det Boeing 737 han flög och sedan kraschat sitt plan rakt

ned i en flod. Samtliga 104 ombord omkom.

31 oktober 1999 – Egypt Air flight 990 kraschades ned i havet utanför Long Island av sin andrepilot. Amerikanska utredare kom fram till att andrepiloten medvetet styrte planet ned i vattnet.

Samtliga 217 ombord omkom.

29 november 2013 – Enligt de moçambikiska utredarna ska kaptenen på LAM Moçambique Airlines flight 470 ha flugit sitt plan och de 27 passagerarna och sex besättningsmedlemmarna rakt i marken. Den slutsatsen delades inte av landet pilotorganisation.

24 mars 2015 – en pilot vid Germanwings flight 9525 flög sin Airbus A320-211 rakt in i ett berg i franska alperna. Alla 150 ombord omkom även här.

De malaysiska utredarna ansåg inte att Zaharie Shabs kopia av den flight som

senare skulle döda honom och alla andra ombord var viktig. Utredarna konstaterade att det fanns mängder av andra flighter i hans flygsimulator som var helt normala. Men, skriver The Atlantic som talat med en expert, den dödliga rutten var den enda i simulatören som Shah valde att flyga manuellt. Och den enda där han flög till dess att bränslet tog slut.

Mycket lite av detta har tagits med i den slutliga rapporten, skriver The Atlantic. Men om detta tyder på en mörkläggning är svårt att säga, konstaterar dess reporter William Langewiesche.

När planet slutligen störtade, eller störtades, mot havsytan tappade det höjd med en hastighet av 4 500 meter i minuten för att slutligen krossas. Men då var sannolikt alla ombord döda sedan länge. Utom möjligen en person.

Och, skriver The Atlantic, för att hitta de slutliga svaren på gåtan MH370 behöver man inte leta i oceanen utan på land. I Malaysia:

”Där borde fokus ligga. Och om de inte är lika inkompetenta som flygvapnet och flygtrafikkontrollen, så vet den malaysiska polisen mer än den har vågat säga.”

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

Fakta. Radar

För att förstå det som hände är det viktigt att skilja på två system som gör att flygtrafikkontrollen på marken kan följa ett flygplan i luften. Och varför man trots det kan tappa bort dem.

Alla kommersiella flygplan har en så kallad transponder ombord som svarar när den träffas av en radarpuls från marken och sedan skickar tillbaka en kod, ett svar som berättar vilket flygplan det är. Om transpondern inte är i gång kan flygledarna på marken inte se vilket plan det rör sig om.

Men militären använder sig också av så kallad primärradar där radarvågen studsar på planet och åter fångas upp på marken oavsett om planet har en transponder eller inte. Det går visserligen inte att se vilket flygplan det är, men att det är ett plan råder det ingen tvekan om.

För att transpondern ska sluta sända måste någon ha stängt av den för hand.

Pridedeltagare trotsade värmeböljan i Paris

SÖNDAG 30 JUNI 2019

Mängder av Parisbor trotsade 36-gradig hetta på lördagen, då årets upplaga av Prideparaden gick av stapeln i staden. Värmeböljan har de senaste dagarna samtidigt bidragit till att tiotals skogsbränder utbrutit i södra Frankrike, delar av Spanien och Italien. Paris.

Kulmen på den senaste veckans värmebölja nåddes i Paris på lördagen – lagom till årets Prideparad, där en halv miljon väntades delta. Extra sjukvårdsstationer och vattenutdelare sattes in längs den 5,5 kilometer långa paradvägen.

Stadens brandkår var utkommenderad för att spruta vatten på deltagarna. Spontana, tacksamma jubel utbröt.

– Det där var välbehövligt! Det gäller att se till att inte få värmeslag, och att dricka ordentligt. Men det är klart att man måste gå i paraden. Vi måste kräva våra rättigheter och stå upp för jämlikheten, sa den 18-åriga ekonomistudenten Marie Williot, som gick hand i hand med sin flickvän.

Debatten inför årets parad har framför allt handlat om rätten till insemination. Detta sedan premiärminister Edouard Philippe i

juni öppnade för att göra insemination lagligt även för lesbiska par och ensamstående kvinnor – och inte bara för heterosexuella par som levt tillsammans i minst två år, som det är nu i Frankrike. Den ovanligt heta avslutningen av juni månad har dock också gjort värmen och hälsoriskerna till en stor snackis.

I södra Frankrike och norra Spanien har en rad skogsbränder rasat de senaste dygnet. I det sydfranska departementet Gard, där den franska rekordnoteringen 45,9 grader uppmättes i byn Gallargues-le-Montueux i fredags, har ett 60-tal bränder utbrutit.

Omkring 700 brandmän kämpade på lördagen mot sex skogsbränder som ännu inte var under kontroll, och som snabbt slukat 620 hektar och flera byggnader.

Några av dessa bränder misstänks vara anlagda, och en man har gripits misstänkt för att orsakat dem.

De senaste dagarnas hetta i Europa har också krävt flera liv. Bland dem en 17-årig jordbruksarbetare i Spanien och en 72-årig hemlös man i Italien. Även i Frankrike och Tyskland rapporteras om flera värmerelaterade dödsfall, i första hand bland äldre.

På söndagen väntas hettan avta något. ”La canicule”, som värmeböljan kallas i Frankrike, ser därför ut att vara över – för den här gången.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Rysk bloggare får böter för ”respektlös” dans vid monument

SÖNDAG 30 JUNI 2019

Jorden runt: Ryssland

Det finns ett speciellt förhållande mellan ryska kvinnor och kameran. I Moskvas parker ser man varje dag tjejer posera för kameran, alltid med ena foten placerad framför den andra i något slags balettaktig pose.

Moskva.

Jag har ofta funderat över vad det beror på. I Ryssland betraktas det som kvinnans uppgift att behaga, men de här tjejerna tar poserandet på ett sådant allvar att det verkar handla om något annat. Något slags självförverkligande.

I Ryssland är det viktigt att kunna uppträda och stå på scen. Många ryska unga kvinnor har dansat hela sin barndom och blivit skickliga. Att lägga ut dansvideor med sig själv är vanligt.

Det är med andra ord ingenting speciellt med den 22-åriga bloggaren som spelade in en video i vilken hon dansade i centrum av Brjansk. Hon genomför en reggaetondans högt uppe på en kulle med en allé i bakgrunden. Videon lade hon ut

på sin Telegramkanal och önskade alla "soligt humör".

Enda problemet är att hon befinner sig på ett minnesmärke för fallna soldaterna i andra världskriget. "Äreminne över odödligheten" heter det och består av en konstgjord kulle med en femuddig betongstjärna på toppen, omgärdad av en park.

Efter att videon hade uppmärksammats i ryska medier ryckte inrikesministeriets avdelning i Brjansk ut. 22-åringen drogs inför rätta, fälldes för förargelseväckande beteende och ska betala böter på 30 000 rubel (cirka 4 400 kronor). Hon dömdes enligt en ny paragraf, som förbjuder ryska medborgare att behandla statliga symboler respektlöst.

Försvarsministeriet har meddelat att man kommer att ta till åtgärder mot alla som

försöker kränka minnesmärken över militärhistoriska händelser.

Att den unga kvinnan valde ut just denna plats för sin uppvisning är i själva verket inte så konstigt. I många medelstora ryska städer är alla större, öppna platser reserverade för olika slags monument och minnesmärken för andra världskriget.

Stora fosterländska kriget, som det heter på ryska, har under de senaste tjugo åren fått en närmast religiös roll i ett samhälle som fortfarande inte klarar av att enas kring en gemensam idé om vem man är. 22-åringen behövde ett öppet ställe med bra utsikt för att spela in sin video. Det enda som stod till buds var ett minnesmärke.

Jag undrar om myndigheterna i Brjansk över huvud taget har reflekterat över denna omständighet.

Anna-Lena Laurén

Frans Timmermans ny favorit för EU:s toppjobb

SÖNDAG 30 JUNI 2019

Analys

Tyska kristdemokraten Manfred Weber är struken i speklutionerna om vem som ska bli ny ordförande för EU-kommissionen.

I stället har nederländska socialdemokraten Frans Timmermans seglat upp som ny favorit. Bryssel.

EU:s 28 stats- och regeringschefer kunde för tio dagar sedan inte ena sig om vem som ska få EU:s toppjobb och bli ny ordförande för EU-kommissionen. I kväll gör de ett nytt försök.

Inför detta möte har en kandidat slutligen hamnat i papperskorgen – Manfred Weber. Som ledare för Europaparlamentet största partigrupp, EPP, och med förbundskansler Angela Merkels stöd i ryggen, har han sett sig som utvald att efterträda Jean-Claude Juncker som kommissionsordförande.

Men senaste toppmötet visade att motståndet är stort bland övriga stats- och regeringschefer. Inte heller Europaparlamentets andra partigrupper stöttar honom.

Nu har även Angela Merkels stöd svalnat. Tyska Die Welt rapporterar att Webers namn är borta ur leken. Och i samband

med G20-mötet i Osaka sade Angela Merkel att en av de två spetskandidaterna borde få jobbet. Hon nämnde inte explicit Weber som hon brukar.

Nummer två i rangordning är socialdemokraten Frans Timmermans. Han företräder parlamentets näst största grupp och var den som vid flera tillfällen i tysk tv debatterade med Weber inför Europavalet.

Eftersom parlamentets EPP-grupp och socialdemokratiska gruppen har en lång historia av att dela upp EU-tjänster mellan sig är Timmermans ett fullt gångbart namn i EU-parlamentet. Det är parlamentet som slutligt ska godkänna den person som stats- och regeringscheferna föreslår.

I den församlingen är dock Frans Timmermans ifrågasatt. Polen, Ungern, Tjeckien och Slovakien vill inte ha honom

som kommissionsordförande.

Anledningen är att Timmermans i sin nuvarande roll som första vice ordförande i kommissionen drivit frågor som rättsväsendets oberoende, där dessa fyra länder varit i skottgluggen.

Också Italien lär ha invändningar mot nederländaren. Även om Timmermans kan nå den formella majoritet som krävs vid ledarnas toppmöte är det ingen bra start för hans mandatperiod att ha fem medlemsstater emot sig.

En kompromisskandidat kan då bli spetskandidat nummer tre i ordningen, liberala danskan Margrethe Vestager. EU-diplomater som DN talat med tror inte att fiaskot från senaste toppmötet upprepas. Denna gång pekar mycket på att ledarna blir överens, säger de. Dock först efter frukost på måndagsmorgonen.

– Det blir klockan 11 på måndag, tippar en källa. Pia Gripenberg

Sea Watch-kapten gripen i Italien

SÖNDAG 30 JUNI 2019

Medelhavet.

Räddningsfartyget Sea Watch 3 har gått i hamn på Lampedusa, och den tyska kaptenen Carola Rackete har gripits av italienska myndigheter. Med ett 40-tal räddade migranter ombord har Sea Watch i flera veckor utmanat den italienska politiken att stänga landets hamnar för migranter. Nu har alltså kaptenen överlämnat sig, men Italien har sagt att migranterna måste tas emot av andra EU-länder. Migranterna undsattes vid Libyens kust tidigare i juni.

TT-AFP

Rebeller hotar anfalla turkiska mål

SÖNDAG 30 JUNI 2019

Libyen.

Libyens nationella armé (LNA), som kontrollerar de östra delarna av landet och som leds av Khalifa Haftar, har fått order att anfalla turkiska mål i landet.

– Ordern har getts till flygvapnet att anfalla turkiska skepp och båtar i libyska territorialvatten, sade talespersonen Ahmad al-Mismari på lördagen.

Turkar i Libyen kommer också att gripas och alla flyg till och från Turkiet förbjudas.

Turkiet är allierad med Libyens FN-
erkända enhetsregering, GNA, och har
försett armén med drönare och lastbilar.
Krigsherren Haftar och hans armé får i sin
tur stöd från Förenade arabemiraten och
Egypten.

TT-AFP-Reuters

**”Om ordförande
Kim i Nordkorea
ser detta, kan jag
träffa honom på
gränsen/DMZ bara
för att skaka hand
och säga hej(?)!”**

SÖNDAG 30 JUNI 2019

USA:s president Donald Trump har på
Twitter sänt en oväntad invit till
Nordkoreas Kim Jong-Un om att träffas

nu i helgen. Trump betonar att det i så fall handlar om bara någon minuts möte. Han ska efter det pågående G20-mötet i Japan besöka Sydkorea, och väntas åka till den demilitariserade zonen (DMZ).

TT

**Björn Wiman:
Greta**

**Thunbergs nya
bok blåser rent
bland lögnerna**

SÖNDAG 30 JUNI 2019

När Greta Thunberg läxar upp världsledarna är hon profetisk i ordets rätta bemärkelse. Björn Wiman har läst - hennes nya bok "No one is too small to make a difference".

Det är hög nivå på lågstadieundervisningen i välbärgade Monterey söder om San Francisco. Inför en grupp tindrande åttaåringar citerar läraren den skotske skalden Walter Scotts ord om hur en lögn obevekligen snärjer in oss i en annan: "O, what a tangled web we weave when first we practise to deceive!" Lektionen handlar om klimatförändringarna. Till slut svimmar en flicka i en ångestattack.

"Hur kan ni vara så dumma att ni lär åttaåringar att planeten är dömd till undergång?" frågar en rasande mamma i ett möte med skolans lärare och rektor. Läraren och rektorn försvarar sig: nyheter

om klimatförändringar finns överallt, det är skolans uppgift att erbjuda relevant kunskap. Till slut tvingas skolledningen ordna föräldramöte om klimatundervisningen. Aggressiv stämning, upprörda rop bland föräldrarna: "Klimatförändringar är ganska tunga grejer att lägga över på andraklassare. Måste de veta att hela världen håller på att kapsejsa?"

Historien, som är hämtad ur andra säsongen av den stilfulla amerikanska tv-serien "Big little lies", säger något väsentligt. Flickan som svimmar av ångest har uppfattat att kampen är förlorad, att vi är dömda till undergång. Och att hon inte kan göra något åt saken.

Men det underliggande temat är lögn och sanning. Och vem som har rätt att definiera vad som är vad. Hade någon för ett år sedan sagt att en tonårig svensk tjej

med Aspergers syndrom skulle sätta i gång en global klimatrörelse med några av de största gemensamma manifestationerna i mänsklighetens historia; att hon skulle tala inför FN, EU och världsekonomiskt forum i Davos; att hon skulle träffa påven, vara på omslaget till Time Magazine och nomineras till Nobels Fredspris – ja, då hade vederbörande blivit avfärdad som en galenpanna.

Ändå är det precis vad som har hänt.

Också Greta Thunberg var åtta år när hon för första gången hörde talas om klimatförändringarna i skolan. Och nu är det hon som har gett hundratusentals barn och unga över hela världen en anledning att hoppas på framtiden och tro på sina egna möjligheter att påverka den.

Hur har det gått till? Jag tror att förklaringen till Greta Thunbergs unika, och kanske historiska, genomslag är att

hon har visat ledarskap i en ödesfråga där det övriga samhällets ledare har fallerat. Hon har litat på att människor – både barn och vuxna – tål att höra sanningen. Det framgår också tydligt i den nya boken med några av de tal hon har hållit under det senaste året, "No one is too small to make a difference". Det är en tunn liten volym med ett massivt budskap. Greta Thunbergs förkunnelse när hon talar till världens mäktiga är kraftfullt och påminner på många sätt om det som de slagkraftiga profeterna förde fram i Gamla testamentet. "Lögn, inte sanning, härskar i landet", ropade Jeremia. "Ni ljög för oss. Ni gav oss falskt hopp", inskräpper Greta Thunberg för ledamöterna i det brittiska parlamentet.

Det är en gripande läsupplevelse när Thunberg läxar upp världens ekonomiska och politiska ledare – samtidigt som hon

mobiliserar den folkrörelse hon har varit med om att skapa. Hårt och systematiskt hamrar hon in sitt budskap till makthavarna: Varför lyssnar ni inte till klimatforskarna? Varför behandlar ni inte krisen som en kris? Varför ger ni inte oss unga en tro på framtiden?

Rent retoriskt är det storartade anföranden, fyllda av drastiska stilfigurer och dräpande oneliners ("Vi ungdomar har inte gått ut på gatorna för att ni ska ta selfies med oss och säga att ni verkligen beundrar det vi gör.")

Men boken får också en allt mörkare underton, i takt med insikten om att hennes ord inte leder till några konkreta resultat i form av sänkta utsläpp. I de inledande talen finns hjärtskärande vädjanden ("Ge oss en framtid. Våra liv ligger i era händer") och en viss tilltro till

att politikerna verkligen ska vidta adekvata åtgärder.

I de sista talen märks en växande frustration över att hon har upprepat mer eller mindre samma budskap inför några av världens mäktigaste människor utan att något händer. Jo, det som händer är att utsläppen fortsätter öka. Det retoriska mästarprovet är det avslutande talet inför det brittiska underhuset: "Hörde ni vad jag just sade? Är min engelska okej? Är mikrofonen på? Jag börjar nämligen undra."

Men genom Greta Thunbergs tal löper också en orubblig övertygelse om att den verkliga makten finns hos folket och att endast civilt motstånd kan åstadkomma verklig förändring. Det är samtidigt en sträng pliktetik. Hopp är ingenting man får gratis. Det är något man förtjänar. Också här är Thunberg profetisk i ordets

egentliga bemärkelse: ”Jag skall ge er en framtid och ett hopp”, säger Jeremia. Den amerikanske 1800-talsförfattaren Henry David Thoreau, en av den civila olydnadens förgrundsfigurer, fick en gång frågan av sin kollega Ralph Waldo Emerson om varför han satt i fängelse för sin vägran att betala skatt till ett samhälle som stöttade slaveriet. Han ska ha svarat med en motfråga: ”Varför gör inte du det också?” Det är precis så Greta Thunberg skulle ha sagt.

Avsnittet av ”Big little lies” har titeln ”Världens undergång”. Under det upprörda föräldramötet sker efter ett tag en vändning, där en mamma håller ett starkt och förtvivlat tal om att vår tids stora lögn är den om det lyckliga slutet: ”Delar av sanningen är inte nog. Vi måste berätta hela sanningen.”

Det är Greta Thunbergs profetiska insats. Hon har blåst rent bland lögnerna, både de stora och små.

Björn Wiman

bjorn.wiman@dn.se

Den andra sidan av Dag Hammarskjöld

SÖNDAG 30 JUNI 2019

**Dag Hammarskjöld,
generalsekreteraren i FN, mottagaren
av Nobels freds- pris och den
förolyckade i en mystisk
flygplanskrasch 1961. Men fotografen
Dag Hammarskjöld? Nu visas foton ur
den svenska toppdiplomatens närmast
okända bildarkiv i en ny utställning i
Kivik. Henrik Berggren skriver om en -
fotograf som ofta framhävde -
människans litenhet inför naturens
storslagenhet.**

När Dag Hammarskjöld steg ur SAS-planet "Leif Wiking" i New York den 9 april 1953 visste inte journalisterna vad de skulle tro om den blåögde, blonde och pojkaktige 48-åringen som just utsetts till generalsekreterare för Förenta nationerna. Hans bakgrund var glanslös. Han var en plikttrogen ämbetsman från det neutrala Sverige som stått vid sidan om i kampen mot Nazityskland. Han hade varken hustru eller gulliga barn. Kollegor ansåg honom kompetent men opersonlig. Men i sitt första pressanförande sade den entusiastiske fjällvandraren Hammarskjöld något som fick journalisterna att spetsa öronen. De egenskaper som krävs av FN:s generalsekreterare, påstod han, var desamma som krävdes av en bergsbestigare: "uthållighet och tålamod, ett fast grepp om realiteterna, noggrann men fantasifull

planering, klar medvetenhet om farorna, men också om att vårt öde är vad vi gör det till och att den säkraste klättraren är den som aldrig ifrågasätter sin förmåga att övervinna alla faror.” Denna passage fick han upprepa tre gånger för filmkamerorna.

Det var en bra story: FN-chefen som klättrade i berg. Det var också en bild som skulle passa Hammarskjöld. Den anonyme svensken vann världens förtroende under 1950-talet. Han grep in i det kalla krigets konflikter från Suez till Kongo och tvingade parterna till förhandlingsbordet. I en tid av hotande kärnvapenkrig blev han den vise mannen på berget, en enstöring som stod högt ovan mänsklighetens tumult men stigit ned till jorden för att mäkla fred.

Klichébilden tjänade Hammarskjöld väl. Medvetet eller omedvetet insåg han att det

var nödvändigt att skapa en medial persona för sitt uppdrag som FN-chef. Han ledde genom att agera föredöme men utan att blotta sig själv. Med sin lågmälda intellektuella intensitet utstrålade han på en gång lojalitet med världsorganisationen och en omutbar personlig integritet. ”Leave it to Dag”, blev ett talesätt på amerikanska utrikesdepartementet. Det gällde även Hammarskjölds privatliv. Eftermälet blev mer komplicerat. Omständigheterna kring hans död i en flygkrasch i norra Rhodesia i september 1961 gav upphov till omfattande spekulationer och utreds fortfarande av FN. Hammarskjölds engagemang för avkolonialisering av Afrika utmanade starka ekonomiska och militära intressen. Fingrar har pekats åt alla håll, men kanske mest åt västmakternas underrättelsetjänster.

Lika intensiva har diskussionerna varit om den postuma tänkeboken "Vägmärken" som kom ut 1963. Manuskriptet, som återfanns i hans våning i New York efter hans död blottade en grubblande, självprövande och stundtals djupt olycklig människa. Den starka religiösa tron förbluffade till och med hans närmaste medarbetare. Åren före utnämningen till FN-chef hade han upplevt en förtvivlad längtan efter att Gud skulle ge honom ett meningsfullt uppdrag: "Jag begär det orimliga: att livet skall ha en mening", skrev han uppgivet.

Spänningen mellan bilden av Hammarskjöld som handlingskraftig FN-chef och inåtvänd kristen mystiker har stundtals varit stark. Men de har också en sak gemensamt. De utgår de båda från skriven text, i det ena fallet brev, artiklar

och FN-dokument och i det andra de personliga betraktelserna i "Vägmärken". Men Dag Hammarskjöld var inte bara en skrivande människa. I hans arkiv på Kungliga biblioteket i Stockholm finns mer än 2 000 fotografier. Att han var en entusiastisk naturfotograf var förstås inte okänt för samtiden. Bland annat publicerade tidskriften National Geographic bilder av Mount Everest, Annapurna och andra toppar i Himalaya som han tagit vid ett besök i Nepal 1959. Men i övrigt har den stora bildsamlingen varit otillgänglig för allmänheten. Tills nu, det vill säga. Tack vare ett tips från fotografen och journalisten Per Lindström har konstnären Johan Petterson gått igenom Dag Hammarskjölds bildsamling och gjort ett urval som kommer att ställas ut i sommar på Fabriken på Österlen. Som curator har

han valt bilderna ur ett estetiskt snarare än biografiskt perspektiv. Vilket inte hindrar att de också säger något om Dag Hammarskjöld som människa, även om de knappast utgör något vanligt familjealbum.

Likt hans litterära texter är Hammarskjölds fotografier genomarbetade. Kameran, skrev han, är ett medel att lära sig se i bild, "att ... - memorera linjespel, ljusfördelning, balansen mellan detaljen och helheten". Här finns samma omsorgsfulla komposition som präglar texterna i Vägmärken".

Ödsligheten är också gemensam. I "Vägmärken" möter vi ett ensamt subjekt som konfronteras med en förfrämligad värld, i bildverken framhävs ofta människans litenhet inför naturens storslagenhet.

Men det finns också en avspändhet i bilderna som sällan återfinns i "Vägmärken". Många foton kommer från hans tid som FN-chef, den period i livet när han kände att han äntligen hade funnit mening i livet. Vid ett tillfälle när han fotograferar en fattig burmansk kvinna skriver han om hur hennes dotter otåligt följer "fotografens lek". Ordet "lek" är inte oskyldigt valt. Han kände han sig sannolikt mer harmonisk när han var ute i världen och fotograferade än när han bearbetade sina vägmärken sent om natten.

Med kameran var han en amatör, en turist som kunde närma sig de länder han besökte på ett mer oskyldigt sätt än den utsände FN- chefen. Kameran var ett skydd, som när han ironiskt vänder den mot de efterföljande tidningsfotografierna: villebrådet knäpper jägarna. Men även om

Hammar skjöld hade svårt för dumma frågor gillade han journalister. Han tävlade med sin presschef – de kallade varandra för ”Mr Flexibility” och ”Mr Fluid” – om att ge absurt undvikande svar på presskonferenserna om pågående världskriser.

Det finns inte många personporträtt. Ett som sticker ut är bilden av Ernst Wigforss behagfullt vilande i en trädgårdsstol. Den socialdemokratiska finansministern hade rekryterat den unge Hammar skjöld som statssekreterare i Finansdepartementet på 1930-talet och tillsammans lade de grunden för den socialdemokratiska välfärdspolitiken. Att börja arbeta med Wigforss hade varit ett avgörande steg i Hammar skjölds frigörelse från sin far, den konservative juristen Hjalmar Hammar skjöld, som var impopulär statsminister under första världskriget.

Det är svårt att tänka sig att Dag skulle kunna ha tagit ett lika pastoralt avspänt porträtt av sin krävande och rigide far. För Hammar skjöld var kameran sannolikt ett sätt att uppnå intimitet utan att förlora kontroll. Många människor upplevde honom som kylig och distanserad. ”Han dölde inte sin intellektuella överlägsenhet och tappade snabbt intresset för människor som inte förstod och svarade upp till hans praktiska idealism”, skrev en av hans närmsta medarbetare i FN och största beundrare Brian Urquhart. Folkpartiledaren Bertil Ohlin berättade gärna en anekdot om att han försökt para ihop Hammar skjöld med en av sina kvinnliga vänner, men att det fallit på att damen i fråga inte läst T S Eliot. Andra talade om hans ”iskalla blå ögon”. Den självanalytiske Hammar skjöld var väl medveten om sin krävande skygghet. I ett

av sina "Vägmärken" reflekterade han över sin ensamhet:

Utan förblindade åtrå

Utan känsla av rätt att tränga någon in på livet

Skygg för mitt eget väsens nakenhet

Med krav på fullkomlig samklang som förutsättning för samliv

Hur skulle det kunna gå annorlunda?

Han gifte sig aldrig och hade inga kända förhållanden av något slag Till en del var det kanske ett fritt val att binda sig vid mänskligheten i stället för en eller ett par människor. Men det var också en fråga om läggning. Hans ideal var inte familjen utan arbetsgemenskapen, det tysta samförståndet mellan människor som jobbar mot ett gemensamt mål trots personlig olikhet. "En sorts kamratskap under samma stjärnor där man inte begär

och får så mycket", som han uttryckte det i ett brev till en vän.

Några av hans mest euforiska ögonblick inträffade under de stora kriserna i FN då han och hans kollegor levde samman dag och natt på 38:e våningen av FN-skrapan för att rädda världsfreden. Så här skildrade han en typisk arbetsdag: "På nåt sätt gick allt snett, och till och med stadige Andy [Cordier] beskrev dagen som mardrömslik när vi lämnade kontoret... trots det hade vi den mest ansvarslösa, glada middagen jag kan minnas på länge hemma som hos mig." Kanske det svarade bättre mot hans längtan efter "fullkomlig samklang" än en parrelation.

Men han hade också en privat krets. Där fanns bland annat hans syskonbarn, inte minst brodern Stens dotter Madeleine som han skrev till från sina resor som FN-chef. Där fanns hans närmsta vänner,

konstnären Bo Beskow och hans hustru Greta. Under sina korta besök i Sverige om somrarna tillbringade Hammarskjöld alltid några dagar i deras hus på Österlen, vilket ledde till att han köpte den fallfärdiga gården Backåkra och började rusta upp den. Han kom att uppskatta landskapet på Österlen lika mycket som den svenska fjällvärlden, något som märks i bilderna.

Den person som mest delade hans vardag var livvakten Bill Ranallo, en storvuxen, jordnära livsnjutare som bland annat arbetat åt den amerikanske presidenten Roosevelt. Ranallo spelade rollen av Sancho Panza mot Hammarskjölds Don Quijote. Han vakade ständigt över "the boss" och skrev rapporter till Hammarskjölds vänner i Sverige: "Chefen driver sig själv hårt som vanligt & har inte haft någon avkoppling under det senaste

halvåret, men han ser pigg ut och Herren har försett honom med en stark konstitution."

Vänskapen mellan Hammarskjöld och -Ranallo kan avläsas på de många bilderna från Hammarskjölds landställe i det lilla samhället Brewster, en bit norr om New York. Även om naturen i New England är det dominerade temat är den också befolkad av Ranallo och hans söner. Här kunde Hammarskjöld vara den gode vännen i familjen, den spännande onkeln som landade tillsammans med pappa Bill mellan deras äventyrliga uppdrag i världen.

Bill Ranallo var med till slutet. På morgonen den 17 september 1961 skrev han från Leopoldville i Kongo till sin fru: "Chefen har varit i en så deprimerad stämning – värre än jag någonsin sett honom förut." Men, fortsatte han, "... igår

kväll var [han] på mycket bättre humör efter att ha ordnat en förhandling....” Några timmar senare gick han och Hammarskjöld ombord på den DC:6:a som skulle komma att krascha under mystiska omständigheter i Nordrhodesia samma natt.

Henrik Berggrens biografi ”Dag Hammarskjöld: Att bära världen” utkom 2016 på Max Ström förlag.

Henrik Berggren

Dag Hjalmar Agne Carl Hammarskjöld föddes den 29 juli 1905 i Jönköping, och växte upp i Uppsala.

Efter examen i bland annat nationalekonomi kom Hammarskjöld att inneha ledande poster i såväl Finans- som Utrikesdepartementet. Mellan 1951 och 1953 var han Sveriges biträdande utrikesminister och ingick i huvuddelegationen i OEEC.

Under våren 1953 utsågs han till FN:s generalsekreterare och omvaldes 1957.

Efter många medlingsuppdrag i konflikthärddar runt världen kom Kongo-krisen att bli Hammarskjölds sista. Han dog i en flygkrasch den 18 september 1961 i nuvarande Zambia.

Dag Hammarskjöld var från 1954 ledamot i Svenska Akademien.

Han tilldelades Nobels fredspris postumt 1961.

2 Fotografer: Hans Hammarskiöld & Dag Hammarskjöld

Samlingsutställning med bilder av den - professionella fotografen Hans Hammarskiöld och ämbetsmannen Dag Hammarskjöld (avlägsna släktingar) på Fabriken Bästekille i Kivik fram till den 29 september.

Curator är konstnären Johan Petterson.

Upplev Kalifornien på fyra hjul

SÖNDAG 30 JUNI 2019

Storslagna landskap, imponerande vyer, dramatisk kust och spännande stopp på vägen. Häng med på en amerikansk roadtrip i soliga - Kalifornien.

Förundrade går vi ut och inspekterar vår plats för natten. Enorma redwoodträd reser sig svindlande högt. Runt campingbordet hoppar ekorrar och knallblå fåglar ystert omkring. Strax nedanför porlar Big Sur-floden fram i en vacker båge. Vi korkar upp var sin lokal öl

tillsammans med vår kaliforniske kompis Brian och sätter oss ner. Skymningen smyger sig på, grannarna tänder sin eld och så dyker stjärnorna upp en efter en. Platsen vi parkerat husbilen på ligger mitt i naturen. Det finns vattenkranar och eluttag att ansluta husbilen till samt bänk och eldstad, men inte mer. Här är det naturen som dominerar, naturen som är själva attraktionen.

Tidigare har vi mött vår kaliforniske vän vid restaurangen Big Sur Roadhouse en kilometer upp längs vägen, där vi fann honom avslappnat tillbakalutad i en stol – mitt i floden! Även restaurangerna tar till vara de möjligheter naturen ger.

I en månad reser vi runt i Kalifornien tillsammans. Först en vecka i San Francisco, sedan hämtar vi vår hyrda husbil och rullar ut. Vår rutt blir San Francisco–Lake Tahoe–Bridgeport/

Bodie–Yosemite–Pinnacles National Park–Big Sur/Monterey–Pismo–Oceanside–Palm Springs–LA.

Lake Tahoe välkomnar med höstsprakande skogar, vandring, högbanor uppe i trädkronorna och lekande laxar i bäckarna. I byn äter och dricker vi gott på populära Tahoe Cold Water Brewery, proppfullt med lokala och turister om vartannat. Också här sover vi under skyhöga träd med kottar större än ekorrarna som gnager på dem.

Efter en avkopplande tur med hjulångare på sjön kör vi undersköna väg 395 söderut över bergen, genom en snutt av Nevada och tillbaka in i Kalifornien öster om bergskedjan Sierra Nevada. Landskapet är omväxlande med berg och dalar, betesfält med kreatur och små dammiga byar där vi stannar för kaffe och fotografering. En del säger att denna sträcka tillhör landets

vackraste och vi njuter av färden. Målet är den pyttelilla ökenstaden Bridgeport där vi hör prärievargarna yla på natten. Eller egentligen är det inte Bridgeport vi ska till men det är enda staden/byn i närheten av spökstaden Bodie.

Här, mitt i öknen på mer än 2 500 meters höjd över havet, fann man guld i mitten av 1800-talet. I takt med att guldet flödade växte staden, men när så gruvorna sinade tömdes staden snabbt. I dag ser Bodie ut som om man hamnat mitt i tv-serien "Westworld", minus skådespelare och robotar. Det är en speciell känsla att vandra runt mellan husen, kika in genom fönster på möblerade rum och barer med dammiga biljardbord.

Nästa mål är världsberömda nationalparken Yosemite. Hit vallfärdar naturintresserade från hela världen så det blir lätt trångt nere i själva dalen. Men de

flesta turister kommer västerifrån och vi kör in österifrån via Tioga Pass, en väg som är stängd vintertid på grund av stora snömängder.

Bara bilfärden är en upplevelse med många storslagna vyer. Snöklädda berg reser sig mäktigt, dekorerade med gröna barrträd och höstgyllene lövträd. Vid Tuolumne Meadows stannar vi för att gå ut och kunna ta in det storslagna landskapet. Vi vandrar över en stor äng till Tuolumnefloden, på andra sidan sitter en örn i ett träd och iakttar oss med ett bulligt berg i fonden.

Motvilligt rullar vi vidare men måste snart stanna igen vid Tenayasjön, det är så vackert att vi inte har något annat val. Grönskimrande vatten reflekterar massiva klippor med mjuka former.

Till sist når vi själva Yosemite-dalen, där alla ikoniska bilder av lodräta klippor och

skummande vattenfall tagits. Det är verkligen häpnadsväckande vackert. Men också fullt med bilar och människor och tyvärr är det disigt av brandrök från skogsbränder. På besökscentrumet får vi kartor och nästa dag vandrar vi till Mirror lake, en fin och enkel promenad. Ju längre bort vi kommer från dalen desto färre människor ser vi och när vi följer floden bortom den lilla sjön är vi ensamma med allt det vackra.

Vårt hus på hjul rullar vidare västerut mot Pinnacles National Park, en dryg timmes körning inåt land från Monterey. Här i trakterna finns flera vingårdar som är fina att besöka, både för vyerna och för provsmakning.

Nu ändrar resan karaktär, från berg och öken till klassiska Kalifornien med sol, strand och surf. Vi siktar på Monterey och kuststräckan Big Sur där vågor dånar mot

dramatiska klippor, mjuka stränder hukar sig däremellan och allt badar i det vackraste av solsken.

I själva staden Monterey lockar det berömda akvariet men också sjölejon i hamnen och söta havsuttrar vid Lovers Point Park. Ändå är det den vilda kusten vi älskar mest. Som vid Garrapata Beach där vi flanerar i saltmättad luft och spanar in uppspolad kelp – flera meter långt sjögräs som mer ser ut som tentakler i en sci-fi-rulle. Eller på Pfeiffer Beach med tunnlar genom klipporna där havet skummar och med riktig sagoskog i sanden bakom stranden.

Vi äter middag en kväll på Nepenthe och njuter av solnedgången och det faktum att detta för en kort tid var kärleksnäste för Rita Hayworth och Orson Welles! Och just det, valskådningen! I bukten utanför Monterey samlas massor med

valar och delfiner tack vare näringsrikt djuphavsvatten som kommer in via en undervattensravin. Vi följer med på en båttur och ser gång på gång hur stora knölvalar kommer upp till ytan för att andas för att sedan försvinna ner i djupet igen, vinkandes med den stora stjärtfenan. Ibland får de sällskap av stora flockar sjölejon som får vattnet att koka.

Ju längre söderut vi rullar, desto varmare blir det och desto galnare blir trafiken. Det är oerhört skönt att till sist komma till ro i surfmeckat Oceanside. Här vimlar det av snygga gamla folkabussar med bräddor på taket och alla tycks ha fokus på havet och de milslånga stränderna där fina surfvågor rullar in.

Med havssuget stillat vänder vi inåt land mot Palm Springs. Någon timme västerut dyker de märkliga joshua-träden upp och landskapet känns exotiskt. Bara att rulla

runt på de vindlande små vägarna omgiven av Mojaveöknen är en upplevelse. Lilla Pioneertown är också rolig att besöka, byn byggdes som filmkuliss på 40-talet men har i dag lustigt nog blivit något av ett hipsterutflyktsmål.

Efter tre veckor på vägarna lämnar vi motvilligt tillbaka husbilen i Los Angeles. I den här jättestaden håller vi oss till stadsdelen West Hollywood med sina roliga butiker, kaféer och restauranger, inte minst längs Melrose Avenue.

Nära andra änden av Melrose ligger chica Fudge, specialiserat på föräldrar som vill äta gott medan barnen leker i rummet vid sidan om (komplett med leksaker och pedagog). Stället drivs av skådespelaren Jessica Biel (tillika Justin Timberlakes fru). Gott och kul!

En utflykt till Universal Studios är också svår att motstå – här finns alltifrån Homer

Simpson-kvarter till Harry Potter-by och en rad attraktioner från ”roligt för hela familjen” till ”jag har aldrig varit så rädd i hela mitt liv” – tänk tv-serien ”Walking dead” i övergivet sjukhus med levande zombies. Only in America!

Text och foto: Marko T Wramén och Anna W Thorbjörnsson

Cruise America är största uthyraren i USA vilket ger ett stort utbud och många stationer, så det är lätt att hämta bil på ett ställe och lämna på ett annat så att du slipper köra tillbaka (det kostar dock extra). Vi hyrde storleken C25 som har gott om plats för två vuxna och två barn (vi var två vuxna och ett barn). Den storleken kostar 52 USD (cirka 470 kronor) per dag plus eventuella tillägg. Ombord finns spis, kyl och frys, toalett med dusch, AC och värme.

Reser du med barn? Bakåtvända bilstolar fungerar inte i husbilar. Därför kan det löna sig att köpa en framåtvänd barnbilstol på plats (beställ billigt över nätet i förväg från Amazon eller Walmart och få den levererad till hotellet). Evenflo Maestro har fått bra testresultat, är lätt att använda och lätt att bära/ta med hem.

Fakta. Camping

Det finns ingen allemansrätt i USA och säkerhetsläget är annorlunda jämfört med Sverige, så du bor på RV Camps eller RV Resorts – speciella campingar för husbilar. De kan variera från vackra naturcampingar utan några faciliteter till stora asfalterade stadscampingar med fasta kopplingar för vatten, el och avlopp samt trådlöst internet. Det är klokt att boka plats i förväg, inte minst på de nära hav och strand. Speciellt helger kan det bli fullt.

Resfakta.

Resa hit: SAS flyger direkt Stockholm-Los Angeles och till San Francisco med en mellanlandning i Köpenhamn.

Koldioxidutsläpp: Flyg Stockholm–Los Angeles cirka 2 895 kilo per person, tur och retur, inklusive höghöjdseffekt. Flyg Stockholm–San Francisco cirka 2 811 kilo per person, tur och retur, inklusive höghöjds-effekt. (För beräkningsmetod se www.klimatsmartsemester.se)

Bästa tiden: Vår eller höst, men det fungerar året om. På vintern kan bergsvägarna snöa igen. På sommaren blir det väldigt varmt i inlandet.

Tidsskillnad: Minus 9 timmar.

Språk: Engelska och en del spanska.

Valuta: US dollar.

Prisnivå: Extremt dyrt i San Francisco, billigare än Sverige på landsbygden, ungefär som Sverige i Los Angeles.

Ta dig runt: Hyr bil, husbil eller bil med husvagn.

Bra att veta: Filkörning är ett okänt begrepp så var beredd att bli omkörd på alla sidor.

Undvik om möjligt att köra i Los Angeles, köerna är oändliga.

Läs mer: www.visitcalifornia.com,
www.cruiseamerica.com

Fakta.

Campingplatser under resan

Paradise Shores RV Camp, Bridgeport (nära Bodie)

Mindre privat camping vid stor damm/sjö, fin grillplats. Här hörde vi prärievargar yla på natten!

Adress: 2399 CA-182, Bridgeport

www.paradiseshorescamp.com
Pinnacles National Park camping
Naturcamping i nationalpark med gott om djur och fin vandring.
Adress: 5000 HWY 146, Paicines
www.recreation.gov/camping/campgrounds/234015
Fernwood Campground and Resort, Big Sur
Vacker privat naturcamping under höga träd längs en å. Vatten och el vid platsen.
Adress: 47200 CA-1, Big Sur
www.fernwoodbigsur.com
Paradise by the Sea Beach RV Resort, Oceanside
Halvstor privat camping med fullservice och gångavstånd till hav och strand.
Adress: 1537 S Coast Hwy, Oceanside
www.paradisebytheseaervresort.com
Se & göra
Äventyrlig klättring

Prova trädtoppsäventyr med balansgång och ziplinor vid Lake Tahoe.
Adress: 725 Granlibakken Rd, Tahoe City
www.tahoetreetop.com
Kör längs en vacker väg
US395 är en historisk väg som går från kanadensiska gränsen ner till Mojaveöknen. En mycket vacker sträcka går från Lake Tahoe till Lake Mono.
Besök spökstaden Bodie
När guldruschen slog till i Kalifornien på 1800-talet var Bodie en livlig stad. Sedan tog guldlet slut och staden tömdes. I dag står husen övergivna högt upp i bergen i Kaliforniens öken.
Adress: Bodie Road/Highway 270, Bridgeport
www.bodie.com
www.parks.ca.gov/?page_id=509
Vandra i storslagna Yosemite

Nationalparken Yosemite är världsberömd för sina mäktiga klippor och vattenfall. En lätt och vacker vandringsled går till Mirror Lake.

www.yosemite.com

www.nps.gov/yose/index.htm

Valsafari i Monterey Bay

Båtsafari med mycket stor chans att se valar med

Discovery Whale Watch.

Adress: 66 Fisherman's Wharf, Monterey

www.discoverywhalewatch.com

Pfeiffer Beach

Gå genom sagoskogen för att nå denna pärla till strand med dramatiska klippor och mjuk sand. Perfekt för promenad eller romantik, för stora vågor för bad.

Adress: Sycamore Canyon Rd, Big Sur

www.campona.com/los-padres-national-forest/monterey-ranger-district/pfeiffer-beach/

Roa dig på Universal Studios Hollywood

Filmbolaget Universal Studios har skapat en stor nöjespark i Los Angeles med attraktioner som bygger på olika filminspelningar. Ibland väldigt roligt (The Simpsons), ibland mycket skrämmande ("Walking dead" är det läskigaste vi någonsin gjort). Harry Potter har en egen by här.

Adress: 100 Universal City Plaza, Universal City

www.universalstudioshollywood.com

Maria Gunther: Att fundera, förbättra och hitta på nytt gör oss till människor

SÖNDAG 30 JUNI 2019

**Med en hjärna som kunde tänka och
händer som kunde göra saker erövrade
människan världen.**

Det står två sönderlästa böcker i bokhyllan hemma. Det är två exemplar av samma bok, som på 70-talet lästes från pärm till pärm, om och om igen, av två barn på olika håll i Sverige (och världen). ”Så funkar det!” av Joe Kaufman har följt med på flyttar fram och tillbaka genom Europa, överlevt Marie Kondo-utrensningar, och sluppit att bli undanstuvad på vinden tillsammans med andra barnböcker.

Kanske var det tack vare boken, med sina tydliga beskrivningar och bilder av hur allt från kulspetspennor och brödrostar till ånglok, växellådor och till och med Apollokapseln fungerar, som gjorde att både min man och jag blev ingenjörer och forskare (och till slut träffades).

Första sidan i boken är en enastående illustration av begreppet innovation. En skäggig urtidsmänniska blir (helt anakronistiskt) jagad av en dinosaurie, och söker skydd i en grotta. Där inne hittar han en trädgren, en skinnremsa och en sten, som han efter lite funderande, och till dinosauriens stora förskräckelse, knyter ihop till en klubba. På sista bilden är det istället människan som jagar dinosaurien, med klubban i högsta hugg. ”Vad hade urtidsmänniskan att försvara sig med mot urskogens rytande vilddjur? Jo, hon hade en hjärna som kunde tänka och händer som kunde göra saker”, skriver Joe Kaufman.

Klubban är ett bra exempel på en av de enkla maskinerna, eller de mäktiga fem som de också kallas: kilen, skruven, hävstången, det lutande planet och hjulet. 10-åringen läser om dem i skolan nu, och

fick i läxa att hitta maskinerna hemma i köket och ta med ett exempel. Efter att ha funderat på både korkskruven och osthyveln valde hon till slut en kapsylöppnare, som ju, liksom osthyveln, både är en kil och en hävstång.

Alla fem maskinerna bygger på samma princip – ”det man vinner i kraft förlorar man i väg” mässar min gamla fysiklärares röst inne i huvudet. Få innovationer har förändrat människans tillvaro mer än de, och med hjälp av bara dem var det till och med möjligt att bygga Egyptens pyramider.

Att använda verktyg är förstås inte unikt för oss. Kapucinapor knäcker nötter med stenar, schimpanser har specialgjorda kvistar för att fiska upp vandrarmyror till middag och gorillor använder grenar för att testa hur djupt det är i vattnet.

Men djurens verktyg skiljer sig från våra på en avgörande punkt: allihop kan ha blivit uppfunna av en enda smart individ, som sedan lärt upp andra, eller blivit imiterad. Det finns inte en enda människa som ensam skulle kunna skapa en mobiltelefon, en Apollokapsel eller ens en cykel utan att bygga vidare på andras uppfinningar och utan att använda verktyg som redan finns.

”Och människan fortsatte att fundera och förbättra och hitta på nytt, tills vi nu har fartyg, tåg, bilar och flygplan – och spisar, lås, pianon och telefoner, ja till och med farkoster att utforska världsrymden i” skriver Joe Kaufman. Eller, för att tala med Isaac Newton: vi står på jättars axlar. Och det är kanske en av de saker som gör oss till människor.

Maria Gunther
maria.gunther@dn.se

”Innovationer kan rädda världen”

SÖNDAG 30 JUNI 2019

Hur främjar samhället innovation? Och kan uppfinningar rädda världen? DN lät professor Magnus Mähring, chef för House of Innovation på Handelshögskolan i Stockholm, och Svenska Uppfinnareföreningens ordförande Anneli Schöldström diskutera ämnena över en frukost.

Vad gör Svenska Uppfinnareföreningen?
Anneli: Syftet med vår förening är att få fler att våga tro på sina uppfinnaridéer och

att stötta dem som är i början av sina idéer.

Vad gör ni på Handelshögskolans House of Innovation?

Magnus: House of Innovation är en satsning som för samman det vi gör kring innovation, entreprenörskap och digitalisering. Innovation är en del av vår kärnverksamhet och vi har en institution för ämnet. För oss är det viktigt att få ett genomslag i undervisningen och vi har även en företagsinkubator. Handels har hållit på med innovationsforskning länge, men det var först förra året som vi samlade kunskaperna.

Hur forskar man på innovation?

Magnus: Vi definierar innovation som en uppfinning som möter en marknad. Att studera det är tvärvetenskapligt, men forskningsmetoderna är inte annorlunda än för andra ekonomiska fenomen. Bland

annat letar man efter mönster i patentdata. Patent säger mycket om kunskapsutveckling, men sen är frågan vad det blir av kunskapen. Det kan man spåra i finansiella data från företag. Vi gör även fallstudier.

Anneli: Det kan låta enkelt med forskning i ämnet, men vägen från en uppfinning till innovation är ofta krokig. Som uppfinnare kan du gå upp för berg, sen längs skogsstigar och plötsligt på E4:an, för att komma tillbaka till skogsstigen igen, innan du hamnar på marknaden.

Magnus: Ett annat ämne vi studerar är försök som borde ha avslutats tidigare, projekt som borde ha avbrutits sedan länge men som pushas av psykologiska eller andra anledningar.

Hur skapas bra förutsättningar för nyskapande?

Magnus: Det måste finnas en fungerande marknad. I Stockholm har vi en fördel i en stark riskkapitalmarknad som främjar start-ups. Innovations- och entreprenörssystemet är starkt och dynamiskt här. Men det betyder heller inte att alla som borde lyckas, lyckas. Det är även viktigt att företag inte blir för toppstyrda, då det ofta inte går att planera fram innovation.

Anneli: Vad det gäller privat kapital ser det bra ut i Sverige. Däremot har vi sjunkit i mätningar. I Bloombergs undersökning har Sverige sjunkit från andra till sjundeplats. Vi har blivit omsprungna av Tyskland och Schweiz. Vi behöver ta tag i finansieringen i det tidigaste skedet.

Jämfört med andraländer har vi grundtrygghet i det sociala systemet, med bland annat barnomsorg och skyddsnät.

Enskilda uppfinnare måste också få bättre stöd.

Magnus: Sådana index är intressanta, och Stockholm och Sverige brukar placera sig högt. Men det som skapar en god miljö är långsiktiga förändringar, så förlorar vi ett par placeringar behöver det inte innebära att något förändrats dramatiskt.

Hur kan Sverige bli bättre?

Anneli: Enskilda uppfinnare vinner sällan patenttvister mot kapitalstarka företag.

Situationen är bättre i exempelvis Tyskland och Storbritannien. Här är läget bekymmersamt. Vi måste också bli bättre på att väcka engagemang hos barn så fler vågar pröva uppfinnarbanan. I dag finns det få aktörer som gör det.

Transportsystemet måste även bli bättre så att Sverige blir mer sammanlänkat. I dag är stora delar av inlandet relativt isolerat, vilket försvårar innovation.

Magnus: Vi ska nu studera var och för vem som uppfinningar skapar värde. För det behövs en mätbar definition av en innovation, så att vi kan undersöka vem som tjänar på den. Är det så att värdet inte skapas hos upphovspersonerna är risken att de inte kommer att vilja skapa saker igen. Det måste finnas incitament för att folk ska vilja fortsätta.

Anneli: Sverige behöver någon form av myndighet eller organ som samordnar alla insatser för uppfinnare, och som det går att vända sig till. Då skulle vi också bättre förstå varför vi sjunker i mätningar.

Magnus: Ser man på industristrukturen så är Sverige dominerat av storföretag. Tyskland exempelvis har fler medelstora bolag. Mindre företag kan ibland vara bättre på att främja innovation.

Varför har Sverige historiskt sett haft många uppfinnare och nyskapande företag?

Magnus: Det verkar som att Sverige nu har både tillräcklig trygghet för att ta risker, och incitament för att göra det. Historiskt har det nog mer handlat om att nöden är uppfinningarnas moder. Men det är intressant att Sveriges sociala skyddsnät nu gör att folk vågar försöka nya saker.

Anneli: Till exempel ligger Sydkorea i topp på Bloombergs innovationslista, men tittar ändå på den svenska skolan eftersom landet inte har slöjd på schemat. Slöjd är ett sätt att lösa problem.

Kan innovationer lösa de globala utmaningar vi står inför?

Anneli: Absolut. Ta miljöförroreningar. Sådant vandrar över nationsgränser. Är det en smutsig industri hos grannen kommer det att spilla över hit. Exempelvis

finns det ett svenskt företag som skapar en produkt som renar vatten. De har svårt att nå ut med sin uppfinning. Det behövs bättre stöd för sådana bolag.

Magnus: Ja, men inte ensamt. Solceller har utvecklats dramatiskt under senare tid. Det som är problemet är vad nationalekonomer kallar "externaliteter". Har en företeelse, som miljöförstöring, ingen direkt konsekvens för ett företag kommer företaget inte att sluta smutsa ner. Lagar och ekonomiska incitament är viktiga för de skapar en drivkraft att tänka nytt. Har ett företag en koldioxidkvot tvingas det att hitta nya sätt att minska utsläppen. Den politiska viljan är viktig. Det behövs starka globala strukturer.

Anneli: Det räcker inte med politisk vilja, utan det behövs handling.

Vilka områden inom ämnet är intressantast just nu?

Magnus: Framför allt hållbarhetsrelaterade innovationer. Men även artificiell intelligens och "big data". Vi studerar dem inte som tekniska uppfinningar, utan som samhälls- och organisationsinnovationer. Den stora frågan är hur man kan använda dem och hur de kommer att förändra samhället. Vi överskattar ofta effekterna av ny teknologi på kort sikt, men underskattar dem på lång sikt. Det har att göra med vår oförmåga att förstå vart teknologier tar vägen. Ofta vet inte upphovspersonerna till nya teknologier vad de kommer användas till.

Anneli: Tillsammans med författaren Michael Wiander, som skrivit böckerna om Dexter Olsson, ska Uppfinnareföreningen och Tekniska museet ha en tävling där vi utlyser en uppfinning som barn får komma på. Den

som vinner tävlingen kommer få vara med i nästa bok. Det ser jag fram emot.

John Falkirk

john.falkirk@dn.se

Magnus Mähring

Ålder: 54 år.

Utbildning: Doktor i företagsekonomi, professor i entreprenörskap.

Gör: Chef för House of Innovation på Handelshögskolan i Stockholm.

Familj: Fru och två barn, båda 18 år.

Tre favorituppfinningar: Trumpeten, datorn och pistageglassen.

Önskar jag att jag själv kommit på: Solcellstekniken.

Anneli Schöldström

Ålder: 53 år.

Utbildning: Jur.kand. med inriktning på fastighetsrätt.

Gör: Ordförande i Svenska Uppfinnareföreningen.

Familj: Tre barn som är 20, 17 och 14 år.

Tre favorituppfinningar: Hjulet, elektriciteten, tvättmaskinen.

Björn af Kleen: Så betar sig inte en amerikansk patriot

MÅNDAG 1 JULI 2019

Analys

Klockan 15.46 lokal tid på söndagen blev Trump den förste amerikanske presidenten någonsin att sätta sin fot i Nordkorea under sin tid vid makten. Han vill nu bjuda in landets diktator Kim Jong-Un till Vita huset.

Under Asienresan har Trump också gullat med Putin och Saudiarabiens kronprins – så betar sig inte en amerikansk patriot.

Besöket framställdes som spontant. I fredags föreslog Trump på Twitter att Kim Jong-Un skulle kunna möta honom i den demilitariserade zonen för att säga hej och skaka hand. Även om mötet sannolikt föregicks av mer noggranna förebredelser gillar både Trump och Kim att framställa relationen som impulsiv, ja nästan ödesbestämd.

Två vänner som inte kan hålla sig ifrån varandra om de råkar befinna sig i samma del av världen.

Hemma i Vita huset talar Trump ofta om "Breven", den hjärtliga korrespondensen med Kim. "Hämta Breven", säger han till sin sekreterare och visar skatten för besökare. När Trump häromveckan fyllde

73 år mottog han gratulationer från Kim, och svarade med ”utmärkt innehåll” enligt den brutala regimen i Pyongyang.

Trump tycks betrakta ömhetsbetygelserna som en diplomatisk bedrift i sig. Ett tecken på att han är en skickligare statsman än sina företrädare. Trump hävdar att Obama försökte men inte lyckades få till ett möte med Kim. En lögn, enligt Obamas utrikespolitiska rådgivare Ben Rhodes.

”Trump ljuger”, skriver Rhodes på Twitter. ”Obama försökte aldrig få till ett möte med Kim Jong-Un. Utrikespolitik är inte dokusåpa, det är verklighet.”

– Det är fint att ses, sade Kim till Trump på gränsen mellan Nord- och Sydkorea. Jag trodde aldrig att vi skulle ses här.

– Stort ögonblick, stort ögonblick, sade Trump och kisade.

Senast mannen sågs, i Hanoi i Vietnam i februari, slutade det i besvikelse.

Söndagens möte var en nystart, enligt Kim och Trump. Kärnvapenförhandlingarna ska betraktas som återupptagna.

Har Trumps svassande för Kim resulterat i framsteg? Nordkorea har överlämnat några amerikaner som suttit fängslade i landet. Regimen har inte gjort några kärnvapentest sedan ledarnas första möte i Singapore i mitten av juni 2018. De flesta amerikanska analytiker föredrar pinsamma ömhetsbetygelser framför hatattacker. Men hittills har Kim inte lovat att minska sin kärnvapenarsenal. Så sent som förra månaden testsköt landet kortmissiler i strid med en FN-överenskommelse.

I den demilitariserade zonen sade Trump att han ville bjuda in Kim till ett sammanträde i Vita huset när ”tiden är rätt”. Det återstår att se om inbjudan formaliseras. Vållvilliga analytiker menar

att Kim skulle kunna vara beredd att offra en kärnvapenläggning eller två för att få sätta sin fot på Pennsylvania Avenue. Det kan vara sista chansen: en mer - konventionell amerikansk president skulle knappast riskera sitt eller USA:s anseende på samma våghalsiga sätt som Trump.

David Axelrod, en av Obamas chefsstrateger, skrev på Twitter på söndagen: "Än så länge har han (Trump) åstadkommit väldigt lite i utbyte mot vad en linje av diktatorer suktat efter: legitimitet".

Överlag har Trumps Asienresa bjudit på åtskillig fars, vilket gör det svårare att tolka in dold genialitet i bemötandet av Kim från presidentens håll. Trump har gullat med såväl Putin som den saudiske kronprinsen Mohammed bin Salman på ett sätt som knappast gynnat USA:s ställning i västvärlden. Apropos västvärlden

tillfrågades Trump om vad han anser om Putins bedömning om "västerländsk liberalism". Ryssen anser att den är på dekis. Trump började då prata om det dåliga med Los Angeles och San Francisco, eftersom han trodde att uttrycket "västerländsk liberalism" syftade på den amerikanska västkusten.

Han skojade sedan med Putin: "sluta påverka våra val". Och frikände Mohammed bin Salman från ansvar för mordet på Washington Post-kolumnisten Jamal Khashoggi.

Så betar sig inte en amerikansk patriot. Även en självutnämnd mästeförhandlare måste uppvisa ett minimum av konsekvens om han ska tillåtas bjuda in en diktator till Vita huset.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

Minst fem personer döda i nya - demonstrationer för civilt styre

MÅNDAG 1 JULI 2019

Sudanesisk polis använde på söndagen tårgas för att skingra demonstranter som samlats i tusental på huvudstaden Khartoums gator. Flera personer ska ha

dödats, enligt militären av "okända prickskyttar".

Demonstrationen är den första i större skala sedan den regeringsknutna milisen RSF i början av juni dödade över 100 demonstranter.

Demonstrationerna, som hölls på 30-årsdagen av den tidigare diktatorn Omar al-Bashirs maktövertag den 30 juni 1989, samlade "tusentals" demonstranter, enligt AFP, men levde inte upp till organisatörernas förväntningar om en miljon deltagare.

Poliser ska enligt flera medier ha använt tårgas för att skingra demonstranterna som skanderade "civilt styre" i protest mot den militärjunta som styr landet sedan al-Bashir tvingades bort i april.

På kvällen uppgav ett läkarråd nära proteströrelsen att fem personer dödats. RSF-milisens befälhavare Mohamed

”Hemedti” Hamdan Dagalo sade i statlig tv att ”okända prickskyttar” skjutit fem eller sex civila och tre paramilitära soldater, rapporterar Reuters.

Polis ska även ha stormat in i lokaler som tillhör fackorganisationen Sudanese Professionals’ Association, SPA, som varit en av de tongivande rörelserna under det senaste halvårets kamp för demokrati.

– Det här är ett rättsövergrepp som till och med är värre än vad den tidigare regimen gjorde sig skyldig till. Det är ett dåligt tecken på klimatet för medling mellan de två parterna, säger en talesperson för SPA till Reuters.

Sedan Omar al-Bashir arresterades den 11 april har ett militärt råd styrt i Sudan och de demonstranter som krävde hans avgång har tydligt deklarerat att det inte räcker med al-Bashirs sorti. De vill ha en majoritet av civilpersoner i ledningen för

landet till dess att allmänna val kan hållas. Inom militärrådet är splittringen stor. Några representanter har visat sig villiga till samtal medan de paramilitära styrkorna Rapid Support Forces, RSF, under den ökända generalen Dagalo gjort sig skyldiga till massiva övergrepp. Minst 100 personer ska ha dödats av RSF i början av juni.

Erik Esbjörnsson

erikesbjornsson@gmail.com

Därför är det så låg andel kvinnor i EU-parlamentet

MÅNDAG 1 JULI 2019

Varför är det fortfarande så låg andel kvinnor i Europaparlamentet? En förklaring är att flera partier enbart skickar manliga lag.

– Europeisk politik är mansdominerad, konstaterar statsvetaren Magnus Blomgren vid Umeå universitet.

Italiens Silvio Berlusconi, som fortfarande är misstänkt i en korruptionsutredning i

hemlandet, gör comeback i politiken när han tar plats i Europaparlamentet den 2 juli. Hans parti Forza Italia ingår i parlamentets största partigrupp EPP, med bland andra svenska M och KD.

Men medan de svenska partierna skickar jämställda delegationer har Forza Italia ett helt manligt lag. I det ingår även parlamentets avgående talman Antonio Tajani.

– Det gick inte så bra för partiet i valet så kvinnorna blev inte invalda, konstaterar Pedro López de Pablo, presschef för EPP-gruppen.

EPP har inskrivet i sitt regelverk att man ska vara en jämställd grupp. Det lever man inte upp till. Av 182 ledamöter utgör männen 66 procent och kvinnorna 34.

– Vi kan inte göra så mycket när till exempel Rumänien skickar en delegation

på 14 personer och bara en är kvinna, säger Pedro López de Pablo.

Men för just EPP är det resonemanget bestickande. När partigruppernas så kallade spetskandidater debatterade inför EU-valet lovade nämligen EPP:s Manfred Weber att om han blev ordförande för EU-kommissionen skulle 50 procent av kommissionärerna vara kvinnor.

Vilka som kandiderar som kommissionärer avgörs av medlemsstaternas regeringar. Hur Weber ska kunna få hälften av den att skicka kvinnor som kandidater är oklart. Inte ens högsta ledningen för EPP, där han är ordförande och tio personer är vice ordförande, når nämligen 50–50-målet. Fördelningen är sju män, fyra kvinnor.

– Vi har geografisk balans, vi har könsbalans och vi har också unga personer i nya laget, sade Manfred Weber när han

presenterade sitt toppgarnityr häromveckan.

Det är fler än Rumänien som spär på manliga överskottet i EPP. Tyska delegationen, som består av Angela Merkels CDU och Manfred Webers CSU, är med sina 29 personer störst i EPP. Över 70 procent är män. I rättvisans namn ska tilläggas att just CSU har en jämn könsfördelning mellan sina sex ledamöter. EU-parlamentets näst största grupp, S&D där svenska Socialdemokraterna ingår, är inte heller jämställd. Av deras 154 ledamöter är 58 procent män och 42 procent kvinnor. Det beror bland annat på dålig könsfördelning i polska och cypriotiska delegationen.

Men ordförande för gruppen är spanjorskan Iratxe García Pérez. När den spanska delegationen blev större än den

tyska i S&D manövrerade hon ut den tyska man som varit ordförande senast.

Bättre fördelning är det i stora liberala gruppen, som döpt om sig till Renew Europe. Där är 53 procent män och 47 procent kvinnor. I gröna gruppen är kvinnorna i majoritet, 52 procent jämfört med 48 procent för männen.

Sammantaget för alla 751 ledamöter har andelen kvinnor ökat något och uppgår nu till 39 procent, visar en sammanställning som Euronews gjort. I Sveriges riksdag utgör kvinnorna 47 procent.

Statsvetaren Magnus Blomberg, vid Umeå universitet, är inte förvånad över nivån i EU.

– Det är betydligt bättre än i de flesta nationella parlament. Europeisk politik är mansdominerad och det är vi lite blinda för i Sverige. Det finns skevheter även i

vårt land, men det är långt mycket bättre än i andra länder, säger han.

Han tror snarare att Europaparlamentet kan vara en väg för kvinnor som är intresserade av att göra politisk karriär.

– Det kan vara en strategiväg för kvinnor, eftersom nationella parlamenten är stängda och svårare att komma in i för dem, säger han.

Exempel på kvinnor som varit EU-parlamentariker och lyckats nå toppositioner i sina hemländer är Rumäniens premiärminister Viorica Dancila samt Kaja Kallas, ledare för Estlands största parti Reformpartiet. Magnus Blomgren framhåller att många nationella parlament, men inte alla, går mot ökad jämställdhet. Det spiller över på EU-parlamentet, som får ökad kvinnoandel.

Han konstaterar också att könsfördelningen påverkas av att högerpopulistiska och -nationalistiska partier traditionellt sett haft framför allt manliga företrädare. I nya EU-parlamentet utgör de cirka en fjärdedel av ledamöter. – De partierna försöker sakta men säkert attrahera kvinnor på ledande positioner, säger han.

Ett parti som bryter mönstret på EU-nivå är italienska Lega. En majoritet av partiets ledamöter i parlamentet är kvinnor, vilket gör att italienska delegationen blir mindre mansdominerad i det tillträdande parlamentet. Om Legas kvinnor även får framskjutna positioner i utskotten återstår att se.

Påverkar en skev könsfördelning politiken i Europaparlamentet?

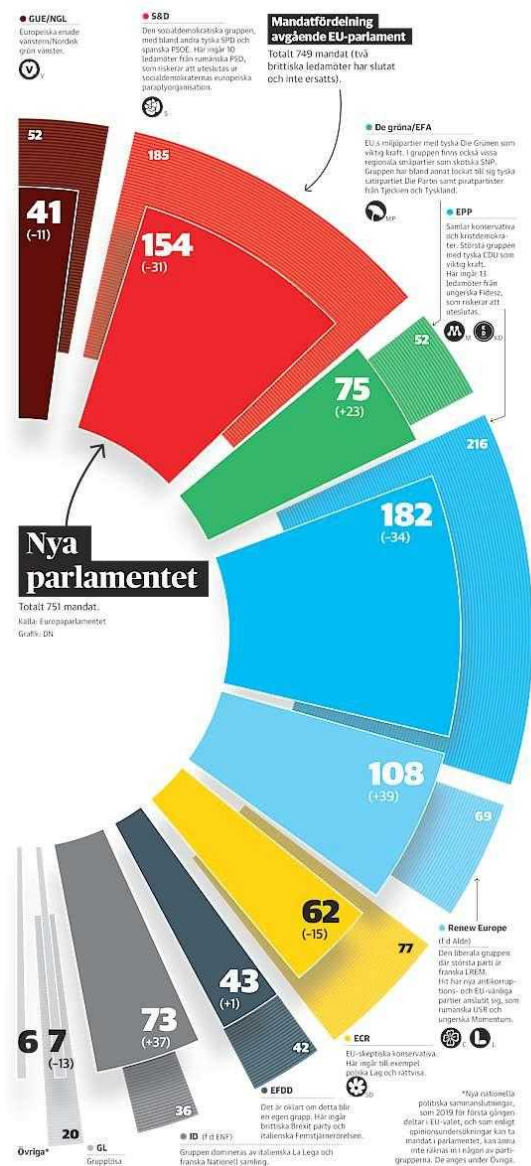
– Det kan göra det. På nationella parlament har det gjorts massor med

forskning och slutsatserna är lite olika. En som forskarna är överens om är att könsfördelningen spelar en roll för vilka frågor som lyfts upp och prioriteras, säger han.

Han framhåller att senaste åren har det blivit en större skillnad mellan hur kvinnor och män röstar.

– Min spekulativa gissning är att det beror på att politiska spektrumet har breddats när högernationella och socialkonservativa krafter har blivit starkare. Det är framför allt män som stöder den typen av rörelser, säger han.

Pia Gripenberg

Högerpopulisterna fortsatt splittrade

MÅNDAG 1 JULI 2019

Gröna partigruppen har flirtat med flera nya partier för att öka sin slagstyrka i EU-parlamentet. Därmed har man blivit större än de högerpopulistiska partierna, som fortsatt är splittrade på flera olika grupper.

På tisdag börjar ledamöterna sin nya mandatperiod.

Bryssel.

In i det sista pågår dragkampen i Europaparlamentet mellan vilka partier som ska sitta i vilka partigrupper. För

grupper som ligger nära varandra i storlek är frågan viktig. En större partigrupp får förmånen att tidigare i turordningen välja vilka utskott man vill ha ledamöter i. Och ju större grupp, desto bättre chans att få ordförandeskapet i ett av de betydelsefulla utskotten.

Jämnast är det mellan gröna gruppen, med svenska Miljöpartiet, och högergruppen ID, Identity and Democracy. Den domineras av franska Nationell samling och italienska Lega och har 73 ledamöter. Gröna är fjärde största grupp med sina 75 ledamöter.

Förutom gröna partier och självständighetspartier, som skotska SNP, har gruppen lockat till sig nykomlingar. Ett sådant är tyska satirpartiet Die Partei, som var framgångsrikt hos unga väljare. Ett annat är tjeckiska Piratpartiet med tre nya ledamöter.

Men bland de gröna finns en invald katalansk separatist som inte kan ta sin plats. Oriol Junqueras sitter inlåst och väntar på sin dom, åtalad för bland annat uppror efter den katalanska självständighetsomröstningen 2017. Spaniens Högsta domstol tillåter inte att han lämnar fängelset för att åka till Madrid och avlägga en trohetsed till konstitutionen, som spanska politiker måste göra för att få sitta i EU-parlamentet.

– Vi vet fortfarande inte vad som kommer att hända för han är just nu inte officiell EU-parlamentariker, säger Ruth Reichstein, talesperson för Gröna gruppen.

Tills vidare kommer den platsen att stå tom. Gruppen har därmed 74 ledamöter. Inför EU-valet var det mycket spekulationer om de högernationella

partierna skulle gå fram kraftigt och om de skulle lyckas att bilda en enda stor grupp och därmed öka sitt inflytande.

Valframgången blev inte så stor som väntat och partierna är fortsatt splittrade på flera grupper, även om det skett omflyttningar.

Sannfinländarna och Dansk folkeparti har lämnat ECR-gruppen, där SD ingår. I stället har partierna anslutit sig till ID (hette tidigare ENF) som vuxit kraftigt, framför allt på grund av italienska Lega. För Sverigedemokraterna är det inte aktuellt att följa efter.

– Vi är ett frihandelsvänligt parti. Bilden jag har av ID är att så är verkligen inte alltid fallet där, sade SD:s riksdagsledamot Charlie Weimers häromveckan till DN. Han tillade att SD och ID har olika åsikter på fler områden och nämnde bland annat synen på Ryssland. Sannfinländarna har

motiverat sin övergång till ID med att utrikespolitik står helt utanför gruppens samarbete.

Formellt ska alla grupper redan vara fastslagna, men två större partier har ännu inte meddelat vilken grupp de ska ingå i. Dels brittiska Brexitpartiet med Nigel Farage som har totalt 29 ledamöter, dels italienska Femstjärnerörelsen med 14 ledamöter. Det sistnämnda har försökt ansluta sig till andra grupper, senast Gue/NGL som står längst till vänster i parlamentet, men fått nej.

Farages gamla parti Ukip ingick tidigare i högergruppen EFDD med just Femstjärnorna. Men EFDD har inte längre tillräckligt många partier från olika medlemsstater för att kunna bilda en grupp. Dessutom lämnar Brexitpartiet parlamentet när Storbritannien lämnar EU.

Efter brittiska utträdet krymper antalet ledamöter i parlamentet till 705. En del brittiska mandat fördelas på andra länder. Till exempel får Sverige ett extra mandat som kommer att gå till Miljöpartiet. Då växer den gröna gruppen. Men även ID växer, bland annat kommer nederländska Frihetspartiet, PVV, tillbaka till parlamentet.

Pia Gripenberg

Doktor Freud och Corleone i Vita huset

MÅNDAG 1 JULI 2019

Michael Wolffs förra bok om Donald Trump sålde som smör i solsken. Den nya "Siege – Trump under fire" är lika rolig och sorglig. Niklas Ekdal läser en frispråkig och underhållande politisk biografi om den vådliga cirkusen i Vita huset.

Michael Wolff

"Siege – Trump under fire"

Little, Brown, 352 sidor

Med jämna mellanrum vevar nyhetskanalen CNN sin grundare Ted Turners invigningstal från 1980: ”Att erbjuda en positiv kraft ... när världen är full av cynism.”

Före och efter egenreklamen kör CNN i nio fall av tio ett avsnitt av dokusåpan ”Donald Trump”. Ska presidenten starta krig i dag? Eller bara sparka någon sidekick?

Vita huset har förpassat CNN till det liberala giftskåpet märkt ”FAKE NEWS”, ihop med prestigemedier som New York Times och Washington Post. Sanningen har blivit lögn och lögnen sanning.

Nyheterna underhållning och underhållningen nyheter.

Kommersiellt är Trump oemotståndlig. Galenskap säljer. Särskilt i ledningen för den fria världen.

Mönstret går igen i Michael Wolffs andra bok på temat: ”Siege – Trump under fire”.

Författarens första – ”Fire & fury” – försvann från bokhandelsdiskarna inom loppet av minuter. Vem kan då motstå att skriva en uppföljare? Vem kan motstå att recensera den?

Vi är alla CNN-syndromets fångar. Jag har läst ansenliga mängder politiska biografier men aldrig någon så rolig – och så sorglig – som Wolffs.

Enligt Ted Turner-doktrinen borde man väl motverka cynismen genom att borra i tidens riktiga frågor: miljöhot, migration, klyftor, förskjutningen av världsekonomens centrum till Asien, USA:s sjunkande medellivslängd på grund av opiater, skräpmat, vapenvåld. Men det politiska förfallet symboliserat av Trump är ju både orsak och verkan, obönhörligt relevant.

”Siege” tar avstamp i väl dokumenterade episoder. Bokens styrka är att vi sett allt

med egna ögon, och därför litar på interiörer och citat som i fiktionens form hade varit löjligt osannolika. Bokens svaghet är att den inte tillför mycket nytt, utom detta fördjupade perspektiv på huvudpersonens diagnoser.

Narcissism, megalomani och patologiskt ljugande – absolut. Däremot frikänner Wolff USA:s *Comedian-in-Chief* från paranoia, eftersom Trump saknar tillräckligt intresse för andra människors motiv.

Presidenten är melodramatisk och gnällig men sällan på sin vakt, alltid lika förvånad över svek och förräderi, ehuru van att komma undan med vad som helst sedan femtio år tillbaka.

Wolffs karaktäristik bär sannolikhetens prägel, och skamlöshetens; ”Som hos många stora skådespelare är hans

självdestruktivitet ständigt i konflikt med den välutvecklade överlevnadsinstinkten.”

Då en människa oavbrutet tas på bar gärning med lögn och bedrägeri – utan att blinka eller erkänna – blir effekten på omgivningen förbluffande. Familj och underlydande förvandlas till medbrottslingar. Väljarna splittras i troende och avtrubbade.

När det kommer till att hålla huvudet kallt under belägring är Trump trots allt ett geni, medger författaren. Oförmåga att koncentrera sig, ta något på allvar, uppträda med värdighet, känna skuld, framstår alltmer som en politisk tillgång, inte bara i USA.

Detta visste vi redan. Berättelsens stora behållning är karaktärerna bakom draperiet: advokater, snorungar, spinndoktorer, porrstjärnor, despoter och enögda gangsters. Trumps specialitet är

att mobba sina närmaste, som i beskrivningen av vicepresident Mike Pence:

”En religiös knäppgök som hade förlorat positionen som guvernör när vi räddade honom. Jag antar att han måste älska mig. Men det sägs att han var den mest korkade i hela kongressen.”

Dramats verkliga huvudroll spelas återigen av den sparkade chefsideologen Steve Bannon, en citatmaskin med så skruvad moral, svart humor och klinisk blick för mänskliga svagheter att Shakespeare hade rodnat.

Om Trump är husets virrige herre är Bannon hans Malvolio, den onda viljan. Fursten och hans elaka dvärg, som hos Pär Lagerkvist. Frankenstein och hans monster. Oskiljaktiga i anden.

Vem som är vem varierar. Bannon har en egen agenda. Han anser sig ha skapat

Trump och orkestrerat Brexit. En skördare av vita mäns vrede. En handelsresande i högerpopulism.

Bannon laborerar med två sidor av politiken, inte konventionell höger och vänster utan höger och vänster *hjärnhalva*. På ena sidan: juridik, empiri, evidens – en logik som rimligen borde fälla Trump förr eller senare. På andra sidan: demokratin med dess febriga väljare, ständigt beredda att rulla tärningen. ”Elda upp förlorarna”, säger Bannon och slår ihop händerna när läget ser hopplöst ut, ”och vi räddar vår man”. I en nyckelscen sitter ideologen ner med Larry Summers, före detta finansminister och Harvard-rektor, fetast tänkbara symbol för ostkustetablissemang. ”Do you fucking realize what your fucking friend is doing? You’re fucking the country”, suckar Summers.

”Ni elit-demokrater bryr er bara om marginalerna. Folk som är rika eller folk som är fattiga”, svarar Bannon.

”Er mumbo yumbo om handel kommer att störta världen i depression”, väser Summers.

”Och ni har exporterat amerikanska jobb till Kina”, kontrar Bannon.

Efter presidentvalet 2016 blev det en truism att liberaler tog Trump bokstavligt men inte allvarligt, medan hans kärnväljare tog honom allvarligt men inte bokstavligt. När tecknen i skyn tyder på annalkande storm måste vi nog alla ta Trumps USA på allvar.

Det är inget olycksfall i arbetet att världens mäktigaste nation valt en politisk ledning på buskisnivå. Cynismen och den intellektuella lättjan fanns där redan hos presidenter som Richard Nixon och George W Bush. Egotrippen finns hos oss

alla, i en dollarcivilisation som twittrar på sista tråden.

Vad kommer Trump att göra när lagar, rim och reson hinner i kapp honom?

Även om Michael Wolff mest satsar på underhållning ger han ledtrådar till svaret, och det är knappast lugnande.

Trump kommer inte att störta och brinna som en god förlorare. Han hatar *losers* mer än till och med disciplin. Antingen blir det krig, *Bolton style*, med den skjutglade säkerhetsrådgivaren i täten, eller också blir det inbördeskrig, *Bannon style*. Även om den djupa staten faller Trump finns hans väljare, deras vrede och vapen kvar. Bannon välkomnar apokalypsen. Han ringar in det personlighetsdrag som lär förvandla sista akten till ett fyrverkeri: ”Allt Trump gör handlar om att undvika förödmjukelse. Han ligger på gränsen hela tiden, dras dit eftersom hans pappa

förödmjukade honom. Det knäckte Trumps bror, men själv lärde han sig hantera det. Rysk roulette, i väntan på den sista förnedring som kommer att knäcka honom.”

Kineser, ryssar, saudier och israeler har fattat vad som gäller i denna politiska atmosfär, där Doktor Freud och Don Corleone betyder mer än statsvetarnas läroböcker.

I Washington kan de runda utrikesdepartementet, underrättelsetjänsten, alla normala strukturer, och sikta direkt på Trumps svärson Jared Kushner. Denne förlitar sig i sin tur på Nixons gamle räv Henry Kissinger, smickrad att vid 94 års ålder bli rådgivare till USA:s viktigaste utrikespolitiska spelare, en ung man utan mer grepp om världen än vad han läst sig till i New York Times.

När Trump över en lunch omvärderar Nordkoreas diktator till en hyvens kille värdig Nobels fredspris sluts cirkeln från Nixons resa till Kina 1972. Historien upprepad som fars. De iranska mullorna framstår som sansade och samlade i jämförelse, Vladimir Putin och Xi Jinping som meriterade giganter.

Niklas Ekdal

Amina Manzoor: Marken gungar under alzheimer- forskarna

MÅNDAG 1 JULI 2019

Allt fler människor i världen kommer att drabbas av alzheimer, då vi lever allt längre. Behovet av ett effektivt läkemedel är stort. Ändå är forskningen kantad av motgångar. Listan över misslyckade alzheimerläkemedel är lång. Tidiga studier har sett hoppfulla ut, men när läkemedelskandidaterna har testats på fler människor har de inte varit bättre än placebo.

De möjliga läkemedel som har testats i större studier bygger på den så kallade amyloidhypotesen. Vid alzheimer syns nämligen ihopklumpade plack av proteinet beta-amyloid i hjärnan. Placken skadar nervcellerna, som till sist dör.

Förhoppningen har varit att kunna bromsa eller till och med vända sjukdomsförloppet genom att ta bort placken.

Men så har det tyvärr inte blivit. I mars skrotades ytterligare en hajpad substans

eftersom den inte förbättrade minnet hos patienterna. Detta trots att läkemedlet tog bort placken i deras hjärnor.

Nu börjar allt fler forskare ifrågasätta amyloidhypotesen – att placken av beta-amyloid kanske bara är ett resultat av sjukdomen och inte orsaken till den.

Åratal av forskning och miljarder har lagts på att utveckla läkemedel mot proteinet. Marken gungar under alzheimerforskarna och läkemedelsbolagen, de kanske måste tänka helt om. En del har redan börjat, men det tar tid att ställa om.

Det finns dock en chans kvar för forskarna för att bevisa hypotesen.

Läkemedelskandidaten, som i nuläget heter BAN2401, bygger på en svensk upptäckt. Antikroppen riktar också in sig på proteinet beta-amyloid, men på ett slags förstadier som kallas protofibriller.

Den svenska professorn bakom, Lars Lannfelt, är övertygad om att det är protofibrillerna som måste angripas. Han har data från en fas två-studie i ryggen. Den visade att substansen inte bara hade effekt på kognitionen utan även påverkade biomarkörer kopplade till neuro-degenerativa processer.

Men många andra läkemedelskandidater har sett hoppfulla ut i tidiga studier och sedan misslyckats med att visa effekt i större studier. Det finns också en del tveksamheter kring studieupplägg, vilket har fått forskare och analytiker att tvivla på resultaten. Nu pågår en fas tre-studie och om några år får vi se om läkemedlet har effekt och amyloidhypotesen håller. Det innebär inte bara en nervös väntan för forskarna och läkemedelsföretagen, utan också för alla de alzheimerpatienter och

deras anhöriga som är desperata efter ett effektivt läkemedel mot sjukdomen.

Demenssjukdomar som alzheimer är ett samhällsproblem. Redan i dag beräknas 50 miljoner människor i världen vara drabbade. Och fler kommer det att bli, i takt med att vi lever allt längre. WHO uppskattar att 152 miljoner kommer att vara drabbade år 2050.

Även om vi kan minska risken för demens genom att vara fysiskt aktiva och ha en allmänt hälsosam livsstil är behovet av ett effektivt läkemedel enormt och brådskande. Vi får hoppas att forskarna satsat på rätt hypotes.

Amina Manzoor

amina.manzoor@dn.se

Demonstranter i Hongkong stormade regeringsbygg- nad

TISDAG 2 JULI 2019

Analys

På dagen 22 år efter överlämnandet från Storbritannien till Kina tog sig demonstranter in i en regeringsbyggnad i Hongkong. Där sprutade de färg på väggar och inredning, förstörde målningar och

datorer och skrev glåpord riktade mot regeringen på en vägg, rapporterar CNN.

Strax efter midnatt lokal tid lämnade demonstranterna byggnaden, många med armarna över huvudet, sedan flera hundra kravallutrustade poliser närmat sig och använt tårgas.

Årsdagen blev en lång kavalkad i protester som tyder på att ilskan kokar hos invånare i Hongkong. Två veckor har gått sedan chefsministern Carrie Lam drog tillbaka lagförslaget som skulle göra det möjligt att lämna ut misstänkta brottslingar till Fastlandskina, men demonstrationerna bara fortsätter.

Regeringen i Hongkong står inför sin djupaste politiska kris sedan överlämnandet av den före detta brittiska kronkolonin 1997.

I ett försonande tal på måndagsmorgonen försökte chefsministern – i sitt första offentliga framträdande sedan hon bad om förlåtelse för lagförslaget – blidka sina många kritiker. Hon lovade att den politiska ledningen i Hongkong ska bli öppnare och gå allmänheten mer till mötes.

Lokala tv-kanaler gav en splittrad bild i sina sändningar. Ena stunden visades bilder från firandet då Carrie Lam och politiker från Hongkong och det kinesiska fastlandet skålade i champagne för att fira 22-årsdagen. Andra stunder visades bilder från situationen på gatan utanför, där kravallpolis drabbade samman med demonstranter.

De senaste veckorna har protesterna inte bara varit större än under paraplyrörelsen 2014, de har också satt djupare avtryck.

I stället för att som då barrikadera genomfartsleder i tröttande ständigt pågående protester i över två månader har demonstranterna den här gången valt att samlas i rekordstora skaror på helgerna. För fem år sedan visste polisen hela tiden var protesterna pågick. Nu dyker grupper av unga demonstranter upp på överraskande platser för att blockera gator och störa politikerna i deras arbete. De använder sig av krypterade appar för att kommunicera och samlar in pengar på nätet för att bekosta internationella annonskampanjer. Ytterligare en skillnad är att kraven den här gången är mer konkreta: Skrota lagförslaget! Avgå Carrie Lam! Stora protester har de senaste veckorna varvats med att demonstranterna omringat regeringens och polisens högkvarter.

Tydligt på 22-årsdagen var att protesterna inte längre är så stillsamma som de tidigare varit. När demonstranterna först försökte krossa dörren till det lagstiftande rådets byggnad med en hemmagjord murbräcka och sedan lyckades ta sig in i regeringens byggnad innebar det en klar förändring i strategin, jämfört med för fem år sedan. Vissa menar att de fredliga metoderna visat sig verkningslösa och att demonstranter gör sig redo att använda större aggressivitet, om det kan hjälpa Hongkong att behålla sin frihet. Andra varnar för att kaos och våld ger den kinesiske ledaren Xi Jinping en förevändning att bemöta protesterna med hårdare tag. När 28 år återstår till 2047 och dagen då Hongkong inte längre ska omfattas av ordningen ”ett land, två system” – som gjort att staden åtnjuter yttrandefrihet,

pressfrihet och självständiga domstolar – finns det tydliga tecken på att Kina successivt försöker strypa friheten. Gripandet av den svenske förläggaren Gui Minhai och hans kolleger 2015 har lett till att många bokhandlare i Hongkong inte längre vågar sälja kritiska böcker om situationen på det kinesiska fastlandet. Löftet om fria val har kommit på skam. Och när det nya lagförslaget om utlämning nyligen dök upp gjorde det många Hongkongbor uppriktigt rädda. Till slut ser det hela ut som en kapplöpning. Kommunistpartiet i Peking försöker för varje år dra in på friheterna i Hongkong, så att övergången, då staden ska ha samma status som vilken stad som helst i Kina, redan har skett gradvis före 2047. Hongkongs hopp om att behålla sin särprägel står till att Kina vid den tiden till

slut har förändrats så mycket att ett införlivande av staden under det kinesiska Kommunistpartiet blivit inaktuellt.

Torbjörn Petersson

torbjorn.petersson@dn.se

Pia Gripenberg: Merkels magiska trollspö har tappat sin kraft

TISDAG 2 JULI 2019

EU:s stats- och regeringschefer ska i dag på nytt försöka få fram en

kommissionsordförande. Sprickan mellan politikerna visar att Angela Merkel inte längre har lika stor makt över sina partikollegor i EU.

Bryssel.

Fiasko, igen. Den preliminära uppgörelse som slutits mellan fyra länder vid helgens G20-mötet i Osaka höll inte hela vägen.

Tyskland, Frankrike, Spanien och Nederländerna mejslade då fram socialdemokratiska nederländaren Frans Timmermans till kommissionsordförande. Han ingick i en paketlösning där liberalerna skulle få en topptjänst och EPP-partierna (konservativa och kristdemokrater) skulle få två positioner, bland annat posten som talman för Europaparlamentet.

Ungern och Polen vill absolut inte ha Timmermans.

Men även Angela Merkels partikamrater i EPP-gruppen har slagit bakut. Irland, Kroatien, Lettland, Rumänien, Bulgarien och Cypern anser att hon för lättvindigt gett bort posten som ordförande. Eftersom EPP blev största partigrupp i EU-valet anser de att toppjobbet är vikt för dem. Visserligen mjuknade motståndet hos allt tröttare EPP-ledarna vartefter timmarna gick natten till måndag. Ett tag såg det ut som att Timmermans trots allt skulle kunna bli ordförande.

Men motståndet har fortsatt varit stort från Polen, Ungern, Tjeckien och Slovakien. Även Italien och Österrike har haft invändningar. Sex länder som motståndare är farligt nära gränsen på sju länder, som behövs för att blockera en kandidat. Dessutom är det ingen bra bas att starta en ordförandeperiod från.

I det läget valde Europeiska rådets ordförande Donald Tusk att inte ha en omröstning om Timmermans, utan i stället avbryta mötet. I dag klockan 11 ska ledarna träffas på nytt. Då har de fått lite sömn, och haft möjlighet att prata ihop sig om en paketslösning som kan få tillräckligt stöd.

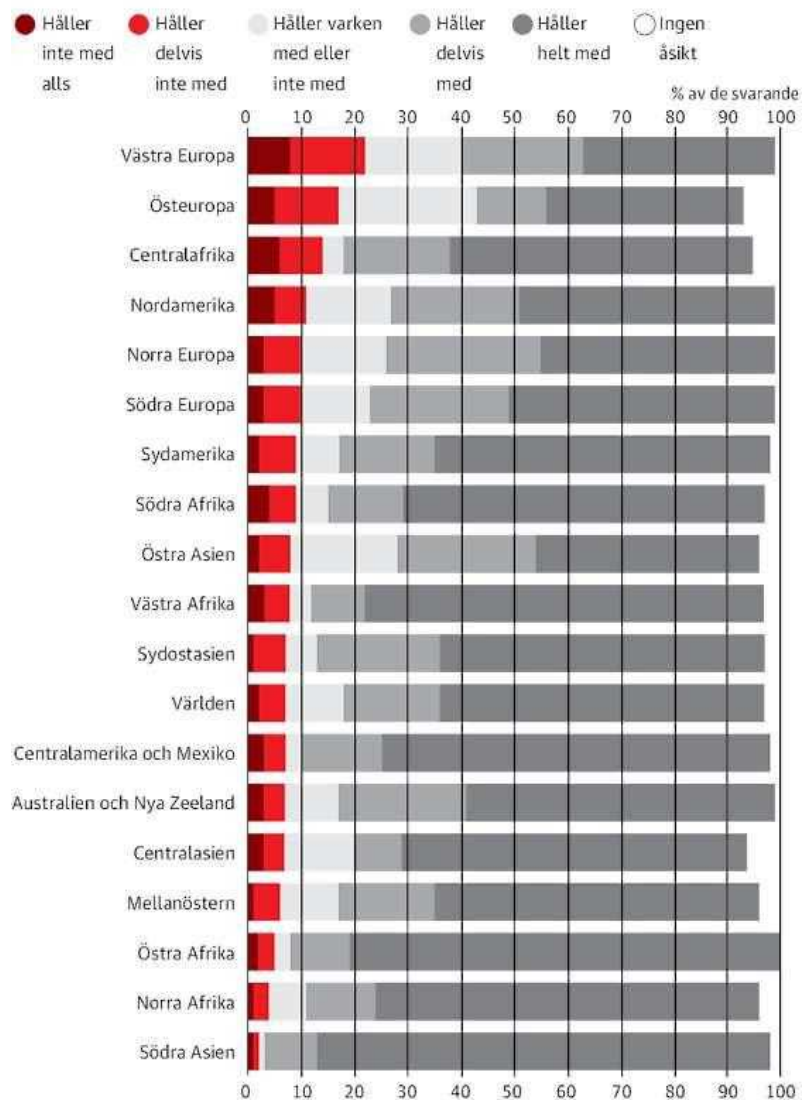
Tidspressen är fortsatt stor eftersom EU-parlamentet ska välja sin talman i morgon, onsdag. Innan dess vill de 28 ha klart med kommissionsordföranden.

Den utdragna processen visar att Angela Merkel inte längre har samma inflytande på sina partikamrater. Det var en regelrätt revolt mot henne under mötets inledning. Vad som händer i dag lär visa om hon har kvar sin politiska skicklighet. Eller om tiden, när hon med sitt magiska trollspö kunde få övriga EU-ledare att följa henne i spåren, är över. Pia Gripenberg

Håller du med följande påstående?
"Vaccinationer är säkra"

Grafik: Maria Westholm

Källa: Gallup/Wellcome Global Monitor

Därför är fransmän skeptiska till vacciner

TISDAG 2 JULI 2019

Upplysningens vagga, Frankrike, är nu det land i världen vars befolkning är mest skeptisk till vaccin. En tredjedel av fransmännen tror inte att vacciner är säkra, en tredubbling jämfört med för 15 år sedan.

Paris.

Misstron mot vacciner ökar i Europa – och ingenstans är misstron så stark som i

Frankrike. Det framgår av en Gallupundersökning med 41 000 personer i 140 länder, som gjorts på uppdrag av den brittiska stiftelsen Wellcome Trust.

Globalt sett är tilltron till vacciner fortfarande hög. I länder som Indien, Afghanistan och Rwanda svarar långt över 90 procent att de har stort eller ganska stort förtroende för vaccins säkerhet och effekt.

Men i stora delar av Europa ökar misstron – trots att vaccinationer tveklöst spelat en viktig roll i att minska risken för epidemier i denna del av världen.

I norra Europa (där Sverige ingår) säger nu cirka 10 procent att de ”inte håller med alls” eller ”delvis inte håller med” om att vacciner är säkra. I övriga Europa är siffran ännu högre. Allvarligast är situationen i Frankrike, där 33 procent inte tror att vacciner är säkra.

– Delvis är det en generationsfråga. Unga i Europa är mer kritiska till vaccin än den äldre generationen, vilket kan bero på att de inte minns tiden då många människor dog i de här sjukdomarna. De yngre är dessutom mer i kontakt med sociala medier som Facebook och Youtube, där den vaccinkritiska rörelsen är stark i dag, säger Jocelyn Raude, professor i sociologi vid universitetet i Rennes.

I Frankrikes fall finns en också rad andra, specifika orsaker.

Fram till mitten av 1990-talet hade en överväldigande majoritet av fransmännen grundmurat förtroende för vaccin och för vården i stort. Det började ändras i slutet av 1990-talet, då en rad skandaler inträffade inom vården och en het debatt rasade om bieffekter av ett vaccin mot hepatit B.

Men ännu 2005 var inte mer än 10 procent av fransmännen öppet skeptiska till vacciner. Den stora attitydförändringen kom i samband med svininfluensapandemin (H1N1) 2009. Nicolas Sarkozys regering beställde då 94 miljoner doser av det hastigt framtagna vaccinet Pandemrix mot svininfluensan, till en kostnad av fyra miljarder kronor. Men bara sex miljoner fransmän gick och vaccinerade sig.

Ett par år senare visade det sig att vaccinet haft allvarliga biverkningar. Risken för barn och ungdomar under 20 år att drabbas av narkolepsi var flera gånger högre bland dem som vaccinerats, enligt en rad studier (bland annat en från svenska Läkemedelsverket).

– Tillsammans med världshälsoorganisationen WHO:s bristande transparens om enskilda

medarbetares band till de läkemedelsföretag som gjorde stora pengar på vaccintillverkningen, skadade det förtroendet allvarligt för politiker, den offentliga vården och läkemedelskontrollen, säger Jocelyn Raude.

WHO fick senare hård kritik av Europaparlamentet för sättet som pandemilarmet hanterats på. Kontroversen ledde också till att franska program i radio och tv började bjuda in debattörer med extrema, vaccinkritiska åsikter.

– Jag tror det är få länder i Europa där den vaccinkritiska rörelsens frontalgestalter fått så mycket exponering som här, säger Jocelyn Raude.

I en mätning från 2016 uppgav 41 procent av fransmännen att de inte litade på vaccinens säkerhet. Misstron verkar nu ha

minskat något, men är fortsatt tre gånger så stor som i början av 2000-talet.

– Kanske har de senaste årens ökning av mässlingfall gjort att kulmen nåtts. Jag upplever i alla fall att de som är emot vaccin möts av mer kritiska frågor i medierna nu, säger Jocelyn Raude.

I maj i år slog WHO larm om att antalet fall av mässling tredubblats i Europa under 2018, jämfört med året före. Av de drygt 82 500 fallen inträffade 53 218 i en stor epidemi i Ukraina.

I Frankrike registrerades omkring 2 900 fall av mässling – en ökning med 462 procent jämfört med 2017 – och hittills i år har cirka 1 000 nya fall tillkommit. Minst åtta av tio av de som smittas i Frankrike har aldrig vaccinerats mot sjukdomen, enligt EU:s smittskyddsmyndighet, ECDC. – Till skillnad från i exempelvis USA är de religiösa argumenten inte särskilt vanliga

bland vaccinmotståndare i Frankrike. Men det är tydligt att de som tilltalas av naturmedicin och alternativa behandlingsmetoder oftare dras till vaccinkritiska kretsar, säger Jocelyn Raude.

Delvis till följd av invandring har det de senaste åren dykt upp sjukdomar i Frankrike som tidigare ansetts närmast utrotade i landet. Regeringens svar: en ny lag som utökar antalet obligatoriska vaccinationer för skolbarn från tre till elva.

Det ses som en provokation av den vaccinkritiska rörelsen.

– Vi vänder oss mot att staten tvingar våra barn att vaccineras. Vi är inte emot alla vaccin, men vi är emot att vi inte får välja hur vi skyddar våra barn, säger Jacques Bessin, som leder den vaccinkritiska organisationen Unacs.

Ser du inte en risk med att sluta med obligatoriska vaccinerings?

– Folk blir ju sjuka även om de vaccineras! Vi lever i ett slags vårdfascism, där politikerna säger: "Gör som vi säger, bråka inte". Men folk lyder inte längre, de kräver svar om biverkningar, de söker svar på internet, de accepterar inte allt de blir tillsagda, säger Jacques Bessin till DN. Det finns dock en överväldigande konsensus bland forskare och myndigheter om att vaccin generellt är säkra och att vaccination kraftigt har minskat förekomsten av många sjukdomar. När den nya lagen om obligatorisk vaccinering trädde i kraft i Frankrike i början av 2018 publicerades många upprörda inlägg på lokala Facebookgrupper. I en del av dessa grupper började sedan Gula västarnas uppror gro under hösten 2018.

På en de kravlistor som spreds i början av rörelsen fanns "valfrihet om vaccinering" som en punkt. Enstaka plakat med budskapet "Vaccin=gift" syntes också i demonstrationerna.

Men när Gula västarna växte och blev en bredare rörelse i december 2018 försvann vaccinsmotståndet nästan helt.

Det är talande, menar historikern Laurent-Henri Vignaud, som hävdar att misstron mot vaccin i Frankrike mer handlar om ett utbrett politikerförakt, än om vaccinen som sådana.

– Vi har en väldigt speciell relation till staten i Frankrike. Vi har en stark stat, och vi kräver väldigt mycket av den. Det leder till ett slags kronisk misstänksamhet mot dess företrädare, och i synnerhet om det finns en koppling till mäktiga företagsintressen, som i fallet med läkemedelsbolagen, säger Vignaud.

I boken "Antivax" redogör han för vaccinet motståndet från 1700-talet och fram till i dag.

– Det är i stort sett samma argument som förs fram i dag som för 300 år sedan. Men det faktum att vaccinkritiken föll bort ur Gula västarnas kravlista tycker jag visar att det fortfarande är svårt att bygga en bred rörelse kring vaccinet motståndet, säger Laurent-Henri Vignaud.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

Fakta. Tre myter om vaccin

1 "Vaccin fungerar inte" Tvärtom, vaccin fungerar. Inga vaccin har full skyddsverkan, men för många ligger den långt över 90 procent. Hur länge skyddet varar varierar dock, och för en del vaccin krävs därför att man tar flera doser.

2 "Biverkningar är vanliga" Vaccin är normalt sett mycket säkra och allvarliga reaktioner extremt ovanliga, enligt världshälsoorganisationen WHO.

Tillverkning och testning omges av rigorösa kontrollsystem, och innan ett nytt vaccin godkänns ska det normalt göras stora kliniska studier på människor i samma målgrupp som dem som vaccinet är ämnat för.

3 "Vaccin kan ge barn autism" I en studie som publicerades 1998 i medicintidskriften The Lancet påstods att vaccination kunde leda till autism. Problemet var bara att mannen som gjort studien, Andrew Wakefield, hade förfalskat sina forskningsresultat. Artikeln drogs senare in och Wakefield förlorade sin läkarlegitimation. Flera nya studier har gjorts, men ingen har kunnat visa på ett samband.

Källor: Läkemedelsverket, WHO, BBC.

Fakta. Inställning till vaccin

Rwanda och Etiopien har sett vaccinetts fördelar

Att länder som Rwanda och Etiopien ligger i den globala toppen när det gäller tilltro till vaccin har flera anledningar. Den främsta är att länderna relativt nyligen gjort stora språng framåt vad gäller hälsa. En vardag där vaccin inte funnits att tillgå ligger inte ens en generation bakåt i tiden och man är därför medveten om vilken skillnad vaccin gör för folkhälsan.

Men gemensamt för länderna är också att de är auktoritärt styrda och det är ovanligt att myndigheters information ifrågasätts av medborgarna.

Erik Esbjörnsson, Nairobi

Ryska föräldrar misstror myndigheter – och vaccin

Vaccinmotståndet är ett ökande problem i Ryssland och allt fler föräldrar vägrar låta sina barn vaccineras. I till exempel Moskva räknas de ovaccinerade barnen i tusental. Det har lett till att de ryska myndigheterna diskuterar ett förbud mot att underlåta att vaccinera sina barn.

Förslaget ledde till starkt motstånd bland föräldrarna, som anser att det är en återgång till sovjetsystemet. I Ryssland litar medborgarna inte på myndigheterna. Många föräldrar är övertygade om att deras barn får undermåligt vaccin och vägrar därför gå med på att de vaccineras.

Till motståndet bidrar fall där barn har vaccinerats i skolan mot tuberkulos utan föräldrarnas vetskap och senare fått problem med ryggraden. Också poliovaccinering har lett till enskilda dödsfall. I Ryssland är det obligatoriskt för dagis- och skolbarn att genomgå Mantouxtest för att bevisa att

barnet inte har tuberkulos. Också denna åtgärd stöter nu på motstånd. Elever vars föräldrar vägrar låta dem ta Mantouxtest bildar egna elevgrupper, som inte får leka med andra barn på rasten.

Anna-Lena Laurén, Moskva

Motstånd bland ortodoxa judar sprider mässling

Vaccinmotståndet bland delar av Brooklyns ortodoxa judiska områden tros ha bidragit till en alarmerande ökning av mässlingsfall under året. Drygt hälften av USA:s drygt 500 fall av mässling i år har kommit från två ortodoxa områden i Brooklyn och Rockland utanför New York.

Vid en konferens i Rockland nyligen kom hundratals för att lyssna på den kontroversiella brittiska vaccinmotståndaren Andrew Wakefield, som deltog via Skype. Även Kalifornien och västkusten har många småbarnsföräldrar som vägrar vaccin.

Tidigare i år rapporterades mer än 50 fall av mässling i Oregon. I Hollywood och Los Angeles finns flera berömda personer som flörtat med vaccinmotståndarnas retorik, inte minst Oprah Winfrey. Martin Gelin, New York

Amina - Manzoor: Vaccination är en solidarisk handling

TISDAG 2 JULI 2019

**Det kanske inte är så märkligt att
vaccinmotståndet är högre i Europa.
Här kommer många inte längre ihåg hur
förödande barnsjukdomarna kan vara.**

**Men den som är emot vaccinationer blir
då för sjukdom och död.**

Det är få saker som är så obegripliga för mig som vaccinmotstånd. Tillsammans med rent vatten och antibiotika har vaccin haft en helt avgörande roll för att minska sjukdom, lidande och död i världen. Statistik från land efter land som infört vaccination visar att förekomsten av sjukdomarna minskat markant eller försvunnit helt. I dag behöver till exempel ingen längre vaccineras mot smittkoppor eftersom sjukdomen har utrotats helt med hjälp av vaccin. Snart är förhoppningsvis också polio ett minne blott. Bara tre länder är ännu inte officiellt fria från smittspridning.

Vi skulle också kunna utrota mässling. Mässling dödar fler än 100 000 människor i världen varje år. Det är också vanligt med

följdsjukdomar och en del men blir livslånga. Mässling är ingen mild sjukdom. Trots att andelen vaccinerade ökar globalt sett, är sjukdomen på väg tillbaka på flera ställen i världen. I bland annat Europa pågår sedan några år ett stort utbrott av mässling. Det har lett till dödsfall, också i EU-länder som Frankrike, Italien och Rumänien. En av förklaringarna till smittspridningen är låg vaccinationstäckning i flera länder. Varför människor inte vaccineras beror på flera saker. I en del länder handlar det om dålig tillgång till sjukvård, det är helt enkelt svårt att vaccinera sig själv eller sitt barn. Andra tror att vaccinationer inte längre behövs eftersom sjukdomarna i stort sett försvunnit i deras länder. Men det är ju tack vare höga vaccinationstal som sjukdomarna slutat spridas. När

andelen vaccinerade minskar kan de komma tillbaka.

Sedan finns det också mer uttalade vaccinmotståndare som tror att vaccin är ineffektiva eller till och med skadliga.

Detta trots att det finns massor av studier och data som visar att vaccin generellt är säkra och effektiva. Men tyvärr trumfar ofta rädsla och misstänksamhet över fakta och vetenskap.

Tack och lov är de som har lågt förtroende för vaccin relativt få i de flesta länder, visar en global undersökning från Wellcome Trust. Vaccination är nämligen en solidaritetshandling. Vi skyddar inte bara oss själva och våra barn, vi skyddar också de som är för unga eller sjuka för att vaccineras.

Undersökningen visar dock att det är en högre andel som misstror vaccin i höginkomstländer än i låginkomstländer.

Här minns vi inte längre hur förödande många av sjukdomarna kan vara. Det föds inte längre barn med svåra fosterskador till följd av röda hund. Inga barn får längre hörselskador till följd av mässling.

I länder där sjukdomarna fortfarande är vanliga har man inte lyxen att glömma.

Amina Manzoor

amina.manzoor@dn.se

Japan återupptar valjakt

TISDAG 2 JULI 2019

Japan.

Flera valfångstfartyg lämnade igår japanska hamnar för att ge sig ut på kommersiell jakt i landets vatten. Något som inte har gjorts på 30 år.

Samtidigt slutar Japan att jaga val i antarktiska vatten och på övriga södra halvklotet. Något som under de senaste 30 åren har gjorts i vad man har sagt vara forskningssyfte, men där köttet från forskningsvalarna ändå hamnat på matborden.

TT-AFP

Iran har brutit mot atomenergiavtalet

TISDAG 2 JULI 2019

Iran.

Irans utrikesminister bekräftar att landet har anrikat mer än 300 kilo uran. Därmed har landet överskridit den gräns som fastslogs i kärnenergiavtalet från 2015. Nästa steg är en högre anrikningsgrad än vad avtalet tillåter.

Irans ledning hotade att bryta mot kärnenergiavtalet om landet inte erbjöds skydd mot konsekvenserna av amerikanska sanktioner. Nu har landet gjort verklighet av hotet.

Aven Internationella atomenergiorganet (IAEA), som övervakar efterlevnaden av avtalet, har bekräftat de iranska uppgifterna. TT-AFP-Reuters

Kapten i europeisk hetluft

ONSDAG 3 JULI 2019

Italiens behandling av kaptenen på fartyget Sea Watch 3 utlöser ett präktigt gräl mellan tre av EU:s grundarländer – Tyskland, Italien, Frankrike. Orsaken är den heta frågan om migranter.

I lördags styrde kapten Carola Rackete ett skepp med 40 migranter in mot den italienska ön Lampedusa. Fartyget hade då sökt hamn sedan den 12 juni när det

plockade upp de skeppsbrutna utanför Libyen. Italien tillåter inte migrantskepp, kaptenen blev omedelbart arresterad, ställdes i måndags inför domstol på Sicilien och hotas av ett långt fängelsestraff.

Protesterna startade så snart detta blivit känt. Tyska politiker ur alla partier fördömde den italienska hållningen – fartyget Sea Watch 3 som drivs av en hjälporganisation hade gjort en människovänlig insats när det räddat de 40.

Tysklands president Frank-Walter Steinmeier tog till allvarsord om Italiens ansvar som ett av EU:s grundarländer. Han fick omedelbart svar på tal av den italienske inrikesministern Matteo Salvini. I klartext: Sköt du Tysklands affärer så sköter jag Italiens. Salvini stöds av sina koalitionskamrater i Femstjärnorna och

även av den måttfulle premiärministern Conte.

Den tyska reaktionen spreds till Frankrike och även Vatikanen gav sitt stöd till kaptenen. Den folkliga reaktionen syns i penninginsamlingen för kaptenens rättegångskostnader. På ett par dagar har 10 miljoner kronor kommit in i Tyskland, 4 miljoner i Italien. Tyskland, Finland, Frankrike, Luxemburg och Portugal erbjuder sig att ta emot de 40.

Men den italienska regeringens eld brinner. Kaptenen ska straffas efter italiensk lag, hon är en brottsling. I den uppfattningen kan Salvini räkna med stöd från de nationalpopulistiska makthavarna i östra Europa. Så blottar affären Rackete hur Europa delas i två lag kring migrationen. Den visar också att humaniteten står stark på den ena sidan. Hur länge?

Barbro Hedvall

barbro.hedvall@dn.se

Risken för värmeböljor i Europa har femfaldigats

ONSDAG 3 JULI 2019

Klimatförändringen har gjort att risken för värmeböljor som den i Europa förra veckan har blivit fem gånger större. Det konstaterar ledande klimatforskare. Värmeböljorna kommer också oftare och är kraftigare än vad klimatscenarier har förutspått.

– Det här är ännu en kraftig påminnelse om att klimatförändringen händer här och

nu. Den är inte enbart ett problem för våra barn, säger Friederike Otto, tillförordnad chef för klimatförändringsinstitutionen vid Oxford university och en av huvudförfattarna till studien.

Forskarna har tittat på tre dagars medeltemperaturer under värmeböljan i Frankrike, som var det land där de högsta temperaturerna noterades, och i den sydfranska staden Toulouse. De jämför temperaturer och det nuvarande klimatet, där den globala medeltemperaturen är cirka en grad högre än under förindustriell tid i slutet av 1800-talet, med hur klimatet skulle ha varit utan mänsklig påverkan och vad den har medfört för utsläpp av växthusgaser.

Enligt studien innebär klimatförändringen att risken för att värmeböljor liknande den som i förra veckan satte en mängd nya temperaturrekord i Europa har minst

femfaldigats, och kanske till och med blivit hundra gånger större.

De visar också att värmeböljorna har blivit cirka fyra grader varmare.

– Våra resultat visar att de stora scenarierna på sin höjd är induktiva när det gäller klimatförändringen på lokal nivå, säger Friederike Otto.

Värmeböljan som drabbade Europa förra veckan ledde till flera nya temperaturrekord i en rad länder, bland annat i Frankrike, Schweiz, Österrike, Tyskland och Spanien.

Det mest slående enskilda värmerekordet sattes i Frankrike där den högsta temperatur som har uppmätts i landet noterades i Gallargues-le-Montueux, en ort nära Nîmes, som fredagen den 28 juni hade 45,9 grader. Det är 1,8 grader över det tidigare rekordet på 44,1 grader. Totalt noterades temperaturer över det gamla

rekordet på tretton franska orter, varav tre hade temperaturer över 45 grader, enligt franska meteorologiska institutet. I Österrike blev juni 2019 den varmaste junimånad som har uppmätts i landet. Minst sju dödsfall till följd av värmen har rapporterats.

– Vi upplevde en värmebölja vars intensitet kan bli det nya normala i mitten på århundradet, säger Robert Vautard, senior forskare vid Frankrikes nationella vetenskapscentrum.

– Det nya rekordet på 45,9 grader i Frankrike är ytterligare ett bevis på att utan snabba åtgärder för att hejda klimatförändringen kan temperaturerna i Frankrike stiga till runt 50 grader eller mer mot slutet av århundradet. Enligt studien är värmeböljorna nu både mer frekventa och mer allvarliga än vad klimatscenarierna har förutspått.

– Både observationer och klimatscenarierna visar en stark trend mot kraftigare värmeböljor. Men, den observerade trenden är starkare än den i scenarierna, och vi vet inte än varför det är så, säger Geert Jan van Oldenborgh, senior forskare vid Nederländska meteorologiska institutet.

– Klimatförändringen är inte längre en abstrakt ökning av global medeltemperatur, det är en skillnad du kan känna när du går ut genom dörren i en värmebölja.

I Frankrike inträffar värmeböljor oftast under högsommaren och får då mindre påverkan på verksamheter som skolor och arbetsplatser än om de inträffar i juni eller september. När värmeböljan nu inträffade i juni stängdes flera skolor och nationella prov sköts upp på grund av hettan.

Forskarna påpekar att den mest allvarliga effekten av värmeböljor, dödsfall som inträffar på grund av olika effekter av hettan oftast rapporteras först långt efter värmeböljan. Beräkningen av den överdödlighet som inträffar baseras på statistik av rapporterade dödsfall över en längre tidsperiod.

Jannike Kihlberg

jannike.kihlberg@dn.se

Fakta. Senaste fyra åren varmaste som uppmäts

Studien är ett samarbete mellan en stor grupp europeiska klimatforskare som ingår i World Weather Attribution, WWA, ett internationellt samarbetsorgan för forskare från olika universitet och forskningsinstitutioner världen över som analyserar om klimatförändringen påverkar extrema väderhändelser.

Samma forskargrupp har tidigare studerat den extrema värmeböljan som ledde till olika temperaturrekord i Europa, och inte minst Sverige,

under sommaren 2018. Den globala medeltemperaturen ligger idag cirka en grad högre än under slutet på 1800-talet.

Globalt är de senaste fyra åren, 2015 till och med 2018, de fyra varmaste åren som har uppmätts. Enligt klimatinstitutet i Potsdam har Europas fem hetaste somrar sedan 1500-talet alla inträffat under 2000-talet. De tio varmaste åren som har uppmätts: 2016, 2015, 2017, 2018, 2014, 2010, 2013, 2005, 2009, 1998.

Havsis vid Antarktis smälter

ONSDAG 3 JULI 2019

Havsisen vid Antarktis har ökat de senaste årtiondena.

Men sedan 2014 har den minskat dramatiskt, visar en ny studie.

Smältningen har de senaste åren varit betydligt större än den som sker i Arktis.

– Det här visar att havsisen även på Antarktis uppenbarligen kan vara känslig för påverkan, säger klimatprofessor Markku Rummukainen.

Till skillnad från den nordliga, smältande havsisen vid Arktis har isen kring Antarktis länge ökat något i omfattning. En ny studie skriven av Nasa-professorn Claire L Parkinson, som tidningen The Guardian tidigt rapporterade om, visar på en stor förändring bara de senaste åren. Parkinson har samlat satellitdata under 40 år. I studien konstaterar hon att Antarktis har förlorat lika mycket havsis de senaste fyra åren som Arktis har förlorat på 34 år. Att is kan smälta så snabbt är nytt för forskarna.

– Det här är något man inte hade förväntat sig att se. Samtidigt är fyra år en kort tid i sådana här sammanhang. Det går inte att säga om det här är en ny trend för Antarktis, eller en tillfällighet, säger Markku Rummukainen, forskare och Sveriges representant i FN:s klimatpanel IPCC.

När is som täcker landmassa smälter ger det en höjning av havsytan. En sådan direkt effekt följer inte av att havsisen smälter, däremot kan smältningen i sig orsaka ökande temperaturer. Havsisen är dessutom viktig för en del havslevande arter och för till exempel pingviner och sälar.

– När man byter ut en vitare yta mot en mörkare yta, is mot vatten, minskar reflektionen av inkommande solstrålning. Det i sin tur påverkar uppvärmningen i området, säger Rummukainen.

Till The Guardian säger forskaren Claire L Parkinson att det inte går att säga om minskningen kommer att fortsätta. Det är bara framtida mätningar som kan visa det. Hon fortsätter: "Alla vi forskare har tänkt att den globala uppvärmningen till slut kommer i kapp Antarktis."

Att smältningen på andra sidan jorden, i Arktis, beror på uppvärmning till följd av utsläpp av växthusgaser är tydligt. Men polernas geografiska och meteorologiska förutsättningar är mycket olika; Arktis är ett hav omgivet av land och Antarktis är land omgivet av hav.

– Man vet ännu inte exakt varför det här händer vid Antarktis. Men det är en signal från havsisen. Även vid Antarktis kan den uppenbarligen vara ett känsligt system, säger Rummukainen.

Alexandra Urisman Otto
alexandra.urisman@dn.se

Förbundskanslerns kandidat spräcker glastaket i EU

ONSDAG 3 JULI 2019

Strasbourg. Från närmast okänd till förmodligen ny ordförande för EU-kommissionen. Ursula von der Leyen är läkare, talar flytande franska och engelska och har varit tysk försvarsminister sedan 2013.

Nu föreslås hon bli ny ordförande för EU-kommissionen, första kvinnan någonsin.

Ursula von der Leyen är en av Angela Merkels allra trognaste politiska medarbetare. Ända sedan Merkel blev förbundskansler 2005 har Ursula von der Leyen haft olika ministerposter i hennes regeringar. Senaste som försvarsminister, som hon blev 2013.

Går man utanför militära kretsar och Tyskland är hon dock tämligen okänd. Blir hon vald till kommissionsordförande – Europaparlamentet måste godkänna henne – är det andra gången en tysk finns på högsta posten. Senast var Walter Hallstein, 1958–1967.

Ursula von der Leyen hette Albrecht i efternamn när hon föddes i Bryssel 1958. Lillebror Hans-Holger föddes fem år senare och är känd i svenska kretsar från sina många år i Stenbecksfären, bland annat som vd för medieföretaget MTG.

Pappa Ernst Albrecht arbetade på EU-kommissionen fram till han blev delstatspolitiker för kristdemokratiska CDU i Niedersachsen 1970 och familjen flyttade dit.

Ursula von der Leyen är utbildad läkare och har arbetat som gynekolog. Hon har även en doktorerat i medicin. Hennes man är professor i medicin.

Hon blev medlem i CDU 1990. Inom partiet räknas hon till förnyarna. Bland annat var hon med och moderniserade Tysklands konservativa familjepolitik och har gjort partiet mer öppet för kvinnor. Hon har emellanåt setts som tänkbar - efterträdare till Angela Merkel, men ett par skandaler har svärtat ner Ursula von der Leyens rykte.

Bland annat anklagades hon för att ha kopierat sin doktorsavhandling, ett klassiskt tema i tyska politikskandaler. von

der Leyen har också haft en del svårigheter att tackla det tyska militäretablissemangen och har fått stå till svars för illa utrustade tyska soldater.

När en tysk soldat med högerextrema sympatier lyckades registrera sig som asylsökande i syfte att begå terrorattentat, enligt polisens misstankar, då skar det sig rejält mellan försvaret och ministern.

Inom svenska försvarsdepartementet ska man, enligt uppgift till DN, ha respekt för henne och anse att hon agerat tufft under svåra finansiella förutsättningar.

En EU-diplomat som haft med henne att göra i Berlin betecknar henne som en "utmärkt person".

Ursula von der Leyen är uppvuxen i Bryssel, har även bott i USA och talar flytande engelska och franska. I tysk politik är detta inte vanligt och hon ses som internationalist. Rimligen är hon även

en skicklig maktspelare, annars skulle hon aldrig tagit sig fram och klarat sig så länge som toppolitiker.

När Ursula von der Leyen blev försvarsminister 2013 var det första gången en kvinna hade den posten. Nu kan hon även bli första kvinna som blir ordförande för EU-kommissionen.

Pia Gripenberg

Född 1958 i Bryssel. Gift, sju barn.

Har bott i Storbritannien, Belgien och USA.

1987: Läkarexamen från universitet i Hannover.

Har arbetat som gynekolog och forskat.

1990: Gick med i Tysklands konservativa union, CDU.

2003–2005: Ledamot i delstatsparlamentet i Niedersachsen och minister i delstatsregeringen.

2005–2009: Familjeminister.

2009–2013: Arbetsmarknadsminister.

2013: Försvarsminister.

Källa: Tyska regeringen

”Migranter får dricka vatten ur toaletter”

ONSDAG 3 JULI 2019

”Omänskliga förhållanden” där migranter tvingas dricka vatten ur toalettskålar. Den bilden ger kongressledamöter som besökt ett av de kritiserade flyktinglägren vid USA:s södra gräns.

– De bryter mot mänskliga rättigheter, säger Joaquin Castro, demokrat från Texas.

New York.

Demokraterna i kongressen reste på måndagen till Texas för att med egna ögon

se den humanitära krisen vid USA:s södra gräns. Enligt Alexandria Ocasio-Cortez, en av kongressledamöterna som deltog vid resan, bryter USA:s flyktingläger mot mänskliga rättigheter. Hon besökte bland annat en trång fängelsecell där 15 kvinnor sov, utan rinnande vatten. De uppmanades i stället att dricka vatten ur en toalettskål, enligt Ocasio-Cortez.

– Jag kommer aldrig att glömma synen av en cell med 15 kvinnor, som har tårar som rinner ner för kinderna medan de talar om hur de blivit åtskilda från sina barn. De har inget rinnande vatten och vet inte när de ska komma ut trots att de redan varit där i 50 dygn, sade Judy Chu, demokrat från Kalifornien, som också deltog vid besöket.

Republikaner och konservativa debattörer bemötte demokraternas besök som ett politiskt utspel och ifrågasatte deras

berättelser från flyktinglägren. Ocasio-Cortez har svarat med en rad detaljerande klargöranden på sitt Twitterkonto, där hon bland annat visade bilder på den toalettmodell som kvinnorna fick dricka vatten ur. Modellen består av en toalettstol med ett handfat och en vattenkran ovanpå. Kongressledamoten Ayanna Pressley ska själv ha provat att dricka vatten ur vattenkranen, men den var trasig. Kvinnorna i cellen ombads därmed dricka vatten ur själva toalettskålen i stället. Samtidigt som demokraternas besök avslöjade nyhetssajten Pro Publica en Facebookgrupp med tusentals anställda i USA:s myndighet för gränssäkerhet, CBP. Där spreds grova rasistiska och kvinnoförnedrande bilder, skämt och inlägg. Åtminstone två olika bilder som delats i gruppen har manipulerats så att det ser ut som att Ocasio-Cortez utför

oralsex på Donald Trump, eller på en papperslös migrant.

Flera inlägg skämtade även om migranter som dött vid gränsen. Vid en bild på en pappa som bar sitt barn över Rio Grande i en stor plastpåse skrev en agent på myndigheten: "Han har åtminstone lagt det i en soppåse redan". Facebookgruppen hade 9 500 medlemmar, vilket innebär att var sjätte agent för myndigheten var aktiv i gruppen.

Martin Gelin

Fastlandskina fördömer våldsamma protester

ONSDAG 3 JULI 2019

Såväl Hongkongs chefsminister som representanter för den kinesiska regeringen fördömer de massiva protesterna som ägde rum i Hongkong under måndagen. Samtidigt manar Storbritanniens utrikesminister Jeremy Hunt till respekt för Hongkongbornas rätt till fredliga demonstrationer.

I samband med måndagens massiva demonstrationer stormade flera demonstranter kammaren där Hongkongs lagar stiftas.

På tisdagen gjorde kinesiska regeringen ett uttalande i statlig tv och fördömde stormningen av justitiedepartementet, en handling som man kallar ”totalt oacceptabel”.

”Några extremister använde sig av våld för att storma parlamentsbyggnaden. De tillfogade också stor skada på byggnaden. Det här är chockerande, hjärtekrossande och upprörande”, lød uttalandet.

”Deras våldsamma agerande är en stor utmaning för Hongkongs styre och har underminerat Hongkongs fred och stabilitet.”

Även Hongkongs chefsminister Carrie Lam har uttalat sig i liknande ordalag om händelserna vid parlamentsbyggnaden.

Hon har också lovat att utreda och lagföra dem som gjort sig skyldiga till vandaliseringen, något som den kinesiska regeringen stödjer.

Samtidigt får demonstranterna uppbackning från Storbritannien.

Utrikesminister Jeremy Hunt uppmanar den kinesiska regeringen att hålla sig till det avtal som reglerar Hongkongs status som administrativ region.

”Våld är inte acceptabelt men Hongkong måste upprätthålla folkets rätt till att demonstrera fredligt inom lagens ramar, som tusentals modiga personer gjorde”.

Han har också sagt att ”det kommer att få allvarliga konsekvenser om det juridiskt bindande avtalet inte respekteras”.

Protesterna har pågått i veckor. Den 12 juni ägde våldsamma sammandrabbningar rum mellan demonstranter och poliser.

Missnöjesvågen har fått politiker att bordlägga förslaget om en lag som tillåter utlämning av misstänkta brottslingar från Hongkong till Fastlandskina. Men demonstranterna låter sig inte nöjas med att förslaget bordläggs, det måste skrotas. Storbritannien har tidigare kritiserat lagförslaget om utlämning till Kina. Men Fastlandskina har avfärdat oron och sagt att de inte har något inflytande över Hongkong.

Alexandra Carlsson Tenitskaja

alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se

Pia Gripenberg: Slugt spel av Merkel ledde till von der Leyen

ONSDAG 3 JULI 2019
Analys

Strasbourg. Tyska försvarsministern Ursula von der Leyen föreslås blir ny ordförande för EU-kommissionen. Med henne får Angela Merkel en nära förtrogen på posten. Men EU-parlamentet och delar av tysk kristdemokrati är i uppror. De känner sig förrådda i Merkels slugspel.

Jag erkänner direkt. Jag kan nu räknas till skaran av människor som underskattat Angela Merkels förmåga. I måndags var hon skadeskjuten efter att ha slutit en märklig uppgörelse med bland andra Frankrikes Emmanuel Macron. Den skulle placera nederländska socialdemokraten Frans Timmermans som kommissionsordförande.

Hennes premiärministerkolleger i Irland, Bulgarien, Lettland och så vidare var vansinniga över att hon berövat de

konservativa på finaste jobbet i EU.

Detsamma var hennes partikamrater i Europaparlamentets EPP-grupp.

”Merkels magiska trollspö har tappat sin kraft”, skrev jag i en artikel som publicerades i tisdagstidningen.

Ett dygn senare framstår

förbundskanslern i stället som briljant.

Man undrar om detta var hennes plan hela tiden: att placera en av sina närmaste, som dessutom får skriva historia som första kvinnan på posten, som kommissionsordförande?

Ursula von der Leyen har suttit i samma regering som Angela Merkel sedan 2005. 14 år är en väldigt lång tid i politiken. Det betyder att den dag Angela Merkel lämnar tysk politik är det sannolikt att även von der Leyen gör det. Merkels efterträdare Annegret Kramp-Karrenbauer vill säkert sätta sin prägel på tyska regeringen.

Men blir von der Leyen accepterad av Europaparlamentet får hon i stället fem år som högsta chef för 33 000 tjänstemän som förbereder lagar som berör 500 miljoner människor i 28 länder. Det är inte illa.

Fast först ska Ursula von der Leyen alltså godkännas av parlamentet. Den processen blir tuff av flera skäl. Ett är att Ursula von der Leyen aldrig var en så kallad spetskandidat, alltså systemet med att de politiska grupperna i parlamentet utser en person som kandidat till ordförande för EU-kommissionen. Tanken är att personer som deltagit i politiska debatter i EU-valet och presenterat sitt politiska program har större legitimitet till posten.

Systemet är ifrågasatt av medlemsländernas stats- och regeringschefer. Få väljare i Sverige visste till exempel i maj att en röst på M och KD

även var en röst på kristdemokraten Manfred Weber. De svenska partierna ingår i EPP-gruppen tillsammans med bland andra Webers CSU.

Inte ens i Tyskland är Weber särskilt känd. Men flera tv-debatter med andra spetskandidater ökade kännedomen där. Det argumentet kommer särskilt de gröna att använda gentemot Ursula von der Leyen och EU:s stats- och regeringschefer. Bas Eickhout, en av de gröna ledarna i EU-parlamentet, kallar uppgörelsen en kohandel som tillfredsställer Tyskland, Frankrike och Spanien och uppmanar på Twitter parlamentet att säga nej.

Socialdemokratiska gruppen i parlamentet är besviken på förslaget och framhåller att an håller fast i spetskandidatssystemet. Tyska SPD, i regeringskoalition med Merkels CDU, vill inte ha von der Leyen, vilket ledde till att Angela Merkel var

tvungen att lägga ned Tysklands röst på toppmötet. Landets regler säger att regeringen måste vara enig.

Leder detta till ny regeringskris i Tyskland kan Angela Merkel maktspel visa sig var förödande.

Partier på politiska ytterkanterna lär invända mot Ursula von der Leyens åsikter om EU. Hon har sagt att hon vill ha en variant av de amerikanska förenta staterna i Europa.

Valet av henne upprör dessutom Manfred Webers partikamrater i CSU, som anser att Merkel inte stått upp tillräckligt för Weber.

I paketet som EU-ledarna blivit överens om ingår att Belgiens avgående premiärminister Charles Michel, liberal, blir ordförande för Europeiska rådet, den person som förbereder toppmötena, och att unionens utrikeschef blir Spaniens

utrikesminister Josep Borrell,
socialdemokrat.

Valet av Michel blockerade partikollegan
Margrethe Vestager från att bli
kommissionsordförande. Det visar att
Benelux är skickligare i det politiska spelet
än Norden.

Till chef för Europeiska centralbanken
föreslås fransyskan Christine Lagarde,
konservativ.

Pia Gripenberg

Kravaller och trafikkaos efter att civilklädd polis sköt ihjäl 18-åring

ONSDAG 3 JULI 2019

En civilklädd polis dödsskjutning av en tonåring med etiopisk bakgrund i Haifa har lett till häftiga protester på flera håll i Israel de senaste dagarna. I norra

delen av landet uppstod trafik kaos när demonstranter under flera timmar blockerade motorvägar.

Kiryat Haim

18-årige Solomon Teka, vars död i söndags utlöste svåra kravaller, begravdes på tisdagen. Teka sköts ned av en civilklädd polis intill sitt hem i Kiryat Haim, en förstad till Haifa.

Teka är inte den förste unge israel av etiopisk börd som faller offer för extrema polisåtgärder. Men på måndagen, då hans öde först blev känt, föll nyheten som en gnista i snustorr terräng. Demonstrerande ungdomar spärrade landsvägarna mellan Haifa och norra Israel och brände soptunnor och bildäck. På eftermiddagen, då en domare gav order om att släppa den dråpmisstänkte polismannen och sätta honom i husarrest, blev reaktionerna ännu häftigare. Från hela landet strömmade det

nu till unga fränder till Teka, som redan hunnit trycka t-shirts med hans bild. Under natten till tisdagen drabbade de samman med polisen på flera platser i Haifa-området. Polisen, som vanligtvis ger denna minoritet hårda bandage, höll igen, chockad av de svåra fördömandena från alla politiska läger. Flera massmedier rubricerade det skedda som ”mord” i sina rubriker.

En icke-etiopisk kamrat till den döde gav sin version av händelsen:

– Vi var tre kompisar på platsen. Plötsligt kom en gubbe och sa åt oss att tömma fickorna, för någon hade stulit en mobiltelefon. Vi vägrade, och då tog han fram sin polisbricka. Vi stack, medan vi svor och förbannade honom. Då tog han upp en pistol, jag gömde mig bakom en bil och polisen sköt Solomon.

Polismannen ger en annan version av förloppet, och hävdar att han attackerades med stenar. Inga säkerhetskameror täckte skådeplatsen, och det torde bli svårt att slå fast precis vad som utspelats. Men hur det än gått till, så har ett sår rivits upp på nytt. Det är inte första gången sedan de etiopiska judarnas invandring började på 1980-talet, som den afrikanska minoritetens frustration tar sig drastiska uttryck.

– Vi kom inte till Israels land för att våra barn skulle bli mördade, sade Tekas far David till pressen efter begravningen. Vi kräver rättvisa, och att den som sköt sätts i fängelse och inte slinker undan.

– Polisen behandlar oss annorlunda, ”visa id, töm fickorna, följ med till stationen”, så låter det stup i ett, alla vet det, berättar Yosef, 15-årig granne till den döde.

En 45-årig släkting till Teka som kom till Israel från Etiopien som 20-åring säger till DN att ”vanliga” etiopier inte har några bekymmer med polisen:

– Men våra unga män betraktas alltid som särskilt misstänkta. De är inte undergivna och lågmälda som sina föräldrar, och de viker inte alltid undan. Vårt samhälle var och är delvis mycket traditionellt, men de äldre har inte längre sista ordet. Salomon var stor och stark, det är möjligt att han kunde göra ett hotfullt intryck, men varför skjuta för att döda i stället för att följa reglementet och skjuta först i luften och sen mot benen?

Folkgruppens ledande talesperson är Knessetmedlemmen och juristen Pnina Tamano-Shata. Som barn gick hon till fots från sin födelsestad Gondar till den sudanska Rödahavskusten där hon och tusentals andra fördes till Israel i en

hemlig operation. Hon sade i fjol till DN att de etiopiska judarna ”möter diskriminering på alla livets områden. I stället för att desarmera spänningarna gör myndigheterna allt för de inte skall känna sig hemma”.

En tredjedel av de 150 000 etiopiska judarna är födda i Israel. Etiopierna kom samtidigt med judarna från Sovjetunionen, men deras integration följde andra rutiner. Medan ryssarna kunde välja var i landet de ville slå sig ned föstes etiopierna samman i ”invandrarcentra”, där de ofta blev kvar i årtal utan större kontakt med omgivningen.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Förstockelse har kommit över världen

ONSDAG 3 JULI 2019

Dawkins, Dennett, Harris och Hitchens - kallades ”ateismens fyra ryttare” när de debatterade religion under 00-talet.

Lars Linder har läst deras utvärdering av striderna – och konstaterar att det är faktaförnekelse som driver dagens globala politik.

Richard Dawkins, Daniel Dennett, Sam Harris, Christopher Hitchens
”Till den fria tankens försvar”

Övers. Ylva Mörk Fri tanke, 157 sidor
Jungfrufödslar, himmelsfärder, en allsmäktig och närvarande Gud – hur kan

en modern, förnuftig människa efter tvåhundra år av upplysning och framsteg sätta tro till sådana vidskepligheter? År 2004 inleddes en kanonad av tunga attacker mot religion i allmänhet och bokstavstro i synnerhet. Med några års mellanrum skrev tre framstående brittiska och amerikanska akademiker – Richard Dawkins, Sam Harris och Daniel Dennett – på var sitt håll en rad uppmärksammade böcker som med friskt mod och vetenskapliga argument smulade sönder olika religioners påståenden om alla de högre ting som det inte finns några som helst hållbara belägg för. Inte minst sköt de skarpt mot prästers och imamers anspråk på auktoritet, och mot samtidens respektfulla bemötande av dem. Något senare, 2007, följde den brittiske journalisten och författaren Christopher

Hitchens upp anfaller med ännu en bitande bok i samma syfte. Tidpunkten för den nyateistiska vågen var knappast en tillfällighet. I terrordåden i New York 2001 hade islamistiska fanatiker visat sig beredda att dra tusentals människor med sig i döden mot yviga löften om belöning på andra sidan i form av sjuttiotvå välvilliga jungfrur. Världen tvangs inse att gudstro inte alls bara är en ofarligt stilla bönegemenskap i kyrkor och moskéer. Så ateisterna gick till motattack och ifrågasatte inte bara jihadismen, utan religionen i sig. För är det logiskt sett någon skillnad mellan påbudet att vörda fromma helgon och budet att alla otrogna måste slaktas? Är inte problemet i grunden alla religiösa föreställningar i sig, dessa påståenden utan bevis, hämtade ur obskyra gamla skrifter?

Deras polemik gick inte obemärkt förbi. Meningsfränder jublade, de fick rockstjärnestatus och hedersbenämningen ”ateismens fyra ryttare”. Religiösa ledare gick tvärtom i taket och beskyllde författarna för att kränka miljarder troende. Stridens vågor gick höga och Youtube fylldes med debatter. Där kan de avnjutas än i dag; ofta pulshöjande uppvisningar i verbalt underhållningsvåld där rasande företrädare för olika trosriktningar – gärna vidlyftiga retoriker med predikantton – ställs mot de skarpa, pålästa och orädda skeptikerna. Matcher som ibland kan kännas obarmhärtigt ojämna; debattörer som Dawkins och Hitchens tar inga levande fångar. 2008, när dammet lagt sig något, samlades så de fyra för ett samtal om utfallet av kriget de utkämpat. Mötet

filmades och blev en viral nätsuccé med miljontals visningar. Nu, drygt tio år senare, har det också getts ut i bokform med ett kort och entusiastiskt förord av författaren och skådespelaren Stephen Fry.

På svenska har boken fått titeln ”Till den fria tankens försvar”, inte särskilt välfunnet eftersom det inte alls är någon kampskrift utan ett rätt lågmält försök att finna perspektiv och dra slutsatser av den turbulenta tid kvartetten just genomlevt. De har mött hat och hot och förundras nu över hur troende så gärna blir sårade så snart någon ställer kritiska frågor. Ständigt har de också fått höra hur tvärsäkert arroganta de är – när det snarast är tvärtom: det är ju aldrig vetenskapsmän som påstår sig ofelbara, det är det påvar som gör.

Samtalstemperaturen blir sällan hög eftersom de i grunden är eniga, ändå är det en rätt rolig läsning – det är en välformulerad skara som gärna bjuder på drypande ironier som man kan glädjas åt även om man inte alltid är överens med dem. Jo: strikt logiskt har de ju rätt, alltid, men de är ärligt talat också ganska tondöva för de sidor av tron som inte har med bevisföring att göra. Att följa dem är ibland lite som att höra någon som saknar humor analysera skämt.

De vet också med sig att de missar något och kan resonera med viss respekt om kraften i religiös konst och begrepp som helighet, men det leder inte riktigt någonstans. Och det är ju just där, i det bara halvt åtkomliga, som det mesta av religionens verkliga lockelse ligger. Som Christopher Hitchens säger ska man inte heller underskatta människors förmåga att

leva i kognitiv dissonans, med världsbilder som inte går ihop.

En bit in i samtalet ställer Richard Dawkins frågan om det är möjligt att vinna det här idékriget. Själv säger han optimistiskt att han nog tycker att de redan gjort det, åtminstone i Storbritannien och USA, medan Hitchens är dystrare. Han tror att fundamentalisterna en dag kommer att ödelägga civilisationen, och svarar på Dawkins fråga att han visserligen känner sig stå på vinnarnas sida intellektuellt – men på förlorarnas politiskt.

Det är en formulering som i efterhand klingar profetiskt. De tio år som gått efter det här samtalet har ju världen knappast rört sig i deras riktning, tvärtom har religiösa fanatiker plötsligt initiativet nästan vart man riktar blicken; i Indien och Mellanöstern, i USA och Brasilien.

Motsvarande motupplysning pågår dessutom även utanför religionens område. Det är inte forskningens förnuftiga frågor om existentiella hot mot livet på jorden som just nu driver politiken globalt, utan flytande hat och motvilja mot invandring och bensinpriser. På ganska kort tid har nationalister och högerpopulister, nättroll och faktaförnekare förändrat spelplanen för hur intellektuella och politiska samtal överlag förs och uppfattas.

Precis som 2008 har vetenskapen och den goda demokratin alla de bästa argumenten, men förstörelse har kommit över världen, som Bibeln skulle ha uttryckt saken.

Och då är det en klen tröst att ha vunnit alla Youtube-debatterna.

Lars Linder

Ledare: Rätt att rata parlamentets experiment

TORSDAG 4 JULI 2019

Koldioxidutsläppen ska strypas, Brexit hanteras, eurons stabilitet tryggas, rättsstaten i öster räddas, flyktingfrågan ältas, handelskrig med Trump undvikas och Kina, tja, åtminstone handskas med.

Utmaningar saknas inte för EU. För väl då att regerings- och statscheferna efter fyra toppmöten och över 50 timmars infekterad dragkamp har enats om nya ledare för unionen. Det är också bra att de har förpassat Europaparlamentets rekryteringsmodell till grovsoprummet. Inför förra EU-valet 2014 uppfann parlamentet en ordning där partigrupperna utsåg ”toppkandidater”, och där flest röster skulle avgöra vem som blev EU-kommissionens ordförande. I år skulle låtsasdemokratin befastas. Men både svenskar och andra använder nationella valsedlar och har inte en susning om vilka toppkandidaterna är. Och kommissionen är ingen regering, utan fungerar som ett slags europeisk myndighet med uppgift att lägga kloka och förankrade lagförslag. Att regeringscheferna inte utsåg medelmåttan

Manfred Weber till överhuvud, trots att Angela Merkel såg sig tvungen att stötta sin tyska partikollega, är hedrande. Visst går det att beklaga kohandel och uppgörelser i stängda rum. Varför inte bara anställa de bästa, oavsett nationalitet och partitillhörighet, efter noggrann meritprövning? Det är en utopi. Ett EU med över två dussin medlemsländer måste balansera intressen och geografi. Och inga förhandlingar, om politik eller löneavtal, skulle ros i land om de måste sändas på tv. Dessutom är resultatet av veckans toppmöte gott. Ursula von der Leyen är läkare och sjubarnsmor, vilket tyder på en simultankapacitet som kommer väl till pass som EU-kommissionens ordförande. Hon har suttit i Merkels regeringar alla de 14 åren, senast som försvarsminister, och överlevt åtskilliga blåsväder. Att Tyskland

fortfarande snålar med försvarsutgifterna är knappast von der Leyens fel.

Med hennes namn föll andra bitar på plats, framför allt Christine Lagarde som chef för centralbanken ECB. Hon har aldrig hållit på med penningpolitik. Att under finans- och eurokris ha varit IMF-chef i åtta år och fransk finansminister i fyra är ruggigt bra compensation.

En ansedd belgisk liberal blir ordförande för Europeiska rådet och en tung spansk socialdemokrat EU:s nye utrikeschef.

Parlamentet valde på onsdagen en italienare till talman. Trots att pusslet är stort finns det dock inte plats för alla. Nederländerna och Norden får nöja sig med viceordförandeposter i kommissionen.

Unionens gamla stomme i Västeuropa tar hand om det mesta, medan de besvärliga länderna österut blir utan.

Värderingsmässigt är det naturligt att ställa de polska och ungerska nationalistregeringarna åt sidan. De är ändå glada över att ha avvärjt Frans Timmermans, framträdande i striden för rättsväsendets oberoende, som kommissionschef. Tyvärr försvinner EU:s dilemma inte av sig självt. Medlemsländer får inte åsidosätta demokratiska spelregler, men det finns också risker med att stöta bort Polen och Ungern.

Den tysk-franska motorn ser kanske ut att ha kickat i gång igen, de båda länderna har styrt processen och delat på de finaste jobben. Fast även om president Macron är nöjd med utfallet blir det inte lättare att få Berlin att acceptera hans omfattande reformer av eurosyste

met. Sprickorna och populismen oroar. Om parlamentet låter bli att konstra har EU ändå än en gång krånglat sig vidare. Fredsprojektet lever. DN 4/7 2019

Pia Gripenberg: Utnämningarna ett svek mot EU-vänliga i Östeuropa

TORSDAG 4 JULI 2019

**Frankrike och Tyskland tar två av de
tyngsta chefsposterna i EU. Inget**

**toppjobb går till en person som bor
öster om Hannover. Ändå jublar Viktor
Orbán och hans kompisar.**

**Detta är inte bra för EU:s framtid och
ett svek mot pro-europeiska krafter i
Central- och Östeuropa.**

Strasbourg.

En tysk kan aldrig bli EU-kommissionär,
brukar det heta. Underförstått handlar det
om att Tyskland är Europas mäktigaste
land. Att dessutom lägga beslag på den
mäktigaste tjänsten i EU-systemet blir väl
mycket för omvärlden att acceptera.

Historiskt har det dock funnits en tysk på
posten. Men man får gå tillbaka till skiftet
1950–60-tal när det som i dag är EU
bestod av sex länder.

Numera finns 28 medlemsstater och
tyngdpunkten är inte längre i väst. Detta
märks inget av i den kvintett av personer
som nu är föreslagna för de toppjobb som

ska tillsättas. De kommer från Belgien, Tyskland, Frankrike, Spanien och Italien. Två är redan klara. Belgiens Charles Michel blir ordförande för Europeiska rådet den 1 november. Italiens David Sassoli valdes på onsdagen till EU-parlamentets talman.

Frankrike och Tyskland delar på posterna med mest makt. Christine Lagarde tar Europeiska centralbanken och Ursula von der Leyen föreslås till EU-kommissionens ordförande. Frankrike tar hand om ekonomin, Tyskland om politiken, skriver franska Le Figaro.

Tro inte att detta är något som EU:s två dominerande medlemsstater suttit och kuckelurat ihop på egen hand. Tvärtom, de har haft synnerligen god draghjälp av Polen, Slovakien, Tjeckien och Ungern. ”Det vore bra med en kvinna på kommissionen” sade till exempel Tjeckiens

premiärminister Andrej Babis, landets näst rikaste person och just nu föremål för en omfattande korruptionsutredning kring försvunna EU-medel.

Tillåt mig tvivla på Babis feminism.

Snarare var jämställdhetsaspekten ett utmärkt verktyg för att stoppa Frans Timmermans, nederländsk socialdemokrat, som under något dygn såg ut att kunna bli EU-kommissionens ordförande.

Timmermans är, för sitt arbete i kommissionen med att försvara rättsstatens principer, ett rött skynke i Tjeckien, Polen, Slovakien och Ungern. De fyra, de så kallade Visegradländerna, jublade när Ursula von der Leyen blev det slutliga förslaget.

”Vi har återigen demonstrerat att vår styrka och vårt inflytande växer”, skrev

den ungerska regeringens talesperson på Twitter.

Ingen av Visegradländernas ledare har några som helst bekymmer med att det enbart finns västeuropéer med i uppgörelsen. Det går trots allt stick i stäv med att geografisk spridning hela tiden har varit ett uttalat krav när topptjänsterna ska fördelas.

Men det finns andra medborgare i dessa länder, liksom i Slovenien, Bulgarien, Kroatien och så vidare, som säkert noterar att alla de utsedda personerna kommer från gamla EU-länder. Eftersom det redan finns en spricka mellan det gamla och det nya EU är detta djupt olyckligt.

I Central- och Östeuropa anser många att de behandlas som andra rangens medborgare i EU. Ett exempel är att där var livsmedel med bland de viktigare frågorna inför valet i maj eftersom många

upplever att det är sämre kvalitet på produkterna som livsmedelsjättarna i väst skickar österut. Valdeltagandet är klart lägre i denna del av Europa. Finns det inte en enda känd östpolitiker på högsta EU-nivå är risken att det fortsätter att vara så. Dessutom finns hundratusentals människor som regelbundet går ut och demonstrerar i Prag, Warszawa, Budapest och andra städer mot korruption och andra missförhållanden hos sina styrande. Ofta symboliskt bärande på EU-flaggan. Nu får de läsa rapporter om att deras ledare lyckats stoppa den ”vänsterextrema Timmermans”. Lanseringen av honom sköttes illa av framför allt Angela Merkel och är ett svek mot dessa pro-europeiska krafter. Sedan är det en helt annan sak att slutresultatet med Ursula von der Leyen kanske är precis vad Merkel ville ha.

Inte heller från nordisk synpunkt kan man vara nöjd över utgången. Den mycket kvalificerade Margrethe Vestager, EU-kommissionär som var liberal kandidat att bli kommissionsordförande, blev bortspelad när liberala ledare i Benelux ville fixa ett toppjobb åt Belgiens Charles Michel. Han har nyligen förlorat parlamentsvalet i Belgien. Det har för övrigt även likaledes liberala dansken Lars Løkke Rasmussen precis gjort. Nordiska ledare är helt enkelt lammungar när det kommer till maktspelet i Bryssel. Europaparlamentet gjorde direkt ett visst uppror mot stats- och regeringschefernas uppgörelse. De 28 ledarna var överens om att en socialdemokrat skulle få talmansposten och rekommenderade en bulgarisk ledamot (geografin, igen). Socialdemokraterna i parlamentet utsåg i stället en italienare, som många liberala

och kristdemokratiska ledamöter vägrade rösta på.

Om Ursula von der Leyen till slut blir accepterad av parlamentet återstår att se. Mycket talar trots allt för att de stora delegationerna följer sina premiärministrars råd. Omröstningen lär bli om två veckor. Hon kan mycket väl bli en utmärkt ordförande. Men von der Leyen får mycket att bevisa, inte minst när det gäller frågan om rättsstatens principer. Och metoden hon kom fram på lämnar en synnerligen besk eftersmak i munnen.

Pia Gripenberg

Här är de nya toppcheferna

Ursula von der Leyen, tyska, 60 år. Född och uppvuxen i Bryssel, pappa var chef inom EU. Talar flytande franska och engelska. Utbildad läkare och har arbetat som gynekolog. Började sin politiska karriär i

kristdemokratiska CDU i delstaten - Niedersachsen.

Blev familjeminister i Angela Merkels första regering 2005, har varit arbetsmarknadsminister och är sedan 2013 försvarsminister. Räknas till förnyarna i CDU och en av Merkels mest förtrogna.

Måste godkännas av Europaparlamentet. Christine Lagarde, fransyska, 63 år och föreslagen till ny chef för centralbanken, ECB. Jurist och konservativ politiker. Har bland annat varit finansminister och pläderade då för att EU borde införa en skatt på finansiella transaktioner.

Sedan 2011 är Lagarde chef för Internationella valutafonden, IMF. Tävlade som ung i konstsimm på elitnivå. Är vegetarian och nykterist. Till skillnad från sina företrädare har hon aldrig varit chef för en centralbank.

Charles Michel, belgare, 44 år och ny ordförande för Europeiska rådet.

Premiärminister sedan 2014. Förlorade valet i maj och sitter kvar tills en ny belgisk regering finns på plats. Ersätter Donald Tusk som rådsordförande den 1 december.

Charles Michel går i pappa Louis fotspår.

Louis Michel var också partiledare för liberala partiet och sedermera EU-kommissionär. Sonen Michel är andra belgaren på posten och anses tillhöra - Europas unga generation av liberaler.

Josep Borrell, spanjor, 72 år och föreslagen till EU:s utrikeschef (Höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik). Är utbildad ingenjör och ekonom. Har sin bakgrund i Kataloniens socialistiska parti, men har tagit avstånd från självständighetsrörelsen.

Var ledamot i EU-parlamentet 2004–2009 och dess talman 2004–2007. Efter en

akademisk karriär gjorde han politisk comeback 2017 och är sedan 2018 utrikesminister. Måste godkännas av Europaparlamentet.

David Sassoli, italienare, 63 år och vald till Europaparlamentets talman. Utbildad statsvetare med lång journalistisk karriär, främst inom tv. 2009 växlade han om till politiken, blev invald i Europaparlamentet för socialdemokratiska Partito Democratico. I parlamentet har han främst arbetat med transport- och utrikesfrågor samt varit vice talman. Sassoli efterträder konservativa landsmannen Antonio Tajani.

Ursula von der Leyen på charmoffensiv

TORSDAG 4 JULI 2019

Ursula von der Leyen har två veckor på sig att övertyga EU-parlamentet om att hon ska bli ordförande för EU-kommissionen.

På onsdagen inledde hon sin charmoffensiv. Redan har hon fått svenska Moderaterna med sig. Strasbourg.

Utan att säga ett ord till medierna, som trängdes i en av korridorerna i EU-högkvarteret i Strasbourg, gled Ursula von der Leyen vid 15-tiden på onsdagen in i ett

av de större mötesrummen där EPP-gruppen håller till. Då hade det inte ens gått 24 timmar sedan EU:s stats- och regeringschefer utsett henne till kandidat att bli EU-kommissionens ordförande och efterträda Jean-Claude Juncker den 1 november.

Men innan dess måste utnämningen godkännas av parlamentet. Planen är att detta ska göras under sessionen som börjar den 15 juli.

Första punkten för Ursula von der Leyen är att EPP, där svenska M och KD ingår, ska stå bakom henne. I just den gruppen har besvikelsen varit stor inom krisdemokratiska CSU att inte deras kandidat Manfred Weber får posten. Vid det interna mötet satt Weber vid hennes sida.

M:s delegationsledare Tomas Tobé tycker att von der Leyen gav ett starkt och

ödmjukt intryck under mötet, där han växlade mellan att tala tyska, engelska och franska.

– Hon var tydlig med att hon tror på Europasamarbetet och att vi har mycket att göra framåt. Men hon var också ödmjuk och sade att hon ska lyssna mycket på Europaparlamentet och vinna tillit, säger Tomas Tobé.

Vad vill hon göra i Europasamarbetet?

– Hon lyfte att säkerhetsarbetet behöver stärkas, att vi har ett alltmer aggressivt Ryssland, att vi behöver ha mer makt i utrikespolitiken och hantera migrationen och klimatfrågan.

– Hon gick rakt på politiken på ett imponerande sätt, men var samtidigt tydlig med att Europaparlamentet ska känna att man får en kommissionsordförande som är beredd att

lyssna mer på parlamentet, fortsätter Tobé.

Tror du hon kommer att nå en majoritet och bli godkänd av parlamentet?

– Ja, det är min bild.

Han resonerar att visserligen är andra partigrupper besvikna, men de kommer att se fördelar i att, vad han kallar,

Europapositiva partigrupper kan enas.

– Har vi inte detta alternativ tror jag att vi får stora problem att komma fram till andra rimliga alternativ.

Tomas Tobé framhåller också att partierna i EPP-gruppen har levt upp till uppgörelsen i Bryssel och släppt fram en socialdemokrat som talman för parlamentet.

EPP-gruppen var dock inte enhällig i omröstningen. Både inom EPP och i den liberala gruppen fanns ledamöter som inte

stödde den italienska socialdemokrat som nu är vald till talman.

Kommer svenska Moderaterna att rösta för Ursula von der Leyen som kommissionsordförande?

– Ja, det kommer vi att göra, säger Tobé.

Pia Gripenberg

Gandhis avhopp slutet för dynastin

TORSDAG 4 JULI 2019

Den indiske oppositionsledaren Rahul Gandhi avgår som ledare för Kongresspartiet. Beskedet kommer efter det stora nederlaget i parlamentsvalet i maj och kan innebära slutet för en av världens mäktigaste politiska dynastier.

”Att ta ansvar är avgörande för den framtida växande framgången för vårt parti. Det är därför jag har valt att avgå som ledare för Kongresspartiet”, skriver - Rahul Gandhi på Twitter.

Beskedet kommer inte oväntat, då Kongresspartiet gjort två katastrofala val under hans ledning. I valet för fem år sedan tappade partiet 80 procent av sina mandat. I år gick det lika dåligt och premiärminister Narendra Modis hindunationalistiska parti BJP fick egen majoritet. För Rahul Gandhi var - nederlaget i Amethi, en valkrets där familjens representanter vunnit i årtionden, förnedrande.

När Rahul Gandhi nu hoppar av kan det betyda slutet för en av världens mest inflytelserika politiska dynastier. Den 48-åriga Rahul Gandhi har en politisk släkttavla som är svårslagen. Han är barnbarnsbarn till det självständiga Indiens första ledare Jawaharlal Nehru, barnbarn till Indiens järnlady Indira Gandhi och son till den tidigare

premiärministern Rajiv Gandhi, som mördades av tamilska tigrarna 1991. Indien har hämtat sina premiärministrar från Nehru-Gandhi-dynastin under 37 av de 72 år som landet varit självständigt. Rahul Gandhi anses ha saknat tidigare generationers lyskraft, men gjorde ett mer engagerat intryck i årets valrörelse. Kongresspartiet har kritiserats för att sätta familjeband före politisk kompetens. Det finns dock en möjlighet att Rahul Gandhi efterträds av sin syster Priyanka Gandhi Vadra. Hon gav sig in i politiken på allvar inför valet i våras. Hon anses vara mer karismatisk, spontan och ha bättre ledaregenskaper än brodern. Och hon är lik sin farmor Indira Gandhi, både till utseendet och till sättet.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Raseri över Ivanka Trumps nya huvudroll

TORSDAG 4 JULI 2019

Analys

Washington. Ivanka Trump har flyttat fram sin position ytterligare i Vita huset och hennes synlighet skapar raseri i USA. Kanske för att hon är så skicklig på politisk teater.

Tidigare i veckan kunde världen bevittna ett tronskifte i den amerikanska idrottsvärlden.

Under Wimbledon's första dag vann Cori Gauff, en afroamerikansk 15-åring, över sin 39-åriga idol Venus Williams.

Gauff var rankad 313 i världen. Williams har vunnit Wimbledon fem gånger. Efter matchen föll Gauff i tårar. Vid nätet tackade hon Williams för allt vad stjärnan har betytt för henne som förebild. Under presskonferensen efteråt sade 15-åringen att hon velat uttrycka sin tacksamhet tidigare men att hon inte hade vågat. Nu, efter seger i två set, fattade hon mod. Respekt. Man approcherar inte sina idoler hur som helst. Så kan det gå till när prestige överlämnas från en amerikansk generation till nästa. Veckan har också bjudit på motsatsen: ett flagrant exempel på hur det inte ska gå till när makt och prestige traderas från en amerikansk generation till nästa. Vi talar om exemplet Ivanka Trump. Under G20-mötet i Japan och presidentens avstickare till koreanska

halvön efteråt kom Trumps dotter Ivanka att spela en oväntad huvudroll. Donald Trumps ordinarie säkerhetsrådgivare John Bolton var avvisad till Mongoliet. I hans ställe tog Ivanka och hennes make Jared Kushner över. Amerikanska kommentatorer har inte varit nådiga. Under resan gullade pappa Trump visserligen med Putin, saudiske kronprinsen Mohammed bin Salman och diktatorn Kim Jong-Un. Men diskussionen hemma i USA om Asienresan fokuserar fortfarande på Ivanka, som glatt beblandade sig med statschefer under dagarna fyra. Under en gruppfotografering med premiärministrar och presidenter tog Ivanka plats bredvid sin pappa, som hon vore en i gänget.

En vida spridd film visar hur Ivanka försöker ge sig in i en konversation med Theresa May, Justin Trudeau och Emmanuel Macron.

Efter filmen har elaka skämtbilder roterat på nätet där Ivanka bland annat tar plats vid sidan av Churchill, Roosevelt och Stalin under Jaltakonferensen 1945.

En del av lustmobbingen av Ivanka Trump är nog ett utslag av vanlig sexism. Hon är knappast den enda rådgivaren runt Trump som utan minsta regeringserfarenhet har kastat sig in i världspolitiken. Jared är också novis. Som på allvar verkar tro sig sitta på lösningen till Israel-Palestina-konflikten. Inga skämtbilder om honom.

Ivanka spelar gärna på sin femininitet. På filmen från Japan är hon på samma gång flickaktig och anspråksfull. Det är ovanligt att se – kvinnliga toppolitiker är så

kontrollerade i jämförelse. Ivankas själva uppenbarelse är en provokation.

Men hon är knappast ensam i Trumpregeringen om att liksom *leka* politiker. Hennes pappa har instruerat sina medarbetare att betrakta varje dygn som ett nytt avsnitt i en tv-serie. När krigshetsaren John Bolton, som faktiskt har viss politisk erfarenhet, var avvisad till Mongoliet under Koreabesöket befann sig Tucker Carlson som rådgivare i presidentens närhet. Carlson leder till vardags ett kvällsprogram på Fox news. Det provocerande med Ivanka Trump är kanske hennes skicklighet som skådespelare. Ingen utöver kärnväljarna tror längre på pappa Trump. Ivanka är bättre på charader. När hela familjen var på statsbesök i London i början av juni var Ivanka den enda som lyckades bemästra etiketten. Guardians klänningsexpert

skrev att Iivankas klänningsval var mer sofistikerat än presidenthustrun Melania Trumps: "Det är Iivankas förmåga att få sådana här saker rätt som gör henne till den läskigaste av alla Trump", konstaterade tidningen.

Då och då upprepas varianter av det påståendet i USA. Sönera Trump, "de äckliga pojkar", som författaren Salman Rushdie kallat dem, skrämmer ingen. De är just så banala som de ser ut. Äldsta dottern är mer svårtolkad. Ena sekunden kosmopolitisk feminist, andra sekunden talesperson för sin konservativa nationalist till far. Tidigare FN-ambassadören Nikki Haley försökte kombinera ungefär samma roller tills hon sade upp sig.

Från Vita huset driver Ivanka Trump ett globalt projekt om betydelsen av kvinnors ekonomi. På filmen från Japan säger hon

något kritiskt om mansdominansen i försvarsvärlden. Hon tycks uppriktigt intresserad av ämnet: på hemmaplan gör hon ständiga företagsbesök. I ett rätt minnesvärt tal på det republikanska konventet sommaren 2016 pratade hon om sin barndom på pappas kontorsgolv. Hennes feminism skär sig förstas mot Donald Trumps prioriteringar. Hans regering förblir rekordgubbig. Hans privatliv är allt annat än förebildligt. Häromdagen berättade E Jean Carroll, en excentrisk modemagasinsskribent, om när Trump försökte våldta henne i ett provrum på lyxvaruhuset Bergdorf Goodmans underklädesavdelning på 1990-talet. Hon är den 16:e kvinnan som anklagar presidenten för sexuella trakasserier. "Inte min typ", svarade Trump när han fick frågor om saken. Som om han gärna hade våldtagit henne om hon varit "hans typ".

Ivankas modigaste stund i Vita huset var när hon for ut mot Roy Moore, Alabamapolitikern som Trump försökte kröna till senator. En rad kvinnor berättade att Moore raggat på dem när de var minderåriga. "Det finns en särskild plats i helvetet för folk som jagar barn", sade Ivanka till nyhetsbyrån AP om Roy Moore. Det bidrog förmodligen till hans förlust i valet.

Däremot har Ivanka Trump konsekvent duckat för frågor om sin pappas trakasserier. "Jag tycker det är rätt opassande att fråga en dotter" om den saken, svarade hon vid ett tillfälle.

Vilket illustrerar hela problematiken.

Ingen vill behöva svara på frågor om sin pappas påstådda våldtäktsförsök.

Det finns många anledningar till varför medarbetare inte vågar stå upp mot sin chef. Blodsband är den mest begripliga.

Därför ska regeringar inte vara familjeföretag.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

200 kroppar funna i syrisk massgrav

TORSDAG 4 JULI 2019

Syrien. Två hundra kroppar har hittats i en massgrav i närheten av extremistgruppen IS tidigare självutropade huvudstad Raqqa. Tre kvinnor, som tros ha stenats till döds, är några av offren.

Uppgifterna kommer från en lokal myndighetsföreträdare och det oppositionella Syriska människorättsobservatoriet (SOHR).

Massgraven innehöll bland annat fem män i orange overaller, som antas ha mördats

av IS. Ännu fler kroppar kan komma att hittas, enligt den lokala myndighetsföreträdaren Yasser al-Khamees.

– De var i bojar och hade skjutits i huvudet, säger han.

Massgraven i Raqqas södra utkanter ska ha hittats redan i början av juni, och kan innehålla så många som 800 människor. Upptäckten kan bidra till att några av de tusentals personer som gått okända öden till mötes nu kan identifieras.

TT-AFP

Regnskog avverkas i hög takt

TORSDAG 4 JULI 2019

Skyddet av regnskogen i Amazonas har minskat under president Jair Bolsonaro. Under juni ökade nedhuggningen av träd i Amazonas med mer än 88 procent jämfört med samma månad i fjol.

Jair Bolsonaro gick till val som uttalad klimatskeptiker och har kritiserats hårt av olika miljögrupper för att ha skurit ned på anslag till olika myndigheter som bevakar att landets miljölagar efterlevs. Under juni försvann 920 kvadratkilometer regnskog,

uppger Brasiliens rymdstyrelse, och det var andra månaden i rad som nedhuggningen var större än samma månad 2018.

I går publicerade Världsnaturfonden en rapport som visar att 110 naturskyddsområden i Brasilien hotas av olika typer av infrastrukturprojekt, skogsskövling och olika privata initiativ. Nedhuggningen av regnskogen i Brasilien har nästan fördubblats de senaste tio åren men var som störst 2004 då 27 000 kvadratkilometer avverkades.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

Vladimir Putin solar sig gärna i påvens strålgans

TORSDAG 4 JULI 2019

Analys

På torsdagen träffar Vladimir Putin påve Franciskus. Det är tredje gången de samtalar. Katolska och ryskortodoxa kyrkan har ett kyligt förhållande, men Putin tycker om att träffa påven.

Vladimir Putin umgås gärna med religiösa dignitärer. Ju högre uppsatta, desto bättre. Påven Franciskus, överhuvud för världens

största kristna samfund med över 1,2 miljarder medlemmar, har en strålgans som Putin gärna solar sig i.

Som troende ortodox har Putin ett nära förhållande till den ryskortodoxa kyrkan. Han ses ofta på bild tillsammans med patriarken Kirill och han besöker gärna kyrkor och kloster. Putin är troende sedan hans bastu utanför Sankt Petersburg brann ner på 1990-talet och det enda som hittades i askan var ett kors.

Men ryskortodoxa kyrkan har inget särskilt varmt förhållande till den katolska kyrkan. Sedan de båda kyrkorna gick skilda vägar år 1054 har förhållandet varit frostigt. På 1960-talet skedde ett närmande, som förblev på främst symbolisk nivå. Även om de båda kyrkorna nuförtiden kommunicerar betraktar de varandra med stor misstänksamhet. Bägge anser sig representera den ursprungliga

kristendomen och vill bli erkänd som originalet.

För Putin är dock mötet med Franciskus inte religiöst motiverat. Alla möten på den här nivån visar för omvärlden att Putin inte är någon paria på den internationella scenen. Putins Italienresa lyfts upp av ryska beslutsfattare som ett bevis på att sanktionerna och utfrysningen i väst inte har någon verkan.

– Världens ledare i Europa och Asien fortsätter att bjuda in Putin. Han väcker sympatier både hos vanligare italienare och affärskretsar. Ryssland vill skapa ett enhetligt ekonomiskt område från Lissabon till Vladivostok och det här bevisar hur intressant tanken är, säger Igor Moroz, som är medlem i utrikesutskottet i dumans överhus.

Det här är den andra diplomatiska framgången för Ryssland på kort tid. Förra

veckan beslöt Europarådets parlamentariska församling i en omröstning att Ryssland åter fullt ut ska kunna delta i dess arbete. Ryssland förlorade sin rösträtt år 2014 som ett straff för annekteringen av Krimhalvön. Putin har träffat påven två gånger tidigare, år 2013 och år 2015. För sex år sedan pågick samtalet dubbelt så långt som planerat. År 2015 lät Putin påven vänta på honom i en timme, och mötet var över efter en dryg timme. Då diskuterade parterna bland annat kriget i Ukraina och påven uppmanade till Putin till ”uppriktiga och hårda ansträngningar” för att uppnå fred. Ryssland stöder separatisterna i östra Ukraina och har också flera gånger skickat in truppförband i strider mot ukrainska armén.

Putin och påven har även diskuterat behovet av att skydda de kristna minoriteterna i Mellanöstern.

Följande år träffade Franciskus patriark Kirill. Bägge lovade att stärka relationerna mellan katoliker och ortodoxa, ett löfte som främst får betraktas som symboliskt.

Anna-Lena Laurén

Putin lämnar kärnvapenavtal

TORSDAG 4 JULI 2019

Ryssland. Vladimir Putin har undertecknat en lagstiftning som innebär att landet formellt lämnar kärnvapenavtalet INF. Det undertecknades med USA 1987 och har syftat till att reglera parternas användning av medeldistansrobotar.

Beskedet var väntat sedan USA i våras meddelade sin avsikt att frånträda avtalet. Bägge parter har anklagat varandra för att bryta mot överenskommelsen.

INF-avtalet går ut på att alla medeldistansrobotar ska avskaffas. Avtalet har löpt parallellt med olika versioner av nedrustningsavtalet Start som slöts 1991.

Även Startavtalet, som löper ut år 2021,
går en osäker framtid till mötes.

TT-AFP

**Felaktiga upp-
gifter
upprepas. Det
saknas stöd
för att kvinnor
är mer utsatta**

vid naturkatastrofer

TORSDAG 4 JULI 2019

I svensk press har man nyligen kunnat läsa att ”kvinnor löper 14 gånger större risk att dö i naturkatastrofer än män” samt att 80 procent av de som flytt klimatförändringarna är kvinnor (till exempel DN 15/6, Aftonbladet 8/3). Dessa påståenden, samt varianter av dem där jämförelsen handlar om risken för kvinnor och barn i relation till män, har upprepats ett otal gånger i den internationella klimatdebatten, nyhetsartiklar, policydokument från kvinno- och klimatrörelsen, blogginlägg och i

dokument från olika FN-organ som UNDP, UN Women och UNFPA.

Det är troligt att de fattigaste kommer att förlora mest på klimatförändringarna, och fattiga kvinnor i fattiga länder tillhör ofta de mest utsatta grupperna. Men kan det verkligen vara sant att kvinnor löper 14 gånger större risk att dö i naturkatastrofer än män? Kan jordbävningar, översvämningar och stormar slå så selektivt?

Jag letar källan till uppgiften och finner en drygt 20 år gammal text skriven av Kristina Peterson, pastor vid organisationen World Church Service. Men i texten finns inget som helst stöd för påståendet. När jag kontaktar henne betonar hon att texten inte utgjorde en forskningsstudie. Hon är bekymrad över att det fått sådan spridning. Påståendet om 14 gånger större risk – som säkert

spridits tusentals gånger och närmast fått FN-status – saknar helt enkelt täckning. Det hela måste ses som en mycket märklig historia.

Jag blir nyfiken. Hur ser den verkliga siffran ut? Det visar sig att det inte finns någon global uppskattning, men jag hittar uppskattningar från flera enskilda katastrofer. I en del fall har helt klart fler kvinnor än män dött (till exempel vid en cyklon som drabbade Bangladesh 1991 och i samband med tsunamin i Asien 2004). Men jag hittar också andra exempel som visar att något fler män än kvinnor dött (till exempel efter orkanerna Mitch i Centralamerika år 1998 och Katrina i New Orleans år 2005). I en studie som sammanställt dödsfall vid stormar och översvämningar i ett stort antal länder under åren 1995-2001 rapporteras att dödstalen generellt sett är något högre

bland män än kvinnor. I samband med den stora jordbävning som drabbade Haiti år 2010 dog ungefär lika många män som kvinnor.

Det finns argument som stödjer tesen att fler kvinnor än män dör i samband med översvämningar (som har att göra med kulturellt givna roller, sämre simkunnighet, och kvinnors låga status speciellt i många fattiga länder), och de behöver beaktas vid förebyggande av katastrofer. Men det finns också empiriskt och teoretiskt stöd för att fler män dör (vilket har att göra med att män oftast tar större risker i samband med räddningsinsatser).

Jag vill nu göra en statistisk observation. Anta att en naturkatastrof drabbar ett fattigt land där den typiska familjen består av en man, en kvinna och, säg, sex barn och att alla dör. Ja, då blir det sju kvinnor

och barn som dör på varje man. Genom att gruppera kvinnor och barn i samma kategori, kan man alltså få det att låta som att kvinnor är mer utsatta och att män kommer mildare undan även om det dog exakt lika många kvinnor som män i katastrofen. Men man skulle också ha kunnat uttrycka exakt samma händelse som att dödsrisken är sju gånger högre för män och barn som grupp än för kvinnor. Förrädiskt, med andra ord.

Den här glidningen är också högst relevant när det gäller den vitt spridda uppgiften att fyra av fem av världens klimatflyktingar är kvinnor. Kan det verkligen stämma?

Den ursprungskälla jag hittar visar sig ha undersökt antalet flyktingar totalt sett, inte specifikt klimatflyktingar (det är naturligtvis svårt att dra gränsen). Så låt oss gå rakt på statistiken. Enligt UNHCR (2017) befinner sig 21,3 miljoner män och

21 miljoner kvinnor på flykt samt cirka 28 miljoner barn. 70 procent av världens flyktingar utgörs alltså av kvinnor och barn. Men observera att det är lika många kvinnor som män som är på flykt. Man skulle alltså också ha kunnat säga att 70 procent av världens flyktingar är män och barn. Uppgifter som hävdar eller antyder att det primärt skulle vara kvinnor som är på flykt saknar grund.

Klimatfrågan är en av de största utmaningarna vi står inför. Riskerna för världens fattiga, och kanske speciellt för kvinnor i länder där kvinnors status är låg, är djupt oroande. Dessa frågor behöver tas på största allvar. Men att felaktiga uppgifter fått så stor spridning är olyckligt.

Christian Azar

Australisk student släppt ur fångenskap efter svensk diplomati

FREDAG 5 JULI 2019

Den 29-åriga australiska student som försvann i Nordkorea befinner sig i säkerhet i Kina. Alek Sigley släpptes fri efter en svensk diplomatisk insats. – Ett erkännande av vår roll, säger utrikesminister Margot Wallström till SR.

Alek Sigley befann sig under torsdagen i Kina och skulle senare på dagen resa till Tokyo i Japan, uppger flera medier, som först fick uppgifterna från den i Sydkorea-baserade nyhetssajten NK News, som bevakar Nordkorea.

Källor som är insatta i fallet bekräftar för sajten att Sigley är ”i säkerhet och mår bra”. Alek Sigley har nära band till NK News.

Australiens premiärminister Scott Morrison uttalade sig på torsdagen om saken inför det australiska parlamentet och tackade Sverige för en verkningsfull diplomatisk insats:

”Sigley har släppts ur fångenskap i Demokratiska folkrepubliken Korea”, sade Morrison. ”Svenska myndigheter informerade att de träffat höga tjänstemän i Demokratiska folkrepubliken Korea och

tagit upp frågan om Aleks försvinnande å Australiens vägnar.”

Morrisons uttalande fortsatte:

”Det här resultatet visar värdet av diskret arbete bakom kulisserna av tjänstemän för att lösa komplexa och känsliga konsulära fall i nära samarbete med andra regeringar.”

Sveriges särskilda sändebud i Nordkorea, Kent Härstedt, reste i måndags till Pyongyang och stannade till i går, torsdag, enligt UD.

Svenska UD ger följande skriftliga kommentar till DN:

”Sverige välkomnar frisläppandet av den australiensiska medborgaren Alek Sigley. Sverige har agerat i enlighet med den överenskommelse om konsulärt stöd som finns med Australien och i nära samarbete med australiensiska myndigheter.”

Utrikesminister Margot Wallström (S) säger till SR Ekot att frisläppandet är ett erkännande av Sveriges roll:

– Vi har en långvarig diplomatisk närvaro i Nordkorea. Det är ett erkännande av vår roll att Nordkorea faktiskt såg till att han blev fri och fick åka med vårt sändebud till Kina.

Den 29-årige Sigley från västaustraliska Perth talar flytande kinesiska och koreanska. Han har tidigare flera gånger besökt Nordkorea och då verkat som guide för sin egen resebyrå.

Sedan våren 2018 har han studerat modern koreansk litteratur vid Kim Il Sung-universitetet i den nordkoreanska huvudstaden Pyongyang.

Han har haft regelbunden kontakt med vänner och anhöriga och varit aktiv i sociala medier. Bland annat har han drivit en blogg där han berättat om dagligt liv

och kultur i Nordkorea. Men i början av förra veckan upphörde alla livstecken, vilket väckte farhågor om att han gripits av nordkoreanska myndigheter.

Eftersom Australien inte har några diplomatiska förbindelser med Nordkorea bad landet Sverige om hjälp med att utröna vad som hänt 29-åringen. Varför Sigley greps i Nordkorea framgick inte av Scott Morrisons uttalande.

Anders Bolling

anders.bolling@dn.se

President Erdogan på väg undanröja två toppolitiker

FREDAG 5 JULI 2019

Den turkiska regimen har av allt att döma beslutat krossa två av landets mest ansedda politiker. Förre ministern Ali Babacan, mannen bakom Turkiets "ekonomiska under" i början av seklet, och Canan Kaftancioglu, kvinnan

bakom oppositionens segrar i Istanbuls borgmästarval, riskerar långa fängelsestraff.

Canan Kaftancioglu, oppositionspartiet CHP:s ledare i Istanbul-provinsen, åtalades i början av veckan för att ha "förolämpat" president Recep Tayyip Erdogan på Twitter och för att ha "spritt terrorpropaganda" för kurdiska PKK. Hon riskerar sjutton år i fängelse.

Ali Babacan, som antytt att han är på väg att lämna Erdogans AKP för att grunda ett nytt parti, har stämts av en före detta underordnad, som erbjudit sig att vittna om att Babacan stött den terrorstämplade Gülen-rörelsen.

Bara en gång tidigare under AKP:s långa styre har regimen försökt eliminera så prominenta politiker. Det var 2016, då det pro-kurdiska HDP:s ledare Selahattin

Demirtas greps – han sitter fortfarande i fängelse.

Beslutet att sätta punkt för deras karriärer har orsakat chock, indignation – och förvåning. Efter all den olustiga publiciteten kring de bägge borgmästarvalen i Istanbul såg det ut som om regimen föredrog att ligga lågt en tid och avstå från att irritera västvärldens opinioner förrän konflikten med USA om Turkiets nya ryska luftvärnssystem lösts. En före detta medlem av regerande AKP säger till DN:

– Babacan vill skapa ett nytt parti som söker stöd just bland Erdogans kärnväljare. Det finns inte en chans att Erdogan skulle tolerera det, även om det skulle bli lite protester i Europa. När det gäller Kaftancıoğlu så ser det ut som om det högerextrema MHP-partiets ledare Devlet Bahçeli är den drivande

kraften bakom åtalet. För Bahçeli var det en chock att Istanbul föll till oppositionen i valen i mars och juni. Att det var kurdiska väljare som avgjorde med sitt stöd till oppositionskandidaten, CHP:s Ekrem İmamoğlu, var salt i såren. Kaftancıoğlu hör till CHP:s vänsterfalang, och har vid flera tillfällen försvarat partiets samarbete med pro-kurdiska HDP – ett parti som Bahçeli jämför med PKK-terroristerna. Halil Karaveli från det internationella forskningsinstitutet Silk Road säger till DN:

– Efter oppositionens överlägsna seger i upprepningen av Istanbuls borgmästarval kunde regimen inte neka den att ta över staden. Men det betyder inte att saken är ur världen och att stadens nya ledare lämnas i fred. Kaftancıoğlu spelade en nyckelroll under Istanbuldramat. Det är

ingen slump att just hon nu råkat ut för detta.

Demokraters och människorättsorgans protester har ofta besvärat turkiska regimer genom åren, och ibland hjälpt journalister och politiska fångar att slippa ur fängelser eller undgå åtal. Ekonomins utsatta läge borde också, trodde bedömare, ha dämpat regimens aptit just nu på skandalrubriker om övergrepp mot kritiker.

Men den analysen har slagit fel. Kanske väger humanitära ramaskrin från Europa lätt just nu, då EU, USA och Nato är på kollisionskurs med Turkiet i östra Medelhavet, där Ankara meddelat att man tänker börja borra efter gas och olja i vattnen norr om Cypern. ”Den turkiska republiken på norra Cypern” – de delar av ön som turkiska styrkor ockuperar sedan 1974 – erkänns endast av Turkiet.

Frankrike, i samråd med USA, beslöt i maj att etablera en flottbas på Cypern, som ett motdrag till den turkiska proklamationen av en ”exklusiv ekonomisk zon” i vattnen kring norra Cypern. Samtidigt anklagar EU och Nato Turkiet för att trakassera de italienska oljebolag som borrar efter gas söder om Cypern.

Denna affär, i förening med den ännu svårare oenigheten med USA om Turkiets nyköpta ryska luftvärnssystem S-400, har underblåst de mycket livaktiga anti-amerikanska och anti-västliga stämningarna i landet.

Misstron mot USA är långt ifrån koncentrerad till islamister och Erdogan-fans. Inom säkerhetsstyrkorna finns en viktig falang som menar att Turkiet inte längre behöver USA och Väst, och att landet bör placera sig strategiskt mellan det ryska och det västliga blocket. Dessa

”eur-asianister” har fått ökat inflytande på senare år, i takt med att den pro-amerikanska Gülen-rörelsen rensats ut ur förvaltning och försvar.

Under kalla kriget, då Sovjetväldet växte inpå Turkiets knutar, var det naturligt för Ankara att ty sig till Nato. Ryssland var arvfienden som plockat av turkarna den ena efter den andra av dess besittningar och som fortfarande sneglade glupskt mot Bosporen och Istanbul.

Antikommunismen höll Turkiet och Väst samman, men i dag är läget ett annat. Det ryska luftvärnssystem som Erdogan beställde efter den felsegna kuppen 2016 måste tas emot, som turkarna ser det, fast USA hotat sparka ut dem ur Natos stora prestigeprojekt, stridsflygplanet F-35. En nödlösning som bägge parter kanske kan leva med vore om Turkiet tog emot de

ryska vapnen men avstod från att aktivera dem, eller sålde dem vidare.

Men det verkar inte som om någon i Bryssel eller Pentagon är på humör för sådana kompromisser. Man är grundligt trött, för att inte säga utmattad, efter sjutton år av Erdogan, och de västliga strateger som ser Turkiet som en tillgång blir allt färre.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

Fakta. Största utrensningen i Turkiets historia

Utrensningarna efter militärkuppen i Turkiet sommaren 2016, som fortfarande pågår, är de utan jämförelse mest omfattande i landets historia. En halv miljon människor greps eller häktades. Elva folkvalda kurder och över hundra kurdiska borgmästare fängslades.

Två hundra journalister och författare har fängslats eller gått i landsflykt. 170 000 statsanställda och 8

000 universitetslärare har mist jobbet. Hälften av alla generaler har avskedats och 18 000 officerare i lägre grader. Utreksningarna inom försvaret drabbade överlag personal med pro-amerikanska och pro-Nato-åsikter.

Nära 250 000 webbsidor, bland dem Wikipedia, har spärrats. Det sista större oberoende massmediet, dagstidningen Hürriyet, köptes upp av regimen i höstas.

Dela

Allt tyder på maktskifte när Grekland går till val

FREDAG 5 JULI 2019

Aten. Just när ljuset börjar synas i tunneln efter tio år av ekonomisk kris – då får premiärminister Alexis Tsipras, som lett Grekland genom plågsamma åtstramningar, sparken av väljarna. Alla prognoser tyder på att söndagens val leder borgerliga Ny demokrati tillbaka till makten.

– Jag är hederlig, jag är direkt. Jag kommer inte med tomma löften som Tsipras gör. Jag agerar i stället. När DN träffar oppositionsledaren Kyriakos Mitsotakis efter ett valmöte i staden Lavrio några mil utanför Aten är han segerviss. Det har han fog för: alla opinionsmätningar ger Ny demokrati – det breda borgerliga parti han leder – en ledning på runt 10 procentenheter över Tsipras vänsterparti Syriza. Mitsotakis parti väntas få cirka 40 procent mot 30 för Syriza. Det skulle kunna översättas i en egen majoritet i parlamentet, eftersom det grekiska systemet ger det största partiet 50 ”bonusmandat”. Tsipras bars fram till makten för fyra år sedan som stenhård kritiker av de sparpaket som EU och internationella långgivare ställde som villkor för nödlån.

Han utlyste en folkomröstning om de påtvingade åtstramningarna, som resulterade i ett rungande nej. Men sedan – i en spektakulär kovändning – accepterade Tsipras ännu tuffare villkor. Hans regering har under de senaste åren lojalt utfört vad som en ekonomiskt liberal tidning som Financial Times kallar ”brutala besparingar”. I år visar Grekland tecken på återhämtning. Tillväxten har återvänt och spås i år bli 2,4 procent. Turismen ökar kraftigt. Landet kan åter ta lån på den internationella kreditmarknaden. Arbetslösheten är ”bara” 18 procent efter att för några år sedan ha varit uppe på 28 procent. Men för många väljare är Tsipras ändå en svikare. Även om sparpaketen kanske var nödvändiga gjorde han ju ändå precis det han hade lovat att inte göra.

För oppositionsledaren Mitsotakis är krishanteringen ett dilemma. Han kan inte gärna attackera regeringen för att den har klubbat sparpaket och börjat sanera statsfinanserna, eftersom detta är just vad hans parti har krävt.

– Vår första prioritet är skattesänkningar. Vi kommer att klubba dem inom en månad efter att vi har bildat regering och de träder i kraft den 1 januari 2020, säger Mitsotakis till DN.

Därmed har valkampanjen blivit en klassisk höger-vänsterduell där Ny demokrati lovar sänkta skatter och Syriza lovar höjda bidrag. Varken den ena eller den andra ansatsen är något som nödvändigtvis kommer att uppskattas av de internationella långivarna, eftersom risken finns att landet åter hamnar i budgetunderskott efter några år av överskott.

Och även om Greklands ekonomiska återhämtning har börjat så är utmaningarna fortfarande enorma. Bnp är i år fortfarande bara 80 procent av vad den var 2007. Även om ekonomin växer med 2 procent per år så kommer det att dröja till 2030-talet innan den når upp till nivån före krisen.

Kyriakos Mitsotakis tillhör sitt partis liberala, moderata falang. Men han måste också ta hänsyn till framträdande partimedlemmar som står långt till höger. En av dem är Adonis Grigoriadis, vice ordförande i Ny demokrati. Precis som många i högerfalangen har han anklagats för antisemitism, och i en uppmärksam tv-intervju nyligen ifrågasatte han den etablerade sanningen om studentupproret mot Greklands militärdiktatur i november 1973.

– Det var ingen som dödades vid Polytekniska högskolan, inte en enda, sa han.

Eftersom cirka 40 människor i själva verket dödades av juntans polis den gången orsakar sådana uttalanden en enorm vrede. Det är också sådant som ger vissa i Syriza möjlighet att kalla Ny demokrati ”fascister”.

Men många förutspår trots detta att den moderate Mitsotakis kommer att få göra eftergifter till högerfalangen. Det kan exempelvis handla om Prespa-avtalet, där Grekland gick med på att dess grannland tidigare i år bytte namn till Nordmakedonien.

Ny demokrati röstade nej till detta, och nu tror många att Mitsotakis som premiärminister kan komma att blockera grannlandets väg mot EU-medlemskap –

tvärtemot vad Grekland lovade som en del av avtalet.

Ingmar Nevéus

Fakta. Resultatet i valet anses givet

Huvudmotståndare i söndagens grekiska val är premiärminister Alexis Tsipras, ledare för vänsterpartiet Syriza, och Kyriakos Mitsotakis, ledare för borgerliga Ny demokrati.

Opinionsmätningar ger Ny demokrati en tydlig ledning – med knappt 40 procent av rösterna mot knappt 30 procent för Syriza. Eftersom största partiet i valet automatiskt får 50 extra mandat i parlamentet kan ett liknande resultat ge Mitsotakis parti egen majoritet eller minst 151 mandat.

Kyriakos Mitsotakis kommer från en mäktig politisk dynasti. Hans far Konstantinos var premiärminister 1990–93, hans syster Dora Bakoyannis har varit utrikesminister och systersonen Kostas Bakoyannis valdes nyligen till borgmästare i Aten.

FN anklagar vakter för att ha skjutit mot flyende flyktingar

FREDAG 5 JULI 2019

Libyska vakter påstås ha skjutit mot obebäpnade flyktingar när dessa försökte fly från ett flygangrepp mot ett flyktingläger i närheten av den libyska huvudstaden Tripoli. Det skrev FN i en rapport på torsdagen.

Massakern i det libyska flyktingförvaret Tajoura utanför Tripoli har hittills krävt 53 personers liv, sex av dem barn, och skadat omkring 130. De flesta dog när flyg som tros tillhöra krigsherren Khalifa Haftar och hans Libyan National Army, LNA, utförde två bombattacker mot platsen natten mot onsdagen.

När flyktingarna försökte undkomma efter det första bombanfallet, som träffat en tom hangar, besköts de av de libyska vakter som bevakade platsen, skriver FN.

En migrant som intervjuats av nyhetsbyrån AP säger dock att det är oklart om vakterna sköt mot dem eller om de sköt i luften.

När flygplanen kom tillbaka släpptes nästa bomblast mot en hangar där 126 människor befann sig, skriver Libyan Express.

– Attacken kan mycket väl visa sig vara ett krigsbrott eftersom den dödade oskyldiga människor utan minsta förvarning.

Människor som tvingats till platsen på grund av svåra omständigheter, säger FN:s Libyensändebud Ghassan Salamé i ett uttalande.

Salamé uppmanar det internationella samfundet att se till så att de skyldiga till attacken straffas, men också de som försett dem med vapen. Haftar och hans styrkor stöds med vapen från Egypten, Förenade Arabemiraten, Saudiarabien och Ryssland. Omkring 600 flyktingar och migranter befann sig i lägret när anfallet ägde rum. Flera av dem berättar nu för AP att de tvingats arbeta i ett näraliggande vapenlager:

– Vi gör rent luftvärnskanoner. Och jag har också sett stora mängder raketer och

missiler, berättar en ung man som hållits kvar i Tajoura i nästan två år.

Khalifa Haftar, som inledde anfallet mot Tripoli för tre månader sedan, har förnekat att flyktingarna var målet för anfallet utan uppgett att man i stället bombat en näraliggande ställning för milisen.

Antalet döda kan komma att stiga, uppger flyktingar för al-Jazira, då allt fler kroppar grävs fram under raserade byggnader.

Situationen är svår också i andra flyktingläger i Libyen och i ett av dem, Abu Salim i södra Tripoli, har flera människor dött av olika sjukdomar de senaste månaderna. I april dödades och skadades också ett stort antal flyktingar när LNA-soldater anföll Qasr bin Ghasir-lägret utanför Tripoli.

Organisationen Läkare utan gränser har gått ut med en uppmaning om att

evakuera samtliga flyktingar och migranter som nu befinner sig i olika läger i Libyen. Organisationens medicinske koordinator för Libyen, prins Alfani, säger i ett uttalande att hans utsända hade besökt lägret bara timmar före anfallet. Omkring 6 000 flyktingar och migranter hålls för tillfället i olika typer av läger och förvar i Libyen.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

Kritiken ökar mot EU- ledarnas lösning

FREDAG 5 JULI 2019

Bryssel. Kritiken är hård från Europaparlamentet mot EU:s stats- och regeringschefer för att de i det fördolda gjort upp om Ursula von der Leyen som EU-kommissionens ordförande. Gröna gruppen planerar att rösta emot henne.

På onsdagen var Ursula von der Leyen, föreslagen att bli ny ordförande för EU-

kommissionen, på besök i parlamentet i Strasbourg. Där mötte hon bland annat sina partikamrater i EPP-gruppen (där M och KD ingår) samt den nyvalda talmannen, italienaren David Sassoli. På torsdagen blev det Bryssel och kindpussande med nuvarande kommissionsordföranden Jean-Claude Juncker och möte med Europeiska rådets ordförande Donald Tusk. Det var han som ledde det toppmöte som tidigare i veckan enades kring Ursula von der Leyen, i princip okänd utanför Tyskland, som kandidat till posten. Innan mötet med von der Leyen hann Donald Tusk besöka Europaparlamentet i Strasbourg. Där vädjade han till ledamöterna att godkänna utnämningen och inte avvisa den första kvinna som nominerats till jobbet.

– Europa pratar inte bara om kvinnor, Europa väljer kvinnor. Jag hoppas att det här valet ska inspirera många flickor och kvinnor att slåss för sin övertygelse. Jag hoppas också att det ska inspirera Europaparlamentet i sitt beslut, sade Tusk. I debatten som följde kritiserade dock flera ledamöter överenskommelsen.

– Vi anser att det skulle ha varit Frans Timmermans, sade Iratxe Garcia, som är ledare för den socialdemokratiska gruppen. Hon framhöll att Timmermans blev ratad av stats- och regeringscheferna enbart för sin tydliga inställning till rättsstatens principer. Spanjorskan Iratxe Garcia syftade på att flera länder, med Ungern och Polen i spetsen, har tillåtit att blockera valet av Timmermans. Kritik kom även från EPP-gruppen, dit både Tusk och von der Leyen räknas.

– Jag kommer inte att gratulera rådet. Jag kan inte stödja hur sakerna sköttes och bristen på respekt som du har visat andra institutioner, sade Esteban González Pons, från spanska Partido Popular, till Donald Tusk.

Från parlamentet är man mycket upprörd över att ingen av de så kallade spetskandidaterna, alltså de partiföreträdare som lagt fram politiska program och debatterat med varandra, blev utsedda.

I slutändan väntas ändå en klar majoritet inom EPP-gruppen, den liberala gruppen och även stora delar av den socialdemokratiska gruppen stödja paketlösningen med Ursula von der Leyen. Det betyder att enbart därifrån borde hon kunna räkna med åtminstone 350 röster av parlamentets 751 ledamöter.

Till det kommer att till exempel 24 ledamöter från polska regeringspartiet PIS rimligen röstar för henne. Landets premiärminister har ju gett klartecken till paketet där hon ingår. Men redan har företrädare för gröna gruppen, som har 74 medlemmar, sagt att man planerar att rösta mot von der Leyen. Det väntas även många högernationalister och -populister göra.

Valet av Ursula von der Leyen kritiseras också av koalitionspartierna i den tyska regeringen.

– Det här var inte vad väljarna utlovades, säger socialdemokratiska justitieministern Katarina Barley till tv-kanalen ZDF.

Det var oenigheten inom tyska regeringen som tvingade Angela Merkel att lägga ned sin röst när stats- och regeringscheferna gjorde upp tidigare i veckan.

Pia Gripenberg

Kraftigt jordskalv i Kalifornien

FREDAG 5 JULI 2019

USA. Ett jordskalv med magnituden 6,4 har inträffat i södra Kalifornien, nära staden Ridgecrest 32 mil nordost om Los Angeles, enligt USA:s geologiska myndighet USGS.

Skalvet ägde rum på en förhållandevis grund nivå – cirka 8,7 kilometer.

Inledningsvis rapporterades det ha magnituden 6,6.

Jordskalvet kändes i Los Angeles, och det följdes av flera mindre efterskalv. Det är oklart om och hur staden Ridgecrest – med 27 600 invånare – drabbats.

TT-AFP-Reuters

Försenad Putin mötte påven

FREDAG 5 JULI 2019

Vatikanen. Vladimir Putin var mer än 50 minuter försenad när hans svarta limousin rullade in i Vatikanen. Första gången han mötte påve Franciskus 2013 var han 50 minuter sen. Vid nästa möte, 2015, kom han mer än en timme efter utsatt tid.

Besöket var första stoppet under en dagsutflykt till Italien och det väcker spekulationer om ett möjligt påvebesök i Ryssland. Även om tidigare ryska och sovjetiska ledare bjudit in påvar har ett besök varit omöjligt på grund av den tusenåriga sprickan mellan kristenheten i öst och väst. Men 2016 mötte Franciskus patriarken Kirill på Kuba, det första mötet mellan en påve och en ryskortodox patriark. TT-AFP-Reuters

Migrantbåt kapsejsad – 80 personer saknas

FREDAG 5 JULI 2019

Mer än 80 människor saknades på torsdagen efter att en båt med 86 migranter ombord kapsejsat utanför Tunisien under sin färd från Libyen mot Italien, rapporterar den tunisiska sjöräddningen.

Båten uppges ha sjunkit utanför staden Zarzis i sydöstra Tunisien.

”Omkring 80 människor befaras ha dött. Mer information behövs dock för att kunna bekräfta vad som hänt och hur många det faktiska antalet saknade är”, skrev Flavio Di Giacomo, talesperson för

FN:s migrationsorganisation IOM, på Twitter.

Fyra personer har enligt organisationen Röda halvmånen räddats. Men en av dessa fyra uppges ha avlidit på sjukhus.

De senaste åren har tusentals människor drunknat då de försökt ta sig över Medelhavet till Europa, ofta i överlastade och icke sjödugliga båtar.

TT-AFP-Reuters

Joe Biden tappar väljarstöd

FREDAG 5 JULI 2019

USA. Efter Demokraternas första två tv-debatter förra veckan har stödet för Joe Biden fallit. Det är nu i princip dött lopp mellan Biden och Elizabeth Warren i kampen om att bli partiets presidentkandidat 2020.

Den tidigare vicepresidenten Joe Biden ser ut att ha tagit verklig skada av den första ronden i Demokraternas primärvalsdebatter i Miami. I en mätning av opinionsinstitutet YouGov faller Biden från 30 procent till 23 procent i väljarstöd bland dem som förväntas rösta i Demokraternas primärval.

Senatören Kamala Harris ökar i sin tur kraftigt, från 7 till 17 procents stöd. Det är anmärkningsvärt eftersom det var Harris som låg bakom den oväntade attacken på Biden under debatten, där hon ifrågasatte hans tidigare kommentarer om rasism och segregation. Senatören Elizabeth Warren har stöd av 22 procent av väljarna i den nya mätningen. Bernie Sanders har fallit till fjärde plats, med stöd av 15 procent.

Martin Gelin

Trump ensam om sitt handelskrig – andra sluter ständigt nya avtal

FREDAG 5 JULI 2019

Medan Donald Trump höjer tullar och drar sig ur handelsavtal sluter resten av världen nya avtal i en takt som inte setts på mycket länge. Delvis är det en

reaktion på USA:s protektionism: man vill kompensera för det man förlorar på höjda tullar i USA.

För drygt 30 år sedan kom en bok som handlade om hur Donald Trump drev sitt affärsimperium – och sitt liv i största allmänhet, ”The art of the deal”, ”Konsten att sluta avtal”. Men som president har han mest utmärkt sig för att dra sig ur internationella avtal.

Den amerikanska ledarens böjelse för protektionism och höjda gränsbommar har väckt oro för att vi är på väg in en mer stängd och nationalistisk värld. I själva verket är det strängt taget bara Trumps USA som backar ur överenskommelser. I övriga världen lever globaliseringen och har hälsan, och länder sluter handelsavtal i en takt som inte setts på decennier, visar en genomgång i tidskriften Foreign Policy.

I helgen nådde EU två handelspolitiska milstolpar när avtal slöts dels med de fyra sydamerikanska nationerna i Mercosur (efter 20 år av försök), dels med Vietnam. Samtidigt gjorde Trump rubriker genom att avstå från att förvärpa sitt handelskrig med Kina.

Dessförinnan har EU hunnit med fyra handelsöverenskommelser under åren efter Trumps tillträde: med Kanada, Mexiko, Japan och Singapore. Avtal med Indien, Australien, Nya Zeeland och Chile är på gång.

Faktum är att Trumps attityd kan ha bidragit till globaliseringsskjutsen hos konkurrenterna.

– Europa skyndar på sina handelsuppgörelser för att kompensera för det man förlorar på USA:s handelskrig, i alla fall delvis, säger Maria Demertzis vid

tankesmedjan Bruegel i Bryssel till Foreign Policy.

När USA bröt sig ur det massiva TPP-avtalet mellan stater i Stillehavsområdet gick de 11 övriga länderna vidare. Hade USA varit med hade det omfattat 40 procent av världens bnp.

EU är det största blocket, men handskakningsaktiviteten är hög även på andra håll:

Australien förhandlar förutom med EU även med Indonesien, Peru och Hongkong.

Kanada står i begrepp att knyta närmare affärsband med bland annat Japan, Indien och flera afrikanska länder, medan Japan för sin del överlägger med exempelvis Mexiko och Kina.

Efter överenskommelsen med EU riktar Mercosurländerna Brasilien, Argentina, Uruguay och Paraguay (med Bolivia på väg

in och Venezuela suspenderat) sina handelsblickar mot Kanada och Sydkorea.

Anders Bolling

anders.bolling@dn.se

Nygammal dynasti står på tur

SÖNDAG 7 JULI 2019

Syriza vann det grekiska valet 2015 på råbarkad vänsterpopulism. Offentliga sektorn skulle fortsätta matas, inga uppoffringar behövas och övriga EU snällt swisha fler miljarder i nödlån till det kristyngda landet.

Som premiärminister gjorde Alexis Tsipras en 180-graderssväng. Han svek alla fagra löften och gick med på kreditgivarnas krav

på åtstramningar. Vem skulle ge en sådan politiker en ny chans?

Opinionsmätningarna inför söndagens val visar på en brakförlust för Syriza.

Ändå ska sägas att Tsipras inte styrde lika illa som han lät på förhand. Grekland var bankrutt och saneringen av skuldkrisen livsnödvändig. Han har muttrande genomfört en del ekonomiska reformer och en bräcklig tillväxt har återvänt, även om bnp ännu är långt under nivån från 2007.

Regeringen har också gjort en vettig uppgörelse om namnbyte för grannlandet Nordmakedonien, som öppnar vägen för dess anslutning till Nato och EU. Men grekiska nationalisterna rasade och Syriza förlorade ännu fler väljare.

Krisen raderade ut den socialdemokratiska klanen Papandreou. Den väntade valsegraren, borgerliga Ny demokrati, har

sina egna dynastier i Karamanlis och Mitsotakis. Förr i världen turades de alla om att använda makten för att belöna sina vänner och låna till offentlig konsumtion. Ny demokratis nuvarande ledare Kyriakos Mitsotakis har gått på Harvard och försöker distansera sig från sitt partis gamla dåliga vanor. Högerflygeln måste samtidigt hållas på gott humör. Och om de utlovade skattesänkningarna verkligen får i gång några investeringar i Grekland, utan att skulderna exploderar igen, är långt ifrån självklart.

Korruptionen regerar fortfarande.

Skatteflykt är en nationalsport.

Pensionssystemet är för dyrt. Grekland har mycket att göra innan det kvalar in som modernt europeiskt land.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

Den grekiska dynastin som tar tillbaka makten

SÖNDAG 7 JULI 2019

De är Greklands motsvarighet till familjerna Kennedy och Gandhi. Och sett till makt, glamour och ond bråd död kan dynastin Mitsotakis mäta sig med USA:s och Indiens världsberömda maktklaner. Nu är familjen på väg tillbaka till makten i Aten, med Kyriakos Mitsotakis som tippad vinnare i

söndagens val. DN har träffat släktens överhuvud Dora Bakoyannis på Kreta. Kreta.

Precis före solnedgången kliver Dora Bakoyannis ut ur en svart Lexus och promenerar den sista biten upp till kyrkan. Agioi Apostoloi ligger vackert vid ett stup på Kretas nordkust och är inte helt olik kapellet där Meryl Streep sjöng "The winner takes it all" till sin älskade Pierce Brosnan i "Mamma Mia"-filmen. Ett femtiotal meter under oss bryts mäktiga vågor mot klippstranden.

Inifrån hörs präster mässa på den bysantinska gammalgrekiska som är kyrkans språk. Denna lördagskväll inleds den ortodoxa högtid som är uppkallad efter apostlarna Petrus och Paulus. Människor kommer och går, tänder ljus, äter en bit bröd och ber en bön.

Folkhopen delar sig när Dora Bakoyannis skrider fram för att delta i högtiden. Hon är huvudet högre än de flesta, inklusive männen, och klädd i en vid, ljus linneklänning. En liten stund stannar hon där inne, intill ärkebiskopen Damaskinos i lång svart skrud. Hon viskar något i biskopens öra och delar ut bröd till några besökare.

Sedan försvinner hon i sin bil.

Dora – så kallas hon av alla greker – har en status i hemlandet som väl kan mätas med Hollywoodstjärnors.

Det beror inte bara på hennes starka utstrålning, kanske inte ens på den makt och den rikedom hon och hennes familj förknippas med. Utan snarare på att hon och hennes familj förkroppsligar Greklands moderna historia, både tragedier och framgångar.

Det är detta som gör att släkten Mitsotakis, nu med Dora som överhuvud, så ofta jämförs med klanen Kennedy i USA eller släkten Nehru-Gandhi i Indien.

Eller vad sägs om att Dora Bakoyannis som första kvinna var Athens borgmästare under åren kring OS 2004. Eller att hon senare, under de goda åren före den ekonomiska krisen, var landets utrikesminister och en stark profil i EU. Och om vi talar om släkten: hennes far Konstantinos Mitsotakis var premiärminister på 1990-talet. I våras valdes hennes son Kostas Bakoyannis med stor majoritet till borgmästare i tremiljonerstaden Aten. Och efter söndagens val blir hennes bror Kyriakos Mitsotakis av allt att döma Greklands nye premiärminister.

Både höger- och vänsterextremism har drabbat klanen Mitsotakis. Under

militärdiktaturen 1967–74 tvingades fadern Konstantinos i exil och Dora fick tillbringa sin ungdom i Paris och i München.

1989 mördades hennes förste make, parlamentarikern Pavlos Bakoyannis, av vänsterterrorister. Det är ett trauma som fortfarande präglar släkten och folkets bild av den. Men det ska vi återkomma till.

Förr brukade Dora Bakoyannis vifta bort frågor om sin familj. Nu, när jag talar med henne på en taverna i byn Galatas några kilometer från kyrkan på Kreta, säger hon så här:

– Jag har varit försiktig med att ta upp mitt arv. Men nu bryr jag mig inte längre. Jag skäms inte för att tala om min far och min familj och allt den har gjort för Grekland.

Men historien börjar egentligen långt tidigare, just här på Kreta. Under sent

1800-tal, när den stora ön ännu var en del av det muslimska osmanska riket, gjorde en ung advokat i staden Chania sig känd som politisk talare och aktivist.

Han hette Eleftherios Venizelos och skulle bli portalgestalten i det självständiga Greklands historia, jämförbar med tyskarnas Otto von Bismarck eller kanske vår egen Gustav Vasa – en person som man måste förhålla sig till vare sig man är för eller emot honom.

Åtta gånger utsågs Venizelos till premiärminister och en gång till president. Under hans styre utkämpade Grekland två krig på Balkan och deltog på de allierades sida i första världskriget. Med införlivandet av Kreta, Makedonien i norr och andra landsdelar ökade landets territorium med 68 procent på kort tid medan befolkningen nästan fördubblades.

I dag är Atens internationella flygplats uppkallad efter Venizelos, liksom gator och torg i snart sagt varje grekisk stad.

Hans grav utanför Chania är ett nationalmonument.

Venizelos syster var Dora Bakoyannis farfars mor. På grenarna i släktrådet mellan henne och Venizelos finns tre herrar Mitsotakis – med förnamnen Konstantinos eller Kyriakos – som alla var framträdande i kretensisk och grekisk politik.

– Alla har ju en bakgrund, säger hon. Det är svårt att jämföra med andra, men för mig var det naturligt att familjen fanns i politiken sedan lång tid tillbaka. I det stora huset där jag växte upp kunde man hitta gamla originaldokument på vinden, som avtal med främmande makter. Och jag minns att min farmor brukade säga att hon var morbror Eleftherios favorit.

Alla greker håller förstås inte med om att familjen Mitsotakis politiska arv är odelat positivt.

Ny demokrati – det parti som slåkten representerar i dag – är Greklands stora borgerliga parti, med flera falanger motsvarande alla de svenska allianspartierna.

Familjepatriarken Konstantinos Mitsotakis, Dora Bakoyannis far, anses på sin tid ha importerat en nyliberal politik av Thatchers och Reagans modell till Grekland. Han är än i dag, två år efter sin död, ett rött skynke för vänstern.

Dagens partiledare Kyriakos Mitsotakis, Doras bror, står för skattesänkningar, privatiseringar och en allmänt liberal dagordning. Han har en modern syn på frågor som homosexuellas rättigheter. Men måste också ta hänsyn till renodlat

konservativa, nationalistiska grupperingar inom partiet.

– Kyriakos står i mitten, försäkrar Dora Bakoyannis. Vi är kretensare och det betyder att vi är liberala. Vi tillhör inte partiets högerfalang.

När hon säger kretensare syftar hon på familjens rötter. Själv växte hon ju upp i Aten och Paris. Men nu ställer hon för första gången upp i parlamentsvalet i ett distrikt kring Chania på västra Kreta, ett område där många av tradition röstar socialistiskt.

– Jag vet att många här står till vänster. De är inte våra typiska väljare. Se på de där killarna till exempel, vem hade trott att de skulle komma hit i kväll?

Hon pekar på ett gäng tatuerade och muskulösa unga män runt bordet bredvid. En av dem bekräftar senare att han tänker

ge Dora sin röst, för att han ”är trött på lögnaren Tsipras”.

Alexis Tsipras är den sittande premiärministern, ledare för vänsterpartiet Syriza och Kyriakos Mitsotakis huvudmotståndare i söndagens val. Han kom till makten 2015, framburen av sin obönhörliga kritik mot de åtstramningspaket som EU och internationella långivare tvingade landet till. Dessa i sin tur var en följd av Greklands djupa skuld kris som drabbade landet 2009.

Sedan dess har Tsipras ändå genomfört ett stort antal åtstramningar och landets ekonomi visar tecken på återhämtning. Men för många vanliga greker, som har drabbats av arbetslöshet och sänkta pensioner, är han ändå en svikare och lögnare. I opinionsmätningarna leder Ny

demokrati med runt 10 procentenheter över Syriza.

– Folk här tenderar att alternera mellan partierna. Jag har provat socialister och det fungerade inte, så nu testar jag de konservativa. Så resonerar många, säger journalisten Antonis Papagiannidis som jag träffar i Aten. Han har i många år följt klanen Mitsotakis.

– Paradoxalt nog kommer därför en hel del vänsterväljare nu att rösta på Mitsotakis. Där har de dessutom ett namn de känner igen.

Demokratin uppfanns i antikens Grekland, något dagens greker sällan missar att påpeka. Men att makt går i arv låter inte särskilt demokratiskt. Inte heller att en ny regering byter ut i stort sett hela statsapparaten och fördelar jobb bland sina anhängare.

Ändå är det så här det har gått till i Grekland under nästan hela efterkrigstiden. På det sättet liknar landet mer ett utvecklingsland i Afrika eller Asien än sina europeiska grannar.

Familjen Mitsotakis är bara en av flera mäktiga politiska dynastier. Andra är familjen Karamanlis med två premiärministrar och familjen Papandreou med tre. Och alla har de ersatt företrädarnas byråkrater med sina egna när de har kommit till makten. De tillhör alla en avskild, privilegierad elit.

– Mitsotakisfamiljen är så lite folkliga man kan bli. De är rika och mäktiga, men skäms inte för det. De pratar mycket om Kreta men försöker inte prata den lokala dialekten. Det handlar snarare om ett furstligt beteende, säger Antonis Papagiannidis.

I Kyriakos Mitsotakis fall är det inte bara släktbanden som skiljer honom från mannen på gatan. Han har dessutom examina från prestigeuniversitetet Harvard och Stanford i USA och har jobbat för konsultjätten McKinsey & Company i London.

Paradoxalt nog är det denne elitist som nu lovar att göra upp med elitväldet i Grekland. Från och med nu är det kompetens som gäller, säger han, inte politiska kontakter. Han lovar att inte utnämna några släktingar till ministerposter i sin kommande regering. Alltså inte heller systemen Dora.

Medlemmarna i familjen Mitsotakis är vana vid ett liv i strålkastarljuset.

Dora Bakoyannis son, den nyvalde borgmästaren Kostas Bakoyannis, har i många år förekommit flitigt i tabloidpressen på grund av sitt vidlyftiga

kärleksliv. Vid 41 års ålder har han fyra barn med tre olika kvinnor.

Brodern Kyriakos Mitsotakis, den trolige nye premiärministern, har å sin sida omgetts av skandalrykten och pekades ut i en mutaffär med den tyska koncernen Siemens för tio år sedan – påståenden han själv förnekar.

Fadern Konstantinos Mitsotakis, den förre premiärministern, är fortfarande hatad av många för sin roll i ett rojalistiskt uppror bland parlamentariker 1965 som skapade politiskt kaos och enligt vissa banade väg för militärkuppen två år senare.

Men ingen händelse är så etsad i folkminnet som mordet på Doras förste man Pavlos Bakoyannis den 26 september 1989. Han sköts ner av extremvänstergruppen ”Revolutionära organisationen 17 November”, kallad 17N, på väg in till sitt kontor i centrala Aten.

17N var en terrorgrupp eller stadsgerilla av samma typ som den tyska Baader-Meinhof-ligan. Den upplöstes först 2002 efter att ha begått 23 mord och utfört 103 kända brott under mer än 25 år.

Bland gruppens offer fanns grekiska poliser och affärsmän, men även en amerikansk CIA-man och diplomater från Turkiet och Storbritannien. Mordet på Bakoyannis, som var parlamentsledamot för Ny demokrati, upprörde greker från alla politiska läger eftersom han i sin tidigare gärning som journalist modigt stått upp mot militärjuntan.

Mordet utlöste också en våg av sympati för familjen och för Dora Bakoyannis, som kort därefter ställde upp i parlamentsvalet i sin makes gamla distrikt. Det blev början på hennes egen politiska karriär.

Och dådet fortsätter att uppröra, eftersom Dimitris Koufodinas – terroristen som

sköt Pavlos Bakoyannis – regelbundet beviljas permission från sitt fängelsestraff. Han ångrar inget, och häromåret promenerade han med en grupp anhängare demonstrativt förbi platsen där mordet skedde.

För mindre än två veckor sedan tog sig en grupp unga vänsterextremister in i den byggnad i Chania där Dora Bakoyannis har sitt kontor. I hissen sprejade de ett budskap:

”Dora, 1989 gjordes bara halva jobbet.” Jag frågar henne hur hon reagerade på hotet.

– Ja, det var ju förstås chockerande. Men förövarna var unga pojkar på 17 år. Det är ganska extremt att se sådant hat från så unga människor. De var ju inte ens födda när min man mördades. Jag valde ändå att inte polisanmäla eftersom de var så unga.

Själv säger hon att hon alltid har kämpat mot hat i alla former.

– Mordet har förstås alltid varit ett trauma för vår familj. Mina barn hörde om sin fars död på en radio som stod på i skolbussen. Men jag har försökt uppfostra dem att inte hata någon.

I den lilla staden Lavrio utanför Aten har stadens borgerskap klätt upp sig och samlats på utekaféet Roloï alldeles vid båthamnen. Vid niotiden på kvällen, en halvtimme försenad, dyker partiledaren Kyriakos Mitsotakis upp med sitt entourage. Han går runt och skakar händer, klappar barn på huvudet och låter anhängarna ta selfies.

Sedan håller han ett kort tal. Budskapet är detsamma som han varje dag framför på tv: skattesänkningar ska klubbas inom en månad efter regeringsskiftet, säkerheten ska öka på gatorna, fler jobb ska skapas.

Kyriakos utstrålning är inte i närheten av systemen Doras. Eller för den delen av premiärminister Tsipras.

Vissa bedömare tror att bristen på karisma rentav kan gynna honom. Folk är trötta på estradören Tsipras och vill ha någon med dokumenterad kompetens. Då skadar det inte att vara lite tråkig om man samtidigt har meriter från Harvard Business School. Kyriakos Mitsotakis nämner också sin far Konstantinos. Efteråt frågar jag vad familjearvet betyder för honom.

– Jag nämnde min far för att han besökte Lavrio i en valkampanj 1989. Självklart är jag stolt över min familj. Men jag talar om den med självförtroende, inte för att jag behöver göra det. Jag är min egen politiker. Om jag hade sämre självförtroende skulle jag inte behöva tala om min far.

Jag ställer samma fråga till Nancy Konstantopoulou, en småföretagare i 60-årsåldern som har kommit hit för att visa sitt stöd.

– Ja, för inte så länge sedan kände inte så många till Kyriakos som person, de kände bara till namnet. Men han kommer att bli en succé, säger hon.

Jag påpekar att för tio år sedan trodde de flesta att systemen Dora var den som skulle bli partiets och landets nästa ledare. Men hon förlorade omröstningen klart mot Antonis Samaras.

– Ja, Dora är ju en väldigt skicklig politiker. Hon gjorde ett bra jobb som borgmästare och utrikesminister och jag älskar och respekterar henne, säger Nancy Konstantopoulou.

– Men jag tror ändå inte att Grekland är redo för en kvinna som nationell ledare.

När jag tar upp förlusten i partiledarvalet 2009 märks det att den ännu svider för Dora Bakoyannis.

– Jag gjorde ett stort misstag när jag ställde upp mot Samaras. Jag underskattade könsfaktorn. Tyvärr är det fortfarande många som inte kan tänka sig en kvinnlig ledare, säger hon.

Andra, som journalisten Antonis Papagiannidis, menar att Doras stora misstag var att hon tog segern för given. Hon ansträngde sig inte, utan litade på att hennes folkliga popularitet skulle räcka hela vägen fram.

Hur det än var med den saken resulterade förlusten i en politisk ökenvandring för Dora Bakoyannis. Hon kom snabbt på kant med den nye partiledaren och uteslöts ur partiet efter att hon röstat mot partilinjen för ett av EU:s åtstramningsprogram.

Ett försök att bilda ett eget parti blev misslyckat och efter tre år anslöt hon sig åter till Ny demokrati.

I dag stöder Dora Bakoyannis lojalt sin brors kandidatur till premiärministerposten. Hon vägrar säga ett ont ord om honom. Men elaka tungor hävdar att syskonen egentligen står långt ifrån varandra politiskt.

– Vi är nära varandra som syskon men har haft våra meningsskiljaktigheter, sade Kyriakos Mitsotakis härom året till Financial Times.

Andra rykten säger att Dora övervägde att ännu en gång ställa upp i partiledarvalet 2015, men avstod i sista stund när det visade sig att brodern var kandidat. Hon avstod sedan från att stödja honom öppet. Detta är inget hon vill kommentera i dag, men många tror att hon helst hade sett en annan partiledare som inte kom från

familjen. Detta skulle nämligen – enligt en konspiratorisk teori – kunna bereda vägen för nästa generation i dynastin vid ett senare tillfälle, nämligen sonen Kostas Bakoyannis.

I september tillträder han som borgmästare. Själv säger Kostas Bakoyannis i dag att han vill koncentrera sig på lokalpolitiken i Aten och inte har några ambitioner på nationell nivå.

– Visst är jag väldigt stolt över honom. Men jag tror honom när han säger att lokalpolitiken passar honom bäst. Där är man så mycket närmare folket, säger Dora Bakoyannis.

– Det måste verka underligt för dig som utomstående att alla i en familj är inblandade i politiken på så hög nivå. Men du ska veta att som medlem i en släkt som vår måste man alltid bevisa sitt värde dubbelt så mycket som andra.

Inte så många tror på försäkringarna att Doras son kommer att stanna i lokalpolitiken. Alla vet att borgmästarrollen i Aten traditionellt har varit en språngbräda till högre uppgifter. Journalisten Antonis Papagiannidis är övertygad om att Kostas Bakoyannis går en lysande framtid till mötes. Han pekar på dennes mod och på viljan att sträcka ut handen till motståndare.

– Under valkampanjen sa Kostas att han hoppas att hans son en dag ska dricka kaffe med sonen till terroristen Koufodinas. Det innebär en stor politisk risk att säga något sådant. Men det säger alltså den man som fick höra om mordet på sin far i skolbussen när han var tio år gammal, om den man som avlossade de dödande skotten.

– Kom tillbaka om några år så ska du se att Kostas har skaffat sig en stark position.

Han har större utstrålning än sin morbror Kyriakos och är mycket mer lovande som politiker.

Än är dynastiernas tid inte över i Grekland.

Ingmar Nevéus

Fakta. Tsipras går mot förlust i valet i dag

Det grekiska parlamentsvalet som hålls söndagen den 7 juli utlystes i slutet av maj av premiärminister Alexis Tsipras. Detta sedan hans styrande vänsterparti Syriza förlorat stort i EU-parlamentsvalet.

Opinionsmätningarna tyder på att Tsipras tvingas avgå och att Kyriakos Mitsotakis, ledare för konservativa Ny demokrati, kan bilda regering. Ny demokrati ligger strax under 40 procent och Syriza strax under 30 – och gapet på runt tio procentenheter har inte visat några tendenser att minska.

I det grekiska systemet får det största partiet en bonus på 50 platser i parlamentet. Därför kan Mitsotakis få egen majoritet – minst 151 mandat – även om valresultatet stannar kring 40 procent.

Den politiska fråga som överskuggar allt annat i Grekland är den djupa skuld kris som först drabbade landet 2009. Landet förlorade en fjärdedel av sin BNP och var nära statsbankrutt.

Tsipras kom till makten 2015 efter stark kritik mot de åtstramningsprogram som EU tvingade på Grekland. Han utlyste också en folkomröstning om ett av sparpaketet, som det grekiska folket med stor majoritet sade nej till. Men sedan har han ändå i stort sett genomfört de åtstramningar som EU krävde. Grekland visar i dag tecken på återhämtning.

Mitsotakis går till val på en borgerlig politik, med skattesänkningar och ökad säkerhet

högst på dagordningen. Han har betydligt svagare utstrålning än Tsipras, som dock lider av att förknippas med de senaste årens åtstramningar.

Fakta. Två andra släkter med politiskt inflytande och en tragisk historia

Makten, pengarna och glamouren förenar klanen Mitsotakis med världens mest kända maktdynastier. Men också tragedierna.

Kennedy, USA

USA:s president John F Kennedy mördades 1963 och hans bror Bobby Kennedy 1968 – under sin egen presidentvalskampanj.

Även många andra ur klanen har mött en tidig död, och i USA talar man om en "Kennedy-förbannelse". Representanter för familjen Kennedy satt i 64 år, fram till 2011, representerade i kongressen.

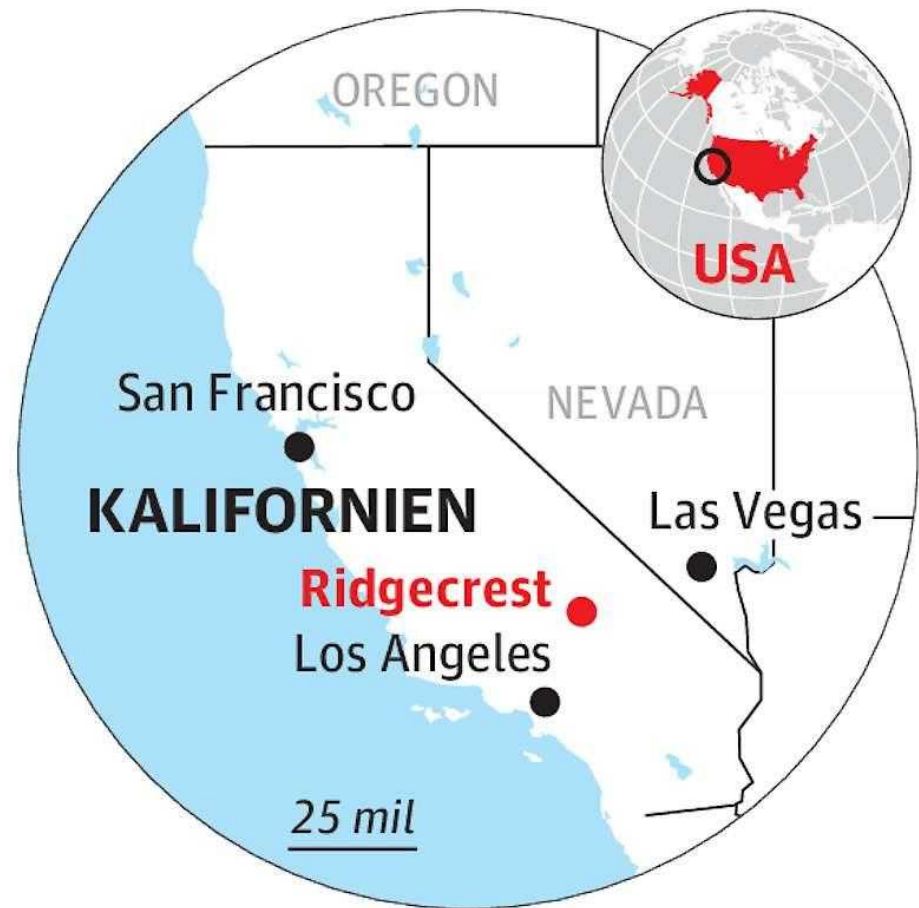
Nehru-Gandhi, Indien

I Indien har dynastin Nehru-Gandhi suttit vid den högsta makten under 37 av de 72 åren sedan landet blev självständigt.

Jawaharlal Nehru var landets förste premiärminister, och på posten satt senare hans dotter Indira Gandhi och dottersonen Rajiv Gandhi. Både Indira och Rajiv mördades, 1984 respektive 1991.

Men familjen har fortsatt att dominera Kongresspartiet, som i dag är landets oppositionsparti. Så sent som i onsdags avgick Rahul Gandhi, Rajiv Gandhis son, som partiledare efter ett katastrofalt parlamentsval.

Kanske är det slutet för den indiska maktdynastin. Om inte Rahul efterträds av sin syster Priyanka Gandhi som nyligen gav sig in i politiken.

Skalven en påminnelse om förväntad jättejordbävning

SÖNDAG 7 JULI 2019

Washington. Den kraftigaste jordbävningen på över 20 år drabbade Kalifornien tidigt på lördagsmorgonen. Flera bränder utlöstes i ökenstäder nordost om metropolen Los Angeles. Men forskarna tror inte att denna serie skalv kommer att väcka den "The big

one", den förväntade jättejordbävning som förr eller senare väntas uppstå ur San Andreasförkastningen.

Klockan 05.19 på lördagsmorgonen svensk tid drabbades staden Ridgecrest i södra Kalifornien av en jordbävning som mätte 7,1 i magnitud.

Det var ett efterskalv till den jordbävning i samma område som 36 timmar tidigare uppmättes till 6,4 på Richterskalan.

Lördagsmorgonens jordbävning pågick i upp till en minut och skalven kändes hela vägen till Phoenix i delstaten Arizona 70 mil bort. 50 000 människor har uppgivit att de upplevt skakningar.

Den kraftigaste jordbävningen på 20 år utlöste minst två bränder, en i en husvagnspark, sannolikt på grund av gasläckor. Hittills finns inga uppgifter om döda eller allvarligt skadade.

I Ridgecrest uppges 3 000 personer vara utan el, var tionde av stadens 30 000 invånare. I närliggande staden Trona har minst en byggnad kollapsat. Mobilfilmer tagna inne i matbutiker visar hur varor slungats från hyllor och krossats på golven. I kontorslandskap för lampor fram och tillbaka. På hotellet Rodeway Inn & Suites i Ridgecrest vältes bokhyllor och tv-apparater.

Kaliforniens tågtrafik avbröts tillfälligt så att myndigheter kunde inspektera eventuella skador på spåren. Delstatens guvernör Gavin Newsom har utlyst katastroftillstånd för San Bernardino County, regionen nordost om Los Angeles. Alldeles i närheten av Ridgecrest ligger en militärbas med vapenförråd, Naval air weapons station China lake.

I Los Angeles, USA:s andra största stad, som ligger 24 mil från jordbävningens

epicentrum, avbröts flera verksamheter tillfälligt. På Ahmanson Theatre lämnade ensemblen scenen under omkring 15 minuter. På Dodgers baseballstadium – man spelade hemma mot San Diego - Padres – skakade läktaren kännbart. I Las Vegas, 38 mil från Ridgecrest, avbröts en basketmatch mellan New York Knicks och New Orleans Pelicans. Disneyland i Orange County stängde sina åkattraktioner.

Effekterna väcker återigen spekulationer om det som kallas "The big one", den jordbävningsskatastrof som förr eller senare kan ödelägga delar av Kalifornien, som med nästan 40 miljoner invånare är USA:s mest folkrika delstat.

Jordbävningen 1906 i San Francisco tog 3 000 liv. 1989 omkom 63 personer i närheten av Santa Cruz, söder om San Francisco. 1994 dog 75 personer efter en

jordbävning i norra Los Angeles. Forskare skyr en repris.

Under Kalifornien löper den så kallade San Andreasförkastningen. Ett möte mellan två kontinentalplattor: Nordamerikanska plattan och Stillahavsplattan. Förenklat kan man säga att dessa massiv skaver mot varandra för att ibland fastna. När de skiljs åt utlöses jordbävningar.

Enligt forskaren Thomas Heaton vid California institute of technology föreligger det ingen direkt koppling mellan jordbävningarna i Ridgecrest och San Andreasförkastningen. Helgens skakningar förefaller vara lokala fenomen, säger Heaton till New York Times. Det är inte sannolikt att efterskalven till lördagsmorgonens jordbävning utlöser "The big one". Men Heaton garderar sig samtidigt: "I den här verksamheten gillar

jag inte att säga att saker aldrig kan inträffa."

Paul Caruso, geofysiker vid The United States geological survey i Colorado, säger till New York Times att helgens jordbävningar inte har någon påverkan på kalkylen om "The big one". Enligt Caruso föreligger det 70 procents risk att en jordbävning uppstår ur San Andreasförkastningen före 2030.

Hur stor förödelsen blir beror på var den slår till. I Los Angeles bor omkring fyra miljoner människor.

Trots decennier av varningar är delstatens befolkning som helhet inte väl förberedd. I augusti 2018 uppgav Kaliforniens försäkringsdepartement att endast omkring 13 procent av delstatens husägare var försäkrade mot en jordbävning. Färre än 10 procent av de kommersiella fastigheterna var försäkrade.

Kaliforniens fastighetsmarknad är överhettad: genomsnittspriset för ett hem är fem miljoner kronor. En jordbävning i ett tätbyggt storstadsområde skulle utöver den mänskliga skadan riskera att orsaka en djup ekonomisk kris. Flera banker skulle kunna gå under.

Myndigheter försöker övertyga Kalifornienbor om vikten av en jordbävningförsäkring. Lördagens skalv i Ridgecrest kan möjligen fungera som ytterligare en påminnelse.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

Fakta. Epicentrum i öknen

En jordbävning inträffade klockan 20.20 lokal tid på fredagen och hade sitt epicentrum i ett glest befolkat område i Mojaveöknen omkring 24 mil nordost om Los Angeles, 17 kilometer från staden Ridgecrest.

Staden har knappt 30 000 invånare.

Enligt den amerikanska geologiska myndigheten USGS var det här skalvet elva gånger kraftigare än torsdagens skalv som hade styrkan 6,4 på Richterskalan.

Katrine Marçal: Boris Johnson är inte alls som Donald Trump

SÖNDAG 7 JULI 2019

**London. Boris Johnson ser ut att bli
Storbritanniens nästa premiärminister.
Han jämförs ofta med Donald Trump.
Det är fel.**

Både Boris Johnson och Donald Trump är födda i New York. De har okonventionella frisyrier och röriga privatliv. De är

bekväma med att slira på sanningen och har en bakgrund inom tv. De slänger ur sig ogenomtänkta saker och har varit frontfigurer för högerpopulistiska rörelser: Brexit å ena sidan, Trumpismen å den andra.

Amerikanska medier gillar att jämföra Boris Johnson med Donald Trump. Den senaste tiden har man kunnat läsa att Boris Johnson i princip är en brittisk variant av den amerikanske presidenten både i The New York Times och The Washington Post.

Men det stämmer inte.

Låt oss ta det från början.

Donald Trump är född i Queens i New York. Boris Johnson föddes på rätt sida av floden: på det tjusiga övre Manhattan. Ja, Donald Trump har alltid varit rik men han kommer inte från den traditionella amerikanska eliten. Boris Johnson,

däremot, är måhända inte vad som i Storbritannien kallas för "överklass" alltså han är inte släkt med drottningen eller ägare till ett lantgods. Men han kommer i högsta grad från den brittiska politiska och mediala eliten.

Boris Johnson har gått på Eton och på Oxford. Han har en pappa som var Europaparlamentariker och har skapat en persona där han överdriver sin egen överklassighet. Boris Johnson mumlar när han pratar, klär sig slarvigt och begriper att man inte ska servera te ur matchande eller dyra muggar eftersom det är så förbannat medelklassigt.

För några veckor sedan dök paparazzibilder av insidan till hans slitna Toyota upp i de brittiska tidningarna: det var halvöppna kexpaket, Tintin-album, böcker, kvitton, kläder och en röd toppluva.

Bilen var inte stökig.

Den hade passerat gränsen till äcklig.

Vad skulle Donald Trump med sin nästan patologiska bacillskräck göra?

Ja, vi kan bra spekulera.

Sedan kommer vi till detta med språket.

När Donald Trump förnekar något som är sant kallar han det för "FAKE NEWS". När Boris Johnson förnekar något som är sant kallar han det för "an inverted pyramide of piffle" (tramsigheter).

Boris Johnsons kanske mest definierande drag är hans språkliga intelligens. Det är med orden som han förför: kvinnorna precis som folket.

Donald Trump, däremot, uttrycker sig som ett berusat barn.

Donald Trump blev känd för den breda allmänheten genom att ge folk sparken i dokusåpan "The Apprentice". Boris Johnson blev känd som snabbpratande

deltagare i den brittiska versionen av satirprogrammet "Snacka om nyheter". Det är viss skillnad.

Boris Johnson har humor.

Amerikanska medier har lyft fram ett par kända rasistiska och islamofoba uttalanden av Boris Johnson och ser dessa som bevis för att Boris Johnson är Donald Trump i skrynklig kostym.

Det är inte så enkelt.

Ja, Boris Johnson har skrivit att kvinnor i burka "ser ut som brevlådor". Men han skrev detta i en kolumn där han konstaterade att slöjor och burkor självklart inte ska förbjudas. Boris Johnson var också en av de tydligaste kritikerna av Donald Trumps inreseförbud för muslimer.

Boris Johnsons grundläggande politiska instinkt är på många sätt liberal. Och urban.

Det är därför som han fungerade som borgmästare i det kosmopolitiska London. Boris Johnson kom ut som brexitör i sista stund innan den brittiska folkomröstningskampanjen 2016. Många som kände honom var förvånade. EU-kritiken var en sak. Boris Johnson var EU-skeptisk tidningsreporter i Bryssel redan på 1990-talet. Han har aldrig varit bekväm med EU:s ambitioner att reglera och styra. Han har inte heller historiskt haft några större problem med att slira på sanningen. Att Boris Johnson blev frontfigur för en Brexitkampanj som slängde fram flera felaktiga påståenden om EU var kanske inte konstigt.

Vad som däremot förvånade var att Boris Johnson med Brexit blev en del av en kampanj som ville begränsa invandringen. Boris Johnson är nämligen en person som, enligt många som känner honom, "älskar

invandring”. En del tror rentav att han om han blir premiärminister kommer att föra en mer liberal invandringspolitik än Theresa May.

Trots att Boris Johnson alltså förespråkar en hårdare Brexit.

Boris Johnsons mest grundläggande ideologiska drag är att han ogillar förbud. Han ogillar förbud på samma sätt som den svenska skribenten och debattören Johan Hakelius ogillar förbud. Står det ”cyklar förbjudna” på en skylt är det viktigt att parkera en hel drös med cyklar precis där. Förbud är fåniga.

Och ett uttryck för att folk tar sig själva på alldeles för stort allvar.

Boris Johnsons löfte om att avskaffa den brittiska sockerskatten är därför en av få delar av hans ekonomiska politik som känns som om den genuint kommer från Boris Johnson själv.

Däremot älskar Boris Johnson stora infrastruktur- och byggprojekt: allt det grandiosa och storskaliga som kan föra landet samman.

Kanske ser han rentav på Brexit på detta sätt? Det är en gissning så god som någon. Boris Johnson hör inte till de politiker som är enkla att definiera.

Men: han är ingen Donald Trump.

Katrine Marçal

katrine.marcal@dn.se

Ryssar vill inte ha politikernas fingrar i syltburken

SÖNDAG 7 JULI 2019

Jorden runt. Ryssarna är ett tålmodigt folk. Men en sak är helig: att få plocka bär och svamp i fred. Flera försök har gjorts att införa licens på bärplockning, men hittills har alla strandat.

Redan i slutet av juni dök de första blåbären upp i min närbutik i Moskva. De är plockade i närheten av Vladimir och säljs i små plastämbar för tre hundra rubel

styck, motsvarande ca fyrtio kronor. Någon vecka senare har de första kantarellerna också kommit, gyllengula och nätta.

Jag fyller frysen med blåbär. De har plockats av flitiga tanter utanför Moskva, troligen till en dålig lön. Det vore enbart positivt om tanterna fick bättre betalt. Men de kommer knappast att få det genom ökad byråkrati.

Redan år 2017 diskuterades ett förslag från ryska jordbruksministeriet att införa licens på bär- och svampplockning. Enligt den ryska jordbruksministern Aleksandr Tkatchov har Ryssland resurser att förse halva världen med bär och svamp. Det är resurser som borde utnyttjas bättre, anser Tkatchov.

Information läckte sedan ut om att ministeriet planerar att införa betallicens på att plocka bär och svamp. Men förslaget

strandade direkt, ministeriet tog det snabbt tillbaka och sade att allmänheten hade missförstått.

Exakt samma procedur upprepades i början av juli. Först publicerade jordbruksministeriet nyheten att man skulle utarbeta ett licenssystem för att samla in bär, svamp, nötter, björksav och örter. Så fort ryska medier började rapportera om nyheten tog ministeriet den tillbaka och sade att inga sådana planer existerar.

Det är lätt att räkna ut varför. Ryssarna är ett bär- och svampälskande folk, som varje höst går ut i skogarna i miljontal för att skörda deras frukter. Den största delikatessen, Karl Johanssvampen, heter på ryska *belyj grib* (vit svamp) men kallas bara *belye* (de vita), efter sin vita fot. På just stensoppen går det att tjäna en bra

slant. Att staten ska lägga sig i den här verksamheten är djupt impopulärt.

Ryska staten behöver inkomster till sin sinande statskassa. Vägtullar för lastbilar infördes under stora protester, skatterna på små och medelstora företag har ökat. I en situation där de utländska investeringarna lyser med sin frånvaro försöker man enligt metoden ”många bäckar små” hjälpa upp statsfinanserna. Men att lägga sig i ryssarnas svampplockning – det är farligt. Därför vågar jordbruksministeriet än så länge inte ta steget fullt ut.

Anna-Lena Laurén

FN välkomnar att Maduro släpper politiska fångar

SÖNDAG 7 JULI 2019

FN:s kommissionär för mänskliga rättigheter, Michelle Bachelet, välkomnar Venezuelas frisläppande av 22 politiska fångar. FN har anklagat landets regim för att ha "dödspatruller" som mördar unga regimkritiker.

I helgen firade ett starkt polariserat Venezuela sin nationaldag med två presidenter. Den sittande Nicolás Maduro ledde en militärparad längs boulevarden Paseo de los Próceres där han fick stöd från landets militära ledare. Maduro uppmanade till en dialog med oppositionen:

– Det finns plats för oss alla i Venezuela, sa han.

Samtidigt talade hans utmanare Juan Guaidó till anhängare på en annan plats i huvudstaden Caracas:

– Tvivla inte, vi kommer att lyckas, sade Guaidó till folkmassan.

Guaidó hade tidigare i helgen lett en demonstration till den militära underrättelsetjänstens högkvarter där han uppmanade militären att upphöra med tortyr av fångar. Den 29 juni dog en 49-årig marinofficer som anklagats för att ha

konspirerat mot Maduro efter att ha svimmat i rätten. Två underrättelseofficerare har åtalats misstänkta för att ha orsakat officerens död.

Venezuelas regim har under de senaste dagarna släppt 22 politiska fångar varav en före detta domare som fängslades 2010 under den tidigare presidenten Hugo Chávez tid. Maria Afiuni greps sedan hon 2010 beslutat släppa en affärsman anklagad för korruption. Även journalisten Braulio Jatar, som greps 2016 efter att ha bevakat en anti-Maduro demonstration, har släppts men får inte lämna sin delstat. Under juni släppte Maduro-regimen 62 andra fångar.

FN:s kommissionär för mänskliga rättigheter, Michelle Bachelet, ser frisläppandena som ett tecken på ”myndigheternas nya engagemang när det

gäller de utmaningar som mänskliga rättigheter utgör i landet”. Frisläppandena ska ses i ljuset av den rapport från FN:s människorättsorgan OHCHR som presenterades för FN:s människorättsråd på fredagen. Där framgår att det under 2018 dog 5 287 misstänkta brottslingar i samband med att de greps. Fram till och med den 19 maj i år är siffran 1 569. Många av dödsfallen bedöms av FN som rena avrättningar genomförda av säkerhetsstyrkor.

Enligt rapporten ingår morderna i en strategi som genomförs på uppdrag av Maduros regering och syftar till att ”neutralisera, trycka tillbaka och kriminalisera politiska motståndare och personer som är kritiska mot regeringen”. OHCHR har intervjuat familjer till 20 unga män som gripits och dödats av specialstyrkorna. Familjerna beskriver hur

specialstyrkorna kör svarta bilar utan nummerskyltar, bryter sig in i hemmet och skjuter den unge i bröstet. De flesta familjerna beskrev specialstyrkorna som ”dödspatruller”.

Chile har reagerat på rapporten och listat fler än 100 personer med kopplingar till Venezuelas regim som nu inte får resa in i Chile. Enligt Chiles president Sebastian Pinera innehåller listan namn på personer knutna till ”Venezuelas diktatur”.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

Fakta.

56-årige Nicolás Maduro, från socialistpartiet, är landets president sedan 2013 då han fick 50,62 procent av rösterna.

35-årige Juan Guaidó, från det socialdemokratiska partiet, utropade sig till president i Venezuela den 23 januari i år. Sedan dess råder en politisk kris i landet.

Fler än 50 länder har erkänt Guaidó som Venezuelas legitime president.

Natten till lördagen firade Venezuela 208-årsdagen av landets självständighet från Spanien.

Fler migrantfartyg trotsar Matteo Salvinis blockad

SÖNDAG 7 JULI 2019

Kapten Carola Rackete trotsade Italiens blockad och körde in sitt fartyg med räddade migranter i Lampedusas hamn. Inrikesminister Matteo Salvini blev rasande och Rackete greps. Nu har ytterligare ett fartyg angjort hamnen i Lampedusa.

Räddningsfartyget Alan Kurdi, tillhörande den tyska organisationen Sea-Eye, plockade upp 65 migranter från en gummibåt drygt 50 mil utanför Libyens kust under fredagsmorgonen.

”Vi är på väg mot Lampedusa. Vi skräms inte av en inrikesminister utan åker mot närmaste säkra hamn. Havets lagar gäller även om någon regeringsrepresentant vägrar tro det”, skrev Sea-Eye på Twitter senare på fredagen.

Samtidigt begärde även segelbåten Alex, tillhörande den italienska organisationen Mediterranea Saving Humans, inträde till Lampedusas hamn med ett 40-tal räddade migranter ombord. ”På grund av den oacceptabla hygieniska och sanitära situationen ombord har Alex förklarat nödtillstånd och seglar mot Lampedusa, den enda möjliga säkra hamnen för

landstigning”, skrev organisationen på Twitter vid 15-tiden på lördagen.

Med inrikesminister Matteo Salvini i spetsen har Italiens populistiska regering antagit en hård linje mot mottagande av räddade migranter. Så även gällande både Alex och Alan Kurdi.

– Malta har gett medgivande att ta emot dem, det är en säker europeisk hamn och det är oklart varför de måste bestämma vart de ska och inte ska åka, säger Salvini enligt den italienska tidningen La Stampa. Polisen är redo att ingripa om fartygen ignorerar förbuden och tränger sig förbi blockaden, säger han enligt La Repubblica.

– De bryter mot lagen. De är inte ”räddningsarbetare”, de är medhjälpare till människosmuggling.

Mediterranea Saving Humans svarade med att de har tillbringat hela natten med att kommunicera fram och tillbaka med

Italien och Malta, men att det vore en för stor säkerhetsrisk för personerna ombord att börja styra Alex mot Malta. Enligt La Stampa hade fartyget slut på dricksvatten. Vid 17-tiden på lördagen skrev de på Twitter att de hade angjort Lampedusas hamn.

Sedan den nya italienska regeringen tillträdde har den hamnat i dödlägeskonflikter med humanitära organisationer vid italienska vatten ett 20-tal gånger, skriver AP. Den tyska båten Sea Watch 3 väntade utanför Lampedusa i två veckor innan kaptenen Carola Rackete beslutade sig för att ignorera blockaden och ta sig in i hamnen, varpå hon greps efter att bland annat ha kört in i en polisbåt.

Tidigare i juni utfärdade Italien ett dekret om böter på omkring 530 000 kronor för fartyg som går in på italienskt vatten utan

tillstånd. Nu säger Matteo Salvini att han och hans parti Lega vill höja den summan. – Lega kommer att presentera ändringar i dekretet för att öka bötesbeloppet till upp till en miljon euro och göra det lättare att beslagta fartyg, säger han enligt La Repubblica.

Fredrik Tano

fredrik.tano@dn.se

Sri Lankas president stoppar avtal med USA

SÖNDAG 7 JULI 2019

Sydasien. Sri Lankas president Maithripala Sirisena kommer att lägga in veto mot regeringens planer på att ingå ett avtal med Washington som ger amerikanska soldater och försvarsentreprenörer fri tillgång till landets hamnar.

– Vissa utländska makter vill göra Sri Lanka till en av sina baser. Jag kommer inte att tillåta dem att komma in i landet och utmana vår suveränitet, säger han.

TT-AFP

Konflikt om olja mellan Iran och Storbritannien

SÖNDAG 7 JULI 2019

Medelhavet. Iran höjer tonläget mot Storbritannien, sedan landets flotta hjälpt polis och tull från det brittiska territoriet Gibraltar att stoppa den iranska oljetankern Grace I.

Grace I misstänks frakta iransk råolja till Syrien, vilket strider mot EU:s sanktioner. Fartyget stoppades tidigt på torsdagsmorgonen och hålls kvar i Gibraltar medan besättningen förhörs. Iran har kallat till sig Storbritanniens ambassadör och framfört en protest.

TT-Reuters

Japan jagar val igen – efter 30 år

SÖNDAG 7 JULI 2019

Valfångstfartyg påbörjade i veckan Japans första kommersiella valjakt på över 30 år. Jakten väntas leda till kritik från miljöaktivister och organisationer som motsätter sig dödandet av valar.

I valfångstkretsar i Japan beskrivs stämningen ha varit desto mer festlig och högtidlig, när landet nu återgår till kommersiell jakt för första gången sedan 1988.

– Mitt hjärta fylls av glädje och jag är djupt rörd, sade Yoshifumi Kai, chef för en av

Japans organisationer för jakt av små valar vid en ceremoni med lokala politiker, tjänstemän och valfångare i staden Kushiro i norra Japan, rapporterar nyhetsbyrån AFP.

Japan motiverar sin jakt med att den är en del av landets tradition.

Naturskyddande och miljövårdande organisationer som Greenpeace och Sea Shepherd är fortsatt kritiska till Japans valfångst.

Torbjörn Petersson

torbjorn.petersson@dn.se

Rapport: Robotisering slår ut 20 miljoner industrijobb

SÖNDAG 7 JULI 2019

Robotiseringen kommer att sprida sig till nya sektorer som jordbruk och transporter. Om tio år har robotarna slagit ut 20 miljoner industrijobb i världen, enligt en ny studie.

För ekonomin i stort finns stora fördelar, men regionalt kan utslagningen leda till

ökad polarisering. Därför behöver politikerna ett varningssystem för robotsårbarhet, menar forskarna på det brittiska globala analys- och prognosföretaget Oxford Economics, som ligger bakom studien.

På kryss i Kroatien

SÖNDAG 7 JULI 2019

Segla i Kroatien behöver inte vara komplicerat. Vi hoppar på ett färdigt krysskoncept och låter vindar – och besättning – föra oss från turkosa badvikar, via välkända öar som Brac och Hvar, till den eviga stillheten på vackra Vis.

Ärligt talat – jag kan nästan ingenting om segling. Jag har en motorbåt, och jag vet knappt vad reva, spinnaker och fock betyder. Men jag älskar havet och jag har alltid varit nyfiken på segling. Min bakgrund är inte unik, inser jag när jag balanserat på landgången med min

packning och hälsat på de andra passagerarna.

Vi är fyra mammor som reser med var sitt tonårsbarn. Dessutom har vi sällskap av ett par i 80-årsåldern. Med på båten är också en kapten och två värdar – alla svenskar. Det är vi som ska dela liv och upplevelser i en vecka.

Att segla i Kroatien har blivit allt mer populärt. Det är inte så konstigt. Kroatien kallas ofta ”de tusen öarnas land”. Här finns totalt 1 244 öar, varav 67 är bebodda. Vi ska besöka en handfull av dem, berättar Theodor ”Theo” Pålsson, kapten på More Sailing. Han visar på kartan hur det är tänkt att vi ska segla. Men allt kan ändras, planerna är bara preliminära, i slutänden är det väder och vind som bestämmer, poängterar han. Båten då?

– More 55:an är en bra semesterbåt med stor sittbrunn. Hon är lättrörlig och lättseglad. Jag kan segla henne själv, men den som vill får gärna hjälpa till, sammanfattar Theo.

Vi är flera som aldrig har bott på en segelbåt tidigare, och det tar några dagar innan i alla fall jag anpassar mig till den begränsade ytan. More Grey är 55 fot lång, vilket i seglarögon nog betraktas som rätt stort. Två rattar, stor sittbrunn, ett stadigt matbord där vi alla får plats, sovplats för tio personer, samt en kaptenshytt i fören, med plats för två personer. En rejäl semesterbåt med andra ord.

Första kvällen lägger vi till på svaj. Vi tar jollen in till öns enda restaurang. Äter färsk grillad bläckfisk, dricker öns lokala vin, och klappar huskatterna. Skymningen sänker sig över Adriatiska havet.

Lanternorna på segelbåtarna lyser ikapp med stjärnorna. Livet är behagligt.

Dagen därpå lämnar vi viken för motor, men snart åker storseglet upp och vi ger oss i kast med genuan, förseglet. Det blåser sju meter per sekund, och vi gör snart nio knop. Theo ler. Emellanåt lutar det betänkligt. Jag kämpar för att hålla mig kvar på sätet, och har svårt att förstå att Theo kan jobba så obehindrat. Det går undan, det är helt enkelt en fantastisk segling, men plötsligt ... ingen vind.

Skiftningen går på några sekunder. Vi står nästan still. Snopet nog är vi tvungna att fira segel och sätta på motorn.

– Det här är typiskt centrala Adriatiska havet. Vädret är väldigt ombytligt. Men en normal dag blåser det oftast nordväst, fem till sju meter per sekund på förmiddagarna, sedan avtar det vid lunch.

Sedan följer lite starkare vindar från norr, eller så förblir det stilla, förklarar Theo. Vi tuffar fram för motor. Himlen är klarblå och solen skiner. Vi passerar en musselodling, stannar till och köper ett nät på tre kilo. Några timmar senare kommer inköpet att förvandlas till musselsoppa med vitt vin, grädde och persilja. Jag njuter av havsvindarna. Och gör definitivt inte lika många knop som båten. Är man inte särskilt seglingsvan är det svårt att veta var man ska börja. Dessutom är det rätt skönt att bara ta det lugnt. Jag får medhåll av Birgitta Althén, som reser tillsammans med sin Hans – båda i 80-årsåldern.

– Jag är här för att koppla av. Hans har ju en egen båt och är en riktig segelentusiast. Jag har sagt till honom: ”Du får dra i hur många tampar du vill, men jag tänker inte göra något”. Jag har opererat båda

höfterna och är inte särskilt rörlig längre. Det är precis det här jag gillar – att få vara ute på havet, men utan att jobba, säger hon.

Tea Carlsson, 17 år, gillar däremot att stå vid ratten. Att segla är den perfekta semestern, tycker hon.

– Ligga vid en hotellpool har man ju gjort förut. Det här är något nytt och annorlunda.

Hon och mamma Åsa Nilsson bor på en ö norr om Figeholm i Oskarshamns kommun. Båda är uppvuxna vid havet, har en egen motorbåt, men har aldrig seglat.

– Jag är uppvuxen i en riktig skärgårdsfamilj. Min bror är skeppare, men som för många skärgårdsbor har båten varit ett transportmedel som fraktar oss från punkt a till b. Segling har det liksom aldrig funnits tid för. Men jag tycker om att uppleva nya länder från

havet. Att ligga stilla på en och samma plats lockar mig inte alls, säger Åsa Nilsson.

Av oss passagerare är hon den som står mest vid rodret. Vi andra räknar ut att om kapten Theo faller överbord är det nog Åsa som får ta över.

– Jag har lärt mig mycket under resan. Theo sa ju det första kvällen – den som vill hjälpa till får hålla sig framme. Jag är van att styra båtar, men nu har jag fått lära mig hur vindarna fungerar också, säger Åsa Nilsson.

Dagarna får snart ett slags rutin: morgondopp för den som vill, frukost, segla, ankra upp vid en vik, ta ett dopp, äta lunch och kanske dricka ett glas rosévin, segla till en ny hamn, upptäcka staden och äta middag på någon av restaurangerna. Ibland äter jag och sonen med de andra på båten, ibland äter vi ensamma. Vi gillar

det kroatiska köket, som är en rustikare variant av det italienska. För den som vill äta lokalt rekommenderas ett besök på en konoba, en traditionell restaurang, som serverar husmanskost. Här är ofta maten som mest vällagad, och priserna humana. Fisk, skaldjur, pasta, pizza och en köttbit hittar man nästan alltid på menyn.

Klassikern cevapcici, köttfärsrullar som serveras i lepinjabröd, ett slags pitabröd, tillsammans med grönsaker och ajvar relish, en stark tomat- och paprikaröra, är ett säkert kort. Färsk fisk och bläckfisk äter vi nästan varje dag.

Den lufttorkade skinkan, prsut, en nationalrätt som brukar serveras med ostar som förrätt, rekommenderas också. Skinkan hängs ofta utomhus för att lufttorka, då får den en aromatisk smak tack vare den salta, friska – och under vintern fruktade – ”boravinden”.

Det är roligt att se så många öar under en och samma resa. Man får en uppfattning om var man skulle vilja resa mer. Stillsamma Vis är de flestas favoritö. Vi besöker både Vis stad och Komiza och har generellt fin segling i Vis farvatten. Vid ett av lunchstoppen är vattnet så där turkosblått som det annars bara är på bild. Det är alldeles vindstilla och inte en krusning på havet. Vi befinner oss i en liten skyddad vik och bara en annan segelbåt har hittat hit. Jag hoppar i vattnet från badbryggan i aktern. Jag simmar länge, men klättrar så småningom upp på badstegen, duschar av mig saltvattnet och sätter på mig en tunika. Ett dukat bord väntar: den lokala slaktarens kryddiga korvar, kocken Fredrik Hentzels bakade sommarkål med honung, fetaost och valnötter, majskolv med parmesansmör, tsatsiki, chilikryddad potatissallad, picklad

lök och marinerad fläskfilé. Och ett kallt glas rosé till det.

– De bästa måltiderna äter vi faktiskt ombord, konstaterar Hans Bildsten. I nästan ett dygn efter att vi mönstrat av gungar det under mina fötter. Det märks i kroppen att vi har varit på havet. Men intrycken är starka – också i själen. Det har varit en ovanligt intensiv semestervecka, med många öar och nya människor att lära känna. Och den kommer att stanna länge i minnet.

Text och

Anna Wahlgren

anna.wahlgren@sydsvenskan.se

Ett krogtips från varje ö

1 Skradin (fastlandet). Restoran Skala.

Familjeägd krog med utsikt över marinan. Risotto, peka, fisk och skaldjur – tillagat enligt familjerecepten.

Adress: Rokovaca 7.
restoran-skala.com

2 Zirje (på ön Zirjes sydöstra sida).

Konoba Stupica

Inga skrivna menyer, dagens mat presenteras muntligen av kyparen. Å andra sidan finns bara fyra rätter att välja mellan – kött, fisk, bläckfisk och kyckling. Allt grillat. Serveras med potatis och sallad. Ägarna tillverkar sitt eget vin. Personligt, hemtrevligt och rustikt. Dessutom prissvärt.

Adress: Put Zirje

3 Vis (ön Vis). Restoran Pojoda

Välkänd krog som funnits länge, men som fortfarande levererar. Ligger i den gamla delen, Kut, i Vis stad. Traditionellt, kroatiskt kök. Fisk och skaldjur dominerar. Tillbehör väljer man själv – mangold och potatis är vanligast. Mysig innergård och trädgård. Hårt tryck, bordsbokning rekommenderas.

Adress: Don Cvitka Marasovica 8

4 Komiza (ön Vis). Riblji Restoran

En av krogarna vid hamnen. Rätter som turisterna efterfrågar, men lagat med omsorg. Vänlig service.

Adress: Riva Svetega Mikule 17

5 Hvar (ön Hvar). Restaurant Grande Luna

Mysig takterrass. Traditionellt, dalmatiskt kök. Bläckfisken rekommenderas. Trevlig service och härlig miljö.

Adress: Ulica Petra Hektorovica 1.

www.grandeluna.hr

6 Milna (ön Brac). Restaurang Bago

Vackert läge, men rätt avsides, på strandpromenaden. Drivs av ett par – han är fiskare, hon serverar. Paret har själva lagt in oliverna, odlat de flesta av grönsakerna och örterna, och förstås dragit upp fisken.

Förrättstallriken med ansjovis, fiskpaté och kapris rekommenderas. Missa heller inte den egentillverkade glassen med smaker som rosmarin, olivolja och basilika.

Adress: Mala Bijaka 13

7 Primosten (fastlandet). Mediteran

Stans bästa restaurang, enligt många. Fokus på fisk. Grillad tonfisk är krogens paradrätt. Ligger på en innergård i den gamla staden.

Adress: Put Briga 13.

www.mediteran-primosten.hr

Resefakta. Segla i Kroatien

Resa hit: Tåg Stockholm–Split, cirka 5 byten och 39–46 timmar.

Flyg: Alla stora charteraktörer har paketresor till Kroatien. Norwegian och SAS flyger direkt till Split från Stockholm, Göteborg och Köpenhamn.

Koldioxidutsläpp: Flyg Stockholm–Split cirka 596 kilo per person, tur och retur, inklusive höghöjdseffekt. (För beräkningsmetod se www.klimatsmartsemester.se)

Segling: Flera svenska arrangörer erbjuder paketresor med segeltema i Kroatien. En seglingsvecka med More Sailing kostar 14 500 kronor inklusive flyg, transfer, besättning, frukost, lunch, dryck, plats i hytt, samt hamnavgifter. Exklusive flyg kostar en seglingsvecka 11 100 kronor.

Klimat: Kroatien bjuder på Medelhavsklimat med varma somrar och svala vintrar. Badvarmt är det mellan juni och oktober. Varmast, minst nederbörd, men mest folk, i juli och augusti. Mellan 6 och 8 meter per sekund är de vanligaste vindarna. Vinden varierar dock mycket mer över dagen jämfört med i svenska farvatten.

Valuta: Kroatisk kuna.

Prisläge: Kroatien är prisvärt. Enligt Forex semesterindex ligger Kroatien på 64 (och Sverige på 100). Gott om bankomater, och på många hotell och restauranger accepteras kort. Dock inte överallt – på enklare ställen ute på öarna är det kontanter som gäller.

Ledare: Saudiarabien ger inte barnen någon nåd

MÅNDAG 8 JULI 2019

Konflikterna i Jemen är många och skiftande, högst lokala inslag blandas med regional geopolitik. Därför är det svårt att bestämma exakt när det grymma kriget inleddes. I juli är det i alla fall fem år sedan huthirebellerna inledde en offensiv

mot den internationellt erkända regimens styrkor, som ledde till att huvudstaden Sana intogs.

Dödssiffrorna är skakande nog. Den USA-baserade organisationen Acled har räknat till 91 600 offer från början av 2015 till maj 2019. En FN-rapport i juni visade att 7 500 barn hade dödats eller skadats mellan 2013 och 2018.

Men därtill har tusentals människor avlidit i kolera och andra sjukdomar. Enligt Rädda Barnen har 85 000 barn dukt under av svält. Omkring fyra femtedelar av landets nästan 30 miljoner invånare behöver bistånd. Tillgången till sjuk- och hälsovård är mycket begränsad. FN kallar fortfarande Jemen för den värsta humanitära krisen i världen.

Då har det ändå gått ett halvår sedan ett slags fredsöverenskommelse slöts på Johannesbergs slott norr om Stockholm.

Frågan är om uppgörelsen längre är värd papperet den skrevs på.

En central punkt var att öppna hamnstaden Hodeidah, där större delen av nödhjälpen till Jemens befolkning måste lossas. Men huthierna vill inte släppa kontrollen och något eldupphör går knappast att tala om.

Den arabiska våren gav en strimma av hopp till Jemen. Massdemonstrationer tvingade diktatorn sedan två decennier att avgå, men alltför få maktspelare var intresserade av fred och försoning.

Huthierna, som tillhör en avläggare till shiaislam, gjorde uppror mot den sunnidominerade regimen. Terrorister och separatister har sina egna ambitioner med landet.

Med det sunnitiska Saudiarabiens militära intervention 2015 gick kriget in i en annan och blodigare fas. Huthimilisen får stöd av

det shiitiska Iran och Mellanösterns två dödsfiender hade skaffat sig ett nytt slagfält.

De saudiska flygbombningarna har varit skoningslösa, men kronprins Mohammed bin Salmans strategi obefintlig. Trots överlägsna militära resurser har saudierna kört fast. Civila mål träffas samtidigt utan urskillning, skolor, sjukhus, marknadsplatser och begravingar. En ekonomisk blockad förvärrar läget.

Huthierna bär sin del av skulden till våldet och sprider landminor överallt.

Humanitära leveranser beslagtas eller ”beskattas”. FN:s livsmedelsprogram WFP stoppade i juni sin verksamhet i vissa rebellkontrollerade områden av det skälet. Missiler och drönare används regelbundet i attacker mot saudiska flygplatser och oljeledningar. I Persiska viken och Röda

havet deltar huthierna i sabotage mot fartyg.

USA:s president Donald Trump har ensidigt tagit ställning för Saudiarabien mot Iran i den regionala maktkampen, trots att diktaturen i Riyadh totalt - ignorerar alla mänskliga rättigheter och försöker bomba Jemen till grus.

Kongressen har röstat för att blockera det amerikanska militära stödet till det saudiska kriget i Jemen. Trump har lagt in veto, med hänvisning till ett påstått nödläge för USA, och ser tydligen katastrofen mest som ett bra tillfälle att sälja fler vapen till bin Salman. Även Sverige har fortsatt leverera krigsmateriel till Saudiarabien.

I en debattartikel i Washington Post i juni beskrev en jemenitisk journalist bristerna i avtalet från Johannesburg. Ingen har kraft eller vilja att sätta press på vare sig

Saudiarabien eller huthierna. Blodbadet i Jemen hotar därför att fortsätta på obestämd tid. Civilbefolkningen betalar ett outhärdligt pris.

DN 8/7 2019

Diktaturen tar sig nya friheter

MÅNDAG 8 JULI 2019

Ingen släpps in i den nordvästliga provinsen Xinjiang utan att ha lämnat ifrån sig sin upplåsta mobiltelefon till polisen. Det gäller turister, journalister och besökare från övriga Kina. Vid gränsen installeras en app som söker igenom alla kontakter, bilder, filer och personliga data. Så utvecklas ännu en del av det totalitära övervakningssamhälle den kinesiska kommunistdiktaturen bygger upp i Xinjiang. För uigurerna och andra

muslimska grupper är dock polisstaten ingen nyhet.

Minst en miljon människor i Xinjiang har satts i fångläger för att lära sig älska Kommunistpartiet mer än islam. Förra veckan kom förfärande avslöjanden från BBC om hur regimen skiljer muslimska barn från deras inspärrade föräldrar och placerar dem i statliga internatskolor. Uigurernas religion, kultur och språk ska utplånas.

President Xi Jinping drar förvisso åt tumskruvarna överallt. Medborgare i hela Kina vaktas med elektronik, 400 miljoner ansiktsigenkännande kameror, artificiell intelligens och censur. Politiska fångar, skådeprocesser och tortyr är vardag. Så ser den "socialistiska demokrati" ut som Sverigeambassadören Gui Congyou hyllade under sitt reklamjippo i Almedalen (SvD 6/7).

På söndagen fortsatte också massdemonstrationerna i Hongkong. De började som en protest mot att de Kinatrogna makthavarna ville börja utlämna misstänkta brottslingar till fastlandet, men blev ett uttryck för desperation. Alla förstår: knarksmugglare ena dagen, politiska dissidenter nästa. Hongkongborna fick ett löfte om "ett land, två system", men det har Peking tröttnat på. Var och en måste inrätta sig i kommunismens led. Annars väntar Xinjiang.

Invånarna i Hongkong ser vad som händer. Resten av världen måste öppna ögonen. Den framväxande stormakten Kina är inte vilket land som helst, utan ett fängelse.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

Långkörare och nervkrig när Sánchez ska bilda regering

MÅNDAG 8 JULI 2019

Nästan tre månader har gått sedan valet i Spanien i april.

Regeringsbildaren, socialistiska PSOE:s premiärminister Pedro Sánchez, har dock ännu inte börjat förhandla med det naturliga stödpartiet, vänsterradikala Podemos.

PSOE blev överlägset största parti i valet den 28 april, med 123 av de 350 mandaten. För att vinna kongressens förtroende behöver Sánchez dels Podemos (och dess regionala allierade) 43 mandat, dels krävs det att några av trettioalet baskiska och katalanska nationalister lägger ned sina röster. Högerpartiet Partido Popular, som regerade 2011–2018, gjorde sitt sämsta val på decennier och fick drygt hälften så många mandat som PSOE. Om Podemos ledare Pablo Iglesias fortsätter envisas om ministerportföljer och koalitionsregering, varnar Sánchez nu, så blir det nyval. Det är rätt ovanligt i en demokrati att det större partiet, innan regeringsförhandlingarna ens börjat, gör klart för det mindre att dess enda option är att erbjuda parlamentariskt stöd – utan att få något i gengäld.

Pedro Sánchez motiv för att distansera sig från Podemos är uppenbart: PSOE har vinden i ryggen efter två lyckade val under våren och hoppas kunna plocka väljare från mittenpartier och regionala partier nästa gång. Att gå i koalition med Podemos, som stött president Nicolás Maduros styre i Venezuela och förbannar kapitalismen, vore otaktiskt. Pablo Iglesias har det inte lätt. Antingen vägrar Podemos rösta för Sánchez regering när denna skall sväras in om tre veckor. I så fall stundar nyval, där Podemos, ser det ut, tappar ytterligare till PSOE. Eller också för Podemos Sánchez till makten ”gratis”, vilket skulle förarga partiets väljare, landets mest militanta. Under nervkriget mot Iglesias använder sig Sánchez av opinionsmätningar, gjorda av det statliga institutet CIS. Enligt dem har PSOE ryckt fram spektakulärt sedan i

april, från knappt 29 till nästan 40 procent av rösterna – samtidigt som prognosen för Podemos och för landets högerpartier mörknat.

Men dessa siffror är bluff, hävdar en allt ljudligare protestkör. Enligt kritikerna har CIS, känt som ett seriöst forsknings- och opinionsinstitut, mist sitt oberoende. I juli i fjol gav Sánchez CIS en ny chef, sociologiprofessorn José Félix Tezanos. En del ögonbryn höjdes, eftersom Tezanos inte bara var medlem i PSOE, han satt också i dess exekutivkommitté. Men CIS, som skapades redan under Franco-diktaturen, hade framgångsrikt värnat om sitt oberoende under en följd av regimer och betraktades som immunt mot sådana försök.

Det senaste årets anklagelser mot José Félix Tezanos är dock många och brokiga. De flesta rör rutinerna för

opinionsundersökningar, som reviderats. Tidigare har CIS bearbetat sina resultat för att kompensera för diverse faktorer, som till exempel folks ovilja att redovisa extremistsympatier, eller för det faktum att stora delar av den spanska glesbygdens röster hamnar i papperskorgen, eftersom ”vinnaren tar allt” i små valkretsar.

Tezanos har slutat med detta, och har också slutat att se till att enkät-underlaget är ideologiskt neutralt.

Enligt kritikerna har CIS urval av pejlade medborgare slagsida åt PSOE. Elisa Chuliá, professor i statskunskap, säger till DN:

– Tezanos har förstört CIS. Han var professor på min fakultet och jag känner honom väl. Jag är inte säker på att regeringen givit honom order att ”kapa” CIS, men nu när det sker får han inget mothugg.

Historikern Miguel Murado säger till DN:
– Tezanos är skamlös. Han har hittat ett sätt att driva upp PSOE:s resultat i enkäterna utan att direkt manipulera dem. I Spanien, bland dem som är beredda att ägna tid åt att besvara CIS 40 frågor, är socialistväljare alltid i majoritet. Därför måste CIS bearbeta resultaten för att rätt spegla verkligheten. Det sker inte längre. 1962 utnämnde diktatorn Francisco Franco den unge akademikern Manuel Fraga till informations- och turistminister. Fraga, som långt senare skulle grunda högerpartiet Partido Popular, grubblade över hur samhällsvetenskaperna skulle kunna stimuleras trots censur och förtryck. 1963 lät han upprätta ett institut, IOP, som efter diktaturens fall döptes om till CIS. IOP blev embryot till den fria forskningen i Spanien. Elisa Chuliá, som forskat i IOP/

CIS historia, berättar att institutet strax spelade en viktig roll i landets offentliga liv:

– Redan i mitten av 1960-talet publicerades stora mätningar av sådant som ingen tänkt på att undersöka: vad folk tyckte om pressen, om turismen, om städernas skötsel och om statliga myndigheter.

Mycket av det som framkom i dessa studier var sådant som dagspressen skulle ha haft svårt att krångla förbi censuren.

Men IOP:s rön var ”ren” samhällsvetenskap, som inte kunde knytas till opposition eller motståndsrörelser, och resultaten spreds.

Naturligtvis fanns det frågor, om diktatorn, om demokratin, som inte kunde ställas. Men överlag bidrog institutets enkäter och övriga forskning till att luckra upp diktaturen och bana väg för de

kompromisser som säkrade demokratin efter Francos död.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

Fakta. Nytt politiskt landskap under de senaste åren

I 36 år, från demokratis seger 1978 till 2014, var spansk politik i stort sett ett tvåpartisystem. Då och då tvingades socialistiska PSOE och högerns Partido Popular (PP) söka stöd hos baskiska nationalister, men i stort sett tävlade de bägge bara med varandra.

2014, då vänsterradikala Podemos – en allians mellan en rad vänsterrörelser – tog sig in i kongressen, och 2015, då det katalanska enfrågepartiet Ciudadanos gjorde debut i Madrid-parlamentet, var det slut med stabiliteten.

Ciudadanos snuvade både Partido Popular och PSOE på väljare, och socialisterna rasade till historiska bottenivåer.

Regeringsbildningarna är numera notoriska långkörare. 2015–16 krävdes ett år, två omval och en bitter ledarstrid i socialistpartiet innan landet kom ur krisen och PP kunde bilda regering.

Grekland får ny regering – Ny demokrati vann valet

MÅNDAG 8 JULI 2019

Färre skatter och fler jobb. Det var Kyriakos Mitsotakis första löften när det stod klart att han valts till Greklands nya premiärminister på söndagen.

Hans parti Ny demokrati ser ut att få absolut majoritet i parlamentet.

Grekland premiärminister Alexis Tsipras har suttit vid makten sedan 2015, under

fem turbulenta år. Men de senaste veckornas opinionssiffror har visat att de grekiska väljarna nu vill ha en förändring. Redan två timmar efter det att vallokalerna stängt stod det klart att landets nya premiärminister kommer att heta Kyriakos Mitsotakis då Alexis Tsipras ringde och erkände sig besegrad. Vid 23-tiden, när 89 procent av rösterna räknats, hade Ny demokrati 39,77 procent av rösterna och 158 platser i parlamentet och Syriza 31,56 procent och 86 platser. Ny demokrati vann bland annat i Aten och i Thessaloniki.

Center-vänster-koalitionen Kinal var då tredje största parti med 7,95 procent vilket skulle ge 22 platser.

I ett tal efter vinsten sa Mitsotakis att han kommer att "förändra Grekland". Han lovade bland annat färre skatter, fler investeringar och fler jobb.

Ultrationalistiska Gyllene gryning kan hamna under 3-procentsspärren och därmed utanför parlamentet. Vid 23-tiden hade partiet 2,95 procent. Hur det slutligen går kommer inte att stå klart förrän det fullständiga resultatet kommer. Grekland har Europas största statsskuld och fortsatt hög arbetslöshet. Men också andra frågor har fått väljarna att byta sida. Flera väljare som uttalar sig i grekiska medier talade om att de inte förlät Tsipras för att ha godkänt ett avtal med Makedonien som tillät landet att kalla sig Nordmakedonien:

– Han sålde ut vår heder, sa en 62-årig väljare till tidningen Ekathimerini.

44-årige Alexandros Pappas, som är arbetslös, summerade många känslor när han intervjuades på väg till vallokalen:

– Jag förväntar mig inte att något ska ändras, men jag skulle vilja att allting förändras.

Det parti som blir största parti får 50 extraplatser i det grekiska parlamentet som totalt består av 300 platser. Av Greklands 10 miljoner väljare röstar 519 000 för första gången.

Dagens nyval kom till stånd sedan Syriza förlorat stort i EU-valet.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

ANNONS:

Ingmar Nevéus: Mitsotakis har gett vidlyftiga löften om skattesänk- ningar

MÅNDAG 8 JULI 2019

Borgerliga Ny demokrati vinner valet i Grekland och som väntat kommer Kyriakos Mitsotakis att ersätta Alexis Tsipras som premiärminister. DN:s Ingmar Nevéus svarar på tre frågor om valet.

1, Vad innebär Ny demokratis valseger?
– Maktskiftet är ju väntat, men enligt de siffror som hade räknats fram vid 23-tiden på söndagen blir Ny demokratis seger snarast större än väntat. Partiet hade då 39,77 procent mot regerande Syrizas 31,56. Översatt till mandat ger detta egen majoritet för Kyriakos Mitsotakis parti, eftersom vinnaren får 50 bonusmandat. Med, som det nu ser ut, 158 mandat av parlamentets 300 slipper han att förhandla med småpartier. För grekerna innebär maktskiftet ett nytt sätt att angripa landets skuldkris som nu

är inne på sitt tionde år. Besparingarna och de hårda tiderna är inte över. Men medan Syriza hade lovat lättnader för de svagaste – i form av bidrag, höjda pensioner och minimilöner – satsar Ny demokrati på skattesänkningar, privatiseringar och en allmänt näringslivsvänlig politik.

2. Mitsotakis kallar sig liberal. Är han verkligen det?

– Ja, han tillhör en liberal, moderat falang av sitt parti. Men han måste samtidigt ta hänsyn till delar av partiet som står långt till höger, inklusive företrädare som flörtar med nationalistiska partier på den yttersta högerkanten. Från sådana kretsar kommer exempelvis förslag att öronmärka socialbidrag till ”riktiga greker”.

– En fråga som kan bli svår att hantera är Prespa-avtalet, uppgörelsen som löste den 27 år långa konflikten mellan Grekland

och dess norra grannland. Makedonien blev Nordmakedonien mot att Aten släppte sitt veto mot landets Nato- och EU-medlemskap.

– Men två tredjedelar av grekerna är emot avtalet, och Ny demokrati röstade nej. Mitsotakis linje tycks vara att Grekland nu ändå är bundet av avtalet, men pressen från partiets högerkant kommer att vara hård att ändå stoppa Nordmakedoniens eventuella EU-inträde så småningom.

3. Har Mitsotakis bättre förutsättningar än Tsipras att ta Grekland ur den ekonomiska krisen?

– Det återstår att se, men marknadsaktörerna tycks svara ja på frågan. Redan under valrörelsen har den grekiska staten fått något bättre villkor för lån, vilket tolkas som att kapitalmarknaderna redan har räknat med en högerseger i valet. Marknaderna brukar

föredra högerpolitik framför vänsterpolitik, eftersom den ses som mer näringslivsvänlig.

– Samtidigt har Mitsotakis kommit med vidlyftiga löften om skattesänkningar. Genomför han alla löften riskerar Greklands statsfinanser åter att försämrats – i strid med de uppgörelser som Tsipras har gjort med internationella långivare. En del i detta var att staten skulle visa budgetöverskott på minst 3,5 procent av bnp i flera år.

– Kanske tvingas Mitsotakis i stället åter sänka minimilönen eller genomföra andra impopulära reformer.

Ingmar Nevéus
Dela

FN skruvar ner befolkningsprognos med "ett helt USA"

MÅNDAG 8 JULI 2019

Indiens födelsetal kan redan vara nära den nivå då befolkningen slutar öka, visar en ny rapport. Den överraskande indiska nedgången är ett skäl till att FN nu skruvar ner sin befolkningsprognos för nästa sekelskifte med 300 miljoner.

De senaste åren har födelsetalen i en rad indiska delstater fallit överraskande snabbt. I bland annat Punjab och Västbengalen är befolkningstillväxten

lägre än i bland annat Sverige, visar en ny statlig rapport. Nedgången märks i hela Indien. Om man tar hänsyn till landets skeva könsfördelning kan det nationella födelsetalet redan vara nere på den nivå då folkmängden slutar växa, enligt demografer.

"Det överraskar säkert många att befolkningen under 19 år redan har slutat växa", heter det i rapporten. Snart måste man på många håll sluta bygga nya skolor och i stället slå ihop gamla.

Utvecklingen i Indien är ett av skälen till att FN nu, efter en serie höjningar, justerar ner sin prognos för hur mycket människor det kommer att finnas på planeten.

I 2017 års sammanställning hette det att vi skulle bli 11,2 miljarder år 2100. I årets rapport från FN:s befolkningsavdelning har siffran skruvats ner till 10,9 miljarder. Det betyder att en folkmängd motsvarande

ett helt USA har dragits bort ur beräkningen. I dag är vi 7,7 miljarder. Nedskrivningen beror på att födelsetalen i ett antal länder börjat falla lite snabbare än man tidigare trott. I Indien kan varje justering motsvara tiotals miljoner människor eftersom befolkningen är så stor.

Men det gäller även flera afrikanska länder med betydligt högre födelsetal än Indien. I exempelvis Kenya räknar man nu med att befolkningen stabiliseras på 2060-talet, tio år tidigare än i den förra prognosen. Zambias tillväxt dämpas också snabbare än beräknat, liksom Ugandas, ett av länderna med allra högst fertilitet. För några decennier sedan gav världens befolkningstillväxt upphov till larmrapporter.

”På 1970- och 80-talen kommer hundratal miljoner människor att svälta

ihjäl, oavsett vilka katastrofplaner man sätter i gång nu”, skrev till exempel Paul Ehrlich i boken ”The population bomb” från 1968.

I dag är tvåbarnsfamiljen norm i nästan alla länder. I genomsnitt föds i dag 2,5 barn per kvinna i fertil ålder. För 50 år sedan var den siffran 5. Vi har nått det som Hans Rosling kallade peak child – att antalet barn i världen inte längre ökar. Det kommer att ligga kvar på två miljarder seklet ut.

Att världens befolkning ändå fortsätter att öka i flera decennier till beror i första hand på en oundviklig påfyllning av vuxna från de stora barnkullar som fötts de senaste decennierna och i andra hand på att vi lever längre. Samtidigt finns en liten del av världen där födelsetalen fortfarande är mycket höga: centrala och västra Afrika.

Asien är fortfarande den folkrikaste kontinenten, men den kommer i slutet av seklet att utmanas av Afrika, där länderna söder om Sahara väntas stå för nästan hela världens återstående befolkningsökning.

Förhoppningen är att den stora ökningen i Afrika söder om Sahara ska kunna omsättas i en befolkningsbonus. En sådan kan falla ut när andelen människor i arbetsför ålder är extra stor, vilket lyfter ekonomin om andra faktorer samverkar. Men det förutsätter att födelsetalen mycket snart börjar falla i Väst- och Centralafrika, för om andelen barn som måste försörjas förblir hög blir det ingen bonus.

Indien befinner sig ännu mitt i en "bonusfas", men redan om tio år kommer en del delstater att hamna i samma fas som många västländer, konstaterar den

statliga rapporten: med en stor andel äldre att försörja.

Anders Bolling

anders.bolling@dn.se

Fakta. Födelsetalen faller

Vid ett födelsetal på 2,1 barn per kvinna hålls en befolkning i balans – det föds lika många som det dör.

I Indien har 13 av 22 indiska delstater ett födelsetal under den nivån.

Indien som helhet hade 2016 födelsetalet 2,3.

Eftersom pojköverskottet bland nyfödda är större i Indien än i andra länder räknar experter med att balanstalet där i praktiken är 2,2.

Redan år 2021 beräknas Indiens födelsetal vara 1,8, detsamma som Sveriges.

Tiden det tar för länder att komma ner från mycket höga födelsetal (6) till balansnivån (2,1) har minskat sedan västländerna gjorde denna omställning:

USA: 88 år (1845–1933)

Brasilien: 41 år (1962–2003)

Syd Korea: 22 år (1961–1983)

Kina: 22 år (1969–1991)

Källor: Indiens finansministerium, The Economist

Iran bryter kärnenergiav- talet – ökar urananrik- ningen

MÅNDAG 8 JULI 2019

För andra gången på kort tid utmanar Iran USA och EU genom ännu ett brott mot det bräckliga kärnenergiavtalet. Ett avtal som USA lämnat men som EU fortsatt står bakom.

Iran höjer nu anrikningsgraden av uran över det som är tillåtet enligt uppgörelsen.

För tre veckor sedan meddelade Iran att man planerar att bryta mot avtalets gräns när det gäller låganrikt uran. Enligt överenskommelsen skulle landet tillåtas lagra högst 300 kilo.

På söndagen gav Irans chefsförhandlare, Abbas Araqchi, besked att landet även ökar graden av urananrikning. Nivån ska nå vad som behövs för att starta kärnkraftverket i Bushehr, vilket tidigare angetts till 5 procent.

De 60 dagar som Iran gett de kvarvarande parterna att hitta en lösning för att bevara kärnenergiavtalet intakt har nu löpt ut, förklarade Abbas Araqchi vid en presskonferens.

– Men den process vi startat är till för att rädda avtalet, inte skrota det, sade Araqchi.

Han menade att den stegvisa reträtten ger en möjlighet till nya samtal, och han sade att Iran ger de återstående parterna en ny 60-dagarsfrist.

– Om ingen annan vill samtala kommer vi till slut att lämna avtalet.

Irans besked fick Israels premiärminister Benjamin Netanyahu att åter anklaga Iran för att vilja bygga en atombomb, något Iran hela tiden har förnekat – det klyvbara materialet ska användas för att alstra energi:

– Den ökade anrikningsgraden är endast till för att tillverka en atombomb, sa Netanyahu som vill se att EU följer USA och inför sanktioner mot Iran.

Utvecklingen är ännu ett bakslag för de europeiska stormakter som försökt förmå

Iran att hålla sig till kärnenergiavtalets krav trots USA:s avhopp. Iranierna anser att européerna gjort ”för lite och för sent” för att rädda avtalet.

EU uppmanade på söndagen Iran att upphöra med brotten mot avtalet och att återgå till det man kommit överens om. Unionens talesperson Maja Kocijancic, liksom Tyskland, kallade Irans besked för ”extremt oroande” medan Storbritannien uppmanade Iran att omedelbart stoppa anrikningen.

USA svarade, genom utrikesminister Mike Pompeo, med att hota med nya sanktioner:

– Irans senaste utökning av sitt kärnprogram kommer att leda till ytterligare isolering och sanktioner. Sedan USA lämnade avtalet för 14 månader sedan har de sanktioner mot Iran som försvann i och med avtalet steg för

steg återinförts och pressar nu den iranska ekonomin.

Enligt kärnenergiavtalet får Iran maximalt uppnå en anrikningsgrad på 3,67 procent. De planerade 5 procenten är fortfarande långt under de 20 procent man låg på före avtalet och de är ännu längre ifrån de 90 procents anrikningsgrad som behövs för att tillverka en atombomb.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

Anders Bolling

anders.bolling@dn.se

I den vita nationalismens sönderfall

MÅNDAG 8 JULI 2019

Hur farlig är alt-rightrörelsen? I sin nya bok menar statsvetaren George Hawley att den radikala högern i USA befinner sig i ett försvagat tillstånd. Ola Larsmo möter en tankevärld genomsyrad av ras.

George Hawley

"The alt-right"

Oxford university press, 248 sidor

Det var i februari 2017 som kommunfullmäktige i Charlottesville, Virginia, röstade för att flytta den

ryttarstaty av Sydstatsgeneralen Robert E Lee som stått i en park sedan 1920-talet. Beslutet var inte ett plötsligt infall, utan en följd av Dylann Roof's mord på nio svarta i en baptistkyrka i Charleston året innan. Symboler för rasism och vit överhöghet stack i ögonen på ett annat vis än tidigare. Flytten av statyn blev den symboliska händelse den amerikanska extremhögern väntat på; nu skulle Charlottesville bli den plats där den brokiga rörelse som kallas "alt-right" steg ut ur sociala medier och blev en politisk kraft på gatan. Den 11 och 12 augusti 2017 samlades man till en "Unite the right"-manifestation i Charlottesville. Alla var där, från Ku Klux Klan-politikern David Duke och alt-right-begreppets skapare Richard Spencer till den svenske Arktos-förläggaren Daniel Friberg och libertarianen Augustus Invictus.

Hur det gick vet vi. En av högerdemonstranterna körde sin bil in i motståndarsidan, dödade Heather Heyer och skadade ett tjugotal andra. Det var den händelse som kom att bestämma manifestationens innebörd. Det finns ett före och ett efter Charlottesville, skriver den amerikanske statsvetarprofessorn George Hawley i sin nya bok "The alt-right". Det är hans tredje bok på samma tema, och kommer mitt i en ström av liknande böcker. Förra året utgavs också svenske Göran Dahls översikt "Folk och identitet", om samma aktörer och rörelser. Men till skillnad från många andra bedömare menar Hawley att alt-right-rörelsen nu befinner sig i ett tillstånd av sönderfall. Varje försök att beskriva en extrem politisk rörelse kommer att drabbas av samma problem; texten riskerar att bli en härva av

namn och listor över grupper som flyter över i varandra. Hawleys bok är inget undantag, men tillhör de mer överskådliga. Han definierar dagens amerikanska högerextremism som "white nationalism" – rasismens rötter är mycket äldre, men fenomenet vit nationalism menar han uppstår efter andra världskriget. På den tiden försökte man bilda traditionella partier och organisationer, vare sig vi talar om våldsbenägna grupper som Ku Klux Klans senaste inkarnation, "Aryan Nation" och "The Order" eller om mer slätkammade påtryckargrupper. Dessa sammanfattar Hawley som "White Nationalism 1.0". Alt-right, som lånat mycket av sina föregångare, ville däremot framställa sig som något helt nytt. Termen började användas av högerextremisten Richard Spencer runt 2008, men fick stor

spridning på Twitter först runt 2015. En del vill sätta det i samband med upptakten till Donald Trumps valkampanj, men Hawley menar att begreppets snabba spridning snarast ska ses som en "vit" reaktion mot Obamas presidentskap. Så kallad "metapolitik", med ett begrepp lånat av den franske extremhögerfilosofen Alain de Benoist (som i sin tur hämtat det hos Gramsci) blev en central taktik: för att vinna politiska strider måste man först påverka och förändra språket och kulturen, och därigenom förskjuta innebörden av centrala ord och begrepp hos stora grupper. Sociala medier var och är det perfekta verktyget för en sådan kulturkamp, och det medel man valde var ironi och vulgohumor. Det är så man ska förstå vågen av tweets och memes med en skruvat sarkastisk stil. När svenska extremister lägger ut bilder på en

lyktstolpe och skriver ”vi ses i Finspång” vet de att såväl de hotade som de egna vet att syftar på att man vill hänga sina meningsmotståndare där. Men det är ju bara lite ironi.

Det är också värt att notera den tydliga svenska närvaron i alt-right-rörelsen genom gruventreprenören Daniel Fribergs förlag Arktos, som med bas i Ungern utger rörelsens litteratur på svenska, engelska och flera andra språk. Ett annat namn som återkommer är Henrik Palmgren, utgivare av youtubekanalerna Red ice, som gjort sig känd bland annat genom att sprida de vanliga antisemitiska konspirationsteorierna.

För som Hawley nyktert påpekar har alt-right-rörelsen hela tiden nämligen kretsat kring ett centralt begrepp: ras. Som Richard Spencer formulerade det 2016: ”Ras är något verkligt, ras gör skillnad,

rasen är identitetens grund.” Alltså lägger man ned mycket möda på att försöka sprida tanken att det finns skillnader inte minst i intelligenskvot (IQ) mellan till exempel svarta och vita. Och tankar om svartas ”låga intelligens och våldsbenägenhet” var kärnan i det ”manifest” Dylann Roof lämnade efter sig när han gav sig iväg till sitt massmord. Hawley ägnar ett kapitel åt den täta kopplingen mellan alt-right och -libertarianismen. Libertarianerna, nyliberalismens intellektuella avantgarde, brukar sägas ta avstånd från rasism. Men som Hawley påpekar finns här tydliga samband, även om grupperna bara delvis överlappar varandra. Libertarianernas syn på staten, inklusive den demokratiska, som något övervägande ont delas helt av alt-right-rörelsen; likaså idén om att

medier är vänstervridna och i händerna på ”korrupta eliter”.

Argumentet om svartas ”lägre IQ” citeras i dag envist ur Charles Murrays och Richard Herrnsteins 90-talsbok ”The bell curve” och samme Murray beskriver sig fortfarande som libertarian. En av grundarna av libertarianismens stora think-tank Cato Institute, Murray Rothbard (död 1995), drev enligt Hawley linjen att just rasskillnader i IQ var ett viktigt argument för att motverka statliga insatser mot diskriminering, tankar som alt-right i dag tacksamt återbrukar. Den hittills ende libertarianske presidentkandidaten i USA, Augustus Sol Invictus, var en av de anmälda talarna på alt-right-manifestationen i Charlottesville. Men trots genomslaget i sociala medier menar Hawley att alt-right som rörelse efter Charlottesville befinner sig i ett

tillstånd av upplösning. Här skiljer han sig från Göran Dahl, som i sin bok snarast pekar på hur sammanväxningen mellan den europeiska ”nyhögern”, ungersk statsnationalism, rörelser som Le Pens i Frankrike och alt-right i USA tvärtom skulle utgöra en allt stadigare internationell plattform för den så kallade ”identitära” rörelsen.

Hawley pekar å sin sida på hur ett antal terrordåd, där gärningsmännen lånat argument och formuleringar från alt-right, gör att rörelsen i dag förknippas med våld och terrorism. Mordet på motdemonstranten Heather Heyer är vad som stannat i minnet från Charlottesville. Och, säger han avslutningsvis: de demokratiska motkrafterna växer sig allt starkare. Möjligen kommer Trumps nästa valkampanj bli en möjlighet för alt-right att försöka formera sig – men i övrigt

beskriver Hawley dagens amerikanska alt-right-rörelse som "a chaotic mess".

Själv tänker jag att åtminstone en sida av saken borde stå klar ur ett svenskt perspektiv. Som Hawley slår fast redan i kapitel ett handlar alt-rights tankevärld om ras, ras, ras. Den som fortfarande "bara" tror sig reta pk-maffian genom att skicka lyktstolpar till tidningsskribenter eller leka med grodan Pepe och andra alt-right-memes måste förstå en sak. Att de samlats under vit makt-fanan, och att all ironi i världen är en alltför tunn fernissa för att skyla över den saken. Och där lär de få stå kvar.

Ola Larsmo

kultur@dn.se

Så leder individens handlingar till kollektiva lösningar i klimatfrågan

MÅNDAG 8 JULI 2019

Det finns en uppfattning att egna åtgärder mot utsläppen bara är en - moralisk fråga och att endast kollektiva lösningar fungerar. Men det är en

konstruerad motsättning, skriver Nina Wormbs: Spänningen mellan det individuella och det kollektiva kan lösas upp genom att vi samlas, i själva verket har individen nyckeln till den kollektiva lösningen.

Är det verkligen mitt ansvar?

För en tid sedan hörde jag två professorer samtala. Den ena hade just blivit intervjuad och den andra förhörde sig om hur det hade gått:

A: Journalisten frågade som vanligt vad man som individ kan göra i klimatfrågan.

B: Jaha. Vad sa du då?

A: Jag kontrade med att påpeka att det är ingen som frågar vad individen kan göra för att bekämpa fattigdom eller svenska barns skolresultat. Men i klimatfrågan kommer det ständigt upp.

B: Ja, det är det där moralköret. Vad som behövs är ju kollektiva lösningar.

Jag hade själv helt kort innan publicerat en artikel där jag utvecklade några idéer om klimatfrågan som i grunden moralisk. Ändå förblev jag tyst. Eller kanske just därför. Utbytet fångade nämligen en påstådd motsättning mellan det kollektiva och det individuella, och särskilt att det individuella ansvaret i huvudsak skulle vara en moralisk fråga medan kollektiva lösningar skulle sakna etiska dimensioner. Där fanns också en idé om det kollektiva som liktydigt med det politiska och också därför åtskilt. Jag tror att det delvis var därför jag var tyst, även om jag kan misstänka vissa sociala skäl.

I och med att frågan om klimatet och omställningen tar större och större plats i offentlighetens gamla och nya rum, ställs allt oftare olika åtgärder mot varandra. Inte sällan framställs individuell och kollektiv handling som oförenliga. Jag tror

inte att de är det och ska utveckla det här. För att göra det lite enklare talar jag här om sådana individuella handlingar som vi gör som privatpersoner, även om vi som individer förstås också gör en massa saker i våra arbeten.

Låt mig börja i moralargumentet. Finns det verkligen en motsättning här? Saknar de kollektiva lösningarna etiska dimensioner? Vid en närmare betraktelse är det svårt att hitta en enda kollektiv lösning som inte berör etiska överväganden. Gemensamma beslut, som fattas på en nivå skild från den privata, kommer alltid att få konsekvenser som slår olika mot olika grupper. Höjda koldioxidskatter är inte neutrala ”verktyg” vilkas användning saknar offer. De senaste årens diskussioner har lärt oss att i den omställning vi står inför så är det visserligen så att mycket kan räknas fram,

men implementeringen handlar om värderingar och rättvisa där matematiken är till liten hjälp. Vi måste bestämma oss tillsammans för vad som är viktigast. Gula västar, bensinuppror och Fridays For Future handlar också om vem som ska behöva avstå: franska bönder, svenska bilister eller våra barn. Idén att personligt ansvar handlar om moral medan kollektiva lösningar är fria från etiska överväganden är alltså en konstruerad motsättning. Kanske ännu allvarligare är emellertid att just sätta det individuella och det kollektiva i motsatsförhållande till varandra och skapa ett antingen – eller. En vanlig idé är då att hävda att vad individen kan åstadkomma inte är tillräckligt. Det är så litet att det kan betraktas som försumbart. Vissa hävdar till och med att det individuella genom sin litenhet inte finns. En tankefigur som

återkommer är att mitt utsläpp (genom till exempel en flygresor) inte spelar någon roll eftersom det byggs kolkraftverk i Kina. Genom en jämförelse med något väldigt stort försvinner det som är litet. 1 ton koldioxid för semesterresan till södra Europa går bokstavligen talat upp i rök när det läggs bredvid utsläppen från svensk stålindustri eller renoveringen av miljonprogrammen.

Detta futilitetsargument, som retorikerna kallar det, blir ett skäl för individer att fortsätta med sina små utsläpp. Eftersom vart och ett är så litet spelar det liten eller till och med ingen roll och man behöver inte ändra sig. Det är en droppe i havet, som ordspråket lyder.

Men vi har ett annat talesätt och det är många bäckar små. Futilitetsargumentet kan fungera för en individ, men inte för 100 000 individer samtidigt. Denna insikt

används nu i sociala medier för att uppmäna till individuell handling, men tillsammans. Ett aktuellt exempel är organisationen "Vi håller oss på jorden" som i kampanjen Flygfritt 2020 samlar dem som lovar att stanna på marken om också andra gör det. Spänningen mellan det individuella och det kollektiva kan lösas upp genom att vi samlas.

I sin tio år gamla men högst aktuella bok Tillsammans: En filosofisk debattbok om hur vi kan rädda vårt klimat diskuterar Folke Tersman en rad föreställningar om människans förmåga och beredvillighet till handling. De flesta exempel han tar upp rör inte klimatet, men hans ärende gör det. Genom flera tankeexperiment, reella händelser och analys av klassiska psykologiska försök övertygar han läsaren på flera punkter. Ett stort problem när det gäller allmänna resurser, som klimatet, är

teorin om den psykologiska egoismen som säger att vi i första hand eftersträvar självmaximering. Men Tersman visar att den har svagt stöd och att det finns goda skäl att tro på samarbetet och relationernas centrala betydelse för människor.

Tersman tar upp ytterligare två skäl att agera som individ, eftersom vi inte kan förutsätta att vår handling verkligen inte spelar någon roll. Det ena är om det kan vara just vårt lilla utsläpp som blir droppen som får bägaren att rinna över. Sannolikheten är förvisso liten, men vi kan inte vara helt säkra. En rimlig slutsats för de flesta är nog att om allt nu går åt pipan så ska det i alla fall inte vara mitt utsläpp som gjorde att vi gick över gränsen.

Det andra skälet är betydelsen av våra handlingar för andra människor. Tersman menar att vi inte kan förutsätta att vi inte

kan inspirera andra att agera som vi själva. Det kan tvärtom vara så att vi kan tjäna som goda exempel och att det har effekt. Senare års forskning tyder också på starka samband och att människor verkligen tar intryck av andra. I ett forskningsprojekt kunde Steve Westlake vid universitetet i Cardiff se precis det. Hans informanter berättade att de inspirerats av hur andra slutat flyga eller minskat sitt flygande och att detta påverkat både deras egen inställning och faktiska handling. Handlingen hos en individ spelar roll och kan växa till en kollektiv handling. Låt oss återgå till professorn som inledningsvis avfärdade frågan om individuellt ansvar i klimatfrågan. En ofta framförd invändning är precis den motsatta uppfattningen: det läggs alldeles för mycket ansvar på individen i dagens samhälle, när det egentligen är det

allmänna som måste kliva fram. Det är vårt eget fel om vi inte har tillräcklig utbildning, vårt eget ansvar om vi valt fel pensionsförsäkring, och vi har oss själva att skylla om vi blir sjuka. Slutsatsen är dock densamma: det är problematiskt att lägga ansvar på individen.

Det är svårt att inte känna igen sig i beskrivningen av kraven på individen. Men jämförelsen haltar och fungerar dåligt som argument i just klimatfrågan. Skälen är åtminstone två. Det ena har att göra med huruvida individen är orsak till problemet och därför också bär ansvar för att försöka åtgärda det. I båda exemplen, försämringen av svenska barns studieresultat och fattigdomen, är det svårt att argumentera för att det är ditt eller mitt fel. När det gäller den globala uppvärmningen har emellertid alla som lever i rikare länder medverkat till de

utsläpp som resulterat i höga växthusgaser i atmosfären bara genom att under lång tid leva det liv vi till alldeles nyligen trodde var invändningsfritt. Detta är viktigt.

Sambandet mellan ekonomisk ställning och klimatavtryck är mycket starkt.

Det andra skälet har att göra med vilken möjlighet var och en har att agera. Det är ett självständigt moraliskt argument som går ut på att den som kan göra något bör göra något; man bör inte kräva av de oförmögna att handla. Men det är också ett argument som direkt relaterar till frågan om orsak.

De som har begränsade resurser har inte lika stor skuld och borde därför inte heller dra ett lika stort lass. De som har gjort störst skada är också de som har mest resurser och som därför också kan och bör göra skillnad genom förändrade vanor och beteenden. Argumentet att vi inte ska

lägga ansvar på individen för att det redan läggs så mycket ansvar på henne måste alltså, menar jag, relateras till både orsak och möjlighet.

Mot detta kan man förstås ha invändningar, men de grundar sig sällan på ett globalt perspektiv. Och det borde de göra eftersom klimatfrågan är global. Det går alltid att jämföra med någon som har bättre förutsättningar eller som släpper ut mer än just jag; grannen har en SUV, kollegan åker till Thailand, min kompis äter nötkött. Få jämför med en rörmokare i Bogotá eller en ung mamma i Calcutta. Det viktiga är att inse att vi i vårt avlånga land är rikare än majoriteten av jordens befolkning. Du och jag har släppt ut mer och släpper ut mer än de flesta på jorden. Vi har alla ansvar, men vi har inte lika mycket ansvar.

Det finns alltså flera skäl för individuell handling som inte står i motsättning till kollektiva lösningar. Men det kanske viktigaste är att individen är *nyckeln* till den kollektiva lösningen. Förändring på en aggregerad nivå – genom politik, styrmedel, lagar och regler – blir effektivast om den har stöd bland medborgarna och utan sådant stöd blir den kanske inte av alls. Det är inte bara genom att rösta och utöva vår demokratiska plikt som vi kan bidra, utan också genom att agera moraliskt och på så sätt påverka jordmånen för förändring. Individuell handling, i vilken form som helst, har betydelse.

Nina Wormbs

MÅNDAG 8 JULI 2019

Nina Wormbs är docent i teknik- och vetenskapshistoria, KTH Environmental Humanities Laboratory

Ledare: Livsfarligt dödläge i behov av diplomater

TISDAG 9 JULI 2019

I drygt ett år höll sig Iran till det internationella kärnteknikavtalet, trots att president Donald Trump drog ut USA ur det och införde nya drakoniska sanktioner.

Nu kommer ayatollornas motdrag. Gränsen för hur mycket låganriktat uran Iran får ha i lager har redan överskridits. Än värre är att anrikningsgraden vridits upp ett snäpp, även om den fortfarande är långt ifrån vad som behövs för en atombomb.

Det tragiska är att avtalet från 2015 faktiskt fungerade, enligt både FN:s atomenergiorgan IAEA och amerikanska underrättelsetjänster. Iran följde reglerna, och därmed hölls eventuell kärnvapentillverkning på avstånd. De internationella inspektörerna har också fått arbeta i stort sett obehindrat.

Men Trump hävdade alltid att avtalet var ruttet, och tyckte att Iran borde avsvära sig inte bara bomben utan även sitt missilprogram och sin inblandning i andra länder i Mellanöstern. Fast presidentens

största invändning var att uppgörelsen bar företrädaren Barack Obamas signum. I flera steg har Trumpadministrationen försökt strypa den iranska ekonomin, inklusive oljeexporten, och utestänga landet från världens finans- och betalningssystem. Krisen har redan anlänt: Irans bnp väntas minska med 6 procent i år.

Storbritannien, Tyskland, Frankrike, Ryssland och Kina står visserligen fortfarande bakom kärnteknikavtalet. Europa har lovat iranierna att upprätthålla det, men det är lättare sagt än gjort. Företag som investerar i eller handlar med Iran riskerar amerikanska följsanktioner, och USA-marknaden vill få vara utan. Instex, den byteskanal som skapats för att kringgå Trumps murar, har ännu inte slussat fram en enda affär.

Därmed sitter härskarna i Teheran med ett avtal som inte ger några av de utlovade ekonomiska fördelarna.

USA har å sin sida en president utan strategi. Det finns en lång lista med förödmjukande krav på Iran som ingen kan tro kommer att uppfyllas. Trump säger att maximalt tryck ska få Iran på knä. Men han har ingen lust att ge sig in i ett nytt militärt äventyr i Mellanöstern som skulle ställa allt på ända i nästa års val. Att bomba bort Irans kärnteknik, och kunskaper, är hur som helst omöjligt och en invasion föga aptitlig.

För två veckor sedan var Trump på väg att anfälla iranskt luftvärn, som bestraffning för nedskjutningen av en amerikansk drönare, men ångrade sig tio minuter innan. Någon idé om USA:s nästa steg verkar inte finnas.

Iran har lång erfarenhet av sanktioner. Teokratins reaktionära krafter kommer att stå i vägen för eftergifter till USA. Regimen kan tänkas trappa upp provokationerna mot avtalet, och utföra fler sabotage mot andras oljetransporter i Persiska viken, men det finns små möjligheter att ta sig ur det amerikanska greppet. Utvägarna är dolda, och läget därför explosivt. Misstag och felberäkningar kan få förödande konsekvenser.

Kärnteknikavtalet är inte helt dött, eftersom Iran enkelt kan återvända till reglerna. Om Trump kan bli "kär" i Nordkoreas diktator är väl förhandlingar med ayatollor inte otänkbart? Fast startpunkten kan aldrig vara USA:s ultimatum. Och eftersom presidenten en gång övergett en uppgörelse är förtroendet för honom minimalt.

Möjligen uppstår ett nytt tillfälle om Trump förlorar valet 2020. Alternativt, om han vinner, kan iranierna dra slutsatsen att de måste tala med honom.

Dessvärre är grundtipset ändå att dödläget fortsätter. Men i längden går det inte att undvika diplomatin. Ungefär som Barack Obama sa.

DN 9/7 2019

Opinionen är Johnsons bästa vän

TISDAG 9 JULI 2019

Jeremy Hunt är på jakt, skulle man kunna säga. Den brittiske utrikesministern startade racet för att ta över som Toryledare långt bakom Boris Johnson. När de drabbar samman i tisdagens tv-debatt hoppas han på en chans att gå i närkamp med favoriten.

Det lär gå sådär. Bedömare är överens om att Hunt knappat in på Johnson bland

Torymedlemmarna. Men också att gapet var så stort till att börja med att det ändå blir en promenadseger.

Skälet till det är att Tories har kantrat i opinionen på grund av misslyckandet med att lämna EU. Brexitpartiet nafsar de konservativa i bakhasorna. Den förre Londonborgmästaren ”går genom rutan”, han kan snabbt locka tillbaka väljarna, hoppas man.

Johnsons plan stavas ”DUD” – deliver, unite, defeat. Genom att leverera Brexit ska han ena Torypartiet och besegra Labour.

Det är lättare sagt än gjort. Tories problem består ju i att Theresa May misslyckades med den första biten. Och de svårigheter hon inte kunde lösa ligger också framför Johnson.

Kanske menar han allvar med att lämna EU utan avtal om det behövs. Men det

gjorde May också. Sedan konfronterades hon med verkligheten i parlamentet. Där fanns ingen majoritet för något sådant. Boris Johnson säger själv att han vill ha nya förhandlingar med Bryssel. Det lär inte leda någonvart.

Hans fromma hopp om att leverera Brexit står nog i stället till att övertala parlamentet att acceptera det avtal som det redan röstat ner flera gånger.

Varför skulle Johnson lyckas med det? Därför att om ledamöterna säger nej till allt återstår till slut bara att vända sig till väljarna igen. Och opinionsundersökningarna visar sedan två år en majoritet för att stanna kvar i EU. Det kan möjligen få en och annan anhängare av en hård Brexit att rösta på Theresa Mays förhatliga avtal.

Martin Liby Troein

martin.liby-troein@dn.se

Tuff slutstrid väntar mellan Hunt och Johnson

TISDAG 9 JULI 2019

När den första och troligtvis enda tv-debatten hålls mellan finalisterna i Tories partiledarval i dag, tisdag, är Boris Johnson i stor ledning.

– Vårt parti är hotat av utrotning, säger Johnson, som lovar att ta Storbritannien ut ur EU senast den 31 oktober.

Han kommer in genom svängdörrarna med ett finurligt leende på läpparna, omgiven av livvakter och med det blonda hårsvallet sedvanligt tillrufsats.

Lite krum svänger han av och an mellan fotoblixtarna och hälsar jovialiskt på ett par partivänner.

”Hur känns det att vara favorit?” ropar en journalist.

Svaret blir rätt muntert, om än avvärjande: ”Vi får se, vi får se, men det ska nog gå bra det här.”

Kroppsspråket påminner lite om en brunbjörns.

– Boris!

Kalufsen svänger runt, och näven fattar snabbt den 50-årige murarens framsträckta hand. Blicken centreras för ett ögonblick, ögonen blir smala, och sedan vaggar Boris Johnson vidare mot mötessalen med sitt entourage efter sig.

Kvar står muraren Scott Tulloch, som fick hälsa på kandidaten. Han ser nöjd ut.

– Jag vill att han vinner. Boris är den ende som kan ge oss Brexit och se till att EU-utträdet blir av på riktigt, säger Scott, som kommer från närliggande Derby.

Där röstade 57,2 procent för att lämna EU för tre år sedan. Men britterna är fortfarande inte ute ur unionen.

– Jag är medlem i Tories, men i EU-valet röstade jag på Brexitpartiet. Många av de jag känner gjorde likadant, för de är så förbannade för att vi inte lämnat än. Om inte ens Boris kan leverera Brexit, då tror jag att detta kan bli slutet för Tories, säger Scott Tulloch.

Det kan låta en aning ödesmättat, men är talande för kriskänslan i partiet – och som taget ur Boris Johnsons kampanjtal.

Theresa May lämnade partiledarposten i samband med det katastrofala resultatet i

EU-valet. Bara 9 procent röstade på Tories, samtidigt som högerpopulisten Nigel Farages nya skapelse Brexitpartiet säkrade 30 procent.

När Boris Johnson kliver upp på scenen understryker han allvaret i situationen. – Vårt parti är hotat av utrotning. Både Brexitpartiet och Liberaldemokraterna får näring av det växande politikerföraktet. Om vi inte kan få Brexit avklarat, kommer det att dröja länge innan vårt parti återhämtar sig. Om vi inte får till ett avtal, måste vi därför vara beredda att lämna utan avtal den 31 oktober.

Ett drygt tusental personer sitter i publiken vid denna ”husting” i Nottingham – en av det dryga tiotal utfrågningar som partiet arrangerar runt om i landet.

Formatet är enkelt: medlemmarna ställer frågor, kandidaterna svarar.

Men de gör det var och en för sig.

Boris Johnson har i det längsta velat undvika att stå på scen samtidigt som utmanaren Jeremy Hunt. Troligen för att han inte tror sig ha något att vinna på direkt debatt.

Enligt en Yougov-mätning som publicerades av The Times i helgen är Johnson storfavorit. Han har stöd av 74 procent av medlemmarna, medan Hunt bara har stöd av 26 procent.

På tisdagskvällen har Jeremy Hunt dock sin chans, då de båda slutligen möts i ITV:s direktsända tv-debatt. De 160 000 medlemmarna i partiet har just fått valsedlarna hemskickade till sig, och poströstningen väntas inte ta fart förrän senare i veckan, så en liten möjlighet finns att vända vinden.

Men i Nottingham ser Boris Johnson påtagligt självsäker ut. Han drar hem

skratt och applåder. Den humoristiska, lite underfundiga tonen går hem hos många – fast inte hos alla.

I slutet av utfrågningen får han en kritisk fråga om varför han i en tidningskolumn kallat muslimska kvinnor i burka och niqab för ”brevlådor”.

Boris Johnson vrider på sig och svarar:

– Om ni läser ordentligt, var det där ett kraftfullt liberalt försvar för kvinnors rätt att bära burka...

Den 65-åriga partimedlemmen Janet Taylor är inte övertygad. Liksom många andra briter har hon svårt att glömma de många grodor som hoppat ur Johnsons mun – inte minst under hans tid som utrikesminister.

– Boris är så oberäknelig. Han tar inte tid till att sätta sig in i detaljer, utan verkar mest intresserad av att själv stå i centrum. Jag förstår ärligt talat inte varför folk ser

honom som karismatisk, och mig oroar det att beslut i så viktiga och komplexa frågor som Brexit snart kan komma att baseras på en persons känslor, snarare än på rationella avväganden, säger Janet Taylor, som tillsammans med sin man Jim Atach driver ett byggföretag i Nottingham.

– Vi har mest lokala kunder, men om ekonomin som helhet krymper efter Brexit kommer även vi att drabbas, lägger Jim till.

Boris Johnson avfärdar Bank of Englands och andra ekonomers rapporter om riskerna med en avtalslös Brexit.

– Det kommer alltid att finnas pessimister. Jag läste att det kan bli brist på chokladkakor, de som våra barn är ack så beroende av... Men det här är ett fantastiskt land, och jag lovar, om vi tvingas lämna EU utan avtal kommer flygplanen att fortsätta flyga,

julmiddagarna kommer att stå på bordet, dricksvattnet kommer ännu att vara drickbart, och vi kommer att finna ett sätt att göra chokladkakor på – för så länge det finns vilja, så finns det ett sätt, säger Johnson – och möts av applåder och skratt.

När det blir Jeremy Hunts tur är reaktionerna mer dämpade. Hans budskap om Brexit skiljer sig inte så mycket i sak från Johnsons, men de flesta vet att han i praktiken står närmare Theresa May och röstade för att stanna i EU i folkomröstningen.

Han försöker vinna över medlemmarna genom att betona sin bakgrund som egenföretagare.

– Alla som drivit ett företag här, räck upp en hand.

En skog av armar skymmer sikten.

– Detta är det stora med vårt parti! Vi är näringslivets parti, vi är entreprenörer, vi får saker gjorda, säger Hunt.

Finansminister Philip Hammond varnade dock i helgen för att denna Tories identitet som näringslivets parti kan vara i fara.

Han är beredd att rösta nej till en avtalslös Brexit, i likhet med ett antal andra Tories.

Det bäddar för en rysare i höst. Nästa premiärminister kan komma att tvingas välja mellan ett nyval och att be drottningen tillfälligt ajournera parlamentet om denne försöker få igenom Brexit den 31 oktober.

Det senare vore en minst sagt kontroversiell åtgärd. Jeremy Hunt har sagt att han inte är beredd att gå så långt, men Boris Johnson har flera gånger duckat för frågan. Det återstår att se om han blir mer konkret på den punkten på tisdagskvällen.

Även Boris Johnsons privatliv lär komma upp i debatten. I mitten av juni hörde grannar ett sent, högljutt bråk mellan Johnson och hans partner. Polisen ryckte ut, men ingen anmälan gjordes. Hunt har sagt att Boris Johnson "borde svara på frågor" om händelsen, vilket denne dock vägrat.

De flesta konservativa väljare ser detta som en privatsak för Johnson. Men så är Torymedlemmar inte heller riktigt som medelbritten: 70 procent är män, 86 procent tillhör över- eller medelklass, och medelåldern är 57 år, enligt statsvetaren Tim Bale.

Inrikesminister Sajid Javid gav i helgen sitt stöd till Boris Johnsons kandidatur, liksom de stora tidningarna The Times och The Telegraph.

Poströstningen pågår fram till den 21 juli. Resultatet väntas veckan därefter.

Mark Earchy foto

Fakta. Röstningen pågår fram till den 21 juli

160 000 medlemmar har det brittiska konservativa regeringspartiet Tories och de ska nu utse en ny partiledare och därmed även vem som efterträder Theresa May som premiärminister senare i sommar.

Antalet kandidater att ta över partiledarposten i Tories har successivt hyvlats ned till två: Jeremy Hunt och Boris Johnson.

Poströstningen inleddes i söndags och pågår fram till den 21 juli. Resultatet tillkännages veckan efter. ITV:s direktsända tv-debatt börjar klockan 21 svensk tid i kväll, tisdag.

DN

Fidesz-ledamot föreslås till toppjobb trots avstängning

TISDAG 9 JULI 2019

Ungerska regeringspartiet Fidesz är avstängt från den europeiska partisammanslutningen EPP, där svenska M och KD ingår. Trots det föreslog EPP-gruppen i EU-parlamentet en Fidesz-ledamot som vice talman. Hon röstades fram med hjälp av liberala och socialdemokratiska ledamöter. Bryssel.

Sedan mars i år är premiärminister Viktor Orbáns parti Fidesz avstängd på obestämd tid från EPP, vilket är sammanslutningen av konservativa och kristdemokratiska partier i Europa. Bakgrunden är att Fidesz inte följer EPP:s grundläggande värderingar.

Sedan dess pågår en diskussion mellan Fidesz ledning i Ungern och EPP om partiet ska anpassa sig eller uteslutas. I väntan på resultatet är Fidesz avstängt från rätten att få delta i möten, rätten att få rösta liksom rätten att föreslå kandidater till olika positioner i EPP. Orbán deltar till exempel inte längre i olika förmöten med andra EPP-premiärministrar inför EU:s toppmöten. Men i EU-parlamentet deltar Fidesz ledamöter fortfarande i EPP-gruppen. Och förra veckan föreslogs och valdes dess

kandidat Livia Járóka till en av 14 vice talmän i parlamentet.

Sex svenska EPP-ledamöter röstade för henne, fyra från M och två från KD.

– Fidesz är fortfarande en del av EPP-gruppen. Livia Járóka var vice talman tidigare, har romsk bakgrund och är väldigt engagerad i minoriteters rättigheter. Det gjorde att hon kunde bli nominerad av EPP och sedan få ett brett stöd i parlamentet, säger parlamentarikern Tomas Tobé (M).

Men avstängningen är väl av hela partiet, det finns väl inget undantag för den som har romsk bakgrund eller har varit vice talman?

– Så är det, men partiet är fortfarande en del av EPP-gruppen, säger Tomas Tobé. KD:s Sara Skyttedal poängterar att när det gäller Fidesz är det skillnad på EPP-partiet och EPP-gruppen i parlamentet.

– I EPP-partiet har man blivit av med inflytandet, men i EU-parlamentet hade det varit väldigt märkligt om partiet tillhörde en annan partigrupp innan frågan slutligen lösts kring medlemskapet, säger hon.

Men är det inte märkligt att föreslå en kandidat som vice talman innan frågan om medlemskap är löst?

– Det hade varit jättekonstigt om ett parti som är så pass stort rent numerärt, och fortsatt är en del av själva gruppen, inte får någon som helst representation. Det är dessutom ganska uppenbart att man har fått en post som inte medför politiskt inflytande, utan är ceremoniell, säger Sara Skyttedal.

Skyttedal och Tobé hänvisar till en uppgörelse som finns mellan EPP, liberaler och socialdemokrater efter toppmötet i Bryssel i förra veckan. I

uppgörelsen ingår bland annat att EPP ska få toppjobbet som EU-kommissionens ordförande. Där kandiderar Ursula von der Leyen, försvarsminister i Tyskland. Ett antal övriga poster fördelas mellan de större partigrupperna, till exempel är en socialdemokrat vald till parlamentets talman.

– Jag röstar i enlighet med den överenskommelsen. Det utgår jag från att alla andra svenska europaparlamentariker från socialdemokratiska och liberala grupperna också gör, säger Tobé. Men ledamöterna från C, L och S har röstat mot överenskommelsen, uppger de för DN. Detta trots att deras egna partigrupper sände ut listor med instruktioner om vilka namn som skulle väljas. Lívia Járóka var ett av dem.

– Vi kan inte rösta på ett parti som för en politik som står i strid mot EU:s

grundläggande värderingar, säger Karin Karlsbro (L).

Centern röstade i stället på finländska Heidi Hautala från gröna gruppen.

Fredrick Federley (C) är förvånad över EPP:s agerande.

– Under våren körde man hårt på att Fidesz blivit suspenderat. Jag och andra påtalade att detta är bara en chimär eftersom partiet fortfarande har all makt som man kan ha i parlamentet, säger han. Hur kunde din partigrupp Renew Europe rekommendera att ni skulle rösta på Lívia Járóka?

– De var för naiva. Vår gruppledare och förste vice ordförande har ingen erfarenhet av parlamentet sedan tidigare. De slarvade med kontrollen, säger Federley.

Pia Gripenberg

Fakta. Europaparlamentet

Parlamentet har 751 ledamöter. Val av talman och totalt 14 vice talmän sker i olika omgångar med absolut majoritet.

Den italienske social- demokraten David Sassoli blev vald till talman i andra valomgången med 345 röster av 667 giltiga.

Fidesz Livia Járóka är en av tio vice talmän som valdes redan i första omgången. Hon fick då 349 röster av 661 giltiga röster.

EPP-gruppen är parlamentets största med sina 182 ledamöter. 12 av dem kommer från Fidesz.

Stora utmaningar väntar Mitsotakis efter valsegern

TISDAG 9 JULI 2019

”Från och med i morgon kommer himlen att vara blåare och solen skina starkare”, sa Kyriakos Mitsotakis till anhängarna när det stod klart att han hade vunnit det grekiska valet. Han lovar sina plågade landsmän en ekonomisk nystart. Men den nye

premiärministern kan få svårt att leverera.

På söndagen sparkade de grekiska väljarna ut Alexis Tsipras efter fyra tunga år av krisbekämpning. Grekland är fortfarande Europas mest skuldtyngha land och arbetslösheten ligger på 18 procent – men samtidigt finns tecken på återhämtning. Den nyvalde Mitsotakis och hans högerparti Ny demokrati får egen majoritet i parlamentet, och har lovat ta landet ur krisen med marknadsliberal politik. Det handlar om skattesänkningar, privatiseringar och ökade investeringar. På måndagen tog Mitsotakis emot nycklarna till premiärministerns residens Megaro Maximou i centrala Aten. Bara några timmar senare inledde eurozonens finansministrar ett möte i Bryssel. På dagordningen stod ännu en gång Grekland.

Mötet kommer inte med några särskilda rekommendationer till den nye premiärministern, sa en talesman, företrädare, ansvarig i EU-huvudstaden. Men samtidigt väntades ministrarna konstatera att Grekland i år inte når upp till ett budgetöverskott på 3,5 procent av bnp – vilket landet har förbundit sig att göra fram till 2022.

Detta är en tvångströja som Mitsotakis har föresatt sig att krångla sig ur. Hans tanke är att reformer och privatiseringar kommer att leda till fördubblad tillväxt – från dagens 2 procent till 4 procent nästa år – och att detta ska beveka euroländerna att släppa på kraven.

Inget tyder i dagsläget på att han ska lyckas sälja in den planen till tyska långgivare som kräver strikt disciplin. Utmaningarna är enorma.

Även efter skattesänkningarna – hur ska han få in skatter i ett land där det på många håll är norm att undvika dem? Hur ska han kunna skära ned i en statsapparat som redan har krympts rejält? Ska han våga sänka pensioner som redan har urholkats kraftigt – i ett läge där många vanliga familjer tvingas leva på farfars eller mormors pension? Det enda löftet Mitsotakis kan vara någorlunda säker på att infria är det om blå himmel och solsken.

Ingmar Nevéus

Kongolesisk krigsherre dömd för brott mot mänskligheten

TISDAG 9 JULI 2019

Kongolesiske krigsherren Bosco Ntaganda döms för krigsbrott och brott mot mänskligheten. Det är första gången som internationella brottmålsdomstolen ICC i Haag dömer någon för sexuellt slaveri.

Bosco Ntaganda, 45, som har kallats för Kongos Terminator, stod åtalad för brott begångna när han var en högt uppsatt ledare i UPC-milisen i regionen Ituri i östra Kongo 2002–2003.

På måndagen meddelade domstolen att han är skyldig på 18 punkter, bland annat för mord, våldtäkt, plundring, rekrytering av barnsoldater och för att fördrivit människor från sina hem, uppger Reuters och BBC. Domaren sade också att han gjort sig skyldig till brott mot mänskligheten.

Krigsherren rekryterade barn under 15 år och använde dem vid frontlinjen. Han utsatte också två flickor – nio och elva år gamla – för sexuellt slaveri.

Enligt rättsexperten Jack Torbet är domen den första i ICC för sexuellt och könsbaserat våld.

”Straffrihet är normen för dessa brott – det här är ett viktigt steg i rätt riktning”, skriver han på Twitter.

Han döms också för en massaker på en by då soldater dödade minst 49 personer på ett bananfält med påkar, batonger, knivar och machetes.

– Män, kvinnor och barn hittades på fältet. En del kroppar hittades nakna, en del hade händerna bundna, en del hade krossade huvuden. Magarna var uppskurna på flera kroppar eller så var de stympade på andra sätt, säger domaren Robert Fremr enligt AFP.

Ntaganda överlämnade sig själv vid den amerikanska ambassaden i Kongo 2013. Enligt experter var det av ren självbevarelsedrift efter att ha förlorat en maktkamp inom rebellgruppen, skriver BBC.

Hans advokater har hävdat att han själv är ett offer eftersom han rekryterades som barnsoldat. Ntaganda har 30 dagar på sig att överklaga domen.

Straffet kommer att meddelas längre fram.

Bosco Ntaganda är den fjärde personen som döms i ICC sedan den bildades 2002.

Marit Sundberg

Emiraten trappar ner i Jemen

TISDAG 9 JULI 2019

Jemen.

Förenade Arabemiraten minskar sin militär i Jemen och växlar över till en fredsplan, säger en högt uppsatt officiell källa i Dubai till reportrar.

Källan uppger att Emiraten har ”minskat antal soldater av strategiska skäl i al-Hudaydah” och av taktiska skäl i andra delar av landet.

– Det har mycket att göra med en förflyttning från vad jag skulle kalla en militärt-först-strategi till en fred-först-strategi, och jag tror att det är vad vi håller på med, förklarar källan.

TT-AFP

Iran varnar Europa för upptrappning

TISDAG 9 JULI 2019

USA lämnade kärnenergiavtalet 2018 och började införa sanktioner mot Iran i augusti förra året.

TT-AFP

Iran.

Iran har meddelat att landet har överskridit den grad för urananrikning som överenskommits i kärnenergiavtalet (JCPOA) från 2015. Nu varnar landet de europeiska länderna i avtalet, Frankrike, Tyskland och Storbritannien, för att trappa upp svarsåtgärderna på grund av detta.

Om de europeiska parterna ”gör vissa underliga saker så kommer vi att hoppa över de kommande stegen (i planen för att trappa ned åtagandet) och genomföra det sista”, säger utrikesdepartementets talesperson Abbas Mousavi.

USA bryter med brittisk ambassadör

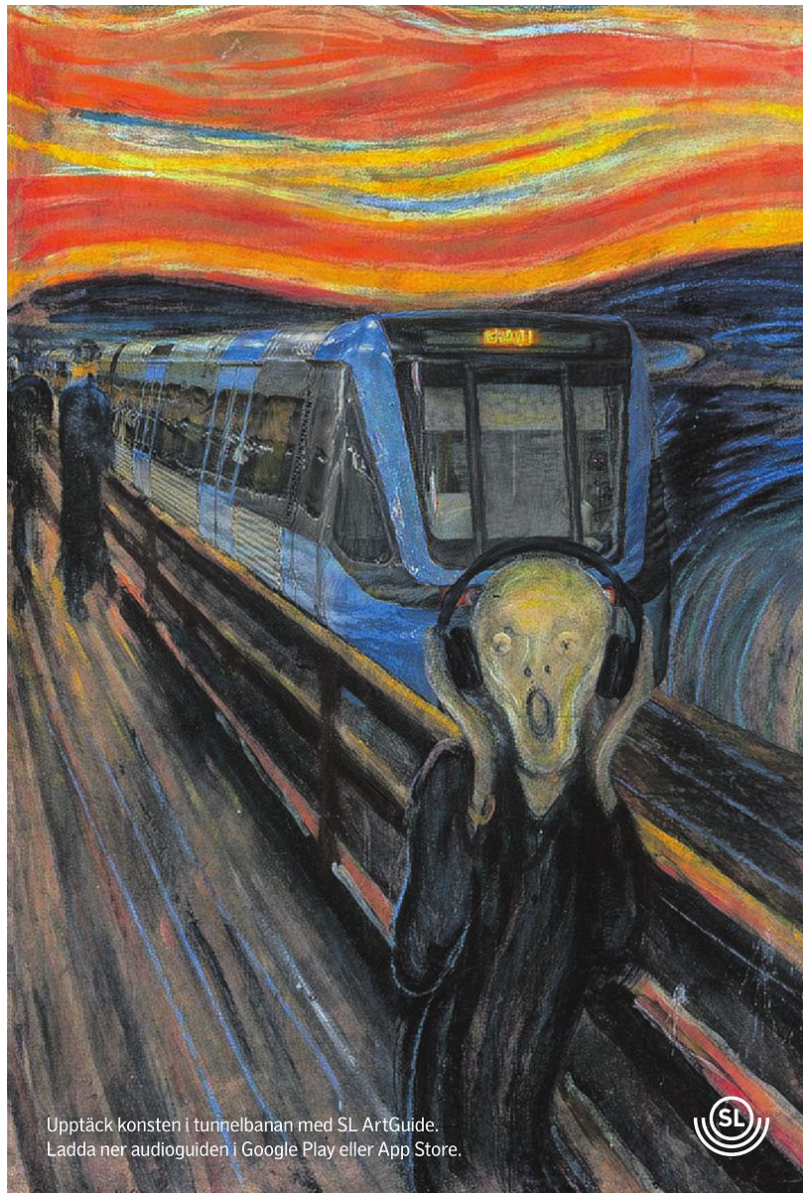
TISDAG 9 JULI 2019

USA/Storbritannien.

Storbritanniens handelsminister Liam Fox ska be om ursäkt sedan läckta dokument visar att den brittiske ambassadören i USA kallat Donald Trumps styre ”dysfunktionellt”. Trump skriver att USA nu bryter kontakten med ambassadören. Läckorna kan skada relationen mellan länderna, säger Fox, som planerar att träffa Ivanka Trump (bilden) under sitt besök i Washington.

– Skadliga läckor av den här typen är oprofessionella, oetiska och opatriotiska och kan faktiskt leda till skador i relationen, vilket kan påverka våra säkerhetsintressen, säger handelsministern till BBC Radio.

TT-Reuters

Största möjliga tystnad

ONSDAG 10 JULI 2019

Att Donald Trump är oduglig som president är ingen statshemlighet, inte heller att hans administration är ”unik dysfunktionell”. Så klart att det ändå blir skandal när den brittiske Washington-ambassadören Kim Darroch säger det offentligt.

Fast – det gjorde han inte.

Beskrivningarna av Vita huset som en hönsgård finns i konfidentiella rapporter Darroch skickat till regeringskansliet hemmavid. Hemligstämplad uppriktighet

är bland annat vad diplomater är till för, även om just informationen om Trumps tillkortakommanden redan fanns i överflöd.

Olyckligtvis läckte Darrochs bedömningar till pressen. Så nu tänker den notoriskt lättkränkte presidenten inte längre ha med ambassadören att göra.

Alla journalister fattar vilka problem pinsamma läckor skapar för höga potentater. Läckor är därför det bästa journalister vet. Förvisso kan visseblåsare ha ädla motiv, som att avslöja allvarliga missförhållanden, men också motsatsen: att blåsa någon. Spela roll. Eller, jo, ibland. Bakom det brittiska scoopet står en känd Brexitanhängare. Tänkas kan att det inte är någon slump. Utrikesminister Jeremy Hunt, en av två kandidater till partiledarposten i Tories, är i alla fall rejält generad.

Det svenska utrikesdepartementet har sin egen öppenhetskultur, som innebär att så mycket som möjligt ska hållas inlåst.

Ambassadörers syn på sina värdländer får förstås inte komma ut. Ingen möda var heller för stor för att dölja hur kampanjen för en plats i FN:s säkerhetsråd bedrevs, och vad den kostade.

Utlämning av handlingar sker endast av nödtvång, till riksdagen likaväl som till nyfikna reportrar. Tyst diplomati är ofta kodord för att inte göra något alls, eller för att UD redan har förpassat ärendet till runda arkivet under skrivbordet.

Dragkampen mellan makthavare och medier lär bestå. Donald Trumps inkompetens likaså.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

”Kinesiska företag lockas av välskötta bolag”

ONSDAG 10 JULI 2019

Sverige fortsätter att vara ett attraktivt land för kinesiskt kapital, enligt en ny rapport. Under första halvåret i år gjordes investeringar för cirka 10 miljarder kronor.

Lyssnar du på Spotify, åker med Arlanda Express, bor på Radisson-hotell eller använder en Hasselbladskamera? Håller du Oatlys havremjölk i kaffet eller

använder bakpapper från Nordic Paper i Säfte? Då gynnar du i slutändan helt eller delvis kinesiska ägare.

Kinesiskt kapital har funnits i Sverige länge, men de senaste åren har investeringarna legat på en allt högre nivå, enligt de årliga analyser som görs av konsultfirman Rhodium Group och affärsjuridikbyrån Baker McKenzie, som är specialiserad på företagsförvärv.

– De kinesiska företagen lockas av att Sverige har välskötta bolag, som är vana att vända sig utåt, som är innovativa och har spetskompetens. Just nu finns det ett stort intresse för teknik och energi, säger Anders Fast, vd för Baker McKenzie Sverige.

Ett exempel är att det statliga kinesiska kärnkraftsbolaget CGN numera är majoritetsägare i Northpole i Piteå, som ska bli Europas största landbaserade

vindkraftspark. Investeringen förra året var på cirka fyra miljarder kronor.

– Ja, man ju undra vad de ska med en sådan till. Orsaken är att de vill lära sig teknik och effektiv drift för att sedan kunna skala upp den på sin hemmamarknad i Kina, det är numera ett vanligt sätt för dem att jobba, säger Anders Fast.

Man kan ju tänka sig att de skaffar den kunskapen och sedan lämnar företaget?

– Det finns alltid sådana farhågor, men hittills tycker jag att de har kommit på skam. Här är väl Geelys köp av Volvo PV ett bra exempel, det har ju följts av en rad investeringar.

DN har tagit del av den senaste halvårsrapporten över kinesiska direktinvesteringar i Europa, med det menas köp eller investeringar som ger mer än 10 procents ägande. För Sveriges del visar

den visserligen en nedgång från samma period i fjol, men då ingick en extraordinärt hög investering, nämligen Geelys intåg i lastbilsjätten Volvo AB. Den affären, på motsvarande cirka 32 miljarder kronor, var Kinas största investering i hela Europa förra året.

Borträknat den så är investeringarna högre det första halvåret i år än 2018 och landar på 10 miljarder kronor. En nivå som numera är normal, enligt Anders Fast.

– Aktiviteten har varit hög, vi har själva varit med om flera transaktioner. För ett halvår sedan trodde många att det skulle gå ner under 2019, eftersom Kina ströp utflödet av kapital under fjolåret, men så har det inte blivit, säger han och fortsätter:

– Trenden är tydlig, nivån på kinesiska investeringar har höjts. Numera är man med och slåss om konkurrensutsatta affärer.

Den penningmässigt helt dominerande affären under halvåret var China Evergrandes investering i elbilstillverkaren Nio i Trollhättan (tidigare Saab Automobile), men här märks också speljätten Tencents köp av den unga datorspelstillverkaren Sharkmob.

– Både vi och Rhodium har bra ingångar i dessa affärer, men vi fångar inte in allt. Summorna är egentligen högre, vi får till exempel inte med alla de investeringar som görs av företag som redan finns i Sverige, säger Anders Fast.

De kinesiska direktinvesteringarna i Europa sjönk under 2018 till de lägsta nivåerna på fyra år. En orsak var att de kinesiska myndigheterna hårdare styrde utflödet av kapital, en annan en tuffare attityd hos en rad europeiska länder. Det handlar om allt från en vilja att behålla

näringslivet nationellt till en rädsla för industrispionage.

Frankrike utökade i fjol sin lista över branscher där en utländsk ägare måste specialgranskas, Tyskland skärpte kraven för vissa speciellt känsliga industrier och Storbritannien började revidera sina tidigare regler.

Den kinesiska trevaren hösten 2017 om att anlägga en jättehamn i Lysekil ökade de politiska kraven om att skärpa Sveriges egna regler. Kritikerna menar att det är fel att regeringen inte kan gå emot det kommunala självstyret av till exempel nationella säkerhetsskäl.

I våras trädde EU:s nya förordning om granskning av utländska direktinvesteringar i kraft, den börjar gälla fullt ut nästa höst. EU:s medlemsländer måste informera varandra om föreslagna affärer – de får också liksom EU-

kommissionen yttra sig men det enskilda landet bestämmer till slut. Regeringen utreder just nu hur förordningen påverkar svensk lagstiftning.

Hans Strandberg

hans.strandberg@dn.se

EU har satt ned foten men i Sverige står porten på vid gavel

ONSDAG 10 JULI 2019

Analys

Kina har pengar och muskler och ser långt in i framtiden. Kinesiska intressen investerar gärna utomlands. Hur ska världen och Sverige förhålla sig till denna växande makt – som vän eller antagonist?

Omvärlden tittade först yrvaket på när Kina för över tio år sedan gick utanför landets gränser i jakt på råvaror. Den senaste tiden har misstänksamheten ökat desto mer. EU har satt ned foten. Frihandelslandet Sverige funderar vidare. Kina brukar också presentera sig som ett frihandelsland, men definitionen av begreppet i Peking har hittills skilt sig åt från den i Stockholm och London. Kina ger sig gärna hän åt frihandel så länge landet får exportera utan begränsningar. Däremot har andra nationer inte getts samma villkor att sälja varor i Kina. Det handlar om att utländska företag tvingas lämna över teknologi för att få tillträde till den kinesiska marknaden och om den kinesiska statens vana att ösa subventioner över sina statliga företag, som snedvrider konkurrensen.

Det är bland annat detta som handelskriget mellan Kina och USA handlar om. Och på det området har Donald Trump gjort skillnad. Konflikten måste lösas, men utan den amerikanske presidentens tjurskallighet hade Kina inte låtit sig rubbas. Kinas näringsliv växer i betydelse. År 2007 fanns det 30 företag på Forbes lista över världens 500 största bolag. År 2018 var det 120. Kinas investeringar utomlands kan i dag delas in i tre kategorier som staten prioriterar: Säker tillgång på olja, gas och råvaror är ett övergripande strategiskt mål. I utbyte mot råvaror finansierar landet infrastrukturprojekt i framför allt Afrika, Latinamerika och Sydostasien. I megaprojektet Nya sidenvägen bygger Kina sedan fem år infrastruktur genom

Asien, Mellanöstern, Östeuropa och Afrika. Kina är världens största fordringsägare, men fattiga länder som lånat pengar av Kina riskerar att hamna i en skuldfälla. Det har hänt Sri Lanka, som tvingats hyra ut en hamn till Kina i 99 år. Kinas mål 2025 är att ha utvecklat några av världens mest framstående bolag inom högteknologi. Därför har kinesiska företag anmanats att söka sig utomlands för att investera och skaffa sig kunskap inom bland annat artificiell intelligens, robotteknik, it, rymd och ny energi. EU har reagerat med en förordning som ska skärskåda utländska direktinvesteringar och som ytterst är riktat mot kinesiska bolag. Till synes är det en befogad respons. Över 80 procent av de kinesiska direktinvesteringarna i EU under 2018 innebär att varningsflagg bör resas, enligt

en undersökning av Rhodium Group, som analyserar globala trender. Det handlar om kinesiska bolag som investerat antingen i så kallat känsliga sektorer som försvar, energi, vatten och transport (46 procent) eller inom prioriterad högteknologi (58 procent). I övriga fall gäller det kinesiska bolag som ägs av staten (25 procent), som ses som en annan betydande riskfaktor. EU:s nya kontrollsystem är varken centraliserat eller så kraftfullt som USA:s motsvarighet – slutligen beslutar det enskilda EU-landet hur det gör – men det beskrivs ändå som en milstolpe i synen på direktinvesteringar. Frankrike, Tyskland, Storbritannien, Italien och ytterligare länder har satt upp sina egna granskningsmekanismer för att syna investeringar. Ännu inte Sverige.

Restriktionerna har bidragit till färre kinesiska investeringar i EU. I Sverige, där porten står på vid gavel, ökar däremot Kina direktinvesteringarna under 2019 (om Geelys stora investering i Volvo Lastvagnar 2018 undantas). Det växande kinesiska intresset för Sverige kan vara en slump, det kan också röra sig om att tillfället utnyttjas i en nation som anses naiv och senfärdig.

Till sist en påminnelse om att allt som rör kinesiska investeringar inte är suspekt. Den långa tiden av aningslöshet har följts av en period av upptrappad global misstro. Ibland tycks alla kinesiska bolag dras över samma kam, men alla är inte ute på uppdrag för den kinesiska statens räkning. En växande andel av direktinvesteringarna utomlands görs av privata företag som helt enkelt ser en god affär på marknadsekonomiska grunder.

Torbjörn Petersson

torbjorn.petersson@dn.se

Pia Gripenberg: Om flykting- strömmen ökar hotas EU av nytt kaos

ONSDAG 10 JULI 2019

Analys

Försöken att reparera EU:s havererade asylpolitik har hittills misslyckats. Just nu fungerar den hjälpligt dag för dag. Men ökar konflikterna i EU:s närområde, som leder till stora flyktingsströmmar, ligger nytt kaos nära till hands.

Bryssel.

En båt på Medelhavet närmar sig Europas kustlinje. Ombord människor som av olika anledningar lämnat sitt hemland: ekonomiska skäl, väpnade konflikter, politisk eller religiös förföljelse. Enligt en FN-konvention har alla rätt att få sin sak prövad. Är deras skäl starka nog för att få asyl i ett EU-land?

Internationella sjörättsregler säger dessutom att man är skyldig att rädda nödställda.

I Italien har Matteo Salvini ändå drivit igenom att fartyg med flyktingar inte får

lägga till i landets hamnar. Man kan fråga sig om den nya lagen är förenlig med internationell sjörätt. Det lär italienska rättsväsendet få grunna över när eller om kaptenen Carola Racketes fall tas till domstol.

Malta har också varit restriktivt med att ta emot räddningsbåtar, men hämtade i helgen 65 personer från Alan Kurdi. Fartyget är döpt efter den treårige pojke som hittades död på en turkisk strand 2015.

Maltas insats bygger på att en grupp EU-länder, med Tyskland i spetsen, lovat att ta emot de asylsökande. Maltas premiärminister Joseph Muscat twittrade att alla ombord omedelbart skulle förflyttas till andra EU-länder. Fördelningen mellan länderna administrerades av EU-kommissionen. Redan innan Alan Kurdi närmade sig land

var det uppgjort var de asylsökande skulle hamna.

Så länge som det rör sig om båtar med 40, 65 eller 150 människor ombord verkar det alltså som att fördelningen går att lösa från fall till fall. Särskilt som Tyskland denna gång tog emot de flesta, 40 personer. Då kan Irland, Finland, Portugal och andra länder förbinda sig att ta emot en handfull vardera.

Men situationen är inte hållbar långsiktigt. Just Italiens och Maltas regeringar krävde nyligen en permanent lösning på EU-nivå när det gäller migration. Samma sak vill i stort sett alla medlemsstater. Problemet är att ländernas förslag till hur en gemensam lösning ska se ut skiljer sig rejält åt. Det enda man hittills kunnat ena sig om är därför att stärka EU:s yttre gräns.

I väntan på en magisk lösning kan man fråga sig vad som händer den dag en ny

väpnad konflikt blåser upp i EU:s närområde. När det i stället åter börja handla om flera tusen flyktingar som varje dygn anländer till hamnar och stränder på många platser i Sydeuropa.

Risken är stor för att det leder till kaos, likt åren 2015–2016. Då mäktade flera kustländer inte med trycket, lät bli att registrera flyktingar och andra länder införde tillfälliga gränskontroller.

Eller så är det precis ett sådant tryck som behövs för att tillräckligt många EU-länder ska ena sig om en värdigare asylpolitik än den dag-för-dag-politik som förs nu.

Den stora frågan är vem som läckte dokumenten

ONSDAG 10 JULI 2019

London. Donald Trump vill "inte ha något att göra med" Storbritanniens ambassadör i Washington efter en pinsam läcka av diplomatförsändelser till brittiska Daily Mail.

Kanske ännu mer laddat än innehållet i dokumenten är dock frågan om vem som läckt dem – och i vilket syfte.

ANNONS:

"Oduglig", "osäker", "inkompetent". Det är några av de nedsättande omdömen som den brittiska ambassadören Kim Darroch ger om Donald Trump i de dokument som den brittiska tidningen Daily Mail kommit över.

Det rör sig om dokument som skickats sedan 2017, och bland dem finns även nya försändelser om de senaste veckornas spänningar mellan USA och Iran.

"Det är osannolikt att den amerikanska linjen om Iran kommer att bli mer sammanhållen inom överskådlig tid. Detta är en splittrad administration", skriver Darroch, som också uttrycker skepsis inför Trumps påstående att han avstod från ett flyganfall i juni på grund av risken för att 150 iranier skulle dödas.

Trump's reaktion har inte låtit vänta på sig. Ambassadör Darroch är "dum" och "inte omtyckt i USA", twittrar Trump. "Vi

kommer inte längre att ha med honom att göra”, fortsatte han, och lade till: ”Den goda nyheten är att Storbritannien snart kommer att ha en ny premiärminister!” Theresa May har tagit sin ambassadör i försvar, men frågan är om Darroch kan sitta kvar om inte den amerikanska regeringen välkomnar honom.

Han ska i vilket fall lämna sin post i december, så det är inte omöjligt att nästa brittiska premiärminister låter honom gå i förtid.

På brittiska UD finns en principiell invändning: Affären må vara pinsam, men att diplomater är uppriktiga i hemligstämplade skrivelser hem är en grundläggande princip som inte går att tumma på. Det anser även förre utrikesministern William Hague:
– Man kan inte byta ambassadör bara för att värdlandet ber om det, menar han.

Minst lika känsligt är dock vem som kan ligga bakom läckan.

Tajmingen är anmärkningsvärd.

Läckan kommer just som valsedlar skickats ut till Tory-partiets medlemmar inför poströstningen om vem som ska efterträda May.

Affären är besvärande för en av kandidaterna: utrikesminister Jeremy Hunt. Som chef för det departement som skakas av läckan, måste han acceptera en del av ansvaret.

Den andre kandidaten, Boris Johnson, berörs inte på samma sätt. Men han har en hård linje om Brexit som uppskattas av Trump, och som åtminstone till orden påminner om den som Brexitpartiets ledare Nigel Farage driver.

Farage har varit högljudd efter läckan, och attackerat den brittiska ambassadören.

Enligt Financial Times fruktar högt uppsatta UD-tjänstemän att Farage ska bli utnämnd till ny Washingtonambassadör av Boris Johnson – något som Brexitpartiets ledare avfärdade på tisdagen.

– Jag är inte särskilt diplomatisk, som ni vet, sa Farage med ett leende till BBC.

Oavsett vem som efterträder Kim Darroch i höst, kan dock saken bli rejält känslig om det skulle visa sig att läckan kan spåras till någon i Boris Johnsons närhet.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

**”Vem som än blir
ny
premiärminister
bör ha
självförtroende
nog att ställa sitt
avtal, eller icke-
avtal, inför folket i**

en allmän omröstning.”

ONSDAG 10 JULI 2019

Den brittiske oppositionsledaren Jeremy Corbyn skriver i ett brev till sina partimedlemmar att den som tar över efter Theresa May måste låta väljarna ta ställning till brexitplanen i en ny folkomröstning.

TT

Boris Johnson vägrade svara på Hunts fråga

ONSDAG 10 JULI 2019

Boris Johnson är favorit till att inom ett par veckor ta över som Tories ledare i Storbritannien och därmed också ersätta Theresa May som landets premiärminister. Johnson har varit stenhård på att brexit måste ske vid slutdatumet den 31 oktober vare sig det finns ett utträdesavtal med EU eller inte. Men vid en debatt mot sin rival, utrikesminister Jeremy Hunt, i tv-kanalen ITV på tisdagen vägrade Johnson svara på Hunts fråga om han

tänker avgå som premiärminister om inte utträdet sker vid slutdatumet.

– Jag tycker att det är mycket, mycket viktigt att inte tänka på några omständigheter där vi skulle misslyckas med att komma ut ur EU den 31 oktober. Jag vill inte ge EU utsikterna att de skulle kunna främja min avgång genom att vägra att komma överens om en uppgörelse, sade Johnson.

TT-Reuters

Hongkongs ledare backar: Kritiserat lagförslag är ”dött”

ONSDAG 10 JULI 2019

Hongkong. Hongkongs ledare Carrie Lam säger att lagförslaget som lett till den största politiska krisen i staden på årtionden är ”dött”. Men demonstranter avvisar uttalandet och meddelar att protesterna fortsätter.

Lam beskriver hennes regerings försök att införa lagändringen som ett ”fullständigt misslyckande”, och säger att regeringen inte kommer att försöka igen.

– Det finns ingen sådan plan. Lagförslaget är dött, säger hon.

Däremot har hon inte dragit tillbaka det formellt, vilket möter kritik från motståndarna. Lams uttalande är ”ytterligare en löjlig lögn”, twittrar aktivisten Joshua Wong och påpekar att förslaget ligger kvar i det så kallade lagstiftningsprogrammet till i juli nästa år.

En av de stora protestgrupperna avvisar Carrie Lams nya uttalande och meddelar att nya demonstrationer ska genomföras.

– Om våra fem krav inte möts kommer Civil Human Rights Forum att fortsätta att hålla sina protester och samlingar, säger talespersonen Bonnie Leung.

Kraven från den proteströrelse som inledningsvis riktade sig mot lagförslaget har vidgats till att omfatta bland annat demokratiska reformer. TT-Reuters-AFP

Domstol förbjuder Trump att blockera Twitterföljare

ONSDAG 10 JULI 2019

USA.

President Donald Trump har gjort sig skyldig till kränkning av USA:s konstitution när han blockerat personer, vars åsikter han ogillar, från sitt Twitterkonto. Det slog en federal appellationsdomstol i New York fast på tisdagen.

I domen, som med tre röster mot noll, gick den flitigt twittrande presidenten emot, understryks att första tillägget i

konstitutionen förbjuder Donald Trump att använda blockeringsfunktionen för att begränsa tillgängligheten till sitt konto, rapporterar Reuters. Kontot @RealDonaldTrump har 61,8 miljoner följare.

”Det första tillägget tillåter inte en offentlig tjänsteinnehavare, som använder ett sociala medier-konto för alla former av officiella ändamål, att utesluta personer från en i övrigt öppen onlinedialog, grundat på att dessa uttryckt åsikter som tjänsteinnehavaren inte delar”, skriver domaren Barrington Parker, med hänvisning till ett flertal avgöranden i USA:s högsta domstol.

Varken Vita huset eller USA:s justitiedepartement har velat kommentera utslaget, skriver Reuters. Inte heller Twitter har kommenterat saken.

Kalle Holmberg

Kina kräver stopp för vapenaffär med Taiwan

ONSDAG 10 JULI 2019

Kina kräver att USA omedelbart ställer in en eventuell försäljning av vapen till - Taiwan. USA:s utrikesdepartement hade kort dessförinnan sagt ja till en möjlig affär.

Den kinesiske talespersonen Geng Shuang har i en formell protest uttryckt ”starkt missnöje och beslutsamt motstånd” till försäljningen, meddelar landets utrikesdepartement. Försäljningen ”bryter på ett allvarligt sätt mot ’ett Kina’-politiken”.

Enligt USA bedöms vapenköpet inte påverka den grundläggande militära maktbalansen i regionen.

Taiwan har begärt bland annat 108 stridsvagnar och 250 luftvärnsrobotar. Det totala ordervärdet beräknas till motsvarande drygt 20 miljarder kronor. Amerikanska parlamentsledamöter har nu 30 dagar på sig att, om man så önskar, motsätta sig försäljningen.

TT-AFP-Reuters

Iran varnas av - Netanyahu: Vårt flygvapen når er

ONSDAG 10 JULI 2019

Israels premiärminister Benjamin Netanyahu varnar Iran för att landet är inom räckhåll för det mycket avancerade israeliska flygvapnet.

– Iran har nyligen hotat med Israels förstörelse, sade Netanyahu enligt ett inlägg på Youtube när han inspekterade ett förband med det hypermoderna amerikanska smygflygplanet F-35 på en israelisk flygbas.

– Det (Iran) bör minnas är att dessa plan kan nå överallt i Mellanöstern, däribland Iran, och absolut Syrien, fortsatte han. De militära spänningarna mellan Iran och USA har nått nya nivåer under senare tid. I förra veckan rapporterade den halvofficiella iranska nyhetsbyrån Mehr att en ledande parlamentariker i Teheran hotat med att Israel kommer att förstöras på en halvtimme om USA attackerar Iran.

TT-Reuters

Bitter grannfejd i Asien hotar telefonjättar

ONSDAG 10 JULI 2019

En diplomatisk konflikt mellan Japan och Sydkorea hotar produktionen av smarta telefoner.

Teknikjättar som Apple och Huawei är beroende av chip från sydkoreanska Samsung Electronics och SK Hynix, bolag som har drabbats av Japans exportrestriktioner.

Restriktionerna på komponenter som används vid tillverkningen av smarta telefoner infördes förra veckan efter att en långdragen konflikt kring övergrepp mot sydkoreanska kvinnor under Japans ockupation av Sydkorea trappats upp. Japans handelsminister Hiroshige Seko hävdar att restriktionerna inte strider mot världshandelsorganisationen WTO:s regelverk och hotar med ytterligare åtgärder beroende på Sydkoreas reaktion. Sydkoreas president Moon Jae har krävt att sanktionerna ska hävas och hotat med motåtgärder för de skador de japanska restriktionerna orsakat sydkoreanska företag.

Sydkorea planerar även att anmäla restriktionerna till WTO.

TT Reuters

Frankrike på gång att införa flygskatt

ONSDAG 10 JULI 2019

Frankrike planerar att införa skatt på alla flygresor som avgår från landet. Enligt Frankrikes transportminister väntas åtgärden resultera i skatteintäkter på omkring 180 miljoner euro (1,9 miljarder kronor).

– Vi har beslutat att införa en miljöskatt på alla flygresor från Frankrike, säger Borne och tillägger att intäkterna kommer att användas för att finansiera daglig transport i landet.

Skatten introduceras successivt och kommer att ligga på 1,5 euro för resor i ekonomiklass inom Frankrike och EU, 9 euro för resor i affärsklass och upp till 18

euro för resor i affärsklass till länder utanför EU.

Frankrike vill att den nyvalda EU-kommissionen ska verka för att den globala skattebefrielsen för flygbränsle tas bort för att minska koldioxidutsläppen.

Landet försöker tillsammans med Nederländerna att övertala övriga EU-länder att höja skatten på flygresor.

Aktiekursen för flygbolagen Air France och Lufthansa dalade under tisdagen 4,5 respektive 2,5 procent på marknaden på beskedet.

TT-Reuters

Ekonomin hotar att ge igen med ränta mot Erdogan

TORSDAG 11 JULI 2019

Murat Cetinkaya hade väl inte ingett det största förtroendet. Den turkiske centralbankschefens linje var svajig och förra hösten sölade han med att höja räntan som svar på valutakris och

inflation. Nu är han ändå saknad av de flesta.

I helgen fick han nämligen sparken av president Recep Tayyip Erdogan. Turkiets allsmäktige ledare anser att en internationell räntelobby (särskilt George Soros och andra judar) försöker vända landet. Dessutom hävdar han, tvärtemot all ekonomisk klokskap, att högre ränta ger högre inflation.

När Cetinkaya vägrade sänka inför årets viktiga lokalval var hans dagar räknade. Efterträdaren lär få ett sjå med att hävda att centralbanken står oberoende.

Utländska investerare har nerverna på helspänn.

Ändå hade inflationen krupit ned under 20-procentsstrecket och lirans kursas hejdats. Om centralbanken nu underdånigt lyder Erdogan och trycker ned räntan kraftigt uppstår nya

bekymmer. Faller valutan igen blir importen dyrare för både konsumenter och producenter. Och många företag sitter på stora dollarlån i utlandet som blir svårare att betala.

Erdogan är besatt av att återuppliva tillväxten, och ser låga räntor som vägen till lycka för sina kompisar i byggbranschen. Fler shoppinggallerior och monument över presidenten måste resas. Vad han trots allt har rätt i är att Turkiets uteblivna ekonomiska framgång på sistone spelade stor roll när oppositionen tog hem borgmästarvalen i Istanbul och Ankara. Att han själv tar över penningpolitiken är dock helt fel medicin.

Fler själv mål är på ingång. Under veckan väntas den första leveransen av det ryska luftförsvarssystemet S-400. Men Turkiet är ju medlem av Nato? Just det.

S-400 är inte kompatibelt med Natos övriga grejor, och USA misstänker dessutom att Ryssland kan utnyttja det för att nosa upp svagheter hos amerikanska stridsflygplan. Både Pentagon och kongressen baxnar inför den turkiska beställningen. Sanktioner hotar, vilket landets ekonomi alltså inte är rustad för. Den inledda oljeborrningen utanför Cypern roar inte heller EU och USA. Nederlaget i Istanbul har följts av motsägelsefulla skeenden. Förre vice premiärministern Ali Babacan har lämnat regeringspartiet AKP för att eventuellt starta eget, och hotades av åtal som sedan drogs tillbaka. Häxjakten på regimkritiker, som nådde bisarra nivåer efter det gåtfulla kuppförsöket 2016, fortsätter samtidigt som ett par kända journalister har frikänts.

Det har sagts att en svår ekonomisk kris är det enda som kan få Erdogans auktoritära välde att gå omkull. Kanske fixar han en sådan helt på egen hand.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

Karin Bojs: Europas historia kan faktiskt ha börjat i Grekland

TORSDAG 11 JULI 2019

Redan de gamla grekerna är ett uttryck som antyder att Europas historia tog sin början just i Grekland. Men antikens grekiska civilisation hade förstås sina rötter. Föregångaren till det grekiska språket anlände till exempel med invandrande indoeuropéer, troligen från stäpperna norr om Svarta havet. Några tusen år tidigare anlände jordbruket med folkvandring från nuvarande Turkiet. Dessförinnan levde jägare och samlare i Europa, inklusive på den grekiska halvön. I ungefär 43 000 år har människor som vi, med vår kreativitet och övriga mentala egenskaper, kontinuerligt levt i Europa. Vi brås på en begränsad grupp människor som lämnade Afrika för omkring 60 000 år sedan.

På vägen ut ur Afrika, troligen i Mellanöstern, träffade våra förfäder på neandertalare – en grupp som hade

lämnat Afrika mycket tidigare och levt i Europa och delar av Asien i flera hundra tusen år. Vi fick några barn ihop, vilket syns än i dag i vårt dna. Men mycket snart efter att sådana som vi hade anlänt till Europa, dog neandertalarna ut.

Nu visar det sig att människor som var lika oss, klassificerade som vår art Homo sapiens, besökte Europa redan för 210 000 år sedan.

Katerina Harvati-Papatheodorou vid Eberhard Karls universitet i Tübingen presenterar i tidskriften Nature fynd från grottan Apidima på halvön Peloponnesos i södra Grekland. Hon och hennes medförfattare har med nya metoder analyserat två skallar som hittades i grottan på 1970-talet. Den bäst bevarade skallen daterar de till över 170 000 år och klassar som neandertalare. Så långt råder inga konstigheter.

Men sensationen är den andra skallen, som kallas Apidima 1. Forskargruppen daterar den till minst 210 000 år och beskriver den som Homo sapiens.

Visserligen är Apidima 1 inte fullt lika modern som vi i formen, men den liknar oss mycket mer än neandertalarna. Enligt den nya studien i Nature.

Fragmentet av skallen är litet, och påståendet är sensationellt. Katerina Harvati-Papatheodorou lär få en del mothugg från andra forskare. Men det finns också en rad faktorer som gör det fullt rimligt att tidiga företrädare av Homo sapiens besökte Peloponnesos redan för 210 000 år sedan. Vår art var redan för 300 000 år sedan spridd över hela den afrikanska kontinenten – från Marocko i nordväst där de äldsta skelettfynden har hittats, till Kenya i öster och Sydafrika i söder.

Att Homo sapiens fanns i nuvarande Israel för uppåt 120 000 år sedan är väl etablerat med sedan länge sedan kända fynd som kallas Skhul och Qafzeh. Och förra året presenterade den israeliske forskare Israel Hershkovitz en bit av en käke från en grotta i Karmelberget som dateras till 180 000 år.

Enligt Katerina Harvati-Papatheodrous studie i Nature påminner Apidima 1 i den grekiska grottan om skallarna Skhul och Qafzeh.

Och det är ju inte alls orimligt att en grupp människor som kunde ta sig från Afrika till nuvarande Israel också kunde fortsätta till nuvarande Grekland. Och kanske ännu längre in i Europa, även om det inte finns några sådana belegg än så länge.

En annan faktor som talar för att Homo sapiens faktiskt fanns så tidigt i delar av

västra Asien och Europa är DNA-analyser av neandertal-lämningar.

Åtminstone två forskargrupper menar att de kan se ett litet inflöde från sådana som oss, in till neandertalarna, och att det inflödet skulle ha inträffat för sådär 200 000 år sedan. Det skulle alltså vara en spegel av det som hände senare, när vi fick en gnutta neandertal-dna. Men den gången var det neandertalarna som levde kvar, lätt uppblandade med anlag från oss. Medan sådana som vi dog ut i Europa och Asien.

Vi överlevde dock på vår ursprungskontinent Afrika, genomgick viss evolutionär utveckling, och gjorde sedan nya försök att vandra ut i världen. Som lyckades. Vi är fortfarande kvar och kan räkna 43 000 år av närvaro i Europa. Men vår äldsta kända artfrände finns alltså på Peloponnesos, om resultaten i Katerina

Harvatis-Papatheodorus studie står sig. Så på sätt och vis stämmer det att Europas historia började i Grekland.

Karin Bojs
vetenskap@dn.se

Fyndet är på väg att skriva om historien

TORSDAG 11 JULI 2019

Forskare har daterat ett kranium som hittats i en grotta i Grekland till 210 000 år – det hittills äldsta beviset på moderna människor i Eurasien.

Fyndet tyder på att Homo sapiens vandrade ut ur Afrika tidigare än man hittills trott, skriver tidskriften Nature.

I slutet av 1970-talet påträffades två fossiliserade kranier i grottan Apidima i södra Grekland. De har länge varit en gåta för forskarna och har inte beskrivits närmare, bland annat på grund av att de

varit ofullständiga och att det saknats en arkeologisk kontext.

Men nu har forskare åldersbestämt kranierna med hjälp av radiometrisk datering och gjort en detaljerad jämförande analys.

Det ena kraniet har drag av neandertalare – med en tjock rundad ögonbrynsbåge – och tros vara över 170 000 år.

Den andra skallen bedöms vara ungefär 210 000 år gammal och har både mer primitiva och mer moderna mänskliga drag – som en rundad bakre del vilket är unikt för moderna människor.

Därmed är skallen hela 150 000 år äldre än det tidigare äldsta upphittade Homo sapiens-kraniet i Europa, skriver tidskriften Nature som nu presenterar forskarnas resultat.

Fynden tyder på att en tidig grupp Homo sapiens först uppehöll sig i området, och därefter en grupp neandertalare.

Samtidigt tyder de på – om mätningarna är korrekta – att den moderna människan vandrade ut ur Afrika betydligt tidigare än man trott. Det stöder också teorin om att människan vandrat ut ur världsdelen vid flera olika tillfällen.

Sydöstra Europa anses vara en av de viktigaste rutterna som människan tog ut ur Afrika.

Marit Sundberg

”EU måste skärpa sina klimatmål”

TORSDAG 11 JULI 2019

Ursula von der Leyen, kandidat till att bli EU-kommissionens ordförande, vill att EU skärper sina klimatmål. Bryssel.

– EU måste vara klimatneutralt 2050, säger den tyska försvarsministern, som förra veckan överraskande föreslogs till ordförandeposten av unionens stats- och regeringschefer.

Hon jobbar nu intensivt för att bli accepterad av Europaparlamentet. På onsdagen höll hon en kort presskonferens.

– Vi måste lyssna på människorna, särskilt de unga. De kräver att vi agerar för att vår planet ska ha en framtid. Vi måste vara mer ambitiösa eftersom tiden håller på att rinna ifrån oss. Koldioxid måste ha ett pris, sade Ursula von der Leyen.

Hon framhöll att det är nödvändigt för EU agera snabbt, och lyfte särskilt fram att små och medelstora företag ska få stöd för att klara övergången till en hållbar utveckling.

– Alla länder börjar inte från samma startpunkt. Därför behövs en global fond som stödjer omställningen.

Pia Gripenberg

Dela

Självförtroendet har stärkts i relationerna med Europa

TORSDAG 11 JULI 2019

Analys

Hur ska Afrika få hem sina kulturskatter? Senegal väntar på Frankrike, Nigeria på Storbritanniens beslut om 3 000 bronsgjutningar som plundrades under sent 1800-tal. Och Etiopien vill ha hem en guldkrona från Victoria & Albert Museum i London.

Musée des Civilisations Noires har blivit mycket omtalat och är kort efter sitt öppnande ett givet stopp för afrikanska resenärer till Dakar.

Men det är en annan sevärdhet som ännu dominerar i selfie-flödet från Senegals huvudstad: det afrikanska renässansmonumentet, en kopparstaty av en yppig kvinna och en muskulös man som bär ett barn på sin arm. Kolossen tornar upp sig på en höjd ovanför Dakar.

Man kan konstatera att kultur spelar en viktig roll för att bygga sammanhållning mellan Afrikas 54 stater. Statyn slår Frihetsgudinnan med ett par meter i höjd men monumentet, som byggdes av nordkoreaner, har en estetik som för tankarna till Sovjetunionen. Malawis president Bingu wa Mutharika sade vid invigningen, då han närvarade, att

monumentet inte tillhör Senegal utan ”det afrikanska folket var vi än är”.

Kommunikationsrevolutionen har knutit samman ungdomar över hela Afrika och det har vuxit fram en panafricanism som för tankarna till självständighetseran på 1960-talet.

På bara ett par år har exempelvis Mocaa, museet för afrikansk samtidskonst, seglat upp och blivit ett av Kapstadens mest populära besöksmål. För att fylla det gigantiska museet krävdes att en tysk miljardär permanent lånade ut sin konstsamling. I fallet med Musée des Civilisations Noires i Dakar är det inte en ekonomisk utan politisk utmaning att samla de 18 000 föremål som kan få plats på de fyra våningarna.

Samtidigt pågår ansträngningar på flera håll. För Senegal är Frankrike den naturliga motparten medan man i Nigeria

väntar på att Storbritannien ska släppa ifrån sig 3 000 bronsgjutningar som plundrades under sent 1800-tal. Etiopien vill se ett återbördande av kung Tewodros guldkrona, som i fjol ställdes ut på Victoria & Albert Museum i London, och de har redan fått hem en obelisk som stals av Mussolinis armé under ockupationen på 1930-talet.

Två stora teman i europeisk politik lyfts fram som möjliga dörröppnare: Brexit, som tvingat Storbritannien att bli mer ödmjukt gentemot omvärlden i jakten på nya handelsavtal, samt migrationen, som fått europeiska ledare som Emmanuel Macron och Angela Merkel att bli mer lyhörda på sina resor till olika länder i Afrika.

Erik Esbjörnsson

erikesbjornsson@gmail.com

Nu kräver Västafrika tillbaka konstskatter

TORSDAG 11 JULI 2019

På det nyöppnade museet för afrikansk kultur i Senegals huvudstad Dakar gapar flera våningsplan tomma. Förhoppningen är att samlingarna på Musée des Civilisations Noires ska utökas kraftigt genom att Frankrike - tvingas lämna tillbaka tusentals konstföremål som stals under kolonialtiden.

Dakar.

– Hittills har afrikaner som velat se konst och kultur från sin egen kontinent varit tvungna att besöka museer i Europa. Det är ett missförhållande som vi nu är på väg att rätta till, säger den assisterande kuratorn Fatima Sy.

Det ekar av hennes klackade skor när vi går genom flera salar som inte tagits i bruk. Museets fyra våningar har plats för totalt 18 000 verk. Än så länge ryms utställningarna på de två nedersta våningsplanen.

– Det finns gott om utrymme, vi har stor kapacitet att blicka både bakåt och framåt, säger Fatima Sy.

Planerna på ett museum som lyfter fram kulturen och utvecklingen i Afrika väcktes redan på 1960-talet av Senegals första president Léopold Sédar Senghor. Det tog mer än 50 år innan byggnaden stod klar.

Museet är konstruerat som en rund hydda i kolossalformat, med förebild från Casamance i södra Senegal. Som vid så många andra stora projekt i Afrika är det Kina som står för huvuddelen av finansieringen, i det här fallet 300 miljoner kronor.

När museet slog upp portarna för allmänheten i vintras var det i en tid då före detta kolonialmakter pressades att lämna tillbaka konst och kulturskatter som stulits från Afrika och Asien.

Uppskattningsvis mellan 80 och 90 procent av konstföremålen från Afrika söder om Sahara finns på museer eller hos privatsamlare i andra delar av världen. Invigningen i Dakar sammanföll dessutom med att slutsatserna i en kontroversiell rapport, beställd av president Emmanuel Macron, presenterades i Paris. Utredarna uppmanar Frankrike att lämna tillbaka de

konstföremål som de tidigare kolonierna i Afrika själva vill ha.

Det handlar om skulpturer, statyer, delar av palats, masker och vardagsföremål.

Minst 90 000 konstobjekt finns i Frankrike, varav 70 000 på Musée du Quai Branly i Paris. Hittills har lagstiftningen förhindrat återlämnanden, även i dokumenterade fall av plundring.

Frankrike har gått med på att lämna tillbaka 26 föremål till Benin i Västafrika.

President Macron försöker tona ned rapportens slutsatser och talar om att låna ut i stället för att lämna tillbaka. Han har också uppmanat länder som Storbritannien och Tyskland att se över sitt agerande när det gäller stulna konstskatter.

I Belgien har debatten om landets koloniala förflutna i Afrika fått ny näring av återinvigningen av Afrikamuseet i

Bryssel i december. Där visas tusentals föremål från Rwanda, Burundi och Demokratiska republiken Kongo (Kongo-Kinshasa).

Under den fem år långa renoveringen av museet har anslaget ändras men kritiken består.

I Senegal och Elfenbenskusten var regeringarna snabba att officiellt kräva tillbaka alla konstföremål som har sitt ursprung i landet.

– Om det finns 10 000 föremål vill vi ha tillbaka samtliga 10 000, sa Senegals kulturminister Abdou Latif Coulibaly. Senegals president Macky Sall, som blev omvald för en ny mandatperiod i februari, ser Musée des Civilisations Noires som en möjlighet att göra Dakar till Västafrikas kulturella huvudstad.

– Kultur för människor samman och leder till utveckling. Kulturarvet har räddat

afrikanska folk från att bli själlösa och historielösa. Därför lägger vi nu ned stor kraft på att återskapa det, sade presidenten när han invigde museet.

Enligt Fatima Sy har det hittills vanligaste argumentet för att inte lämna tillbaka föremål varit att Afrika saknar möjlighet att bevara föremålen till eftervärlden.

– Byggnaden vi befinner oss i är ett bevis på att det inte längre stämmer. Snart finns det också ett stort modernt museum i Nigeria, säger hon.

Öppningsutställningarna i Dakar består av måleri från Karibien, masker från länder i flera världsdelar, moderna verk som visats på konstbiennalen i Dakar och foton på politiker och kända personer med rötterna i Afrika. En permanent utställning visar den mänskliga civilisationens uppkomst i Afrika. I ljusgården mitt i byggnaden finns en enorm skulptur av ett baobabträd.

– Vi ska stärka de historiska banden, men museet får absolut inte bli ett stillastående historiskt monument. Det ska utvecklas i samtiden. Besökare som kommer tillbaka efter ett år måste bli överraskade och mötas av nya intryck och sammanhang, säger Fatima Sy.

Även om förhoppningarna om att återfå konstföremål från Frankrike infrias är det dock inte självklart att de hamnar på museet i Dakar, enligt Fatima Sy.

– Beslutet måste fattas av de folkgrupper som en gång i tiden blev bestulna på konstskatter som masker och skulpturer. Om de vill bränna föremålen eller låsa in dem i ett skjul är det deras sak.

Den spektakulära museibygnaden ligger vägg i vägg med den vackra järnvägsstationen från kolonialtiden och har blivit ett landmärke i Dakar.

Från hamnen några hundra meter bort går båtar varannan timme till Gorée, som är ett av Unescos världsarv. Under 300 år, från mitten av 1500-talet fram till 1848, var ön den sista utposten för slavar som skeppades från Afrika till plantager i Amerika och Karibien.

– En av slavstationerna på Gorée är bevarad och visas för allmänheten. Det är en sorglig påminnelse, men samtidigt en av få länkar till det förflutna som faktiskt finns kvar och som går att besöka, säger Aminata Fall som är på väg till ön med några släktingar.

– Jag hoppas att kulturmuseet ger en bred och nyanserad bild av Afrikas historia och nutid. Vi kommer säkert att hitta nya saker att känna stolthet över, säger hon.

Ska Senegal kräva tillbaka alla konstföremål från Frankrike?

– Nej, inte nödvändigtvis. Det är viktigt att sprida kunskap om Afrika.

Fakta. Frankrikes kolonier

Under 1800- och 1900-talen var Frankrikes kolonialvälde det näst största i världen efter det brittiska imperiet.

I Afrika styrde Frankrike bland annat över större delen av Västafrika. De flesta -kolonierna blev självständiga omkring 1960. De flesta kolonierna blev självständiga runt 1960.

Av utrymmes- skäl måste redovisningen avbryta här.

**Fortsättning kan dröja. Men redan nu
bifogas några artiklar om det som händer i
fortsättningen.**

Ursula von der Leyen vald till ny ordförande

ONSDAG 17 JULI 2019

Europa får sin första kvinna som ordförande för EU-kommissionen. Med röstsiffrorna 383 mot 327 sade EU-parlamentet ja till Ursula von der Leyen, tidigare tysk försvarsminister.

Hon börjar nu direkt att forma sitt lag av kommissionärer inför ett besvärligt arbete de kommande fem åren, främst i klimat- och asylfrågor.

När rösträkningen avslutades på tisdagskvällen stod det klart att Ursula von der Leyen efterträder luxemburgaren

Jean-Claude Juncker som ordförande för EU-kommissionen.

I och med att hon inte får över 400 röster med sig har hon ett svagare mandat att verka från än Jean-Claude Juncker, som för fem år sedan fick 422 röster.

In i det sista var det dock osäkert vad utfallet skulle bli. Medan vänstern och yttersta högern var emot henne hade den stora socialdemokratiska gruppen, 153 ledamöter, svårt att bestämma sig. De satt på tisdagseftermiddagen i ett gemensamt möte där spanska och portugisiska ledamöter pläderade för att säga ja, medan främst tyska och nederländska socialdemokrater ville rösta nej. De sistnämnda är fortfarande djupt besvikna på hur EU:s stats- och regeringschefer för två veckor sedan övergav S-kandidaten Frans Timmermans efter påtryckningar från främst Ungern och Polen.

Avgörande för stödet från en majoritet av socialdemokraterna blev dels de skriftliga löften som kristdemokraten Ursula von der Leyen lämnat till S-gruppen om klimat, jämställdhet och jämlikhet, dels det tal hon höll på tisdagsförmiddagen. Inför parlamentarikerna i Strasbourg sade Ursula von der Leyen bland annat att hon vill ha skärpt klimatpolitik, att hon vill att globala nätjättar (Facebook, Google med flera) betalar sin rättmätiga skatt i Europa, att hon bättre vill övervaka att alla medlemsstater följer rättsstatens principer (främst riktat mot Polen och Ungern), att hon vill försöka nå en pakt om asyl och migration samt att hon vill ha en helt jämställd kommission.

– Vi representerar hälften av befolkningen. Vi vill ha vår berättigade andel, sade hon. Genom sitt tal, där hon växlade mellan franska, tyska och engelska, lyckades hon

få med sig det som kallas de breda pro-europeiska krafterna i parlamentet: kristdemokrater, liberaler och största delen av socialdemokratiska gruppen. De gillade dessutom att hon lovade att involvera Europaparlamentet mer i lagstiftningsprocessen. Hon var bitvis personlig i sitt tal. Hon nämnde sin pappas berättelser från kriget och EU:s tidiga år då han arbetade i EU-kommissionen. Liksom hur hennes familj för några år sedan tog emot en syrisk tonårspojke i sitt hem.

Ursula von der Leyen avrundade med att plädera för att Europa ska ta större plats i världen.

– Länga leve Europa, slutade hon sitt tal. Löftena som Ursula von der Leyen har gett kan tyckas strida mot en del åsikter från hennes egen partigrupp EPP, där svenska M och KD ingår. Men EPP:s medlemmar

verkade inte alltför bekymrade efter talet. De vet redan att till exempel hennes ambition att EU till 2030 ska minska sina utsläpp med 50 eller 55 procent, mätt från 1990 års nivå, får svårt att gå igenom i ministerrådet där medlemsstaternas miljöministrar samlas.

Likaså lär hon få extremt svårt att sy ihop en ny asylpolitik och lagstadgade minimilöner.

Mest upprörda toner kom från det högernationalistiska hållet. Flera ledamöter ansåg att Ursula von der Leyen flyttat sig för mycket åt vänster senaste veckan. Bland annat sade tyska AFD:s ledare i parlamentet att man kommer att rösta mot henne.

Det var snarast ett besked som stärkte Ursula von der Leyen. En kritik som varit mot henne har handlat just om att hon får

förlita sig på stöd från högernationalister och populister för att kunna bli vald.

Nu är hon vald, utan deras stöd. Det första hon måste ta itu med är att forma sitt eget lag, alltså skapa en kommission där hon fördelar ansvaret för olika områden till 28 medlemmar. En från varje medlemsstat.

Redan känt att Nederländernas Frans Timmermans och Danmarks Margrethe Vestager får framskjutande positioner.

Båda var så kallade spetskandidater och ville ha det jobb som von der Leyen nu fått. Såväl Timmermans som Vestager har erfarenhet från tunga kommissionsposter under nuvarande ordföranden Juncker.

Flera andra länder har senaste tiden meddelat vilka personer de vill ha.

Eftersom det är en övervikt av män kommer Ursula von der Leyen omedelbart få bevisa hur tuff hon är i jämställdhetsfrågan.

Rimligen blir det inom kort även klart vem Sverige vill skicka. De länder som är snabba med att prata ihop sig med nya ordföranden och har kompetenta kandidater har lättare att få de tunga posterna i kommissionen. Som DN tidigare skrivit ligger arbetsmarknadsminister Ylva Johansson bäst till för att bli svensk kommissionär.

Fakta. EU-kommissionen

EU-kommissionens ordförande nomineras av medlemsländernas stats- och regeringschefer men utses formellt via en omröstning i EU-parlamentet.

Kommissionsordföranden har sedan den avgörande rollen när det gäller att bestämma vilka arbetsuppgifter som ska läggas på de övriga kommissionärerna, som föreslås av regeringarna i EU:s medlemsländer.

EU-kommissionen fungerar i praktiken som EU:s regering och lägger fram de lagförslag som sedan behandlas parallellt av EU-parlamentet och EU:s

ministerråd. Grundinitiativen till förslagen kommer dock från EU:s stats- och regeringschefer som styr kommissionens arbete via sina regelbundna toppmöten.

Samtidigt är EU-kommissionen också ansvarig för att se till att medlemsländerna följer gemensamma lagar och regler.

Fakta. Personerna på EU:s övriga toppjobb

Charles Michel, Belgien, 44 år och liberal blir ny ordförande för Europeiska rådet från den 1 december, och ska samordna stats- och regeringschefernas arbete inför EU-toppmötena.

Christine Lagarde, Frankrike, 63 år och konservativ är föreslagen till ny chef för Europeiska centralbanken, ECB. ECB beslutar bland annat om ränteläget för euroländerna.

Josep Borrell, Spanien, 72 år och socialdemokrat är föreslagen till EU:s utrikeschef. Formellt är titeln Höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik.

David Sassoli, Italien, 63 år och socialdemokrat är vald till Europaparlamentets talman. Parlamentet

omfattar totalt 751 ledamöter från 28 medlemsländer.

Fakta. Tidigare ordföranden

Följande personer – alla män med tidigare ministererfarenhet – har varit ordförande i EU-kommissionen under de senaste 40 åren:

1977-81: Roy Jenkins, Storbritannien

1981-85: Gaston Thorn, Luxemburg

1985-95: Jacques Delors, Frankrike

1995-99: Jacques Santer, Luxemburg

1999-2004: Romano Prodi, Italien 2004-14: José Manuel Barroso, Portugal

2014-2019: Jean-Claude Juncker, Luxemburg

Fotnot: Sedan Santer tvingats avgå i en förtroendeomröstning leddes kommissionen under sommaren 1999 av den spanske kommissionären Manuel Marín.

”Stålmagnolian ” första kvinnan att få posten

ONSDAG 17 JULI 2019

Hon har tagit examen i ekonomi samt en läkarexamen, arbetat som gynekolog, har fått sju barn och varit förbundsminister i Tyskland. Nu har Ursula von der Leyen, även kallad Stålmagnolian, tagit nästa kliv i karriären.

Under tisdagen röstades hon fram till EU-kommissionens nya ordförande.

Ursula von der Leyen har beskrivits som bestämd, underhållande och en person som inte sviker. Därav har hon fått smeknamnet Stålmagnolian, enligt The Times.

Hon har gjort sig känd för, i Tyskland, progressiva idéer; allt från pappaledighet till att stödja kvotering för kvinnor i styrelser, och hon sätter klimatet högt på agendan, även om hon kritiseras av Europaparlamentets gröna partier för att inte göra tillräckligt i frågan, enligt Deutsche Welle.

– Jag vill att EU blir den första klimatneutrala kontinenten i världen år 2050. För att göra det måste vi ta modiga steg tillsammans, sa von der Leyen i EU-parlamentet i Strasbourg tidigare i veckan. Att bli EU-kommissionens ordförande kanske inte var ett självklart mål, varken för Europaparlamentet som röstade in

henne eller för henne själv under hennes ungdom.

Ursula von der Leyen, 60 år, föddes in i den Europeiska unionens anda redan från start, men vägen till ordförandeposten har varit både lång och snårig.

Hennes far Ernst Albrecht, en känd tysk politiker, var engagerad i Tysklands kristdemokratiska union (CDU), samma parti som von der Leyen själv tillhör. Och precis som Ursula von der Leyen var också han aktiv i EU-kommissionen, skriver tyska Rheinische Post som kartlagt von der Leyens karriär.

Efter sin gymnasieexamen började von der Leyen 1977 att studera ekonomi vid universitetet i Göttingen och Münster. Men några år senare bytte hon bana och började i stället läsa till läkare vid Hannover Medical School. 1991 fick hon sin läkarlicens, och började arbeta som

gynekolog. Det var då hon träffade sin man Heiko von der Leyen. Tillsammans har paret sju barn mellan 20 och 32 år, två söner och fem döttrar.

Mellan 1992 och 1996 bodde hon med sin familj i USA, men återvände till Tyskland och arbetade fram till 2002 som forskningsassistent vid Institutionen för epidemiologi, socialmedicin och hälso- och sjukvårdsforskning vid Hannover Medical School.

Det var inte förrän vid 42 års ålder som von der Leyen på allvar gav sig in i politiken. Men väl där, utan någon egentlig dokumenterad politisk erfarenhet, gick det fort.

Den 4 mars 2003 blev hon minister för sociala frågor för kvinnor, familj och hälsa i delstatsregeringen i Niedersachsen, ledd av förbundspresidenten Christian Wulff.

Vid CDU:s partikongress i Düsseldorf i december 2004 valdes von der Leyen till partiledare för CDU och två år senare utnämndes hon till förbundsminister för sociala frågor i den federala regeringen, ledd av Angela Merkel. Sedan 2013 har hon varit Tysklands försvarsminister. Nu kommer nästa karriärsteg: 2019 röstades Ursula von der Leyen fram till att bli den första kvinnan som tar över rollen som EU-kommissionens ordförande.

Sandy Kalleny
sandy.kalleny@dn.se

Nu är det upp till bevis för EU:s nya kommissions- ordförande

TORSDAG 18 JULI 2019

Det blev en rätt svettig tisdag för Ursula von der Leyen. När EU-parlamentet sagt sitt hade hon visserligen fått 383 röster, 9 fler än vad som behövdes för att bli vald. Men det var med en hårsman, som innebär

att hon blir den EU-kommissionsordförande som tillträder med svagast stöd någonsin.

Eftersom omröstningen är hemlig är det omöjligt att veta vilka parlamentariker som faktiskt tryckte grönt för den tyska kristdemokraten. Men utifrån de offentliga röstförklaringar som gjorts pekar det mesta på att polska, ungerska och italienska nationalistpartier utgjort tungan på vågen.

Det är både synd och onödigt. Den populistiska nationalismens framfart i EU-vallet till trots så finns en robust proeuropeisk majoritet i parlamentets breda mittfåra. Borgerliga EPP, socialdemokratiska S&D, liberala Renew Europe och den gröna gruppen kontrollerar tillsammans mer än två tredjedelar av mandaten.

Det är ett misslyckande för Ursula von der Leyen att hon inte klarade av att mobilisera den majoriteten, utan blev tvungen att lita till Jarosław Kaczyński Pis, Viktor Orbáns Fidesz och Matteo Salvinis Liga.

Betyder det att den nya kommissionsordföranden blir beroende av nationalisterna? De polska och ungerska regeringarna har inte stuckit under stol med sina förhoppningar om att de genom att vara ”konstruktiva” ska kunna övertyga Jean-Claude Junckers efterträdare om att i högre grad vända ett blint öga mot deras angrepp på pressfrihet och domstolarnas oberoende.

Nej, några eftergifter till Polens och Ungerns auktoritärt sinnade styren borde Ursula von der Leyen inte känna sig tvungen att göra. Beroende av nationalisterna är hon inte. Faktum är att

den stora majoriteten som hör hemma i politikens breda centrum som hon misslyckades att mobilisera i tisdagens omröstning finns kvar i parlamentet. Det är den kommissionen ska använda sig av för att driva igenom sina lagförslag. Ursula von der Leyen gjorde heller inga utfästelser för att försäkra sig om nationalisternas stöd. I stället slog hon i sitt tal till parlamentet innan omröstningen fast att ”rättsstaten är vårt bästa verktyg för att försvara friheten” och att ”det går inte att kompromissa när det gäller att respektera rättsstaten”. Hon lovade dessutom att hon ”garanterar att vi ska använda hela vår omfattande verktygslåda på europeiska nivå” och att hon stödjer en ny mekanism för att införa ekonomiska sanktioner mot regeringar som underminerar rättsstaten.

Det är knappast utfästelser som borde lugna Viktor Orbán & Co. Ursula von der Leyen måste visa att det inte handlar om tomma ord.

Martin Liby Troein

martin.liby-troein@dn.se

Experter: Det här är utmaningarna som väntar Italien

FREDAG 26 JULI 2019

Sedan Italiens nuvarande koalitionsregering tillsattes har tvisten med EU trappats upp. Fram till nyligen hotade EU-kommissionen med att bötfälla landet. Men varför är Italien nere på knäna och vad händer härnäst?
1 Vad är det som har hänt?

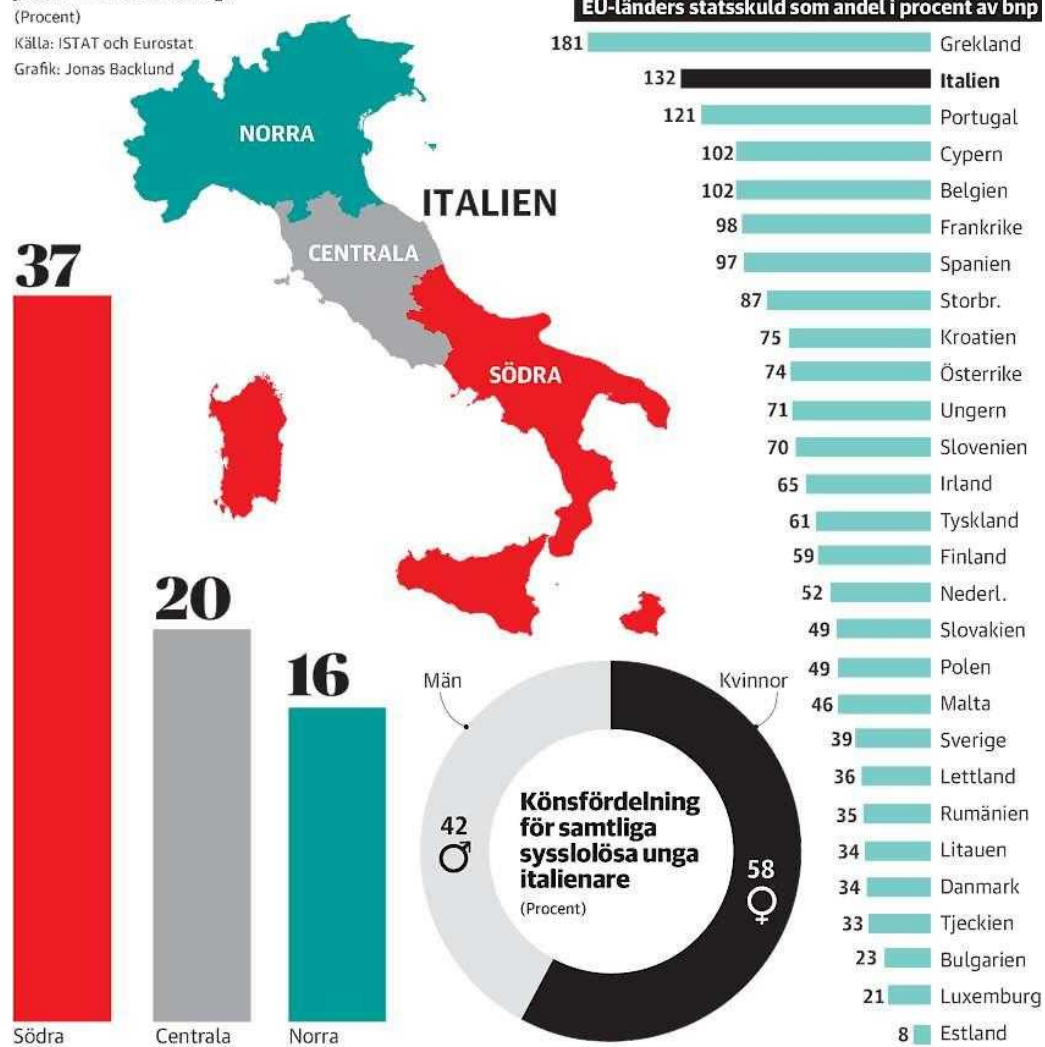
Många unga italienare går sysslolösa

Andel av befolkningen i åldern 15 till 34 år som varken jobbar eller utbildar sig.

(Procent)

Källa: ISTAT och Eurostat

Grafik: Jonas Backlund

I början av juni slog EU-kommissionen än en gång larm om Italiens ekonomi.

Kommissionen konstaterade att landet har brutit mot stabilitetspaktens budgetregler.

EU:s medlemsländer ska ha ett budgetunderskott under 3 procent av bnp.

Likaså får länderna inte ha en statsskuld som överstiger 60 procent av bnp.

Italiens statsskuld är inte ens i närheten av 60 procent. I själva verket ligger den på

131,2 procent av bnp. Till slut startade

kommissionen en utredning om att vidta disciplinåtgärder mot landet. Det kunde ha

kostat landet upp till tre miljarder euro i böter, motsvarande över 30 miljarder

kronor.

Italiens inrikesminister Matteo Salvini har länge kritiserat euroländernas regelverk.

– Om ditt barn hungrar, vad gör du då?

Följer du gränsdragningarna eller tittar du över gränsdragningarna så att ditt barn

kan äta? Ditt barn kommer alltid i första hand, sa Matteo Salvini i ett möte med EU-länderna.

Regeringen består av högerpopulistiska Lega och populistiska Femstjärnerörelsen (M5S). Båda partierna har infört reformer som har fått EU-kommissionen att se rött.

Den mest omtalade är medborgarlönen, som beräknas kosta regeringen 73

miljarder kronor. Även en pensionsreform, som trädde i kraft i april, väntas bli dyr.

2 Varför slapp Italien böta?

Nu i juli avbröts bötesproceduren mot landet. Kommissionen konstaterade att Italiens nya budgetåtgärder räckte till.

Framför allt är det två åtgärder som övertygade EU.

I årets budget har Italien tagit fram besparingar på 1,5 miljarder euro, vilket motsvarar nästan 16 miljarder kronor.

Regeringen har gått med på att sänka utgifterna för både medborgarlönen och pensionsreformen.

Varför har Italien börjat lyssna på EU?

– Det är mycket tack vare premiärminister Giuseppe Conte, säger italienska Fabio Cristiano, statsvetare vid Statsvetenskapliga institutionen på Lunds universitet.

Det är ingen hemlighet att M5S och Lega är oeniga inom flera politiska frågor.

Relationen misstänks ha blivit ännu sämre under EU-valet, där Lega drev en hård kampanj mot både migranter och EU-samarbetet. De interna konflikterna fick den partilöse premiärministern att sätta ned foten.

– Jag kommer helt enkelt att avgå, hotade han med under en presskonferens förra månaden. För att hotet inte skulle bli verklighet krävde han att de oeniga

parterna ”upprätthåller regeringens förpliktelser”. Med andra ord slutar att bråka.

I samma andetag passade Giuseppe Conte på att understryka hur viktigt det är att följa EU:s budgetregler. Sedan dess har koalitionsregeringen visat upp en enad front.

Från Bryssels håll finns det en rädsla för populismen.

– Bryssel är nog oroligt över de populistiska krafterna i Europa, om de skulle gå vidare med bötesproceduren skulle den kunna uppfattas som en styrning av enskilda länder, säger Robert Bergqvist, chefsekonom på banken SEB. Hur troligt är det att Italien lever upp till sina besparingsåtgärder?

– För tillfället är åtgärderna bara skrivna på ett papper, därför kan man jämföra situationen med ett prov i skolan, det är

inte färdigskrivet eller godkänt än, provet är snarare uppskjutet, säger Fabio Cristiano.

Han tillägger att landet troligtvis kommer att följa sina löften.

3 Vilka utmaningar står Italien inför?

Problemlistan är lång, konstaterar Robert Bergqvist och Fabio Cristiano. Men det finns några grundläggande problem:

Italien har en låg produktivitet

Produktiviteten mäter hur mycket som produceras på en arbetstimme. Ekonomer kallar det för enhetsarbetskostnader.

Resultatet kan indikera hur konkurrenskraftigt ett land är.

Under 23 år har Italiens produktivitet ökat med 6,7 procent, enligt den ekonomiska samarbetsorganisationen OECD. I genomsnitt har övriga EU-länder ökat produktiviteten med 27,4 procent under samma tidsperiod.

Ett sätt för landet att bli mer konkurrenskraftigt är genom utbildning. I dag har bara 17,7 procent av den italienska befolkningen läst på universitet. Det kommer att slå hårt mot morgondagens Italien, hävdar Fabio Cristiano. Allt fler italienska akademiker flyttar också utomlands.

Flera av landets banker krisar

Italienska banker har länge varit ett skört ämne. 2017 gick regeringen in med ett mångmiljardstöd för krisbankerna Banca Popolare di Vicenza och Veneto Banca.

Även andra banker har räddats av statliga pengar genom åren.

När man tittar på den totala lånestocken är ungefär 10 procent av alla banklån osäkra lån – vilket innebär att låntagaren har svårt att betala räntor och amorteringar. Framöver kan en lågkonjunktur få bågaren att rinna över.

– Under lågkonjunkturer avslöjas det om du har svaga statsfinanser, säger Robert Bergqvist.

Om budgetunderskottet ökar kan det i förlängningen leda till okontrollerat höga räntor.

– Då hamnar du i en snöbollseffekt där du måste låna för att finansiera räntebetalningen, säger Robert Bergqvist. I så fall kan staten tvingas gå in och hjälpa bankerna. Med tanke på landets påtagliga statsskuld vore det ett hårt slag.

Förtroendet för regeringen skakar

– Det som kan vara farligt är om omvärlden börjar misstro den italienska regeringens förmåga att betala tillbaka på statsskulden, säger Robert Bergqvist. Italien behöver uppvisa en politik som visar att de har kontroll över statsfinanserna. I stället för att föra en expansiv politik borde landet fokusera på

långsiktiga reformer, menar Robert Bergqvist.

– Det är en farlig väg när länder hävdar att det är en expansiv politik som behövs, då räknar man med att den betalar sig själv med ökad tillväxt, men oftast blir det inte så, säger han.

4 Vad händer härnäst?

Italien står mellan två val.

– Antingen ger regeringen upp sin ekonomiska identitetskänsla, för att uppfylla EU:s regler, eller så startar den en konflikt med kommissionen, som kan få dramatiska konsekvenser, säger Fabio Cristiano.

Som exempel nämner han ett italienskt Brexit, även kallat "Italeave". I dag vill 49 procent av italienarna stanna i EU, enligt Eurobarometern, som är Europaparlamentets opinionsundersökning. 32 procent vet inte

och 19 procent av italienarna vill lämna EU.

Dock lutar det mot att Italien anpassar sig efter EU-kommissionen.

– Med tanke på att landet redan har anpassat sin budget efter kommissionens regler kommer utvecklingen troligtvis att fortsätta i samma riktning, säger Fabio Cristiano.

Raffaella Lindström

raffaella.lindstrom@dn.se

”Flyktingar används som slagträ i samhällsdebatt en”

SÖNDAG 21 JULI 2019

DN. DEBATT 20190721

Tendensen att politiska partier utnyttjar flykting- och migrationsfrågan som ett slagträ i en alltmer polariserad samhällsdebatt ökar, och invandringen får skulden för alla möjliga samhällsproblem. Nu behöver vi lyfta

blicken och fråga oss om inte mångfald är bättre än isolering och inåtblickande, skriver Jan Eliasson, vice generalsekreterare i FN 2012-2016.

Först tre personliga minnesbilder av migration och flyktingar.

Göteborg i början av 1950-talet:

SKF och andra industrier gick på högvarv och behövde arbetskraft. Många italienare sökte sig till Göteborg, en del med sina familjer. Några bodde i baracker nära SKF. Pappa sa till mig: "Kan inte du och kompisarna gå ner och spela fotboll med deras barn, så att de känner sig välkomna".

Libanon, 2013:

Hundratusentals syrier flydde över gränsen. Det skulle så småningom bli över en miljon, cirka en fjärdedel av Libanons befolkning. Libanesiska regeringen ville inte upprätta läger utan sökte fördela

flyktingarna över landets städer och byar. Det var för mig som FN-representant imponerande att se hur alla ställde upp och sökte möta flyktingvågen från Syrien. Stockholm, akutmottagningen på ett sjukhus på natten, 2019:

Alla var invandrare: läkaren, sjuk-sköterskan, undersköterskan, städerskan. Under mina timmar där som patient så talade jag med personalen om deras erfarenheter: om krigets fasor i Bosnien, politisk förföljelse i Latinamerika och hur mycket lättare det var att heta Sara än Soreh för att få jobb i Sverige.

Jag tror inte att vi är riktigt medvetna om att Sverige sedan länge inte bara finns i världen utan också att världen finns i Sverige. Det som våra mor- och farföräldrar byggt upp under 30-, 40-, och 50-talet fick en fortsättning under de senare decennierna på 1900-talet i den

invandring som säkrade ekonomisk tillväxt i vårt land.

På senare tid har den onda cirkeln av krig, förföljelse, klimatförändringar och fattigdom lett till en förstärkt flykting- och migrationsström, främst från länder utanför Europa. Mycket tyder på att denna trend kommer att hålla i sig.

Låt oss lyfta blicken och se närmare på detta internationella perspektiv. Cirka 270 miljoner människor i världen bor och arbetar i länder där de inte är födda (migranter). Cirka 70 miljoner är flyktingar från krig och förföljelse, varav 40 miljoner befinner sig innanför och 30 miljoner utanför gränserna. Vissa länder har tagit emot miljontals flyktingar, till exempel Pakistan, Iran, Turkiet, Libanon, Kenya och Uganda.

När vi i FN 2016 planerade det första toppmötet om flyktingar och migration

gjordes en rad studier om effekterna av migration och flyktingströmmar. Både Internationella Valutafonden (IMF) och OECD kom fram till att migrationen har haft en klart positiv inverkan på tillväxt och välbefinnande. Andra studier pekade på de viktiga konsekvenserna av migrationen för den vitala befolkningstillväxten. I våra diskussioner i New York talade också många delegater om mångfaldens och det internationella samarbetets positiva effekter på våra samhällen.

Det är märkligt hur mycket samhällsklimatet har förändrats i många länder under de senaste tre till fyra åren. Flyktingar och migranter ses i den politiska debatten alltmer som hot och problem och allt mindre som tillgångar. När en färdigförhandlad överenskommelse i FN om principer för ordnad migration skulle undertecknas förra året hoppade ett

tiotal länder av i sista stund, ledda av USA och Ungern. Den sågs av dem – felaktigt – som en inbjudan till större invandring. Otvetydigt ledde den stora flyktingvågen 2015 från Mellanöstern till Europa till stora påfrestningar på mottagningskapacitet, både nationellt och lokalt. Det gällde centrala samhällsfunktioner som utbildning, bostäder och arbetsmarknad. De kulturella klyftorna var också ofta svåra att överbrygga. I Europa var det särskilt Tyskland och Sverige – som tagit emot fler flyktingar än andra EU-länder – som kände av dessa effekter. Men det ska också sägas att Sverige och Tyskland klarade denna uppgift mycket väl, vilket också uppmärksammades och uppskattades internationellt. Oroande under senare år har varit tendensen i många länder att politiska

partier och rörelser utnyttjar flyktingar och migranter för att öka rädsla, dela och polarisera och ge invandring skulden för alla möjliga samhällsproblem. Än mer problematiskt är att dessa politiska kampanjer, med främlingsfientlighet som drivkraft, så ofta varit framgångsrika. De har i hög grad blivit katalysatorer för missnöje över andra samhällsproblem. Detta missnöje har i många fall varit förståeligt och legitimt, till exempel när det gäller inkomst- och förmögenhetsfördelning och skillnader mellan stad och land. Men i många fall har just flyktingar blivit katalysator för en splittrande debatt. Trumps valframgångar i USA och Brexitsidans vinst i Storbritannien måste ses i detta perspektiv. Vad behöver vi då göra, både på politisk och individuell nivå, för att lägga en ny

kurs i migrations- och flyktingfrågan? Jag har fem förslag:

1. Klargöra vad migranter och flyktingar betytt samhällsekonomiskt, och betyder för våra länder i Europa, inte bara på kort utan också på lång sikt.
2. Se invandring i ett internationellt perspektiv – se behovet av insatser i ursprungsländer, av stopp för människohandel och av att värna den fundamentala rätten till asyl.
3. Analysera och fråga oss om mångfalden är ett bättre alternativ för vår framtid än isolering och inåtblickande.
4. Acceptera vårt ansvar att arbeta för att våra demokratiska samhällen gynnar alla samhällsgrupper och skapar den samhörighet som är nödvändig för att stå emot auktoritära och antidemokratiska krafter.

5. Satsa målmedvetet på en integration som tar tillvara alla mänskliga resurser i våra samhällen.

Allt detta innebär inte att vi kan blunda för de allvarliga problem vi ser i en del av våra förorter, på skolor och i motsättningar mellan olika grupper. Vi måste undvika skönmålning lika väl som demonisering av invandringen. Vi måste främja dialog och möten, tala med varandra på alla nivåer: i civilsamhället, i bostadsområden, i skolor och på arbetsplatser. Vi måste visa tolerans och medkänsla och skapa sammanhållning i en tid av utbredd oro och osäkerhet.

Om vi bestämmer oss för att se flykting- och migrationsfrågan som en positiv demokratisk arbetsuppgift snarare än som ett slagträ i en alltmer polariserad samhällsdebatt har vi kommit en bra bit på väg.

Förhoppningsvis kommer den snart uppsatta migrationspolitiska kommittén i Sveriges riksdag att sätta en positiv kurs framöver i denna för vårt samhälle så viktiga uppgift.

Jan Eliasson, vice generalsekreterare i FN
2012-2016

Brexitdilemmat kvarstår trots ny partiledare

TORSDAG 25 JULI 2019

Boris Johnson höll på onsdagen sitt första tal som Storbritanniens premiärminister.

– Vi kommer att lämna EU den 31 oktober. Inga ”om” och inga ”men”, sa han utanför 10 Downing Street.

Men Johnson står inför samma grundläggande problem som sin företrädare: att parlamentet är djupt splittrat om Brexit.

När Boris Johnson på onsdagseftermiddagen hade fått drottning

Elizabeth II:s uppdrag att bilda regering höll han något som närmast lät som ett linjetal utanför premiärministerns bostad och kontor.

– Efter tre år av ogrundat självtvivel är det dags att byta spår och återta vår naturliga och historiskt grundade roll som ett drivande, utåtblickande och i sanning globalt Storbritannien, sa Boris Johnson. Han talade energiskt och betonade Storbritanniens potential, och gav intryck av att vilja inspirera britten, samtidigt som han drog upp huvudlinjerna för den politik som han vill ska präglats hans första år som premiärminister.

Han lovade 20 000 fler poliser på gatorna, mer pengar till sjukvården och att rusta upp äldreården.

Men fokus låg, som så ofta, på Brexit. Storbritannien ska lämna EU senast den 31 oktober, slog Johnson fast. I första

hand är målet att säkra ett nytt och bättre avtal än det som Theresa May förhandlade fram.

Men samtidigt ska förberedelserna för en avtalslös Brexit intensifieras. Johnson förklarade att landet kommer att vara berett på det som många ekonomer, inklusive Bank of England, ser som en potentiell katastrof.

– Kritikerna har fel. Tvivlarna, domedagsprofeterna, pessimisterna – de kommer att få fel ännu en gång, intygade han.

Landet kommer att blomstra, och EU-utträdet kommer att gå betydligt bättre än vad många tror, enligt den nya premiärministern.

När det senare på kvällen visade sig att en rad ”brexitörer” – bland dem Dominic Raab (utrikesminister), Priti Patel (inrikesminister) och Michael Gove

(kabinettsminister) – fått tunga poster i regeringen tycktes Johnsons vägval tydligt. Mest anmärkningsvärt är kanske att Dominic Raab, den före detta Brexitministern som öppet förespråkat den kontroversiella åtgärden att låta drottningen ajournera parlamentet, nu blir utrikesminister.

Är det då helt säkert att Brexit blir av den 31 oktober? Nej, inte än.

Boris Johnson vill ge intryck av att han till varje pris tänker ta Storbritannien ut ur EU den 31 oktober. Men det är dels en förhandlingsstrategi, dels är Boris Johnson känd för att ha gjort radikala helomvändningar förr.

Det finns kanske en del som har glömt det nu, men även Theresa May lovade att lämna EU på ett visst datum, med eller utan avtal. I hennes fall var det den 29 mars 2019.

När timmen slog valde dock Theresa May att backa. Inte för att hon inte hade fått till ett avtal. Utan för att hennes partikamrater röstade nej till det utträdesavtal hon förhandlat fram.

En avtalslös Brexit skulle ha fått allvarliga följder för landets ekonomi. Men frågan är om inte riskerna för Förenade kungarikets sammanhållning var ett än tyngre vägande skäl för May.

Några timmar före Johnsons tal på onsdagen riktade Theresa May en noga inlindad varning om det till sin efterträdare:

– Mycket återstår att göra – och den mest pressande uppgiften är att fullgöra vårt utträde ur Europeiska unionen på ett sätt som fungerar för hela Storbritannien, sa May.

Även Johnson är så klart medveten om att det finns krafter i Nordirland och

Skottland som kommer att försöka använda en avtalslös Brexit och dess konsekvenser som hävstång för att bryta sig ur unionen.

Frågan är bara om han tar den risken på tillräckligt stort allvar.

Nu får han till i början av september på sig för att skaka fram ett alternativ till Theresa Mays utträdesavtal. Men när parlamentet återvänder från sommarledigheten kommer oppositionen (och kanske en del av hans partikamrater) att ha knivarna slipade.

Johnson kan möjligen vinna mindre eftergifter från EU-ledarna under den turné i Europa som han väntas ge sig ut på inom kort. Men att de skulle vara beredda att börja om från noll – med tre månader kvar till Brexit – det är minst sagt osannolikt.

Som vanligt kommer gränsen på Irland att visa sig vara den stora stötestenen. Men problemet för Boris Johnson är också att hans regering är en koloss på lerfötter.

I grunden befinner sig Johnson i samma svåra belägenhet som Theresa May gjorde: han kommer att regera med stöd av en minimal majoritet i parlamentet, och leda ett parti som är djupt splittrat om Brexit. Om så bara en handfull EU-vänliga partikamrater väljer att överge honom, faller regeringen Johnson. Risken för det är hög redan i dag, men sannolikheten för att frågan om en misstroendeförklaring väcks ökar för varje dag som vi närmar oss den 31 oktober.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

”Vi kommer att lämna EU den 31 oktober”

TORSDAG 25 JULI 2019

Boris Johnson lovar att Storbritannien genomför Brexit som planerat och att det kan ske utan gränskontroller mellan Irland och Nordirland.

– Vi kommer att lämna EU den 31 oktober. Inga om eller men, säger Johnson i sitt första tal.

Flera ministrar lämnade regeringen efter Johnsons tal.

Efter att ha hållit ett sista tal har Theresa May nu avgått som Storbritanniens premiärminister. Hennes efterträdare Boris Johnson – har fått

uppgiftet av drottning Elizabeth II att bilda regering.

På onsdagseftermiddagen höll han sitt första tal som premiärminister utanför 10 Downing Street. Hans tydligaste budskap var att Storbritannien kommer att lämna EU som planerat.

– Jag är här för att meddela er att tvivlarna har fel. De som satsar emot Storbritannien kommer att förlora stort för vi kommer att återskapa förtroendet för vår demokrati, och vi kommer att uppfylla löftet från parlamentet till folket och lämna EU den 31 oktober. Inga om eller men, säger han.

Han menar att det är möjligt att Storbritannien kan lämna EU utan gränskontroller mellan Irland och Nordirland, den fråga som hittills stoppat Brexit.

– Mitt budskap till Irland är att jag känner mig säker på att vi kan få till ett avtal, utan den odemokratiska nödlösningen. Men jag måste ändå förbereda för den avlägsna möjligheten att vi får en hård Brexit, säger Boris Johnson.

– Och glöm inte att blir det så får vi 39 miljarder pund extra.

Storbritannien kommer nu att fortsätta förberedelserna för att lämna EU, enligt den nye premiärministern.

– Det är med starkt självförtroende vi kommer att påskynda arbetet att bli redo. Hamnarna kommer att vara redo och bankerna likaså. Fabrikerna, företagen, sjukhusen och vår fantastiska mat- och jordbruksindustri kommer att vara redo för att fortsätta sälja ännu mer, inte bara här utan till hela världen, säger Boris Johnson.

Han vände sig också till Bryssel och resten av Europa.

– Vänner i Bryssel och EU, jag är övertygad om att vi kan nå en överenskommelse, säger Boris Johnson. Frågan om regeringsbildningen höll han kort.

– Jag håller på att sätta ihop ett starkt lag med män och kvinnor, men jag kommer personligen att ansvara för den förändring jag vill se, konstaterade Johnson kortfattat.

Men inte långt efter att talet avslutats började ministrar meddela sin avgång. Transportministern Chris Grayling valde till exempel att lämna regeringen, liksom utbildningsminister Damian Hinds. Finansministern Greg Clark var uttalad Hunt-supporter och lämnade regeringen, vilket han själv meddelade på sociala

medier. Även Liam Fox, tidigare minister för internationell handel, fick sluta.

På Twitter meddelade Penny Mordaunt, tidigare försvarsminister, att hon lämnar sin post. Hon skrev att hon flyttar till de bakre bänkarna i parlamentet, vilket betyder att hon blir en vanlig parlamentsledamot.

”Premiärministern kommer att ha mitt fulla stöd”, skriver hon.

I talet passade Boris Johnson på att lova 20 000 fler poliser, upprustad sjukvård och större ekonomisk trygghet för äldre.

– Även om drottningen precis har hedrat mig med det här fantastiska ämbetet så är mitt jobb att tjäna er. Om det finns en sak som politikerna måste komma ihåg är det att ni är våra chefer, säger han.

– Och jag kan berätta en annan sak om mitt jobb. Det handlar om att lyssna på de

bortglömda människorna och städerna som lämnats bakom.

I talet passade Boris Johnson också på att hylla Theresa May.

– Jag hyllar min föregångare för hennes styrka och tålamod, säger han.

Isabelle Nordström

isabelle.nordstrom@dn.se

Fakta. Alexander Boris de Pfeffel Johnson

Namn: Alexander Boris de Pfeffel Johnson.

Ålder: 55. Födelseort: New York.

Språk: Mycket god franska och italienska, god tyska, spanska och latin.

Politisk karriär: Invald som parlamentsledamot för Tories 2001. Borgmästare i London 2008–2016. Utrikesminister 2016–2018.

Familj: Föräldrarna Stanley och Charlotte, och syskonen Rachel, Leo och Jo. Vuxna barn från tidigare äktenskap: Lara, Milo, Cassie och Theodore. Nuvarande flickvännen Carrie Symonds, 31, före detta pr-chef i Tories, som väntas få en viktig inofficiell roll i Johnsons administration.

Nathan Shachar: Skrattet har fastnat i halsen på Trumps allierade

TORSDAG 11 JULI 2019

**Jerusalem. Donald Trumps hårdhänta
Iran-politik skulle sätta ayatollorna i**

**Teheran på plats, tvinga dem att bryta
med terrorismen och sluta bekosta
stämplingar mot regionens regimer.
Men efter ett par ronder i den
amerikansk-iranska konfrontationen är
det Iran, inte USA, som flyttat fram sina
positioner.**

För ett år sedan, då Trump drog USA ur stormakternas atomavtal med Iran och inledde sanktioner mot landet, utbröt jubel bland israeliska nationalister, de arabiska monarkierna vid Persiska viken och många av Libanons kristna och sunnimuslimer. Under våren, då USA med sin improviserade och humörstyrda Iran-politik spelat motståndaren i händerna, har skrattet fastnat i halsen på Trumps allierade.

Premiärminister Benjamin Netanyahu spelade en nyckelroll då världens stormakter började förhandla med Iran

om dess kärnvapenprogram. Hans febrila aktivism övertygade många ledare om att det iranska programmet inte bara var ett hot mot israeler och araber, utan mot världsfreden.

Men när avtalet, JCPOA, presenterades i Wien sommaren 2015, tog Netanyahu avstånd från det och framställde president Barack Obama som en svikare. Avtalet var tandlöst, menade han. Det tvingade visserligen Iran att göra sig av med nästan allt anrikat uran och att sätta de flesta anrikningscentrifuger ur spel, men det specificerade inte hur Iran skulle bestraffas om det bröt mot reglementet. Det omfattade heller inte Irans storskaliga missilprogram och lämnade fältet fritt för Iran att återuppta sina nukleära verksamheter efter femton år. Många internationella bedömare menade att

avtalet var bättre än ingenting, Netanyahu slog fast att det var sämre än ingenting. När Trump skärpte sanktionerna och trappade upp konflikten med Iran så hoppades hans beundrare i regionen på något av tre scenarier: Att regimen skulle kollapsa, att den skulle gå med på att förhandla om ett nytt atomavtal eller att USA skulle ta till vapen mot Iran och tvinga det på knä.

Inget av detta har hänt. Iranierna hade lovat USA att besvara den diplomatiska och ekonomiska pressen med attacker mot sjöfarten i de strategiskt viktiga sunden Hormuz och Bab al-Mandeb. Det gjorde Iran med en rad vågade attentat, och sköt dessutom ned ett pilotlöst amerikanskt spionplan. Allt pekade på amerikansk vedergällning och en storkris.

Men av det blev ingenting. I stället för att lära Iran en läxa under den kris Trump

själv provocerat fram, drog presidenten in hakan. Irans aggressioner mot sjöfarten har lämnats utan åtgärd. Varken Netanyahu eller Saudiarabiens ledare kan ge luft åt sin besvikelse över USA:s agerande, som nu givit Iran initiativet och till och med sporrat regimen att bryta mot JCPOA.

Trumps förklaring att han avstod från att bomba Iran av humanitära skäl var ett påhitt.

Hans reträtt beror på att han har fler vänner än Netanyahu – vänner med helt andra preferenser. En väpnad konflikt med Iran, som kanske urartat till krig, skulle tvingat honom avstå från en av sina viktigaste väljargrupper: de som förkastar varje tanke på nya Mellanösternäventyr.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Svenskägt fartyg i beslag av Irans revolutionsgar- de

LÖRDAG 20 JULI 2019

Ett brittiskt oljefartyg har beslagtagits av Iran i Hormuzsundet. Ytterligare ett fartyg stoppades på fredagen, men släpptes sedan, uppger rederiet. – De här beslagen är oacceptabla. Det är avgörande att fartyg kan röra sig fritt i regionen, säger Storbritanniens utrikesminister Jeremy Hunt.

Det beslagtagna fartyget ägs av svenska Stena Bulk.

Irans revolutionsgarde uppger att de beslagtagit den brittiskflaggade oljetankern Stena Impero. De skriver i ett pressmeddelande att fartyget brutit mot ”internationella sjöfartsregler”. Fartyget ignorerade flera varningar och hade slagit av sin gps, uppger en källa inom Irans revolutionsgarde för Irans statliga nyhetsbyrå IRNA.

Det svenska rederibolaget Stena Bulk äger tankern och skriver i ett uttalande att flera okända, mindre båtar och en helikopter närmade sig tankern när den befann sig på internationellt farvatten i Hormuzsundet vid 17-tiden på fredagen svensk tid.

Fartyget ska sedan ha ändrat kurs mot den iranska ön Qeshm, där revolutionsgardet har en militärbas, skriver The Guardian.

Ännu en oljetanker, brittiskägda Mesdar som går under Liberiaflagg, gjorde en skarp gir mot Iran när det passerade genom Hormuzsundet runt klockan 18 svensk tid, rapporterar Reuters.

Storbritanniens utrikesminister Jeremy Hunt uppgav senare att även den tankern har beslagtagits av Iran, något som inte Iran har bekräftat.

– Jag är mycket bekymrad över att två fartyg har konfiskerats i Hormuzsundet, säger Jeremy Hunt enligt nyhetsbyrån Reuters.

– De här beslagen är oacceptabla. Det är avgörande att navigationsfriheten upprätthålls och att fartyg kan röra sig säkert och fritt i regionen.

Senare på fredagen ändrade Mesdar återigen sin kurs, och var inte längre på väg norrut mot Iran. Det brittiska rederiet Norbulk uppgav att beväpnade personer

hade stormat fartyget, men att det senare släpptes och fortsatte på sin rutt.

USA:s president Donald Trump kommenterar situationen i Hormuzsundet:

– Vi har en väldigt nära allians med Storbritannien. Det har vi alltid haft, säger Trump, som uppger att han ska prata med Storbritannien om de beslagtagna oljetankfartygen, enligt CNN.

– Det här bevisar det jag säger om Iran: problem, inget annat än problem.

23 personer finns i besättningen på Stena Impero, uppger Stena Bulk. Rederiet uppger att de inte har kunnat få kontakt fartyget sedan händelsen. ”Jag kan bekräfta läget och att vi nu gör allt för att få fartyget släppt”, skriver Erik Hånell, vd för Stena Bulk, i ett sms till DN.

– Vi undersöker uppgifterna. Vi kan konstatera att fartygets flaggstat är

Storbritannien och att inga svenskar finns ombord på fartyget, säger Moa Haeggblom på UD:s presstjänst till DN.

Händelsen sker efter att Gibraltar, som är brittiskt territorium, under fredagen beslutade att hålla en iransk oljetanker i beslag i ytterligare 30 dagar, enligt AFP. Iran har kallat insatsen för ”ett piratangrepp”.

Det var i början av juli som den brittiska marinkåren Royal Marines tillsammans med polis beslagtog den iranska tankern Grace I, efter misstanke om att den bröt mot EU-sanktioner genom att transportera olja till Syrien. Iran har förnekat att fartyget var på väg till Syrien.

Thea Mossige-Norheim

thea.mossige-norheim@dn.se

Nathan Shachar: Ett ömtåligt spel där Iran höjer insatsen

LÖRDAG 20 JULI 2019

Analys

Irans agerande i Hormuzsundet på fredagen är det senaste momentet i en hastigt stegrad upptrappning av konflikten kring Persiska viken. Att det iranska revolutionsgardet och inte de

civila myndigheterna står för - kommunikén om prejningen är ett tecken på att de mest militanta krafterna i Irans komplicerade maktstruktur tagit initiativet.

Gardet, som självt består av olika grupper av olika religiös och politisk profil, är överlag mindre försiktigt och diplomatiskt lagt än presidenten och utrikesdepartementet, vilka de senaste veckorna spelat en undanskymd roll och ofta inte ens verkar ha informerats om vad som skett.

I och med denna aktion har Iran höjt insatsen i det ömtåliga spelet. När gardet häromdagen bordade och tog på släp tankfartyget Riah tolkades det som ett motdrag efter att brittiska flottan tvingat en iransk oljetransport på väg till Syrien i hamn i Gibraltar.

Men nu börjar det se ut som om det iranska budskapet till USA och Storbritannien och dess arabiska allierade inte längre handlar om några enskilda fartyg, utan om herraväldet över de strategiska sunden kring den arabiska halvön.

Iran har tolkat de senaste veckornas utveckling som att USA och dess allierade inte är upplagda för en storkonflikt i området. Detta ser ut att ha uppmuntrat hökarna i Teheran att skärpa tonen och signalera: Alla aktioner mot iranska mål äventyrar oljetrafiken i sunden.

För USA är oljan från Mellanöstern inte längre livsviktig. Den stormakt som verkligen ligger illa till om utloppet i Indiska oceanen skulle blockeras är Kina. Men om inte USA:s flottstyrkor i området – och dess baser i Qatar, Bahrain, Dubai, Abu Dhabi och Kuwait – kan garantera fri

sjöfart för sina allierade så rör det sig om en historisk devalvering av USA:s globala status.

För sent begrep Donald Trump att agerandet visavi Iran rymde en självmotsägelse: Det går inte att tukta och avskräcka från internationella äventyr och samtidigt slå vakt om de väljare som är allergiska mot större insatser i Mellanöstern. På torsdagen gjorde Trump stor affär av att en missil skjutit ned ett pilotlöst iranskt flygplan. Det är bagatellartad förlust och ingenting som skulle kunna avskräcka revolutionsgardet. Trump har goda skäl att tänka sig för innan han tar i med hårdhandskarna mot Iran. Risken med passivitet är att den islamiska republiken höjer insatsen på nytt, och saboterar internationell trafik tills USA lyfter sanktionerna mot Iran.

Krisen är inte ovälkommen för Irans ledning. Regimen är hjärtligt avskydd i breda läger, och dess dyra interventioner i andra länder och stöd till terrorgrupper är djupt impopulära. Men iranier i gemen är nationalister, och många av dem skulle stödja regimen i en sammandrabbning i vattnen närmast Irans kust.

Irans taktiska läge är mycket tacksammare än USA:s. För att tvinga Iran att lova respektera internationell sjöfart måste USA tillfoga regimen något mycket smärtsamt och blodigt. Men för att utmana stormakten räcker det med Iran gjort på sistone: att spränga ofarliga små hål ovanför vattenlinjen till främmande skepp och ta några andra i beslag.

Martin Gelin: Ett nytt krig skulle vara politiskt impopulärt på hemmaplan för Donald Trump

SÖNDAG 21 JULI 2019

Analys

Donald Trump försökte vid en pressträff på fredagen tona ned konflikten med Iran. Men han upprepade samtidigt tidigare hot om att Iran kan få betala ett högt pris om - konflikten trappas upp.

Den amerikanske presidentens uttalanden gjordes vid en pressträff i Vita huset efter att beskedet om att Iran beslagtog ett brittiskt tankfartyg på fredagen.

Ytterligare ett fartyg i Hormuzsundet ska ha stoppats på fredagen, men sedan släppts, enligt fartygets rederi. Donald Trump lovade än en gång att det han beskrev som fortsatta aggressioner från Iran kan få allvarliga konsekvenser.

– Vi har de bästa fartygen i världen, de dödligaste fartygen, men vi vill inte behöva använda dem. Och vi hoppas för deras skull att de inte gör något dumt. Om de gör det, då kommer de att få betala ett

högre pris än någon någonsin betalat, sade Trump vid pressträffen.

Trump's utrikespolitiska rådgivare John Bolton, som länge varit en av USA:s mest högljudda hökar när det gäller Iran, hävdade att Iran trappat upp konflikten som en följd av det kärnteknikavtal som genomfördes under Barack Obamas tid som president. Bolton kallade på fredagen Iranavtalet ett ”stort misstag” och lovade att fortsatt sätta ”maximalt tryck” på Iran. Hans påståenden fick kritik från Iran-expertter.

– Ett av de värsta misstagen av Trumps administration, som nu klart visar sig, var att avbryta Iran-avtalet, kommenterade Nicholas Miller, expert på spridningen av kärnvapen och statsvetare på Dartmouth-universitetet.

I takt med att nästa presidentval närmar sig har konflikten med Iran skapat ett

utrikespolitiskt dilemma för Trump. Å ena sidan har han en vana att uttrycka sig hotfullt och aggressivt mot länder som - provocerar USA.

Å andra sidan har han i flera år lovat att minska, snarare än öka, USA:s militära närvaro globalt. Han vet också att ett nytt krig i Mellanöstern skulle vara politiskt impopulärt på hemmaplan.

Trump's egen administration befolkas samtidigt av militära hökar, som Bolton och utrikesminister Michael Pompeo, som länge diskuterat möjligheterna att invadera Iran, samtidigt som Trump själv tycks vilja avvakta.

Pompeo besökte i helgen en konferens om terrorism i Argentinas huvudstad Buenos Aires, där han sade att Iran och Libanon är växande oroshärddar för terrorism.

Trump bekräftade på fredagen att senatorn Rand Paul, som förespråkar

diplomatiska relationer med Iran, kommer att ha en ledande roll vid förhandlingar med regimen.

Paul ska i veckan ha träffat Irans utrikesminister Javad Zarif och senatorn sade på fredagen att det vore ett "oerhört framsteg" om det gick att få Iran att lova att landet inte kommer att försöka utveckla kärnvapen.

Det fanns dock redan sådana - formuleringar i just det Iran-avtal som Trumpadministrationen självmant valde att lämna.

– Jag tror att diplomati vore en väldigt bra idé. Om sanktioner ska fungera måste vi även diskutera att ta bort dem. Eftersom vi nu har maximalt tryck på Iran och maximala sanktioner mot dem måste vi ha en diskussion om vad vi kan kräva för att ta bort sanktionerna, sade Paul till Fox News i torsdags.

Samtidigt pågår ett kommunikationskrig mellan de två regimerna. Trump hävdade på fredagen att den amerikanska militären skjutit ned en iransk drönare i Hormuzsundet, men Iran förnekade detta.

Det är talande att Trump förändrat USA:s internationella anseende så till den grad att det inte längre är självklart för USA:s allierade att lita på det som landets - administration påstår.

Martin Gelin

Spänt läge mellan Iran och omvärlden oroar UD

FREDAG 26 JULI 2019

Situationen i Hormuzsundet är mycket allvarlig och en avspänning måste ske snarast, menar utrikesminister Margot Wallström.

– Jag tror att det är bråttom, säger hon. En insats har föreslagits från brittiskt håll, men få detaljer kring en sådan är ännu kända.

Spänningarna i Hormuzsundet, mellan Persiska viken och Arabiska havet, har ökat under de senaste veckorna. En

femtedel av världens oljeproduktion passerar genom sundet, och i fredags beslagtogs det svenskägda fartyget Stena Impero av Iran. Båten seglar under brittisk flagg. Händelsen är en i raden i en eskalerande konfliktnivå mellan USA och Iran.

Utrikesminister Margot Wallström kommenterade läget i samband med regeringens sommarfika på torsdagen. Regeringen håller sig nära informerad, och har täta diplomatiska kontakter med såväl EU-länder som länderna i området, inklusive Iran.

– Alla inser att det här snabbt kan trappas upp och bli farligt. Vi måste testa alla diplomatiska möjligheter att de-eskalera situationen.

Hur bråttom är det?

– Jag tror att det är bråttom. Vi behöver en fri sjöfart, men det är också viktigt för

Iran, vars ekonomi går dåligt. En desperation märks på båda sidor, och vi arbetar med diplomatiska kontakter för att finna en väg framåt via FN, eller se om det går att medla.

Storbritannien har föreslagit en gemensam, militär, skyddande insats, som Sverige ännu inte har fått någon formell inbjudan att delta i. Under ett möte i Tampa, Florida, på torsdagen väntades USA lägga fram sina planer i området.

– Det är svårt att föreställa sig att det går att göra en insats utan att samordna den med USA: grundproblemet här är ju konflikten mellan Iran och USA. Vi bör först få veta vilket mandat man tänker sig, och vad en styrka ska göra. Sverige är en liten flaggstat och har lite trafik genom Hormuzsundet – men vi vill samtidigt se till att det finns fri sjötrafik.

Sverige har en tjänsteman på plats i Tampa.

Spelar det någon roll att Stena Impero är ett svenskägt fartyg?

– Det är flaggstaten, i det här fallet Storbritannien, som har ansvar för båten och besättningen, men vi vill också ta ansvar och vi är i ständig kontakt med Stena.

De länder som i första hand tycks aktuella för en gemensam styrka är stora flaggstater, eller länder med stor handel och intressen i området.

Kan Sverige få en medlingsroll?

– Det vill jag absolut inte spekulera i. Vi har en bra och öppen relation med Iran. Vi kan prata med dem, och ställa frågor. Det är bra för att undvika missförstånd, och för att höra hur de analyserar läget. Vi använder de kontakterna.

Margot Wallström menar också att läget i Hormuzsundet kan visa värdet av EU för Storbritannien, som nu förbereder sig för Brexit under en färsk regering, ledd av premiärminister Boris Johnson.

– Vi kommer att fortsätta att samarbeta med de som är Storbritanniens regering. Vi har hela tiden beklagat att Storbritannien lämnar EU, och kanske är det här ett första exempel på vilken styrka det är om man kan vända sig till 27 andra EU-länder om man behöver hjälp i ett spänt läge. Kanske blir det tydligt vad EU faktiskt betyder.

Sanna Torén Björling

FREDAG 26 JULI 2019

Det är svårt att föreställa sig att det går att göra en insats utan att samordna den med USA.

Utrikesminister Margot Wallström.

Martin Gelin: Trumps utspel visar strategin för nästa val

ONSDAG 17 JULI 2019

New York. En ny rasistisk tirad från USA:s president har än en gång skakat om Washington. Trump möter en kritikstorm för att ha sagt åt unga, kvinnliga demokrater som är födda i USA att "återvända till sina hemländer",

men kritiken från de egna partikamraterna är obefintlig. Utspelet befäster Trumps fokus på invandring och främlingsfientlig populism inför nästa presidentval.

Det var en månad sedan Donald Trump officiellt lanserade sin kampanj för att bli omvald som president. Det är nu glasklart att främlingsfientlig retorik och populistiska utspel om invandring och nationell identitet kommer att stå i fokus. Trumps senaste attack på fyra unga kvinnliga demokrater i kongressen bör betraktas som en del i den kampanjen. I angreppet mot de fyra demokraterna – en av dem kongressledamoten Alexandria Ocasio-Cortez från New York – påstår Trump att de borde återvända till sina "hemländer" i stället för att klaga på USA. Ocasio-Cortez besvarade förstås Trumps

kommentarer med att påpeka att hon är född i USA.

Bakgrunden till Trumps tirad är att Ocasio-Cortez representerar en ny generation kvinnliga demokrater, som klivit in i kongressen med en kompromisslös, progressiv agenda. Tillsammans med andra unga demokrater som Ayanna Pressley, Rashida Tlaib och Ilhan Omar har de bildat en enad front mot Trumps högerpopulism. Deras självförtroende och självklara feminism har inte bara blivit röda skynken för Trump, utan även för hans kärnväljare. Det är dem Trump nu hoppas engagera genom att göra de unga vänsterdemokraterna till nationella måltavlor 2020. Kommentarererna är ett genomskinligt försök att förvandla Ocasio-Cortez och hennes unga partivänner till

Trump's främsta motståndare, i takt med att USA närmar sig nästa presidentval. Kritiken från Trumps republikanska partikamrater har i vanlig ordning varit obefintlig. Trump har släpat med sig sitt parti ut på högerkanten. De få republikaner som trotsar honom riskerar politiskt självmord. Kongressledamoten Justin Amash tvingades symtomatiskt nog lämna Republikanerna nyligen, efter att ha krävt att Trump ställs inför riks rätt. Senatören Mitt Romney, som många hoppades skulle bli en motvikt till Trumps extremism i kongressen, reagerade på veckans utspel med att spä på kritiken mot vänsterdemokraterna. Lindsay Graham, en republikansk senator som en gång i tiden beskrev Trump som en "dåre", dök nu upp i Fox News för att försvara Trump och

beskrev de unga demokraterna som ”en bunt kommunister”.

I stället för att kritisera Trump har andra republikaner börjat prata som Trump. Hans partikamrater vill också att valet 2020 ska handla om just dessa unga vänsterdemokrater, som i deras ögon är så ideologiskt extrema att de stöter bort mittenväljare. Men det gäller även Trumps rasistiska politik.

I dag är det ungefär fyra av tio amerikaner som stödjer Trump. Det är många, men det är inte en majoritet. Trump är uppenbart övertygad om att invandringspolitik får honom att vinna val, men i fjol såg vi hur hans extremism även kan mobilisera Demokraternas opposition. Inför mellanårsvalet 2018 såg Trump till att invandringspolitiken dominerade dagordningen, med en rad aggressiva utspel i slutspurten. Det blev en katastrof.

Demokraterna vann en historisk seger, med 8 procent vinstmarginal nationellt. Republikanerna kan inte fortsätta vinna val på en öppet främlingsfientlig agenda. Det är just därför de så ivrigt försöker manipulera röstsystem, höja trösklarna för valdeltagande för framför allt svarta och etniska minoriteter, samt än en gång välkomna ryska kampanjer för att vilseleda väljarna.

I allt rabalder om Trumps senaste utspel är det viktigt att minnas att den här rasismen inte bara är retorik, att det inte bara handlar om distraktioner på Twitter. På tisdagen lämnade Trumps justitiedepartement beskedet att de inte kommer att åtala den vita polisman som dödade den obehäpnade trebarnspappan Eric Garner, en svart man, i New York, genom att strypa honom tills han inte kunde andas längre. Garners brott var att

han hade sålt cigaretter utanför en kiosk,
utan licens.

Rasismen är, som den alltid har varit, på
liv och död i USA.

Martin Gelin

Trump får ett 75 år gammalt system byggt på gemensam- ma regler att knaka

FREDAG 19 JULI 2019

Sommaren 1944 mullrade fortfarande
bombflygen över Europa och Asien. Det
skulle dröja ytterligare ett år innan

Hitlertyskland och det japanska imperiet kapitulerade. Men vart vinden blåste i kriget rådde det inga tvivel om. De allierade befann sig äntligen i början på slutet.

Från den 1 till 22 juli samlades därför representanter för ett fyrtiotal länder på Mount Washington Hotel i Bretton Woods, några timmars bilfärd norr om Boston. Syftet var att dra upp planerna för det som komma skulle, att formulera de internationella ekonomiska spelreglerna för en tid i fred.

Deltagarna, anförda av den legendariske brittiske ekonomen John Maynard Keynes, hade blicken fäst på framtiden, men historien på näthinnan. När den amerikanske utrikesministern Henry Morgenthau under konferensens sista session – på måndag för 75 år sedan – sammanfattade varför man samlats

konstaterade han att ”vi kom hit för att fördriva den ekonomiska ondska – devalveringar för att få konkurrensfördelar och destruktiva handelshinder – som föregick det nuvarande kriget”.

Det fanns en insikt om hur mycket skada protektionismen orsakat, den som politikerna i varje land gripit efter när bubblan på Wall Street sprack 1929. Man hade gjort det för att skydda de egna industrierna och arbetarna. Men tvingat den globala ekonomins kugghjul till ett tvärstopp och drivit fram den stora depressionen. Ur askan steg fascismen, som satte världen i brand.

Bland de amerikanska representanterna fanns ett särskilt medvetande om hur det egna landet hade svikit. USA hade varit bland de första att vända världen ryggen när landet 1930 antog de så kallade Smoot-Hawley-tullarna.

Nu ville man se till att historien inte skulle upprepa sig. Under de tre veckorna i Bretton Woods lades grundplattorna för det som sedan skulle bli vår öppna, regelbaserade ekonomiska ordning. Finansiella och monetära spelregler mejslades ut. Valutafonden och Världsbanken inrättades.

USA tog ett särskilt ansvar genom att i praktiken gå i borgen för systemet – och genom att föregå med gott exempel och öppna de egna hemmamarknaderna. Den liberala ekonomiska ordningen blev inte global efter krigsslutet – Sovjetunionen, som varit representerat vid Bretton Woodskonferensen, drog sig ur. Men framgångsrik, det blev den. Det skapade ett välstånd som de stängda kommandoekonomierna inte kunde mäta sig med. Och när järnridån föll valde även dessa att ansluta sig.

Över tid har de spelregler som man kom överens om under de där sommarveckorna för 75 år sedan omförhandlats.

Ursprungligen var dollarn kopplad till guld. Fasta växelkurser och kapitalkontroller var en integrerad del av systemet. Allt detta har tagits bort.

På 1970- och 80-talet klagade Washington ofta på att européer och japaner åkte snålskjuts. Deras valutor var undervärderade, de använde sig av dolda handelshinder och gjorde sitt bästa för att försvåra för amerikanska investerare.

USA, som genom sin roll som garant för systemet tillskansat sig en särskild maktposition, krävde bättring: spelplanen skulle vara jämn, ekonomin fri. Strafftullar hotade. Européer och japaner backade, liberaliseringarna fördjupades.

Det är lätt att se paralleller mellan handelskonflikterna nu och de för drygt 30

år sedan. Kineserna fuskar konsekvent – tar för sig av andra länders öppna marknader, men reser olika typer av hinder kring den egna. Sådana klagomål har inte Donald Trump hittat på, de framfördes av såväl Bush- som Obamaadministrationen. Ändå skiljer sig den nuvarande hyresgästen från företrädarna i Vita huset. Genom åren har USA inte dragit sig för att använda sin särskilda maktposition, men syftet har ytterst varit att upprätthålla och fördjupa den öppna, regelbaserade ordningen som etablerades i Bretton Woods. Villkoren ska jämnas ut, liberaliseringarna gå längre. När Donald Trump slår vilt åt höger och vänster – mot Mexiko och EU likaväl som Kina – ger han intrycket av att helt enkelt föredra en annan ordning. En som inte

styrts av gemensamma regler, utan där den starke ensam bestämmer.

Martin Liby Troein

martin.liby-troein@dn.se

Ledare: Trumps mörka skugga vilar över världshandeln

SÖNDAG 21 JULI 2019

Ekonomisk tillväxt är inte något abstrakt. Den avgör vanliga människors välbefinnande och vardag. Jordens befolkning har ökat med drygt 2 miljarder sedan 1990.

Samtidigt har antalet fattiga minskat med 50 miljoner varje år, vilket summerar till

omkring 1,25 miljarder färre fattiga nu än då.

I världens två mest folkrika länder, Indien och Kina, har hundratals miljoner människor befriats från armod – mellan 1990 och 2015 tredubblades Indiens bnp per capita och Kinas ökade nära åtta gånger. I Ostasien minskade den extrema fattigdomen från 60 till 4 procent.

Dessa länder har liberaliserat den inhemska ekonomin, men ännu viktigare är att de har öppnat sig för internationell handel. De exporterar och importerar varor och tjänster, till gagn för alla inblandade.

Den globala handeln är emellertid en komplex och ömtålig apparat. Företag och kunder tecknar avtal och olika regelverk sätter ramarna. Gigantiska containerfartyg har tillsammans med kompatibla lastbilar revolutionerat transporterna, och

handelsvägarna till havs garanteras i hög grad av den amerikanska marinen. Valutakurser och andra rörelser på de finansiella marknaderna påverkar investeringar och handelsmönster. Efter murens fall har frihandelns vindar svept över stora delar av världen, och flera stora aktörer har tagit bort handelshinder. Men under president Donald Trumps ledning har USA slagit in på en protektionistisk väg. Han har lagt frihandelsavtalet med EU (TTIP) i malpåse och dragit sig ur det med länderna kring Stilla havet (TPP), samt inlett ett uttalat handelskrig med Kina. Handelskriget påverkar nu ekonomin globalt. Singapore, en av världens mest öppna och exportberoende länder, brukar av experter betraktas som en kanariefågel som känner av sämre villkor tidigare än andra. Uttrycket kommer från att man förr

använde kanariefåglar för att känna av giftiga men doftlösa gaser i gruvor. Det senaste kvartalet växte Singapores ekonomi med endast 0,1 procent på årsbasis. Exporten har sjunkit med hela 17 procent jämfört med för ett år sedan. Även i andra asiatiska länder, såsom Indonesien, Indien och Sydkorea, pekar exportsiffrorna ordentligt neråt i juni. En förklaring är att Kina köper mindre varor från dem. Tillväxtsiffrorna för det senaste kvartalet i Kina är de lägsta på tre decennier. Orsaken är delvis de tullar som USA har lagt på över hälften av kinesiska varor som säljs dit. Följden blir att även producenter utanför Kina som ingår i värdekedjorna påverkas negativt – liksom konsumenterna i USA. Det är osäkert hur långtgående och ihållande handelskriget blir, men det finns

en påtaglig risk för att det utvidgas till fler länder. Vietnam, liksom Sydkorea och Taiwan, sägs stå på tur att beläggas med tullar av USA. Detta kommer självfallet att få långtgående konsekvenser för utvecklingen i Asien, vilket inom ett par decennier kommer att hysa hälften av jordens befolkning.

Det är tragiskt att vår tids supermakt, som tidigare har varit tämligen frihandelsvänlig, nu lägger krokben i stället för att underlätta handel. Dels för att färre fattiga kommer att nå medelklassen, dels för att medelklassen kommer att få mindre för sina pengar. Alla förlorar på mindre handel och sämre tillväxt.

Den protektionistiska, negativa spiralen måste brytas.

DN 21/7 2019

Så beskriver två personlighets- typer den växande politiska klyftan i USA

ONSDAG 24 JULI 2019

Förr kunde amerikaner med olika världsbild träffas i vardagslivet och kompromissa inom höger–vänsterskalan. Nu styr andra värderingsfrågor och allt är mer polariserat. Enligt författarna till boken "Prius or Pickup?" kan väljargruppernas allt skarpare ytterkanter i USA beskrivas med hjälp av två personlighetstyper: fast eller flytande, berättar Måns Hagberg.

Om man undrat över hur Donald Trump kunnat bli vald som president och måhända kan bli återvald så kan man läsa den nyutkomna boken "Prius or Pickup?". Den tar upp det allt mer kluvna USA och hur klyftorna har uppstått. Intressant och faktiskt skrämmande. Och som alla vet har även Sverige en del att begrunda. Författarna, Marc Hetherington och Jonathan Weiler, återfinns på University

of North Carolina i USA och är professorer i statsvetenskap respektive globala studier. Då boken kom ut i USA i oktober blev den omedelbart en bästsäljare i sin nisch. Bokens tema och slutsatser stämmer med de som framförs av Ronald Inglehart, mannen bakom World Values Survey. Den gamla höger–vänsterskalan finns kvar och betyder mycket, men stiftelsens forskning visar hur sekulära och individualistiska värderingar tog över allt mer från 1981 och framåt.

1999 blev Sverige världens modernaste land. Sverige sticker fortfarande ut, men den modernitet som på gott och ont jobbat sig fram har mött allt mer motstånd både här, i övriga Europa och i USA. Då USA efter några år kom med i undersökningen hamnade landet nedanför mitten i skalan för moderna värderingar. Där ligger USA kvar, fast genomsnittet döljer oerhörda

spänningar. Liberala storstadsbor på öst- eller västkusten rankas högt på modernitetsskalan, konservativt folk i mellanvästern betydligt lägre.

Författarna till "Prius or Pickup?" har silat igenom tusentals opinionsundersökningar, gjort egna undersökningar och jämfört med data från offentlig statistik. De driver tesen att två olika personlighetstyper ser tillvaron helt olika. De mer extrema kan inte med varann, sätter bo på skilda håll och blir allt mer fördömande.

Fördömandet styr utvecklingen.

Polariseringen ökar. Folket i mitten fick till slut välja mellan Donald Trump och Hillary Clinton utan att gilla någon av dessa. Clinton fick flest röster, Trump vann valet.

För att beskriva extremtyperna lanserar boken begreppen "fixeds" (fasta) respektive "fluids" (flytande), detta för att

undvika värdeladdade begrepp som "reaktionär" respektive "progressiv". De i mitten kallar författarna "mixed", blandade.

Fixeds vill ha ordning och reda, värderar säkerhet högt, har därför en laddad revolver hemma och kan tänka sig att en stark man styr landet. Fluids letar efter nytt, ser privata vapen som vansinne och avskyr tanken på auktoritära ledare.

Arv eller miljö? Enligt boken finns genetiska skillnader. Fixeds har känsligare smaklökar. De kan må direkt illa av att behöva äta viss mat. Om det ska vara sallad får det bli isbergssallad.

Fluids smaklökar tål och behöver mer. Fixeds mår fysiskt illa av att se spyor på trottoaren. Fluids tar inte vid sig av att behöva göra en mindre omväg. Fixeds reagerar starkt på plötsliga ljud, fluids märker mindre.

Synen på barnuppfostran är fundamental. Vad är allra viktigast, att barn har respekt för äldre eller att de är självständiga?

Lydiga eller självsäkra? Artiga eller vetgiriga? Att de kan föra sig eller att de tar hänsyn?

Författarna har funnit att just dessa frågor belyser respondenternas världsbild.

Frågorna ser tämligen harmlösa ut. Man väljer ju inte mellan ont och gott.

Men svaren skiljer ut "fixeds", "fluids" och "mixed" och visar med god precision hur enkätdeltagarna röstar.

Fixeds styrs delvis av rädsla. Inte personlig feghet utan av att man måste se om sitt hus i en ond värld. Annars kan man gå under. Man får se upp med folk som talar andra språk. Fluids känner inte alls sin personliga överlevnad hotad. De oroar sig i stället över miljö, klimat, rasism,

transpersoners ställning och hur det ska gå för immigranterna.

Från genetik till nutida amerikanskt vardagsliv: Då välbeställda familjen Redd (rött är den republikanska kulören)

flyttade till dynamiska Nashville,

Tennessee valde de ut en välmående

förort. Där togs de väl emot av grannarna

och kyrkan. De har två biffiga suvar, en

Chevrolet Suburban och en GMC Yukon

XL. Hemmafru Redd tycker att bilarna

känns trygga för de tre barnen. Två ton

stålplåt och en rejäl motorhuv där fram

skyddar mot omvärlden. Made in the USA

känns också rätt. Sist men inte minst har

både föräldrarna och farföräldrarna hållit

sig till bilar från General Motors.

Likaledes välbeställda familjen Bleu (blått är demokraternas färg) har ett enda barn,

Esme. De har flyttat till en chic stadsdel i

Nashville. I princip är de för kommunala

skolor, men i praktiken valde de en privat skola med hög status. Dit kör de Esme med familjebilen, en Toyota Prius. Det ultimata liberala fordonet. Det är inte störst och tyngst, utan reducerar familjens fotavtryck på miljö och klimat. Bilen är ju japansk, men om någon skulle klaga så kan de svara att den monteras i USA. Och nog har de hört att Toyota tillämpar könsneutrala anställningsprinciper? Så om företagets vinster går till Japan, må så vara.

Förr träffades amerikaner med olika världsbild i vardagslivet. På jobbet, i skolan och i värnplikten. De flesta gick i kyrkan åtminstone emellanåt. Trots skilda världsbilder kunde man sympatisera med samma parti. Förr var det egalt om sonen eller dottern ville gifta sig med någon från det andra partiet. Nu är det verkligen laddat. Och man bor på olika håll, befolkar

olika IT-bubblor och förstår sig inte alls på varandra.

Till bilden hör att även nyhetsförmedlingen blivit politiserad. Förr fanns tv-ankare som Walter Cronkite på CBS News. I en undersökning 1972 hade 72 procent av amerikanerna stort förtroende för honom. Andra medier tog oftast upp samma nyheter.

I dagens USA har medierna till vänster och till höger inte bara olika bedömningar, de tar inte ens upp samma ämnen. De har helt skilda berättelser som ofta nog syftar till att förstärka den egna tittar- eller läsargruppens världsbild. Därtill kommer det ständigt ökande behovet av att jaga tittarsiffror. Program om infrastrukturutbyggnad eller utbildning säljer sämre än känsloladdade debatter om kontroversiella ämnen. Innehållsmässigt utmärker sig särskilt Fox News för att

tämligen ogenerat tillhandahålla tillrättalagda nyheter dygnet runt. Deras tittare tycker att konkurrenten MSNBC sänder outhärdligt politiskt korrekta program.

Ibland rapporterar medierna om hur delstaterna röstar. Men kartorna är alldeles för grova. "Fluids" bor ofta i de största städerna. Där kan en karismatisk politiker samla stora möten. "Fixeds" tenderar att bosätta sig i mindre städer och på landet. Dit är det svårt att nå ut på det sättet.

Värst av allt, partisympatierna linjerar allt mer upp med de här gruppernas olika världsbilder. Det har blivit en självförstärkande spiral. I stället för som förr, att amerikaner ofta var ganska likgiltiga för politiken har man fått hat mot oliktankande. Då tyckte man olika om hur stort utrymme staten skulle ta och därmed

om beskattningen, men inom höger–vänsterskalan gick det att kompromissa. Numera blir allt mer grundat på andra värderingfrågor och icke förhandlingsbart. Politiken blir låst.

Åsikter om abort, vapen, invandring och hela den moderna samhällsutvecklingen delar folket.

Uttalad rasism har blivit allt mindre accepterad, men finns kvar latent i bakgrunden. Donald Trump slog an på de strängarna i sin kampanj mot Barack Obama, inte rakt på utan genom att ifrågasätta att Obama är född i USA. Liberalerna försöker vara bättre, men har rätt ofta varit de som startat oförsonligheten.

Enligt Inglehart var det ökande välstånd och trygghet i vardagen som utgjorde fundamentet till den tidigare utvecklingen. Då vann modernitet och viss liberalism

terräng. Då jobben hotas eller försvinner och inte heller medelklassen hittar fasta jobb eroderas det fundamentet. Samtidigt behärskar en liten klick superrika en allt större del av tillgångarna. Allt fler känner att utvecklingen sparat ur.

Hetherington och Weiler visar att motvilja mot modernitet, vetenskap och miljötänkande är djupt rotad i många amerikaners arv och miljö. De framhåller också att modernitetsutvecklingen i stater som Holland och de skandinaviska länderna i viss mån brutits av liknande orsaker. Moderniseringen har gått mycket fort, de som driver den har kanske gynnats, men de som inte hängt med känner sig allt mer främmande. Inglehart visar på en liknande motvilja.

Alla tre forskarna har visat att det är en motvilja som inte går att missionera bort med fördömanden. Att bli fördömd bara

stärker motviljan. Tänk exempelvis på de t-shirts med texten "I am a deplorable" som såldes i massupplaga direkt efter Hillary Clintons famösa uttalande (ungefär: "Hälften av Trumps anhängare tillhör ett bedrövligt gäng. Rasistiska, sexistiska, homofobiska, främlingsfientliga, islamofobiska.") och som blev ett återkommande inslag i Trumps kampanj, ofta med tillägget: "I am Deplorable and I am Proud".

Det fungerar inte heller att argumentera med fakta. Vi människor är så funtade att den som ser fakta hota sin världsbild in i det sista förnekar fakta. Författarna bedömer att den trögheten är särskilt uttalad på högerkanten, men den finns ju överallt.

Ronald Inglehart, nestorn i sammanhanget, hävdar att det som behövs är en politik som skapar ekonomisk

trygghet och framtidstro för *alla* grupper i samhället. Alltså en mittpolitik på höger–vänsterskalan. Det skulle lugna ner stämningarna. Samtidigt behöver man hitta sätt att få människor att mötas, se varandra som människor och hitta sätt att acceptera varandra. Det blir inte enkelt, men det är nödvändigt.

Måns Hagberg är arkitekt och stadsplanerare.

Måns Hagberg

Moderniteten har ett ursprung men den saknar nationell tillhörighet

DN TISDAG 23 JULI 2019

I det krigiska men skapande 1500-talet föds moderniteten, enligt historikern Stephen Davies nyutkomna bok "The wealth -

explosion – the nature and origins of modernity".

Vår moderna tillvaro präglad av växande befolkning, urbanisering och framför allt ett växande välstånd är enligt Davies en oavsedd och oväntad konsekvens av handlingar i helt andra syften. Till skillnad från andra områden vid samma tid lyckas inte en framgångsrik krigsherre besegra sina fiender och skapa ett imperium. I Europa fortsatte konflikterna och därmed innovationer som först inte syftade till annat än att döda och härska.

Med tiden bröt sig innovationerna loss från kriget och kom att tjäna civila syften, som att öka gemene mans ekonomiska välstånd.

Historikern Davies bok är förvisso avsedd att sammanfatta och han tipsar generöst om vidareläsning i andras verk, också sådana som har helt andra tolkningar och uppfattningar än hans egen. Själv är han samtidigt tydlig med att den moderna tillvaro som tog sin början i Västeuropa och sedan spridits över världen har varit en välsignelse för människan.

Ta en sådan sak som livet självt. Före det moderna samhället sågs inte individers liv som självändamål och materiell välfärd och själslig utveckling som meningen med tillvaron – den låg i sådant som tro, tillhörighet och livet efter detta, och förstås äran på slagfältet. Individualismen betydde inte självupptagenhet, utan har tvärtom utvecklats ihop med ökad sympati för andra, universella rättigheter för alla

människor och ökad hänsyn till djur och natur.

En annan aspekt av moderniteten som skiljer denna tillvaro från tidigare är enligt Davies en rationell kunskapssyn som bland annat förmår att se enskildheterna i tillvaron som fascinerande små detaljer att utforska, som inte behöver passa in i en förklaring av hela tillvaron. En växande kunskapsmassa blev möjlig, där intellektuella tidigare pendlat häftigt mellan tvärsäkerhet eller tvivel på allt. På detta följde systematiska innovationer när teori och praktiska experiment kunde paras ihop.

En illustration av det skifte Davies beskriver finns i Niklas Rådströms roman ”En Marialegend”. Författaren gör fiktion av 1500-talskonstnären Lucas Cranach

den äldre, en romantiker med modernitetens sympati för livet illustrerad bland annat i känsla för affärer och en nyfikenhet på tillvarons knappt synbara detaljer.

I en scen tussas Cranach ihop med kejsaren Karl V, en av de härskare som försökte men misslyckades att lägga Europa under sig. Karl V beskriver med cynisk realism kriget ur 1500-talshärskarens perspektiv: ”Tror han kanske inte att kriget bärs av vår förmåga att skapa? ... Kriget är människans mäktigaste skapelse, det är det viktigaste för en regent att förstå.”

Karl V hade rätt men fick fel, hans medeltida metoder kom i slutänden att gynna Cranachs moderna motiv. Krigsherrarna är därför inte längre våra

härskare. Den moderna makthavaren behöver på ett helt annat sätt bekymra sig om folkets välfärd och andra hänsyn, särskilt i liberala demokratier.

En av Davies tänkvärda slutsatser är att modernitetens genombrott inte beror på något unikt västerländskt arv. Att det kommer här och inte exempelvis i Kina, där det var som närmast under Songdynastin (960–1279), beror i stor utsträckning på tillfälligheter. Och i vilket fall som helst innebär moderniteten med dess uthålliga ekonomiska tillväxt, växande befolkning, urbanisering och förändrade sätt att tänka, veta och värdera ett radikalt brott med alla historiska samhällen, också det västerländska arvet.

Modernitetens universella karaktär gör den lämplig för alla samhällen och alla

människor, vilket också bevisats med globalisering och den liberala demokratins spridning.

Samtidigt är moderniteten på intet sätt vårt ofrånkomliga öde. En stark antimodernism har varit en ständig följeslagare, och bekvämlighet och feltänkta planer riskerar ständigt att suga musten ur dynamiken som driver oss att förbättra. Davies korta bok är en både lärorik och tänkvärd påminnelse från historien om värdet av att blicka framåt med förundran, omtanke och nyfikenhet.

Mattias Svensson

mattias.svensson@dn.se

Cynism förblindar. Utopierna har fortfarande en roll i världspolitiken

DN TISDAG 23 JULI 2019

”Realismen” kallas den ledande teorin om staters förhållande till varandra. Den går ut på att nationernas egenintresse är

avgörande för handlandet. Rätten sitter spjutstångs ände. Staterna drar sig inte ens för att gripa till vapen, om de ser sina intressen hotade.

President Trumps handelskrig är ett aktuellt exempel. Om USA:s intressen kränks straffar han motparten med tullar, hur mycket det än strider mot vad nationalekonomer lär oss om vad som är det gemensamma bästa.

Detta är inte bara en motbjudande teori. Den är i de flesta fall också empiriskt felaktig, som några av oss påpekat – jag själv i ett flertal statsvetenskapliga böcker utgivna i USA och Sverige och nu senast också i skönlitterär form. Vad som än skrivs om Trump är nämligen det motsatta handlandet det vanliga. Trots sitt

anspråksfulla namn är realismen – orealistisk. Just handel är faktiskt det bästa motexemplet. Stater har ett intresse att samarbeta, att byta varor och tjänster med varandra och därför utveckla ett sådant regelsystem, som gör handeln säker. Frihandelsavtal, regleringar av finansiella transaktioner, av invandring och flyktingpolitik, av den globala uppvärmningen visar på värdet av att söka komma överens.

Utopismen är därför en bättre teori än realismen. Utopier om hur världen ska kunna bli bättre är drivkraften för mycket av världspolitiken. Idéerna leder visserligen ofta till oväntade eller olyckliga resultat men uppstår likafullt oförtrutet igen. Politik sägs vara det möjligas konst.

Jag säger i stället med norske utrikespolitikern Edvard Hambro att politik är att göra det möjligt i morgon som förefaller omöjligt i dag.

Många förbättringar och uppfinningar har faktiskt en gång börjat just som utopier.

Som statsvetare kan man kritisera realismen med logiska och empiriska metoder. Som romanförfattare kan man göra något mer: gestalta hur enskilda människor upplever löftena om evig fred och besvikelserna över nya krig. Jag leker med tanken på en nyårsfest år 1899, när gästerna skålade för det fredliga 1900-tal som väntade. Globaliseringen, lika avancerad då som nu om man mäter utrikeshandelns andel av nationalinkomsten, hade med ångbåtar och järnvägar fört människorna närmare

varandra. Hur kunde någon tro att det skulle bli krig igen när man, inom den härskande överklassen, reste utan pass, gifte sig över nationsgränserna och talade varandras språk? Drottning Victoria var ”hela Europas mormor”. Hur kunde man tro att kusiner som Tysklands kejsare, Englands kung och Rysslands tsar skulle vilja ta till vapen mot varandra?

Efter första världskrigets katastrof spirade snart en ny utopi: demokratin skulle garantera världsfreden. Men president Wilsons misslyckades i Versailles. Han fick inte den fred han ville ha utan en fred präglad av hämnd. Han fick inte det världssamfund han önskade men ett förbund utan makt bakom orden. Han fick inte ens med sig sitt eget hemland i det nya förbundet. Och snart stod världen åter i brand.

Jag försöker sedan förstå hur Jean Monnet tänkte, när han i början av femtotalet tyckte sig se ett tredje världskrig nalkas.

Monnet sitter bekvämt i sin förstaklasskupé och lägger ut texten om hur krigets resurser – kol och stål – borde föras över från nationalstaternas beslutanderätt till ”Höga myndigheten”.

Förslaget innebar ett mellanstatligt avtal men övervakningen skulle skötas av det övernationella organet, ett konstitutionellt orent förslag men denna otydlighet var i själva verket finessen. Saker och ting fick inte ställas på sin spets. Folket fick inte tillfrågas om de gillade en utveckling i övernationell riktning, för folket skulle alltid säga nej. Det var en elitism som kanske då var nödvändig men som i dag förklarar mycket av dagens populistiska

reaktion. Jag låter en senare generation i min roman delta i kärleksrevolten – ”Make love, not war”. Sällan har väl utopiernas roll i världspolitiken varit påtagligare än 1968. Men den betagande tanken att den fria kärleken skulle frälsa världen från krig och förtryck fick snart ge vika för en militant marxism.

Vid Berlinmurens fall lärde oss Francis Fukuyama att historien nått sitt slut, att det onda inte hade några fiender mer. Men Samuel Huntington invände att ett nytt slags krig väntade, ett krig mellan civilisationer. Och idyllen tog slut. Mellan den 9 november 1989 och den 11 september 2001 var världen verkligen fredlig och nyårsfesten år 1999 kan tecknas lika euforiskt den som jag låter inträffa hundra år tidigare.

Så vad är det vi lärt av historien? Jag tror trots allt att det finns anledning till försiktig optimism. Globaliseringen under senare årtionden har nämligen medfört institutionella förändringar i världspolitiken. Vi kan genom Internationella brottsmålsdomstolen se en spirande internationell rättsordning, låt vara ännu mycket skör (att USA inte är medlem är väl det värsta). Vi har genom EU visat att det, trots alla kriser och begränsningar, varit möjligt att i fredens namn konstruera övernationella organ. Vi ser hur FN, trots stormakternas vetorätt, i stigande utsträckning antar resolutioner fattade enligt majoritetsregeln men som ändå är bindande för medlemsstaterna. Besvikelserna dödar inte fredslängtan.

Utopierna återkommer lika regelbundet i mänsklighetens historia som de

blommande körsbärsträden, som slår ut varje år. Och fredsutopierna leder ibland till resultat. Cynismen, däremot, förblindar. Den hindrar oss från att se att människor i vissa avseenden och på vissa platser faktiskt har lyckats göra världen en smula bättre.

Leif Lewin

Leif Lewin är professor emeritus i statskunskap, Uppsala universitet. Han har i detta ämne bland annat gett ut böckerna "Democratic accountability. Why choice in politics is both possible and necessary" (Harvard university Press, 2007) och "Global demokrati. Hur vi på hundra år kommit halvvägs till en demokratisk världsordning" - (Studentlitteratur, 2015).

”Svårt förstå varför väljare sätter populism före välfärd”

DNLÖRDAG 1 JUNI 2019

DN. DEBATT 20190601

Genom forskningen vet vi vilka samhällsmodeller som genererar välfärd. Ändå ökar stödet för politiker som i stället sprider hat, fruktan och konspirationsteorier. Man måste i sammanhanget fråga sig om det finns något grundläggande fel på hur vi samhällsforskare kommunicerar med omvärlden, skriver statvetaren Bo Rothstein.

Den samhällsvetenskapliga forskningen har tack vare förfinade teorier och alltmer avancerade metoder samt inte minst en starkt ökad tillgång till data otvetydigt gjort stora framsteg. Det har också gjorts stora framsteg inom forskningen vad gäller hur man ska definiera och mäta mänsklig välfärd. Även om de filosofiska teorierna bakom vad som ska räknas som mänsklig välfärd skiljer sig åt så är de mått som används tämligen likartade.

I realiteten används mestadels både objektiva mått på befolkningshälsa men också subjektiva mått som om människor uppfattar sig vara vid god hälsa och om de är nöjda med sin livssituation. Ett alltmer brukat mått är i vilken grad människor uppfattar att de flesta andra människor i deras samhälle går att lita på. Man kan tolka detta mått på social tillit som att

människor gör en värdering av den generella moraliska halten i det samhälle de lever i.

Det råder dessutom i stor utsträckning inom forskarsamhället samstämmighet om vilken av de olika samhällsmodeller som har prövats som genererar mest av denna typ av mänsklig välfärd. Det är inte kommunism, fascism, nationalism, konservatism eller populism och inte heller rå konkurrenskapitalism av nyliberal modell. Det är i stället den slags samhällen som vuxit fram i nordvästeuropa och inte minst i de nordiska länderna, det vill säga en kombination av liberal demokrati, en av miljö- och konsumenthänsyn väl reglerad marknadsekonomi, en opolitiserad, huvudsakligen icke-korrupt och kompetent förvaltningsapparat tillsammans med en omfattande välfärds- och socialpolitik.

Lägger man ihop standardmåten på mänsklig välfärd enligt ovan är bilden mycket tydlig och har av några välkända utvecklingsekonomer benämnts som att "bli som Danmark".

Givet denna kunskap är vad vi ser både i vår del av världen och globalt tämligen oroande.

Nämligen att allt fler länder rör sig bort från den samhällsmodell som genererar mest mänsklig välfärd. Vad gäller den liberala demokratin så visar de mätningar som görs av olika forskningsinstitut att antalet länder och människor som lever under detta politiska system var som högst runt 2005 varefter det har skett en påtaglig minskning. Det är inte bara så att ett auktoritära regimer som de i Kina, Egypten, Saudiarabien och Ryssland blivit mer auktoritära utan att vi i många

demokratier nu ser tydliga anti-liberala och anti-demokratiska tendenser. Vi ser såväl vänster- som högerpopulistiska rörelser och partier som nått stora framgångar och i många fall också innehar regeringsmakten. Mexiko, Turkiet, Indien, Italien, Ungern, Polen, Brasilien och USA är några exempel.

Till detta kommer ett antal nya forskningsrapporter som visar att väljare i många fall inte "belönar" partier och politiker som har visat god förmåga att tillhanda den slags resurser som ökar människors välfärd.

Tvärtom verkar stödet för politiker som mobiliserar på att sprida hat, fruktan och som torgför rena konspirationsteorier att öka. Dessa politiker har i allmänhet inget till övers för det ovan nämnda slaget av forskningsresultat om

vilken typ av politik som skapar eller ökar den mänskliga välfärden i samhället.

Detta ställer oss inför några mycket svåra frågor. Hur ska vi förklara att många väljare i ökande grad inte stöder den slags politik som med stor sannolikhet ökar deras egen välfärd och med säkerhet också den övergripande mänskliga välfärden i deras samhälle? . Varför röstar de på politiker som är kända för korruption, för att politisera domstolsväsendet, som försöker tysta den fria pressen och som lever på att sprida hat och rasism? I många länder kan man också se att stödet för det demokratiska samhällsskicket avtar bland unga människor. Det går naturligtvis att peka på att många väljare är okunniga, kortsynta och oinformerade men faktum är att utbildningsnivån i de flesta demokratier är

högre nu än den varit någonsin tidigare. Man kan också skylla på strukturella förändringar som globaliseringen och den omfattande migrationen men detta är inte första gången som demokratierna i världen stått inför stora problem av detta slag.

Det är inte helt enkelt att hitta en huvudorsak bakom den rådande och enligt min mening alarmerande utvecklingen och det är inte säkert att det finns någon sådan enskild ”grundbult”.

En faktor som jag menar fått alltför lite uppmärksamhet i denna diskussion är min egen grupp, de samhällsvetenskapliga forskarna. Man kan ta USA som exempel. Landet har otvivelaktigt den absolut största, mest framstående och överlägset mest

respekterade kadern av ekonomer, sociologer och statsvetare i världen.

Och vad är resultatet? Den på lögner, ekonomiska manipulationer och rasism byggda Trump-administrationen som underblåser politiskt våld, hotar den fria pressen och demoniserar sina politiska motståndare. Den fråga som måste ställas är om det är något grundläggande fel på hur samhällsforskarna kommunicerar med omvärlden och i vilken grad de lever upp till det ansvar jag menar som positionen som forskare kräver. Låt mig lyfta två problem i detta.

1 Många forskare vill se sig om ”objektiva” och som stående utanför eller ovanför politikens frågor. De är rädda för att uppfattas som partiska och de gömmer sig inte så sällan

bakom sofistikerade statistiska metoder som de menar skyddar dem från att bli beskyllda för att ta politisk ställning. Den fråga som måste ställas till dessa är denna: Vad är det för fel att ta ställning för ökad mänsklig välfärd? Tanken att det skulle vara möjligt att hålla valet problemställning och forskningsfråga fri från normativa ställningstaganden är med förlov sagt rent snömos.

2 Det andra problemet är att många kolleger, inte minst från spetsuniversiteten i USA, vittnar om hur yngre forskare väljer att forska om alltmer esoteriska och triviala problem som är av minimal samhällsrelevans för att kunna möta de allt starkare kraven på statistisk och metodologisk förfining. Därmed har de som lärare heller inget att bidra med när det gäller att utbilda nya generationer till demokratiskt

ansvarstagande medborgare. Detta betyder naturligtvis inte att vi ska ha forskare med tydligt partistämpel och självklart inte heller forskare som manipulerar sina metoder och data för att nå ”rätt” resultat. I stället menar jag att vi behöver många fler forskare som väljer att forska om genuint samhällsrelevanta problem som är kopplade till ovanstående frågor om mänsklig välfärd och som engagerar sig i den offentliga debatten.

Bo Rothstein, professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet

USA kommer att återuppta avrättningar på federal nivå

DN LÖRDAG 27 JULI 2019

USA ska återigen börja avrätta människor som dömts till döden för federala brott, meddelar justitieminister William Barr. USA:s president Donald Trump har efterfrågat hårdare straff för våldsbrott.

Dödstraff har inte verkställts på federal nivå på 16 år, men nu ska fem personer – samtliga dömda i federala åtal för brutala

mord som involverar barn – avrättas. Bland dem finns en man som rånmördat en hel familj, däribland en åttaårig flicka, och en man dömd för sexuella övergrepp och mord på sin tvååriga dotter.

– Justitiedepartementet upprätthåller rättsstatsprincipen – och vi är skyldiga offren och deras familjer att verkställa domarna, säger William Barr i ett uttalande.

På delstatsnivå tillämpas dödsstraffet i 25 av 50 amerikanska delstater. I 21 delstater ingår dödsstraff inte i rättsskipningen och i ytterligare fyra verkställs inte avrättningarna, trots att de är tillåtna.

I fjol avrättades 25 personer i delstatsfängelser i USA. Men debatten om vilka gifter som får användas i dödliga

injektioner, liksom den förre presidenten Barack Obamas skepsis inför dödsstraff, har bidragit till att ingen federal fånge har avrättats sedan 2003.

Tidigare var federala avrättningar stoppade under nästan 40 år, fram till 2001 då Oklahoma City-bombaren Timothy McVeigh avrättades. Under de följande två åren dödades ytterligare två personer i federala fängelser, innan de federala avrättningarna ånyo stoppades.

I nuläget finns 62 personer som dömts till döden på federal nivå i USA. Bland dem Džochar Tsarnajev, dömd för bombattentatet mot Boston Marathon 2013, samt Dylann Roof, som 2015 sköt ihjäl nio svarta i en metodistkyrka i Charleston i South Carolina.

TT-AFP-Reuters

Kommentar:

USA bör avskaffa dödsstraffet. Det kanske kan ske om man först kan förmå Kinas enväldige president att avskaffa dödsstraffet i Kina.